

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΡΓΑ

3

ΕΠΟΠΤΗΣ - ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΕΛΕΥΘ. Γ. ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ, Π. ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

Ε Π Ε

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ
«ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ»
ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1999

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ
ΛΟΓΟΙ ΙΒ. ΙΖ.

Copyright :

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ

Γ. Μπακατσέλου 3, Θεσσαλονίκη

Τ. Θ. 400 90. 560 10 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 031/283 880. Οικίας 031/696 653.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Στὸν παρόντα τόμο συνεχίζεται καὶ ὁλοκληρώνεται ἡ ἔκδοση τοῦ *Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως* ἔργου τοῦ ἁγίου πατρὸς Κυρίλλου, μὲ τὴν ἔκδοση τῶν τελευταίων ἑπτὰ Λόγων IB' - IZ'.

Τὸ θέμα τῶν Λόγων IB καὶ II ἡ ἱερωσύνη. Ἀναλύοντας ὁ ἅγιος πατήρ τὰ σχετικά χωρία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἱερωσύνη ἐκείνη ἦταν τύπος τῆς σημερινῆς ἱερωσύνης, τῆς ὁποίας μέγας ἀρχιερεὺς εἶναι ὁ Χριστός. Τὸ θέμα τοῦ ID' Λόγου εἶναι ἡ κάθαρσις τῶν πιστῶν ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες, καὶ ἡ στή συνέχεια προσέλευσις αὐτῶν στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀληθὴ πνευματικὴ προσκύνησις μὲ τὴν προσφορὰ πνευματικῶν θυσιῶν, μὲ τὶς ὁποῖες καὶ μόνο εὐαρεστεῖται ὁ Θεός. Τὸ ἴδιο σχεδὸν θέμα ἔχει καὶ ὁ IE' Λόγος· τὴν πνευματικὴν κάθαρσιν· γιατί μόνο ἔτσι μποροῦμε νὰ εἰσερχόμαστε στὸν πάγκαλο οἶκο τοῦ Θεοῦ λαμπροὶ καὶ καθαροί, ὥστε νὰ πετυχαίνομε τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν οἰκειότητα μαζί του ἡ κάθαρσις αὐτὴ δέβαια κατορθώνεται μὲ τὴν πίστη μας στὸν Χριστό, μὲ τὸν τρόπο πού ἀναλύεται σ' ὅλον τὸν Λόγο, σὲ σύγκρισιν πρὸς τὴν κάθαρσιν ἐκείνη τοῦ παλαιοῦ Νόμου. Ὁ IΣΤ' Λόγος ἀσχολεῖται μὲ τὶς πνευματικὲς θυσίαι καὶ τὴν προσφορὰ πνευματικῶν δώρων στὸν Θεό, μὲ τὶς ὁποῖες ὁλοκληρώνεται κατὰ ἄριστο τρόπο ἡ πνευματικὴ λατρεία. Μελετώντας κανεῖς προσεκτικὰ τὸν Λόγο αὐτὸν τοῦ ἁγίου πατρὸς, θὰ μπορέσει νὰ μάθει ποιὲς εἶναι αὐτὲς οἱ πνευματικὲς θυσίαι, τύπος τῶν ὁποίων ἦταν οἱ ζωοθυσίαι τοῦ παλαιοῦ Νόμου, οἱ μόνες πού γίνονται εὐάρεστα ἀποδεκτὲς ἀπὸ τὸν Θεό. Ἡ ἐνότητι τοῦ ὅλου ἔργου τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας κλείνει μὲ τὸν IΖ' Λόγο, θέμα τοῦ ὁποίου εἶναι οἱ ἅγιαι ἐν Χριστῷ ἑορτῆς, κατὰ τὶς ὁποῖες, ἑορτάζοντας τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς πίστεώς μας, μποροῦμε ν' ἀπολαμβάνομε, μὲ ἀρχηγὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἐμμανουήλ, ἀτελείωτες ἡμέρας εὐφροσύνης καὶ χαρᾶς.

Τὸ κείμενο καὶ αὐτῶν τῶν Λόγων λαμβάνεται ἀπὸ τὴν PG, τόμος ΕΗ, 781-1125, στὸ ὁποῖο γίνονται βελτιώσεις κυρίως στὴ στίξιν.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟΣ

Περὶ ἱερωσύνης.

Στολῆς μὲν οὖν περὶ τῆς ἱεραῆς καὶ μέντοι καὶ θυσιῶν, ἃς δὴ καὶ ἀποπεραίνεσθαι δεῖν ἐπὶ ταῖς τῶν ἱερέων τελειώσεσιν ἐθεσμοθέτει Θεός, εἴρηται σαφῶς Μυρίων δὲ ὄσων ἐπ' αὐτοῖς κεχρησμευμένων, λειτουργίας τε πέρι καὶ καθαρισμῶν καὶ ἀκριβοῦς ἐμμελείας τῆς ἐν γε τῷ χρῆναι διοῦν ἐννομώτατά τε καὶ ἀπεξεσμένως εἰς νοητὴν ἀστείότητα, οἶμαι δεῖν ἔγωγε καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἐκεῖνο εἰπεῖν.

ΠΑΛΛ. Τὸ ποῖόν τι φῆς;

10 ΚΥΡ. Ἀνάθημα γὰρ τῷ Θεῷ καὶ ἀπόλεκτον ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν ἢ ἐξ αἵματος ἦν τοῦ Λευῖ, καὶ νόμος ἐδίδου τῷ γένει τὸ ἱεραῶσαι δεῖν, ἔκκριτον αὐτῷ τὸ ἐπὶ τῷδε γέρας ἀπονέμοντος Θεοῦ· πλὴν οὐκ ἀβασάνιστον ὀλοτρόπως τὴν ἱερουργὸν ἠφίει πληθύν, οὐδὲ ἀνήκεν ἀπλῶς τοῖς τυχοῦσι τὸ χρῆμα, διὰ γε τὸ ἐξ
15 αἵματος εἶναι Λευῖ, πολυπραγμονεῖν δὲ δεῖν ἐκέλευε καὶ σφόδρα λεπτῶς, μὴ ἄρα τι τῶν κατεψεγμένων ἀρρωστηῆσαι συμβῆναι, ἀνεθελήτον εἶη Θεῷ καὶ μεμωμημένην ποιοῖτο τὴν πρόσοδον, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ἀνίπτους εἰσθέων ποσὶν εἰς τὴν τοῦ Μαρτυρίου Σκηνήν

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΑΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΛΗΘΙΝΗΣ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟΣ

Περί Ιερωσύνης.

Μιλήσαμε με σαφήνεια για την ιερή στολή και δέβαια και για τις θυσίες που θεομοθετούσε ο Θεός ότι πρέπει να τελούνται κατά τις χειροτονίες των ιερέων. Κι επειδή έχουν χρησιμοδοτηθεί μύριες όσες διατάξεις γι' αυτά, τόσο για τη λειτουργία όσο και για τους καθαρισμούς και για την αυστηρή επιμέλεια σχετικά με το ότι πρέπει να ζούμε σε απόλυτη συμφωνία με το νόμο και με πολλή προσοχή για πνευματική τελειότητα, νομίζω εγώ τουλάχιστο πριν από όλα τα άλλα πρέπει να πω εκείνο.

ΠΑΛΛ. Ποιό θέλεις να πεις;

ΚΥΡ. Ἀφιέρωμα στον Θεό και επίλεκτο γένος από όλες τις φυλές ήταν ή φυλή από το αίμα του Λευί και ο νόμος παραχωρούσε στο γένος την Ιερωσύνη, απονέμοντας σ' αυτό ο Θεός την εξαιρετική αυτή τιμή. Με κανένα τρόπο όμως δεν άφηνε χωρίς εξέταση το ιερατικό πλήθος, ούτε εμπιστευόταν το αξίωμα έτσι απλά στους τυχόντες, επειδή και μόνο κατάγονταν από τη γενιά του Λευί, αλλά πρόσταζε ότι έπρεπε να εξετάζεται, και μάλιστα με πολλή λεπτομέρεια, μήπως, τυχόν έχει κάποιον σωματικό ψεγάδι, πράγμα που δεν θέλει ο Θεός, και σπιλωθεί ή είσοδος του καθώς θα προσκρούει και χωρίς να θέλει,

προσκοῦοι καὶ οὐχ ἐκῶν. Γέγραπται δὲ οὕτω πάλιν ἐν τῷ Λευι-
 τικῷ· «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν, λέγων· Εἶπον Ἀσρῶν
 ἄνθρωπος ἐκ τοῦ γένους σου εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, τινὶ ἂν ἦ ἐν αὐ-
 τῷ μῶμος, οὐ προσελεύσεται προσφέρειν τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ.
 5 Πᾶς ἄνθρωπος, ὃς ἂν ἦ ἐν αὐτῷ μῶμος, οὐ προσελεύσεται, ἄνθρω-
 πος τυφλὸς ἢ χωλὸς ἢ κολοβόρινος ἢ ἰσχυρὸς ἢ ἄνθρωπος ὃς
 ἔστιν ἐν αὐτῷ σύντριμμα χειρὸς ἢ σύντριμμα ποδός, ἢ κυρτὸς ἢ
 ἔφηλος ἢ πιλὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ ἄνθρωπος ὃς ἔαν ἦ ἐν αὐτῷ
 ψώρα ἀργία ἢ λειχήν ἢ μονόρρηξις πᾶς ὅστις ἔστιν ἐν αὐτῷ μῶμος
 10 ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀσρῶν τοῦ ἱερέως, οὐκ ἐγγιεῖ τοῦ προσενεγκεῖν
 τὰς θυσίας τῷ Κυρίῳ, ὅτι μῶμος ἐν αὐτῷ. Τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ
 οὐ προσελεύσεται προσενεγκεῖν τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, τὰ
 Ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων φάγεται, πλ. ν. πρὸς τὸ κατα-
 πέτασμα οὐ προσελεύσεται καὶ πρὸς τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἐγγιεῖ,
 15 ὅτι μῶμον ἔχει καὶ οὐ βεβηλώσει τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, ὅτι
 ἐγὼ Κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτούς».

ΠΑΛΛ. Ἐγὼ οὖν, εἰπέ μοι, πρὸς ἐγκλήματός ἐστί τιον ἀρρω-
 στία σωματικῆ; Γράφεται δὲ τὴν φύσιν ὁ Δημιουργὸς καὶ ἀνεθελή-
 τως παρεφθαρμένην;

20 ΚΥΡ. Εὐγε, ὦ Παλλάδιε· φρονεῖς γὰρ ὀρθῶς Αἰτία μὲν γὰρ
 καὶ γραφὴ γένοιτ' ἂν ἔσθ' ὅτε τισὶν ἐβελούσιον ἔχουσι τῆς σφῶν
 αὐτῶν διανοίας τὴν εἰς τὰ φαῦλα παρατροπήν, καὶ τὴν εἰς πᾶν
 ὀτιοῦν τῶν ἐκτόπων ἀπόνουσι ἐκτετριμηκόσιν, ἀρρωσήμασι δὲ
 τοῖς περὶ τὴν σάρκα, φυσικῶς τε καὶ ἀνεθελήτως συμβαίνουσι, τὸ
 25 ἐπιτιμῶν, οἰμαί πον, σκληρὸν καὶ ἀσυμπαθές, καὶ τῶν εἰς σκαιότη-
 τα κατηγορημάτων οὐκ ἀμοιροῦν. Πάρεστι δὲ οὖν ἐντεῦθεν ἐκεῖνο
 περινοεῖν, ὡς οὐκ ἂν ὁ τῶν ὄλων δημιουργὸς ἐπ' ἀνεθελήτοις αἰτί-
 αις τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἐγράψατο, οὐδ' ἂν ὡς ἀνίερρον τὸν ἡρω-
 στηκότα σωματικῶς τῆς αὐτῷ συντεταγμένης ἐξέπεμψε λειτουρ-
 30 γίας, ἀλλ' ὡς ἐκ τύπου πάλιν τῶν σωματικῶν, εἰς ἀστειοτέρας ἡμᾶς
 καταλεπτύνει βουλάς, καὶ τῶν ἐν ψυχῇ παθῶν τὸ πολυειδές ὑπο-
 φαίνει, θεομισὲς δὲ ὅτι τὸ χρῆμα δίδωσι νοεῖν. Ἡ γὰρ οὐχὶ καὶ ὁ

μπαίνοντας 'μέ ἄπλυτα πόδια' στή σκηνή τοῦ μαρτυρίου. Ἔχει γραφεῖ πάλι στοῦ Λευϊτικὸ τό ἐξῆς: «Μίλησε ὁ Κύριος στὸν Μωυσῆ καὶ τοῦ εἶπε: Πές στὸν Ἰσραὴλ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆ γενιά σου καὶ τις κατοπινὲς γενιές σας ποὺ τυχὸν ἔχει ἐλάττωμα (σωματικὸ), δὲν θὰ ρθεῖ νὰ γίνῃ ἱερέας καὶ νὰ κάνει τις θυσίες στὸν Θεό του. Κάθε ἄνθρωπος δηλαδή, ποὺ ἔχει κάποια ἀναπηρία, δὲν θὰ προσέλθει ἂν εἶναι τυφλὸς ἢ κουτσὸς ἢ μὲ κοντὴ μύτη ἢ μὲ κομμένα αὐτιά ἢ ἔχει σπασμένο χέρι ἢ σπασμένο πόδι ἢ εἶναι καμπούρης ἢ ἔχει φακίδες στὸ πρόσωπο ἢ ἔχει μαδημένα βλέφαρα, ἢ ἔχει φοβερὴ ψώρα ἢ λειχήνες ἢ εἶναι μονόρρηξ, καὶ καταγγεῖται ἀπὸ τῆ γενιά τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἔχει κάποια ἀναπηρία σωματικὴ, δὲν θὰ πλησιάσει στὸ θυσιαστήριο γιὰ νὰ προσφέρει θυσίες στὸν Θεό σου, ἐπειδὴ ἔχει ἐλάττωμα. Δὲν θὰ προσέλθει νὰ προσφέρει τὰ δῶρα στὸν Θεό. Γιατὶ τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἅγια τῶν ἁγίων καὶ θὰ τὰ φᾶνε οἱ ἅγιοι καὶ τέλειοι. Δὲν θὰ προσέλθει ὅμως στὸ καταπέτασμα καὶ δὲν θὰ πλησιάσει στὸ θυσιαστήριο ὅποιος ἔχει ἐλάττωμα, καὶ δὲν θὰ βεβηλώσει τὸ ἱερό τοῦ Θεοῦ του, γιατί ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος ποὺ ἀγιάζω τοὺς ἱερεῖς»¹.

ΠΑΛΛ. Πές μου, λοιπὸν εἶναι ἔγκλημα ἡ σωματικὴ ἀναπηρία κάποιων καὶ ἀποδίδει ὁ Δημιουργὸς κατηγορία στή φύση, ἂν παρουσιάσει κάποιο ἐλάττωμα χωρὶς νὰ τὸ θέλει;

ΚΥΡ. Μπράβο, Παλλάδιε· σκέψου σωστά. Γιατὶ εὐθύνη μπορεῖ νὰ ζητηθεῖ καὶ ν' ἀποδοθεῖ κατηγορία σὲ κάποιους ποὺ ἔχουν ἐκούσια ἐκτροπὴ τῆς διάνοιάς τους στὰ φαῦλα καὶ προσιμῶν ν' ἀποκλίνουν σὲ ὅποιοδήποτε ἀνεπίτρεπτο. Γιὰ ἀναπηρίες ὅμως σωματικές, ποὺ συμβαίνουν κατὰ τρόπο φυσικὸ καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλομε, εἶναι νομίζω σκληρὸ νὰ τις κατηγορεῖ κανεὶς καὶ δὲν δείχνει συμπάθεια καὶ δὲν εἶναι ἄμοιρο ἀπὸ τὴν κατηγορία γιὰ σκαιότητα. Ἀπὸ αὐτὸ λοιπὸν μᾶς δίδεται ἡ δυνατότητα νὰ σκεφθοῦμε ἐκεῖνο· ὅτι δὲν θὰ ἦταν δυνατόν νὰ κατηγορήσει ὁ Δημιουργὸς τῶν ὄλων τὴ φύση τῶν ἀνθρώπων γιὰ ἐγκλήματα ποὺ δὲν ἤθελε, οὔτε θὰ ἀπέρωπτε ὡς βέβηλο ἀπὸ τὴ λειτουργία ποὺ ὁ ἴδιος ὄρισε τὸν σωματικὰ ἀνάπηρο, ἀλλὰ μὲ παράδειγμα καὶ τύπο πάλι τὰ σωματικὰ μᾶς ὀξύνει νὰ κάνομε λεπτότερες σκέψεις καὶ ἀφήνοντας νὰ δοῦμε τὴν πολυμορφία τῶν ψυχικῶν παθῶν, μᾶς κάνει νὰ ἐννοήσομε, ὅτι ὁ Θεὸς μσεῖ αὐτὸ τὸ πράγμα. Ἡ μήπως καὶ ὁ θεοπέσιος Παῦλος δὲν εἶπε ὅτι, ὅσοι ἐκλέ-

θεοπέσιος Παῦλος ἔπεισθαι δεῖν ἔφη τοῖς ἀπολέκτοις εἰς ἱερωσύνην, τὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς τεθναμασμένοις εὐκλεᾶ ψῆφον; «Ἰνα», γὰρ φησιν, «ἄρτιος ἦ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρητισμένος». Δεῖν γε μὴν καὶ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, 5 διωχυρίσατο, καὶ μάλα σαφῶς καὶ πολλὴν ἐν τούτοις ἐποιεῖτο τὴν ἀκρίβειαν.

ΠΑΛΛ. Φημί. Τίς δ' ἂν εἴη λοιπὸν καὶ ὁ ἐφ' ἐκάστῳ λόγος τῶν ἀρτίως ἡμῖν ἀτηρηθημένων ἀρρωστημάτων, ἐθέλουμ' ἂν, ὡς εὐῖσθι τοι, μαθεῖν.

10 ΚΥΡ. Φέρε δὴ οὖν ἀνὰ μέρος, ὡς ἐν εἶδει ἀναλαμβάνοντες, τὰ εἰς νοῦν ἰόντα λέγωμεν· «Ἄνθρωπος», φησίν, «εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, ἐκ τοῦ γένους σου, ᾧ ἂν ἦ ἐν αὐτῷ μῶμος, οὐ προσελεύσεται προσφέρειν τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ αὐτῷ». Ἀσφαλὴς ὁ λόγος, πικρὸν τὸ χρησιμώδημα. Τέθειται γὰρ ὁ νόμος, οὐχὶ κατὰ μόνων τῶν την- 15 κάδε γεγονότων ἐξ Ἀαρῶν, ἀλλ' εἰς ἅπαν διήκει τὸ γένος, καὶ κατὰ παντὸς αἵματος ἱερατικοῦ, καὶ εἰς πάντα διέρπει χρόνον. Δηλοῖ γὰρ, οἶμαι, τουτί τό, «Ἐκ τοῦ γένους σου εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν», ἀπαράδεκτον γὰρ ἀείπως Θεῷ, τὸ μὴ ἀνωμότης ἔχον. Καιρὸν δὲ εἰπεῖν οὐκ ἂν δύναίτο τις, καθ' ὃν αὐτῷ προσφιλές ἂν γένοιτο τὸ 20 κατεγνωσμένον, ὡς ἐπ' ἀρρωστίαις δὲ δὴ μᾶλλον ὅτι ταῖς πνευματικαῖς ἐκτετίμηται δὲ μᾶλλον τὸ ἀνωμότης ἔχον, καὶ νοσοῦν οὐδαμῶθεν τὴν παραφθοράν, ἄρτιον δὲ ὥσπερ εἰς ἀρετὴν, καὶ εὐσθενὲς εἰς ἀγιασμόν, τὸ εὐδοκμεῖν εὐ μάλα μεμελετηκὸς ἐν ὑπομονῇ, καὶ γοργὸν εἰς σύνεσιν διηνεκῆ. Τοιγαροῦν καὶ κατὰ παντὸς ἰόντα τοῦ 25 γένους τὸν ἐπὶ τῷδε ποιεῖται νόμον, ἀκίδδηλον ἑαυτῷ τὸ ἱερόν καὶ ἀπόλεκτον ἀποφαίνων γένος τότε μὲν ὡς ἐν φυλῇ τῇ Λευῖ καὶ ὡς ἐξ αἵματος Ἀαρῶν, νυνὶ γε μὴν ὡς ἐν γε τοῖς ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ τῷ μεγάλῳ καὶ κατ' ἀλήθειαν ἀρχιερεῖ, ᾧ προσπεφύκαμεν διὰ Πνεύματος, κοινωνοὶ καὶ μέτοχοι τῆς οἰκείας αὐτοῦ φύσεως ἀναδε- 30 δειγμένοι. Τοιγάρτοι καὶ εἰς ἀδελφότητα κεκληκῶς τοὺς ἐν πίστει δεδικαιωμένους, ὥσπερ κοινωνοῖς αὐτοῖς ἐπαγάλλεται λέγων· «Ἴδου ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός». Ἡ γὰρ οὐχὶ τῷ

χθηκαν για την ιερωσύνη πρέπει ν' ακολουθοῦν τὴ λαμπρὴ κρίση τῶν ἀνθρώπων γιὰ ὅλα τὰ καλὰ ἔργα ποὺ θαυμάζονται; Γιατὶ γράφει: «Ὡστε ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ νὰ εἶναι τέλειος καὶ καταρτισμένος σὲ κάθε καλὸ ἔργο»². Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπίσκοπος εἶπε, καὶ μὲ πολλὴ μάλιστα σαφήνεια, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἀνεπίληπτος, καὶ ἀπαιτοῦσε μεγάλη ἀκρίβεια ὡς πρὸς αὐτὰ³.

ΠΑΛΛ. Συμφωνῶ. Καὶ ποιὸς εἶναι ὁ λόγος λοιπὸν τῶν ἀναπηριῶν ποὺ πρὶν ἀπὸ λίγο ἀπαριθμήσαμε θὰ ἤθελα, γνώριζε καλά, νὰ τὸ μάθω.

ΚΥΡ. Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἃς ἐξετάσομε καθένα χωριστὰ, παίρνοντας τα κατὰ εἶδη ὅσα ἔρχονται στὸ νοῦ. «Ἀνθρώπος», λέγει, «ἀπὸ τὴ γενιὰ σου καὶ τὶς κατοπινὲς γεννήσεις, ποὺ τυχὸν ἔχει σωματικὸ ἐλάττωμα δὲν θὰ ρθεῖ νὰ γίνῃ ἱερέας καὶ νὰ κάνει θυσίες στὸν Θεό του». Ὁ λόγος εἶναι ἀσφαλῆς ἀλλὰ τὸ νομοθέτημα ὀδυνηρό. Γιατὶ ὁ νόμος δὲν δόθηκε μόνο γιὰ ὅσους προήλθαν τότε ἀπὸ τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλὰ διατρέχει σὲ ὅλο τὸ γένος, κάθε γενιὰ ἱερατικὴ, καὶ ἐκτείνεται σ' ὅλο τὸ χρόνο. Γιατὶ αὐτὸ νομίζω σημαίνει τό, «ἀπὸ τὴ γενιὰ σου καὶ ὅλες τὶς κατοπινὲς γεννήσεις σας». Γιατὶ δὲν γίνεται ποτὲ ἀποδεκτὸ ἀπὸ τὸν Θεὸ ὅ,τι δὲν εἶναι ἄμεμπτο. Καὶ δὲν θὰ μπορούσε νὰ βρεῖ κανεὶς κάποια περίοδο, κατὰ τὴν ὁποία νὰ τοῦ γίνῃ ἀγαπητὸς ὁποῖος ἔχει καταδικαστεῖ καὶ πολὺ περισσότερο γιὰ ἀρρωστήματα πνευματικά. Ἀποδέχεται αὐτὸν μόνο ποὺ εἶναι δίχως ψεγάδι καὶ δὲν ἔχει κανένα ἀρρώστημα, ἀλλὰ εἶναι τέλειος στὴν ἀρετὴ καὶ ἀταλάντευτος στὸν ἀγιασμό, καὶ ἔχει καλλιεργήσει ὑπομονητικὰ τὴν εὐδοκίμησὴ του στὴν ἀρετὴ καὶ εἶναι ἀκούραστος σὲ ἀδιάκοπη σύνεση. Γι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ὀρίζει αὐτὸς ὁ νόμος νὰ ἐκτείνεται σ' ὅλο τὸ γένος, ἀναδεικνύοντας γνήσιο καὶ ἐκλεκτὸ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του τὸ ἱερατικὸ γένος. Τότε βέβαια τὴ φυλὴ τοῦ Λευὶ καὶ τοὺς καταγόμενους ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ Ἰσραὴλ, ἐνῶ τώρα σὲ ὅσους ἔχουν ἀγιασθεῖ ἀπὸ τὸν Χριστό, τὸν μεγάλο καὶ ἀληθινὸ ἀρχιερέα, μὲ τὸν ὁποῖο ἐνωθήκαμε πνευματικὰ καὶ ἀναδειχθήκαμε κοινωνοὶ καὶ μέτοχοι καὶ τῆς δικῆς του φύσης⁴. Γι' αὐτὸ καὶ καλώντας σὲ ἀδελφότητα μαζί του ὅσους δικαιώθηκαν μὲ τὴν πίστη, χαίρεται ποὺ κοινωνεῖ μαζί τους, λέγοντας «Νὰ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιὰ ποὺ μοῦ ἔδωσε ὁ Θεός»⁵. Ἡ μήπως ὁ θεοπέ-

4. Β' Πέτρο. 1, 4.

5. Ἦσ. 8, 18.

προσώπῳ Χριστοῦ καὶ τὸν ἐπὶ τῷδε λόγον ἀνάπτειν ἐδόκει τῷ
θεσπεσίῳ Παύλῳ;

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΥΡ. Ἀπειργεῖ δὴ οὖν τοῦ ἱεραῖσθαι δεῖν τὸν ἐφ' ὅτῳ οὖν τῶν
5 ἄνομασμένων, ὡς ἄρρωστον καὶ κατεσκαμμένον. Οὐ γὰρ προσε-
λεύσεται, φησί, προσφέρειν τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος τυφλὸς
ἢ χωλός. Ἔχει μὲν οὖν αὐτόθεν, κἂν εἰ νοοῖτο σωματικῶς, πολὺ τὸ
χρῆμα τὸ ἀκαλλές· ἐξερρηκότειν γὰρ ὀφθαλμοῖν, καὶ μὴν καὶ
ποδὸς οὐκ ἐρηρισμένον, ὀρθὰ θαίνειν οὐκ ἔχοντος, πῶς οὐκ ἄμει-
10 νον ἤρεμεῖν, οὐδὲ ὅποι ποτὲ ἰέναι χρῆ τὸν ἱερέα διεγνωκότα, ἤ-
γουν ἰέναι σὺν γέλῳτι, ποδί τε καὶ ὀφθαλμοῖς ἄλλοτρίοις χρώμε-
νον; Ἄλλ' εἶη μὲν ἂν οὐ πολὺς ὁ τοῦδε λόγος. Τὰ δ' ἀναγκαῖα πρὸς
γνώσιν καὶ θεωρίαν ἡμῖν τὴν πνευματικὴν, φέρε λέγωμεν, τὸ τῆς
ἱστορίας ὑποτρέχοντες παχύ. Τυφλὸν μὲν οὖν ἔοικε τὸν εὐήθη λῖαν
15 καὶ ἀνούστατον ἀποκαλεῖν. Ὁ γὰρ ἐστὶν ὀφθαλμὸς τῷ γηῖνῳ σώ-
ματι, τοῦτο καὶ ἐν ψυχῇ λέγοιτ' ἂν ὁ νοῦς, φωτὶ μὲν τῷ θεῷ κατα-
λαμπόμενος, καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ἀκήρατον ἀναμύων κάλλος, καὶ
ταῖς τῶν ἐννοιῶν ἰσχυαῖς οἰονεῖ πως καὶ εὐστρόφοις κινήσεσιν
ἀναθρῶσκων εὐ μάλα πρὸς τὸ ἀκριβές ἐν δόξῃ, καὶ δογματικῆς
20 ὀρθότητος οὐκ ἁμαρτάνειν εἰδώς. Τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ τὸ παρομι-
ωδῶς εἰρημένον, «Οἱ ὀφθαλμοὶ σου ὀρθὰ βλέπέτωσαν, τὰ δὲ βλέ-
φαρά σου νευέτω δίκαια». Εἴρηται δέ που καὶ πρὸς τὴν τῶν Ἰου-
δαίων μητέρα βλέπουσαν οὐκ ὀρθῶς «Ἴδου οὐκ εἰσὶν οἱ ὀφθαλμοὶ
σου, οὐδὲ ἡ καρδιά σου καλή, ἀλλ' ἢ εἰς τὴν πλεονεξίαν σου καὶ εἰς
25 τὸ αἷμα τὸ ἄθῶον ἐκχέειν αὐτό, καὶ εἰς τὰ ἀδικήματά σου, καὶ εἰς
φόνον τοῦ ποιεῖν αὐτά».

Ἄνεπιτήδειος οὖν εἰς ἱερουργίαν ὁ τυφλὸς νοσητῶς, τοῦτ' ἐστὶν
ὁ παντελῶς ἀσύνετος, καὶ νῦν καὶ φρένα λελωθήμενος. Ἄνεπι-
τήδειος δὲ πρὸς τούτῳ καὶ ὁ χωλός, τοῦτ' ἐστὶν ἀνήρ ὀρθοποδεῖν
30 οὐκ εἰδώς, καὶ πρὸς τὸ ἀρτίως θαίνειν οὐκ εὐσθενής. Ἡ μὲν γὰρ
τυφλότης καθάπερ ἔφην ἀρτίως, τῆς εἰς ἄκρον ἀσυνεσίας σύμ-
βολον, χωλότης δὲ αὐτῆς οἰονεῖ κεκλασμένης καὶ ἀδρανοῦς κινή-

σιος Παῦλος δὲν θεωροῦσε σωστό νὰ ἀποδώσει στοῦ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν λόγο αὐτόν⁶;

ΠΑΛΛ. Πάρα πολὺ σωστό.

ΚΥΡ. Ἀποκλείει λοιπὸν ἀπὸ τὸ νὰ ἱερωθεῖ ὅποιος ἔχει κάποιο ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα πὺ ἀναφέρθησαν, ἐπειδὴ εἶναι ἄρρωστος καὶ περιπαίζεται. Γιατὶ λέγει· «Δὲν θὰ προσέλθει νὰ προσφέρει θυσία στὸν Θεὸ ἄνθρωπος τυφλὸς ἢ κουτσός». Εἶναι δηλαδὴ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, ἀκόμα κι ἂν τὸ νοήσομε σωματικά, πολὺ ἄκομψο. Ὅταν δηλαδὴ ἔχουν χυθεῖ τὰ μάτια, ἀλλὰ καὶ τὸ πόδι ὅταν δὲν στηρίζεται σταθερὰ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ βαδίσει ἴσια, πῶς δὲν εἶναι καλύτερα νὰ καθήσῃ στὴν ἡσυχία του, τὴ στιγμὴ πὺ δὲν γνωρίζει ὁ ἱερέας οὔτε καν πὺ πρέπει νὰ πάει ἢ νὰ πηγαίνει μὲ τὰ γέλια τῶν ἄλλων, χρησιμοποιώντας πόδια καὶ μάτια ξένα; Ἀλλὰ ἄς μὴ λέμε πολλοὺ γι' αὐτὰ. Ἄς ποῦμε ὅσα εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴν πνευματικὴ μας γνώση καὶ θεωρία, παρακάμπτοντας τὸ ὕλικὸ μέρος τῆς ἱερῆς ἱστορίας. Τυφλὸν φαίνεται ἀποκαλεῖ τὸν πολὺ βλάκα καὶ ἀνόητο. Γιατὶ, ὅ,τι εἶναι τὸ μάτι γιὰ τὸ σῶμα, αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ ὀνομαστῆ καὶ γιὰ τὴν ψυχὴ ὁ νοῦς, πὺ καταλάμπεται ἀπὸ τὸ θεῖο φῶς καὶ ἀτενίζει πρὸς τὸ ἴδιο τὸ ἀθάνατο κάλλος, καὶ μὲ τίς λεπτὲς κατὰ κάποιο τρόπο κι εὐστροφες κινήσεις τῶν σκέψεων ἀνεβαίνει ἄριστα πρὸς τὴν ἀκριβὴ γνώση καὶ γνωρίζει νὰ μὴν κάνει λάθος στὴ δογματικὴ ὀρθότητα. Αὐτὸ νομίζω σημαίνει ἐκεῖνο πὺ λέχθηκε μὲ παροικιῶδη τρόπο· «Τὰ μάτια σου νὰ βλέπουν ὀρθὰ καὶ τὰ βλέφαρά σου νὰ συγκατατίθενται στὰ δίκαια»⁷. Εἰπώθηκε κάπου καὶ πρὸς τὴ μητέρα τῶν Ἰουδαίων πὺ δὲν ἔβλεπε ὀρθὰ. «Πρόσεξε, δὲν εἶναι τὰ μάτια σου καλὰ οὔτε ἡ καρδιὰ σου καλὴ, ἀλλ' εἶναι πρόθυμη στὴν πλεονεξία καὶ στοῦ νὰ χύνει ἀθῶο αἷμα, στίς ἀδικίες σου καὶ στοὺς φόνους πὺ κάνει»⁸.

Εἶναι ἀκατάλληλος λοιπὸν νὰ ἱερουργεῖ ὁ τυφλὸς πνευματικά, δηλαδὴ ὁ τελείως ἀνόητος καὶ βλαμμένος στοῦ μυαλοῦ καὶ στὰ λογικά του. Εἶναι ἀκατάλληλος σ' αὐτὸ καὶ ὁ κουτσός, δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος πὺ δὲν ξέρεῖ νὰ βαδίζει ὀρθὰ οὔτε ἔχει τὴν δύναμη γιὰ τέλειο τρόπο ζωῆς. Γιατὶ ἢ τυφλότητα, ὅπως εἶπα προηγουμένως, εἶναι τὸ σύμβολο τῆς ἄκρας ἀνοησίας, καὶ ἢ χωλότητα πάλι τῆς παραλυμένης κατὰ

8. Ἰερ. 22, 17.

σεώς τε καὶ προθυμίας, ἦν ἂν ἐφ' ἐκάστω ποιοῖτό τις τυχόν τῶν
πρακτέων. Εἰ μὴ τοῖς οὕτω λελωθημένοις ἐπιφανεῖν ἄξιον «Ἰσχύ-
σατε, χεῖρες ἀνεμῆναι καὶ γόνατα παραλελυμένα». Ἐπιητιάτο δέ
καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς τοὺς τῶν Ἰουδαίων δῆμους, ὡς ὀρθὰς μὲν οὐκ
5 ἀνεχομένους ποιεῖσθαι τὰς ἐπ' αὐτῷ τροχιάς, ἐκτετραμμένας δέ
μᾶλλον εἰς τὸ χωλόν, καὶ τῶν τῆς ὀρθότητος ἀπολισθήσαντας
λογισμῶν. «Υἱοὶ γάρ», φησὶν, «ἀλλότριοι ἐψεύσαντό μοι, υἱοὶ
ἀλλότριοι ἐπαλαιώθησαν καὶ ἐχώλαναν ἀπὸ τῶν τρίδων αὐτῶν».
Ἐν ἴσῳ δὴ οὖν ἀλλήλαιν καὶ ἀγχοῦ λίαν, ὡς ἐν ὁμοιότητι παθῶν,
10 χωλότης νοῦ καὶ τυφλότης ἢ μὲν τὸ ὡς ἐν συνέσει τίμιον, ἢ δὲ τὸ
ὡς ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς εὐσθενὲς εἰς ἀχρειότητα καταφέρουσαι.
Ἀπόβλητον δὲ πρὸς τούτοις ὁ νόμος ποιεῖσθαι δεῖν ἔφη τὸν κολο-
βόρινον, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν ὠτότμητον. Ἐφαρμόσας δ' ἂν τις ἐπ'
αὐτοῖς τὸν τοιόνδε λόγον. Αἰσθήσει μὲν γὰρ ταῖς ὀσφρητικαῖς τὰ
15 κάκοσμά τε καὶ εὐοσμώτατα δοκιμάζεται, τῶν ὅσα ἐστὶν ἐν φύσει
τοιᾶδε, τῇ τὸ ὀδωδέναι λαχούση, φημί διακριτικῇ δὲ λίαν ἢ αἰσθη-
σις, καὶ τοῦ κατευφραίνειν εἰδότος, καὶ τοῦ μὴ τοιῶσδε τυχόν, ἀλλ'
ἕτεροίως ἔχοντος καὶ ὡς ἐν χεῖρονι μοῖρα· νοῦς γε μὴν ἔφη ὁ
ἀνθρώπινος, εἰ ἀρτίως ἔχει τυχόν ἐν γε τοῖς καθ' ἑαυτόν, ἵεται μὲν
20 εὐσθενῶς εἰς τὸ διακρίνειν δύνασθαι τὴν τῶν πραγμάτων ποιότη-
τα, ἀκριθῆ δὲ τὴν βάσανον ἐφ' ἐκάστω ποιήσεται, καὶ οἷά τις ἄρι-
στος τραπεζίτης δοκιμάζων ἅπαντα, καὶ τὸ μὲν καλὸν κατέχων,
καὶ ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπεχόμενος, κατὰ τὸ γεγραμμέ-
νον, εὐδοκιμήσει λίαν. Κατακιβδηλεύει γὰρ τὸ οἰοῖναι πως αἰσχροὺς
25 καὶ παράσημον τῶν δρωμένων, προσοῖτο δ' ἂν εὐκόλως τὸ ἐπαφε-
λές τε καὶ ἄμεινον.

Οὐκοῦν ἢ σιμότης, τὸ μὴ ἄγαν ὑγιὲς καὶ ἀρτίως ἔχον ὡς ἐν
αἰσθήσει δηλοῖ, καθ' ἣν ἕκαστα τῶν πραγμάτων ἄριστα διακρί-
νοντες, τὴν ἀμείνω μὲν τοῖς ἀρίστοις, τὴν χείρω δὲ τοῖς αἰσχίστιν
30 ἀπονέμοντες ψῆφον, σοφοί τε καὶ ἀγγίνοισι, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν
τοιούτων ἐσμέν τε καὶ ὠνομάσαμεθα; Ὁσμή γὰρ ὥσπερ εἰς νοῦν

9. Ἦσ. 35, 3.

10. Ψαλμ. 17, 46.

κάποιο τρόπο και νωθρῆς κίνησης και προθυμίας, πού θά μπορούσε κανείς νά ἐφαρμόσει τυχόν σέ κάθε τι τὸ πρακτέο. Καὶ ἴσως ἀξίζει σ' αὐτούς πού ἔχουν αὐτὴ τὴ βλάβη νά φωνάξει κανείς· «Πάρτε δύναμη, χέρια ἐξασθενημένα, καὶ γόνατα πού ἔχετε παραλύσει»⁹. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς κατηγοροῦσε τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων πού δὲν μπορούσαν νά βαδίσουν τὸν ὀρθὸ δρόμο πού ὀδηγοῦσε σ' αὐτόν, ἀλλὰ ἐκτρέπονταν πρὸς τὴ χωλότητα καὶ εἶχαν ξεγλιστρήσει ἀπὸ τοὺς ὀρθοὺς λογισμοὺς· γιατί λέγει· «Υἱοὶ ξένοι μοῦ εἶπαν ψέματα· υἱοὶ ξένοι κατάντησαν σὰν ἀχρηστα πράγματα καὶ βγήκαν κουτσαίνοντας ἀπὸ τὸ δρόμο τους»¹⁰. Εἶναι δηλαδὴ ἴσες μεταξύ τους καὶ ἡ μία γειτονικὴ τῆς ἄλλης, σὰν ὅμοια πάθη (ἡ χωλότητα τοῦ νοῦ) καὶ ἡ τυφλότητα γιατί ὀδηγοῦν στὴν ἀχρηστία ἡ μια τὴν πολύτιμη σύνεση καὶ ἡ ἄλλη τὴ σταθερότητα στὰ ἀγαθὰ ἔργα. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ὁ νόμος προστάζει, ὅτι πρέπει ν' ἀποβάλλεται καὶ ὅποιος ἔχει κολοβὴ μύτη καὶ μαζὶ του ὅποιος ἔχει κομμένα αὐτιά. Σ' αὐτὰ μπορεῖ νά ἀναφέρει κανείς τὴν ἐξῆς αἰτία. Μὲ τὴν αἴσθηση τῆς ὄσφρησης δοκιμάζονται οἱ κακὲς ὁσμὲς καθὼς καὶ οἱ πὸ εὐώδεις ἐκείνων πού ἔχουν τὴν ἀνάλογη φύση, ἐννοῶ αὐτὴν πού τῆς ἔλαχε ἡ ἰδιότητα ν' ἀναδίδει ὁσμὴ. Ἡ αἴσθηση μπορεῖ νά διακρίνει ἄριστα καὶ αὐτὸ πού μπορεῖ νά μᾶς εὐχαριστήσῃ, καὶ αὐτὸ πού δὲν ἔχει αὐτὴ τὴ δύναμη ἀλλὰ τὴν ἀντίθετη καὶ εἶναι σὲ χειρότερη μοῖρα. Γιατί ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ἂν εἶναι ἀπαρτισμένος μὲ ὅλες τὶς νοερὲς δυνάμεις του, προχωρεῖ σταθερὰ στὸ νά μπορεῖ νά διακρίνει τὴν ποιότητα τῶν πραγμάτων, κάνει αὐστηρὸ ἔλεγχο τοῦ καθενὸς ἀπὸ αὐτὰ, καὶ ἐξετάζοντας τὰ πάντα σὰν κάποιος ἄριστος τραπεζίτης καὶ κρατώντας τὸ καλὸ καὶ ἀπέχοντας ἀπὸ κάθε λογῆς πονηρὸ πρᾶγμα, σύμφωνα μὲ αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ¹¹, θά εὐδοκμήσῃ πάρα πολὺ. Ξεχωρίζει δηλαδὴ καὶ ἀπορρίπτει κατὰ κάποιο τρόπο ὡς ἀχρηστο πρᾶγμα τὶς αἰσchrές καὶ κίβδηλες πράξεις, καὶ δέχεται εὐκόλα τὸ ὠφέλιμο καὶ καλύτερο.

Ἡ κολοβὴ λοιπὸν μύτη δηλώνει τὴν ὄχι ὑπερβολικὴ ὑγεία καὶ ἀριότητα σχετικὰ μὲ τὴν αἴσθηση, μὲ τὴν ὁποία διακρίνοντας ἄριστα τὸ καθένα ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ ἀπονέμοντας τὴν καλὴ ψῆφο στὰ ἄριστα καὶ τὴν κακὴ στὰ χειρότερα, εἴμαστε κι ὀνομαζόμεστε σοφοὶ καὶ συνετοὶ καὶ ὅ,τι ἄλλο σχετικὸ. Ἐνα εἶδος ὁσμῆς λοιπὸν,

11. Α' Θεσο. 5, 22.

ἀναθρώσκουσα, τῶν ὑπ' αὐτοῦ νοουμένων οἰονεὶ ποιότης πραγμα-
 ματική. Τὸ δὲ δὴ παρακεκόφθαι τὸ οὖς, ὑπεμφήνειεν ἄν, ὡς γέ
 μοι δοκεῖ, τὸ δυσήκοον. Παρακεκομμένης γὰρ ἀκοῆς, δοίην ἄν
 ἔγωγε πάθος εἶναι τὸ ἐκ μέρους εὐπειθές, καὶ οὐχ ὀλοκλήρως εὐ-
 5 ἦνιον εἰς ὑπακοήν, ἥγουν τὸ μὴ ἀνωμητῶς ἐπαίτειν δύνασθαι τῶν
 ἱερῶν, μάλιστα δὲ γραμμαίων, ὃ δὴ καὶ δρωσί τινες, ἐφ' ἃ μὴ
 προσῆκεν ἀβουλότατα παρατρέποντες τῆς ψυχῆς τὸ εὐήκοον.
 Εἶεν δ' ἄν οὗτοι, κατὰ τὴν τοῦ σοφωτάτου Παύλου φωνήν, οἱ
 κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας αὐτὴν ἀποστρέ-
 10 φοντες, προσκειόμενοι δὲ πνεύμασι πλάνης, καὶ εἰς θεδήλους κε-
 νοφωνίας ἐκνευεκότες. Οὐκοῦν ὁ ἀτόμητος τῆς εἰς τὸ εἶσω καὶ
 νοητῆς ἀκοῆς ὑπεμφήνειεν ἄν τὴν πῆρωσιν, καὶ τὴν ἐξ ὀρθότητος
 ἐπὶ τὸ χεῖρον παραφθοράν. Ἀλλὰ καὶ εἴ τῃ τυχὸν σύντριμμα πο-
 δὸς ἢ σύντριμμα χειρὸς ὀρθοῦ προσόν, ἀποχωρεῖτω, φησί, καὶ ἐν
 15 ἴσῳ τετάχθω τοῖς ἄλλοις, νοεῖν ἀναπεύθοντος τοῦδε τοῦ τὸν πόδα
 τυχὸν ἢ τὴν χεῖρα συντεθραυσμένου μὲν, πλὴν οὐκ εἰσάπαν ἠθ-
 ρωστηκότος, τὸν οὐχ ὀλοκλήρως εἰς ἔργα χωρεῖν δυνάμενον, οὔτε
 μὴν ἀδιάβλητον ἔχοντα παντελῶς τὴν βάδιον, ἦτοι τὴν ἐνέργει-
 αν, τὴν ὡς ἐν πολιτείᾳ, φημί, καὶ ζωῇ τῇ ἐννομητάτῃ. Εἶεν δ' ἄν
 20 καὶ οὗτοι πάλιν, ἢ οἱ ποιούντες τὸ ἔργον Κυρίου ἀμελῶς, οἷς ἐπε-
 νήνεκται τὸ οὐαὶ διὰ προφήτου φωνῆς, ἥγουν οἱ τὸ δίκαιον οὐ
 δικαίως διώκοντες, κατὰ τὸ γεγραμμένον. Ἐπιτήρει δὲ ὅτι τῇ
 νοητῇ καὶ ὀλοτελεῖ χωλότητι, καὶ ἡ μετρία τοῦ σκέλους πῆρωσις
 ἐν ἴσῳ τέ ἐστι καὶ ὡς ταῦτὸν λελόγισται. Τῷ γὰρ μηδ' ὄλως τι δρᾶν
 25 ἰσχύσαι τῶν ἀγαθῶν, τὸ μὴ δρᾶν ὀρθῶς ἐν ἴσῳ κείσεται λόγῳ.
 Φαίνοιτο δ' ἄν εἰκότως ἐν μὲν τῇ χωλότητι τὸ μηδ' ὄλως, ἐν δὲ τῷ
 συντρίμματι τὸ μὴ ὑγιῶς.

ΠΑΛΛ. Ἔοικε.

ΚΥΡ. Κυρτὸν δὲ καὶ ἐφῆλον καὶ πτιλὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς κατα-
 30 γράφει πάλιν ὡς ἐν τοῖς ἀδοκιμητάτοις. Καὶ κυρτὸν μὲν εἶναι

11α. Β' Τιμ. 4, 4.

12. Ἱερ. 48, 10.

πού άνεβαίνει στο νοῦ, εἶναι ἡ πραγματική ποιότητα κατὰ κάποιο τρόπο ὅσων νοοῦνται ἀπό αὐτόν. Ἡ περικοπή τοῦ αὐτιοῦ μπορεῖ νά σημαίνει, ὅπως ἐγώ νομίζω, τὸ νὰ μὴ θέλει κανεὶς ν' ἀκούει. Γιατὶ τῆς περικομμένης ἀκοῆς πάθος θὰ ἔλεγα πὼς εἶναι ἡ μερική προθυμία γιὰ τὸ νὰ ἀκούει κανεὶς, καὶ ὄχι ἡ ὁλοκληρωτική προθυμία πρὸς ἀκοή, δηλαδή ἡ ἀδυναμία γιὰ ἀμεμπτη γνώση τῶν ἱερῶν, καὶ μάλιστα τῶν γραμμάτων, πράγμα πού κάνουν μερικοί, παρατρέποντας τελείως ἀπερίσκεπτα τὴν προθυμία τῆς ψυχῆς στοῦ νὰ ἀκούει σὲ πράγματα πού δὲν πρέπει. Κι αὐτοὶ θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι, σύμφωνα μὲ τὰ λεγόμενα τοῦ σοφώτατου Παύλου, ἐκεῖνοι πού τὰ αὐτιά τους νοιώθουν γαργάλισμα πρὸς τὰ εὐχάριστα^{11α}, καὶ οἱ ὁποῖοι, ἀποστρέφοντάς τα ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, προσκολλῶνται σὲ πνεύματα πλάνης καὶ δείχνουν τὴ συγκατάνευσή τους σὲ βέβηλα καὶ κούφια λόγια. "Ὁλος λοιπὸν ἔχει κομμένα αὐτιά ὑποδηλώνει τὴν πλήρωση τῆς ἐσωτερικῆς καὶ πνευματικῆς ἀκοῆς καὶ τὴν παραφθορά της ἀπὸ τὴν ὀρθὴ λειτουργία της στὴ σφαλερή. Ἄλλὰ κι ἂν φαίνεται κάποιος νὰ ἔχει σπάσιμο χεριοῦ ἢ ποδιοῦ, ἃς ἀποχωρήσει, λέγει, κι ἃς ταχθεῖ στὴν ἴδια κατηγορία μὲ τοὺς προηγούμενους. Κι αὐτὸ ἃς πείσει ὅποιον ἔχει σπασμένο πόδι ἢ χέρι, δὲν εἶναι ὅμως ἄρρωστος σὲ ὅλα, νὰ ἐννοήσει ἐκεῖνον πού δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσει σὲ ἔργα μὲ ὅλες τὶς δυνάμεις του, οὔτε καὶ ἔχει ἀδιάβλητη τελείως τὴ βάδιση, δηλαδή τὴν ἐνέργεια, σὲ πολιτεία καὶ ζωὴ ἐννοῶ ἀπόλυτα σύμφωνη μὲ τὸ νόμο. Κι αὐτοὶ πάλι θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι ὅποιοι ἐκτελοῦν μὲ ἀμέλεια τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου¹², πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνθηκε τὸ «ἀλλοίμονο» ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ προφήτη, δηλαδή αὐτοὶ πού δὲν ἐπιδιώκουν δίκαια τὸ δίκαιο, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή¹³. Καὶ πρόσεχε, ὅτι ἡ μέτρια ἀναπηρία τοῦ σκέλους ἐξισώνεται μὲ τὴν πλήρη πνευματικὴ χωλότητα καὶ θεωρεῖται ὡς τὸ ἴδιο. Γιατὶ ἡ πλήρης ἀδυναμία νὰ κάνει κανεὶς κάποιο ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ μὴν ἐνεργεῖ ὀρθά. Στὴ χωλότητα φαίνεται εὐλογα ἡ τέλεια ἀδυναμία γιὰ πράξη, ἐνῶ στοῦ σπάσιμο ἢ μὴ ὀρθὴ πράξη.

ΠΑΛΛ. Φαίνεται πράγματι.

ΚΥΡ. Τὸν καμπούρη πάλι καὶ ὅποιον ἔχει φακίδες καὶ μαδημένα βλέφαρα τὸν κατατάσσει στοὺς πὸ ἀχρηστους. Καὶ κυρτὸς βέβαια

13. Πρὸβλ Δευτ. 16, 20 καὶ Σοφ. Σολ. 12, 15.

φάμεν, τὸν οἰονεὶ κεκυφῶτα καὶ κάτω βλέποντα νῶ, καὶ πρὸς τὰ
 σαρκὸς νενευκότα πάθη, καὶ τοῖς ἐπιγείοις τὸν ὀφθαλμὸν ἐπερεί-
 δοντα, δῆλον δὲ ὅτι τὸν νοητὸν, καὶ εἰς τοῦτο γνώμης ἰόντα λουπὸν,
 ὡς τὸ ἀπορθοῦσθαι μισεῖν, πρὸς γέ φημι τὸ χρῆναι τὰ ἄνω φρο-
 5 νεῖν. Εἶεν δ' ἂν ἐν τούτοις τὰ τῶν Ἰουδαίων ἐγκλήματα, περὶ ὧν
 γέγραπται· «Σκοτασθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν,
 καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διὰ παντὸς σύγκαμψον». Ἐφηλον δέ, τὸν
 τὴν ἐφηλίδα τὴν καλουμένην ἐπ' αὐτοῖς ἔχοντα μετώποις. Ἀρρώ-
 στημα δὲ τοῦτι καταμελαίνειν εἶδος τὴν ἐπ' ἄκρου δέρματος ὄψιν.
 10 Παρααιρεῖται δὲ τοῖς οἷς ἂν γένοιτο παθεῖν, τὸ κἄν γοῦν ἰσχύσαι
 λαθεῖν, αὐταῖς ἐπανθοῦν ὀφρύσιν, ὅλοις τε προσώποις ἐπηρητημέ-
 νον. Ἐφηλος δὴ οὖν ὁ τοιοῦδε σωματικῶς, νοητῶς γε μὴν ὑποφαί-
 νει τὴν ἀσχήμονα, γυμνῶς τε καὶ ἀκρύπτως καὶ οἰονεὶ πρόσωπον
 οὐκ ἔχοντα καθαρὸν, ἀλλ' ἐκφανὲς ἅπασιν τὸ ἀκαλλὲς εἰς ζωὴν, ὡς
 15 μὴ εἰδέναί που τάχα, μηδὲ τὸ ὑπὸ τοῦ τῶν σοφῶν ὀρθῶς εἰρημέ-
 νον, «Σοφοὶ κρύψουσι τὰς ἐαυτῶν αἰσχύναις».

ΠΑΛΛ. Πῶς ἔφη;

ΚΥΡ. Οὐ γάρ, ὦ Παλλάδιε, μυρία ὅσα γε τὰ ἐν ἡμῖν ἐστι πάθη;

ΠΑΛΛ. Ναί· τί οὖν τοῦτό γε;

20 ΚΥΡ. Ὅτι, ὦ γενναῖε, φημί, νοσεῖ μὲν ἕκαστος, ἃ νοσεῖ, αἰδοῖ
 δὲ πολλάκις τῇ πρὸς ἀδελφούς ἠττώμενος, ἐν σπουδῇ καὶ λόγῳ
 ποιεῖται πολλῶ καὶ τὸ ἐρρωῶσθαι δοκεῖν, καὶ τὸ λανθάνειν ἐν κα-
 κοῖς.

ΠΑΛΛ. Εὐλέγεις.

25 ΚΥΡ. Εἰ δὲ δὴ τις εἴη πρὸς τοῦτο ἥκων ἀναισχυντίας, ὡς
 ἠγεῖσθαι παρ' οὐδέν, τὸ καὶ ἐκφανδὸν ἐλέσθαι πλημμελεῖν, καὶ τῶν
 εἰς κοσμιότητα γερωῶν ἀφειδῆσαι παντελῶς, οὐκ ἂν τῷ δόξειεν ὁ
 τοιοῦδε λουπὸν τοῦ ἱεροῦ καὶ ἁγίου γένους οἴχεσθαι μακράν;

ΠΑΛΛ. Καὶ μάλα.

30 ΚΥΡ. Ἐφηλον τοίνυν ὁ νόμος ἀποκαλεῖ τὸν τοιοῦτον, ὡς οὐδὲ
 κρύπτειν εἰδότα καὶ ἀνεχόμενον τὸ συμβᾶν ἀρρώστημα καὶ πάθος
 αὐτῷ. Πτιλὸν δὲ τοὺς ὀφθαλμούς, τὸν ἥκιστα μὲν τοῦ βλέπειν ἐστε-

λέμε πώς είναι αυτός που κατά κάποιο τρόπο σκύθει και βλέπει με το νοῦ του κάτω, που κλίνει στα σαρκικά πάθη και καρφώνει τα μάτια του στα ἐπίγεια, δηλαδή τα νοητά μάτια, και φτάνει τέλος στη γνώμη να μισεί το να τὰ σηκώνει ψηλά, ἐννοῶ το να φρονεῖ τὰ οὐράνια. Σ' αὐτὰ περιλαμβάνονται τὰ ἐγκλήματα τῶν Ἰουδαίων γιὰ τὰ ὁποῖα ἔχει γραφεῖ « Ἄς σκοπισθοῦν τὰ μάτια τους ὥστε νὰ μὴ βλέπουν, καὶ λύγισε τὴ ράχη τους γιὰ πάντα»¹⁴. Ἐφηλο ὀνομάζει αὐτὸν πού ἔχει τὴ λεγόμενη φακίδα (τὴν ἐφηλίδα) στὸ μέτωπό του. Πρόκειται γιὰ ἀσθένεια πού μαυρίζει πάνω πάνω τὸ δέρμα, καὶ σ' ὅποιους συμβεῖ αὐτὸ τὸ πάθος ἀφαιρεῖ τὴ δυνατότητα νὰ περάσουν ἀπαρατήρητοι, ἐπειδὴ ἐμφανίζεται πάνω στὰ ἴδια τὰ φρύδια καὶ σκιάζει ὅλο τὸ πρόσωπο. Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ ἔφηλος σωματικά, πού πνευματικά ὑποδηλώνει, γυμνά καὶ ἀπερίφραστα, τὸν αἰσχρό, πού δὲν ἔχει καθαρὸ πρόσωπο, ἀλλ' εἶναι σὲ ὅλους φανερὴ ἡ ἀσχήμα~~της~~ ζωῆς του, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζει οὔτε κἀν αὐτὸ πού σωστὰ ἔχει πεῖ κάποιος σοφός: «Οἱ σοφοὶ ἀνθρώποι θὰ κρύψουν τίς ντροπές τους».

ΠΑΛΛ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς;

ΚΥΡ. Δὲν εἶναι, Παλλάδιε, μύρια ὅσα τὰ πάθη πού μᾶς δέρονουν;

ΠΑΛΛ. Ναί· ἀλλὰ τί ἐννοεῖς μ' αὐτό;

ΚΥΡ. Ἐννοῶ, γενναῖε μου, ὅτι ὁ καθένας ἔχει τὰ πάθη του, νικημένος ὅμως πολλές φορές ἀπὸ ντροπὴ τῶν ἀδελφῶν του, ἐπιδιώκει πολὺ καὶ θεωρεῖ σπουδαῖο κέρδος νὰ δίνει τὴν ἐντύπωση ὅτι εἶναι ὑγιής καὶ νὰ μένει κρυμμένος σὺς κακίες του.

ΠΑΛΛ. Σωστὰ τὸ λές.

ΚΥΡ. Κι ἂν κάποιος ἔχει φτάσει σὲ τέτοιο σημεῖο ἀδιαντροπιᾶς, ὥστε νὰ μὴ λογαριάζει καθόλου τὴν ἐπιλογὴ του νὰ ἀσχημονεῖ ὀλοφάνερα καὶ ν' ἀδιαφορεῖ τελείως γιὰ τίς τιμές τῆς κόσμιας συμπεριφορᾶς, αὐτὸς τελικὰ δὲν θὰ θεωρηθεῖ ἀπὸ κάποιον ὅτι ἔχει φύγει μακριὰ ἀπὸ τὸ ἅγιο καὶ ἱερὸ γένος;

ΠΑΛΛ. Καὶ πολὺ βέβαια.

ΚΥΡ. Αὐτὸν λοιπὸν ὁ νόμος τὸν ἀποκαλεῖ ἔφηλο, ἐπειδὴ οὔτε γνωρίζει οὔτε θέλει νὰ κρύψει τὸ ἀρρώστημα καὶ τὸ πάθος πού τοῦ ἔτυχε. Μὲ μαδημένα μάτια ἀποκαλεῖ ἐκεῖνον πού ἐλάχιστα ἔχει στερηθεῖ τὴν ἱκανότητα νὰ βλέπει, δὲν ἔχει ὅμως τὴ δύναμη νὰ δεῖ

14. Ψαλμ. 68, 24.

ρημένον, ὑγιῶς δὲ τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἔχοντα, ὁποῖοί τινες εἶεν, οἷς
 ἔνεστι μὲν ἢ φρόνησις, τό γε μὴν ἐλέσθαι φρονεῖν ὀρθῶς οὐκ ὀρα-
 ται προσόν. Οἱ μὲν γὰρ ὀρῶντες, φησί, τὸ ἀγαθόν, ἐφ' ᾧ μὴ προσῆ-
 κε τῶν ἰδίων θελημάτων παρατρέπουσι τὴν ῥοπήν, οἱ δὲ καὶ δο-
 5 γματικῆς ὀρθότητος. οὐκ ἀμοιρεῖν ἰσχύοντες, μονονουχὶ τὸν οἰκεῖ-
 ον αὐτοὶ κατασίνονται νοῦν, εἰς ἀκαλλεστάτην ἐννοιῶν ἰέντες θή-
 ραν, καὶ ὑγιῆς οὐδὲν τῆς ἐπὶ Θεῷ δόξης εἰσοδεχόμενοι ὁποῖοί τινες
 εἰσιν, αἰρετικῶν μὲν μάλιστα παῖδες, Ἰουδαῖοί τε πρὸς τούτοις, οἱ
 Θεὸν μὲν πιστεύοντες εἶναι τὸν Πατέρα, τὸν γε μὴν ἐξ αὐτοῦ πεφη-
 10 νότα κατὰ φύσιν Υἱὸν ἀνοητότατα διωθούμενοι. Τοιγάρτοι καὶ
 ἀληθῆς ἐπ' αὐτοῖς τὸ διὰ τοῦ προφήτου φωνῆς ὑμνούμενον, «Ὁ-
 φθαλμοὶ αὐτοῖς, καὶ οὐ βλέπουσιν». Ὀνίνησι γὰρ τὸ βλέπειν οὐ-
 δέν, εἰ μὴ προσορῶτό τισι τὸ ὑγιῶς βλέπειν, καθάπερ ἀμέλει καὶ τὴν
 χλωλότητα καὶ τὸ σύντρομμα τοῦ ποδὸς ἐν ἴσῳ τετάχθαι λόγῳ δικαί-
 15 ως ἐλέγομεν· διοίσει γὰρ ὅλως οὐδέν, τοῦ μὴδ' ὅλως ἰέναι δύνα-
 σθαι, τὸ μὴ ὑγιῶς ἰέναι τυχόν, τὴν ὡς ἐν πράγμασι δὲ δηλονότι τρί-
 βον καὶ τὴν ὡς ἐν ἔργοις ὁδόν.

ΠΑΛΛ. Εὐ λέγεις.

ΚΥΡ. Οὐ προσελεύσεται δὲ ἱερουργήσαν ἄνθρωπος, ᾧ ἂν ἦ
 20 ἐπ' αὐτῷ ψώρα ἀγρία ἢ λειχήν ἢ μόνορχις, ἢ πᾶς ᾧ ἔστιν ἐν αὐτῷ
 μῶμος. Ψώρα μὲν σὺν ἀγρία παρεικαστέον τὰ ἐκτοπώτατα τῶν
 παθῶν, δομντέροις ρεύμασι καταχεόμενα νοῦ, καὶ πέρα παντὸς
 ἰόντα μέτρον, καὶ ἐξ ἡδονῆς μὲν ἔχοντα τὴν ἀρχήν, εἰς πικρὸν γε
 μὴν ἐξήγοντα τέλος. Ἡ οὐχὶ δὴ φῆς ἐκάστῳ τῶν πλημμελημάτων
 25 καὶ συμμετρίαν τινὰ καὶ ἀμετρίαν ὀραῖσθαι τοῦ κακοῦ;

ΠΑΛΛ. Πῶς ἔφη;

ΚΥΡ. Ὁ σωματικῆς ἡδονῆς ἠττώμενος, οὐκ ἂν τοῦτο πάθοι
 καὶ μετρίως καὶ ὑπὲρ μέτρον; Οἱ μὲν γὰρ ἠττηνται μόνον καὶ νο-
 σοῦσι περιεσταλμένως, οἱ δὲ καὶ εἰς ἄκρον ἤκουσι τοῦ κακοῦ, καὶ
 30 ἀσχέτως ἀγριαίνουσαν νοσοῦσι τὴν ἡδονήν, ὡς καὶ αὐτῶν ἐπέκει-
 να τῶν κατὰ φύσιν ἐξολισθησαὶ παθῶν.

ΠΑΛΛ. Συνίημι ὁ φῆς.

ὀρθά· τέτοιοι εἶναι μερικοί, πού ἔχουν βέβαια φρόνησι, δὲν φαίνεται ὁμως νὰ ἐπιλέγουν τὸν ὀρθὸ τρόπο νὰ φρονοῦν. Μερικοὶ δηλαδή, ἂν καὶ βλέπουν, λέγει, τὸ ἀγαθό, ἐκτρέπουν τὴ ροπή τῆς θέλησός τους σ' αὐτὰ πού δὲν πρέπει. " Ἄλλοι πάλι, ἐνῶ δὲν στεροῦνται τὴ δογματικὴ ὀρθότητα, οἱ ἴδιοι κατὰ κάποιον τρόπο καταστρέφουν τὸ νοῦ τους, τρέποντάς τον σὲ ἀσημῶτατο κινήγι ἐννοιῶν καὶ μὴ παραδεχόμενοι τίποτε τὸ ὀρθὸ σχετικὰ μὲ τὴν ἀντίληψη περὶ Θεοῦ. Τέτοιοι εἶναι κυρίως οἱ ὁπαδοὶ τῶν αἰρετικῶν, καὶ μαζί μ' αὐτοὺς καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, πού πιστεύουν βέβαια ὅτι ὁ Πατέρας εἶναι Θεός. ἀνοῦνται ὁμως κατὰ τρόπο τελείως ἀνόητο τὸν Υἱὸ πού προήλθε κατὰ φύσιν ἀπὸ αὐτῶν. Γι' αὐτὸ καὶ ἀληθεύει γι' αὐτοὺς ὁ λόγος τοῦ προφήτη· « Ἔχουν μάτια, ἀλλὰ δὲν βλέπουν»¹⁵. Τὸ ὅτι βλέπουν δηλαδή δὲν τοὺς ὠφελεῖ καθόλου, ἂν δὲν προϋπάρχει σὲ μερικοὺς τὸ νὰ βλέπουν ὀρθά, ὅπως ἀκριβῶς λέγαμε ὅτι δίκαια ἔχουν ταχθεῖ σὲ ἴση μοῖρα ἢ χλωτότητα καὶ τὸ σπᾶσιμο τοῦ ποδιοῦ. Γιατὶ δὲν ἔχει καμμιά ἀπολύτως διαφορὰ τὸ νὰ μὴν μπορεῖ κανεὶς νὰ βαδίσει καθόλου, ἀπὸ τὸ νὰ μὴ βαδίζει ὀρθά, στὸ δρόμο δηλαδή τῶν πράξεων καὶ τὴν ὁδὸ τῶν ἔργων.

ΠΑΛ. Μιλᾶς σωστά.

ΚΥΡ. Δὲν θὰ προσέλθει γιὰ νὰ ἱερουργήσει ἄνθρωπος πού πάσχει ἀπὸ ψώρα ἄγρια ἢ λειχήνα ἢ εἶναι μόνοςχις, ἢ ὅποιος ἔχει ἓνα ὀποιοδήποτε ἐλάττωμα. Μὲ ἄγρια ψώρα λοιπὸν πρέπει νὰ παρομοιάσομε τὰ πιὸ αἰσχρὰ ἀπὸ τὰ πάθη, πού μὲ ὀρμητικὰ ρεύματα ὀρμοῦν πάνω στὸ νοῦ καὶ ξεπερνοῦν κάθε μέτρο, καὶ ἐνῶ ἔχουν τὴν ἀρχὴ τους ἀπὸ τὴν ἡδονή, καταλήγουν σὲ τέλος πικρό. " Ἡ δὲν συμφωνεῖς ὅτι σὲ κάθε πλημμέλημα εἶναι ὀρατὴ καὶ μιὰ συμμετρία, ἀλλὰ καὶ μιὰ ἀμετρία τοῦ κακοῦ;

ΠΑΛΛ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς;

ΚΥΡ. " Ὅποιος ἡτπᾶται ἀπὸ τὴ σωματικὴ ἡδονή, τὴν ἡττα αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ τὴν πάθει καὶ σύμφωνα μ' ἓνα μέτρο, ἀλλὰ καὶ πάνω ἀπὸ μέτρο; " Ἄλλοι δηλαδή νικῶνται μόνο καὶ ἡ νόσος τους εἶναι περιορισμένη, ἐνῶ ἄλλοι φτάνουν στὴν κορυφὴ τοῦ κακοῦ καὶ νοσοῦν ἀπὸ ἡδονὴ πού ἀγριεῖει ἀσυγκράτητα, ὥστε νὰ ἐξολοσθήσουν καὶ πέρα ἀπὸ τὰ φυσικὰ πάθη.

ΠΑΛΛ. Ἐνταλαμβάνομαι αὐτὸ πού λές.

15. Ἱερ. 5, 21.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν ἐφ' ἐκάστῳ τῶν κακῶν τὸ ἐκτόπως ἐκνευκὸς
 εἰς τὸ πέρα λόγου, καὶ μέτρων ἐπέκεινα τῶν ἐν ἔθει καὶ παρὰ
 πολλοῖς, λέγοιτ' ἂν ἡ ἀγρία ψώρα λωπτόν. Λειχήν δὲ πρὸς τού-
 τοις, πᾶν ὄτιοῦν πάθος, αἰεὶ διέρπον εἰς τὸ εὐρὺ, καὶ ἀκατάληκτον
 5 ἔχον τὴν εἰς τὸ χειρὸν ἐπίδοσιν. Συστέλλεσθαι δὲ δεῖν καὶ εἰς τὸ
 μείον ἄγεσθαι πρὸς ἡμῶν τὰ προσπίπτοντα τῶν παθῶν, ὁ θεῖος
 βούλεται νόμος. Τοιοῦτόν τι νοήσεις ἀκούων «Ἐὰν πνεῦμα τοῦ
 ἐξουσιάζοντος ἀναβῆ ἐπὶ σέ, τόπον σου μὴ ἀφήῃς, ὅτι ἴαμα κατα-
 παύσει ἁμαρτίας μεγάλας». Τὰ γὰρ ἀνεπίπληκτα τῶν παθῶν,
 10 ἔρπει μὲν αἰεὶ πρὸς τὸ αἰσχρόνως ἔχον, καταδράττεται δὲ καρδίας
 καὶ νοῦ καὶ εἰς ὄλεθρον ἄγει παντελεῖ. Δεῖ δὴ οὖν ἄρα πρὸς ἡμῶν
 ἐπιτιμᾶσθαι τὸ φαῦλον. ταῖς εἰς τὸ ἄμεινον ἀναδρομαῖς περιστελ-
 λούσης αὐτὸ τῆς ἐν ἡμῖν νήψεως καὶ ἀναιρούσης κατὰ βραχὺ.
 Μόνορχιν δὲ πρὸς τούτοις, φησί, καθάπερ ἐγῶμαι, τὸν ἡμίαν-
 15 δρον καὶ οἴονει παρακεκομμένον τὸ τελείως ἀνδροπρεπές. «Οὔτε
 γὰρ πόρνον», φησὶν, «οὔτε μαλακοὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν κλη-
 ρονομήσουσι». Θηλυδρίας δὲ τοὺς τοιούτους ὀνομάζει, ὅτι τὴν
 ἀνδρὸς λαχόντες φύσιν, ψεύδονται τὸ ἀνδροπρεπές, καὶ νοῦν καὶ
 σῶμα μαλακιζόμενοι, καὶ ἐκοντὶ κατακλώμενοι πρὸς τὸ ἄναλκι
 20 καὶ θηλυπρεπές. Εἰκὸς δὲ δὴ πάλιν τὸν μόνορχιν καὶ ἕτερόν τι
 παραδηλοῦν. Ἄνδρα μὲν γὰρ ὀνομάζειν ἔθος τὸν εὐσθενῆ καὶ
 συνεστραμμένον, καὶ οὐκ ἀνικάνως ἔχοντα πρὸς τὸ δύνασθαι κα-
 τορθοῦν ἢ ἂν ἔλοιτο τυχόν. Νοηθεῖη δ' ἂν εἰκότως ἐξ ἡμισείας
 ἀνήρ, ὁ μὴ ὀλοκλήρως εὐσθενής, μήτε εἰσάπαν εἰς τὰ αὐτῷ πρέ-
 25 ποντα γοργός· οὐ γὰρ τοι προσήκει τὸν Θεῷ προσκείμενον, δια-
 κεκομμένην αὐτῷ τὴν ἀνδρείαν καὶ λελωθὴν προσάγειν τὸ
 εὐσθενές, καὶ ὡς ἄσθενεῖν ἐκ μέρους ἀνδρίζεσθαι δὲ καὶ κρα-
 ταιοῦσθαι, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀδιάβλητον ἔχοντα καὶ ἀκατά-
 30 μώμον γραφήν. Εἴργεται δὲ οὐχὶ τοῦ χρῆναι μεταλαχεῖν τῆς ἀγί-

16. Ἐκκλ. 10, 4.

16α. Α' Κορ. 6, 10.

ΚΥΡ. Ἡ ἄγρια ψώρα λοιπὸν μπορεῖ νὰ λεχθεῖ πὺς εἶναι καθένα ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα πὺς ξεπερνοῦν τὸ λόγο καὶ εἶναι πέρα ἀπὸ τὸ συνηθισμένο μέτρο πὺς ἰσχύει στοὺς πολλοὺς. Μαζὶ μ' αὐτὰ καὶ ἡ λειχήνα δηλώνει τὸ ὁποιοδήποτε πάθος, πὺς ἔρποντας διευρύνεται πάντοτε καὶ ἔχει χωρὶς τέλος τὴν ἐπίδοση στὸ κακό. Ὁ θεῖος νόμος θέλει νὰ περιορίζονται καὶ νὰ μειώνονται ἀπὸ μᾶς τὰ πάθη πὺς πέφτουν ἐπάνω μας μὲ ὀρμή. Αὐτὸ πρέπει νὰ ἐννοήσεις ἀκούοντας· «Ἄν τὸ πνεῦμα τοῦ ἄρχοντα σηκωθεῖ ἐναντίον σου, μὴ μετακινήθῃς ἀπὸ τὴ θέση σου· γιατί ἡ ἀταραξία θὰ καταπαύσει μεγάλα ἁμαρτήματα»¹⁶. Γιατὶ τὰ πάθη πὺς δὲν ἐπιπλήττονται, προχωροῦν διαρκῶς στὸ χειρότερο, κυριεύουν τὴν καρδιά καὶ τὸ νοῦ καὶ ὀδηγοῦν σὲ πλήρη καταστροφή. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐπιτυμοῦμε τὴ φαυλότητα καὶ ἡ ἐσωτερικὴ μας ἐπαγρύπνηση θὰ τὴν περιορίζει μὲ τὴν ἐπαναφορά στὸ καλύτερο καὶ θαυμαῖα θὰ τὴν ἐξαφανίσει. Παράλληλα πρὸς αὐτὰ «μόνορχι» λέγει, κατὰ τὴ γνώμη μου, τὸν κατὰ τὸ ἥμισυ ἄνδρα, πὺς κατὰ κάποιον τρόπο τοῦ ἔχει ἀφαιρεθεῖ ἡ τέλεια ἀνδροπρέπεια· γιατί λέγει· «Οὔτε πόρνοι οὔτε θηλυπρεπεῖς θὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ»^{16α}. Αὐτοὺς τοὺς ὀνομάζει θηλυπρεπεῖς, ἐπειδὴ, παρόλο πὺς εἶναι ἄνδρες, διαψεύδουν τὴν ἀνδροπρέπειά τους καὶ ἐκθηλύνουν τὸ νοῦ καὶ τὸ σῶμα τους, καὶ μὲ τὴ θέλησή τους λυγίζουν στὴν ἀδυναμία καὶ στὴ θηλυπρέπεια. Εὐλόγο δέβαια εἶναι ὁ μόναρχος νὰ ὑποδηλώνει καὶ κάτι ἄλλο. Γιατὶ ἔτσι συνηθίζεται νὰ ὀνομάζεται ὁ ἄνδρας ὁ δυνατὸς καὶ συγκεντρωμένος καὶ πὺς δὲν εἶναι ἀνίκανος νὰ πραγματοποιεῖ ὅσα τυχὸν διαλέγει. Εὐλόγα λοιπὸν θὰ θεωρηθεῖ μισὸς ἄνδρας ὁποῖος δὲν εἶναι τελείως σταθερός, οὔτε ταχὺς σὲ ὅλα γενικὰ ὅσα τοῦ ἀρμόζουν. Γιατὶ δὲν πρέπει αὐτὸς πὺς παραστέκεται στὸν Θεό, νὰ προσφέρει σ' αὐτὸν περικομμένη τὴν ἀνδρεία του καὶ περιορισμένη τὴ σταθερότητά του, καὶ νὰ δείχνει ἀσθένεια σὲ κάποιον μέρος. Ἀντίθετα πρέπει νὰ εἶναι ἀνδρεῖος καὶ δυνατὸς σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή¹⁷, καὶ νὰ ἔχει προθυμία ἀδιάβλητη, πὺς νὰ μὴν μπορεῖ νὰ ψεχθεῖ. Εἶναι λοιπὸν ὁμολογουμένως ἀκατάλληλος γιὰ τὸ ἱερὸ ἔργο ὁποῖος κατηγορεῖται γιὰ κάποιον ψεγάδι. Ἐμποδίζεται δέβαια ἀπὸ τὸ ἔργο αὐτό, ὅχι ὅμως καὶ ἀπὸ τὸ νὰ καθίσταται κοινωνὸς τῆς ἁγίας τροφῆς. Γιατὶ λέγει· «Θά

17. Ψαλμ. 26, 14.

ας τροφῆς. «Φάγεται γὰρ ἀπὸ τῶν ἁγίων», φησί, «πλὴν πρὸς τὸ καταπέτασμα οὐ προσελεύσεται καὶ πρὸς τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἔγγιεῖ». Οἱ γὰρ ἔτι ταῖς εἰς νοῦν ἔσω κεκρυμμέναις ἀσθενείαις ἔνοχοι, μεταλάχοιεν ἂν τῆς εὐλογίας Χριστοῦ, καὶ οὐχ ὡς ἐν 5 τάξει τῆ τῶν ἁγίων εἰς ἐπίδοσιν ἁγιασμοῦ, καὶ εἰς ἐδραιότητα νοῦ, καὶ τὴν ἐφ' ἅπασι τοῖς ἀρίστοις ἐρηραιομένην διαμονήν, ἀλλ' ὡς ἐν τρόπῳ τῷ πρόποντι τοῖς ἠρρωστηκόσιν εἰς ἀπόθεσιν τοῦ κακοῦ, καὶ εἰς κατάληξιν ἁμαρτίας, καὶ εἰς νέκρωσιν ἡδονῶν, καὶ εἰς ἀνάληψιν εὐεξίας τῆς πνευματικῆς. Ἐπειδὴ γὰρ ἔστιν ὁ Χρι- 10 στὸς καινὴ κτίσις, κατὰ τὰς Γραφάς, ταύτη τοι δεχόμεθα καὶ ἡμεῖς αὐτὸν ἐν ἑαυτοῖς διὰ τῆς ἁγίας αὐτοῦ σαρκός τε καὶ αἵματος, ἵνα πρὸς καινότητα ζωῆς ἀναστοιχειούμενοι δι' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀποσκευαζώμεθα, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, κατὰ τὸ γεγραμμένον.

15 ΠΑΛΛ. Ὁρθῶς ἔφης.

ΚΥΡ. Ἀποφάσκει μὲν σὺν τῶν ἱερῶν ἔργων τὴν ἐπιτήδευσιν τοῖς οἰονεῖτως ἐντετηγμένην καὶ ἀναπόδλητον ἠρρωστηκόσι τὴν νοσητὴν ἐπήρειαν ἅγιον γὰρ ἠκιστὰ γε τὸ νοσοῦν αἰεὶ τὰ προσπεφυκότες τῶν παθῶν ἀλλ' εἰ καὶ τι τῶν ἀμωμήτως ἐχόντων ἔν γε 20 δὴ σφίσι αὐτοῖς, καὶ ἀδιαβλήπτως εἰς λειτουργίαν, τὸ ἄρρωστησαι συμβαίνει τὰ κοινὰ δὴ ταῦτα καὶ οὐκ ἐξίτηλα τῶν παθῶν, οὐκ ἀνεπιτίμητον εἶσθαι δεῖν αὐτὸν ἐπιτάττει, λέγων «Εἶπον πρὸς Ἀαρῶν καὶ πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ προσεχέτωσαν ἀπὸ τῶν ἁγίων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ οὐ βεβηλώσουσι τὸ ὄνομα τὸ 25 ἅγιόν μου, ὅσα αὐτοὶ ἁγιάζουσίν μοι ἐγὼ Κύριος. Εἶπον αὐτοῖς Εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν πᾶς ἄνθρωπος, ὃς ἂν προσέλθῃ ἀπὸ παντὸς τοῦ σπέρματος ὑμῶν πρὸς τὰ ἅγια, ὅσα ἂν ἁγιάζωσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἡ ἀκαθαρσία αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ ἦ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἀπ' ἐμοῦ Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, καὶ 30 ἄνθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀαρῶν τοῦ ἱερέως, καὶ οὗτος λεπρᾷ ἢ γονορρνεῖ, τῶν ἁγίων οὐκ ἔδεται, ἕως ἂν καθαρισθῇ, καὶ ὁ ἀπτόμενος πάσης ἀκαθαρσίας ψυχῆς, ἢ ἄνθρωπος ᾧ ἂν ἐξέλθῃ ἐξ αὐτοῦ κοίτη σπέρματος, ἢ ὅστις ἂν ἄφηται παντὸς ἐρπετοῦ ἀκα-

φάει ἀπὸ τὰ ἅγια, ἀλλὰ δὲν θὰ πλησιάσει στὸ καταπέτασμα οὔτε θ' ἀγγίξει τὸ θυσιαστήριον»¹⁸. Γιατὶ ὅσοι εἶναι ἀκόμα ἔνοχοι γιὰ τὶς κρυμμένες μέσα τους ἁμαρτωλὲς σκέψεις, μποροῦν νὰ λάβουν τὴν εὐλογία τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ὄχι ἐπειδὴ εἶναι μεταξύ τῶν ἁγίων γιὰ αὐξησὴ ἁγιασμοῦ καὶ ἐδραίωση τοῦ νοῦ καὶ τὴ σταθερὴ διαμονὴ σὲ ὅλες τὶς ἀρετὲς, ἀλλὰ μὲ τὸν τρόπο πὺ ἀρμόζει στοὺς ἀσθενεῖς, γιὰ ν' ἀποθέσουν τὸ κακό καὶ νὰ σταματήσουν ν' ἁμαρτάνουν, νὰ νεκρώσουν τὶς ἡδονὲς καὶ ν' ἀποκτήσουν πνευματικὴ εὐεξία. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Χριστὸς εἶναι καινὴ κτίσις, σύμφωνα μὲ τὶς Γραφές¹⁹, μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ καὶ ἐμεῖς τὸν δεχόμεστε μέσα μας μὲ τὴν ἅγια σὰρκα καὶ τὸ ἅγιο αἶμα του, ὥστε, ἀναμορφούμενοι μέσω αὐτοῦ καὶ μέσα σ' αὐτὸν γιὰ τὴν καινούργια ζωὴ, νὰ ἀποτινάξομε τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο, πὺ, ὅπως ἔχει γραφεῖ²⁰, φθίρειται ἀπὸ τὶς ἐπιθυμίες τῆς ἀπάτης.

ΠΑΛΛ. Τὰ εἶπες σωστά.

ΚΥΡ. Ἀπαγορεύει λοιπὸν τὴν ἀσκησι τῶν ἱερῶν ἔργων σ' αὐτοὺς πὺ νοσοῦν κατὰ κάποιον τρόπο ἀπὸ τὴν διάχυτη νοσητὴ ἐπιθρηια πὺ δὲν ἔχουν ἀποβάλλει. Γιατὶ δὲν εἶναι καθόλου ἅγιος ὁποῖος νοσεῖ πάντοτε τὰ πάθη πὺ προσφύονται στὰ βάθη. Ἀλλὰ ἂν σὲ κάποιον, ἀπὸ ὅσους εἶναι ἀνεπίληπτοι καὶ ἀδιάβλητοι γιὰ τὴν ἱερωσγία, συμβεῖ νὰ νοσήσει μὲ αὐτὰ τὰ κοινὰ πάθη πὺ δὲν σθῆνουν, προστάζει νὰ μὴν ἀφήνεται χωρὶς ἐπιτίμησι, λέγοντας «Πὲς στὸν Ἄαρὼν καὶ στοὺς υἱοὺς του, νὰ προσέχουν ἀπὸ τὶς θυσίαι πὺ προσφέρουν οἱ Ἰσραηλίτες καὶ νὰ μὴ βεθηλώσουν τὸ ἅγιο ὄνομά μου μὲ ὅσα θὰ μοῦ προσφέρουν. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος. Πὲς σ' αὐτοὺς: Σ' ὅλες τὶς κατοπινὲς γενεὲς σας ἂν κάποιος ἄνθρωπος ἀπὸ τὴ δικὴ σας φυλὴ προσέλθει στὰ Ἅγια τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου γιὰ νὰ προσφέρει τὶς θυσίαι πὺ προσφέρουν οἱ Ἰσραηλίτες στὸν Κύριο καὶ δὲν ἔχει καθαρισεῖ, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θὰ ἐξολοθρευθεῖ ἀπὸ ἐμένα. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος ὁ Θεὸς σας ἂν κάποιος ἀπὸ τὴ γενιὰ τοῦ Ἄαρὼν εἶναι λεπρὸς ἢ πάσχει ἀπὸ γονόρροια, δὲν θὰ φάει ἀπὸ τὴν προσφερόμενη θυσία, ὥσπου νὰ καθαρισεῖ. Κι ὁποῖος πάλι ἀγγίξει κάποιον ἀκάθαρτο ἢ τοῦ ἔφυγε σπέρμα κατὰ τὸν ὕπνο ἢ ἐκεῖνος πὺ θὰ ἀγγίξει ὁποιοδῆποτε ἀκάθαρτο ζῶο πὺ θὰ τὸν μολύνει, ἢ θ' ἀγγίξει ἄν-

θάρτου, ὁ μιαίνει αὐτόν, ἢ ἐπ' ἀνθρώπῳ, ἐν ᾧ μιαίνει αὐτόν κατὰ
 πᾶσαν ἀκαθαρσίαν αὐτοῦ· ψυχὴ ἣτις εἰάν ᾤψηται αὐτῶν, ἀκά-
 θαρτος ἔσται ἕως ἐσπέρας, οὐκ ἔδεται ἀπὸ τῶν ἁγίων, εἰάν μὴ
 5 ἴσθηται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ δύῃ ὁ ἥλιος καὶ καθαρὸς
 ἔσται, καὶ τότε φάγεται τῶν ἁγίων, ὅτι ἄρτος αὐτοῦ ἔστι. Θνη-
 σιμαῖον καὶ θηριάλωτον οὐ φάγεται, μὴ μιανθῆναι αὐτόν ἐν αὐ-
 τοῖς. Ἐγὼ Κύριος, καὶ φυλάξονται τὰ φυλάγματά μου, ἵνα μὴ
 λάθωσι δι' αὐτὰ ἁμαρτίαν, καὶ ἀποθάνωσι δι' αὐτά, εἰάν βεθλω-
 σωσιν αὐτά. Ἐγὼ Κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτούς». Οἱ γὰρ δὴ προσά-
 10 γοντες τὰ ἱερά, φησίν, ἦτοι τὰ ἁγιαζόμενα παρὰ τῶν νιῶν Ἰσρα-
 ῆλ, ὅσα ἂν ἀναθεῖεν εἰς θυσίαν τῷ Θεῷ, μὴ βεθλούντων αὐτοῦ
 τὸ ὄνομα, προσάγοντες οὐ προηγνισμένοι, καὶ ἀναπόνιπτον ἔ-
 χοντες ἔτι τὴν ἀκαθαρσίαν ἣν ἂν συμβαίνει παθεῖν ἢ ἴστωσαν
 ὅτι, φησί, τὴν ἐσχάτην εὐθύς ἀποτίσουςι δίκην. Ἐγὼ γὰρ εἰμι
 15 Κύριος, τοῦτ' ἔστιν, οὐ θεὸς ψευδώνυμος, εἰς ὃν εἰ καὶ τις ἁμάρτοι
 τυχόν, οὐδὲν ἔσται πλημμελές. Τί γὰρ ἂν καὶ γένοιτο πρὸς ἡμῶν
 εἰς ξύλον ἢ λίθον, ᾧπερ ἂν ἔποιτο καὶ τὸ εὐθύνεσθαι δεῖν; Οὐκ-
 οῦν τοῖς ἄγαν δεύμασι προσεπανορθῶν εἰς ἀσφάλειαν τῆς ἀ-
 καθαρσίας, τοὺς τρόπους καθ' οὓς ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν ἀπαι-
 20 θμεῖται χρησίμως, ὡς ἂν εἶδεῖεν οἱ λειτουργοὶ τῆς αὐτοῖς ὅτι μά-
 λιστα πρεπούσης ἐπεικειάς τὴν ὁδόν, καὶ δι' ὧν ἂν εἶεν δεκτοὶ τε
 καὶ καθαροί, τὴν τῷ νομοθέτῃ θυμαρεστάτην διαστείχοντες
 ζωὴν.

ΠΑΛΛ. Ὁρθῶς ἔφης.

25 ΚΥΡ. Τὸν μὲν οὖν λεπρῶντα καὶ γονορρηῆ, καὶ τῆς ἱεραῆς ἐξι-
 σθησι λειτουργίας, καὶ δεῖν γενέσθαι φησὶ τῶν ἁγίων ἀμέτοχον,
 μέχρις ἂν αὐτῷ τὸ συμβὰν ἀποκρούσαιο καὶ ἀπωτάτω γένοιτο
 τοῦ νοσεῖν. Προσάπτει δὲ τούτοις, ὡς ὁμοφυᾶ νοσοῦντα ἀκαθα-
 ρσίαν, τὸν ἀπτόμενον πάσης ἀκαθαρσίας ψυχῆς, ἢ ᾧ εἰάν ἐξέλθη
 30 κοίτη σπέρματος, καὶ μέντοι τὸν ἐρπετοῦ θιγγάνοντα, καὶ ἀνδρὸς
 ἠντιναοῦν ἔχοντος ἐπὶ μόλυσμῳ τὴν κατάρρησιν· οὐ πάθεισιν,

θρωπο πού θά τόν μολύνει μέ ὁποιαδήποτε ἀκαθαρσία του. "Ὁποῖος ἄνθρωπος τοὺς ἀγγίζει ὅλους αὐτούς, θά εἶναι ἀκάθαρτος ὡς τὸ βράδυ. Αὐτὸς δὲν θά φάει ἀπὸ τῆ θυσία ἂν δὲν πλύνει τὸ σῶμα του μέ νερὸ καὶ καθαριστεῖ, καὶ μέ τῆ δύση τοῦ ἡλίου, καθαρὸς πιά, θά φάει ἀπὸ τῆ θυσία, γιατί αὐτὴ εἶναι ἡ τροφή του. Ἀπὸ θνησιμαῖο καὶ ζῶο σπαραγμένο ἀπὸ θηρίο δὲν θά φάει ὁ ἱερέας γιὰ νὰ μὴ μολυνθεῖ ἀπὸ αὐτά. Αὐτὲς τὶς ἐντολές σου δίνω ἐγὼ ὁ Κύριος. Θὰ φυλάξουν τὶς ἐντολές μου γιὰ νὰ μὴ ἁμαρτήσουν καὶ τιμωρηθοῦν γι' αὐτὸ μέ θάνατο, ἂν τὶς παραβοῦν. Ἐγὼ ὁ Κύριος τὰ λέγω αὐτά πού παρέχω τὸν ἁγιασμό σ' αὐτούς»²¹. "Ὅσοι προσφέρουν, λέγει, τὰ ἱερά, δηλαδή τὰ προσφερόμενα ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες, ὅσα ἀφιερῶσουν στὸν Θεὸ γιὰ θυσία νὰ μὴ βεθλώνουν τὸ ὄνομά του, προσφέροντας αὐτὰ χωρὶς νὰ ἔχουν ἐξαγνιστεῖ πρῶτα οἱ ἴδιοι καὶ νὰ ἔχουν ἀποπλύνει ἀκόμα ἀπὸ πάνω τῆς τὴν ἀκαθαρσία πού ἔτυχε νὰ δεχθοῦν. Νὰ ξέρουν, λέγει, ὅτι θά ὑποστοῦν τὴν ἔσχατη τιμωρία. Γιατί λέγει· Ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος, δηλαδή, ὄχι θεὸς μέ ψεύτικο ὄνομα, στὸν ὁποῖο καὶ ἂν τυχὸν σφάλει κάποιος, δὲν ὑπάρχει κανένα σφάλμα. Τί σφάλμα μποροῦμε νὰ κάνομε ἐμεῖς σ' ἓνα ξύλο ἢ μὰ πέτρα, ὥστε ἀκολούθως νὰ πρέπει νὰ δώσομε λόγο γι' αὐτό; Ἐπιχειρώντας λοιπὸν νὰ μᾶς ἐπανορθώσει καὶ νὰ μᾶς ἐξασφαλίσαι ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσία, ἀπαριθμεῖ χρήσιμα γιὰ μᾶς τοὺς τρόπους σύμφωνα μέ τοὺς ὁποίους θά μπορέσουν νὰ μάθουν οἱ ἱερουργοὶ τὴν ὁδὸ τῆς χρηστότητας, πού προπάντων ἀρμόζει σ' αὐτούς, καὶ μέσω τῶν τρόπων αὐτῶν νὰ εἶναι δεκτοὶ καὶ καθαροί, ἀκολουθώντας τὴ ζωὴ μέ τὴν ὁποία εὐχαριστεῖται πάρα πολὺ ὁ νομοθέτης.

ΠΑΛΛ. Μίλησες ὀρθά.

ΚΥΡ. Αὐτὸν λοιπὸν πού πάσχει ἀπὸ λέπρα καὶ γονόρροια, καὶ τὸν ἀποκλείει ἀπὸ τὴν ἱερὴ λειτουργία καὶ προστάζει νὰ μείνει ἀμέτοχος ἀπὸ τὰ ἅγια, μέχρι πού ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸ ἁμάρτημά του καὶ ν' ἀπομακρύνει ὅσο πιὸ μακριὰ γίνεται τὴ νόσο του. Μ' αὐτούς συγκαταλέγει, γιὰ τὸ λόγο ὅτι νοσεῖ ἀπὸ ἴδια ἀκαθαρσία, ἐκεῖνον πού ἀγγίζει ὁποιοδήποτε ἀκάθαρτο ἄνθρωπο ἢ αὐτὸν πού τοῦ ἔφυγε σπέρμα στὸν ὕπνο του καὶ ὅποιον ἀγγίζει ἓνα ὁποιοδήποτε ἀκάθαρτο ζῶο ἢ κάποιον πού εἶναι μολυσμένος μέ ὁποιαδήποτε ἀκα-

21. Λευϊτ. 22, 1-9.

οἶμαι, σωματικοῖς ἐπιτιμῶντος τοῦ νόμου, κατὰ γε τὸν ἀληθῆ καὶ ἀμωμήτως ἔχοντα σκοπόν, ἀλλ' ὡς ἐν τύποις ἔτι, τοῖς ἐν αἰσθήσει καὶ σωματικοῖς, τὰ ἐν ψυχαῖς ἀποφαίνοντος. Σύμβολον δὴ οὖν νεκρώσεως μὲν ἡ λέπρα· δαπανᾷ γὰρ καὶ καταδόσκειται τὴν σάρκα, μεθίστησι δὲ εἰς τὸ παρὰ φύσιν καὶ ἄλλοιοῖ τοῦ σώματος τὴν ὄψιν. Γονόρροια δὲ καρπογονίας ἐστὶν ἀπόθεσις, ρεούσης εἰς τὸ μηδὲν τῆς φύσεως ὁποῖος ἂν τις ὄρωτο καὶ ἀνθρώπου νοῦς παρενεχθεὶς εἰς παραφθορὰν καὶ μονονουχί δαπανώμενος εἰς ἀκαρπία, διὰ γε τοῦ δύνασθαι συνίεναι μηδὲν τῶν ἀναγκαίων εἰς σωτηρίαν, ὁποῖοί τινες γέγονασιν Ὑμέναιός τε καὶ Ἀλέξανδρος, οἰόμενοι τε καὶ λέγοντες ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι. Καὶ προστεθεῖεν ἂν τούτοις, οἱ ἀπονεύοντες ἀχαλίνως πρὸς πᾶν ὅτιοῦν τῶν ἐκτόπων καὶ τῆς ἐαυτῶν διανοίας τὸν καρπὸν παραρριπτοῦντες ἀπλῶς εἰς ἐώλους καὶ ἀσελεγεῖς ἡδονάς. Οὐκοῦν ὁ λεπρός μὲν καὶ γονορροῆς, τοῦτ' ἐστίν, ὁ τοῖς νεκρότητος ἔργοις ἐνισχημένος (εἶεν δ' ἂν ἔργα νεκρότητος, τὰ τῆς σαρκὸς πάθη), καὶ ὁ τὴν ἔσω καρποφορίαν, τὴν εἰς νοῦν δηλονότι καὶ κεκρυμμένην, οὐκ ἀπαρᾶφθορον ἔχων, ἀποχωρεῖτω, φησί, τῶν ἀγίων, ἕως ἂν καθαρισθῆ. Ὡς γὰρ ὁ θεσπέσιος ἔφη Παῦλος, «Ὁς ἂν ἐσθίῃ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ πίνη τὸ ποτήριον αὐτοῦ ἀναξίως, κρῖμα ἐαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίναν τὸ σῶμα αὐτοῦ. Δικιμαζέτω δέ», φησίν, «ἄνθρωπος ἐαυτόν, καὶ τότε ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω».

ΠΑΛΛ. Ἄριστα ἔφης.

25 ΚΥΡ. Ἄθρει δὴ οὖν, ὦ Παλλάδιε, τὸ ἀκριβὲς τοῦ νόμου· κενώρηκε γὰρ ἡκιστα γε κατὰ μόνων τοῦ λεπροῦ καὶ γονορροουῦς, συγκαταδικάζει δὲ ὡσπερ αὐτοῖς, καὶ εἴ τις ἄψαιτο τυχόν τῶν ἠρωστηκότων, λεπροῦ δὴ λέγω καὶ γονορροουῦς. «Καὶ ὁ ἀπτόμενος», φησί, «πάσης ἀκαθαρσίας ψυχῆς, ἢ ὧ ἂν ἐξέλθῃ κοίτη σπέρματος αὐτοῦ, ἀκάθαρτος ἐστίν».

ΠΑΛΛ. Καὶ τίς ἂν γένοιτο τοῖς ἐπαφωμένοις ἢ ἀπὸ γε τούτου ζημία;

ΚΥΡ. Οὐδεμία μὲν, κατὰ γε τὸν ἐν προχείρῳ λόγον. Καταμα-

θαρσία έχει. Ὁ νόμος, νομίζω, ὅτι δὲν βάζει ἐπιτίμα γιὰ σωματικά πάθη, κατὰ τὸν ἀληθινὸ καὶ γνήσιο σκοπὸ, ἀλλὰ παρουσιάζει μὲ τύπους ἀκόμα αἰσθητοὺς καὶ σωματικοὺς τὰ ὅσα συμβαίνουν στὴν ψυχὴ. Ἡ λέπρα λοιπὸν εἶναι σύμβολο νέκρωσης, γιὰτὶ ἐξαντλεῖ καὶ κατατρῶγει τὴ σάρκα, ὁδηγεῖ σὲ παραφύση κατάσταση, καὶ ἀλλοιώνει τὴν ὄψη τοῦ σώματος. Ἡ γονόρροια πάλι εἶναι ἀπόρριψη τῆς γονιμότητος, ἐπειδὴ ἡ ροὴ τῆς φύσης καταλήγει στὸ μηδέν. Ἔτσι θὰ μπορούσαμε νὰ δοῦμε καὶ τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἐξέκλινε στὴν παραφθορὰ καὶ κατὰ κάποιον τρόπο ἐξαντλεῖται σὲ ἀκαρπία μὲ τὸ νὰ μὴν μπορεῖ νὰ ἀντιληφθεῖ κανένα ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴ σωτηρία. Τέτοιοι κατάντησαν νὰ εἶναι ὁ Ὑμέναιος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ποὺ πιστεύουν καὶ κηρύττουν ὅτι ἡ ἀνάστασις ἔχει ἤδη γίνει²². Σ' αὐτοὺς θὰ μπορούσαν νὰ προστεθοῦν καὶ αὐτοὶ ποὺ τρέχουν χωρὶς χαλινάρια σὲ ὅποιοδήποτε ἀτοπο καὶ ἀπορρίπτουν ἀπερσκαπτα τὸν καρπὸ τοῦ νοῦ τους σὲ ἀνούσιες καὶ ἀνήθικες ἡδονές. Ὅποιος λοιπὸν πάσχει ἀπὸ λέπρα ἢ γονόρροια, δηλαδή ὅποιος ἔχει προσκολληθεῖ στὰ ἔργα τῆς νεκρότητας (καὶ ἔργα τῆς νεκρότητας θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι τὰ σαρκικά πάθη) καὶ δὲν διατηρεῖ ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὴ φθορὰ τὴν ἐσωτερικὴ καρποφορία, τὴν κρυμμένη δηλαδή μέσα στὸ νοῦ, ἃς κρατεῖται μακριὰ ἀπὸ τὰ ἅγια, μέχρι ποὺ νὰ καθαρῶθεῖ. Ὅπως δηλαδή εἶπε ὁ θεοπέσιος Παῦλος: «Ὅποιος τρώει τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ πίνει τὸ ποτήρι του χωρὶς νὰ εἶναι ἄξιος, τρώει καὶ πίνει αὐτὰ πρὸς καταδίκη του, ἀφοῦ δὲν διακρίνει τὸ σῶμα του. Ἄς ἐξετάζει», λέγει, «ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτοῦ, καὶ τότε νὰ τρώει ἀπὸ τὸν ἄρτο καὶ νὰ πίνει ἀπὸ τὸ ποτήρι»²³.

ΠΑΛΛ. Θαυμάσια μίλησες.

ΚΥΡ. Πρόσεξε λοιπὸν, Παλλάδιε, τὴν ἀκριβῆ διατύπωση τοῦ νόμου. Γιὰτὶ δὲν περιορίζεται μόνο σὲ ὅσους πάσχουν ἀπὸ λέπρα καὶ γονόρροια, ἀλλὰ καταδικάζει μαζί μὲ αὐτοὺς καὶ ὅποιον ἄλλον ἀγγίξε τυχὸν τοὺς ἀρρώστους αὐτοὺς, ἐννοῶ λεπρὸ καὶ γονορροϊκὸ. Γιὰτὶ λέγει: «Καὶ ὅποιος ἀγγίζει ὅποιοιδήποτε ἀκάθαρτο ἢ ὅποιος πάθει νυκτερινὴ ρεῦσις, θὰ εἶναι ἀκάθαρτος»^{23α}.

ΠΑΛΛ. Καὶ τί βλάβη θὰ ὑποστοῦν ὅσοι ἔχουν ἐπαφὴ μ' αὐτούς;
ΚΥΡ. Καμμιὰ δέβαια ἂν δοῦμε τὸ πρᾶγμα ἔτσι πρὸχειρα. Γιὰτὶ ἡ

23α. Λευϊτ. 22, 4.

νεῖ γὰρ οὐχὶ τὴν ἀνθρώπου ψυχὴν σώματος ἐπαφή. Πνευματικὸς δὲ ὁ νόμος, καὶ διδάσκει πάλιν ἡμᾶς αἰνιγματωδῶς, ὡς ἀκάθαρτοι μὲν ἐν ἐγκλήμασι μολυσμῶν οἱ ψυχικοῖς ἔνοχοι πάθεσιν, συγκαταμιαίνονται δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ θιγγάνοντες, ἥτοι κολλώμενοι, κατὰ σχέσιν δὲ δηλονότι τῆς ταυτοβουλίας, ἥγουν ταυτοεργίας «Φθείρουσι γὰρ ἥθη χρηστὰ ὀμιλία κακαί», καὶ «Μερίς μὲν οὐδεμία πιστῶ μετὰ ἀπίστου»· πολέμιον δὲ καὶ ἀσύμβατον τῶ σκότῳ τὸ φῶς. Καὶ ἀληθές, ὅτι «Μετὰ ὀσίον ὀσιωθήσῃ, καὶ μετὰ ἀνδρὸς ἀθῶου ἀθῶος ἔσῃ, καὶ μετὰ ἐκλεκτοῦ ἐκλεκτὸς ἔσῃ, καὶ 10 μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις». Ὅτι δὲ οὐχὶ τὸ ἀρρωστηῆσαι μόνον τὰ ἐκτοπώτατα τῶν παθῶν, μόνους ἔσται τοῖς ἠρρωστηκόσι παγκάλεπον, ἀλλὰ καὶ οἷπερ ἂν γένοιτο σύμφρονές τε καὶ ὁμογνώμονες, οὐ μείουσιν ἢ ἐκείνοι καταμιανθήσονται μολυσμοῖς, παξέδειξεν εὐθύς ἐπειπὼν, ὅτι «Ὅστις εἰς ἀψῆται παντὸς ἐρπετοῦ ἀκα- 15 θάρτου, μιανεῖ αὐτόν, ἢ ἐπ' ἀνθρώπῳ ἐν ᾧ μιανεῖ κατὰ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν αὐτοῦ, ψυχὴ ἣτις ἂν ἀψῆται αὐτῶν, ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας». Ἐρπετὰ δὲ πικρὰ καὶ ἰοδόλα λέγεσθαί τε καὶ εἶναι φαμεν, τοὺς οἷσπερ ἂν εἶη πρόπων ὁ λόγος, «Ἴὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν, ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει». Εἶεν 20 δ' ἂν οὗτοι καὶ πρό γε τῶν ἄλλων οἱ τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες, καὶ τοῖς ἀπλουστέροις τὸν ὀλέθρου πρόξενον ἐνηχοῦντες λόγον, ἀποφέροντές γε πρὸς ἐννοίας οὐκ ἀγαθὰς, καὶ εἰς δόξαν ἐπὶ Θεῷ τὴν διεστραμμένην, ἥγουν κάκεινοι τυχόν, οἱ λέγοντες, «Φάγωμεν καὶ πίωμεν· αὖριον γὰρ ἀποθνήσκομεν», καὶ οἱ πρὸς γε τὰς ἐν 25 κόσμῳ φιληδονίας τὰς τῶν ἀμαθεστέρων διανοίας ἐξέλκοντες. Ἀκάθαρτοι δὲ πάλιν καὶ καταμιαίνειν εἰδότες τοὺς ἐπαφωμένους, ἥτοι πλησίον ἰόντας, κατὰ γε, φημί, τὸν διαθέσεως νόμον, οἱ περὶ ὧν ἔφη πού καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος «Ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος ἢ μέθυσος ἢ ἄρπαξ ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδω- 30 λολάτρης, τῶ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν». Ἡ γὰρ οὐχὶ τῶ ἱερῶ τε

24. Α' Κορ. 15, 33.

26. Ψαλμ. 17, 26-27.

25. Β' Κορ. 6, 15.

27. Ψαλμ. 139, 4.

σωματική ἐπαφή δὲν θὰ μολύνει τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ νόμος εἶναι πνευματικός καὶ μᾶς διδάσκει πάλι μὲ τρόπο αἰνιγματικό, ὅτι οἱ ἔνοχοι ψυχικῶν παθῶν εἶναι ἀκάθαρτοι καὶ ὑπόλογοι γιὰ ἐγκλήματα μολυσμῶν. Καὶ μαζί τους μολύνονται κι αὐτοὶ πού τοὺς ἀγγίζουν, δηλαδή αὐτοὶ πού προσκολλῶνται σ' αὐτοὺς ἔχοντας τὴν ἴδια βούληση μὲ αὐτούς, ἤτοι πού κάμνουν τὰ ἴδια ἔργα. Γιατὶ λέγει: «Οἱ κακὲς σχέσεις καταστρέφουν τὰ χρηστὰ ἤθη»²⁴, καὶ «Δὲν ἔχουν καμμιά ἀπολύτως κοινὴ μερίδα ὁ πιστὸς κι ὁ ἄπιστος»²⁵, γιατί εἶναι πολέμοι καὶ ἀσυμβίβαστο τὸ φῶς μὲ τὸ σκοτάδι. Καὶ εἶναι ἀλήθεια ὅτι «Μὲ τὸν εὐσπλαχνο θὰ εἶσαι εὐσπλαχνος, μὲ τὸν ἀθῶο θὰ εἶσαι ἀθῶος, μὲ τὸν ἐκλεκτὸ θὰ εἶσαι ἐκλεκτὸς καὶ μὲ τὸν διεστραμμένο θὰ ἀλλάξεις συμπεριφορὰ»²⁶. Ὅτι βέβαια τὸ ν' ἀρρωστήσουν τὸ αἰσχρότατο πάθος δὲν εἶναι βαρύτερο αὐτὸ σὲ συνέπειες μόνο γι' αὐτοὺς πού ὑπάστησαν τὸ νόσημα, ἀλλὰ καὶ ὅποιοι ἐξείδξουν ἴδιο φρόνημα καὶ ἴδια γνώμη θὰ καταμολυνθοῦν μὲ τοὺς ἴδιους μ' αὐτοὺς μολυσμούς, τὸ ἔδειξε ἀμέσως προσθέτοντας: «Ὅποιος ἀγγίζει ὀποιοδήποτε ἀκάθαρτο ζῶο θὰ μολυνθεῖ· ἢ ὅποιος ἀγγίζει κάποιον πού εἶναι μολυσμένος μὲ ὀποιαδήποτε ἀκαθαρσία πού ἔχει. Ὅποιος ἄνθρωπος ἀγγίζει ὅλους αὐτοὺς θὰ εἶναι ἀκάθαρτος ὡς τὸ βράδυ». Ζῶα (ἔρπετά) ἄγρια καὶ ἰοδόλα λέγονται καὶ λέμε ὅτι εἶναι αὐτοὶ πού τοὺς ταιριάζει ὁ λόγος, «Δηλητήριο ἀσπίδων ὑπάρχει κάτω ἀπὸ τὰ χεῖλη τους»²⁷, αὐτοὶ «τῶν ὀποίων τὸ στόμα εἶναι γεμάτο κατάρα καὶ μίσος»²⁸. Κι αὐτοὶ εἶναι πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅσοι διαστρέφουν τὰ ὀρθὰ καὶ ἀπευθύνουν στοὺς ἀπλοϊκότερους τὸν λόγο πού προξενεῖ τὴν καταστροφή, παρουσιάζοντάς τον μὲ ὄχι ὀρθὲς ἔννοιες καὶ μὲ διεστραμμένη ἀντίληψη γιὰ τὸν Θεό, δηλαδή καὶ ἐκεῖνοι τυχόν πού λένε, «Ἄς φᾶμε κι ἄς πιοῦμε, γιατί αὔριο πεθαίνομε»²⁹, καὶ ὅσοι θέλουν νὰ σύρουν τὴ σκέψη τῶν πρὸ ἀμαθῶν στὴν κοσμικὴ φιληδονία. Ἀκάθαρτοι ἐπίσης καὶ ἱκανοὶ νὰ καταμολύνουν ὅσους τοὺς πλησιάζουν, δηλαδή πού ἔρχονται μαζί τους σ' ἐπαφή, καὶ ἐννοῶ σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τῆς διάθεσης, εἶναι αὐτοὶ γιὰ τοὺς ὁποίους εἶπε κάποιου ὁ σοφώτατος Παῦλος: «Ἄν κάποιος, πού ὀνομάζεται χριστιανός, ἀλλ' εἶναι ἀνήθικος ἢ μέθυσος ἢ ἄρπαγας ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωλολάτρης, μ' αὐτὸν οὔτε καὶ νὰ τρώγετε μαζί»³⁰. Ἡ νομίξεις πῶς δὲν

28. Ρωμ. 3, 14.

29. Ἦσ. 22, 13. Α' Κορ. 15, 32.

30. Α' Κορ. 5, 11.

καὶ ἀπολέκτω γενέει προπεωδέστατον εἶναι φῆς τό, μὴ γεγονόσι τὰ τοιάδε τῶν κακῶν, μήτε μὴν τοῖς ἠρωσθηκόσι συναναφύρεσθαι δεῖν;

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

5 ΚΥΡ. «Ἔσται δὴ οὖν ἐν ἀκαθαρσία», φησίν, «ὅς ἂν ἄψηται τούτων, ἕως ἑσπέρας. Οὐκ ἔδεται ἀπὸ τῶν ἁγίων, ἐὰν μὴ λούσηται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι καὶ δὴ ὁ ἥλιος καὶ καθαρὸς ἔσται, καὶ τότε φάγεται ἀπὸ τῶν ἁγίων, ὅτι ἄρτος αὐτοῦ ἔστιν». Ἀποφάσκει γε μὴν καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὴν θησημαίου τε καὶ θηριαλώτου βρω-
10 σιν, ὡς καταμαίνειν ἱκανῶς δυναμένην. Θεά δὴ οὖν, ὦ Παλλάδιε, τὴν ρύπου παντός ἀπόθεσιν καὶ ἐγκλημάτων ἀπαλλαγὴν, οὐχ ἐτέρωσ ἂν ἐν ἡμῖν ἐσομένην, πλην ὅτι διὰ μόνου Χριστοῦ καὶ ὡς ἐν καιρῷ τῆς ἐπιδημίας.

ΠΑΛΛ. Πῶς ἔφη;

15 ΚΥΡ. Ὅτι γὰρ ἀπερικάθαρον ἅπαν καὶ ἐν μολυμοῖς ἔτι, καὶ ὅτι ζωῆς ἀμέτοχον τὸ πρὸ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Μονογενοῦς, παρέδειξεν εἰπὼν « Ἀκάθατος ἔσται ἕως ἑσπέρας, καὶ οὐκ ἔδεται ἀπὸ τῶν ἁγίων». Ἡ οὐκ ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς ἐπιδεδήμηκεν ὁ Ἐμμανουήλ;

20 ΠΑΛΛ. Ναί· σαφῆς γὰρ ὁ λόγος.

ΚΥΡ. Ἐξωποτιήμεθα δὲ κατεδηδοκότες τὸν ἄρτον, τὸν ὡς ἀληθῶς ἅγιον καὶ ἐξ οὐρανοῦ, τοῦτ' ἔστι Χριστόν, εἰς πέρας ἡκοντος τοῦ καιροῦ, καὶ ὡσπερ ἡλίου δύνοντος καὶ κατακλείοντος εἰς ἑσπέραν τοῦ χρόνου τὸ μέτρον.

25 ΠΑΛΛ. Πάνυ.

ΚΥΡ. Ταύτη τοι καὶ μέχρις ἑσπέρας ἀκάθατος ὁ μεμολυμένος, ἀμέτοχος δὲ καὶ τροφῆς ἁγίας καὶ ζωοποιου, τὸν τῆς καθάρσεως περιμένων καιρόν. Ὑδατι δὲ λουσάμενος καὶ δύντος ἡλίου, καθαρὸς, καὶ ἴδιον ἄρτον ἔχων τὸν ἐξ οὐρανοῦ ἔκνευε μῆται γὰρ
30 ὡσπερ τοῖς δι' ὕδατος ἡγιασμένοις, ὡς ἐν ἁγίῳ, φημί, βαπτίσματι, τὸ εὐλογεῖσθαι διὰ Χριστοῦ· καὶ δὴ αὐτός ἔστιν ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, αὐτός δὲ δὴ πάλιν ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς καὶ ζωὴν διδούς τῷ κόσμῳ. Ὅτι δὲ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας κατασημήνειεν

εἶναι τὸ καταλληλότερο γιὰ τὸ ἅγιο κι ἐκλεκτὸ γένος καὶ τὸ νὰ μὴ πάθουν αὐτὰ τὰ κακὰ καὶ νὰ μὴ ἀναμυγνύονται μ' αὐτοὺς ποὺ τὰ ἔχουν πάθει;

ΠΑΛΛ. Καὶ πάρα πολὺ μάλιστα.

ΚΥΡ. «Θὰ εἶναι λοιπὸν ἀκάθαρτος, λέγει, ὡς τὸ βράδυ ὅποιος τοὺς ἀγγίξει. Δὲν θὰ φάει ἀπὸ τῆ θυσία, ἂν δὲν πλύνει τὸ σῶμα του μὲ νερό· μετὰ τῆ δύση τοῦ ἡλίου θὰ εἶναι καθαρὸς καὶ τότε θὰ φάει ἀπὸ τῆ θυσία, γιατί αὐτὴ εἶναι ἡ τροφὴ του»³¹. Ἀπαγορεύει ὁμως ἀκόμα ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ νὰ τρώγεται τὸ θνησιμαῖο καὶ τὸ σπαραγμένο ἀπὸ θηρίο, γιατί ἀπὸ αὐτὰ προκαλεῖται μόλυνση. Πρόσεχε λοιπὸν, Παλλάδιε, ὅτι ἡ ἀπόθεση κάθε ρύπου καὶ ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὶς παραβάσεις δὲν θὰ πραγματοποιηθεῖ σ' ἐμᾶς ἀλλιῶς, παρὰ ἀπὸ τὸν Χριστὸ μόνον καὶ κατὰ τὸν καιρὸ τοῦ ἐρχομοῦ του σέ ἐμᾶς.

ΠΑΛΛ. Πῶς τὸ εἶπες;

ΚΥΡ. "Ὅτι βέβαια τὸ κάθε τι εἶναι ἀκάθαρο καὶ γεμάτο ἀπὸ μολυσμοὺς καὶ ὅτι εἶναι ἀμέτοχοι ἀπὸ τῆ ζωῆ ὅσοι ἔζησαν πρὶν ἀπὸ τὴν ἔλευση τοῦ Μονογενῆ μᾶς τὸ ἔδειξε λέγοντας: «Θὰ εἶναι ἀκάθαρτος ὡς τὸ βράδυ καὶ δὲν θὰ φάει ἀπὸ τῆ θυσία»^{31α}. Ἡ μήπως δὲν ἦρθε ὁ Ἐμμανουήλ στοὺς ἔσχατους καιροὺς τοῦ αἵωνα μας;

ΠΑΛΛ. Ναί· Ὁ λόγος εἶναι σαφής.

ΚΥΡ. Ἐλάδαμε ζωὴ ἔχοντας καταφάγει τὸν ἄρτο τὸν ἀληθινὰ ἅγιο καὶ οὐράνιο, δηλαδὴ τὸν Χριστό, ποὺ ἦρθε μὲ τὸ τέλος τοῦ καιροῦ καὶ ποὺ σὰν ἡλιος βασιλεύει καὶ κατακλείει μὲ τὸ δειλινὸ τὸ μέτρο τοῦ χρόνου.

ΠΑΛΛ. Βεβαιότατα.

ΚΥΡ. "Ἐτι λοιπὸν καὶ ὡς τὸ δειλινὸ θὰ εἶναι ἀκάθαρτος ὅποιος ἔχει μολυνθεῖ καὶ ἀμέτοχος τῆς ἁγίας καὶ ζωοποιοῦ τροφῆς, περιμένοντας τὸν καιρὸ τῆς κάθαρσης. Κι ἀφοῦ πλυθεῖ μὲ νερὸ καὶ βασιλέψει ὁ ἥλιος, θὰ εἶναι πᾶ καθαρὸς καὶ θὰ ἔχει ἄρτο του, τὸν ἄρτο ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ἡ εὐλογία δηλαδὴ τοῦ Χριστοῦ μοιράστηκε, ὅπως σ' αὐτοὺς ποὺ ἀγιάστηκαν μὲ τὸ νερό, ἐνωῶ μὲ τὸ ἅγιο βάπτισμα. Καὶ βέβαια αὐτὸς εἶναι ὁ ζωντανὸς ἄρτος κι ὁ ἴδιος πάλι εἶναι ἐκεῖνος ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἔδωσε στὸν κόσμον ζωή. "Ὅτι ἡ δύση τοῦ ἡλίου σημαίνει τὸν καιρὸ τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Σωτήρα μας, θὰ

31α. Λευϊτ. 22, 6.

ἂν τὸν καιρὸν ἢ ἡλίου δύσει, εἶπη τοι σαφῶς, Θεοῦ λέγοντος ἐπὶ
 τῷ ἁμῶν πρὸς τὸν ἱεροφάντην Μωσέα· «*Αἰθήσουσαν τοῖς υἱοῖς Ἰσρα-
 ἤλ, καὶ λαβέτωσαν ἑαυτοῖς πρόβατον κατ' οἴκους, καὶ ἔσται, φησί,
 διατετηρημένον ἀπὸ τῆς δεκάτης τοῦ μηνός, ἕως τῆς τεσσαρεσκαί-
 5 δεκάτης, καὶ σφάζουσιν αὐτὸν πᾶν τὸ πλῆθος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ
 πρὸς ἑσπέραν*». Ὡρα γὰρ ἡ δεκάτη λέγεται καθ' ἣν ἐπέφανεν ἡμῖν
 ὁ Ἐμμανουήλ, πρὸς αὐτῇ λοιπὸν τῇ ἑσπέρᾳ, τοῦτ' ἔστι τῷ τέλει τοῦ
 ἐνεστῶτος καιροῦ Ἰησοῦμαῖον δὲ καὶ θηριαλάωτον, οὐ μείον ἢ
 λέπρα τοῖς ἐφαπτομένοις τὸν μολυσμὸν ἐνήσει νοητῶς τοῦ μὲν
 10 Ἰησοῦμαῖου τὸ τελείως νεκρὸν καὶ ἀπεψυγμένον, ὡς ἐν ἔργοις τοῖς
 κατὰ τὴν σάρκα, τοῦ δὲ θηριαλάωτου, τὴν ὑπὸ τῷ διαβόλῳ πεσοῦ-
 σαν ψυχὴν ἀναφανδὸν σημαίνοντος Χρηῖμα δὲ ὅτι σωτήριον ἀπο-
 φοιτᾷ ἀνδρά· νεκρὰ φρονεῖν ἐγνωκότος καὶ ἀπεψυγμένον τὸν
 νοῦν, καὶ τρέφοντος ὡς περὶ ἐφ' ἑαυτῷ τὸν Σατανᾶν (κατεσθίει γὰρ
 15 ἅς ἂν ἔλοιτο ψυχάς), πῶς οὐκ ἂν εἴη σαφές τοῖς γε ἀληθῶς ἀρτί-
 φροσι καὶ ἀπωτάτω χωρεῖν παντὸς τοῦ καταμολύνειν εἰωθότος
 ἄριστα διεσπουδακόσιν;

ΠΑΛΛ. Ὡδε ἔχει

ΚΥΡ. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῦτο λοιπὸν ἀκριθείας ἡμῖν ἐξέρπει τὰ
 20 διηγήματα, καὶ ὁ τοῦ νόμου σκοπὸς ἦκιστα μὲν τοῖς μεμολυσμέ-
 νοις ἂν εἴη γε μὴν τοῖς ἀμωμήτως ἔχουσι τὸ χρῆναι μεταλαχεῖν τῶν
 ἁγίων καὶ ζωοποιῶν ἐδεσμάτων, διόστησιν εὐθύς εὐμάλα τὰ γένη,
 καὶ τίνες ἂν εἶεν οἱ τῆς εὐλογίας ἄξιοι, καὶ πρὸς γε τοῦτο διάττειν
 οἰοί τε, ἄρισται· τίσι δὲ αὐτὸ ἀποσοβεῖσθαι πρέπει τῶν ἱερῶν ἐδω-
 25 δύμων, διεσάφει λέγων· «*Καὶ πᾶς ἀλλογενῆς οὐ φάγεται ἅγια· πά-
 ροικος ἱερέως ἢ μισθωτός, οὐ φάγεται ἅγια. Ἐὰν δὲ ἱερεὺς κτήση-
 ται ψυχὴν ἔκκητον ἀργυρίου, οὗτος φάγεται τὸν ἄρτον αὐτοῦ καὶ
 οἱ οἰκογενεῖς αὐτοῦ, καὶ οὗτοι φάγονται τῶν ἄρτων αὐτοῦ*». Ἐξ-
 εἶργει μὲν ὡς μεμολυσμένον καὶ ἀναπόνιπτον ἐτι τὸν ἀλλογενῆ τε
 30 καὶ ἔκφυλον, τοῦτ' ἔστι τὸν οὐπω πεπιστευκότα καὶ Θεὸν οὐκ εἰδό-
 τα τὸν ἀληθινόν· Οἷς γὰρ οὐκ ἔνεστι τὸ διὰ τῆς ἐν πνεύματι καὶ
 νοητῆς οἰκειότητος συνδεῖσθαι Χριστῷ τῷ μεγάλῳ καὶ ἀληθῶς

τὸ μάθεις μὲ σαφήνεια ἀπὸ αὐτὰ πού λέγει ὁ Θεὸς στὸν ἱεροφάντη Μωυσῆ γιὰ τὸν ἄμνό· «Μίλησε στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ πές τους νὰ πάρουν πρόβατο στὸ σπίτι γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους, κι ἄς τὸ κρατήσουν», λέγει, «ἀπὸ τὶς δέκα τοῦ μηνὸς ὡς τὶς δεκατέσσερες, κι ἄς τὸ σφάξουν ὅλος ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς πρὸς τὸ βράδυ»³². Ὡρα δεκάτῃ ὀνομάζεται ἡ ὥρα κατὰ τὴν ὁποία φανερώθηκε σ' ἐμᾶς ὁ Ἐμμανουήλ καὶ πρὸς τὸ βράδυ μάλιστα, δηλαδή στὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ καιροῦ. Τὸ θνησιμαῖο καὶ τὸ σπαραγμένο ἀπὸ θηρίο προκαλεῖ σ' αὐτοὺς πού τὰ ἀγγίζουσιν ὄχι λιγότερο ἀπὸ ὅ,τι ἡ λέπρα τὸν νοητὸ μολυσμό. Τὸ θνησιμαῖο σημαίνει τὴν τέλεια νεκρότητα καὶ τὸ πάγωμα στὰ σωματικὰ ἔργα, ἐνῶ τὸ σπαραγμένο ἀπὸ θηρίο δηλώνει ὀλοφάνερα αὐτὸν πού ἔπεσε στὴν ἐξουσία τοῦ διαβόλου. Κι ὅτι εἶναι πράξη σωτήρια τὸ ν' ἀπομακρύνεται κανεὶς ἀπὸ ἐκεῖνον πού ἔχει φρονήματα νεκρὰ καὶ νοῦ πού ἔχει παγώσει καὶ πού τρέφει κατὰ κάποιον τρόπο πάνω του τὸν Σατανά (γιατὶ κατατρώγει τὶς ψυχὰς πού διαλέγει), πῶς δὲν θὰ γίνῃ σαφὲς σὲ ὅσους ἔχουν σῶες τὶς φρένες καὶ φροντίζουν ἄριστα ν' ἀπομακρύνονται ὅσο πιὸ πολὺ μποροῦν ἀπὸ αὐτὸν πού ἔχει τὴ συνήθεια νὰ σκορπᾷ τὴ μόλυσή του;

ΠΑΛΛ. Εἶναι ὅπως τὸ λές.

ΚΥΡ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἀφήγηση προχωρεῖ σὲ τόση λεπτομέρεια καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ νόμου ἀποβλέπει στὸ νὰ μετέχουν στὰ ἅγια καὶ ζωοποιὰ φαγητὰ ὄχι οἱ μολυσμένοι, ἀλλὰ βέβαια ὅσοι ἔχουν καθαρθῆ, διαχωρίζει εὐθύς ἀμέσως πολὺ καλά τὸ γένος καὶ ὀρίζει ποιοὶ εἶναι ἄξιοι τῆς εὐλογίας καὶ ἱκανοὶ νὰ φτάνουν σ' αὐτὴ. Καὶ ποιοὶ πρέπει νὰ ἐμποδίζονται ἀπὸ τὴν ἱερὴ τροφή τὸ διασαφήνιζε λέγοντας· «Καὶ κανένας ἀπὸ ἄλλο (μὴ ἱερατικὸ) γένος δὲν θὰ φάει ἅγια· ὁ φιλοξενούμενος ἀπὸ ἱερέα ἢ ὁ μοσθωτὸς ἐργάτης δὲν θὰ φάει ἀπὸ τὴ θυσία. Ἄν ὅμως ὁ ἱερέας κάνει κτῆμα του κάποιον μὲ χρήματα, αὐτὸς θὰ φάει ἀπὸ τὰ τρόφιμα τοῦ ἱερέα· ἐπίσης καὶ οἱ δοῦλοι πού θὰ γεννηθοῦν στὸ σπίτι του κι αὐτοὶ θὰ φᾶνε ἀπὸ τὰ τρόφιμά του»³³. Ἐμποδίζει λοιπὸν, γιὰ τὸ λόγο ὅτι εἶναι ἀκόμα μολυσμένος καὶ ἀκαθάριστος, τὸν προερχόμενο ἀπὸ ἄλλο γένος καὶ ἄλλη φυλὴ, δηλαδή αὐτὸν πού δὲν πιστεύει ἀκόμα καὶ δὲ γνωρίζει τὸν ἀληθινὸ Θεό. Ὅποιοι δηλαδή δὲν ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ εἶναι μὲ πνευμα-

33. Λευϊτ. 22, 10-11.

ἱερεῖ, πῶς ἂν οἱ τοιοῦδε γένοιτο μέτοχοι τῶν ἄρτων αὐτοῦ; Δώσομεν γὰρ οὐχὶ τὰ ἅγια τοῖς κυσί, παραρρίψειε δ' ἂν οὐδεὶς τοὺς νοητοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, κατὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος φωνήν.

5 Οὐκοῦν ἀμέτοχος μὲν ὀλοτρόπως ὁ ἄλλογενής. Συνάπτει δὲ τούτῳ τὸν πάροικόν τε καὶ μισθωτόν· εἶεν δ' ἂν οὗτοι πάλιν, κατὰ γε τὸ αὐτῷ μοι δοκοῦν, οἱ κόσμῳ μὲν ζῶντες, καὶ αὐτῷ πολιτευόμενοι, καὶ οἰονεὶ πατρίδα πεπονημένοι τὴν γῆν, διὰ γε τοῦ μόνα φρονεῖν τὰ σαρκός, ἐν ψιλῇ δὲ ὥσπερ καὶ μόνη παροι-
 10 κοῦντες τῇ πίστει, τὴν εἰς Χριστὸν ἀγάπησιν. Καὶ ὅσον μὲν ἤκεν εἰς λόγους, χρηστοὶ καὶ ἐπεικεῖς, τὸ δ' οὖν εἰς ἔργα καὶ τρόπους τῆς ἀληθοῦς ευλαθείας, πολὺ δὴ λίαν ἐξεστηκότες. Μισθωτοὶ δὲ αὐτῷ, καὶ αὐτό που τάχα τὸ πιστεῦσαι μόνον, οὐκ αἰδοῖ τῇ πρὸς
 15 ἀλήθειαν ἠρημένοι, μισθὸν δὲ ὥσπερ τινὰ τοῦ δοκεῖν εἶναι Χριστιανοί, τὸ ἀρέσκειν τισὶ θηρώμενοι, καὶ τὰς ἐκ τῶν ὠφελεῖν δυναμένων αὐτοὺς φροντίδας θωπευτικῶς ὑποτρέχοντες, καὶ πορισμὸν ποιούμενοι τὴν εὐσέβειαν καὶ φιλοκερδείας προκάλυμμα, τὸ χρηστοεπές καθάπερ προσωπεῖον ἑαυτοῖς περιπλάττοντες.
 "Ὅσον μὲν οὖν ἤκεν εἰς νόμου δύναμιν, εἰ συντετάσσονται τοῖς
 20 ἄλλογενέσιν οἱ πάροικοί τε καὶ μισθωτοὶ καὶ τῶν ἁγίων ὡς ἀπωτάτω, σὺν ἐκείνοις ἔσονται· μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ἀδελφὰ νοσοῦντες ἐγκλήματα, τὴν ὁμοφυᾶ δικαίως ὑποστήσονται δίκην. Ἄνεῖσθαι δὲ δεῖν τοῖς οἰκείοις ἔφη τῶν ἁγίων τὴν μέθεξιν. Φάγονται γάρ, φησὶν, οἱ τῶν ἱερέων οἰκογενεῖς, καὶ ὃν ἂν ἐκπρόαινον τυχόν, ἐκ-
 25 κλητόν τε καὶ ἀργυρῶνητον καὶ οἰκογενῆ που λέγων, τὸν ἐν πίστει γνήσιον καὶ οἰκεῖον ἐν πνεύματι καὶ τιμῆς ἠγορασμένον, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον· «Χριστὸς γὰρ ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα», κατὰ τὸ γεγραμμένον.

30 ΠΑΛΛ. Ἄληθές.

ΚΥΡ. Προσεπιτάττει δὲ ὅτι καὶ θυγάτηρ ἀνθρώπου ἱερέως, εἰάν γένηται ἀνδρὶ ἄλλογενεῖ, αὕτη τῶν ἀπαρχῶν τῶν ἁγίων οὐ

τική και νοητή οικειότητα συνδεδεμένοι με τὸν Χριστό, τὸν μεγάλο και ἀληθινὸ ἱερέα, πῶς μποροῦν αὐτοὶ νὰ γίνουν μέτοχοι τῶν τροφῶν του; Δὲν θὰ δώσουμε δηλαδή τὰ ἅγια στὰ σκυλιὰ³⁴, οὔτε και θὰ ρίξει κανεὶς τὰ πνευματικὰ μαργαριτάρια μπροστὰ στοὺς χοίρους, σύμφωνα με τὸν λόγο τοῦ ἴδιου τοῦ Σωτήρα.

Εἶναι λοιπὸν με κάθε τρόπο ἀμέτοχος ὁ καταγόμενος ἀπὸ ἄλλο γένος. Μαζὶ του βέβαια συνδέει τὸν φιλοξενούμενο και τὸν μισθωτὸ ἐργάτη. Κι αὐτοὶ πάλι εἶναι, κατὰ τὴ δική μου γνώμη, ὅσοι πολιτεύονται σύμφωνα με τὸν κόσμον κι ἔχουν κατὰ κάποιο τρόπο πατρίδα τους τὴ γῆ, με τὸ νὰ φρονοῦν μόνο τὰ τῆς σάρκας, και με ἀπλή μόνο πίστη εἶναι πάροικοι στὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Και ὡς πρὸς τὰ λόγια βέβαια εἶναι χρηστοὶ και τέλειοι, ἀπέχουν ὅμως πάρα πολὺ ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ εὐλάβεια ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἔργα και τὴ συμπεριφορὰ. Μισθωτοὶ πάλι εἶναι ὅποιοι τὴν λ.στη τους δὲν τὴν ἐπιλέγουν ἀπὸ σεβασμὸ στὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ σὰν μισθὸ γιὰ τὸ ὅτι φαίνονται Χριστιανοί, θηρεύοντας τὸ νὰ εἶναι ἀρεστοὶ σὲ κάποιους και ἐπιδιώκοντας με κολακεία τίς φροντίδες αὐτῶν νὰ μποροῦν νὰ τοὺς ὠφελήσουν, κάνοντας τὴν εὐσέβεια μέσο πορισμοῦ και προκάλυμμα φιλοκέρδειας και χρησιμοποιώντας τὴν ἠθικολογία σὰν προσωπεῖο τους. Σχετικὰ πάλι με τὸ νόημα τοῦ νόμου, ἂν συνταχθοῦν με τοὺς ἀπὸ ἄλλο γένος οἱ πάροικοι και οἱ μισθωτοί, και ἀπὸ τοὺς ἀγίους πολὺ μακριὰ θὰ εἶναι μαζί μ' ἐκείνους, και ἐπειδὴ και τὰ ἐγκλήματα ποὺ νοσοῦν εἶναι συγγενή, θὰ ὑποστοῦν δίκαια τὴν ὅμοια τιμωρία. Εἶπε ὅμως ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτρέπεται στοὺς οικεῖους ἢ μετοχὴ στὰ θυσιαζόμενα. Γιατὶ λέγει, θὰ φᾶνε ὅσοι γεννήθηκαν στὸ σπῆτι τοῦ ἱερέα, και ὅποιος τυχὸν δοῦλος ἀγοράστηκε ἀπὸ αὐτόν, ὀνομάζοντας κατὰ κάποιο τρόπο κτῆμα του και ἀγορασμένον με χρήματα και οἰκογενὴ ἐκείνον ποὺ εἶναι γνήσιος στὴν πίστη και πνευματικὰ οικεῖος κι ἔχει ἀγοραστῆ με ἓνα τίμημα, σύμφωνα με τὸν μακάριο Παῦλο· «Ὁ Χριστὸς μᾶς ἀγόρασε και μᾶς ἔλευθέρωσε ἀπὸ τὴν κατάρα τοῦ νόμου, ἀφοῦ ἔγινε γιὰ χάρη μας κατάρα», σύμφωνα μ' αὐτὸ ποὺ ἔχει γραφεῖ³⁵.

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΚΥΡ. Δίνει ὅμως κι ἄλλη διαταγή· και ἡ κόρη τοῦ ἱερέα, ἂν παντρευτεῖ κάποιον ἀπὸ ἄλλο γένος, δὲν θὰ φάει ἀπὸ τίς ἀπαρχές

35. Γαλ. 3, 13.

φάγεται. Τὸν μὲν οἰκειὸν ἐκτετίμηκεν ἐναργῶς, μεταλαχεῖν ἐφειὲς τῶν ἁγίων, ὡς γνήσιον· πλὴν ὅτι τοῖς ἔχουσι τὴν πρὸς αὐτὸν οἰκειότητα, παραιτητέον εὖ μάλα τὸ προσκολλᾶσθαι φιλεῖν τοῖς μὴ κατὰ πίστιν ἢ τρόπον οἰκειοῖς, μήτε μὴν τὸ οἶονεὶ συγγενὲς πε-
 5 πλουτηκόσιν ἐξ ἀρετῆς, οὐκ ἀσυμφανὲς ἂν γένοιτο τοῖς ἐθέλουσι πολυπραγμονεῖν τῶν ἱερῶν Γραμματίων τὴν πίστιν. Ὡσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἤδη προανεγνωσμένοις ἀκάθαρτον μὲν ἐποίει τὸν λεπρόν, καὶ αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ τὸν γονορροῖα, μόλυσμον δὲ καὶ ἀκαθαρσίας τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἐτίθει μέτοχον τὸν ἀγχοῦ γεγονότα, καὶ οἶονεὶ συνημμένον
 10 ἐξ ἐπαφῆς, οὕτω κἀνθάδε τὴν ἱερέως θυγατέρα φησί, κἂν εἰ ἔχοι τυχὸν τὸ συγγενὲς ἅγιον, οὐδὲν ἐντεῦθεν ὠφεληθήσεσθαι, συνημμένην ἑτέρῳ, τοῦτ' ἔστιν ἀλλογενεῖ, τῷ μηδαμόθεν οἰκειῷ, μήτε μὴν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ. Ὁ μὲν οὖν τῆς ἱστορίας ἐν τούτοις ἢ λόγος. Παροισθέντος δὲ ἡμῖν εἰς θεωρίαν πνευματικὴν τοῦ νόμου, φαμέν
 15 ὅτι θυγατέρα φησὶν ἱερέως, τὴν ἐξ ὕδατος τε καὶ Πνεύματος ἀναγεννηθεῖσαν ψυχὴν δυνάμει Χριστοῦ, καὶ διὰ πίστεως κεκλημένην εἰς ἁγιασμόν· ἀλλ' ἔσται, φησί, καὶ ἡ τοιάδε τυχὸν τῶν ἁγίων ἀμέτοχος, εἰ γένοιτο ἀνθρώπῳ ἀλλογενεῖ, τοῦτ' ἔστιν, εἰ
 20 πρὸς Θεὸν πνευματικὴν· σώμασι μὲν οὖν σωματικῶς ἂν γένοιτο τῆς συναφείας ὁ τρόπος, πνεύμασι δὲ αὐτὸ πνευματικῶς.

ΠΑΛΛ. Καὶ τίνας εἰς τοῦτο παρενεχθῆναί φαμεν;

ΚΥΡ. Οὓς ὁ σεμνὸς τῆς σοφίας διησφαλίζετο λόγος, οὕτως ἔχων «Υἱέ, μὴ σε πλανήσωσιν ἄνδρες ἀσεβεῖς, μηδὲ θουληθῆς ἐὰν
 25 παρακαλέσωσί σε λέγοντες· Ἐλθέ μεθ' ἡμῶν· κοινώνησον αἵματος». Προσθήσομεν δὲ κἀκείνους, οἱ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀμαθῶς ἀπρονενυκότες, ὀπίσω τρέχουσι σαρκός, τοὺς μὲν διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος οὐ προσιέμενοι λόγους, προσεσηκότες δὲ πνεύμασι πλάνης, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυστηριασμένων τὸν νοῦν.
 30 Οὗτοι τὴν πρὸς Χριστὸν οἰκειότητα παρωθούμενοι, γεγόνασι κατὰ τὸ ἀληθὲς ἀνθρώποις ἀλλογενεῖς, καὶ σπερμάτων ἠνέσχοντο διαβολικῶν, καρποφοροῦντες ἐν πλάνῃ τὰ πλάνης ἔργα καὶ ἀπω-

τῶν ἁγίων προσφορῶν. Τιμᾶ φανερά τὸν οἰκεῖο, ἐπιτρέποντάς τον νὰ μετασχεῖ στὰ ἅγια, ἐπειδὴ εἶναι γνήσιος, μὲ τὸν ὄρο ὅμως ὅσοι ἔχουν τὴν οἰκειότητα πρὸς αὐτὸν νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν προσκόλλησιν σὲ ἐκείνους πού δὲν εἶναι οἰκεῖοι στὴν πίστη καὶ στὸν τρόπο, οὔτε ἢ κάποιου εἴδους συγγένεια πού ἀπέκτησαν ἕξαιτίας τῆς ἀρετῆς τους νὰ μείνει ἀφανὴς γιὰ ὅσους θέλουν νὰ ἐξετάσουν λεπτομερῶς τὴν πίστη πού προβάλλουν τὰ ἱερὰ Γράμματα. "Ὅπως δηλαδὴ σύμφωνα μὲ ὅσα διαβάσαμε πρὸ μπροστά, θεωροῦσε ἀκάθαρτο τὸν λεπρὸ καὶ πάλι μαζί μ' αὐτὸν ὅποιον πάσχει ἀπὸ γονόρροια κι ἔκανε μέτοχο τοῦ μολυσμοῦ καὶ τῆς ἀκαθαρσίας τους ὅποιον τοὺς πλησίαζε καὶ δενόταν κατὰ κάποιο τρόπο μαζί τους μὲ τὴν ἐπαφή, ἔτσι καὶ ἐδῶ ἀναφέρει τὴν κόρη τοῦ ἱερέα, κι ἂν τυχὸν ἔχει συγγένεια μὲ τοὺς ἁγίους, δὲν θὰ ὠφεληθεῖ καθόλου ἀπὸ αὐτό, ἂν εἶναι ἐνωμένη μὲ ἄλλον, δηλαδὴ μ. ἕναν ἀπὸ ἄλλο γένος, πού δὲν εἶναι καθόλου οἰκεῖος, οὔτε Ἰσραηλίτης στὴν καταγωγή. Ἡ ἔκθεσις τῆς ἱστορίας ἃς περιορισθεῖ σ' αὐτά. Ὑποβάλλοντας ὅμως τὸ νόμο σὲ πνευματικὴ θεωρία, φτάνομε στὴ σκέψη, ὅτι κόρη τοῦ ἱερέα λέγει τὸν ἄνθρωπο πού ἀναγεννήθηκε μὲ τὸ νερὸ καὶ τὸ Πνεῦμα μὲ τὴ δύναμη τοῦ Χριστοῦ καὶ πού μὲ τὴν πίστη κλήθηκε νὰ λάβει τὸν ἁγιασμό. Ἀλλὰ θὰ εἶναι κι αὐτός, λέγει, ἀμέτοχος τῶν προσφορομένων, ἂν πλησιάσει ἄνθρωπο ἀπὸ ἄλλο γένος, δηλαδὴ ἂν ἐνωθεῖ μὲ κάποιους ὄχι ἀληθινὰ ἁγίους καὶ πού δὲν ἔχουν πνευματικὴ σχέσι μὲ τὸν Θεό. Γιατὶ στὰ σώματα ὁ τρόπος τῆς συνάφειας εἶναι σωματικός, στὰ πνεύματα πάλι πνευματικός.

ΠΑΛΛ. Καὶ ποιὸς θὰ συμπεριλάβομε σ' αὐτὴ τὴν κατηγορία;

ΚΥΡ. Ἐκείνους πού ὁ σεμνὸς λόγος τῆς Σοφίας διεσφάλιξε καὶ πού ἔχει ὡς ἐξῆς: «Υἱέ μου, μὴ σὲ πλανήσουν ἄνθρωποι ἄσεβεῖς, οὔτε νὰ δεχθεῖς ἂν σὲ καλέσουν λέγοντάς σου "Ἐλα μαζί μας, γίνε αἷμα μας»³⁶. Θὰ προσθέσομε κι ἐκείνους, πού ἀπομακρύνθηκαν ἀνόητα ἀπὸ τὴν ὀρθὴ πίστη καὶ τρέχουν πίσω ἀπὸ τὴ σάρκα, πού δὲν δέχονται τοὺς λόγους τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δίνουν ὅμως προσοχὴ στὰ πνεύματα τῆς πλάνης, πού προβάλλουν ὑποκριτικὰ διάφοροι ψευδολόγοι, πού ἔχουν σιγαλισμένη τὴ συνείδησή τους^{36α}. Αὐτοί, ἀπωθώντας τὴν οἰκειότητα μὲ τὸν Χριστό, ἐνώθησαν σ' ἀλήθεια μὲ ἀνθρώπους ἀπὸ ἄλλο γένος καὶ δέχθηκαν σπέρματα διαβολικά, καὶ μέσα

λείας. Ἀπόβλητος οὖν, κἄν ἱερά τις εἴη ποτὲ καὶ ὁσία ψυχῇ, τοῖς οὕτως αἰσχροῖς ἐναλοῦσα μιάσμασιν. Ἀνίερον γὰρ κομιδῇ πᾶν ὃ εἴαν γένηται μυσαρὸν καὶ μεμολυσμένον, διὰ τοῦ προσκειῖσθαι φά-
 5 κατεχρησμάδησε νόμον ἔχει δὲ οὕτως «Καὶ θηγάτηρ ἱερέως, εἴαν γένηται χήρα ἐκθεβλημένη, σπέρμα δὲ μὴ ἦ αὐτῆ, ἐπαναστρέψει ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν πατρικὸν αὐτῆς κατὰ τὴν νεότητα αὐτῆς ἀπὸ τῶν ἄρτων τοῦ πατρὸς αὐτῆς φάγεται».

Ὁ μὲν οὖν τῆς ἱστορίας ἐναργῆς, οἶμαι, λόγος, ἰτέον δὲ δὴ
 10 πρὸς ἐννοίας τὰς ἔσω καὶ κεκρυμμένας. Εἰ γὰρ γένοιτο, φησὶν, ἀπόβλητος ὡς κατεγνωσμένη ψυχῇ, καὶ ἀνδρὸς ἐρήμη φαίνοιτο λοιπῶν, τοῦτ' ἔστι τοῦ νοητοῦ νυμφίου, καρπὸν ἔχουσα τὸν ἐξ ἄρε-
 τῆς οὐδένα, δρομαῖον ποιείσθω πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς τὸ βάδισμα, καὶ ἐπανηκέτω γοργῶς ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ ἰδίου πατρὸς, διὰ μεταγνώ-
 15 σεως δὲ δηλονότι ζητοῦσα τὴν πρὸς Θεὸν οἰκείωσιν, καὶ τότε φάγεται τῶν ἄρτων αὐτοῦ. Λυπεῖ δὲ οὐδὲν καὶ οἷς ἔφαμεν ἀρτίως τὴν τῶν εἰρημένων ἐφαρμόσαι δύναμιν. Εἰ γὰρ γένοιτο, φησὶν, ἱεράν τε καὶ ἀγίαν ψυχὴν ἀνδράσι θεθήλοισ ὑπενηνεγμένην κατο-
 λισθεῖν εἰς πλάνησιν, καὶ δογμάτων ἀλλοτριῶν εἰσδέξασθαι μολυ-
 20 σμόν, γένοιτό τε διὰ τοῦτο ὡσπερ τις χήρα καὶ ἀπόπεμπτos ἐκ Θεοῦ, ἐκνήψασα δὲ πως οἷς κατώλισθεν μάθοι, ἐπανηκέτω πρὸς τὸν Πατέρα. Δέχεται γὰρ τοὺς πεπλανημένους, εἰ φαίνοιτο καθα-
 ροὶ τῶν εἰσκεκορμένων αὐτοῖς ἀνοσιῶν σπερμάτων, εἰ μηδὲν ἐπι-
 φέροινο τῆς τῶν πλανησάντων ὁδελυρίας λείψανον, συναγελάζει
 25 δὲ οὕτω τοῖς ἀγίοις προσκνηταῖς, παρατιθείς ἑαυτὸν ὡς ἄρτον ἐξ οὐρανοῦ, θρῶσιν αὐτοῖς τὴν ζωοποιόν. Οἶμαι δὲ ἔγωγε καὶ ἕτερόν τι παραδηλοῦν τὸν νομοθέτην ἡμῖν διὰ τουτωνὶ τῶν νόμων. Προ-
 ναφανεῖ γὰρ ὡσπερ τῆς Ἰουδαίων Συναγωγῆς τὴν ἀπόστασιν, καὶ τὴν ἐπὶ τούτῳ δίχην, καὶ τὴν ἐσομένην ἐπ' αὐτῆ κατὰ καιρούς χρη-
 30 σιότητα, πρὸς ὑποστροφὴν ἀναφέρουσαν ἐλέω Θεοῦ καὶ ἀνακο-
 μίζουσιν εἰς τὸ ἐν ἀρχῇ. «Θηγάτηρ», γὰρ φησιν, «ἀνθρώπου ἱερέ-

στην πλάνη τους καρποφορούν τὰ ἔργα τῆς πλάνης καὶ τῆς ἀπώλει-
ας. Πρέπει λοιπὸν ν' ἀποβάλλεται, ἀκόμα κι ἂν εἶναι ἅγιος καὶ ὁσιος,
ὁσιος συλληφθεῖ σὲ τόσο αἰσχρὰ μιάσματα. Γιατὶ εἶναι ὑπερβολικὰ
ἀνίερὸς ὁσιος εἶναι ἀκάθαρτος, καὶ μολυσμένος μὲ τὸ νὰ πλησιάζει
ἀνθρώπους φαύλους κι ἀνήθικους. Συγγενὴ μ' αὐτὸν θεομοθέτησε
ἀμέσως καὶ ἄλλο νόμο, ποὺ εἶναι ὁ ἕξης: «Καὶ θυγατέρα ἱερέα ἂν μεί-
νει χήρα ἢ διαζευχθεῖ καὶ δὲν ἔχει παιδὶ καὶ ἐπιστρέψει στὸ πατρικὸ
σπίτι τῆς νεότητάς της, μπορεῖ νὰ φάει ἀπὸ τὸν ἄρτο τοῦ πατέρα
της»³⁷.

Εἶναι φανερὸ νομίζω αὐτὸ ποὺ λέγει ἡ ἱστορία: πρέπει ὅμως νὰ
προχωρήσουμε στὸ ἐσωτερικὸ καὶ κρυμμένο νόημά της. Ἄν, λέγει,
ἀποδληθεῖ μὰ γυναίκα ἐπειδὴ καταδικάστηκε καὶ μείνει στὸ ἕξις
χωρὶς ἄνδρα, δηλαδὴ χωρὶς τὸν νοητὸ νυμφίο, χωρὶς νὰ ἔχει κανένα
καρπὸ ἀρετῆς, ἃς καταφύγει γρήγορα στὴν ἑρχικὴ κατάσταση κι ἃς
ἐπανέλθει ἀμέσως στὸ πατρικὸ σπίτι, ζητώντας δηλαδὴ μὲ τὴ μετὰ-
νοια τὴ οἰκειώσή της μὲ τὸ Θεό, καὶ τότε θὰ φάει ἀπὸ τὸν ἄρτο τοῦ
πατέρα της. Δὲν μᾶς ἐμποδίζει τίποτε νὰ ἐφαρμόσουμε τοὺς λόγους
αὐτοὺς σὲ ἐκείνους γιὰ τοὺς ὁποίους μιλήσαμε πρὶν ἀπὸ λίγο. Ἄν
συμβεῖ, λέγει, ἓνας ἄνθρωπος καθαρὸς καὶ ἅγιος νὰ περιπέσει σὲ
ἀνθρώπους ἀκάθαρτους καὶ νὰ κατολισθήσει στὴν πλάνη, νὰ δεχθεῖ
τὸ μολυσμὸ ξένων δογμάτων καὶ νὰ γίνεῖ ἑξαιτίας αὐτοῦ ὡς κάποια
χήρα ποὺ ἀποπέμφθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, κι ἔπειτα συνέλθει καὶ καταλά-
θει ποῦ ἔχει γλιστρήσει, ἃς ἐπανέλθει στὸν Πατέρα. Γιατὶ δέχεται ὁ-
σοὺς ἔχουν πλανηθεῖ, ἂν ἀποδειχθοῦν καθαροὶ ἀπὸ τὰ ἄνοσια σπέρ-
ματα ποὺ εἰσχώρησαν μέσα τους, ἂν δὲν ἔχουν πιά κανένα λείψανο
ἀπὸ τὴ βδελυρότητα ἐκείνων ποὺ τοὺς πλάνησαν. Ἐτοὶ τοὺς συμπε-
ριλαμβάνει στὴν ἴδια ἀγέλη μὲ τοὺς ἁγίους προσκυνητῆς, παραθέτο-
ντας τὸν ἑαυτὸ του ὡς ἄρτο ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, τὴν ζωοποιὸ τροφή γι'
αὐτούς. Ἐγὼ τουλάχιστο νομίζω ὅτι ὁ νομοθέτης θέλει νὰ δηλώσει σ'
ἐμᾶς καὶ κάτι ἄλλο μὲ αὐτούς τοὺς νόμους. Προαναγγέλλει δηλαδὴ
τὴν ἀποστασία τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ καὶ τὴν τιμωρία γι' αὐτὸ καὶ τὴν
καλωσύνη ποὺ θὰ τοῦ ἐπιδειχθεῖ κατὰ τὸν ὀρισμένο καιρὸ, ποὺ φέρ-
νει στὴν ἐπιστροφή μὲ τὴν εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπαναφέρει
στὴν ἑρχικὴ κατάσταση. Γιατὶ λέγει: «Θυγατέρα τοῦ ἱερέα, ἂν συ-

37. Λευϊτ. 22, 13.

ως, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἀλλογενεῖ, τῶν ἀπαρχῶν τῶν ἀγίων οὐκ ἔδεται».

«Ὅσον μὲν γὰρ ἦκεν εἰς διδασκαλίαν καὶ μάθησιν, πατὴρ ὡσπερ τις τῆς Ἰουδαίων Συναγωγῆς ὁ θεσπέσιος γέγονε Μωσῆς.
 5 Ἦν οὖν ἄρα θυγάτηρ ἱερέως ἱερουργὸς γὰρ καὶ ὁ Μωσῆς, ἅτε δὴ καὶ ἐξ αἵματος καὶ φυλῆς ὑπάρχων Λευῖ. Ἀλλὰ γέγονεν ἡ τούτου θυγάτηρ ἀνθρώπῳ ἀλλογενεῖ. Ὀλίγου γὰρ παντελῶς ἀξιούσα λόγου τὰ θεόθεν διωρισμένα, καὶ σπερμάτων τρόπον τινὰ τῶν ἄνωθεν ἀλογήσασα, μεμελέτηκε διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων,
 10 καὶ ταῖς ἐτέρων καρποφορεῖ γνωμοδοσίαις ταύτηι τοι Θεὸς ἐπιτιᾶτο λέγων αὐτῇ διὰ φωνῆς Ἰερειμίου. «⁷ Ἄρον εἰς εὐθεῖαν τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε, ποῦ οὐχὶ ἐξεφύρθης ἐπὶ ταῖς ὁδοῖς ἐκάθισας αὐτοῖς ὡσεὶ κορώνῃ ἐρημουμένη, καὶ ἐμίανας τὴν ἡγίαν ἐν τῇ πορνείᾳ σου καὶ ἐν ταῖς κακίαις σου, καὶ ἔσχες ποιμένα, πολλοὺς
 15 εἰς πρόσκομμα σαυτῆς». Ἀλλὰ ταυτὶ μὲν ἀρχαῖα τῆς Ἰουδαίων Συναγωγῆς τὰ ἐγκλήματα, ἀδελφὰ δὲ τούτοις καὶ νέα τὰ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ. Προσιεμένη γὰρ οὐδαμῶς τὸν ἄνωθεν καὶ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς νυμφίον, τοῖς τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων προσέχει λόγοις. Γέγονε τοίνυν ἀνθρώπῳ ἀλλογενεῖ, καὶ τῶν ἀγίων ἀμέτοχος ταύτηι μεμένηκεν οὐ γὰρ ἔφαγε τὸν ἄρτον τὸν ἐξ οὐρανοῦ, τοῦτ' ἔστι Χριστόν. Ὁραῖς τὰ ἐγκλήματα, καὶ τὴν τοῖς τὰ τοιάδε δεδουσοεθηκόσιν ἐπενηνεγμένην εὐθύς παρὰ Χριστοῦ δίκην. Ἄθρει δὴ οὖν καὶ τίνα τρόπον ἠλέηται καὶ ἀνεκομίσθησαν εἰς τὸ ἐν ἀρχαῖς.

25 «Θυγάτηρ», φησὶν, «ἱερέως, ἐὰν γένηται χήρα ἐκβεβλημένη, σπέρμα δὲ μὴ ἦ ἐν αὐτῇ, ἐπαναστρέφει ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτῆς, κατὰ τὴν νεότητα αὐτῆς, καὶ ἀπὸ τῶν ἄρτων τοῦ πατρὸς αὐτῆς φάγεται». Χήρα μὲν γὰρ καὶ ἐκβεβλημένη διὰ τὴν εἰς Χριστόν ἀσέβειαν, ἢ τῶν Ἰουδαίων ἀνεδείχθη Συναγωγῆ, καὶ μεμένηκεν ἐν ἁμαρτίαις, καὶ ἐν τῷ κεκτῆσθαι μηδὲν τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν, καὶ μακροὺς ἐν τούτῳ διατετέλεκε χρόνους. Ἀλλ' ἐπαναστρέφει ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν πατρικὸν αὐτῆς κεκλήσεται γὰρ καὶ αὐτῇ διὰ πίστεως πρὸς Θεόν ἐπιγράφεται δὲ σὺν ἡμῖν Πατέρα

ζευχθεῖ ἄνδρα ἀπὸ ἄλλο γένος, δὲν θὰ φάει ἀπὸ τὶς ἀπαρχές τῶν ἁγίων προσφορῶν».

Ἄπὸ ὅσα διδαχθήκαμε καὶ γνωρίζομε, ἓνας κατὰ κάποιον τρόπο πατέρας τῆς Συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων ὑπῆρξε ὁ θεσπέσιος Μωυσῆς. Ἡ συναγωγή λοιπὸν ἦταν θυγατέρα ἱερέα, γιατί καὶ ὁ Μωυσῆς ἦταν ἱερουργός, ἀφοῦ καταγόταν ἀπὸ τὸ γένος καὶ τῆ φυλὴ τοῦ Λευί. Ἄλλὰ ἡ θυγατέρα του συζεύχθηκε μὲ ἄνδρα ἀπὸ ἄλλο γένος θεωρώντας μικρῆς τελείως σημασίας ὅσα ὁ Θεὸς εἶχε ὀρίσει, καὶ μὴ ὑπολογίζοντας κατὰ κάποιον τρόπο τὰ σπέρματα τοῦ οὐρανοῦ, ἐνδιαφέρθηκε γιὰ διδασκαλίες καὶ ἐντολές ἀνθρώπων, καὶ παρήγαγε καρποὺς σύμφωνα μὲ τὶς ἀποφάσεις ἄλλων. Γι' αὐτὸ τὴν κατηγοροῦσε ὁ Θεὸς λέγοντας μὲ τὴ φωνὴ τοῦ Ἱερεμία: «Σήκωσε τὰ μάτια σου ἴσια μπροστὰ καὶ κοίταξε ποῦ δὲν ἔχεις ἀναμιχθεῖ. Κάθισες στοὺς δρόμους σὰν κουρούνα ἐρημικῆ, καὶ μόλυνες τὴ γῆ μὲ τὴν πορνεία καὶ τὶς ἀθλιότητές σου. Ἀπέκτησες πολλοὺς ποιμένες ποὺ ἔγιναν ἐμπόδιό σου»³⁸. Ἄλλὰ αὐτὰ εἶναι τὰ παλαιὰ ἐγκλήματα τῆς Συναγωγῆς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ. Παράλληλα ὅμως μ' αὐτὰ καὶ νέα εἶναι ὅσα ἔγιναν στὸν ἴδιο τὸν Χριστό. Χωρὶς καθόλου νὰ δέχεται τὸν οὐράνιον νυμφίον ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα, προσέχει στοὺς λόγους τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων. Ἐπομένως συζεύχθηκε μὲ ἄνδρα ἀπὸ ἄλλο γένος καὶ ἔτσι ἔμεινε ἀμέτοχη ἀπὸ τὰ ἅγια· γιατί δὲν ἔφαγε τὸν ἄρτο τοῦ οὐρανοῦ, δηλαδὴ τὸν Χριστό. Βλέπεις τὰ ἐγκλήματα καὶ τὴν τιμωρία ποὺ εὐθύς ἐπιβλήθηκε ἀπὸ τὸν Χριστὸ σ' αὐτοὺς ποὺ διέπραξαν αὐτὴ τὴν δυσσέβεια; Πρόσεχε τώρα καὶ μὲ ποῖο τρόπο ἐλεήθηκαν καὶ ἐπαναφέρθηκαν στὴν ἀρχικὴ κατάσταση.

«Ἡ θυγατέρα», λέγει, «τοῦ ἱερέα ἂν γίνει χήρα ἢ διωχθεῖ ἀπὸ τὸ σύζυγό της καὶ δὲν ἔχει παιδί, θὰ ἐπιστρέψει στὸ σπίτι τοῦ πατέρα της κατὰ τὴ νεότητά της, καὶ θὰ φάει ἀπὸ τὸν ἄρτο τοῦ πατέρα της»³⁹. Χήρα καὶ διωγμένη ἐξαιτίας τῆς ἀσέβειάς της πρὸς τὸν Χριστὸ ἀναδείχθηκε ἡ Συναγωγή τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ καὶ ἔμεινε μέσα στὶς ἁμαρτίες της καὶ χωρὶς τὴν ἀπόκτηση κανενὸς ἀπὸ τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ, καὶ στὴν κατάσταση αὐτὴ ἔμεινε γιὰ πολλὰ χρόνια. Θὰ ἐπιστρέψει ὅμως στὸ πατρικὸ της σπίτι. Πατὴρ θὰ κληθεῖ καὶ αὐτὴ μὲ τὴν πίστη στὸν Θεό, καὶ θὰ ἀναγνωρίσει μαζί μ' ἐμᾶς Πα-

39. Λευίτ. 12, 13.

τὸν τῶν ὅλων δημιουργόν, καὶ τῆς Χριστοῦ γένοιτ' ἂν εὐλογίας μέτοχος. Τοῦτό σοι σαφές τὸ μυστήριον καὶ ὁ τοῦ προφήτου καταστήσει λόγος ἔφη γὰρ ὧδε «Διότι ἡμέρας πολλὰς καθίσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, οὐκ ὄντος βασιλέως, οὐδὲ ἄρχοντος οὐκ οὔσης θυσίας, οὐδὲ ὄντος θυσιαστηρίου, οὐδὲ ἱερατείας, οὐδὲ δῆλων καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἐπισητήσουσι Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν καὶ βασιλέα αὐτῶν, καὶ ἐκοτήσονται ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν».

10 ΠΑΛΛ. Ἀληθὴς ὁ λόγος.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν ἐδώδιμα μὲν καὶ πρὸς μετάληψιν εὐπρεπῆ τοῖς ἀλωθήτως ἔχουσι τό γε ἐπὶ σφίσιν αὐτοῖς, τὰ ἱερά, τοῦτ' ἔστι τὰ ἅγια. Προκείσεται δὲ οὐκέτι τοῖς οὐκ ἔχουσιν ὑγιῶς, ἢ σχέσει τῇ πρὸς ἐτέρους ἐκμεμολυμένοις. Γέγραπται γάρ, ὅτι «Μετὰ 15 στρεβλοῦ διαστρέψεις». Ὅτι δὲ καὶ τοῖς ἀληθῶς ἱεροῖς οὐκ ἀζήμιον τὸ ὧς ἐν χρήσει κοινῇ ποιεῖσθαι τὰ ἅγια, καὶ μηδὲν οἶεσθαι διενεγκεῖν τῶν ἄλλων αὐτά, διετράνου λέγων εὐθύς «Καὶ ἄνθρωπος ὃς ἐὰν φάγη τὰ ἅγια κατ' ἄγνοιαν καὶ προσθήσει τὸ ἐπίπεμπτον αὐτοῦ ἐπ' αὐτό, καὶ δώσει τῷ ἱερεῖ τὸ ἅγιον, καὶ οὐ 20 θεθλώσει τὰ ἅγια τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἃ αὐτοὶ ἀφαιροῦσι τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐπάξουσιν ἐφ' ἑαυτοῖς ἀνομίαν πλημμελείας ἐν τῷ ἐσθίειν αὐτοὺς τὰ ἅγια αὐτῶν ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ ἀγιάζων αὐτούς».

ΠΑΛΛ. Οὐ σφόδρα συνήμι ὃ τί ποτ' ἐστὶν ὁ φῆς.

25 ΚΥΡ. Πεύση τοι καὶ μάλα σαφῶς ἄναντες γὰρ οὐδέν. Τὰ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀνατεθεμένα, μόσχοι τυχὸν ἢ οἷς, ἀνεχομίζοντο μὲν ἐκ μέρους ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἐξαιρουμένων τῶν ἐντοσθίων, ποδῶν τε καὶ κεφαλῆς, καὶ πμμελῆς, ἔσθ' ὅτε καὶ νεφρῶν, ἔτρεφον δὲ τοῖς λειψάνοις τοὺς ἱερεῖς. «Οἱ γὰρ ἐσθιόντες τὰς θυσίας, κοινοί 30 νοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσίν», καθὰ καὶ ὁ θεσπέσιος ἔφη Παῦλος. Ἦν οὖν ἄρα ἀνάγκη καθιεροῦσθαι Θεῷ τι ἀπὸ τοῦ προσκομισθέντος, κατὰ τὸν ἐκάστω πρέποντα νόμον, παραμυθεῖσθαι δὲ τῷ λοι-

τέρα τὸν δημιουργὸ τῶν ὄλων, καὶ θὰ λάβει κι αὐτὴ τὴν εὐλογία τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ τὸ μυστήριον θὰ σοῦ τὸ κάνει σαφές ὁ λόγος τοῦ προφήτη πού εἶπε τὰ ἑξῆς: «Πολλὲς ἡμέρες θὰ καθίσουν οἱ Ἰσραηλίτες καὶ δὲν θὰ ἔχουν βασιλιά οὔτε ἄρχοντα. Δὲν θὰ γίνονται θυσίαι, δὲν θὰ ὑπάρχει θυσιαστήριον, οὔτε ἱερατεῖο, οὔτε τελετές. Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ οἱ Ἰσραηλίτες θὰ ἐπιστρέψουν καὶ θὰ ἐπιζητήσουν τὸν Κύριόν τους καὶ Θεὸ καὶ βασιλέα τους καὶ θὰ ἐκπλαγοῦν γιὰ τὸν Κύριον καὶ τὰ ἀγαθὰ του σὲς τελευταῖες ἡμέρες»⁴⁰.

ΠΑΛΛ. Ὁ λόγος σου εἶναι ἀληθινός.

ΚΥΡ. Ὅσοι λοιπὸν εἶναι καθαροί, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς ἰδιοὺς, ἐπιτρέπεται καὶ νὰ φᾶνε καὶ νὰ μεταλάβουν τὶς ἱερὲς προσφορὲς, δηλαδὴ τὰ ἅγια. Γιατὶ δὲν θὰ προσφερθοῦν σὲ μὴ ὑγιεῖς ἢ μολυσμένους ἀπὸ τὴ σχέση τους μὲ ἄλλους. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ: «Μὲ τὸν διεστραμμένο, θὰ γίνεις διεστραμμένος»⁴¹. Ὅτι καὶ γιὰ τοὺς ἀληθινούς ἱερεῖς δὲν μένει ἀτιμώρητο τὸ νὰ δίνουν σὲ κοινὴ χρῆση τὰ ἅγια καὶ νὰ μὴν πιστεύουν ὅτι αὐτὰ διαφέρουν ἀπὸ τὰ ἄλλα, τὸ ἔκανε σαφές λέγοντας ἀμέσως: «Κι αὐτὸς πού θὰ φάει τὰ ἅγια ἀπὸ ἄγνοια, θὰ ἐπιστρέψει αὐτὰ, προσθέτοντας σ' αὐτὰ ἓνα πέμπτο καὶ θὰ δώσει τὴν προσφορὰ του στὸν ἱερέα. Δὲν θὰ βεβηλώσουν τὶς προσφορὲς τῶν υἱῶν τοῦ Ἰσραὴλ, πού ἀφιερώνουν στὸν Κύριον. Ἄλλιῶς θὰ ἐπισύρουν τιμωρία γιὰ τὴν παρανομία πού διέπραξαν τρώγοντας τὶς ἁγιασμένες τροφές. Γιατὶ ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος πού τοὺς παρέχω τὸν ἁγιασμό»⁴².

ΠΑΛΛ. Δὲν καταλαβαίνω πολὺ καλὰ τὸ νόημα αὐτῶν πού λές.

ΚΥΡ. Θὰ τὸ μάθεις καὶ μὲ πολλὴ σαφήνεια μάλιστα: γιατί δὲν ὑπάρχει καμμιά δυσκολία. Ὅσα προσφέρονταν «εἰς ὀσμὴν εὐωδίας» (πρὸς εὐφραντικὴ εὐωδία), μοσχάρια τυχὸν ἢ πρόβατα, ἀποθέτονταν κατὰ ἓνα μέρος στὸ θυσιαστήριον, μ' ἐξάιρεση τῶν ἐντοσθίων, τῶν ποδιῶν, τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ λίπους, καὶ κάποτε καὶ τῶν νεφρῶν, καὶ μὲ ὅσα ἔμειναν ἔτρεφαν τοὺς ἱερεῖς. Γιατὶ, ὅπως εἶπε ὁ θεοσέπιοις Παῦλος, «Αὐτοὶ πού τρῶνε τὰ θυσιαζόμενα, ἔρχονται σὲ κοινωνία μὲ τὸν Θεὸ τοῦ θυσιαστηρίου»⁴³. Ἦταν λοιπὸν ἀνάγκη νὰ ἀγιάζεται γιὰ τὸν Θεὸ μέρος ἀπὸ τὸ προσφερόμενο σύμφωνα μὲ τὸν κατάλληλον γιὰ τὸ καθένα νόμον, καὶ μὲ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα νὰ ἱκανοποιοῦνται οἱ

42. Λευϊτ. 22, 14-16.

43. Α' Κορ. 10, 18.

πῶ σώματι τῆς θυσίας τοὺς ὑπουργούς. Εἰ δὲ δὴ τις ὄλον ὥσπερ
 διόλου τὸ δῶρον ἀπονοσφίσαιτο καὶ ταῖς ἰδίαις ἀπονεμένηκε χρεΐ-
 αις, τεθυμιακῶς οὐδέν, ὡς ἅγια κατεδηδοκῶς, ἐγράφετο νόμῳ.
 Τοῦτό τοι δεδράκασιν οἱ Ἴηλι τοῦ ἱερέως νιοί, πρὸ θυσιῶν ἀρπά-
 5 ζοντες καὶ δεθηλοῦντες τὰ ἱερά, καὶ τοῖς εἰς τὸ θῦειν ἤκουσιν ἀνο-
 σιώτατα λέγοντες «Δὸς κρέας ὀπιτῆσαι τῷ ἱερεῖ». Ἄλλ' ἐκεῖνα μὲν,
 ὡς ἐκούσια καὶ γυμνήν ἔχοντα τὴν ὕβριν, ἀναλόγως ἐκολάζετο.
 «Εἰ δὲ δὴ γένοιτο», φησὶν, «ἢ λήθη συννυρπασμένον, ἢ τὸ τοῖς νό-
 μοις δοκοῦν οὐκ ἀκριδῶς ἐγνωκῶτα, δράσαι τι τοιοῦτον, ζημίαν
 10 ὑπομενέτω· καὶ ἀποτιννύτω μὲν τὸ ἴσιον ἀμελητί, προσεπαγέτω δὲ
 τούτῳ καὶ τὸ ἐπίτεμπτον», τοῦτ' ἔστι, τὴν τοῦ τμήματος πέμπτῃν
 μοῖραν· καὶ ἀπολύσεται γὰρ οὕτω τὰ ἐγκλήματα, καὶ τὰ ἐκ τῆς
 ἀγνοίας διακρούσεται βλάβῃ». Ὅτε τοίνυν τὸ ἀγνοηθὲν γραφῆς
 οὐκ ἐλεύθερον, τί ἂν οἴοιτό τις τὸ ἐξ ἀπονοίας καὶ θράσους; Πα-
 15 ραιτητέον δὴ οὖν οἷς ἐν φροντίδι τὰ ἱερά, μηδὲν πρὸ θυσίας οἰκει-
 οῦσθαι ζητεῖν· ἢ ἴστων, ὅτι δεινὰ πεπλημμεληκότες, ὀφλήσουσι
 δίκην καὶ ὑπὸ θεῖαν ἔσσονται κίνησιν. Ἡ οὐκ εἶναι φῆς ἀληθὲς τὸ
 χρῆμα, ὡ τῶν;

ΠΑΛΛ. Παντάπασιν μὲν οὖν.

20 ΚΥΡ. Ἁγίους δὲ ὅτι καὶ ἐκνευμμένους εἶναι χρῆ τοὺς ἱερα-
 τεύοντας, ἀποσειέσθαι δὲ καὶ μάλα νεανικῶς τὸ οἰονεῖ πως νεκρὸν
 καὶ ἀπεψυγμένον φρόνημα, καὶ τὸ μὴ ἔμπνουν εἰς ἀρετὴν, διεσά-
 φει λέγων «Εἶπον τοῖς ἱερεῦσι τοῖς νιοῖς Ἀαρῶν, καὶ ἐρεῖς πρὸς
 αὐτούς· Ἐν ταῖς ψυχαῖς οὐ μανθήσονται ἐν τῷ ἔθνει αὐτῶν, ἀλλ' ἢ
 25 ἐν τῷ οἰκείῳ τῷ ἔγγιστῳ αὐτῶν, ἐπὶ πατρὶ καὶ μητρὶ καὶ νιοῖς καὶ
 θυγατράσιν, ἐπ' ἀδελφῶ καὶ ἐπ' ἀδελφῇ παρθένῳ τῇ ἐγγιζούσῃ
 αὐτῷ, τῇ μὴ ἐκδεδομένη ἀνδρὶ, ἐπὶ τούτοις μανθήσεται. Οὐ μαν-
 θήσεται ἐξάπινα ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ εἰς δεθήλωσιν αὐτοῦ. Καὶ φαλά-
 κρωμα οὐ ξυρηθήσθε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ νεκρῷ, καὶ τὴν ὄψιν τοῦ

λειτουργοὶ τῆς θυσίας. Ἐὰν ὅμως κάποιος οικειοποιούνηταν ὄλο ἐξολοκλήρου τὸ δῶρο καὶ τὸ χρησιμοποιοῦσε γιὰ τὶς δικές του ἀνάγκες καὶ δὲν ἄφηνε νὰ καεῖ τίποτε, αὐτὸς καταγγελλόταν σύμφωνα μὲ τὸ νόμο ὅτι εἶχε φάει ἀπὸ τῆ θυσία. Αὐτὸ εἶχαν κάνει οἱ υἱοὶ τοῦ Ἡλίου τοῦ ἱερέα, ἀρπάζοντας πρὶν ἀπὸ τὶς θυσίες καὶ μαίνοντας τὰ ἱερά καὶ λέγοντας ἀσεβέστατα σὲ ἐκείνους ποὺ προσέρχονταν γιὰ νὰ θυσιάσουν· «Δῶσε μας κρέας νὰ τὸ ψήσομε γιὰ τὸν ἱερέα»⁴⁴. Ἐκεῖνα ὅμως τὰ ἀμαρτήματα, ἐπειδὴ ἦταν ἐκούσια καὶ ἡ ὕβρη τους ἦταν ἀπροκάλυπτη, τιμωρήθηκαν ἀναλόγως «Ἐὰν ὅμως», λέγει «συμβεῖ κάποιος, ποὺ εἴτε λησιμόνησε εἴτε δὲν ἤξερε ἀκριβῶς τί ἤθελε ὁ νόμος, νὰ διαπράξει κάτι τέτοιο, νὰ δεχθεῖ τὴν τιμωρία, καὶ χωρὶς ἀργοπορία νὰ καταβάλλει τὸ ἴσο, σ' αὐτὸ ὅμως νὰ προσθέσει καὶ τὸ ἕνα πέμπτο», δηλαδὴ τὸ πέμπτο τῆς ἀξίας τῆς προσφορᾶς, «καὶ ἔτσι θὰ διαγραφῆ ἡ παρανομία καὶ θ' ἀποσοῦ· ἴθι ἡ βλάβη ἀπὸ τὴν ἀγνοία»^{44α}. Ὅταν λοιπὸν ἡ ἀγνοία δὲν ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν κατηγορία, τί θὰ μπορούσε νὰ φανταστῆ κανεὶς γι' αὐτὸ ποὺ γίνεται ἀπὸ ὑπερηφάνεια καὶ θρασύτητα; Νὰ παραιτηθοῦν λοιπὸν, ὅσοι φροντίδα τους ἔχουν τὰ ἱερά, ἀπὸ τὸ νὰ ζητοῦν κάτι πρὶν ἀπὸ τῆ θυσία. Ἄλλωθς νὰ ξέρουν ὅτι διαπράττουν φοβερὸ πλημμέλημα καὶ θὰ τιμωρηθοῦν καὶ θὰ ὑποστοῦν τὴ θεία ἐκδίκηση. Ἡ νομίξεις, φίλε μου, πῶς τὸ πράγμα δὲν εἶναι ἀληθινὸ;

ΠΑΛΛ. Εἶναι ὀλότελα ἀληθινὸ.

ΚΥΡ. Διεσαφήνιζε ἀκόμη, ὅτι οἱ ἱερεῖς πρέπει νὰ εἶναι ἅγιοι καὶ νὰ ἔχουν πλυθεῖ καὶ ν' ἀποτινάξουν μὲ νεανική δύναμη τὸ νεκρὸ, ὅπως θὰ μπορούσα νὰ πῶ, καὶ παγωμένο φρόνημα, λέγοντας· «Μίλησε στοὺς ἱερεῖς, τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀαρὼν, καὶ πὲς τους· Δὲν πρέπει νὰ μολυνθοῦν πλησιάζοντας νεκρὸ ὁμοεθνή τους, ἀλλὰ μόνο μὲ τὸ θάνατο πολὺ στενῶν συγγενῶν τους, δηλαδὴ τοῦ πατέρα, τῆς μητέρας, τῶν υἱῶν, τῶν θυγατέρων, τοῦ ἀδελφοῦ τους καὶ τῆς ἀδελφῆς τους, ποὺ εἶναι παρθένος καὶ εἶναι κοντὰ τους, γιὰτὶ δὲν ἔχει ἀκόμα παντρευτεῖ, μ' αὐτοὺς θὰ μολυνθοῦν πλησιάζοντάς τους. Κανένας ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀαρὼν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μολυνθεῖ δεβηλώνοντας τὸ ἀξίωμα του πλησιάζοντας ἄλλο νεκρὸ. Δὲν θὰ ξυρίσουν τὴν κεφαλὴ τους γιὰ κάποιο νεκρὸ οὔτε θὰ ξυρίσουν μπροστὰ τῆ γενειά-

πάγωνος οὐ ξυρήσονται, καὶ ἐπὶ τὰς σάρκας αὐτῶν οὐ κατατε-
 μουσιν ἐντομίδας Ἅγιοι ἔσονται τῷ Θεῷ αὐτῶν, καὶ οὐ βεβηλώ-
 σουσι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ αὐτῶν τὰς γὰρ θυσίας Κυρίου δῶρα τοῦ
 Θεοῦ αὐτῶν αὐτοὶ προσφέρουσι, καὶ ἔσονται ἅγιοι». Μίασμα μὲν
 5 γὰρ ἀνδρὶ γένοιτ' ἂν παντελῶς οὐδὲν ὁ ἕτερον θάνατος, εἰ τὸν γε
 τῆς ἀληθείας πολυπραγμονοίη τις λόγον. Νεκρότης γε μὴν ἡ σω-
 ματικῆ, τύπος ἂν εἴη τῆς ἔσω καὶ ἐν ψυχαῖς, ὑφ' ἧς ἀνάγκη καταμι-
 αίνεσθαι τὸν ἀργοῦ γεγονότα, ἢ κατὰ θέλησιν ἢ κατὰ ταυτοερ-
 γίαν νεκρῶν γὰρ ἔργων ἀποφοιτῶν καὶ ὡς ἀπωτάτω φέρεσθαι,
 10 πρέπει ἂν ἁγίοις, καὶ τοῖς τὰ τοιάδε κατηρωσθηκόσι μὴ εἰς ταυ-
 τὸν ἵεναι, καλόν. Γέγραπται γάρ, ὅτι «Ὁ ἀπτόμενος πίσης, μολυν-
 θήσεται». Μετάσχοι γὰρ ἂν, καὶ μάλα ραδίως τῆς ἕτερου φαυλότη-
 τος, ὁ κολλᾶσθαι μὴ παραιτούμενος Ἐφίη. ἡ δὲ ὁ νόμος τοῖς ἡγια-
 σμένοις, ἐπὶ πατρὶ καὶ μητρὶ, παισὶ τε καὶ ἀδελφοῖς, καὶ μέντοι καὶ
 15 ἀγχισπύροις ἀνεγκλήτως καταμιαίνεσθαι διὰ τοῦ καὶ ἀψύχους
 σώμασιν ἐπιφοιτῶν, τῇ πρὸς τὴν φύσιν αἰδοῖ, καὶ τῶν εἰς τύπον
 ἀλογήσας ἀδικημάτων, ὡς ἂν μὴ δοκοῖεν ἄτεγκτοὶ τινες εἶναι καὶ
 ἀγέρωχοί τε καὶ ἀσυμπαθεῖς, οἱ Θεῷ γνώρωμοι, καίτοι λέγοντος
 ἐναργῶς τοῦ νόμου· «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα
 20 εὖ σοι γένοιται». Καὶ καθ' ἕτερον δὴ τρόπον τε καὶ λόγον ἀπειρ-
 χθαί φαμεν τοῦ χρῆναι πενθεῖν τοὺς ἡγιασμένους ζωῆς γὰρ ὄντας
 ἱερουργοὺς καὶ εἰς τὴν τοῦ θανάτου λύσιν προσκομίζοντας τὰ ἱερά
 τῷ Θεῷ (θανάτου γὰρ λύσις ὁ Χριστοῦ θάνατος, διὰ τε προβάτων
 καὶ μόσχων ἀνατυπούμενος), πῶς ἦν ἀκόλουθον ταῖς ἐπὶ θανάτῳ
 25 καταβαρύνεσθαι λύπαις;

Οὕτω καὶ ὁ θεοπέσιος Παῦλος, τοῖς εἰς ἐλπίδα ζωῆς καὶ ἀνα-
 στάσεως δεβαπτισομένοις εἰς Χριστόν, ἐπιστέλλει σαφῶς «Τοῦτο δὲ
 λέγω, ἵνα μὴ λυπεῖσθε, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα.
 Εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ
 30 Θεὸς τοὺς κομηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ, καὶ ἐγερεῖ
 σὺν ἡμῖν». Ἐφῆκε μὲν οὖν ὁ νόμος τοῖς ἄγαν ἀργοῦ τεθνεῶσιν ἐπι-
 φοιτῶν τοὺς ἡγιασμένους, ἐπιμετρεῖ δὲ τὸ χρῆμα, καὶ τὸ αὐτοῖς ὅτι

δα τους καὶ δὲν θὰ σκίσουν τίς σάρκες τους. Θὰ εἶναι ἅγιοι ἀφιερωμένοι στὸ Θεὸ καὶ δὲν θὰ βεβηλώσουν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τους. Γιατὶ αὐτοὶ προσφέρουν τίς θυσίες στὸν Κύριό τους δῶρα στὸ Θεὸ τους καὶ πρέπει νὰ εἶναι καθαροί»⁴⁵. Κανένα ἀπολύτως μόλυσμα δὲν θὰ διαπράξει κανεὶς, πού συνεπάγεται τὸ θάνατο κάποιου ἄλλου, ἀν λεπτολογῆσει κανεὶς τὸν λόγο τὸν ἀληθινὸ (τῆς Γραφῆς). Ἡ σωματικὴ νεκρότητα εἶναι τύπος τῆς ἐνδόμχης νεκρότητας τῆς ψυχῆς, κι ἀπὸ αὐτὴν κατ' ἀνάγκη μαίνεται ὅποιος πλησιάσει ἢ μὲ τὴ θέλησή του ἢ μὲ τὰ ἴδια τὰ ἔργα του. Γιατὶ οἱ ἅγιοι πρέπει ν' ἀπέχουν καὶ νὰ ἀπομακρύνονται ὅσο γίνεται περισσότερο ἀπὸ τὰ νεκρὰ ἔργα καὶ νὰ μὴ συμπορεύονται μὲ ὄσους ἔχουν αὐτὴ τὴ νόσο· αὐτὸ εἶναι τὸ καλὸ. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ: «Ὅποιος ἀγγίζει πῖσσα, θὰ λερωθεῖ»⁴⁶. Θὰ δεχθεῖ δηλαδή, καὶ πολὺ εὐκόλα, τὸ ἐλάττωμα τοῦ ἄλλου ὅποιος δὲν παύει νὰ συνδέεται μαζί του. Ὁ νόμος ἐπιτρέπει σὲ ὄσους ἔχουν ἁγιασθεῖ νὰ καταμολύνονται ἀτιμώρητα μὲ πατέρα καὶ μητέρα, παιδιὰ καὶ ἀδελφία, καὶ βέβαια μὲ συγγενεῖς, πλησιάζοντας καὶ ἄψυχα σώματα ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς τὴ φύση, μὴ λαμβάνοντας ὑπόψη καὶ τὰ ἀδικήματα πού εἶναι τύποι, γιὰ νὰ μὴ φαίνονται οἱ γνώριμοι τοῦ Θεοῦ σκληροὶ καὶ ἀγέρωχοι καὶ ἀσπλαχνοὶ· ἀφοῦ ὁ νόμος ὀρίζει ρητὰ: «Νὰ τιμᾷς τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα σου, γιὰ νὰ δεῖς καλὸ»⁴⁷. Καὶ μὲ ἄλλο τρόπο καὶ γι' ἄλλο λόγο ἀπαγορεύθηκε νὰ πενθοῦμε ὄσους ἔχουν ἁγιασθεῖ. Ἀφοῦ εἶναι ἱεροὶ ὑπηρέτες τῆς ζωῆς καὶ προσφέρουν θυσία στὸν Θεὸ γιὰ τὴν κατάργηση τοῦ θανάτου (καὶ κατάργηση τοῦ θανάτου εἶναι ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ πού εἰκονίζεται μὲ πρόβατα καὶ μοσχάρια), πῶς ἦταν λογικὰ ἀκόλουθο νὰ καταβαρύνονται μὲ τὸ πένθος τοῦ θανάτου;

Ἔτσι καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος σὲ ὄσους βαπτίσθηκαν στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν ἐλπίδα ζωῆς καὶ ἀνάστασης, διασαφηνίζει στὴν ἐπιστολὴ του· «Αὐτὸ σᾶς τὸ λέγω, γιὰ νὰ μὴ λυπᾶστε κι ἐσεῖς ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι πού δὲν ἐλπίζουν πουθενά. Γιατὶ, ἐφόσον πιστεύομε ὅτι ὁ Ἰησοῦς πέθανε κι ἀναστήθηκε, ἔτσι κι ὁ Θεὸς αὐτοὶ πού πέθαναν πιστεύοντας στὸν Ἰησοῦ θὰ τοὺς ἀναστήσει γιὰ νὰ ζήσουν μαζί του»⁴⁸. Ἐπέτρεψε λοιπὸν ὁ νόμος ὅσοι ἔχουν ἁγιασθεῖ νὰ πηγαίνουν στοὺς στενοὺς συγγενεῖς ὅταν πεθάνουν. Βάζει ὅρια ὁμως στὸ πράγ-

47. Ἐξ. 20, 12.

48. Α' Θεσο. 4, 13-14.

ὅτι μάλιστα πρόπον παραλύειν οὐκ ἔα τῷ περιττῷ καὶ ὑπὲρ τὴν
 χρεῖαν, ὡς ἂν μὴ τὸ σεπτὸν τῆς ἱερωσύνης ἀδικοῖτο γέρας. Ἐξί-
 στησι γὰρ τοῦ καθ' ὁμοιότητα τὴν ἑτέρων ψιλοῦσθαι τὰς κεφαλὰς
 καὶ ἐφ' ὕδρει προσώπων καταξύρεσθαι γενειάδα, καὶ τὰς μανίας
 5 Ἑλληνικῆς ἀνοσιουργήματα, τὰς εἰς σάρκα φημί κατατομάς, οὐδ'
 ὅσον εἰς νοῦν ἐλεῖν ἐπιτάττει. Συνδιατίθεσθαι μὲν γὰρ τοῖς οἰκείοις
 εἰς λύπας τὸ ἀπεικὸς οὐδέν τό γε μὴν εἰς ἅπαν ἀσχημονεῖν, ἀκαλ-
 λῆς ἂν εἴη καὶ ἀπόπληκτον κομιδῆ. «Πάντα», γὰρ φησιν, «εὐσχη-
 μόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω». Προτετιμηκότες δὲ τὰ Θεοῦ καὶ
 10 τῶν εἰς γονέας αὐτούς, κατὰ τὸν πάλαι νόμον, καὶ αὐτὸς ἡμῖν ὁ
 Σωτὴρ ἠγεῖσθαι προστέταχεν, οὕτω λέγων· «Ὁ ἀγαπῶν πατέρα ἢ
 μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος».

ΠΑΛΛ. Εὐῆφης.

ΚΥΡ. Ἦκιστα μὲν οὖν ἐπὶ νεκροῖς καταμαίνεσθαι δεῖν ἐπι-
 15 τάττει τοὺς ἱερέας. Ἀσύμβατον δὲ καὶ ἀσυμφανὲς τῷ θεήλῳ τὸ
 ἅγιον, καὶ καθ' ἑτέρους ἡμῖν ἀποφαίνων τρόπους, νόμους ἡμῖν ἐτί-
 θει τοὺς ἐπὶ γάμοις, εὐθύς ἐπιλέγων· «Ἐπὶ παντός ἱερέως, γυναῖκα
 πόρνην καὶ δεδηλωμένην οὐ λήψονται, καὶ γυναῖκα ἐκδεβλημένην
 ὑπὸ ἀνδρὸς αὐτῆς οὐ λήψονται· ὅτι ἅγιός ἐστι Κυρίῳ τῷ Θεῷ αὐ-
 20 τοῦ, καὶ ἀγιάσεις αὐτόν· τὰ δῶρα Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν οὗτος
 προσφέρει· ἅγιος ἔσται, ὅτι ἅγιος ἐγὼ Κύριος ὁ ἀγιάζων αὐτούς».
 Ἡ μὲν οὖν πεπορνευμένη κατὰ τὸ ἀληθές καὶ μεμολυσμένη γυνή
 τὸ ἐπ' αἰσχροῖς ἐπιημφισμένη ἔγκλημα νοσεῖ καὶ ἀναμφίλογον ἔχει
 τὴν κατάρρησιν. Ἀκαταυτίατος δὲ οὐδαμῶς ἡ ἐκδεβλημένη. Πά-
 25 θοι γὰρ ἂν οὐκ εἰκῆ, τὸ ἀποσεῖσθαι δεῖν τῆς τοῦ συνόντος ἐστίας.
 Χρῆ τοιγαροῦν, τοὺς εἰς τὴν οὕτω σεπτὴν λειτουργίαν ἠγμένους
 οὐχὶ δήπου μόνων τῶν ἐμφανεστάτην καὶ ἀκατακάλυπτον ἐφ'
 ἑαυτοῖς ἐχόντων τὴν κατάγνωσιν ἀποσχέσθαι κακῶν, ἀλλὰ καὶ
 παντός οἴμαι, πράγματος, ὥπερ ἂν ἐποίτο φαυλότητος δόξα καὶ
 30 ὑπόληψις οὐκ ἀγαθή, καὶ ἐν πολλαῖς ἄγαν ὑποψίαις τὸ ἄσεμνον.
 Ἔοικε δὲ ὁ λόγος καὶ τῆς Ἰουδαίων Συναγωγῆς τὴν συμφορὰν

μα και δὲν ἐπιτρέπει ν' ἀτονήσει αὐτὸ ποῦ κατεξοχὴν ἀρμόζει σ' αὐτοὺς μὲ τὴν προσθήκη τοῦ περιττοῦ καὶ πέρα ἀπὸ τὸ χρειαζόμε- νο, ὥστε νὰ μὴν ἀδικεῖται ἡ σεπτὴ τιμὴ τῆς ἱερωσύνης. Γιατὶ τοὺς ἀ- παλλάσσει ἀπὸ τὸ κούρεμα τῆς κεφαλῆς καθ' ὁμοιότητα μὲ τοὺς ἄλ- λους καὶ τὸ νὰ ξυρίζουν τὴ γενειάδα προξενώντας ἀσχήματα στὸ πρό- σωπο, καὶ τὶς ἀγριότητες τῆς εἰδωλολατρικῆς μανίας, ἐνοῶ τὰ σχοί- ματα τῆς σάρκας, προστάζει οὔτε καν νὰ τὰ φέρουν στὸ νοῦ τους. Ἀντίθετα τὸ νὰ συμερίζονται τὶς λύπες τῶν συγγενῶν δὲν εἶναι καθόλου ἀταίριαστο, ἢ πλήρης ὅμως ἀσχημοσύνη εἶναι τελείως ἀσχημο καὶ ἀπαράδεκτο πράγμα. Γιατὶ λέγει· «Ὅλα νὰ γίνονται μὲ εὐπρέπεια καὶ τάξη»⁴⁹. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σωτῆρας πρόσταξε νὰ θεωροῦμε προτιμότερο τὸν σεβασμὸ στὸν Θεὸ ἀπὸ τὸ σεβασμὸ στοὺς γονεῖς λέγοντας τὰ ἑξῆς· «Ὅποιος ἀγαπᾷ πατέρα ἢ μάννα περισσότερο ἀπὸ ἐμένα, δὲν εἶναι ἄξιος γιὰ μαθητῆς μου»⁵⁰.

ΠΑΛΛ. Ὁραῖα μίλησες.

ΚΥΡ. Προστάζει λοιπὸν τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μολύνονται μὲ νεκρούς. Ὅτι βέβαια δὲν συμβιδάζεται οὔτε συμ- πορευεται ἡ ἀγιότητα μὲ τὸ βέβηλο τὸ ἔδειχνε καὶ μὲ ἄλλους τρό- πους, θέτοντας νόμους γιὰ τοὺς γάμους, λέγοντας ἀμέσως· «Ἐντολὴ πρὸς ὅλους τοὺς ἱερεῖς· Δὲν θὰ πάρουν γυναῖκα ποῦ πόρνευσε κι ἔγινε κοινὴ, οὔτε θὰ λάβουν γυναῖκα ποῦ τὴν ἔδιωξε ὁ σύζυγός της· γιατί ὁ ἱερέας εἶναι ἅγιος γιὰ τὸν Κύριο καὶ Θεὸ του καὶ θὰ τὸν ἀγιάσεις· αὐτὸς προσφέρει τὰ δῶρα τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σας· θὰ εἶναι ἅγιος, γιατί εἶμαι ἅγιος ἐγὼ ὁ Κύριος ποῦ τοὺς ἀγιάζω»⁵¹. Ἡ γυναῖκα ποῦ εἶναι πόρνη ἀληθινὰ καὶ εἶναι μολυσμένη πάσχει ἀπὸ τὸ ἔγκλημα τῆς αἰχρότητας καὶ ἡ κατάκρισή της εἶναι ἀναμφισβήτη- τη. Ἀλλὰ καὶ ὅποια ἔχει διωχθεῖ ἀπὸ τὸ σύζυγό της δὲν εἶναι καθό- λου ἀπαλλαγμένη ἀπὸ ἐνοχὴ καὶ δὲν θὰ ὑποστῆ ἀνάιτια τὴν ἀποπο- μπὴ της ἀπὸ τὸ σπῆτι τοῦ συζύγου της. Πρέπει λοιπὸν ὅσοι ἔχουν ὀδηγηθεῖ στὸ τόσο σεπτὸ λειτούργημα νὰ ἀπέχουν ὄχι μόνον ἀπὸ τὶς παραβάσεις ποῦ ἔχουν ὀλοφάνερη καὶ ἀπροκάλυπτη τὴν καταδίκη, ἀλλὰ κι ἀπὸ κάθε πράγμα, νομίζω, ποῦ τὸ ἀκολουθεῖ φήμη φαυλότη- τας καὶ ἐκτίμηση ὄχι ἀγαθὴ καὶ πολλὰς ὑποψίες ὅτι πρόκειται γιὰ κάτι ἄσμενο. Ὁ λόγος βέβαια φαίνεται ὅτι κάνει ὑπαινιγμὸ καὶ γιὰ

51. Λευϊτ. 21, 14-15.

ὑπαινίττεσθαι, ἦν ὅτι πεπόρνευκεν εἰς ποιμένας πολλούς, κατὰ τὸ γεγραμμένον, οὐ προσήκατο Χριστὸς εἰς πνευματικὴν κοινωνίαν, ὁ πάναγνος ἱερεὺς, ὁ δῶρον ὥσπερ τι ἐξάιρετον ἑαυτὸν ἀνατιθείς ὑπὲρ ἡμῶν τῷ Πατρὶ, ὁ μεθ' ἡμῶν ἅγιος κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, καί-
 5 τοι πάσαν αὐτὸς ἀγιάζων τὴν κτίσιν, ὡς ἐκ Θεοῦ καὶ Θεός. Σα-
 φεστέραν δὲ τοῦ μυστηρίου τὴν δῆλωσιν ἀπετέλει λέγων «Καὶ
 θυγάτηρ ἀνθρώπου ἱερέως, ἐὰν βεθλωθῆ τοῦ ἐκπορνεῦσαι, τὸ
 ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτῆς αὐτὴ βεθλωθῆ, ἐπὶ πυρὸς κατακαυθή-
 σεται». Δέδοται γὰρ εἰς φλόγα, ὡς ἀνοσία καὶ θέθλος, ἡ τῶν Ἰου-
 10 δαίων Συναγωγῆ, ταῖς τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων ἀκολου-
 θοῦσα γνώμαις, καὶ τοῖς ἀνθρώπων ἐντάλμασιν ὅλον ἑαυτῆς ἀ-
 ναθεῖσα τὸν νοῦν. Τοιγάρτοι καὶ σφόδρα δικαίως ἤκουε τοῦ προ-
 φήτου λέγοντος «Πῶς ἐγένου πόρνη, πόλις πιστὴ Σιών, πλὴ-
 κρίσεως». Ἐκπεπορνευμένη τοίνυν καὶ ἀλογήσασα παντελῶς τοῦ
 15 ἄνωθεν τε καὶ πνευματικοῦ νυμφίου, πυρὸς γέγονε τροφή. Τοι-
 γάρτοι πικρὸν ἐπ' αὐτῇ καταστάζων δάκρυον καὶ ὁ προφήτης
 Ἰερεμίας φησὶν «Ἐλαίαν ὠραίαν εἴδοκιν τῷ εἶδει ἐκάλεσε Κύριος
 τὸ ὄνομά σου· εἰς φωνὴν περιτομῆς αὐτῆς ἀνήφθη πῦρ ἐπ' αὐτήν
 μεγάλη ἡ θλίψις ἐπὶ σέ. Ἐχρειώθησαν οἱ κλάδοι αὐτῆς, καὶ Κύ-
 20 ριος τῶν δυνάμεων ὁ καταφυτεύσας σε ἐλάλησεν ἐπὶ σέ κακὰ».
 Τρόπος οὖν ἄρα πορνείας τῆς νοητῆς, τὸ ἀπονεύειν ὀρθότητος,
 καὶ διδασκάλοις προσκειῖσθαι ζητεῖν αἰσχροῖς τε καὶ ἀνοσίσις.

ΠΑΛΛ. Οὕτω φημί.

ΚΥΡ. Καὶ ἀμυδρότεροι μὲν τῶν εἰρημένων οἱ τύποι, καὶ οὐκ
 25 ἄγαν εὐφανεῖς ἐπὶ γε τῶν ἄλλων ἱερέων, ἀναλάμπουσι δὲ ὥσπερ ἐν
 Ἀσρῶν εἰκόνα φοροῦντι Χριστοῦ. Ἐφη γὰρ πάλιν «Καὶ ὁ ἱερεὺς
 ὁ μέγας ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, τοῦ ἐπικεχυμένου ἐπὶ τὴν κεφα-
 λὴν τοῦ ἐλαίου τοῦ χριστοῦ καὶ τετελειωμένου ἐνδύσασθαι τὰ ἱμά-
 τια, τὴν κεφαλὴν οὐκ ἀποκιδαρῶσει», ἦτοι οὐκ ἀπομιτρώσει, «καὶ
 30 τὰ ἱμάτια οὐ διαρρήξει, καὶ ἐπὶ πάσῃ ψυχῇ τελελετηκνία οὐκ
 εἰσελεύσεται, ἐπὶ πατρὶ αὐτοῦ οὐδὲ ἐπὶ μητρὶ αὐτοῦ οὐ μιανθήσε-
 ται, καὶ ἐκ τῶν ἁγίων οὐκ ἐξελεύσεται, καὶ οὐ βεθλώσει τὸ ἡγια-

τῆ συμφορὰ τῆς Συναγωγῆς τοῦ Ἰουδαίου λαοῦ, τὴν ὁποία, ἐπειδὴ πόρνευσε σὲ πολλοὺς ποιμένες⁵², σύμφωνα μ' αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ, δὲν τὴν δέχθηκε ὁ Χριστὸς σὲ κοινωνία πνευματικῆ, ὁ πᾶναγνος ἱερέας, πού πρόσφερε γιὰ χάρη μας στὸν Πατέρα τὸν ἑαυτοῦ σὰν κάποιο ἐξαίρετο δῶρο, ὁ ἅγιος μαζί μας, σύμφωνα μὲ τὴν ἀνθρώπινη διάστασή του, ἂν καὶ αὐτὸς ἀγιάζει ὅλη τὴν κτίση, ἀφοῦ εἶναι Θεὸς ἀπὸ Θεό. Κι ἔκαμνε σαφέστερη τὴ δήλωση τοῦ μυστηρίου λέγοντας: «Ἄν κόρη ἱερέα μολυνθεῖ πέφτοντας στὴν πορνεία καὶ κηλιδώσει τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα της, θὰ καεῖ πάνω στὴ φωτιά»⁵³. Ἔχει παραδοθεῖ δηλαδή στὴ φλόγα ἐπειδὴ εἶναι ἀνόσια καὶ βέβηλη ἡ Συναγωγή τῶν Ἰουδαίων, ἀκολουθώντας τὶς γνώμες τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων καὶ παραδίδοντας ὅλο τὸ πνεῦμα της σὲ ἀνθρώπινες ἐντολές. Γι' αὐτὸ καὶ πολὺ δίκαια ἄκουε ἀπὸ τὸν προφήτη πού τῆς ἔλεγε: «Πῶς ἔγινες πόρνη, ἰσραὴλ, πῶς πόρνη, γεμάτη ἀπὸ δίκαιη κρίση;»⁵⁴. Μὲ τὸ νὰ γίνεαι λοιπὸν πόρνη καὶ νὰ μὴ λάβει ὑπόψη καθόλου τὸν οὐράνιο καὶ πνευματικὸ νυμφίο, ἔγινε τροφή τῆς φωτιᾶς. Γι' αὐτὸ χύνοντας πικρὰ δάκρυα γι' αὐτὴν ὁ προφήτης Ἰερεμίας λέγει: «Ὁ Κύριος σὲ ὀνόμασε ἐλὶά ὠραία στὴν ὄψη καὶ μὲ παχιά σκιά. Ὅμως διέταξε τὸ κόψιμό της καὶ ἄναψε φωτιά πάνω της. Μεγάλῃ θλίψῃ ἔπεσε πάνω σου. Ἀχρηστεύθηκαν τὰ κλαδιά της, καὶ ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων πού σὲ φύτεψε μίλησε ἀσχημα ἐναντίον σου»⁵⁵. Εἶναι λοιπὸν ἐκδήλωση νοητῆς πορνείας ἢ ἀπόκλιση ἀπὸ τὸ ὀρθὸ καὶ ἡ ἐπιδίωξη νὰ προσκολλᾶται κανεὶς σὲ δασκάλους αἰσχροὺς καὶ ἀνόσιους.

ΠΑΛΛ. Ἔτσι νομίζω.

ΚΥΡ. Οἱ τύποι ὧσων εἶπαμε εἶναι πολὺ ἀμυδροὶ καὶ ὄχι πολὺ φανεροὶ γιὰ τοὺς ἄλλους ἱερεῖς, καὶ ἀναλάμπουν στὸν Ἄαρὼν πού παριστάνει τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ εἶπε πάλι: «Ὁ μέγας ὅμως ἀρχιερεὺς μεταξὺ ὅλου τοῦ λαοῦ, πού χύθηκε τὸ λάδι στὸ κεφάλι του καὶ ἔγινε χριστὸς Κυρίου καὶ κατέστη ἱκανὸς ὥστε νὰ ντυθεῖ τὰ ἐνδύματα τοῦ ἀρχιερέα, δὲν θ' ἀφαιρέσει τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς», δηλαδή τὴν κίδαρη (τὴ μίτρα), «οὔτε θὰ ξεσχίσει τὰ ἐνδύματά του· σὲ σπίτι κανενὸς νεκροῦ δὲν θὰ μπεῖ, δὲν θὰ μολυνθεῖ οὔτε ἀπὸ τὸν νεκρὸ πατέρα του οὔτε ἀπὸ τὴ μητέρα του, ἀπὸ τὰ ἅγια δὲν θὰ βγεῖ καὶ δὲν θὰ μολύνει τὸ ἁγιασμένο μέρος τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ἐπάνω σ'

54. Ἦσ. 1, 21.

55. Ἰερ. 11, 16-17.

σμένον τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, ὅτι τὸ ἅγιον ἔλαιον τὸ χριστὸν τοῦ Θεοῦ ἐπ' αὐτῷ. Ἐγὼ Κύριος. Οὗτος γυναικα παρθένον ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ λήψεται, χήραν δὲ καὶ ἐκβεβλημένην καὶ θεθλωμένην καὶ πόρνην ταύτας οὐ λήψεται, ἀλλ' ἡ παρθένον ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ
 5 λήψεται γυναικα. Καὶ οὐ θεθλώσει τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ. Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός, ὁ ἀγιάζων αὐτούς». Ὁραῖς ἐναργῶς ὡς ἐν τύποις ἔτι τὸν Ἐμμανουήλ καὶ Χριστὸν, ὠνομασμένον ὡς ἐν Ἀαρῶν. Ἐχρίσθη γὰρ Πνεύματι, κατὰ τὰς Γραφάς, αὐτὸς ὑπάρχων ὁ παντέλειος ἱερεὺς. Τοιγάρτοι καὶ ἀναπόδλητον ἔχει τῆς ἱε-
 10 ρωσύνης τὴν δόξαν «Οὐ γὰρ ἀποκιδαρῶσει», φησί, «τὴν κεφαλὴν», τοῦτ' ἔστιν, οὐκ ἀποβαλεῖ τὸ σῆμα τὸ ἱεροπρεπές. Εἴρηται γὰρ πρὸς τὸν τῶν ὄλων Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν «Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. – Καὶ οἱ μὲν πλείονες εἰσιν ἱερεῖς γεγονότες, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν, οὗτος δὲ
 15 διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην. Ὅθεν καὶ εἰς τὸ παντελὲς δύναται σώζειν τοὺς προσιόντας τῷ Θεῷ δι' αὐτοῦ» γέγραφε γὰρ ὡδε καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος. Οὐκ οὖν τὸ μὴ ἀφαιρεῖσθαι τῆς κεφαλῆς τὴν κίδαριν, τῆς ἱερωσύνης τὸ ἀναπόδλητον ὑπεμφήνειεν ἄν. Εἰ δὲ δὴ λέγοιτο, «Τὴν κεφαλὴν
 20 οὐκ ἀπομιτρῶσει», συνήσεις εὐ μάλα τὸ τῆς βασιλείας αὐτοῦ διηνεκές τε καὶ ἀκατάσειστον μίτρα γὰρ ἢ ἐπὶ μετώποις ἄκροις τὸ χρυσοῦν ἔχουσα ψέλλιον, ἀρχῆς ἂν εἴη καὶ βασιλείας σύμβολον. Ἄλλ', «Οὐδὲ τὰ ἱμάτια διαρρηξέει», φησί. Τοῦτό τοι τισι δορᾶν ἔθος ἐπὶ νεκροῖς Χριστοῦ δὲ τὸ χρῆμα παντελῶς ἀλλότριον. Πάθοι γὰρ
 25 ἂν ἡμιστά γε τὸν ἐπὶ θανάτῳ πόνον ἢ ζωῆς. Οὐδὲν γὰρ ὄλως αὐτῆ τὸ νεκρόν, ἀλλ' ἔστιν αὕτη καὶ θανάτου λύσις καὶ φθορᾶς ἀνατροπή. Καὶ γοῦν καὶ ὁ Σωτὴρ ἐπετίμα ποτὲ τοῖς κατομώξειν ἐθέλουσι τὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου κόριον, «Ἀποχωρεῖτε, λέγων, «καὶ μὴ κλαίετε· οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει». Ἐκτοπον
 30 γὰρ ἀληθῶς τὸ δακρυρροεῖν αὐτούς ὡς ἐπὶ τεθνεώσῃ τῇ κόρῃ, τῆς τῶν ὄλων παρουσίας ζωῆς, τοῦτ' ἔστι, Χριστοῦ. Εἰ δὲ δεδά-

αὐτὸν χύθηκε τὸ ἅγιο λάδι καὶ τὸν ἔκανε χριστὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐγὼ ὁ Κύριος δίνω αὐτὲς τὶς ἐντολές. Ὁ ἀρχιερέας θὰ λάβει γυναῖκα παρθένα ἀπὸ τὸ γένος του. Δὲν θὰ νυμφευθεῖ χήρα ἢ χωρισμένη ἢ ἀτιμασμένη ἢ πόρνη· δὲν θὰ πάρει καμμιὰ ἀπὸ αὐτὲς, ἀλλὰ θὰ λάβει γυναῖκα παρθένα ἀπὸ τὸ λαὸ του καὶ δὲν θὰ ζήσει μέσα στὸ λαὸ του μὲ ἀτιμασμένο σπέρμα. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ποὺ τοὺς παρέχω τὸν ἁγιασμό»⁵⁶. Βλέπετε ἀκόμα στοὺς τύπους καθαρὰ, ὅτι ὁ Ἐμμανουὴλ καὶ ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται ὡς Ἄαρών. Γιατὶ γχοίσθηκε μὲ τὸ Πνεῦμα, σύμφωνα μὲ τὶς Γραφές⁵⁷, καθόσον αὐτὸς ἦταν ὁ παντέλειος ἱερέας. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ δόξα τῆς ἱερωσύνης του δὲν μπορεῖ ν' ἀποβληθεῖ. Γιατὶ λέγει: «Δὲν θὰ θγάλει τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς», δηλαδή δὲν θὰ ἀποβάλλει τὸ ἱεροπρεπὲς σχῆμα. Πραγματικὰ εἰπώθηκε πρὸς τὸν Σωτῆρα καὶ Λυτρωτῆ τῶν ὅλων “Ἐσὺ εἶσαι ἱερέας αἰώνιος κατὰ τὴν τάξη Μελχισδεκ”. Καὶ οἱ ἄλλοι βέβαια ποὺ ἔχουν γίνει ἱερεῖς εἶναι πολλοί, ἐπειδὴ ὁ θάνατος τοὺς ἐμπόδισε νὰ παραμείνουν, ὁ Χριστὸς ὅμως, ἐπειδὴ παραμένει στὸν αἰῶνα, ἔχει μόνιμη καὶ αἰώνια τὴν ἱερωσύνη. Γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ σώξει γιὰ πάντα ὅσους μέσω αὐτοῦ πλησιάζουν τὸ Θεό»⁵⁸. Αὐτὰ δηλαδή γράφει καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος. Ἐπομένως τὸ νὰ μὴν ἀφαιροῦν ἀπὸ τὸ κεφάλι τὴν κίδαρη (μίτρα) ὑποδηλώνει ὅτι ἡ ἱερωσύνη δὲν ἀποβάλλεται πιά. Λέγοντας, «Δὲν θ' ἀφαιρέσει ἀπὸ τὴν κεφαλὴ του τὴ μίτρα», θὰ πρέπει νὰ καταλάβεις πολὺ καλά, ὅτι ἡ βασιλεία του εἶναι παντοτινὴ καὶ ἀκλόνητη· ἡ μίτρα δηλαδή, ἦτοι τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ψηλὰ πάνω στὸ μέτωπο μὲ τὸν χρυσοὸ κρίκο εἶναι τὸ σύμβολο τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς βασιλείας. Ἐπίσης λέγει: «Οὔτε θὰ σχίσει τὰ ροῦχα του». Εἶναι συνήθεια δηλαδή νὰ τὸ κάνουν αὐτὸ μερικοὶ στοὺς νεκρούς, τὸ πράγμα ὅμως εἶναι τελείως ξένο πρὸς τὸν Χριστό. Γιατὶ ἡ Ζωὴ δὲν θὰ δοκιμάσει καθόλου τὸν πόνο τοῦ θανάτου. Γιατὶ τίποτε σ' αὐτὴν δὲν εἶναι νεκρὸ, ἀλλ' αὐτὴ εἶναι καὶ τοῦ θανάτου κατάργηση, καὶ ἀνατροπὴ τῆς φθορᾶς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Σωτῆρας ἐπατιμοῦσε κάποτε ἐκείνους ποὺ ἠθελαν νὰ θρηνοῦν τὸ κορίτσι τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγοντας: «Φύγετε καὶ μὴν κλαῖτε· δὲν πέθανε τὸ κορίτσι, ἀλλὰ κοιμᾶται»⁵⁹. Ἀληθινὰ ἦταν παραδόξο νὰ κλαῖνε γιὰ τὸ κορίτσι σὰ νὰ εἶχε πεθάνει, ἀφοῦ ἦταν παρούσα ἢ κοινὴ ζωὴ τῶν ὅλων, δηλαδή ὁ Χριστὸς. Κι

57α. Ψαλμ. 109, 4.

58. Ἐβρ. 7, 22-25.

59. Ματθ. 9, 24.

κρυκεν ἐπὶ Λαζάρῳ, φιλοστοργίας εἶναι φαμεν τὸ χρῆμα καρπὸν, καὶ τῆς θείας ἡμερότητος τὸ ἐφ' ἡμῖν συμπαθές ἤλέητο γὰρ ἡ φύσις, θανάτῳ τυραννουμένη, καὶ λύσις αὐτῇ τοῦ πάθους τὸ δάκρυον ἦν.

5 ΠΑΛΛ. Ἔοικεν.

ΚΥΡ. Ὅτι δὲ κατ' οὐδένα τρόπον τὸ βέβηλον ἐν Χριστῷ, πλαγίως ὑποσημαίνεται διὰ γε τοῦ νεκρότητος ἀπανίστασθαι δεῖν τὸν ἀρχιερέα λέγειν, οὐδενὶ τὸ σύμπαν ἐπιφοιτῶντα νεκρῷ, ἡμελημένης ἐν τούτῳ καὶ τῆς εἰς πατέρα τιμῆς καὶ εἰς μητέρα καὶ
10 ἀδελφούς. Θέα γὰρ ὅπως νουνεχῆς ὁ νόμος, καὶ τὴν τοῖς νοήμασι πρέπουσαν εὐκοσμίαν οὐκ ἐν μικρῷ τιθεῖς λόγῳ. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἱερέων ἐδυσωπεῖτο τὴν φύσιν, καὶ τοῖς ἄγαν ἀγχού καὶ ἐξ αἵματος νεκροῖς, τοῖς ἡγιασμένοις ἐδίδου τὸ ἀνεγκλήτως ἐξεῖναι δοῦν τὰ νενομισμένα. Πεφρόντικε δὲ οὐ σφόδρα τῆς εἰς
15 τὴν σκιάν ἁμαρτίας. Γεγράφατο γὰρ ἐφ' ἡμῶν τὰ ἐγκλήματα, καὶ εἰς ἀνθρώπους ὁ τύπος, οἷς εἰ καὶ τι παρέποιοτο μολυσμοῦ, τὸ ἀπεικὸς οὐδέν. «Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες», καὶ ἠρρώσθηκεν ἐν ἡμῖν τὸ πλημμελεῖν ἡ φύσις. Ἐπὶ δὲ γε τοῦ ἀρχιερέως τοῦ μεγάλου, τοῦτ' ἔστι Χριστοῦ, τετήρηται καθαρῶς καὶ ἐν αὐτῷ τῷ
20 τύπῳ τὸ σέβας, καὶ τὸ ἀκίδδηλον ἐν σκιαῖς, ἵνα μὴ τὸ τῆς ἀληθείας παρασημαίνεται κάλλος, ὡς ἐν ἐκείνοις ἠδίκημένον. Ἀβέβηλος γὰρ ὁ Χριστός, καὶ οὐκ εἰδῶς ἁμαρτίαν, καὶ παντὸς ἐπέκεινα μολυσμοῦ, μᾶλλον δὲ λαμπρότητός τε καὶ καθαρότητος νοητῆς εἶσω τε παντὸς ἁγιασμοῦ καὶ ἀνεξίτηλον ἔχων τὸ ἐν γε
25 τούτῳ διαφανές, διὰ τοι τὸ φυσικοῖς ἐρηρεῖσθαι νόμοις, καὶ αἰεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν. Δηλοῖ δέ, οἶμαι, τουτί, τό, «Ἀπὸ τῶν ἁγίων οὐκ ἐξελεύσεται, καὶ οὐ θεθλώσει τὸ ἡγιασμένον τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ». Γυναῖκα δὲ δεῖ παρθένον πρὸς γάμου φέρεσθαι κοινωνίαν, εὖ μάλα φησί, καὶ ἀνάρμοστον ποιεῖται τὴν
30 ἐξωσμένην. Ἡ καὶ εἰς τύπον ἂν εἴη τῆς Ἰουδαίων Συναγωγῆς ἐκδέβληται γὰρ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐνότητος, καὶ περὶ αὐτῆς φησι

ἂν δάκρυσεν κι ὁ ἴδιος γιά τὸ Λάζαρο^{60α}, τὸ πρᾶγμα, νομίζω, εἶναι καρπὸς φιλοστοργίας καὶ δείχνει τὴ συμπάθεια τῆς θείας ἀγαθότη-
τας πρὸς ἡμᾶς. Γιατὶ ἡ φύση ποὺ τὴν τυραννοῦσε ὁ θάνατος ἐλεήθη-
κε, καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸν πόνο τῆς ἀποτέλεσε τὸ δάκρυ.

ΠΑΛΛ. Ἔτσι φαίνεται.

ΚΥΡ. Ὅτι βέβαια μὲ κανένα τρόπο δὲν ὑπῆρχε τὸ βέβηλο στὸν
Χριστὸ ὑποδηλώνεται μὲ πλάγιο τρόπο μὲ τὸ ὅτι λέγει ὅτι ὁ ἀρχιερέ-
ας πρέπει νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ θάνατο καὶ νὰ μὴ πλησιάζει
κανένα ἀπολύτως νεκρὸ, παραμελούμενης ἕξαιτίας αὐτοῦ τῆς τιμῆς
πρὸς τὸν πατέρα, τὴ μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφούς. Πρόσεχε ὅμως πόσο
συνετὸς εἶναι ὁ νόμος, καὶ ὁ ὁποῖος δὲν ὑπολογίζει καὶ λίγο τὴν κο-
σμοτήτα ποὺ πρέπει στὰ νοήματα. Στους ἄλλους δηλαδὴ ἱερεῖς λυ-
πόταν τὴ φύση καὶ ἔδινε τὴν ἄδεια νὰ πράττουν ἀτιμώρητοι ὅσα
συνηθιζόταν νὰ γίνονται στοὺς πολὺ στενὺς καὶ ἕξ αἵματος συγγε-
νεῖς νεκρούς. Δὲν ἔδειξε ἰδιαίτερη φοντίδα γιά τὴν ἁμαρτία κατὰ τὴν
περίοδο τῆς σκιάς τοῦ νόμου. Οἱ ποινὲς αὐτὲς ἀφοροῦσαν ἡμᾶς καὶ ὁ
τύπος ἀπέβλεπε σὲ ἄνθρώπους, οἱ ὁποῖοι, κι ἂν ἀκόμα ὑπέπιπταν σὲ
κάποιο μολυσμὸ, δὲν ἦταν αὐτὸ καθόλου ἀφύσικο. Γιατὶ «Ὅλοι
ἔχομε κάνει πολλὰ σφάλματα»^{60β} καὶ εἶναι ἀρρώστια τῆς φύσης νὰ ἁ-
μαρτάνει. Στὴν περίπτωσι ὅμως τοῦ μεγάλου ἀρχιερέα, δηλαδὴ τοῦ
Χριστοῦ, διατηρήθηκε μὲ καθαρότητα καὶ ὁ σεβασμὸς στὸν ἴδιο τὸν
τύπο, καὶ ἡ γνησιότητα στὴ σκιά, γιά νὰ μὴ παραποιεῖται τὸ κάλλος
τῆς ἀλήθειας ἀδικημένο μέσα σ' αὐτά. Γιατὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἦταν ἀκά-
θαρτος, οὔτε καὶ εἶχε γνωρίσει ἁμαρτία καὶ ἦταν πέρα ἀπὸ κάθε μο-
λυσμὸ, ἢ καλύτερα ἦταν γεμᾶτος ἀπὸ κάθε λαμπρότητα καὶ καθαρό-
τητα νοητῆ, βρισκόμενος στὴν κορυφὴ τοῦ ἀπόλυτου ἁγιασμοῦ κι
ἔχοντας ἀνεξίτηλη τὴ λαμπρότητα του, ἐπειδὴ στηριζόταν στοὺς
φυσικοὺς νόμους καὶ διατηροῦσε πάντοτε ἀμετάβλητα τὰ ἰδιώματα
ποὺ εἶχε. Καὶ αὐτὸ τὸ φανερώνει, νομίζω, ὁ λόγος, «Δὲ θὰ βγῆ ἀπὸ
τὰ ἅγια καὶ δὲν θὰ βεβηλώσει τὸ ἁγιαστήριο τοῦ Θεοῦ»^{60α}. Σωστὰ
λέγει, ὅτι πρέπει νὰ ἔρθει σὲ γάμου κοινωνία μὲ γυναῖκα παρθένο,
καὶ θεωρεῖ ἀκατάλληλη ἐκείνη ποὺ ἔχει διωχθεῖ ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς.
Μπορεῖ βέβαια νὰ εἰκονίζει καὶ τὴ Συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων. Γιατὶ
ἔχει ἀποδιωχθεῖ ἀπὸ τὴν ἐνότητα μαζί του καὶ γι' αὐτὴν λέγει μὲ τὰ

60α. Λευιτ. 21, 12.

διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς, ὅτι «Αὐτὴ οὐχ ἡ γυνὴ μου, καὶ ἐγὼ οὐκ ἀνὴρ αὐτῆς». Ἡμοίσατο δὲ ὁ Παῦλος τὴν ἐξ ἔθνῶν Ἐκκλησίαν, παρθένον ἀγνήν τῷ Χριστῷ, ἄσπιλον δὲ καὶ ἀρτυρίδωτον, μᾶλλον δὲ ἀγίαν καὶ ἄμωμον. Οὕτω μὲν οὖν ἐπὶ τε τῆς ἐξ ἔθνῶν 5 Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἰουδαίων μητρὸς, ἀληθὲς ἂν εἴη τὸ αἰνίγμα, καὶ ὁ τύπος οὐκ ἀκαλλῆς. Εἰ δὲ δὴ θούλοίτο τις πρὸς τὸν ἐφ' ἐκάστῳ λόγον περιτρέπειν ἀξίως τῶν ἐννοιῶν τὴν δύναμιν, φαμέν, ὅτι ψυχαῖς θεθήλοισ καὶ ἀνοσίαις ἀσυναφῆς ὁ Χριστός, ταῖς δὲ πανάγνωις καὶ καθαραῖς, οἷάπερ παρθένοις, σύνεσι πνευμα- 10 τικῶς καὶ ἐγκάρπους ἀποτελεῖ καὶ γένος αὐτὰς οἰκεῖον ἀποκαλεῖ: «Ὅστις γὰρ ἂν ποιῆσῃ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου», φησί, «τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, οὗτος καὶ ἀδελφός μου καὶ ἀδελφή μου καὶ ἡγήτηρ μου ἔστιν».

ΠΑΛΛ. Ὁρθῶς ἔφης.

15 ΚΥΡ. Ὅποιους μὲν οὖν εἶναι χρὴ τοὺς ἐξελεγεμένους εἰς ἱερουργίαν, ἅττα τε ὀρθῶς ἐπέιγεσθαι δεῖν, καὶ ὧν ἂν αὐτοὺς ἀπηλλάχθαι πρότερον, διακεχρησμένον ἕναργῶς ἄλλ' ἢν δὴ πού πρὸς τῷδε σοφόν, τὸ τίνα χρὴ τρόπον ἱερουργεῖν αὐτούς, ἐκφάνδην εἰπεῖν καὶ καταρρυθμίσει νόμοις, τά τε τῶν θυσιῶν εἶδη καὶ πᾶν τὸ 20 ἱερουργούμενον, ὡς ἂν ἀμωμῆτως ἔχοι τὸ πρᾶγμα αὐτοῖς, θυμηρεστάτην τε οὕτω ποιῶντο τὴν λειτουργίαν. Οὐκοῦν καὶ πρό γε τῶν ἄλλων, «Οὐκ ἀναθήση», φησί, «ἐν ἀναβαθμοῖς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν μου, ἵνα μὴ ἀποκαλύψῃς τὴν ἀσχημοσύνην σου ἐπ' αὐτό». Ἄλλὰ πῶς ἂν τυχὸν γένοιτο τοῦτο, ἐρεῖ τις εὐθύς, καίτοι ἐκ λίνου 25 κατεσκευασμένον τοῖς ἱερεῦσιν ἐδίδου τὸ περισκελές, «ἵνα καλύπτῃ», φησί, «ἀσχημοσύνην» χρωτὸς αὐτοῦ; Εἴπερ οὖν ἄρα καὶ ὑποῦ διάττειν ἐχρῆν, οὐδὲν ἂν ἠδίκησε τὸ χρῆμα αὐτοὺς περιεσταλέμενος τὸ ἀσχημον. Ποῖ δὲ οὖν ἄρα τὸν τοῦ νόμου φαμέν εἶναι σκοπόν; Τοῖς τῶν εἰδώλων προσκνηταῖς εὐκλεές εἶναί τε καὶ 30 ἀναγκαῖον ἐδόκει, τὸ ὑποῦ τοῖς τεμένεσιν ἰδρῖσθαι θωμούς, καὶ οὐ πολὺς ἦν αὐτοῖς ὁ ἐπὶ γε τῷ χρῆναι σεμνῶς περιεστάλθαι λόγος. Εὐφυνῶς οὖν ὁ νόμος, ἀπὸ τοῦ συμβαίνειν αὐτοῖς εἰωθότος, τοὺς θεοῦ ἱερουργοὺς ἀνορθοῖ πρὸς τὸ ἄμεινον, καὶ ὡς ἐκ τύπου σω-

λόγια τοῦ προφήτη· «Δὲν εἶναι αὐτὴ γυναῖκα μου καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄνδρας της»⁶¹. Ὁ Παῦλος ὁμως συνέζευξε μὲ τὸν Χριστὸ τὴν Ἐκκλησία τῶν Ἐθνῶν, ὡς ἀγνή παρθένο, ἄσπιλη καὶ ἀρτυρίδωτη, ἡ καλύτερα ἅγια καὶ ἄμωμη^{61α}. Ἔτσι λοιπὸν ἀληθεύει τὸ αἶνιγμα καὶ γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῶν Ἐθνῶν καὶ γιὰ τὴ μητέρα Ἐκκλησία τῶν Ἰουδαίων καὶ ὁ τύπος δὲν στερεῖται κάποια χάρη. Κι ἂν κάποιος θὰ ἤθελε νὰ στρέψει ἐπάξια τὴ δύναμη τῶν ἐννοιῶν στὸ λόγο γιὰ κάθε ἄνθρωπο, λέμε ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν συνενώνεται μὲ ψυχὲς βέβηλες κι ἀνόσιες, ἀλλὰ συνάπτεται πνευματικά, σὰν μὲ παρθένας, μὲ ψυχὲς πάναγνες καὶ καθαρὲς, τὶς ὁποῖες κάνει ἐγκαρτες καὶ τὶς ἀποκαλεῖ δικὴ του γενιά. Γιατὶ λέγει· «Ὅποιος κάμνει τὸ θέλημα τοῦ Πατέρα μου τοῦ οὐράνιου, αὐτὸς εἶναι καὶ ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ μου καὶ μητέρα μου»⁶².

ΠΑΛΛ. Μίλησες πολὺ ἰωσπά.

ΚΥΡ. Πῶς πρέπει λοιπὸν νὰ εἶναι ὅσοι ἐκλέγονται γιὰ τὰ ἀξιώματα τοῦ ἱερουργοῦ καὶ ποιά ὀρθὰ πρέπει νὰ ἐπείγονται νὰ κάνουν κι ἀπὸ ποιά πρέπει ν' ἀπαλλαγοῦν, τὰ θεσμοθέτησε μὲ σαφήνεια. Ὅμως μαζὶ μ' αὐτὸ εἶναι σοφὸ νὰ ποῦμε καθαρὰ μὲ ποιοῦ τρόπο ἔπρεπε νὰ ἱερουργοῦν καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ρυθμισθοῦν μὲ νόμους τόσο τὰ εἶδη τῶν θυσιῶν ὅσο καὶ κάθε ἱερουργία, γιὰ νὰ γίνεται ἄμμεπτα τὸ ἔργο τους ἐκ μέρους τους καὶ εὐχάριστα ἀποδεκτὴ ἡ λειτουργία τους. Λοιπὸν πρῶτο ἀπὸ ὅλα λέγει· «Δὲν θ' ἀνεβεῖς στὰ σκαλοπάτια τοῦ θυσιαστηρίου μου, γιὰ νὰ μὴν ἀποκαλύψεις τὴν ἀσχημοσύνη σου πάνω σ' αὐτὸ»⁶³. Πῶς ὁμως, θὰ πεῖ ἀμέσως κάποιος, θὰ μποροῦσε νὰ γίνει αὐτό, ἀφοῦ ἔλεγε ὅτι οἱ ἱερεῖς πρέπει νὰ φοροῦν περισκελίδα κατασκευασμένη ἀπὸ λινάρι, «γιὰ νὰ καλύπτει τὴν ἀσχημοσύνη» τοῦ σώματός του; Κι ἂν ἀκόμα χρειαζόταν νὰ πηδήσει ψηλά, δὲν θὰ τοὺς ἔβλαπτε τὸ πῆδημα, ἀφοῦ εἶχαν κρύψει τὴν ἀσχήμα. Ποῦ λοιπὸν θὰ ποῦμε ὅτι ἀποβλέπει ὁ νόμος; Οἱ προσκυνητὲς τῶν εἰδώλων θεωροῦσαν λαμπρὸ καὶ ἀναγκαῖο νὰ ἰδρῶουν ψηλά στὰ τεμένη τοὺς βωμοὺς καὶ δὲν ἔδιναν πολλὴ σημασία στὴν ἀνάγκη νὰ ντύνονται σεμνά. Μὲ πολλὴ σοφία λοιπὸν ὁ νόμος, ἔχοντας ὑπόψη αὐτὸ ποῦ συνήθως συνέβαινε σ' αὐτοὺς, ὑψώνει τοὺς θεῖους ἱερουργοὺς πρὸς τὸ καλύτερο καὶ ἀπὸ τὸ σωματικὸ τύπο τοὺς ὀδηγεῖ στὴν πνευματικὴ

62. Ματθ. 12, 50.

63. Ἐξ 20, 26.

ματικοῦ πρὸς θεωρίαν ἄγει πνευματικὴν. «Οὐ» γὰρ «ἀναθήσῃ»,
 φησίν, «ἐν ἀναβαθμοῖς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν μου, ἵνα μὴ ἀποκα-
 λύψῃς τὴν ἀσχημοσύνην σου ἐπ' αὐτοῦ». Τοῦτ' ἔστιν, Ὁ θεῖος ἱε-
 ρουργός, ὁ πρὸς λειτουργίαν ἡγιασμένος τὴν ἐμήν, ζητεῖται τὰ τα-
 5 πεινά, μὴ ἀναθροσκέτω πρὸς τὸ ὑψοῦ. Παρατείσθω τὴν ἀλαζο-
 νεϊάν, ἵνα μὴ ἀσχήμων ὁρῶτο καὶ ἀκαλλής. Ἀκαλλές γὰρ καὶ ἄ-
 σχημον κομιδῇ καὶ παγχάλεπον ἀρρώστημα νοῦ, φρόνημα τὸ ὑπέ-
 ρογκον «Ὅσα γὰρ μέγας εἶ», φησί, «τοσοῦτω ταπεινὸν σεαυτὸν,
 καὶ ἔναντι Κυρίου εὐρήσεις χάριν». Γράφει δὲ καὶ ὁ τοῦ Σωτῆρος
 10 μαθητῆς «Καυχάσθω ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ, ὁ δὲ
 πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ. Παρелеύσεται γὰρ καὶ ἐν ἴσῳ
 πώαις, καὶ ἀνθέων διώσει τῶν ἐν ἄγροῖς κατ' οὐδένα τρόπον.

ΠΑΛΛ. Σύμφημι

ΚΥΡ. Ὁγκον δὴ οὖν καὶ ὑπεροψίως ἀπηλλάχθαι δεῖν ἔφη τὸν
 15 ἱερουργόν. Τίνα τε οὖν τρόπον ἐννομωτάτην ποιήσαιο ἂν τὴν
 ἱερουργίαν καὶ ἀνεπίπληκτον, παντελῶς εἴσῃ τοι σαφῶς γέγρα-
 πται γὰρ ἐν τῷ Λευϊτικῷ· «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν,
 λέγων Ἐντειλαὶ Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, λέγων Οὗτος ὁ
 νόμος τῆς ὀλοκαυτώσεως, αὕτη ἡ ὀλοκαύτως ἐπὶ τῆς καύσεως
 20 αὐτῆς ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ὅλην τὴν νύκτα ἕως τὸ πρωί· καὶ τὸ
 πῦρ τοῦ θυσιαστηρίου καυθήσεται ἐπ' αὐτοῦ, οὐ σβεσθήσεται· καὶ
 ἐνδύσεται ὁ ἱερεὺς χιτῶνα λινοῦν, καὶ προσκελὲς λινοῦν ἐνδύσεται
 περὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ ἀφελεῖ τὴν κατακάρπωσιν, ἣν ἂν κατανα-
 λώσῃ τὸ πῦρ, τὴν ὀλοκαύτως ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ παρα-
 25 θήσῃ αὐτὸ ἐχόμενον τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἐκδύσεται τὴν στολὴν
 αὐτοῦ, καὶ ἐνδύσεται στολὴν ἄλλην, καὶ ἐξοίσει τὴν κατακάρπω-
 σιν ἔξω τῆς παρεμβολῆς εἰς τόπον καθαρὸν· καὶ πῦρ ἐπὶ τὸ θυσια-
 στήριον καυθήσεται ἐπ' αὐτοῦ, καὶ οὐ σβεσθήσεται· καὶ καύσει ἐπ'
 30 αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ξύλα τὸ πρωὶ πρωί, καὶ στοιβάσει ἐπ' αὐτοῦ τὴν
 ὀλοκαύτως, καὶ ἐπιθήσει ἐπ' αὐτὸ τὸ στέαρ τοῦ σωτηρίου, καὶ
 πῦρ διὰ παντὸς καυθήσεται ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, οὐ σβεσθήσε-
 ται». Ἐνδελεχὲς μὲν οὖν καὶ ἀκατάπαυστον κομιδῇ τοῦ θυσιαστη-

θεωρία. Γιατί λέγει· «Δὲν θ' ἀνεβείς ἀπὸ τὰ σκαλιὰ στὸ θυσιαστήριό μου, γιὰ νὰ μὴ ἀποκαλύψεις σ' αὐτὸ τὴν ἀσχημοσύνη σου». Δηλαδή, ὁ θεὸς ἱερουργὸς ποῦ ἔχει ἁγιασθεῖ γιὰ νὰ μὲ ὑπηρετεῖ, νὰ ἐπιζητεῖ τὰ ταπεινὰ καὶ νὰ μὴ ἀνεβαίνει στὰ ψηλά. Ν' ἀφήσει τὴν ἀλαζονεία, γιὰ νὰ μὴ φαίνεται αἰσχροὺς καὶ ἄσχημος. Γιατί εἶναι πολὺ ἄχαρο καὶ ἄσχημο καὶ βαρύντατο νόσημα τοῦ νοῦ τὸ ἀλαζονικὸ φρόνημα. Γιατί λέγει· «Ὅσο μεγάλος εἶσαι, τόσο περισσότερο νὰ ταπεινώνεις τὸν ἑαυτό σου, καὶ θὰ βρεῖς χάρη ἐνώπιον τοῦ Κυρίου»⁶⁴. Ἄλλὰ καὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Σωτήρα γράφει· «Ἄς καυχιέται ὁ ἄσχημος ἀδελφὸς γιὰ τὸ ὅτι ἀνέβηκε ψηλά, καὶ ὁ πλούσιος ἃς ἔχει καύχημά του τὴν ταπεινωσὴ του»⁶⁵. Γιατί θὰ περάσει ἡ λαμπρότητα του ὅμοια μὲ τὰ χόρτα καὶ δὲν θὰ διαφέρει σὲ τίποτα ἀπὸ τὰ λουλούδια.

ΠΑΛΛ. Συμφωνῶ.

ΚΥ. Πρέπει λοιπόν, εἶπε, ὁ ἱερουργὸς ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ α. φύσκωμα τῆς ἔπαρσης καὶ τὴν ὑπεροψία. Μὲ ποιὸν τρόπο τώρα θὰ κάνει τὸ ἱερό του ἔργο σύμφωνα μὲ τὸ νόμο χωρὶς νὰ τοῦ γίνεи καμμιὰ ἐπίπληξη θὰ τὸ μάθεις μὲ πλήρη σαφήνεια· γιατί ἔχει γραφεῖ στὸ Λευϊτικόν· «Ὁ Κύριος μίλησε στὸν Μωυσῆ καὶ τοῦ εἶπε· Δώσε ἐντολὴ στὸν Ἄαρων καὶ στοὺς ἀπογόνους του καὶ πὲς τους· Αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος τῆς ὀλοκαύτωσης, αὐτὴ εἶναι ἡ ὀλοκαύτωση πάνω στὴ φωτιά τοῦ θυσιαστηρίου ὅλη τὴ νύχτα ὡς τὸ πρωί. Καὶ ἡ φωτιά τοῦ θυσιαστηρίου θὰ καίει καὶ δὲν θὰ σβῆνει. Τὸ πρωὶ ὁ ἱερέας θὰ φορέσει τὸν λινοὺ χιτῶνα, θὰ ντυθεῖ τὴ λινὴ περισκελίδα γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα του καὶ θ' ἀφαιρέσει ὅ,τι ἔχει μείνει ἀπὸ τὴν καύση, ποῦ ἔχει καταναλώσει ἡ φωτιά, τὴν ὀλοκαύτωση ἀπὸ τὸ θυσιαστήριο, καὶ θὰ τὴν παραθέσει δίπλα στὸ θυσιαστήριο· θὰ βγάλει τότε τὴ στολὴ του καὶ θὰ ντυθεῖ ἄλλη στολὴ καὶ θὰ βγάλει ὅσα ἔχουν μείνει ἀπὸ τὴν καύση ἔξω ἀπὸ τὸν τόπο κατασκήνωσης σὲ καθαρὸ μέρος. Ἡ φωτιά ὅμως στὸ θυσιαστήριο θὰ καίει καὶ δὲν θὰ σβῆνει. Θὰ καίει σ' αὐτὸ ὁ ἱερέας ξύλα ὡς τὸ πρωὶ πρωὶ καὶ τότε θὰ τοποθετήσῃ πάνω στὸ θυσιαστήριο τὸ πρὸς ὀλοκαύτωμα ζῶο, προσθέτοντας καὶ τὸ λίπος τὸ προοριζόμενον γιὰ τὴν εὐχαριστήρια θυσία. Ἡ φωτιά θὰ καίει ἀδιάκοπα πάνω στὸ θυσιαστήριο καὶ δὲν θὰ σβῆνει ποτέ»⁶⁶. Εἶναι διαρκῆς καὶ ἀπολύτως ἀκατάπαυστη ἡ φωτιά τοῦ θυσιαστηρίου, δὲν εἶναι ξένη

66. Λευϊτ. 6, 1-6.

ρίου τὸ πῦρ, καὶ οὐκ ὄθνεϊον ἢ ἔξωθεν, ἀλλὰ τὸ αὐτοῦ, τοῦτ' ἔστι, τὸ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ. Καὶ τί δὴ τοῦτό ἐστιν; Ἐπίμεστον γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης τὸ ἅγιον ἡμῶν θυσιαστήριον. Ἐν εἶδει δὲ τοῦ πυρὸς ἡ θεία τε καὶ ἀπόρητος εἰκάζεται φύσις. Ἔοικε δὲ καὶ μυ-

5 στικόν τι ὁ λόγος εὐ μάλα παραδηλοῦν.

ΠΑΛΛ. Τὸ ποῖόν τι φῆς;

ΚΥΡ. Ἡ οὐκ αὐτὸν εἶναι τὸν Ἐμμανουήλ τὸ θεῖον ἐλέγομεν, ὡς ἐν τύπῳ, θυσιαστήριον, δι' οὗ προσίεμεν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, λατρεύοντες λογικῶς, καὶ μονονουχί καταθύοντες τὸ εὐδῶδες ἐν

10 ἀρεταῖς καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας τὸν ἁγιασμόν; «Παραστήσατε γὰρ τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν».

ΠΑΛΛ. Ἐλέγομεν, ἡμενήσομαι γάρ.

ΚΥΡ. Θεά δὴ οὖν ὅτι καταφοιτῆσαν ἐξ οὐρανοῦ πῦρ ἐπὶ τὸ

15 θυσιαστήριον, καταλήγειν οὐκ ἔξ, οὐδὲ οἶον ἀπανίστασθαι μαρνανθέν, ἀλλ' εἶναι τε διὰ παντός αὐτῷ καὶ ἀπαύστως ἐμφλοχωρεῖν. Μεμαρτύρηκε δὲ καὶ ὁ Βαπτιστῆς Ἰωάννης περὶ Χριστοῦ· «Ὅτι τεθέαμαι τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ἐξ οὐρανοῦ ἐν εἶδει περιστερᾶς, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἐγώ», φησί, «οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ' ὁ

20 πέμψας με βαπτίζειν, αὐτὸς μοι εἶπεν Ἐφ' ὃν ἂν εἶδῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ἐξ οὐρανοῦ καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι τῷ ἁγίῳ». Ἀνετυποῦτο δὴ οὖν ὡς ἐν σκιαῖς ἔτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐν εἶδει πυρὸς καταβαῖνον ἐπὶ Χριστόν καὶ αἰετόν ἐπ' αὐτόν. Ἀκατεύναστον γὰρ καὶ ἀκατάληκτον παντελῶς

25 τοῦ θυσιαστηρίου τὸ πῦρ. Ὅτι δὲ τῆ τοῦ πυρὸς φύσει τὸ Πνεῦμα παρεικάζεται, πληροφορεῖ σε λέγων τοῖς Ἰουδαίων δήμοις καὶ ὁ μακάριος Βαπτιστῆς· «Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι, μέσος δὲ ὑμῶν ἔστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, οὗ οὐκ εἰμι ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος». Ἔφη δὲ, ὅτι

30 «Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ». Βεβαπτίσμεθα γὰρ οὐκ εἰς πῦρ αἰσθητόν, ἀλλ' ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, πυρὸς δίκην ἐκτῆκοντι τὸν ἐν ψυχαῖς μολυσμόν, τοιγάρτοι καὶ γέγραπται περὶ

καὶ ἔξωτερική, ἀλλὰ δική του, δηλαδή ἡ φωτιὰ ἀπὸ ψηλά ἀπὸ τὸν οὐρανό. Καὶ τί σημαίνει λοιπὸν αὐτό; Ὅτι τὸ ἅγιο θυσιαστήριό μας εἶναι γεμάτο ἀπὸ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὴ μορφὴ τῆς φωτιᾶς παρομοιάζεται ἡ θεία καὶ ἀπόρρητη φύση. Παράλληλα ὁ λόγος φαίνεται πὼς δηλώνει πολὺ καλὰ καὶ κάποιον κρυφὸ νόημα.

ΠΑΛΛ. Ποιὸ νόημα ἔννοεῖς;

ΚΥΡ. Δὲν λέγαμε ὅτι τὸ θεῖο θυσιαστήριον εἶναι τύπος τοῦ ἴδιου τοῦ Ἐμμανουήλ, μέσω τοῦ ὁποῖου προσερχόμαστε στὸν Θεὸ καὶ Πατέρα λατρεύοντάς τον λογικὰ καὶ προσφέροντάς του ὡς θυσία τὴν εὐωδία τῶν ἀρετῶν μας καὶ τὴν ἀγιότητα τοῦ εὐαγγελικοῦ βίου μας; Γιατὶ λέγει· «Προσφέρατε ὅλο τὸν ἑαυτὸ σας θυσία ζωντανή, ἅγια, εὐπρόσδεκτη στὸν Θεό, γιατί αὐτὴ εἶναι ἡ πνευματικὴ λατρεία σας»⁶⁷;

ΠΑΛΛ. Τὸ λέγαμε· τὸ θυμᾶμαι.

ΚΥΡ. Πρόσεχε λοιπὸν ὅτι κατεβαίνοντας στὸ θυσιαστήριον φωτιὰ ἀπὸ τὸν οὐρανό, δὲν τὸ ἀφήνει νὰ σταματήσει νὰ καίει, οὔτε νὰ ἐλαττωθεῖ ἡ φλόγα καὶ νὰ ἐξαφανιστεῖ, ἀλλὰ νὰ μένει πάντα σ' αὐτὸ καὶ ν' ἀνάβει ἀκατάπαυστα. Ἔχει δώσει βέβαια μαρτυρία γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς· «Εἶδα τὸ Πνεῦμα νὰ κατεβαίνει σὰν περιστέρι ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ νὰ μένει ἐπάνω του. Καὶ ἐγὼ», λέγει, «δὲν ἤξερα ποιὸς ἦταν αὐτός, ἀλλὰ ἐκεῖνος πού μ' ἔστειλε νὰ βαπτίζω μὲ νερό, ἐκεῖνος μοῦ εἶπε· Ἐκεῖνος πού πάνω του θὰ δεῖς νὰ κατεβαίνει καὶ νὰ μένει τὸ Πνεῦμα, αὐτὸς εἶναι πού βαπτίζει μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα»⁶⁸. Παρουσιαζόταν ὡς τύπος ἀκόμα στὴ σκιά τὸ ἅγιο Πνεῦμα, κατεβαίνοντας μὲ τὴ μορφὴ φωτιᾶς πάνω στὸν Χριστὸ καὶ μένοντας πάντοτε ἐπάνω του. Ἡ φωτιὰ δηλαδή τοῦ θυσιαστηρίου δὲν μειώνεται καθόλου οὔτε σταματᾷ. Ὅτι βέβαια τὸ Πνεῦμα παρομοιάζεται μὲ τὴ φύση τῆς φωτιᾶς σὲ πληροφορεῖ καὶ ὁ μακάριος Βαπτιστὴς μιλώντας στὰ πλήθη τῶν Ἰουδαίων· «Ἐγὼ βαπτίζω μὲ νερό· ἀνάμεσά σας ὅμως θρῖσκεται κίβλας ἐκεῖνος πού ἐσεῖς δὲν γνωρίζετε, ὁ ὁποῖος ἔρχεται ὑστερα ἀπὸ ἐμένα, ὅμως δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ οὔτε λῦσω τὸ λουρὶ ἀπὸ τὰ ὑποδήματά του»⁶⁹. Καὶ εἶπε ὅτι, «Αὐτὸς θὰ σᾶς βαπτίσει μὲ Πνεῦμα ἅγιο καὶ φωτιὰ». Δὲν βαπτισθήκαμε δηλαδή σὲ φωτιὰ αἰσθητή, ἀλλὰ μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, πού ὅμοια μὲ

69. Ἰω. 1, 26-27.

Χριστοῦ, ὅτι «Ἴδου αὐτὸς εἰσπορεύεται ὡς πῦρ χωνευτηρίου, καὶ ὡς ποιά πλυνόντων καὶ καθιεῖται χωνεύων καὶ καθαρίζων, ὡς τὸ ἀργύριον καὶ ὡς τὸ χρυσίον».

Ἄσβεστον οὖν ἄρα τοῦ θυσιαστηρίου τὸ πῦρ. Μεμένηκε γὰρ
 5 ἐν Χριστῷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καίτοι κατὰ φύσιν ἐνυπάρχον αὐ-
 τῷ, καθὼ νοεῖται καὶ ἔστι Θεός. Ἐφη δὲ καὶ νόμος, ἴδιον τοῦ
 θυσιαστηρίου τὸ πῦρ. Εἰ γὰρ καὶ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ Μονογενῆς
 καὶ κατὰ γε τὸ πρόπον τῆ ἀνθρωπότητι σχῆμα, καὶ ἐν μεθέξει
 Πνεύματος γεγενῆσθαι λέγεται· ἀλλ' οὖν αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ καὶ
 10 ἴδιον ἀληθῶς τὸ Πνεῦμά ἐστιν. Εἰ δὲ δὴ τις ἔλοιτο, τὸν ἐπὶ τῷδε
 λόγον καὶ ἐφ' ἕκαστον ἄγειν τῶν ἡγιασμένων διὰ πίστεως ἐν Χρι-
 στῷ, ὡς ἤδη πως αὐτὸν καὶ θεῖον νοεῖσθαι θυσιαστήριον, ἐπω-
 φελῆς ὁ λόγος πρέπει γὰρ, ἄνδρας τοὺς ἱερούς καὶ Χριστῷ τὴν
 οἰκείαν ἀναθέντας ζωὴν, θερμοὺς καὶ ζέοντας ὁρᾶσθαι τῷ Πνεύ-
 15 ματι, καὶ τοῦτο διὰ παντός, οὐκ εἰς ἀπόψυξιν καταφερομένους διὰ
 κοσμικῶν ἡδονῶν, ἀναζωπυροῦντας δὲ μᾶλλον ἐν ἁγιασμῷ τὸν
 νοῦν εἰς φιλοθεΐαν καὶ ἔφεισιν ἀρετῆς. Λατρείας γὰρ οὗτος τῆς
 λογικῆς ὁ τρόπος. Οὗτος μὲν οὖν ὁ τοῦ θυσιαστηρίου λόγος.
 Προσεπιτάττει δέ τι καὶ τῆ ἱστορία χρήσιμον. Τὴν γὰρ τοι σποδιᾶν
 20 ἐκκομίζεσθαι δεῖν, οὐ παρ' ἑτέρου, φησί, τῶν ἀλλογενῶν, ἡγουν ἐξ
 ἑτέρας ὄντος φυλῆς, δι' ὑπουργίας δὲ μᾶλλον τῶν ἡγιασμένων.
 Ἐπιτήρει δέ, ὅπως οὐδὲν ἡγεῖσθαι βραχὺ τῶν εἰς θεῖαν ἡκόντων
 λειτουργίαν ἀφήσιν ὁ νόμος, οὐδὲ οἷον ἱερατικῆς αὐτουργίας
 ἀνάξιον, ὡς παραχωρεῖν ἑτέρῳ μὴ ἱερῷ· οὐ γὰρ τοι βάσματα τοῖς
 25 ἀνάγκοις τὰ ἅγια. Ἀνέπαφον δὲ καὶ αὐτὸ τὸ θεῖόν ἐστι θυσιαστή-
 ριον.

Καὶ ἴν' εἶδειεν οἱ ἀπόλεκτοι πρὸς ἱερουργίαν τοῦ θείου θυσια-
 στηρίου τὸ ὑπερφυές ὡς ἐν ἁγιασμῷ, καὶ αὐτοῖς ἀνάπτει τὸ σέβας
 τοῖς ἱεροπρεπέσιν ἐσθήμασιν. Ἐσταμένους γὰρ ἱερῶς ἔξω φαίνε-
 30 σθαι τῆς σκηνῆς, οὐκ ἐφήσιν οἰκονομικῶς. Τὰ γὰρ τοι, φησίν,

φωτιά ἔξαλείφει τὸν μολυσμὸ στὶς ψυχές, καὶ γι' αὐτὸ ἔχει γραφῆ γιὰ τὸν Χριστό· «Νά, αὐτὸς εἰσέρχεται μέσα στὸν κόσμον σὰν φωτιά χωνευτηρίου καὶ σὰν σταχτόνερο αὐτῶν ποὺ πλύνουν, καὶ θὰ καθίσει ἀναχνεύοντας καὶ καθαρίζοντας ὅλους, ὅπως καθαρίζεται τὸ ἀσήμι καὶ τὸ χρυσάφι»⁷⁰.

Εἶναι λοιπὸν ἀσθηστὴ ἡ φωτιά τοῦ θυσιαστηρίου. Γιατὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα ἔμεινε ἐπάνω στὸν Χριστό, ἂν καὶ βέβαια ὑπῆρχε σ' αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ φύση του, ἀφοῦ νοεῖται καὶ εἶναι Θεός. Εἶπε καὶ ὁ νόμος ὅτι ἡ φωτιά εἶναι γνώρισμα τοῦ θυσιαστηρίου. Ἐὰν καὶ ἔγινε δηλαδὴ ὁ Μονογενὴς ἄνθρωπος σύμφωνα μὲ τὴ μορφὴ ποὺ ἀρμόζει στὸν ἄνθρωπο, λέγεται ὅτι ἔγινε καὶ μὲ τὴ μετοχὴ τοῦ Πνεύματος. Ὡστόσο τὸ Πνεῦμα εἶναι ἐκείνου καὶ βρῖσκεται μέσα του καὶ εἶναι ἀληθινὰ δικό του. Κι ἂν κανεὶς ἤθελε νὰ ἐφαρμόσει τὸ λόγο γι' αὐτὸν καὶ σὲ καθένα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἀγιασθεῖ μὲ τὴν πίστη στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὥστε νὰ νοεῖται κι αὐτὸς κατὰ κάποιον τρόπο ὡς θεῖο θυσιαστήριο, ὁ λόγος εἶναι ὠφέλιμος. Γιατὶ πρέπει οἱ ἅγιοι ἄνδρες καὶ ποὺ ἔχουν ἀφιερῶσει τὴ ζωὴ τους στὸν Χριστό, νὰ φαίνονται θερμοὶ καὶ φλογεροὶ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα ποὺ ὑπάρχει μέσα τους, καὶ αὐτὸ νὰ συμβαίνει παντοτινὰ, καὶ νὰ μὴν πέφτουν σὲ ψυχρότητα μὲ τὶς κοσμικὲς ἡδονές, ἀλλὰ νὰ ἀναθερμαίνονται τὸ νοῦ μὲ τὸν ἀγιασμὸ στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν πόθο τῆς ἀρετῆς. Γιατὶ αὐτὸς εἶναι ὁ τρόπος τῆς λογικῆς λατρείας. Κι αὐτὴ βέβαια εἶναι ἡ ἐξήγηση γιὰ τὸ θυσιαστήριο. Δίνει ὅμως καὶ μὰ ἐπὶ πλέον διαταγὴ χρησιμὴ στὴν ἱστορία. Ἡ στάχτη, λέγει, πρέπει νὰ μεταφέρεται ἔξω ὄχι ἀπὸ κάποιον ἀπὸ ἄλλο γένος, δηλαδὴ ποὺ εἶναι ἀπὸ ἄλλη φυλὴ, ἀλλὰ μὲ τὴ βοήθεια ἐκείνων ποὺ ἔχουν ἀγιασθεῖ. Καὶ πρόσεχε πῶς δὲν ἀφήνει τίποτε νὰ θεωρεῖται ἀσήμαντο ἀπὸ ὅσα συντελοῦν στὴ θεία λειτουργία, οὔτε ἀνάξιο γιὰ νὰ τὸ πράττουν οἱ ἴδιοι οἱ ἱερουργοί, ὥστε νὰ τὸ παραχωροῦν σὲ κάποιον ἄλλον ἄσχετο μὲ τὸ ἱερὸ ἔργο· γιατί τὰ ἅγια δὲν ἔχουν θέση σὲ ἀναγνους. Ἐπίσης δὲν μπορεῖ νὰ ἀγγίζεται καὶ τὸ θεῖο θυσιαστήριο.

Καὶ γιὰ νὰ ξέρουν ὅσοι ἔχουν ἐκλεγῆ γιὰ τὴν ἱεραουργία πόσο ὑπερφυσικὴ εἶναι ἡ ἀγιότητα τοῦ θεοῦ θυσιαστηρίου καὶ σ' αὐτοὺς ἔξαρτᾶ τὸν σεβασμὸ ἀπὸ τὰ ἱερὰ φορέματα. Μὲ σοφὴ οἰκονομία δὲν τοὺς ἐπιτρέπει νὰ παρουσιάζονται ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνὴ μὲ τὰ ἱερὰ

ἡγιασμένα, μὴ τοῖς ἀνάγκοις ὠμιληκότα, καὶ τὸν ἐξ ὀθνείων ἔχον-
 τα μολυσμόν, τὸ τῆς ἀγίας σκηνηῆς ἀδικεῖτω σέβας. Διὰ τοῦτο τὴν
 σποδιὰν συγκομίζειν μὲν ἐφήσιν ἐσταλμένους ἱεροπρεπῶς, μεταμι-
 φιέννυσθαι δὲ πρὸς τὸ ἔξω φέροντας, καὶ τῶν ἁγίων ἀποφοι-
 5 τῶντας τόπων. Κεχρησμάδηκε δὲ τῷ τοιούτῳ συγγενὲς καὶ διὰ
 φωνῆς Ἰεζεκιήλ· γράφει δὲ οὕτως «Καὶ εἶπεν πρὸς με· Αἱ ἐξέδραι
 αἱ πρὸς βορραῖν, καὶ ἐξέδραι πρὸς νότον, αἱ οὐσαι κατὰ πρόσωπον
 τῶν διαστημάτων, αὐταὶ εἰσιν αἱ ἐξέδραι τοῦ ἁγίου, ἐν αἷς φάγον-
 ται ἐκεῖ οἱ ἱερεῖς, οἱ υἱοὶ Σαδδούχ, οἱ ἐγγίζοντες πρὸς Κύριον εἰς
 10 τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ ἐκεῖ θήσονται τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων καὶ τὰς
 θυσίας, καὶ τὰ ὑπὲρ ἁμαρτίας καὶ τὰ ὑπὲρ ἀγνοίας διότι τόπος ἁ-
 γιὸς ἐστίν. Οὐκ εἰσελεύσεται τις πάρεξ τῶν ἱερέων, οὐκ ἐξελεύσον-
 ται ἄνθρωποι τῆς αὐλῆς τοῦ ἁγίου εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωτέραν, ὅπως διὰ
 πανιὸς ἁγιοῦ ὧσιν οἱ προσάγοντες, καὶ μὴ ἄπτωνται τοῦ στολι-
 15 σμοῦ αὐτῶν, ἐν οἷς λειτουργοῦσιν ἐν αὐτοῖς, διότι ἁγία ἐστίν καὶ
 ἐνδύσονται ἱμάτια ἕτερα ὅταν ἄπτωνται τοῦ λαοῦ». Ἅγια μὲν οὖν
 καὶ αὐτὰ τὰ εἰσθήματα τῶν ἱερέων καὶ ἄμικτα τοῖς πολλοῖς. Ἐν
 νηκτι δὲ καὶ ἡμέρᾳ τὸ ὀλοκαυτούμενον ἀκατάληκτος γὰρ ἡ εὐω-
 διά Χριστοῦ· καὶ αὐτὸς δὲ τῶν ἁγίων ὁ βίος, εἰ ὡς ἐν τρόπῳ νοοῖτο
 20 τῷ καθ' ὀλοκαύτωςιν, ἄπαντον ἔχει τὴν εὐσομίαν· Χριστὸν γὰρ
 εὐωδιάζουσιν, τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας ἱερουργοῦντες Θεῷ τὰ
 ὡς ἐξ ἔργων ἀντήματα.

ΠΑΛΛ. Ἀληθὴς ὁ λόγος.

ΚΥΡ. Τίνα μὲν οὖν τρόπον τὸ τῆς ὀλοκαυτώσεως ἔσται χρῆμα,
 25 δι' ὧν ἔφαμεν, οὐκ ἀσυμφανές. Πῶς δ' ἂν γένοιτο καὶ λίαν ὀρθῶς
 καὶ ὁ τῆς θυσίας τρόπος, ἐπιτάττει λέγων· «Οὗτος ὁ νόμος τῆς θυ-
 σίας, ἣν προσάξουσιν αὐτήν, οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐναντι Κυρίου, ἀπέ-
 ναντι τοῦ θυσιαστηρίου· καὶ ἀφελεῖ ἀπ' αὐτοῦ τῆ δρακί ἀπὸ τῆς
 σεμδάλεως τῆς θυσίας σὺν τῷ ἐλαίῳ αὐτῆς, καὶ σὺν παντὶ τῷ
 30 λιθάνῳ αὐτῆς τὰ ὄντα ἐπὶ τῆς θυσίας. Καὶ ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιαστή-
 ριον κάρπωμα ὁσμὴν εὐωδίας, τὸ μνημόσνον αὐτῆς τῷ Κυρίῳ. Τὸ
 δὲ καταλειφθὲν ἀπ' αὐτῆς ἔδεται Ἰσραὴλ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Ἅ-
 ζυμα βρωθήσεται ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ἐν αὐλῇ τῆς σκηνηῆς τοῦ μαρτυρί-

φορέματά τους. Γιατί λέγει, αὐτὰ πού ἔχουν ἀγιασθεῖ νὰ μὴν ἔρθουν σ' ἐπαφή μὲ τοὺς ἀναγνους καὶ παίρνοντας τὸ μολυσμὸ ἀπὸ ἀκάθαρτους ὑποστῆ βλάβη τὸ σέβας τῆς ἁγίας σκηνῆς. Γι' αὐτὸ ἐπιτρέπει νὰ μαζεύουν τὴ στάχτη φορώντας τὰ ἱερὰ ἄμφια, νὰ ἀλλάζουν ὅμως ὅταν τὴ φέρνουν πρὸς τὰ ἔξω καὶ βγαίνουν ἀπὸ τοὺς ἁγίους τόπους. Παρόμοιο μὲ αὐτὸ παρήγγειλε καὶ μὲ τὴ φωνὴ τοῦ Ἰεζεκιήλ· γράφει ὡς ἑξῆς· «Καὶ μοῦ εἶπε· Οἱ βορινὲς ἑξέδρες καὶ οἱ ἑξέδρες πρὸς τὸ νοτιὰ πού εἶναι ἀπέναντι στὰ διαστήματα, αὐτὲς εἶναι οἱ ἑξέδρες τοῦ ἁγίου, ὅπου ἐκεῖ θὰ φᾶνε οἱ ἱερεῖς, οἱ υἱοὶ τοῦ Σαδδούχ, πού πλησιάζουν τὸν Κύριο στὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ ἐκεῖ θὰ ἀποθέσουν τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων καὶ τὶς θυσίαι καὶ τὶς προσφορὲς γιὰ τὶς ἁμαρτίαι καὶ γιὰ τὴν ἄγνοια· γιατί εἶναι τόπος ἅγιος. Δὲν θὰ μπεῖ ἐκεῖ μέσα κανένας ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς, δὲν θὰ βγοῦν ἀπὸ τὴν αὐλὴ τοῦ ἁγίου στὴν ἐξωτερικὴ αὐλὴ, γιὰ νὰ εἶναι πάντοτε καθαροὶ ἐκεῖνοι πού κάνουν τὶς προσφορὲς, καὶ νὰ μὴ ἀγγίζουν τὴ στολή τους μὲ τὴν ὁποία λειτουργοῦν, γιατί εἶναι ἅγια· ὅταν ἔρχονται σ' ἐπαφή μὲ τὸ λαὸ θὰ φοροῦν ἄλλα ἐνδύματα»⁷¹. Εἶναι λοιπὸν ἅγια καὶ αὐτὰ ἀκόμα τὰ ἐνδύματα τῶν ἱερέων καὶ ἀνέπαφα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς. Τὸ ὄλοκαύτωμα θὰ καίεται νύχτα καὶ μέρα, γιατί ἡ εὐωδία τοῦ Χριστοῦ εἶναι χωρὶς τέλος. Ἄλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ βίος τῶν ἁγίων, ἂν τὸν σκεφτοῦμε σὰν ὄλοκαύτωση, ἔχει ἀδιάκοπη τὴ εὐωδία. Γιατί ἀποπνέουν τὴν εὐωδία τοῦ Χριστοῦ προσφέροντας ὡς θυσία στὸν Θεὸ τὰ καυχήματά τους ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας.

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀληθινὰ ὅσα λές.

ΚΥΡ. Πῶς λοιπὸν θὰ γίνεται ἡ διαδικασία τῆς ὄλοκαύτωσης, μὲ ὅσα εἶπαμε δὲν ἔμεινε σκοτεινὴ. Πῶς τώρα θὰ γίνει ὀρθὰ καὶ ὁ τρόπος τῆς θυσίας τὸ προστάζει μὲ τὰ ἑξῆς· «Αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος γιὰ τὴ θυσία πού θὰ προσφέρουν οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀαρῶν στὸν Κύριο μπροστὰ στὸ θυσιαστήριο· Θὰ ἀφαιρέσει ὁ ἱερέας ἀπὸ τὴν προσφορὰ μὰ φύχτα ἀπὸ τὸ σιμγδάλι τῆς θυσίας τὸ ζυμωμένο μὲ τὸ λάδι καὶ ὅλο τὸ λιβάνι τῆς θυσίας, καὶ θὰ τὰ βάλει ὅλα αὐτὰ ἐπάνω στὸ θυσιαστήριο προσφορὰ εὐωδίας εὐπρόσδεκτης γιὰ νὰ θυμᾶται ὁ Κύριος. Τὸ ὑπόλοιπο τῆς προσφορᾶς θὰ γίνει τροφή τοῦ Ἀαρῶν καὶ τῶν υἱῶν του. Τὰ ἄζυμα αὐτὰ θὰ τὰ φᾶνε στὸν ἅγιο τόπο, στὴν αὐλὴ τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου. Τὸ σιμγδάλι δὲν θὰ ψηθεῖ ζυμωμένο μὲ προζύμι·

ου ἔδονται αὐτήν· οὐ πεφθῆσεται ἐξυμωμένη· μερίδα αὐτήν ἔδωκα
 αὐτοῖς ἀπὸ τῶν καρπωμάτων Κυρίου. Ἁγία ἁγίων ἐστίν, ὥσπερ
 τὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὥσπερ τὸ τῆς πλημμελείας. Πᾶν ἀρσενικὸν
 τῶν ἱερέων ἔδονται αὐτήν Νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν
 5 ἀπὸ τῶν καρπωμάτων Κυρίου· πᾶς δὲ εἰς εὐφροσύνην αὐτῶν, ἀγια-
 σθήσεται». Τὰ μὲν οὖν ὀλοκαυτούμενα, τὴν οἰονεῖτως ὀλοτελή και
 εἰσάπαν ἀφιέρωσιν τῶν ἐξαιρέτως ἁγίων ὑποδηλοῦ· θυσία δέ,
 αὐτήν ὡς ἐκ μέρους ἁγίαν και ὑπὸ Θεῶ ζωὴν, ἧς ὑποτύπωσις
 ἀκριθῆς ἢ σεμίδαλις διὰ δρακὸς ἱερέως ἀναφερομένη σὺν τῶ
 10 ἐλαίῳ και τῷ λιβάκῳ. Τὴν γὰρ τοι Θεῶ καθιερωμένην ζωὴν, και εἰ
 γένοιτο τυχὸν ἐκ μέρους, εὐῶδη πάντως εἶναι χρὴ και λιπαρωτά-
 ταις ἐλλίσι πλαινομένην. Ἡ οὐκ εὐδοκίματον εἶναι φησὶ πᾶν ἔργον
 ἡμῶν ἀγαθόν;

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

15 ΚΥΡ. Τί δέ; οὐκ ἐπ' ἀγαθαῖς ἐλλίσι πράττεται πρὸς ἡμῶν;

ΠΑΛΛ. Ναί· ἔψεται γὰρ πάντως τὰ παρὰ Θεοῦ.

ΚΥΡ. Λίβανος δὴ οὖν και σεμίδαλις ἐλαιόδεντος, τὴν εὐῶδη
 τε και λιπαρωτάτην ἡμῖν ὑπαινίττεται ζωὴν.

ΠΑΛΛ. Εὐῶδης ἀλλὰ τίς ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν ἢ ὡς ἐκ μέ-
 20 ρους ἁγία ζωή;

ΚΥΡ. Ἡ μήτε εἰς λῆξιν πολιτείας ἤκουσα τῆς ἀγιοπρεποῦς,
 μήτε κατὰ τὴν ἄγαν ἀνγκισμένην ἰοῦσα τρίβον, ὅποια τις ἦν ἢ
 Ἰωάννου φωνὴ τυχόν, ἤγουν τῶν ἁγίων ἀποστόλων μήτε μὴν
 ἐκλίπτουσα τοῦ εἶναι σεπτῆ, διὰ γε τὸ ἠττησθαι τυχόν τῆς ἄγαν
 25 ὑποκεμένης πον. Ἡ οὐ τῶν ἐν κόσμῳ και παιδοποιῶν ὁ βίος, εἰ
 διαξὴν ἔλονται χρησιῶς, μεμέρισται πῶς Θεῶ τε και κόσμῳ, κατὰ
 τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν;

ΠΑΛΛ. Μεμέρισται πῶς γὰρ οὐ;

ΚΥΡ. Τύπος οὖν ἄρα ζωῆς τῆς οὐκ εἰσάπαν ἀνακεμένης Θεῶ,
 30 μέσης δέ ὥσπερ και ἐπ' ἄμφω θλεπούσης, ἢ μερικὴ καθιέρωσις τῆς
 σεμιδάλεως ἦν, τὸ εὐῶδες ἐχούσης και ἰλαρόν, ἦν και εἰς μνημόσυ-

καὶ τὸ ἔδωσα ὡς μερίδα τοὺς ἀπὸ τὴν προσφορὰ στὸν Κύριο. Εἶναι ἅγια ἁγίων, ὅπως ἡ προσφορὰ γιὰ τὴν μικρὴ ἁμαρτία καὶ ἡ προσφορὰ γιὰ τὸ βαρύτερο πλημμέλημα. Τὸ σιμγδάλι αὐτὸ θὰ γίνῃ τροφή κάθε ἀρσενικοῦ μέλους τῆς οἰκογένειας. Αὐτὸς θὰ εἶναι νόμος αἰώνιος γιὰ ὅλες τὶς γενιές σας σχετικὰ μὲ τὶς προσφορές σας στὸν Κύριο· ὅποιος ἄλλος τὶς ἀγγίξει ἁμαρτάνει καὶ πρέπει νὰ ἐξαγνισθεῖ»⁷². Τὰ ὀλοκαυτώματα ὑποδηλώνουν τὴν πλήρη κατὰ κάποιον τρόπο καὶ καθολικὴ ἀφιέρωση τῶν ἑξαιρητικῶν ἁγίων, ἐνῶ ἡ θυσία ὑποδηλώνει τὴν ἄλλη ἐκείνη τὴν κατὰ ἓνα μέρος ἁγία ζωὴ καὶ κάτω ἀπὸ τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, τῆς ὁποίας ὑποτύπωση ἀκριβῆς εἶναι τὸ σιμγδάλι, πού προσφέρεται στὸν Θεὸ μὲ τὴ φούχτα τοῦ ἱερέα μαζί μὲ τὸ λάδι καὶ τὸ λιβάνι. Γιατὶ ἡ ζωὴ πού ἀφιερώνεται στὸν Θεό, κι ἂν τυχὸν ἀφιερωθεῖ κατὰ ἓνα μέρος, πρέπει νὰ εἶναι ὅπως ὅποτε εὐώδης καὶ νὰ τρεφεταὶ ἀπὸ πλοῦσιε, καὶ ἀγαθὲς ἐλπίδες. Ἡ δὲν θεωρεῖς ἑξαιρητικὰ εὐώδες κάθε ἀγαθὸ ἔργο μας;

ΠΑΛΛ. Τὸ θεωρῶ καὶ πολὺ βεβαία.

ΚΥΡ. Ἄλλὰ τί; Δὲν πράττομε τὸ ἔργο μας μὲ καλὲς ἐλπίδες;

ΠΑΛΛ. Ναι. Γιατὶ θ' ἀκολουθήσει ἡ ἐπιβράβευση ἀπὸ τὸν Θεό.

ΚΥΡ. Τὸ λιβάνι λοιπὸν καὶ τὸ ζυμωμένο μὲ λάδι σιμγδάλι ὑπαινίσσονται τὴν εὐώδη καὶ λιπαρὴ ζωὴ.

ΠΑΛΛ. Σωστὰ τὸ εἶπες· ἀλλὰ ποιά μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπὸ μέρους μας ἡ κατὰ ἓνα μέρος ἁγία ζωὴ;

ΚΥΡ. Αὐτὴ πού οὔτε φτάνει στὸν κολοφῶνα τῆς ζωῆς τῶν ἁγίων, οὔτε προχωρεῖ στὸν πάρα πολὺ ἀνηφορικὸ δρόμο, ὅπως γιὰ παράδειγμα ὑποδείκνυε ἡ φωνὴ τοῦ Ἰωάννη ἢ τῶν ἀποστόλων. Οὔτε καταντᾷ νὰ μὴ εἶναι σεβαστὴ, ἐπειδὴ τάχα ἠττάται ἀπὸ τὴν πολὺ κατὰ κάποιον τρόπο κατώτερη ζωὴ. Ἡ μήπως ὅσοι ζοῦν στὸν κόσμον καὶ ἀποκτοῦν οἰκογένεια, ἂν θελήσουν νὰ ζήσουν ὅπως πρέπει, δὲν μοιράζεται ὁ βίος τοὺς ἀνάμεσα στὸν Θεὸ καὶ στὸν κόσμον, σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ μακάριου Παύλου⁷³;

ΠΑΛΛ. Καὶ βεβαία μοιράζεται· πῶς δηλαδὴ ὄχι;

ΚΥΡ. Τύπος λοιπὸν τῆς ζωῆς πού δὲν εἶναι καθολικὰ ἀφιερωμένη στὸν Θεό, ἀλλὰ εἶναι ἐνδιάμεση κατὰ κάποιον τρόπο καὶ κοιτᾷ κι ἀπὸ τὸ ἓνα κι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἦταν ἡ μερικὴ ἀφιέρωση τοῦ

73. Α' Κορ. 7, 33.

νον ἔσεσθαι φησιν ὁ νόμος, τοῦ δι' ὑπουργίας ἱερατικῆς προσκεκο-
 μικότος. Ἀποκερδανούμεν δὲ ἀληθῶς τὸ ἐν μνήμῃ κεῖσθαι τῇ
 παρὰ Θεοῦ, δι' ὧν καρποφοροῦντες εὐωδιάζομεν μεσιτεύοντος τοῦ
 Χριστοῦ καὶ Θεοῦ προσάγοντος, τὸν μὲν ὀλοκλήρως ἅγιον, ὡς ἐν
 5 τάξει τῶν ὀλοκαντωμάτων καὶ μέντοι τὸν μὴ τοιοῦτον εἰσάπαν
 διὰ τὸ μεμερίσθαι τῷ κόσμῳ, θυσίαν ὥσπερ τινὰ μερικὴν. Ἄζυμος
 δὲ ἡ θυσία. Πρέποι γὰρ ἂν πράττεσθαι καθαρῶς, πᾶν ὅπερ ἂν γέ-
 νοιτο πρὸς ἡμῶν, εἰς δόξαν Θεοῦ. Καὶ γοῦν ὁ Σωτὴρ, παραιτεῖ-
 σθαι προστέταχε, τὸ ἐν μέσαις ἐστῶτα ταῖς ἀγοραῖς ποιεῖσθαι τὰς
 10 προσευχάς, καὶ τὸ ἀμειδῆς ἐν νηστείαις, καὶ τὸ σαλπίζειν ἀκόσμως,
 κατοικτεῖροντας ἀδελφούς. Ζύμη γὰρ αὕτη, βεθηλοῦσα τὰ ἱερά.
 Τὸ δὲ εἰς δόξαν Θεοῦ πραττόμενον, ἐγκλημάτων ἀνθρωπαρεσκεί-
 ας ἀπηλλάχθαι πρέπει. εἰ.γ γὰρ ἂν οὕτως ἄζυμον ἀληθῶς καὶ ἱερὸν
 τὸ θῦμα. Μερὶς δὲ καὶ βρωσίς τοῖς ἱερεῦσι τὸ κατάλοιπον τῆς
 15 θυσίας. Ἐσθίεται πᾶν ἄρσενικὸν ἐν τόπῳ ἁγίῳ· τοῦ μὲν ἐν ἁγίῳ
 τόπῳ πρὸς τῶν ἱερέων δαπανᾶσθαι τὰ ἱερά, τοῖς μυστικωτέροις
 ἡμῶν λόγοις τηροῦντος τὸ σέβας, τοῦ δὲ πᾶν ἄρσεν ἐσθίειν, ὑπο-
 δηλοῦντος ἀστειῶς ὡς ἀκαλλές τι χρῆμα καὶ ἀνόσιον ἀληθῶς ὁ μα-
 λακισμὸς τοῖς ἐξείλεγμένοις παρὰ Θεοῦ. Ἀνίερρον γὰρ ἀποτελεῖ
 20 καὶ εὐλογίας ἐξίστησι τῆς πνευματικῆς καὶ ἀμέτοχον ἀποφαίνει
 τῶν παρὰ Θεοῦ τοῖς ἁγίοις ἐκνενημένων ἀγαθῶν. Ἐμαλακίωθη
 δὲ καὶ Ἰούδας, ἀπενεύσας εἰς αἰσχροκέρδειαν, ἐξ ἀνάδρου δὲ
 τοῦτο καὶ ἀγεννοῦς λογιμοῦ· ταύτῃ τοι καὶ ἀγεννος τῶν παρὰ
 Θεοῦ μεμένηκεν ἀγαθῶν, καὶ ἀμέτοχος παντελῶς τῶν τοῖς ἁγίοις
 25 δεδωρημένων.

ΠΑΛΛ. Ὡδε ἔχει.

ΚΥΡ. Καὶ θυσίας μὲν τῆς ἐξ ἀγέλης οὗτος ὁ νόμος τῷ τρόπῳ γε-
 μὴν ἑτέρῳ τὴν ἐξ ἱεροῦ προσάγεσθαι γένους, προστέταχε, λέγων
 «Τοῦτο τὸ δῶρον Ἀαρῶν καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὃ προσοίσουσιν
 30 Κυρίῳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἧ ἂν χρήσης αὐτόν, τὸ δέκατον τοῦ οἴφι σεμιδά-
 λεως εἰς θυσίαν διαπαντός, τὸ ἥμισυ αὐτῆς τὸ πρωὶ καὶ τὸ ἥμισυ

σιμγδαλιού, πού χαρακτηρίζεται από την ευωδία και την ιλαρότητα, ή οποία και θα αποτελεῖ μνημόσυνο, λέγει ὁ νόμος, γιὰ ἐκείνον πού ἔχει κάνει τὴν προσφορὰ μὲ τὴ βοήθεια τῶν ἱερέων. Μὲ τὴν εὐώδη καρποφορία μας θὰ κερδίσομε πραγματικὰ τὸ νὰ μένομε στὴ μνήμη τοῦ Θεοῦ. Θὰ μεσολαβῆ ὁ Χριστὸς και θὰ ὀδηγεῖ στὸν Θεό, τὸν ὀλοκληρωτικὰ ἅγιο στὴν κατηγορία τῶν ὀλοκαυτωμάτων, ἐνῶ αὐτὸν πού δὲν εἶναι καθολικὰ ἅγιος, ἐπειδὴ ἔχει δώσει μέρος του στὸν κόσμο, ὡς προσφορὰ μερικὴ. Ἡ θυσία θὰ εἶναι ἄζυμη· πρέπει δηλαδὴ νὰ γίνεται μὲ καθαρότητα ὅ,τι γίνεται ἀπὸ ἐμᾶς γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Σωτῆρας λοιπὸν πρόσταξε⁷⁴ νὰ ἀποφεύγομε νὰ προσευχόμεσθε στημένοι στὴ μέση τῆς ἀγορᾶς, νὰ εἴμασθε καταφεῖς ὅταν νηστεύομε και νὰ μὴ διασαλίζομε μὲ ἀπρέπεια τὴ λύπησή μας γιὰ τοὺς ἀδελφούς μας. Γιατὶ αὐτὴ εἶναι τὸ προζύμι πού βεβηλώνει τὰ ἱερά. Ὁ,τι ὅμως γίνεται γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, πρέπει ν' ἀπαλλαγθῆ ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς ἀνθρωπαρέσκειας. Γιατὶ ἔτσι ἡ προσφορὰ γιὰ τὴ θυσία θὰ εἶναι ἀληθινὰ ἄζυμη και ἱερή. Τὸ ὑπόλοιπο τῆς θυσίας εἶναι μερίδα και τροφή τῶν ἱερέων, πού τὴν τρώει κάθε ἀρσενικὸ σὲ τόπο ἅγιο. Μὲ τὸ νὰ τρώγουν οἱ ἱερεῖς τὴ θυσία σὲ τόπο ἅγιο διατηρεῖται ὁ σεβασμὸς μας στοὺς μυστικότερους λόγους, ἐνῶ μὲ τὸ νὰ τὴν τρώει κάθε ἀνδρας ὑποδηλώνει κατάλληλα ὅτι εἶναι ἄσχημο πράγμα και ἀληθινὰ ἀνόσιο ἢ μαλθακότητα σὲ ὅσους ἐξέλεξε ὁ Θεός. Γιατὶ εἶναι πράγμα ἀνίερο, ἀποκλείει ἀπὸ τὴν πνευματικὴ εὐλογία και ἀποδεικνύει ἀμέτοχο τῶν ἀγαθῶν πού παραχώρησε ὁ Θεὸς στοὺς ἁγίους. Ἔδειξε μαλθακότητα και ὁ Ἰούδας ὀλισθαίνοντας στὴν αἰσχροκέρδεια· αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ ἀνανδρο και δειλὸ λογισμό. Ἔτσι και ἔμεινε χωρὶς νὰ γευθῆ τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ, και ἔμεινε ἐξ ὀλοκλήρου ἀμέτοχος ἀπὸ τὰ δῶρα στοὺς ἁγίους.

ΠΑΛΛ. Ἔτσι εἶναι.

ΚΥΡ. Καὶ αὐτὸς βέβαια εἶναι ὁ νόμος γιὰ τὴ θυσία τὴν προερχόμενὴ ἀπὸ τὸ πλῆθος. Μὲ ἄλλο ὅμως τρόπο πρόσταξε νὰ προσφέρεται ἡ θυσία ἀπὸ τὸ ἱερὸ γένος, λέγοντας «Αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ προσφορὰ τοῦ Ἰαφὴ και τῶν ἀπογόνων του πού θὰ τὴν προσφέρουν στὸν Κύριο τὴν ἡμέρα πού θὰ χρίσεις ἀπὸ αὐτὸν ἀρχιερέα, ὁ ὁποῖος θὰ προσφέρει τὸ ἓνα δέκατο τοῦ οἴφι⁷⁵ σιμγδάλι γιὰ θυσία πάντοτε, τὸ

75. Βάρους δύο κιλῶν περίπου.

αὐτῆς τὸ δειλινόν. Ἐπὶ τηγάνου ἐν ἐλαίῳ ποιηθήσεται πεφυραμένην οἶσει αὐτήν, ἐλικτά, θυσίαν ἐκ κλασμάτων, θυσίαν εἰς ὁσμὴν εὐωδίας Κυριῶ. Ὁ ἱερεὺς ὁ χριστός ὁ ἀντ' αὐτοῦ ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ποιήσει αὐτήν νόμος αἰώνιος, ἅπαν ἐπιτελεσθήσεται καὶ πᾶσα θυσία ἱερέως ὀλόκαυτος ἔσται καὶ οὐ βρωθήσεται». Ἄθρει δὴ οὖν, ὦ Παλλάδιε, τοῦ νόμου τὸ ἀκριβές, καὶ τὸ ἄγαν ἰσχνόν εἰς ἀσφάλειαν ἱεροπρεπῆ. Ἐπειδὴ γὰρ τὰς τῶν ἀγελαίων θυσίας οὐχ ὀλοκαυτοῦσθαι δεῖν προστέταχεν, ἅτε δὴ μὴ εἰσάπαν ἁγίαν ἔχόντων ζωὴν, μεμερισμένην δὲ ὥσπερ Θεῶ καὶ κόσμῳ, διστὰς εἰκότως καὶ ἐν μοίρα τιθεῖς τῆ ὑπερκεμένη τούς ἐξελεγεμένους εἰς ἱερουργίαν, ὀλόκαυτον τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ποιεῖσθαι δεῖν ἔφη θυσίαν, τὴν προσαγομένην σεμίδαλιν καταθυμιῶντας Θεῶ πρωὶ καὶ τὸ δειλινόν, τοῦτ' ἔστι, διὰ πάσης ἡμέρας καὶ ἐν παντί καιρῶ. Ἄγως γὰρ ἀεὶ πῶς ἔστι καὶ ἀκατάληκτον ἔχων τὴν εὐωδίαν, δῆλον δὲ ὅτι τὴν πνευματικὴν, ὁ ἐξελεγεμένος, οὐ μεμερισμένος Θεῶ τε καὶ κόσμῳ, κατὰ τινος, εὐπαρέδρως δὲ καὶ ἀπερισπιάστως καὶ ὄλος ἐξ ὄλου προσκειμένος τῷ ἰδίῳ Δεσπότῃ καὶ οἰονεὶ πως ἀναδοῶν «Χριστῶ συνεσταύρωμαι, ζῶ δὲ σὺκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός».

Τὸ τοίνυν δέκατον τῆς σεμιδάλεως, ζωῆς ἂν εἴη σημεῖον εὐω-
 20 διαζούσης Θεῶ κατὰ πάντα καιρόν. Ἄλλ' «ἐπὶ τηγάνου», φησί, καὶ μὴν «καὶ ἐλαίῳ πεφυραμένην καὶ ἐκ κλασμάτων ἀνοίσει αὐτήν»· τοῦ μὲν τηγάνου, καθάπερ ἐγῶμαι, τὸ ἐπώδυνον, τοῦ δὲ πεφυραῖσθαι τῷ ἐλαίῳ, τὸ δαψιλές ἐν ἰλαρότητι, τοῦ δὲ ἐκ κλασμάτων, τὸ οἰονεὶ τρυφερόν τε καὶ εὐδιάθρυπτον τῆς τῶν ἁγίων καρ-
 25 δίας ὑποσημαινόντων ἡμῖν αἰνυματωδῶς. Ἐψεται γὰρ πάντως τῆ εἰσάπαν καὶ ὀλοκλήρως ἁγία ζωῆ, τὸ ἐν πόνοις δεῖν εἶναι, καὶ τὸ ἀμφιλαφές ἐν ἐλπίδι τῆ παρὰ Θεῶ, καὶ τὸ εὐδιάθρυπτον κομιδῆ· πρέπει γὰρ ἂν ἡκιστά γε τὸ ἀκριβές. Γέγραπται γάρ, ὅτι «Καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξου-
 30 δενώσει». Πέπηγε δὲ ὡς λίθος καὶ ὥσπερ ἄκμων ἀνήλατος ἢ τοῦ

76. Λευϊτ. 6, 12-16.

77. Γαλ. 2, 19-20.

μισό από αυτό το πρωί και το άλλο μισό το δειλινό. Αυτή θα ψήνεται σε τηγάνι με λάδι ζυμωμένη και θα την προσφέρει διπλωμένη σε κομμάτια χωριστά το καθένα, και θα είναι θυσία για να όσφρανθεί ο Κύριος την ευωδιά της. Από τους υιούς όποιος λάβει το χρίσμα του άρχιερέα θα προσφέρει αυτή τη θυσία. Θα είναι νόμος αιώνιος όλα αυτά να τελούνται έτσι ακριβώς. Κάθε θυσία του ιερέα θα είναι ολοκαύτωση και δεν θα γίνει τροφή κανενός»⁷⁶. Πρόσεχε λοιπόν, Παλλάδιε, την ακρίβεια του νόμου και την πάρα πολύ μεγάλη λεπτότητα προς ιεροπρεπή ασφάλεια. Έπειδή δηλαδή όρισε ότι δεν πρέπει να γίνονται ολοκαυτώματα οί θυσίες του πλήθους, για τον λόγο ότι δεν έχουν έξ ολοκλήρου άγια ζωή, αλλά μοιρασμένη ανάμεσα στον Θεό και τον κόσμο, διαχωρίζοντας ευλογα και δάζοντας σε ανώτερη μοίρα τους έκλεκτους για την ιερουργία, όρισε ότι πρέπει να γίνεται για χάρη τους όλόκαυστη ή θυσία, καίγοντας στον Θεό το πρωί και το δειλινό το προσφερόμενο σιμυγδάλι, δηλαδή κάθε μέρα και σε κάθε χρονική περίοδο. Γιατί όποιος έχει έκλεγεί είναι κατά κάποιο τρόπο πάντοτε άγιος και έχει χωρίς τέλος την ευωδιά, προφανώς την πνευματική, και δεν είναι μοιρασμένος στον Θεό και στον κόσμο, σύμφωνα με κάποιους, αλλά σταθερά κι άπερίσπαστα και με όλο τον έαυτό του παραδομένος στον Κύριό του και κατά κάποιο τρόπο φωνάζοντας «Έχω σταυρωθεί μαζί με τον Χριστό, και δεν ζω πιά έγώ, αλλά ζει μέσα μου ο Χριστός»⁷⁷.

Το δέκατο λοιπόν του σιμυγδαλιού είναι σημάδι ζωής, που ευωδιάζει για τον Θεό κάθε στιγμή. «Όμως «να ψήνεται», λέγει, επάνω στο τηγάνι», αλλά «και ζυμωμένο με λάδι και θα το προσφέρει κομματιασμένο. Το τηγάνι, όπως έγώ νομίζω, ύποδηλώνει αινιγματικά το έπάδυνο, το ζύωμα με το λάδι την πλούσια ίλαρότητα, και το κομματιαστό κατά κάποιο τρόπο την τρυφερότητα και την ευαισθησία της καρδιάς των άγιων. Έπακόλουθο όπωσδήποτε στην σε όλα και ολοκληρωτικά άγια ζωή θα είναι ή κατ' ανάγκη ζωή μέσα σε πόνους, ή πλούσια έλπίδα προς τον Θεό, και μαζί ή μεγάλη ευαισθησία· γιατί ή άκαμψία της καρδιάς δεν άρμόζει καθόλου. Καθόσον έχει γραφεί «Δέν θα περιφρονήσει ο Θεός καρδιά συντριμμένη και ταπεινωμένη»⁷⁸. Σάν πέτρα έχει σφίξει και σάν άμόνι που δεν

78. Ψαλμ. 50, 19.

διαβόλου καρδιά· λέγει γὰρ οὕτω τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν. Ἐκτείνεται δὲ καὶ μέχρι παντός ὁ νόμος, ταῖς τῶν ἱερατευόντων διαδοχαῖς πληρούμενος ἔπessθαι γὰρ δεῖ ταῖς τῶν προλαβόντων εὐδοκμήσεσι, καὶ μιμητὰς ἀναφαίνεσθαι τῆς τῶν πατέρων εὐκλείας
5 κατ' ἴχνος ἰόντας τῆς ἐκείνων λατρείας, καὶ τὴν φιλαიტάτην τῷ Θεῷ προσκομίζοντας εὐωδίαν, οὐ μεμερισμένως, ἀλλ' ὀλοτελῶς. Τοῦτο γάρ, οἶμαι, ἐστὶ τό, «Πᾶσα θυσία ἱερέως ὀλόκαντος ἔσται».

ΠΑΛΛ. Ἐαυτοὺς οὖν ἄρα προσοίσουμεν, καὶ εἰς ὁσμὴν εὐω-
10 δίας ἀνακεισόμεθα τῷ Θεῷ, τὴν τῶν ἁγίων ἰχνηλατοῦντες ζωὴν, καὶ ταῖς ἐκείνων ἱερουργίαις ἐπόμενοι, δῆλον δὲ ὅτι ταῖς πνευματικαῖς.

ΚΥΡ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Παλλάδιε. Πλὴν ὅτι τὸ ἀποτρίψασθαι
μολυσμὸν καὶ διαδράναι τὴν ἁμαρτίαν, οὐχ ἑτέρως ἢ γένοιτο καὶ
15 ἐνυπάρξει τισίν, ἢ ὅτι διὰ μόνου Χριστοῦ, ἐν ᾧ καὶ δι' οὗ πᾶσα κάθαρσις, τὴν σωτήριον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομείναντος σφαγῆν, ἀναμάρ-
θοι τις ἂν, καὶ οὐκ εἰς μακράν, διὰ τε τοῦ γείτονος καὶ συνεξευγμέ-
νου θεοπίσματος ἔχει γὰρ ἄδεδε «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μω-
σῆν, λέγων· Λάλησον τῷ Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, λέγων
20 Οὗτος ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας ἐν τόπῳ οὗ σφάξουσιν τὸ ὀλοκαύτω-
μα, σφάξουσιν τὰ περὶ τῆς ἁμαρτίας ἔναντι Κυρίου· Ἅγια ἁγίων ἐστίν. Ὁ ἱερεὺς ἀναφέρων αὐτήν, ἔδεται αὐτήν ἐν τόπῳ ἁγίῳ θρω-
θήσεται, ἐν ἀύλῃ τῆς Σκηπῆς τοῦ Μαρτυρίου. Πᾶς ὁ ἀπτόμενος
τῶν κρεῶν αὐτῆς ἁγιασθήσεται, καὶ ᾧ ἐὰν ἐπιρραντισθῇ ἀπὸ τοῦ
25 αἵματος αὐτῆς ἐπὶ τὸ ἱμάτιον, ὃς ἐὰν ραντισθῇ ἐπ' αὐτό, πληθήσε-
ται ἐν τόπῳ ἁγίῳ· καὶ σκευὸς ὀστράκινον, οὗ ἐὰν ἐψηθῇ ἐν αὐτῷ, συντριβήσεται· ἐὰν δὲ ἐν σκεύει χαλκῷ ἐψηθῇ, ἐκτρίψει αὐτὸ καὶ ἐκκλύσει ὕδατι. Πᾶς ἄρσην ἐν τοῖς ἱερεῦσι φάγεται αὐτὰ· Ἅγια ἁγίων ἐστὶ Κυρίῳ». Ἱερεῖον μὲν οὖν τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας εἶη ἂν

79. Ἰωβ 41, 15.

80. Λευϊτ. 17, 16.

ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὸ σφυρὶ ἢ καρδιὰ τοῦ διαβόλου. Ἔτσι λέγει ἡ ἱερὴ Γραφή⁷⁹. Ὁ νόμος ἐκτείνεται σὲ ὅλους καὶ συμπληρώνεται μὲ τὴν διαδοχὴ ὄσων ἱερατεύουν. Γιατὶ πρέπει μὲ τὴν προκοπὴ τῶν προηγούμενων νὰ ἀναδεικνύονται καὶ μιμητὲς τῆς πατρικῆς δόξας, βαδίζοντας στὰ ἴχνη ἐκείνων ὡς πρὸς τὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ καὶ προσκομίζοντας τὴ ὑπεραγαπητὴ στὸν Θεὸ εὐωδία, ὄχι μοιρασμένη, ἀλλὰ ὀλόκληρη. Γιατὶ αὐτὸ νομίζω σημαίνει ὁ λόγος, «Κάθε θυσία ἱερέα θὰ εἶναι ὀλοκαύτωμα»⁸⁰.

ΠΑΛΛ. Θὰ προσφέρουμε ἐπομένως τὸν ἑαυτό μας στὸν Θεὸ καὶ θὰ τὸν καταστήσουμε ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία σ' αὐτόν, βαδίζοντας στὰ ἴχνη τῆς ζωῆς τῶν ἁγίων καὶ ἀκολουθώντας τὰ ἱερὰ ἔργα ἐκείνων, ἐννοεῖται τὰ πνευματικά.

ΚΥΡ. Ἔτσι ἀκριβῶς, Παλλάδιε. Ἄλλ' ὅμως τὸ ν' ἀποτινάξει κανεὶς ἀπὸ πάνω του τὸν μολυσμὸ καὶ νὰ δι'αφύγει τὴν ἁμαρτία δὲν μπορεῖ νὰ συμβεῖ μὲ ἄλλο τρόπο σὲ μερικοὺς καὶ νὰ τὸ ἀπολαύσουν, παρὰ μόνον μέσω τοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο καὶ μέσω τοῦ ὁποῖου πετυχαίνεται κάθε κάθαρση, μέσω ἐκείνου πού ὑπέμεινε γιὰ χάρη μας τὴ σωτηρία σταύρωση. Αὐτὸ θὰ τὸ μάθει κανεὶς – καὶ δὲν θὰ χρειασθεῖ πολὺ – μὲ τὸ γειτονικὸ καὶ συνδεδεμένο προηγούμενο θέσπισμα, πού εἶναι τὸ ἔξης. «Μίλησε ὁ Κύριος στὸν Μωυσῆ καὶ τοῦ εἶπε· Νὰ μιλήσεις στὸν Ἄαρων καὶ στοὺς υἱοὺς του καὶ νὰ τοὺς πεῖς· Αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο θὰ προσφέρεται ἡ θυσία γιὰ τὴν ἁμαρτία. Στὸ μέρος ὅπου θὰ σφάζουν τὰ ζῶα γιὰ τὴν ὀλοκαύτωση, ἐκεῖ θὰ σφάζουν καὶ τὰ σφάγια γιὰ τὴ θυσία τῆς ἁμαρτίας, στὴν αὐλὴ μπροστὰ στὴ σκηνὴ τοῦ Κυρίου, πού εἶναι τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων. Ὁ ἱερέας πού προσφέρει τὴ θυσία θὰ φάγει τὰ θυσιαζόμενα. Αὐτὸ θὰ γίνῃ στὸν τόπο τὸν ἅγιο, δηλαδὴ στὴν αὐλὴ τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαωτιρίου. Κάθε ἄλλος πού ἀγγίζει αὐτὰ τὰ σφαγὰ πρέπει νὰ καθαρθεῖ. Κι ὅποιος δεχθεῖ ραντίσματα στὸ ροῦχο του ἀπὸ τὸ αἷμα τῆς θυσίας πρέπει νὰ πλύνῃ τὸ ροῦχο του στὸν ἱερὸ τόπο τῆς σκηνῆς. Τὸ πῆλινο σκεῦος πού μέσα του θὰ ψηθεῖ πρέπει νὰ συντριβεῖ. Ἄν ψηθεῖ σὲ σκεῦος χάλκινο θὰ τριφεῖ καλὰ καὶ θὰ ξεπλυθεῖ μὲ νερό. Μόνον ἄρσενικό μέλος ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τῶν ἱερέων θὰ φάει ἀπὸ αὐτά, γιατί εἶναι ἅγια ἁγίων, ἀφιερωμένα στὸν Κύριο»⁸¹. Ἱερὸ σφάγιο λοιπὸν γιὰ

81. Λευϊτ. 6, 17-22.

ἕτερον οὐδὲν παρὰ τὸν Ἐμμανουήλ, ὅς ἐστιν ἀμνὸς ὁ ἀληθινὸς ὁ αἰζων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. Σφάζεται δὲ ἐν τόπῳ τοῦ ὀλοκαυτώματος οὐ γὰρ τοι μερικῶς τε καὶ καθ' ἡμᾶς ἅγιος ὁ Χριστὸς (οὐ γὰρ ἐποίησεν ἁμαρτίαν), εὐώδης δὲ ὄλος καὶ ἱερὸς καὶ ἁγια-
5 σμοῦ τοῖς ἄλλοις ἅπασι χορηγός. Εἰ γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη καὶ τοῖς κατακεκρωμένοις ἐναριθμῖος γέγονεν οἰκονομικῶς, ἀλλ' οἶδεν ἅγιον ὄντα καὶ ἱερὸν τὸν τοῦ Υἱοῦ θάνατον ὁ Πατήρ. Ταύτη τοί φησιν· «Ἐν τόπῳ οὐ σφάξουσι τὸ ὀλοκαύτωμα, σφάξουσι καὶ τὸ περὶ ἁμαρτίας Ἅγια ἁγίων ἐστίν».

10 Ὡσπερ γὰρ Θεὸς θεῶν ἐστὶν ὁ Υἱός, οὕτω καὶ ἁγίων Ἅγιος, ὅλην αὐτὸς ἁγιάζων τὴν κτίσιν τῷ ἰδίῳ Πνεύματι, καθὸ πέφυκεν ἐκ Πατρὸς, καὶ ἐστὶ Θεὸς ἀληθῶς. Ἐδεταὶ δὲ τὴν θυσίαν, φησὶν, ὁ προσκομίζων αὐτὴν ἱερεὺς. Ἐκαστος γὰρ, οἶμαι, τῶν εἰς λειτουργίαν τὴν ἱερὰν ἠγγμένων, τοὺς καρποὺς τῶν ἰδίων ἀποτρυνγῆσει
15 πόνων, καὶ τῆς ἑαυτοῦ λειτουργίας ἐκθεριεῖ τὴν ἀντίδοσιν. Ἐσθίεται δὲ τῆς θυσίας τὸ λείψανον ἐν ἁγίοις τόποις καὶ ἐν αὐτῇ τῆς ἁγίας σκηνῆς. Προσάγεται γὰρ ἐν ἐκκλησίαις τὰ μυστικά, καὶ τῆς ἁγίας τραπέζης Χριστοῦ τὸ ἀπόλεκτον ἐν αὐταῖς ἀξιούται γένος. Ἐνθα δ' ἂν ἱερατεύει νόμιμος ἱερεὺς, ἅγιος ἐστὶ τόπος. Ἀγιάζει δὲ
20 τὸν ἀπτόμενον ἢ θυσία καὶ ὁ τοῦ αἵματος ραντισμός. Προσιέμεν γὰρ τοῖς ἁγίοις, οὐχ ἑτέρου του χάριν, ἢ ὥστε μεταλαχεῖν τοῦ ἁγίου Χριστοῦ διὰ τε τῆς ἀπορρήτου καὶ πνευματικῆς θυσίας. Διαγνίζεται δὲ καὶ τὰ ταῖς θυσίαις ὑπηρετοῦντα σκεῖη, ὡς ἂν μὴ ἑτέρω γένοιτό τι, μηδὲ ταῖς τῶν ἀνθρώπων ὑποφέροιο χρείαις τὰ τοῖς
25 ἱεροῖς λελειουργηκότα. Τετήρηται δὲ ὁ νόμος, καὶ ἐν ἐκκλησίαις σφάζεται. Ἀνδριζομένοις δὲ ὅτι τὸ εὐλογεῖσθαι πρέπει, σαφηνεῖ πάλιν ὁ νόμος εἰπὼν· «Πᾶν ἄρσεν ἐν τοῖς ἱερεῦσι φάγεται αὐτά».

ΠΑΛΛ. Σαφῆς ὁ λόγος.

ΚΥΡ. Θεομοθετεῖ δὲ πρὸς τούτοις, καὶ ὅπως ἂν γένοιτο καλῶς
30 τῆς θυσίας ὁ τρόπος, τῆς ὑπὲρ ἁμαρτίας, φημί· καὶ τίνα μὲν ἐξ αὐ-

τῆ θυσία πού προσφέρεται γιὰ τὴν ἁμαρτία δὲν εἶναι κανένα ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἑμμανουήλ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ ἀληθινὸς ἀμνὸς πού σηκώνει τὶς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου⁸². Καὶ θυσιάζεται αὐτὸς στὸν τόπο τοῦ ὀλοκαυτώματος. Γιατὶ δὲν εἶναι κατὰ ἓνα μέρος μόνο καὶ σύμφωνα μ' ἐμᾶς ἅγιος ὁ Χριστὸς (γιατὶ δὲν ἔκανε ἁμαρτία)⁸³, ἀλλὰ εἶναι ὀλόκληρος εὐώδης καὶ ἱερός καὶ χορηγεῖ τὸν ἁγιασμὸ σὲ ὅλους τοὺς ἄλλους. Γιατὶ, ἂν καὶ συμπεριλήφθηκε μαζί μὲ τοὺς ἀνόμους καὶ συγκαταριθμήθηκε κατ' οἰκονομία μὲ τοὺς καταδικασμένους⁸⁴, ὁ Πατέρας ὅμως γινώριζε ὅτι ἦταν ἅγιος καὶ ἱερός ὁ θάνατος τοῦ Υἱοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ λέγει· «Στὸν τόπο πού θὰ θυσιάσουν τὸ ὀλοκαύτωμα, θὰ θυσιάσουν καὶ τὸ σφάγιο γιὰ τὴν ἁμαρτία. Εἶναι ἅγια τῶν ἁγίων».

Ὅπως λοιπὸν ὁ Υἱὸς εἶναι Θεὸς θεῶν, ἔτσι εἶναι καὶ Ἅγιος ἁγίων καὶ ἀγιάζει μὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ ὄλη τὴν κτίση, ἐπειδὴ γεννήθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ εἶναι ἀληθινὰ Θεός. Θὰ φάγει, λέγει, τὸ θυσιαζόμενὸ ὃ ἱερέας πού προσφέρει τὴ θυσία. Γιατὶ νομίζω, ὅτι καθέννας ἀπὸ ἐκείνους πού προσήλθαν στὴν ἱερὴ ὑπηρεσία θὰ τραγήσει τοὺς καρπούς τῶν κόπων του καὶ θὰ θερίσει τὴν ἀνταμοιβὴ τῆς ὑπηρεσίας του. Καὶ τὸ ὑπόλοιπο τῆς θυσίας τρώγεται σὲ ἁγίους τόπους καὶ στὴν αὐλὴ τῆς ἁγίας σκηνῆς. Γιατὶ τὰ μυστήρια προσφέρονται σὲς ἐκκλησίες καὶ τὸ ἐκλεκτὸ γένος ἀξιῶνεται μέσα σ' αὐτὲς τὴν ἁγία τράπεζα τοῦ Χριστοῦ. Ὅπου ἱερατεῦει νόμιμος ἱερέας, ὁ τόπος αὐτὸς εἶναι ἅγιος. Καὶ ἡ θυσία ἀγιάζει αὐτὸν πού τὴν ἀγγίζει καθὼς καὶ ὁ ραντισμὸς μὲ τὸ αἷμα. Στους ἁγίους προσερχόμαστε ὄχι γιὰ τίποτε ἄλλο, παρὰ γιὰ νὰ καταστοῦμε μέτοχοι τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν ἀπόρρητη καὶ μυστικὴ θυσία τοῦ ἁγίου σφαγίου. Καθαρίζονται καὶ τὰ σκεύη πού χρησιμοποιοῦνται στὴ θυσία, ὥστε νὰ μὴν πέσουν στὰ χέρια κάποιου ἄλλου, οὔτε νὰ ἐξυπηρετοῦν ἀνθρώπινες ἀνάγκες αὐτὰ πού ὑπηρετήσαν τὰ ἱερά. Ὁ νόμος διατηρήθηκε καὶ σώζεται καὶ σὲς ἐκκλησίες. Κι ὅτι τὸ νὰ εὐλογοῦνται ἀρμόζει στους ἀνδρείους τὸ διασαφηνίζει πάλι ὁ νόμος· «Τὰ θυσιαζόμενα θὰ τὰ φάει κάθε ἀρσενικὸ μέλος τῆς οἰκογένειας τῶν ἱερέων».

ΠΑΛΛ. Ὁ λόγος σου εἶναι σαφής.

ΚΥΡ. Θεομοθετεῖ ὅμως κοντὰ σ' αὐτὰ καὶ πῶς θὰ γίνει καλὰ ἡ διαδικασία τῆς θυσίας, ἐννοῶ τῆς θυσίας γιὰ τὴν ἁμαρτία. Καὶ ποιά

τῆς τὰ τοῖς λειτουργοῦσιν ἐδώδιμα, τίνα δὲ αὐτὰ εἰς ὁμοίην εὐωδί-
 ας ἐξήρημένα. Γέγραπται γὰρ οὕτω «Καὶ πάντα», φησί, «τὰ περι-
 τῆς ἁμαρτίας, ὧν ἂν εἰσενεχθῆ ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῶν εἰς τὴν
 Σκηνὴν τοῦ Μαρτυρίου ἐξιλάσασθαι ἐν τόπῳ ἁγίῳ, οὐ βρωθήσε-
 5 ται, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. Καὶ οὗτος ὁ νόμος τοῦ κυρίου τοῦ πε-
 ρὶ τῆς πλημμελείας, Ἅγια ἁγίων ἐστίν· ἐν τόπῳ οὐ σφάξουσι τὸ
 ὀλοκαύτωμα, σφάξουσι τὸν κυριὸν περὶ τῆς πλημμελείας ἔναντι
 Κυρίου. Καὶ τὸ αἷμα προσχεεῖ ἐπὶ τὴν θάσιν τοῦ θυσιαστηρίου
 κύκλῳ· καὶ πᾶν τὸ στέαρ αὐτοῦ προσοίσει ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τὴν
 10 ὀσφύν, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὰ ἐνδόσθια, καὶ πᾶν τὸ
 στέαρ τὸ ἐπὶ τῶν ἐνδοσθίων· καὶ τοὺς δύο νεφροὺς καὶ τὸ στέαρ τὸ
 ἐπ' αὐτῶν τὸ ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος σὺν
 :οῖς νεφροῖς περιελεῖ αὐτά, καὶ ἀνοίσει αὐτά ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσια-
 στήριον κάρπωμα τῷ Κυρίῳ· περὶ πλημμελείας ἐστὶ. Πᾶς ἄρσην ἐκ
 15 τῶν ἱερέων ἔδεται αὐτά, ἐν τόπῳ ἁγίῳ ἔδονται αὐτά. Ἅγια ἁγίων
 ἐστίν. Ὡσπερ τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας, οὕτω καὶ τὸ περὶ τῆς πλημμε-
 λείας νόμος εἰς αὐτῶν ὁ ἱερεὺς ὅστις ἐξιλάσεται ἐν αὐτῷ, αὐτῷ
 ἔσται».

Ἀποφάσκει μὲν γὰρ δεῖν ποιεῖσθαι τροφὰς τὰ τῶν ἱερείων
 20 ἐνδόσθια. Χρῆ γὰρ μόνῳ, φησὶν, ἀνακεῖσθαι Θεῷ, καὶ αὐτῷ προσ-
 ἀγεσθαι· τουτί γὰρ οἶμαι καταδηλοῦν τὸ, «ἐν πυρὶ κατακαυθήσε-
 ται», τουτ' ἐστίν, ἀνακεῖσθαι τὸ ἐν μόνῳ ἐκνευμήσθω σαφῶς τῇ
 θείᾳ τε καὶ ὑπὲρ πάντα φύσει, ἧς εἰς τύπον τὸ πῦρ. Καταθυομένου
 δὲ τοῦ κυρίου τῆς πλημμελείας, προσχεῖται τὸ αἷμα τῇ θάσει τοῦ
 25 θυσιαστηρίου· ἅγιος γὰρ καὶ ἱερός ὁ Χριστοῦ θάνατος, καὶ μὴν
 καὶ εὐώδης. Ἀναφέρεται γὰρ τὰ ἐνδόσθια, πιμελή, καὶ νεφροὶ καὶ
 λοβὸς τοῦ ἥπατος. Εἶεν δ' ἂν, οἶμαι, ταυτί, καθὰ καὶ ἐν ἑτέροις
 ἔφην, εἰς ἀρετῆς τύπον τῆς οὐ μιᾶς, ἀλλ' ὡς ἐν εἶδει πολλῶν. Πλει-
 στοι γὰρ ὅσοι τῆς ἀρετῆς οἱ τρόποι. Δεδικαιώμεθα δὴ σὺν ἐν Χρι-
 30 στῷ, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνατλάντι θάνατον, καὶ ἀναθέντι ἑαυτὸν εἰς
 ὁμοίην εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ. Ὅτι δὲ οὐκ ἀμισθὶ λειτουργή-

ἀπὸ τὰ θυσιαζόμενα εἶναι γιὰ τροφή τῶν λειτουργῶν καὶ ποιά πάλι ξεχωρίζονται γιὰ νὰ ὀσφράνουν μὲ τὴν εὐωδία τους. Γιατί ἔχει γραφῆ τὸ ἑξῆς: «Καὶ ὅλα», λέγει, «ποῦ θὰ προσφερθοῦν στὴ θυσία γιὰ τὴν ἁμαρτία καὶ ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν ζώων ποῦ φέρνετε στὴ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου πρὸς ἔξιλασμο σὲ τόπο ἅγιο, δὲν θὰ φαγωθεῖ τίποτε· θὰ καοῦν ὀλόκληρα στὸ θυσιαστήριο. Κι αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος τοῦ κριαριοῦ ποῦ θυσιάζεται γιὰ τὰ βαρύτερα ἁμαρτήματα. Ἡ θυσία αὐτὴ εἶναι ἀγιώτατη. Ἐκεῖ ὅπου θυσιάζουν τὰ ὀλοκαυτώματα, θὰ θυσιάσουν τὸ κριάρι γιὰ τὰ πλημμελήματα πρὸς τὸν Κύριο. Καὶ τὸ αἷμα του θὰ τὸ χύσει ὁ ἱερέας κυκλικά στὴ βάση τοῦ θυσιαστηρίου καὶ θὰ προσφέρει ὅλο τὸ πάχος καὶ τὸ κρέας τῆς μέσης καὶ ὅλο τὸ λίπος ποῦ καλύπτει τὰ ἐντόσθια. Θὰ ἀφαιρέσει προηγουμένως τὰ δύο νεφρὰ καὶ τὸ λίπος πάνω σ' αὐτὰ ποῦ φτάνει μέχρι τοὺς μηρούς καὶ μαζί μὲ τὰ νεφρὰ καὶ τὸν λοβὸ τοῦ σκωπιοῦ. Ὅλα αὐτὰ καὶ τὰ προσφέρει ὁ ἱερέας θυσία στὸν Κύριο στὸ θυσιαστήριο τῶν ὀλοκαυτωμάτων, ὡς προσφορά στὸν Κύριο γιὰ τὰ πλημμελήματα. Μόνο οἱ ἄρρενες ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ ἱερέα θὰ φάγουν ἀπὸ αὐτὰ, καὶ μάλιστα στὸν ἅγιο τόπο, γιατί εἶναι ἅγια τῶν ἁγίων. Ὅπως γίνεται ἡ προσφορά γιὰ τὴν ἁμαρτία, ἔτσι θὰ γίνεται καὶ ἡ θυσία γιὰ τὰ πλημμελήματα· ὁ νόμος γι' αὐτὰ εἶναι ἕνας. Ὁ ἱερέας ποῦ θὰ κάνει τὸν ἔξιλασμό, αὐτὸς θὰ πάρει ὅ,τι ἀπομένει»⁸⁵.

Ἀπαγορεύει λοιπὸν νὰ χρησιμοποιοῦν ὡς τροφή τὰ ἐντόσθια τῶν ἱερῶν θυμάτων. Πρέπει, λέγει, ν' ἀφιερώνονται ἀποκλειστικά στὸν Θεὸ καὶ σ' αὐτὸν ν' ἀνήκουν. Γιατί αὐτό, νομίζω, δηλώνει ἡ φράση, «θὰ καοῦν στὴ φωτιά», δηλαδή θὰ παραχωρηθοῦν σὲ μόνη τῇ θεῖα καὶ πάνω ἀπὸ ὅλα φύση, ποῦ τύπος τῆς εἶναι ἡ φωτιά. Κι ὅταν σφάζεται τὸ κριάρι γιὰ τὴ θυσία τῶν πλημμελημάτων, θὰ χύνεται τὸ αἷμα στὴ βάση τοῦ θυσιαστηρίου. Γιατί ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἱερός καὶ ἅγιος καὶ βέβαια καὶ εὐώδης. Προσφέρονται τὰ ἐντόσθια, τὰ πάχη, οἱ νεφροὶ καὶ ὁ λοβὸς τοῦ σκωπιοῦ. Αὐτὰ θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι, νομίζω, ὅπως καὶ ἄλλοῦ εἶπα, τύπος τῆς ἀρετῆς, ποῦ δὲν εἶναι μία, ἀλλὰ ἔχει πολλὲς μορφές. Γιατί οἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἀρετῆς εἶναι πλεῖστες ὅσες. Σωθήκαμε λοιπὸν μὲ τὴ δύναμη τοῦ Χριστοῦ ποῦ ὑπέμεινε τὸ θάνατο γιὰ χάρη μας καὶ πρόσφερε τὸν ἑαυτό του ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία στὸν Θεὸ καὶ Πατέρα⁸⁶. Ὅτι

σομεν τῷ Θεῷ, σαφηνίζει, λέγων εὐθύς τε καὶ ἐφεξῆς «Καὶ ὁ ἱερεὺς ὁ προσάγων ὀλοκαυτώματα ἀνθρώπου, τὸ δέσμα τῆς ὀλοκαυτώσεως ἧς αὐτὸς προσφέρει, αὐτῷ ἔσται, καὶ πᾶσα θυσία ἧτις ποιηθήσεται ἐν τῷ κλιβάνῳ. Καὶ πᾶσα ἧτις ποιηθήσεται ἐπ' ἐσχάρας ἢ ἐπὶ τηγάνου, τοῦ ἱερέως τοῦ προσφέροντος αὐτήν, αὐτοῦ ἔσται. Καὶ πᾶσα θυσία ἀνατεποιημένη ἐν ἐλαίῳ, καὶ μὴ ἀνατεποιημένη, πᾶσι τοῖς υἱοῖς Ἀαρὼν ἔσται, ἐκάστῳ τὸ ἴσον». Σφύζεται καὶ οὗτος ἐν ἐκκλησίαις ὁ νόμος, καὶ βραβεύει τοῖς ἱερουργοῖς τὴν ἰσότητα, διανεμὼν ἐκάστῳ τῆς ἀναμιμάκτου θυσίας ἀπαρράλλα-
 5 πτως τὰ γέρα. Καὶ τοῦτο εἰδὼς ὁ Παῦλος γράφει: «Οὕτω καὶ ὁ Κύριος προσέταξε, τοὺς τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντας, ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου ζῆν». Καὶ οἱ προσφέροντες τὰς θυσίας, κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσὶ, καθὰ πάλιν αὐ. ἰς πού φησιν.

ΠΑΛΛ. ᾠδε ἔχει

15 ΚΥΡ. Καταρρυθμίζει δὲ αὐτὸ καὶ τῆς αἰνέσεως τὴν θυσίαν, καὶ ὅπως ἂν γένοιτο παρεγγυᾷ, λέγων: «Οὗτος ὁ νόμος θυσίας σωτηρίου, ἣν προσοίσουσι Κυρίῳ. Ἐὰν μὲν περὶ αἰνέσεως προσφέρῃ αὐτήν καὶ προσοίσει ἐπὶ τῆς θυσίας τῆς αἰνέσεως, ἄρτους ἐξ σμιδάλεως ἀνατεποιημένης ἐλαίῳ, καὶ λάβανα ἄζυμα διακεκρισμένα
 20 ἐν ἐλαίῳ, καὶ σμιδάλιν πεφυραμένην ἐν ἐλαίῳ. Ἐπ' ἄρτοις ζυμίταις προσοίσει τὰ δῶρα αὐτοῦ ἐπὶ θυσία αἰνέσεως σωτηρίου, καὶ προσάξει ἐν ἅπλῳ πάντων τῶν δώρων αὐτοῦ, ἀφαίρεμα Κυρίῳ. Τῷ ἱερεῖ τῷ προσχέοντι τὸ αἷμα τοῦ σωτηρίου, αὐτῷ ἔσται· καὶ τὰ κρέα θυσίας αἰνέσεως σωτηρίου, αὐτῷ ἔσται. Καὶ ἐν ἡ ἡμέρᾳ δωρεῖται,
 25 βρωθήσεται: οὐ καταλείψουσιν ἅπ' αὐτοῦ εἰς τὸ πρῶν». Ἐπ' ἄρτοις ζυμίταις τῆς αἰνέσεως τὴν θυσίαν ποιεῖσθαι προστέταχε· καίτοι σαφῶς καὶ ἐναργῶς ἐν ἑτέροις εἰπὼν, ὅτι «Πᾶσαν ζύμην καὶ πᾶν μέλι οὐ προσοίσετε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν. Δῶρον ἀπαρχῆς προσοίσετε αὐτὰ τῷ Κυρίῳ· ἐπὶ δὲ τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἀναθήσεται εἰς
 30 ὄσμὴν εὐαδίας Κυρίῳ». Ἄρ' οὖν, ὦ Παλλάδιε, τὸ περιέργον ἐν τούτοις οὐκ ὀνησιφόρον εἶναι φήσῃ

86α. Λευϊτ. 7, 8-10.

89. Λευϊτ. 7, 11-15.

87. Α' Κορ. 9, 13.

90. Λευϊτ. 2, 11-12.

88. Α' Κορ. 10, 18.

βέβαια δὲν θὰ ὑπηρετήσομε χωρὶς ἀμοιβὴ τὸν Θεό, τὸ διευκρινίζει λέγοντας ἀμέσως καὶ τὰ ἀκόλουθα. «Καὶ ὁ ἱερέας πού προσφέρει θυσία ὀλοκαύτωσης γιὰ κάποιον, θὰ παίρνει τὸ δέρμα τοῦ ζώου πού θυσίασε, ὅπως καὶ ἀπὸ κάθε θυσία πού θὰ γίνεται στὸν κλίβανο. Καὶ κάθε θυσία πού θὰ γίνει στὴν ἐσχάρα ἢ στὸ τηγάνι θὰ εἶναι τοῦ ἱερέα πού τὴν προσφέρει. Καὶ κάθε θυσία στὴν ὁποία ἀνακατεύεται λάδι ἢ καὶ δὲν ἀνακατεύεται, θὰ ἀνήκει σὲ ὅλους τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰσραὴλ σὲ ἴσα μερίδια γιὰ τὸν καθέναν»⁸⁶. Καὶ αὐτὸς ὁ νόμος σώζεται σὲ ἐκκλησίες καὶ ἀπονέμει στοὺς ἱερουργοὺς τὴν ἰσότητα, μοιράζοντας στὸν καθέναν ἀπαράλλαχτα τὰ προσφερόμενα δῶρα τῆς ἀναίμακτης θυσίας. Καὶ αὐτὸ γνωρίζοντάς το ὁ Παῦλος, γράφει: «Ἐπι καὶ ὁ Κύριος διέταξε αὐτοὺς πού ὑπηρετοῦν στὸ θυσιαστήριον νὰ ζοῦν ἀπὸ τὸ θυσιαστήριον»⁸⁷. Καὶ ὅσοι προσφέρουν θυσίες μετέχουν στὸ θυσιαστήριον, ὅπως ὁ ἴδιος πάλι λέγει κ. πού⁸⁸.

ΠΑΛΛ. Ἔτσι εἶναι.

ΚΥΡ. Ρυθμίζει ἀκόμα καὶ τὴ θυσία τῆς δοξολογίας, καὶ παραγγέλλει πῶς πρέπει νὰ γίνεται, λέγοντας: «Ὁ νόμος αὐτὸς εἶναι γιὰ θυσία πού προσφέρεται στὸν Θεὸ ὡς εὐχαριστία γιὰ σωτηρία. Ἄν τὴν προσφέρει ὁ ἱερέας γιὰ δοξολογία πρὸς τὸν Θεό, θὰ προσκομίσει γ' αὐτὴ τὴ θυσία δοξολογίας ἕξι ἄρτους ἀπὸ σιμιγδάλι ἀναμυγμένο μὲ λάδι καὶ ἄζυμες λαγάνες, ἀλειμμένες μὲ λάδι, καὶ σιμιγδάλι ἀναμυγμένο μὲ λάδι. Τὰ δῶρα του γιὰ τὴ θυσία δοξολογίας γιὰ σωτηρία θὰ τὰ προσφέρει μαζὶ μὲ ἄρτους ἔνζυμος. Ἐνα ἀπὸ ὅλα τὰ δῶρα του πού θὰ προσφέρει στὸν Κύριον θὰ εἶναι γιὰ τὸν ἱερέα, πού θὰ χύσει τὸ αἷμα γιὰ τὴ θυσία τῆς σωτηρίας. Ἐπίσης τὰ κρέατα γιὰ τὴν εὐχαριστήρια θυσία τῆς δοξολογίας θὰ ἀνήκουν στὸν ἱερέα τῆς θυσίας καὶ θὰ καταναλωθοῦν τὴν ἡμέρα πού προσφέρονται καὶ δὲν θ' ἀφήνεται τίποτε ἀπὸ αὐτὰ γιὰ τὸ πρῶν»⁸⁹. Πρόσταξε ἡ θυσία δοξολογίας νὰ γίνεται μὲ ψωμὶ ἔνζυμο, παρόλο πού σὲ ἄλλο σημεῖο ρητὰ καὶ μὲ σαφήνεια λέγει: «Ἐνζυμο ψωμὶ καθὼς καὶ μέλι δὲν θὰ προσφέρετε στὸν Κύριον τὸν Θεὸ σας. Αὐτὰ θὰ τὰ προσφέρετε στὸν Κύριον μόνο ὡς πρῶτους καρποὺς τῆς σοδειᾶς σας. Ἀλλὰ δὲν θὰ τὰ προσκομίσετε ἐπάνω στὸ θυσιαστήριον ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία στὸν Κύριον»⁹⁰. Ἄραγε, Παλλάδιε, δὲν νομίζεις ὅτι ἡ περιέργεια στὸ θέμα αὐτὸ εἶναι χρήσιμη;

ΠΑΛΛ. Καί μάλα.

ΚΥΡ. Τίς οὖν ἄρα ἔσται τῆς οἰκονομίας ὁ τρόπος, φέρε δὴ λέγωμεν, πολυπραγμονοῦντες ὡς ἔνι, καὶ τρίβον ἰέντες τὴν κεκορυμμένην. Νομικώτατα τοίνυν καὶ ὁ θεοσπέσιος Δαβὶδ τὴν πνευματικὴν ἀνακρούων λύραν, «Ποτήριον», φησί, «σωτηρίου λήψομαι, καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικαλέσομαι», τῆς αἰνέσεως τὴν θυσίαν, ποτήριον σωτηρίου διαρρηθὴν ἀποκαλῶν. Προσκομιζομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὴν αἴνεσιν κατὰ πληθὺν μὲν ἐν ἐκκλησίαις, εἰς ἐνότητα πνεύματος, καὶ ὡς εἰς ἓν σῶμα καὶ ψυχὴν μίαν συνενηγμένοι διὰ
10 τῆς πίστεως γέγραπται γάρ, ὅτι «Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πεπιστευκότων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία». Ποιούμεθα δὲ τὰς δοξολογίας καὶ καθ' ἓνα πολλάκις ἱερμευόντες οἶκον, καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτί· καὶ τὸ χρημᾶ ἔστι τοῖς ἐπιεικέσιν ἐν τριβῇ. Ἦ οὐκ ἀληθὲς ὁ φημι;

ΠΑΛΛ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΚΥΡ. Ἄλλ' εἴτ' οὖν ἐν ἐκκλησίαις κατὰ πληθὺν προσάγοιτο πρὸς ἡμῶν τὸ θῦμα, εἴτ' οὖν ἐν ἑτέροις πράττειτο τόποις, καὶ καθ' ἓνα τυχόν, ἧ καὶ κατὰ δύο που, καὶ τρεῖς καὶ πλείονας ἔτι, ἀδιάκριτος ἡ παράστασις τῶν ὑμολογεῖν εἰωθότων καὶ εἰς τοῦτο συνδεδραμηκότων· ὁμοῦ γὰρ τοῖς ἤδη κεκαθαρμένοις διὰ τοῦ ἁγίου
20 βαπτίσματος συναναφέρει τὸ θῦμα· καὶ ὁ κατηχούμενος ἔτι, καὶ τοῖς τελείοις συναναθεὶς τὴν αἴνεσιν, τῶν ἔτι μυστικωτέρων ἀποφοιτᾶ, καὶ θυσίας εἴρογεται τῆς ἐπὶ Χριστῷ. Ταύτη τοι καλῶς ὁ νόμος προανεφώνει τὴν οἰκονομίαν, καὶ τῆς αἰνέσεως τὴν θυσίαν, ἐπ' ἄρτοις ζυμίταις καὶ ἐν ἀζύμοις λαγάνοις ποιεῖσθαι προστέτα-
25 χεν. Ἐκάστου, καθάπερ ἐγῶμαι, τῶν ἄνομασμένων, ζωῆς εἶδος ὑποσημαίνοντος· ἄρτος μὲν γὰρ ὁ ἐζυμωμένος, βίου καὶ ζωῆς ἔσται τύπος, τῆς οὐπω κεκαθαρμένης διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, οὔτε μὴν εἰσάπαν ἀπηλλαγμένης κοσμικῆς ἀκαθαρσίας· λάγανον δὲ ἀζυμον τῆς ἤδη διεσηγημένης ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως, τῆς τῶν
30 τελείων, φημί, οἷς καὶ ὁ θεοσπέσιος Παῦλος προσεφάνει, λέγων

ΠΑΛΛ. Καὶ πολὺ ὠφέλιμη μάλιστα.

ΚΥΡ. Ἐμπρὸς λοιπὸν ἃς ποῦμε τώρα πῶς ρυθμίζεται ἡ διαδικασία, ἐκθέτοντας τὰ σχετικὰ μ' αὐτὴν μὲ λεπτομέρεια κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ἀνοίγοντας τὸν κρυμμένο δρόμο. Σὲ ἀπόλυτη συμφωνία μὲ τὸ νόμο καὶ ὁ θεοπέσιος Δαβίδ, κρούοντας τὴν πνευματικὴ του λύρα, λέγει: «Θὰ λάβω καὶ θὰ ὑψώσω τὸ ποτήρι μου γιὰ τὴ σωτηρία μου καὶ θὰ ἐπικαλεσθῶ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»⁹¹, ὀνομάζοντας ρητὰ τὴ θυσία δοξολογίας ποτήριο σωτηρίας. Προσφέρομε βέβαια κι ἡμεῖς τὴ δοξολογία μαζί μὲ μεγάλο πλῆθος στὶς ἐκκλησίες μὲ ἐνότητα πνεύματος, συγκεντρωμένοι μὲ τὴν πίστη σὰν σὲ ἓνα σῶμα καὶ μία ψυχὴ. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ: «⁷ Ἦταν μία ἡ καρδιά καὶ ἡ ψυχὴ ἐκείνων ποὺ εἶχαν πιστέψει»⁹². Πραγματοποιοῦμε ὅμως τὶς δοξολογίες μας πολλὲς φορὲς μὲ ἡρεμία καὶ σὲ κάθε σπῆτι καὶ τὴν ἡμέρα καὶ τὴ νύχτα, καὶ τὸ πρῶγμα εἶναι συν. ἰθισμένο στους ἀγαθοὺς καὶ πρᾶους ἀνθρώπους. Ἡ δὲ εἶναι ἀλήθεια αὐτὸ ποὺ λέγω;

ΠΑΛΛ. Πῶς δὲν εἶναι;

ΚΥΡ. Εἴτε λοιπὸν στὶς ἐκκλησίες μὲ μεγάλα πλήθη προσφέρεται ἀπὸ μᾶς ἡ θυσία, εἴτε γίνεται σὲ ἄλλους τόπους μὲ ἓναν ἴσως ἢ καὶ μὲ δύο ἢ τρεῖς ἢ καὶ ἀκόμα μὲ περισσότερους, δὲν γίνεται διάκριση στὴν παράσταση ἐκείνων ποὺ συνήθισαν νὰ δοξολογοῦν κι ἔχουν συγκεντρωθεῖ γι' αὐτὸ τὸ λόγο. Γιατὶ προσφέρει τὸ θῦμα μαζί μὲ ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἤδη καθαρθεῖ μὲ τὸ ἅγιο βάπτισμα κι αὐτὸς ποὺ ἀκόμα εἶναι κατηχούμενος, καὶ προσφέροντας τὴ δοξολογία μαζί μὲ τοὺς τέλειους, ἀποχωρεῖ ἀπὸ τὶς περισσότερο μυστικότερες τελετὲς κι ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ ὁ νόμος προσηγγεῖλε ὀρθὰ τὴν οἰκονομία καὶ πρόσταξε ἡ θυσία τῆς δοξολογίας νὰ γίνεται μὲ ψωμῖά ἐνζυμα καὶ μὲ ἄζυμες λαγάνες. Καθένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ δύο ποὺ ἀναφέρθηκαν ὑποδηλώνει κάποιον εἶδος ζωῆς. Ὁ ἐνζυμιος ἄρτος εἶναι τύπος τοῦ βίου καὶ τῆς ζωῆς ποὺ δὲν ἔχουν ἀκόμα καθαρθεῖ μὲ τὸ ἅγιο βάπτισμα καὶ δὲν ἔχουν ἀπαλλαγεῖ τέλεια ἀπὸ τὴν κοσμικὴ ἀκαθαρσία. Ἡ ἄζυμη λαγάνη δηλώνει τὴ ζωὴ ποὺ ἔχει καθαρθεῖ ἤδη γιὰ τὸν Χριστὸ μὲ τὴν πίστη, ἐννοῶ τὴ ζωὴ τῶν τέλειων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθυνόταν καὶ ὁ θεοπέσιος Παῦλος λέγοντάς τους: «⁷ Ὡστε ἃς ἐορτάζομε, ὄχι μὲ ἄρτο ἀπὸ τὴν παλαιὰ ζύμη, οὔτε ἀπὸ

«Ὡστε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εὐλικρινείας καὶ ἀληθείας». Καὶ πάλιν «Ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ᾗτε νέον φύραμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι».

5 ΠΑΛΛ. Ἄριστα ἔφησ

ΚΥΡ. Σεμιδάλις δὲ πρὸς τούτοις οὕτω πρὸς ἐνότητα συνενηνεγμένη, καθὰ καὶ ἐν ἄρτῳ καὶ ἐν λαγᾶνῳ τυχόν, μένουσα δὲ ὡσπερ ἐν κόκκοις ἔτι, τὸ ὡς ἐν καθ' ἕκαστον καὶ καθ' ἓνα τῶν προσκομιζόντων τὴν αἴνεσιν ὑπαινίττεται· δεκτοὶ γὰρ ἐσμεν τῷ Θεῷ ποι
10 ούμενοι τὰς δοξολογίας, καὶ ἀνὰ μέρος ἕκαστος, καὶ ὡς ἐν οἱ πάντες κατὰ πληθύν. Ἐπιχεῖται δὲ τὸ ἔλαιον τῇ τῆς αἰνέσεως θυσίᾳ, τὸ ἰλαρὸν τοῦ πράγματος ὑποσημαῖνον, καὶ ὅτι πάντῃ τε καὶ πάντως ἔψεται παρὰ Θεῷ τὸ ἐλεεῖσθαι δεῖν τοῖς προσάγειν εἰωθέσιν αὐτήν. «Θῦσον», γὰρ φησι, «τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ
15 Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου καὶ ἐπικάλουσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελοῦμαί σε, καὶ δοξάσεις με». Γράφει δὲ πον καὶ ὁ Χριστοῦ μαθητῆς «Ἀθυμεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω εὐθυμεῖ; ψαλλέτω». Οὐκοῦν ἐν ἄρτοις ἐζυμωμένοις καὶ ἐν ἀζύμοις λαγᾶνοις καὶ ἐν κερχεμίσι ἔτι σεμιδάλεως ἐκπράττεσθαι δεῖν τῆς αἰνέσεως τὴν
20 θυσίαν, διετύπου σαφῶς ἐνὸς δὲ ἀφ' ἑκάστου προσαγομένου, καὶ ὡς ἐν δρακί μιᾷ τῆς σεμιδάλεως, σφαζομένου τε προβάτου, καὶ τῶν ἐντοσθίαν θυομένων κατὰ τὸν νόμον, ἐδάδιμα τὰ λουτὰ τοῖς ἱερουργεῖν ἐπιτεταγμένοις, οὐκ ἀκερδῆ τὴν ἱερωσύνην καταδεικνύντος τοῦ νόμον προσεπιτάττει λέγων «Ἐν ἡ ἡμέρᾳ δωρεῖται, βρω
25 θήσεται· οὐ καταλείψουσιν ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸ πρῶν». Δι' οὗ δὴ πάλιν ἔπεισι νοεῖν ἐκεῖνό πον τάχα παρελάσαντος γὰρ τοῦ καιροῦ καὶ παρωχηκότος τοῦ αἰῶνος τοῦ ἐνεστηκότος καθάπερ ἡμέρας, δοξολογίας ἡμῖν ἐπινοηθήσεται παρ' οὓς ἴσμεν τρόπος ἕτερος

Ὡσπερ γὰρ τῆς ἐπὶ τῷ Φαραῷ δυναστείας ἐλευθερωθέντες
30 ἠδόμενοι ἐν νόμῳ ἔλεγον, «Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται· ἔπιον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν», λαμπρότε-

ζύμη ἁμαρτίας καὶ πονηρίας, ἀλλὰ μὲ τὸν ἄζυμο ἄρτο τῆς καθαρότητος καὶ τῆς ἀλήθειας»⁹⁵. Καὶ πάλι: «Καθαρίστε λοιπὸν τὸ παλιὸ προζύμη, γιὰ νὰ γίνετε νέα ζύμη, ἀφοῦ δὲν θὰ ἔχετε τὸ προζύμη τῆς ἁμαρτίας»⁹⁶.

ΠΑΛΛ. Πολὺ ὠραῖα τὸ εἶπες.

ΚΥΡ. Κοντὰ σ' αὐτά, τὸ σιμγδάλι, πού δὲν ἔχει ἀκόμα μαζευτεῖ σὲ ἐνότητα, ὅπως στὸ ψωμί καὶ τῆ λαγάνα, ἀλλ' εἶναι ἀκόμα σὲ κόκκους, ὑπαινίσσεται αὐτοὺς πού προσκομίζουν τῆ δοξολογία ἀτομικὰ καὶ ἰδιαίτερα ὁ καθένας. Γιατὶ ὁ Θεὸς μᾶς δέχεται ὅταν κάνομε τὶς δοξολογίες, καὶ τὸν καθένα χωριστὰ, καὶ ὅλους μαζί σὲ ἐνότητα πλήθους. Ἐπάνω στὰ προσφερόμενα γιὰ τῆ θυσία δοξολογίας χύνεται τὸ λάδι, πού ὑποδηλώνει τῆ χαρὰ τῆς προσφορᾶς καὶ ὅτι ὅποσοδήποτε θ' ἀκολουθήσει ἡ εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ σ' αὐτοὺς πού συνηθίζουν νὰ προσφέρουν αὐτὴν τακτικά. Γιατὶ λέγει: «Πρόσφερε πὸν Θεὸ θυσία δοξολογίας καὶ ἐκπλήρωσε τὶς ὑποσχέσεις σου στὸν Ὑψιστο· ἐπακάλεσσε με τὴν ἡμέρα τῆς θλίψης σου, καὶ θὰ σὲ ἀπαλλάξω ἀπὸ αὐτὴν καὶ θὰ μὲ δοξολογήσεις»⁹⁶. Γράφει κάποιου καὶ ὁ μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ: «Εἶναι κάποιος ἀπὸ σᾶς λυπημένος, ἃς προσεύχεται· εἶναι εὐθυμος, ἃς ψάλλει»⁹⁶. Ἐπομένως τὸ διατύπωσε μὲ σαφήνεια ὅτι πρέπει νὰ γίνεται ἡ θυσία τῆς δοξολογίας μὲ ἄρτους ἐνζυμους καὶ μὲ ἄζυμες λαγάνες καὶ μὲ σιμγδάλι πού εἶναι ἀκόμη σὲ κόκκους. Κι ἀφοῦ ἀπὸ τὸ καθένα πού προσφέρεται, ὅπως ἀπὸ τὸ σιμγδάλι μὰ φύχτα καὶ ἀπὸ τὸ θυσιαζόμενο πρόβατο πού τὰ ἐντόσθιά του καίγονταν σύμφωνα μὲ τὸ νόμο, τὰ ὑπόλοιπα καταναλώνονταν ἀπὸ ἐκείνους στοὺς ὁποίους εἶχε ἀνατεθεῖ ἡ θυσία, ὁ νόμος ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἱερωσύνη δὲν εἶναι κάτι δίχως κέρδος. Γι' αὐτὸ προστάζει ἐπὶ πλέον: «Τὴν ἡμέρα πού προσφέρεται τὸ δῶρο, τὴν ἴδια μέρα θὰ καταναλωθεῖ· δὲν θὰ ἀφήσουν ἀπὸ αὐτὸ γιὰ τὸ πρῶν τῆς ἄλλης ἡμέρας»⁹⁷. Ἀπὸ αὐτὸ πάλι μοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ τὸ ἄλλο· ὅταν δηλαδὴ κυλήσει ὁ καιρὸς καὶ περάσει ὁ παρὼν αἰώνας σὰν μὰ μέρα, θὰ ἐπινοηθεῖ ἀπὸ ἐμᾶς ἕνας διαφορετικὸς ἀπὸ ὅσους ξέρομε τρόπος δοξολογίας.

Πράγματι, ὅπως ἐλευθερωμένοι ἀπὸ τὴν τυραννία τοῦ Φαραῶ χαρούμενοι κατὰ τὴν περίοδο τοῦ νόμου ἔλεγαν, «Ὡς ὑμνήσομε τὸν Κύριο· ἡ δόξα πού ἔλαβε εἶναι μεγάλη· ἔρριξε στὴ θάλασσα τὰ ἄλογα

95. Ψαλμ. 49, 14-15.

96. Ἰακ. 5, 13.

97. Λευϊτ. 7, 15.

ρα δὲ ἀσυνκρίτως καὶ ὑπερκειμένα προαναθεωροῦντες ἐν πνεύματι
 τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας τὰ κατορθώματα, διακεκρά-
 γασι τῶν ἁγίων τινές «Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ἄσμα καινόν»· τοῦτο δὲ
 ἦν, «Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ», σκυλεύσας τὸν ἄδην, «καὶ εἰ-
 5 πὼν τοῖς ἐν δεσμοῖς, Ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, Ἀνακαλύ-
 φθητε» τὸν αὐτόν, οἴμαι, τρόπον, κατηρονημένου θανάτου καὶ τῆς
 ἁμαρτίας λελυμένης εἰσάπαν, αἰνέσεως ἔσται τρόπος ὁ τῷ καιρῷ
 πρέπων ἐπὶ μείζοσι γὰρ ὑμνήσομεν καὶ τὰ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον
 πλουτήσαντες ἀγαθὰ, λαμπροτέραις εὐφημίαις τὸ ἀπάντων ἡμῶν
 10 δοτῆρα τῶν ἀγαθῶν Χριστὸν συστεφανώσομεν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ
 «Εἴτε γὰρ προφητεῖαι καταρογηθήσονται», φησὶν, «εἴτε γινῶσις παύ-
 σεται· Καὶ ἄρτοι μὲν ἐκ μέρους γινώσκομεν, ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλει-
 ον, τὸ ἐκ μέρους καταρογηθήσεται». Καὶ μὴ· καὶ αὐτὸς ἔφη πον
 Χριστός «Ταῦτα ἐν παρομίαις λελάληκα ὑμῖν. Ἄλλ' ἔρχεται ὥρα
 15 ὅτε οὔτε ἐν παρομίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρησιία περὶ τοῦ Πα-
 τρός ἀναγγεῶ ὑμῖν». Ὡς οὖν ἐσομένης ἐν ἡμῖν κατὰ καιροῦς
 τελειότερας γνώσεως, ὑψηλότερον ἢ νῦν καὶ ὑμνήσομεν.

ΠΑΛΛ. Πιθανὸς ὁ λόγος

ΚΥΡ. Ἐκάστη δὴ οὖν θυσιά τὸν αὐτῇ πρόποντα θεσμοθετήσας
 20 ὄρον, καὶ ὅπως ἂν γένοιτο, διειπῶν εὐ μάλα, κοινωνὸν εὐθύς τοῦ
 θυσιαστηρίου καθίστησι τὸν ἱερουργόν. Γέγραπται γὰρ ὡδί· «Καὶ
 εἶπε Κύριος πρὸς Ἀαρών, λέγων· Σὺ καὶ οἱ υἱοὶ σου καὶ ὁ οἶκος
 πατριᾶς σου λήψεσθε τὰς ἀπαρχὰς τῶν ἁγίων· καὶ σὺ καὶ οἱ υἱοὶ
 σου λήψεσθε τὰς ἁμαρτίας τῆς ἱερατείας ὑμῶν». Προσεπαγαγὼν
 25 δὲ τούτοις, ὅτι χρῆ τῶν ἱερῶν ἔχεσθαι σπονδασμάτων αὐτούς
 διεγηγεργμένα καὶ νήφοντι νῶ, «Καὶ ἰδοὺ ἐγώ», φησί, «δέδωκα
 ὑμῖν τὴν διατήρησιν τῶν ἀπαρχῶν ἀπὸ πάντων τῶν ἡγιασμένων
 μοι παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ· σοὶ δέδωκα αὐτὰ εἰς γέρας καὶ τοῖς
 υἱοῖς σου μετὰ σέ, νόμιμον αἰώνιον· καὶ τοῦτο ἔστω ὑμῖν ἀπὸ τῶν
 30 ἡγιασμένων ἁγίων τῶν καρπωμάτων, ἀπὸ πάντων τῶν δώρων αὐ-
 τῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θυσιασμάτων αὐτῶν, καὶ ἀπὸ πάσης

καὶ τοὺς ἀναβάτες τοὺς»⁸. Μερικοὶ ἐπίσης ἀπὸ τοὺς ἀγίους, βλέποντας ἀπὸ πρὶν μὲ τὸ Πνεῦμα τὰ ἀσύγκριτα λαμπρότερα καὶ ὑψηλὰ κατορθώματα τοῦ ἔρχομοῦ τοῦ Σωτῆρα στὸν κόσμον, ἀναφωνοῦσαν, «Ψάλλετε στὸν Κύριον ὕμνον νέον»⁹· καὶ αὐτὸ ἦταν ἐκεῖνο τό, «Ἀνέβηκε ὁ Θεὸς με ἀλαλαγμούς»¹, ἀφοῦ λεηλάτησε τὸν ἄδην, «καὶ ἀφοῦ εἶπε στοὺς φυλακισμένους, Βγεῖτε ἔξω, καὶ σὲ ὅσους ἦταν στὸ σκοτάδι, Βγεῖτε στὸ φῶς»². Μὲ τὸν ἴδιον τρόπο, νομίζω, ἀφοῦ ὁ θάνατος καταργηθεῖ καὶ ἡ ἁμαρτία διαλυθεῖ μὰ γιὰ πάντα, θὰ ὑπάρξει τρόπος δοξολογίας πού θὰ ἀρμόζει στὸν καιρὸ ἐκεῖνο. Γιατί θὰ τὸν ὑμνήσουμε γιὰ μεγαλύτερα πράγματα. Κι ἀφοῦ πλουτήσουμε μὲ τὰ ἀγαθὰ τὰ πάνω ἀπὸ τὸ νοῦ καὶ τὸ λόγο μὲ λαμπρότερους ἐπαίνους, θὰ συστηφανεύσουμε τὸν δωρεοδότη ὄλων τῶν ἀγαθῶν Χριστὸ μαζὶ μὲ τὸν Θεὸ Πατέρα. Γιατί λέγει· «Οἱ προφητεῖες θὰ καταργηθοῦν, ἡ γνώση θὰ σταματήσει. Καὶ τώρα δέβαια ἡ γνῶσις μας περιορίζεται σ' ἓνα μέρος, ὅταν ὁμως ἔρθει τὸ τέλειον, τότε τὸ μερικὸ θὰ καταργηθεῖ»³. Ἄλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἶπε κάπου· «Αὐτὰ σᾶς τὰ εἶπα παραβολικὰ. Πλησιάζει ὁμως ὁ καιρὸς πού δὲν θὰ σᾶς μιλῶ παραβολικὰ, ἀλλὰ θὰ σᾶς μιλῶ καθαρὰ γιὰ τὸν Πατέρα»⁴. Ἐπειδὴ λοιπὸν θ' ἀποκτήσουμε τότε τελειότερη γνώση, θὰ εἶναι ὑψηλότερος ἀπὸ ὅ,τι τώρα καὶ ὁ ὕμνος μας.

ΠΑΛΛ. Ὁ λόγος σου εἶναι πολὺ πειστικὸς.

ΚΥΡ. Ἀφοῦ λοιπὸν θεσμοθέτησε τὸν κανόνα πού ἀρμόζει γιὰ κάθε θυσία κι ἀφοῦ ἐξέθεσε μὲ λεπτομέρεια πῶς θὰ γίνει, κάνει ἀμέσως τὸν λειτουργὸ μέτοχο τοῦ θυσιαστηρίου. Γιατί ἔχει γραφεῖ τὸ ἐξῆς· «Καὶ εἶπε ὁ Κύριος στὸν Ἰσραὴλ Ἐσὺ καὶ οἱ υἱοὶ σου καὶ ὅλη ἡ γενιά σου θὰ λάβετε τὶς ἀπαρχὰς τῶν ἀγίων, καὶ ἐσὺ καὶ οἱ υἱοὶ σου θὰ εἴστε ὑπεύθυνοι γιὰ τὶς ἁμαρτίες σας κατὰ τὴν ἱερατεία σας»⁵. Καὶ πρόσθεσε σ' αὐτὰ, ὅτι πρέπει νὰ ἐπιδίδονται στὰ ἱερὰ ἔργα τοὺς μὲ ἐπάγρυπνο καὶ νηφάλιο νοῦ· «Καὶ νά, ἐγώ», λέγει, «σᾶς ἔδωσα τὸ δικαίωμα νὰ παίρνετε τὶς ἀπαρχὰς, ἀπὸ ὅλα δηλαδὴ ὅσα ἀφιερώνονται σ' ἐμένα ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες. Τὰ ἔδωσα αὐτὰ σ' ἐμένα καὶ στοὺς υἱοὺς σου ὡς δῶρο τιμητικὸ, καὶ θὰ εἶναι αὐτὸ αἰώνιος νόμος. Ἄς εἶναι αὐτὰ δικά σας ἀπὸ τὶς θυσίες πού προσφέρονται σ' ἐμένα ἀπὸ ὅλες τὶς ἀναίμακτες θυσίες, ἀπὸ ὅλες τὶς αἱματηρὲς θυσίες πού

3. Α' Κορ. 13, 9-10.

4. Ἰω. 16, 25.

5. Ἀριθμ. 18, 1.

πλημμελείας αὐτῶν, καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, ὅσα
 ἀποδιδόασί μοι ἀπὸ πάντων τῶν ἁγίων, σοὶ ἔσται καὶ τοῖς υἱοῖς
 σου. Ἐν τῷ Ἁγίῳ τῶν ἁγίων φάγεσθε αὐτά· πᾶν ἀρσενικὸν φάγε-
 σθε αὐτά, σὺ καὶ οἱ υἱοὶ σου. Ἅγια ἔσται σοι. Καὶ τοῦτο ἔσται ὑμῖν
 5 ἀπαρχῶν δομάτων αὐτῶν, ἀπὸ πάντων τῶν ἐπιθεμάτων τῶν υἱῶν
 Ἰσραὴλ. Σοὶ δέδωκα αὐτά καὶ τοῖς υἱοῖς σου καὶ ταῖς θυγατράσι
 σου μετὰ σοῦ, νόμιμον αἰώνιον· πᾶς καθαρὸς ἐν τῷ οἴκῳ σου ἔδε-
 ται αὐτά. Πᾶσα ἀπαρχὴ ἐλαίου καὶ πᾶσα ἀπαρχὴ οἴνου καὶ σίτου,
 ἀπαρχὴ αὐτῶν ὅσα ἂν δῶσι τῷ Κυρίῳ, σοὶ δέδωκα αὐτά. Τὰ πρω-
 10 τογενήματα πάντα ὅσα ἐν τῇ γῆ αὐτῶν, ὅσα ἂν ἐνέγκωσι Κυρίῳ,
 σοὶ ἔσται. Πᾶς καθαρὸς ἐν τῷ οἴκῳ σου ἔδετα αὐτά. Πᾶν ἀνατεθε-
 ματισμένον ἐν υἱοῖς Ἰσραὴλ, σοὶ ἔσται, καὶ πᾶν διανοῖγον μήτρην
 ἀπὸ πάσης σαρκός, ὅσα προσφέρουσι Κυρίῳ, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως
 κτηνῶν, σοὶ ἔσται. Ἄλλ' ἢ λύτρωσις λυτρωθήσεται τὰ πρωτότοκα
 15 τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν κτηνῶν τῶν ἀκαθάρτων
 λυτρώσῃ· καὶ ἡ λύτρωσις αὐτοῦ ἀπὸ μηνιαίου· ἡ συντίμησις πέντε
 σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον, εἴκοσι ὄβολοι εἰσι· πλὴν πρω-
 τότοκα μόσχων καὶ πρωτότοκα προβάτων καὶ πρωτότοκα αἰγῶν
 οὐ λυτρώσῃ· ἁγία ἔστι· καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν προσχεεῖς πρὸς τὸ θυ-
 20 σιαστήριον, καὶ τὸ στέαρ ἀνοίσεις κάρπωμα εἰς ὄσμην εὐωδίας
 Κυρίῳ. Καὶ τὰ κρέα ἔσται σοί, καθὰ καὶ τὸ στήθνιον τοῦ ἐπι-
 θέματος καὶ κατὰ τὸν βραχίονα τὸν δεξιόν, σοὶ ἔσται. Πᾶν ἀφαί-
 ρημα τῶν ἁγίων, ὅσα ἐὰν ἀφέλωσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ Κυρίῳ, δέδωκα
 σοὶ καὶ τοῖς υἱοῖς σου καὶ ταῖς θυγατράσι σου μετὰ σοῦ, νόμιμον
 25 αἰώνιον· διαθήκη ἄλλος αἰωνίου ἐστὶν ἔναντι Κυρίου, σοὶ καὶ τῷ
 σπέρματί σου μετὰ σέ».

Συνίης οὖν ἄρα κἀντεῦθεν, οἴμαί που, καὶ μάλα σαφῶς, ὅτι
 πᾶν εἶδος θυσίας καὶ προσαγωγῆς ἐκνενέμηκεν ἐναργῶς τῷ ἱερῷ
 τε καὶ ἀπολέκτῳ γένει, καὶ τὰ ἀπὸ πάσης πλημμελείας καὶ ἀπὸ
 30 πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν, τοῦτ' ἔστι, τὰ ὑπὲρ πάσης πλημμελείας καὶ

προσφέρονται για πλημμελήματα και για όλα τὰ ἁμαρτήματά τους, ἀπὸ ὅλες τις προσφορὲς ποὺ μοῦ κάνουν, θὰ εἶναι γιὰ ἐσένα καὶ τοὺς ἀπογόνους σου. Θὰ τὰ τρῶτε αὐτὰ μέσα στὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, ἀλλὰ μονάχα οἱ ἄρρενες, ἐσὺ καὶ οἱ υἱοὶ σου· θὰ εἶναι γιὰ σένα ἅγια. Κι αὐτὸ ἀκόμα θ' ἀνήκει σ' ἐσᾶς· οἱ ἀπαρχὲς ἀπὸ τὰ προϊόντα τους ποὺ θὰ μοῦ προσφέρουν καὶ ἐπίσης ὅλες οἱ θυσιῆς τῶν ἐπιθεμάτων τῶν Ἰσραηλιτῶν· ὅλα αὐτὰ τὰ ἔχω δώσει σ' ἐσένα καὶ τοὺς υἱοὺς καὶ τις θυγατέρες σου, καὶ ὁ νόμος θὰ ἰσχύει γιὰ πάντα. Καθένας ποὺ εἶναι καθαρὸς ἀπὸ τὸ σπῆτι σου θὰ φάει ἀπὸ αὐτά. Κάθε ἀπαρχὴ λαδιοῦ καὶ κάθε ἀπαρχὴ κρασιοῦ καὶ σιταριοῦ, κάθε ἀπαρχὴ προϊόντων, ὅσα θὰ προσφέρουν στὸν Κύριο, τὰ δίνω σ' ἐσένα. Ὅλα τὰ πρωτογεννήματα ποὺ παράγονται στὴ χώρα σας, ὅσα προσφέρουν στὸν Κύριο, θὰ εἶναι δικὰ σου. Καθένας ποὺ εἶναι καθαρὸς ἀπὸ τὸ σπῆτι σου θὰ φάει ἀπὸ αὐτά. Κάθε ἀφιέρωμα τῶν Ἰσραηλιτῶν σὲ μένα εἶναι δικό σας, καὶ κάθε πρωτότοκο κάθε ζώου, ὅσα προσφέρουν στὸν Κύριο, ἀπὸ ἄνθρωπο μέχρι καὶ ζῶο, εἶναι δικό σου. Μποροῦν ὅμως τὰ πρωτότοκα τῶν ἀνθρώπων νὰ ἐξαγοραστοῦν μὲ λύτρα. Θ' ἀποδώσεις μὲ λύτρα καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν ἀκαθάρτων ζώων καὶ ἡ ἐξαγορὰ θὰ γίνεται, ὅταν αὐτὰ γίνουν ἑνὸς μηνός· ὁ ὑπολογισμὸς τῆς τιμῆς του εἶναι πέντε σίκλοι, σύμφωνα μὲ τὸν σίκλο τῆς Σκηνῆς, ἢ εἴκοσι ὄβολοι. Τὰ πρωτότοκα ὅμως τῶν μοσχαριῶν, τῶν προβάτων καὶ τῶν γιδιῶν δὲν θὰ τὰ δώσεις μὲ λύτρα, γιὰτὶ εἶναι ἅγια γιὰ τὴ θυσία. Τὸ αἷμα αὐτῶν θὰ τὸ χύσεις στὴ βάση τοῦ θυσιαστηρίου, ἐνῶ τὸ λίπος θὰ τὸ προσφέρεις ὡς προσφορὰ εὐφραντικῆς εὐωδίας στὸν Κύριο. Τὸ κρέας τους εἶναι δικό σου, ὅπως καὶ τὸ στήθος ποὺ ἔχει προσφερθεῖ ὡς θυσία ἐπιθέματος καὶ ἡ δεξιὰ ὠμοπλάτη θὰ εἶναι δικὰ σου. Κάθε ἀφιέρωμα ἀπὸ τις προσφορὲς τῶν Ἰσραηλιτῶν στὸν Κύριο τὸ δίνω σ' ἐσένα καὶ στοὺς υἱοὺς σου καὶ στὶς θυγατέρες σου μαζί, καὶ θὰ εἶναι νόμος αἰώνιος. Αὐτὸ εἶναι αἰώνια συμφωνία ἄλλοτος ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ ἀπὸ ἐσένα μαζί μὲ τοὺς ἀπογόνους σου»⁶.

⁶ Ἀντιλαμβάνεσαι λοιπόν, νομίζω, καὶ ἀπὸ ἐδῶ, καὶ πολὺ καθαρὰ μάλιστα, ὅτι κάθε εἶδος θυσίας καὶ προσφορᾶς τὰ παραχώρησε ρητὰ στὸ ἱερό καὶ ἐκλεκτὸ γένος, καὶ τις προσφορὲς γιὰ κάθε πλημμέλημα

6. Ἄριθμ. 18, 8-19.

ἀμαρτίας θύματα. Ὅνομα γὰρ τοῖς ὑπὲρ ἀμαρτίας θύμασιν, ἀμαρτία. Τοιγάρτοι καὶ Παῦλος ἡμῖν ὁ σοφός, νομικὴν ἐπὶ Χριστοῦ τὴν λέξιν ἐπιτίθει λέγων· «Δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ Θεῷ· τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἀμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἀμαρτίαν ἐποίησε». Τέθυται γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς Γραφάς, ὡς ἀρνίον ἄκακον ὁ Υἱός. Ὅτι δὲ ἀμαρτία τοῖς ὑπὲρ ἡμῶν ἀμαρτίας θύμασιν ὄνομα τέθειται παρὰ τοῦ νόμου, σαφηνιεῖ λέγων διὰ τοῦ προφήτου Θεὸς περὶ τῶν ἱερουργῶν· «Ἀμαρτίας λαοῦ μου φάγονται»· τοῦτ' ἔστι, τὰ ὑπὲρ ἀμαρτιῶν τοῦ λαοῦ μου βρωῶσις ἔσται τοῖς ἱερεῦσιν. Ἀπονέμει τοίνυν αὐτοῖς ἀπάσης θυσίας λείψανον, ἐδώδμά τε ποιεῖσθαι προστάττει, πλην ἐν ἀγίῳ τόπῳ, φησί, καὶ ὑπὸ παν· ὅς ἀρσενικοῦ. Καὶ τίς ὁ ἐπὶ τῷδε λόγος, εἴρηται πρὸς ἡμῶν. Ἐν δὴ τοῖς ἤδη παρωχηκόσιν, ἐλαίου δὲ ἀπαρχή, σίτου τε καὶ οἴνου, καὶ τῶν πρωτοτόκων αἱ ἀπολυτρώσεις, καὶ μὲν τοι τὰ ἀναθήματα, μόνοις οὐκέτι τοῖς ἀρσενικοῖς, οὐδὲ ἐν αὐτῇ τῇ ἀγία βρώσιμα, ἀλλ' ἐν οἴκῳ λοιπὸν ἱερέως, καὶ αὐταῖς θυγατρῶσιν ἐγκείμενα πρὸς ἀπόλαυσιν, καὶ παντὶ γνωρίμῳ καὶ οἰκειοτάτῳ.

Καὶ ἀναγκαῖα πρὸς ἐπιτήρησιν ἢ διαστολή· τὰ μὲν γὰρ τῶν θυσιῶν λείψανα μόνοις ἂν πρέπει τοῖς ἡγιασμένοις εἰς χρῆσιν, καὶ οὐχ ὡς βρωῶσις ἔσται κοινή· καὶ τόπος ἅγιος ὁ πρέπων αὐτοῖς. Τὰ δὲ ὅσα περίεστιν, ἐν δωροφορίας τάξει προσσηνηγεμένα, παραλαβῶν, δευτερόν πως, φησὶν, ἐν ἑαυτοῖς ἔχει λόγον καὶ παντὶ προσκείσεται τῷ οἴκῳ τοῖς ἱερουργοῖς, εἰ μόνον εἴη καθαρός, τοῦτ' ἔστιν, ἀδέθηλος κατὰ μὲν τὸν νόμον, εἰ μὴ ἀπερίτμητος, εἰ μὴ ἀλλογενής, εἰ μὴ λεπρός, εἰ μὴ γονορροής, κατὰ δέ γε τὸν τοῦ νέου Γράμματος σκοπὸν καὶ ἀσφάλειαν ἐκκλησιαστικὴν, εἰ μὴ ἀνιερὸς τε καὶ ἄπιστος, εἰ εὐσεθής καὶ φιλόθεος. Πρέποι γὰρ ἂν ὅτι μάλιστα γὰρ τοῖς εἰς θεῖαν ἱερουργίαν ἡγμένοις, κολλᾶσθαι φιλεῖν τοὺς οὔτερον ἂν εἶεν ἀγαθοί τε τὴν ἕξιν, καὶ φιλοθείας ἔμπλεω τὴν διάνοι-

καὶ γιὰ ὅλες τὶς ἁμαρτίες, δηλαδὴ τὰ θυσιαζόμενα γιὰ κάθε πλημμέλημα καὶ κάθε ἁμαρτία. Γιατὶ τὸ ὄνομα τῶν θυσιαζομένων γιὰ τὴν ἁμαρτία, εἶναι ἁμαρτία. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ σοφὸς Παῦλος χρησιμοποιοῦσε γιὰ τὸν Χριστὸ τὴ λέξη τοῦ νόμου, λέγοντας: «Παρακαλοῦμε γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ· συμφιλιωθεῖτε μετὸν Θεό· γιατί ἐκείνον ποὺ δὲν γνώρισε ἁμαρτία, τὸν ἔκανε γιὰ χάρη μας ἁμαρτία»⁷. Γιατὶ σύμφωνα μετὰ τὴ Γραφή⁸ θυσιάσθηκε ὁ Υἱὸς γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας σὰν ἄκακο ἄρνι. Ὅτι βέβαια στὰ θύματα ποὺ θυσιάζονται γιὰ τὴν ἁμαρτία μας ἔδωσε ὁ νόμος τὸ ὄνομα «ἁμαρτία» τὸ διευκρινίζει ὁ Θεὸς λέγοντας μετὰ τὸ στόμα τῶν προφητῶν γιὰ τοὺς ἱερουργούς: «Θὰ φάνε τὶς ἁμαρτίες τοῦ λαοῦ μου»⁹, δηλαδὴ τὰ θυσιαζόμενα γιὰ τὶς ἁμαρτίες τοῦ λαοῦ μου θὰ γίνουν τροφή τῶν ἱερέων. Ἀποδίδει λοιπὸν σ' αὐτοὺς κάθε ὑπόλοιπο θυσίας καὶ προστάζει νὰ τὸ κάνουν τροφή τους, ἀλλὰ, λέγει, σὲ τόπο ἅγιο καὶ ἀπὸ ὄλους μόνο τοὺς ἄρρενες¹⁰. Καὶ ποιὸς εἶναι ὁ λόγος γι' αὐτὸ τὸ ἔχομε ἤδη πεῖ. Εἶπαμε δηλαδὴ στὰ προηγούμενα, ἡ ἀπαρχὴ τοῦ λαδιοῦ, τοῦ σπαραίου καὶ τοῦ κρασιοῦ καὶ ἡ ἀπελευθέρωση τῶν πρωτότοκων μετὰ λύτρα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀφιέρωματα, δὲν ἦταν μόνο γιὰ τοὺς ἄρρενες, οὔτε ἔπρεπε νὰ τὰ τρώγουν μέσα στὴν ἅγια αὐλή, ἀλλὰ στὸ σπῆτι τοῦ ἱερέα, παραθέτοντάς τα πρὸς ἀπόλαυση καὶ στὶς ἴδιες τὶς θυγατέρες τους καὶ σὲ κάθε γνώριμο καὶ πολὺ οἶκειο.

Εἶναι ἀνάγκη ὅμως νὰ παρατηρήσουμε τὴ διάκριση: τὰ ὑπόλοιπα τῶν θυσιῶν ἔπρεπε νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν μόνο ὅσοι εἶχαν ἁγιασθεῖ καὶ ὄχι ἐκεῖνοι ποὺ ἡ βρώση αὐτῶν θεωρεῖται κοινή· καὶ εἶναι ὁ τόπος ὁ ἅγιος ποὺ τοὺς ἀρμόζει. Ὅσα ὅμως ἀπομένουν, ποὺ ἔχουν προσφερθεῖ ὡς δῶρα, σὰν κατώτερα κατὰ κάποιον τρόπο, νὰ τὰ παίρνουν, λέγει, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι καὶ νὰ παρατίθενται στὸν καθέναν τοῦ σπαιτοῦ τῶν ἱερουργῶν, ἀρκεῖ νὰ εἶναι καθαρὸς, δηλαδὴ ὄχι βέβηλος· Σύμφωνα μετὰ τὸ νόμο ἂν δὲν εἶναι ἀπερίτμητος, ἂν δὲν εἶναι ἀπὸ ἄλλο γένος, ἂν δὲν εἶναι λεπρὸς, ἂν δὲν πάσχει ἀπὸ γονόρροια, ἐνῶ σύμφωνα μετὰ τὸν σκοπὸ τῆς νέας Γραφῆς καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀσφάλεια, ἂν δὲν εἶναι ἀνίερος καὶ ἄπιστος, ἀλλ' εὐσεβὴς καὶ φίλος τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ ἀρμόζει πάρα πολὺ σὲ ὅσους ἔχουν ὀδηγηθεῖ στὴ θεία ἱερουργία νὰ θέλουν νὰ συνδέονται μαζί τους ὅσοι ἔχουν χαρακτήρα

9. Ὡσηὲ 4, 8.

10. Ἀριθμ. 18, 10.

αν ἔχοντες. Προστιθείς δὲ τούτοις, ὅτι «Διαθήκη ἄλως αἰωνίου
 ἐστὶν ἔναντι Κυρίου, σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σοῦ», τηρεῖσθαι
 που πάντως ἐκεῖνο προστέταχεν, ὃ καὶ ἐν ἑτέροις ἔφη· «Οὐ διαλεί-
 5 δώρω ὑμῶν προσοίσετε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν ἄλα». Κατεπάττετο
 δὲ ἄλσιν ἢ θυσία, τοῦ τύπου σημαίνοντος τὸ ἐμφρόνως χρῆναι κα-
 θιεροῦσθαι Θεῷ, καὶ οἶονεὶ ποιεῖσθαι νοστιμωτάτην αὐτῷ τὴν
 πρόσodon. Οὐ γὰρ βρωθήσεται ἄρτος ἄνευ ἄλατος, κατὰ τὸ γε-
 γραμμένον. «Ἑμεῖς ἐστε τὸ ἄλας τῆς γῆς», τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις
 10 προσπεφάνηκεν ὁ Χριστός.

ΠΑΛΛ. Εὐ ἔφησ.

ΚΥΡ. Νόμοι μὲν οὖν οἶδε εἰσί, καθ' οὓς ἱεράσθαι πρέπει τοὺς
 ἡγιασμένους. Ὅτι δὲ τοὺς ἐξελεγμένους, ἀρίστην ἐφ' ἑαυτοῖς λα-
 χόντας τὴν ψῆφον, ἀποφοιτῶν ἀναγκαῖον καὶ θεδήλου συνουσίας
 15 καὶ μερίμνης κοσμικῆς, ἐφ' ἧς ἂν γένοιτο καὶ τὸν εὐ θεηκότα κα-
 ταμεθύσκεσθαι νοῦν, καὶ μονονουχὶ κατασεῖσθαι πρὸς ἐκτόπους
 ἡδονάς, διασαφηνιῖ λέγων ἐν τῷ Λευϊτικῷ «Οἶνον καὶ σίκερα οὐ
 πίεσθε, σὺ καὶ οἱ υἱοὶ σου μετὰ σοῦ, ἡνίκα ἂν εἰσπορεύησθε εἰς τὴν
 σκηνην τοῦ μαρτυρίου, ἣ προπορευομένων ὑμῶν εἰς τὸ θυσια-
 20 στήριον καὶ οὐ μὴ ἀποθάνητε· νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεάς
 ὑμῶν διαστεῖλαι ἀναμέσον τῶν ἁγίων καὶ τῶν θεδῆλων, καὶ ἀνα-
 μέσον τῶν ἀκαθάρτων καὶ τῶν καθαρῶν. Καὶ συμβιδάσεις τοῖς
 υἱοῖς Ἰσραὴλ ἅπαντα τὰ νόμια ἃ ἐλάλησε Κύριος πρὸς αὐτοὺς
 διὰ χειρὸς Μωσῆ». Ἐθρεὶ δὴ οὖν τὸ ἐργηγορένα δεῖν ἀναγκαῖον
 25 αὐτοῖς, καὶ θανάτου πρόξενον, τῷ νῷ κατεσκοτισμένῳ καὶ πε-
 φροντισμένῳ καρδίᾳ, καὶ μέθην ἐχούσῃ κοσμικῆν μεθύουσι γὰρ
 ἄνευ οἴνου τινές, τὸ λειτουργίας ἄπτεσθαι τῆς ἱεράς. Οἴχεται γὰρ
 ἔσθ' ὅτε πρὸς τὸ ἀκαλλές ὁ νοῦς ὀρθοποδεῖν οὐκ ἔχων, καὶ διαπί-
 30 ὡσπερ τῆς εὐθείας ὁδοῦ· ὃ δὴ πεπονθότα, ἀνάγκη προσκρούειν
 Θεῷ, καὶ πικρὰς τῆς ραθυμίας ἀνατλήναι δίκας.

ἀγαθὸ καὶ ψυχὴ γεμάτη ἀπὸ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεό. Σ' αὐτὰ προσθέτει ὅτι «εἶναι αἰῶνια συμφωνία ἁλατιοῦ τοῦ Κυρίου μὲ ἐσένα καὶ τοὺς ἀπογόνους σου»¹¹. Πρόσταξε πάντως νὰ τηρεῖται ἐκεῖνο ποὺ εἶπε καὶ ἄλλου· «Δὲν θὰ λείψει τὸ ἅλατι τῆς διαθήκης τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὶς προσφορὰς σας γιὰ θυσία. Μαζὶ μὲ κάθε δῶρο σας θὰ προσφέρετε ἅλατι στὸν Κύριο καὶ Θεό σας»¹². Ἡ θυσία πασιπαλιζόταν μὲ ἅλατι· ὁ τύπος αὐτὸς σημαίνει, ὅτι πρέπει νὰ προσφερόμαστε στὸν Θεὸ μὲ φρόνηση καὶ ἡ προσέλευσή μας σ' αὐτὸν νὰ γίνεται κατὰ κάποιο τρόπο νοσημότητα. Γιατὶ δὲν τρώγεται τὸ ψωμὶ χωρὶς ἅλατι, σύμφωνα μ' αὐτὸ ποὺ ἔχει γραφεῖ· «Ἐσεῖς εἶστε τὸ ἅλατι τῆς γῆς»^{12α}, λόγια ποὺ ἀπηύθυνε ὁ Χριστὸς στοὺς μαθητὲς του.

ΠΑΛΛ. Μίλησες ὀρθά.

ΚΥΡ. Αὐτοὶ λοιπὸν εἶναι οἱ νόμοι, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἀσκοῦν τὸ ἱερὸ καὶ ἔργο τους οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν ἀγιασθεῖ. Καὶ ὅτι ὅποιοι ἐκλέχθησαν, ἐπειδὴ τοὺς ἔλαχε ἡ ἀριστη ἀπόφαση, εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποφεύγουν καὶ τὴ βέβηλη συντροφιά καὶ τὴν κοσμικὴ μέριμνα, ποὺ μπορεῖ νὰ προκαλέσει μεγάλη μέθη ἀκόμα καὶ τοῦ σταθεροῦ νοῦ καὶ νὰ ὀρμήσει κατὰ κάποιο τρόπο πρὸς ἀνεπίτρεπτες ἡδονές, τὸ διασαφηνίζει λέγοντας στὸ Λευϊτικόν· «Κρασοὶ καὶ σίκερα¹³ δὲν θὰ πιεῖτε ἐσὺ καὶ οἱ υἱοὶ σου μαζί σου, ὅταν θὰ μπαίνετε στὴ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου ἢ ὅταν πηγαίνετε στὸ θυσιαστήριον, καὶ δὲν θὰ θανατωθεῖτε. Θὰ εἶναι αἰῶνος νόμος σὲ ὅλες τὶς γενιές σας ἡ διάκριση ἀνάμεσα στὰ ἅγια καὶ βέβηλα, ἀνάμεσα στὰ ἀκάθαρτα καὶ τὰ καθαρὰ. Ἐπίσης θὰ διδάξετε στοὺς Ἰσραηλίτες ὅλα τὰ νόμια ποὺ νομοθέτησε γι' αὐτοὺς ὁ Κύριος μὲ τὸ χεῖρ τοῦ Μωυσῆ»¹⁴. Πρόσχε λοιπὸν ὅτι ἡ ἐπαγρύπνηση ἦταν ἀναγκαία γι' αὐτοὺς, καὶ ὅτι προξενεῖ θάνατο ὁ σκοπισμένος νοῦς καὶ ἡ καρδιά ποὺ εἶναι φορτωμένη ἀπὸ μέριμνες καὶ εἶναι κυριευμένη ἀπὸ μέθη κοσμικὴ· γιατί μερικοὶ μεθοῦνε χωρὶς οἰνόπνευμα, ἀγγίζοντας τὸ ἱερὸ λειτουργημα. Μερικὲς φορές δηλαδὴ ὁ νοῦς πέφτει στὴν ἀσχήμια μὴ μπορώντας νὰ βαδίσει ὀρθά, τὰ ἱερά ἐκπίπτουν, οἱ πράξεις δὲν ἔχουν κοσμιότητα, καὶ εἶναι σὰ νὰ ξέφυγαν ἀπὸ τὸν ὀρθὸ δρόμο. Ὅταν λοιπὸν βρεθοῦμε σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση ἀναγκαστικὰ προσκρούομε στὸν Θεὸ καὶ θὰ ὑποστοῦμε ὀδυνηρὰς τιμωρίες γιὰ τὴ ραθυμία μας.

13. Εἶδος οἰνοπνευματώδους ποτοῦ.

14. Λευϊτ. 10, 9-11.

Ἐγρηγορέναι δὴ οὖν ἀναγκαῖον, μέθην ἀποσειομένους, τὴν ἐκ μερίμνης κοσμικῆς. Τοῦτό τοι δοῶν καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἀναπέθει, λέγων «Προσέχετε μήποτε βαρυνθῶσιν αἱ καρδίαι ὑμῶν φροντίδι καὶ μερίμναις θιωτικαῖς». Τίς δ' ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν ὁ τῆς 5 νήψεως τρόπος, ἢ πῶς ἀδέθηλοί τε καὶ καθαροὶ καὶ δίκης ἔξω μενοῦμεν, ὑπεσήμανεν εὐθύς. «Διάστειλαι», γὰρ φησιν, «ἀνὰ μέσον ἁγίου καὶ θεήλου, καὶ καθαροῦ καὶ ἀκαθάρτου καὶ συμβιδάσεις τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἅπαντα τὰ νόμια, ἃ ἐλάλησε Κύριος ἐν χειρὶ Μωσῆ». Τοῦτο δέ ἐστιν ἐναργῶς ἐκεῖνο εἰπεῖν, ὅτι προσήκει 10 τοὺς ἱερέας τὸ μεθύειν ἀποσειομένους, ἀποφοιτᾶν ἀνδρῶν οὐχ ἁγίων, θεήλων δὲ καὶ ἀκαθάρτων. Δραῖν δ' ἂν, οἶμαι, τίς αὐτὸ καὶ μάλα ραδίως, ἀδέθηλός τε ὑπάρχων καὶ καθαρὸς «Πᾶν γὰρ ζῶον», φησὶν, «ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον αὐτῷ, καὶ τῷ ὅμοιῳ αὐτοῦ προσκολληθήσεται ἀνήρ». Καὶ πρὸς γε δὴ τούτω, σοφὸς εἶναι προσήκει 15 καὶ διδακτικὸς ὁ γὰρ τοι τῆς λογικῆς ἀγέλης προσεγεκείμενος, νηφάλιος ἔστω καὶ διδακτικός. Εὐ γε δὴ σφόδρα τό, Συμβιδάσεις, φησί, τοῦτ' ἔστι, σαφηνιεῖς, ὡς ἰσχύσαι συνιδεῖν τοὺς ἀκρωμένους, ὡς ἔστι παιδαγωγὸς ὁ νόμος, καὶ λαλεῖ τὸ Χριστοῦ μυστήριον 20 οἴτο πνευματικῶς κομιδῇ γὰρ ἀπλοῦς καὶ τῶν ἀσαφείας κατασκιασμάτων ὁ τῆς ἱστορίας ἀπήλλακται λόγος.

Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν νὰ εἶμαστε σὲ κατάσταση ἐπαγρύπτησης ἀποτινάζοντας ἀπὸ πάνω μας τὴ μέθη τῆς κοσμικῆς μέριμνας. Αὐτὸ μᾶς προτρέπει νὰ κάνομε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σωτῆρας, λέγοντας· «Προσέχετε μήπως βαρύνουν οἱ καρδιές σας ἀπὸ τὴ φροντίδα καὶ τὶς βιοτικὰς μέριμνες»¹⁵. Πῶς θὰ μπορέσομε νὰ εἶμαστε ἐπαγρύπνοι ἢ πῶς θὰ μένομε εὐσεβεῖς καὶ καθαροὶ καὶ μακριὰ ἀπὸ τιμωρία, τὸ δήλωσε ἀμέσως· γιατί λέγει· «Κάνε διάκριση ἀνάμεσα στὸ ἅγιο καὶ βέβηλο, στὸ καθαρὸ καὶ ἀκάθαρτο, καὶ δίδαξε τοὺς Ἰσραηλίτες ὅλους τοὺς νόμους ποὺ νομοθέτησε ὁ Κύριος μὲ τὸ χερί τοῦ Μωυσῆ». Αὐτὸ σημαίνει ὀλοκάθαρα ἐκεῖνο, ὅτι πρέπει οἱ ἱερεῖς, ἀποφεύγοντας τὴ μέθη, ν' ἀπομακρύνονται ἀπὸ ἀνθρώπους οὐκ ἁγίους, ἀλλὰ ἀσεβεῖς καὶ ἀκάθαρτους. Κι αὐτὸ θὰ τὸ ἐπιτύχει, νομίζω, κανεὶς πολὺ εὐκόλα ἂν εἶναι εὐσεβὴς καὶ καθαρὸς· γιατί λέγει· «Κάθε ζῶο ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιό του· ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος θὰ προσκολληθεῖ στὸν ὅμοιό του»¹⁶. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι σοφοὶ καὶ διδακτικοί· ὅποιος εἶναι προεστῆμενος τῆς λογικῆς ἀγέλης νὰ εἶναι νηφάλιος καὶ διδακτικὸς. Πολὺ πετυχημένα λέγει τὸ, «θὰ τοὺς συμβιδάσεις»· δηλαδή θὰ τοὺς διδάξεις, ὥστε νὰ μπορέσουν οἱ ἀκροατὲς νὰ καταλάβουν ὅτι ὁ νόμος εἶναι παιδαγωγὸς καὶ διακηρύττει τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ τίποτε δὲν εἶναι δυσκολονόητο· ἀπλῶς χρειάζεται ἐξήγηση, ἂν καὶ δὲν τὸ κατανοήσομε πνευματικά. Εἶναι πάρα πολὺ ἀπλὸς ὁ λόγος τῆς ἱερᾶς ἱστορίας καὶ εἶναι ἀπαιλλαγμένος ἀπὸ τὶς σκιὰς τῆς ἀσάφειας.

15. Λουκᾶ 21, 34.

16. Σοφ. Σειράχ 13, 15.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

**Ετι περί Ιερωσύνης.*

Ἰερέων μὲν δὴ πέρι καὶ Ἀαρῶν ταυτί πρὸς ἡμῶν εἰρήσθω
τέως. Χρῆναι δέ, οἶμαι, προσενεγκεῖν οἷς ἔφην τὰ ἐκλελοιπέναι
δοκοῦντα ἐπὶ γε τοῖς Λευίταις τεθεσπισμένα. Ἔωδε γὰρ ἔρχοιτο ἀπο-
5 χρῶν ὁ λόγος.

ΠΑΛΛ. Οὐκοῦν ἴθι τοι, φράζε τε σαφῶς διανοῇ γὰρ ὀρθῶς.

ΚΥΡ. Τάξιν μὲν δὴ ταῖς ἱερουργίαις τὴν ἀρίστην ἐπιτιθεῖς,
ὑποκαθίστησι τῷ ἀρχιερεῖ τὸ τάγμα τὸ Λευιτικὸν ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς
οὕτω λέγων «Καὶ τοῖς Λευίταις λαλήσεις καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς
10 Ἐὰν λάθῃτε παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τὸ ἐπιδέκατον, ὃ δέδωκα ὑμῖν
παρ' αὐτῶν ἐν κλήρῳ, καὶ ἀφελεῖτε ὑμεῖς ἀπ' αὐτοῦ ἀφαίρεμα
Κυρίου, ἐπιδέκατον ἀπὸ τοῦ ἐπιδεκάτου, καὶ λογισθήσεται ὑμῖν τὰ
ἀφαιρέματα ὑμῶν ὡς σίτος ἀπὸ ἄλλω καὶ ἀφαίρεμα ἀπὸ ληνοῦ.
Οὕτως ἀφελεῖτε αὐτούς καὶ ὑμεῖς ἀπὸ πάντων τῶν ἀφαιρεμάτων
15 Κυρίου ἀπὸ πάντων τῶν ἐπιδεκάτων ὑμῶν, ὅσα εἰάν λάθῃτε παρὰ
τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ δώσετε ἀπ' αὐτῶν ἀφαίρεμα Κυρίου, Ἀαρῶν

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΑΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΛΗΘΙΝΗΣ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

Συνέχεια περί ιερωσύνης

Αὐτὰ ὡς τώρα γιὰ τοὺς ἱερεῖς καὶ τὸν Ἰσαράων. Πρέπει ὅμως, νομίζω, νὰ προσθέσουμε σὲ ὅσα εἶπα αὐτὰ πού θεοσπίστηκαν γιὰ τοὺς Λευῖτες καὶ φαίνεται ὅτι παραλείφθηκαν. Γιατὶ ἔτσι θὰ γίνῃ ἐπαρκῆς ἡ ἔκθεσή μας.

ΠΑΛΛ. Προχώρα λοιπόν, καὶ νὰ μιᾶς μὲ σαφήνεια· γιατί ἡ σκέψη σου εἶναι ὀρθή.

ΚΥΡ. Θέλοντας λοιπόν νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἄριστη τάξη στὶς θυσίαις (ιεροπραξίαις), θέτει κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ ἀρχιερέα τὸ Λευῖτικὸν τάγμα, λέγοντας στοὺς Ἰσραηλίτας τὰ ἑξῆς: «Θὰ μιλήσεις καὶ στοὺς Λευῖτες καὶ θὰ τοὺς πείς: Ὅταν πάρετε ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες τὸ δέκατο, πού τὸ πῆρα ἀπὸ αὐτοὺς καὶ σᾶς τὸ ἔδωσα ὡς κληρο, ἔσεῖς θ' ἀφαιρέσετε ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἓνα δέκατο καὶ θὰ τὸ ἀφιερώσετε στὸν Κύριο, καὶ ὡς τέτοια ἀφιερώματα ἀπὸ ὅλα τὰ ἐπιδέκατα θὰ θεωροῦνται γιὰ σᾶς τὰ ἐπιδέκατα τοῦ σιταριοῦ πού θὰ εἶναι στὸ ἄλων καὶ τοῦ κραιοῦ πού θὰ εἶναι στὸ πατητήρι. Ἔτσι θὰ ἀφαιρεῖτε ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ἔσεῖς ἀπὸ ὅλα τὰ ἀφιερώματα πρὸς τὸν Κύριο καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ δέκατα πού θὰ παίρνετε ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες, καὶ ἀπὸ αὐτὰ θὰ δώσετε τὴν προσφορὰ σας στὸν Κύριο, στὸν Ἰσαράων τὸν ἀρχιερέα. Ἀπὸ

τῶ ἱερεῖ ἀπὸ πάντων τῶν δομᾶτων ὑμῶν ἀφελεῖτε ἀφαίρεμα Κυ-
 ριά, ἢ ἀπὸ πάντων τῶν ἀπαρχῶν τὸ ἡγιασμένον ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ
 ἔρεῖς πρὸς αὐτούς "Ὅταν ἀφαιρῆτε τὴν ἀπαρχὴν ἀπ' αὐτοῦ καὶ
 λογισθήσεται τοῖς Λευίταις ὡς γέννημα ἀπὸ ἄλλω καὶ ὡς γέννημα
 5 ἀπὸ ληνοῦ, καὶ ἔδεσθε αὐτὸ ἐν παντὶ τόπῳ ὑμεῖς καὶ οἱ υἱοὶ ὑμῶν
 καὶ οἱ οἴκοι ὑμῶν, ὅτι μισθὸς οὗτος ὑμῖν ἐστὶν ἀντὶ τῶν λειτουρ-
 γιῶν ὑμῶν τῶν ἐν τῇ Σκηνῇ τοῦ Μαρτυρίου καὶ οὐ λήψεσθε δι'
 αὐτὸ ἁμαρτίαν, ὅτι ἂν ἀφαιρῆτε τὴν ἀπαρχὴν ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὰ
 ἅγια τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ οὐ βεβηλώσετε, ἵνα μὴ ἀποθάνητε». Ὁρᾷς
 10 τὸ Χριστοῦ μυστήριον ὡς ἐν σκιαῖς ἔτι καὶ προαναλάμπον ἐν τύ-
 ποις; «Ὁ γὰρ τοι δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται», κατὰ τὴν τοῦ
 μακαρίου Παύλου φωνὴν Ἄλλὰ τότε μὲν ὁ τύπος ἐν Μελχισεδέκ,
 ἐν δέ γε καιροῖς κατὰ Μωσέα, τετῆρς, αὐτὸς πάλιν ὡς ἐν Ἀαρῶν, τὸν
 τῶν ἱερέων ἱερέα Χριστὸν ἐφ' ἑαυτῷ σημαίνουντι τὸν ἡγούμενον,
 15 καὶ προεστηκότα τῆς ἁγίας σκηνῆς, τοῦτ' ἐστὶ τῆς Ἐκκλησίας, τὸν
 Ἅγιον τῶν ἁγίων καὶ Θεὸν τῶν θεῶν, ᾧ πᾶσα καρποφορία πρὸς
 ἡμῶν ὀφείλεται. Γέγραπται γάρ, ὅτι «Πάντες οἱ κίκλω αὐτοῦ οἴ-
 σουνσι δῶρα». Ἄλλ' ἐν τύποις μὲν ἔτι τὰ Μωσαϊκά, πνευματικαῖς δὲ
 νυνὶ καρποφορίαις τὸν ἑαυτῶν κατευφραίνουσι Αντρωτῆν, οἱ τῶν
 20 εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων γνήσιοι φύλακες.

ΠΑΛΛ. Εὐ ἔφης.

ΚΥΡ. Ἀπόλεκτον δὲ ὅτι τὸ Λευιτικόν ἐστὶ γένος καὶ τῶν ἄλ-
 λων ἐξηρημένον, φανερόν ποιεῖ κατὰ τοιόνδε τινὰ τρόπον Ἀπα-
 ριθμῆσθαι προστέταχε τὸ δημοτικόν, καὶ τῆς ἀγελαιῶν πληθῆος
 25 ἀκριβῆ ποιεῖσθαι τὸν ἐκλογισμόν, οὐκ ἡγνοηκῶς ὁ Δημιουργός,
 «Ἡρίθμηνται γὰρ αὐτῷ σταγόνες ὑέτου», κατὰ τὸ γεγραμμένον,
 καὶ οὐκ ἂν τι διαλάβοι νῦν τὸν ἀκῆρατον, ἀλλ' ἴν' εἶδεῖεν καὶ μάλα
 σαφῶς οἱ τοῖς ἱεροῖς ἐντυχόντες Γράμμασιν, ὅτι τῷ Θεῷ προσκεῖμε-
 νοὶ καὶ λαὸς αὐτοῦ κεχηρηματικότες, ἐν ἀπογραφαῖς ἵενται ταῖς
 30 παρὰ Θεῷ, καὶ ἐν δίδλω ζωῆς, καὶ ἐναριθμοὶ τοῖς γνωρῶμοις καὶ ἐν
 μνήμαις ἤδη τοῦ πάντων Δεσπότη. Οὐκοῦν ἀπεγράφετο μὲν τὸ
 δημοτικόν, ἀνα μέρος δὲ ὥσπερ ἐτίθει Θεὸς τὸ ἀπόλεκτόν τε καὶ

1. Ἄριθμ. 18, 25-32.

2. Ἐβρ. 7, 9.

ὅλα τὰ δέκατα πού θά παίρνετε, θ' ἀφαιρεῖτε ἓνα ἀφιέρωμα στόν Κύριο καί ἀπό ὅλες τίς ἀπαρχές αὐτό πού ἔχει ἀγιαστεῖ ἀπό αὐτόν. Καί θά τοὺς πεῖς: "Ὅταν ἀφαιρεῖτε τίς ἀπαρχές ὡς προσφορές γι' αὐτόν θά λογαριαστεῖ γιά τοὺς Λευῖτες ὡς γέννημα ἀπὸ τὸ ἄλωνι καί ὡς γέννημα ἀπὸ τὸ πατητήρι. Αὐτό θά τὸ φάτε σὲ κάθε τόπο, ἐσεῖς καί οἱ ἀπόγονοί σας καί ἡ οἰκογένειά σας, γιατί αὐτὸς εἶναι ὁ μισθός σας γιὰ τὴν ὑπηρεσία σας στὴ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου. Γι' αὐτὸ δὲν θά πάρετε ἁμαρτία, ἂν ἀπὸ τίς ἀπαρχές πού θά λάβετε προσφέρετε στόν Θεὸ τὸ καλύτερο μέρος." Ἐτοι καί τίς προσφορές τῶν Ἰσραηλιτῶν δὲν θά βεβηλώσετε, καί δὲν θά τιμωρηθεῖτε μὲ θάνατο»¹. Βλέπε τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ νὰ προβάλλει ἀκόμα μὲ σκιαγραφίες καί νὰ λάμπει μέσα στοὺς τύπους; Γιατί, ὅπως λέγει ὁ μακάριος Παῦλος, «Αὐτὸς πού παίρνει δεκάτες, ἔχει δώσει δεκάτες καί ὁ ἴδιος»². Ἄλλὰ ὁ τύπος αὐτὸς ἦταν τότε γιὰ τὸν Μελχισεδέκ, ἐνῶ στόν καιρὸ τοῦ Μωυσῆ ὁ τύπος διατηρήθηκε γιὰ τὸν Ἄαρών, ὁ ὁποῖος μὲ τὸν ἑαυτὸ του δήλωνε τὸν ἱερέα τῶν ἱερέων Χριστόν, τὸν ἠγούμενο καί προϊστάμενο τῆς ἁγίας Σκηνῆς, δηλαδή τῆς Ἐκκλησίας, τὸν Ἅγιο τῶν ἁγίων καί Θεὸ τῶν θεῶν, στόν ὁποῖο ὀφείλομε κάθε καρποφορία. Γιατί ἔχει γραφεῖ: «Ὅλοι ὅσοι εἶναι γύρω σου, θά τοῦ προσφέρουν δῶρα»³. Ἄλλὰ οἱ μωσαϊκῆς διατάξεις ἐκφράζονταν ἀκόμα μὲ τύπους, ἐνῶ τώρα οἱ γνήσιοι φύλακες τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων κατευφραίνουν τὸν Λυτρωτὴ τους μὲ πνευματικῆς καρποφορίας.

ΠΑΛΛ. Μίλησες ὀρθά.

ΚΥΡ. "Ὅτι βέβαια τὸ Λευϊτικὸ γένος εἶναι ἐκλεκτὸ καί ξεχωριστὸ ἀπὸ τὰ ἄλλα, τὸ φανερῶνει μὲ κάποιον τέτοιο τρόπο. Πρόσταξε νὰ ἀπαριθμηθεῖ ὁ λαὸς καί νὰ μετρηθεῖ μὲ ἀκρίβεια ἢ μάζα τοῦ πλήθους, ὄχι ἐπειδὴ τὸ ἀγνοοῦσε ὁ Δημιουργός, γιατί, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή, «Εἶναι μετρημένες ἀπὸ αὐτόν καί οἱ σταγόνες τῆς βροχῆς»⁴, καί κανένας δὲν μπορεῖ νὰ διαφύγει τὸν αἰώνιο νοῦ, ἀλλὰ τὸ ἔκανε γιὰ νὰ μάθουν, καί μάλιστα μὲ σαφήνεια, ὅσοι μελέτησαν τίς ἱερῆς Γραφές, ὅτι ὅσοι εἶναι κοντὰ στόν Θεὸ καί ἔχουν χρηματίσει λαὸς του, ἀπογράφονται ἀπὸ τὸν Θεὸ στὸ βιβλίον τῆς ζωῆς, καί συγκαταλέγονται ἀνάμεσα στοὺς γνωρίμους του καί ὑπάρχουν στὴ μνήμη τοῦ Κυρίου." Ἐγινε λοιπὸν ἡ ἀπογραφή τοῦ λαοῦ, καί ὁ Θεὸς ξεχώρισε

3. Ψαλμ. 75, 12.

4. Σοφ. Σειράχ 1, 2.

ιερόν γένος, καὶ οὐκ ἐν ἴσῃ τάξει τοῖς ἄλλοις ἠφίει ποθέν, μοῖραν δὲ ὡσπερ αὐτῶ τὴν προὔχουσαν ἀπεταμιεύετο, λέγων πρὸς Μωσέα τὸν σοφώτατον «Ὁρα τὴν φυλὴν Λευὶ, οὐ συνεπισκέψῃ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν καὶ οὐ λήψῃ ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ». Ἐξαί-
5 ρετος γὰρ τῶν ἁγίων ὁ κλήρος καὶ ἐν ὑπεροχαῖς τὰ γέρα. Καὶ τάχα πον καὶ ἐν δίδλοις ἐτέραις ἢ ἀπογραφῇ· τεθέαται γὰρ οὐ μίαν ὁ θεοπέσιος Δανιήλ, ἀλλ' ἦ φησιν αὐτός «Κριτήριον ἐκάθεσε, καὶ δίδλοι ἠνεώχθησαν».

Οὐκοῦν ἀναλόγοις τοῖς ἐκάστου μέτροις ἢ ἀπογραφῇ. Ἐξή-
10 ρηται δὲ ὡσπερ τῆς ἄλλης πληθύος τὸ ταῖς θεαῖς ἱερουργίας ἐκνεμηθὲν καὶ ἀνακείμενον γένος, καὶ τὸν γε τῆς τῶν Λευιτῶν ἱερουργίας τρόπον διεσάφει λέγων εὐθύς «Λάβε τὴν φυλὴν Λευὶ καὶ στήσεις· ὑτοὺς ἐναντίον Ἀαρῶν τοῦ ἱερέως, καὶ λειτουργήσουσιν αὐτῶ καὶ φυλάξουσι τὰς φυλακάς αὐτοῦ καὶ τὰς φυλακάς
15 τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐναντι τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς καὶ φυλάξουσι πάντα τὰ σκευὴ τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου καὶ τὰς φυλακάς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ κατὰ πάντα τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς. Καὶ δώσεις τοὺς Λευῖτας Ἀαρῶν τῷ ἀδελφῷ σου καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ τοῖς ἱερεῦσι· δεδομένοι δόμα οὗτοι μοί εἰσιν
20 ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ Ἀαρῶν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καταστήσεις ἐπὶ τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου. Καὶ φυλάξουσι τὴν ἱερατείαν αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ κατὰ τὸν βωμὸν καὶ ἔσω τοῦ καταπετάσματος καὶ ὁ ἀλλογενὴς ὁ ἀπίτμενος ἀποθανεῖται».

Οἱ μὲν οὖν Λευῖται συνεργάται τρόπον τινὰ καὶ οἶονεὶ συλ-
25 λήπτορες τοῖς ἱερουργοῖς ἐκνενέμηνται, φυλάξουσι γὰρ τὰς φυλακάς αὐτοῦ, δῆλον δὲ ὅτι τοῦ Ἀαρῶν, καὶ πάντα τὰ σκευὴ τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου καὶ τὰ φυλάγματα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. Καὶ μέχρι τούτων αὐτοῖς τῆς συνεργείας ὁ τρόπος. Ἐφίστησι δὲ τῇ σκηνῇ τὸν τε Ἀαρῶν καὶ τοὺς υἱοὺς σὺν αὐτῶ καὶ «Φυλάξουσι»
30 γὰρ, φησί, «τὴν ἱερατείαν ἐαυτῶν καὶ πάντα κατὰ τὸν βωμὸν καὶ τὰ ἐσώτερα τοῦ καταπετάσματος», τοῦτ' ἔστι τὰ ἀπόρητά τε καὶ μυστικώτερα, καὶ ὅσα δρᾶν ἔθος τοὺς τῶ θεῷ προσεδρεύοντας

τὸ ἐκλεκτὸ καὶ ἱερὸ γένος καὶ δὲν τὸ ἄφησε στὴν ἴδια κατηγορία, ἀλλὰ τοῦ ἐπιφύλαξε τὴν ὅλως ξεχωριστὴ μοῖρα, λέγοντας στὸν σοφώτατο Μωυσῆ· «Πρόσεχε τὴ φύλῃ τοῦ Λευῖ· δὲν θὰ τὴ μετρήσεις καὶ δὲν θὰ συμπεριλάβεις τὸν ἀριθμὸ τους μαζί μὲ τοὺς ἄλλους Ἰσραηλίτες»⁵. Γιατὶ εἶναι ξεχωριστὸς ὁ κληρὸς τῶν ἁγίων καὶ ὑπερέχουν οἱ τιμές γι' αὐτούς. Καὶ ἴσως ἡ ἀπογραφή τους γίνεται καὶ σὲ ἄλλα βιβλία. Γιατὶ ὁ θεσπέσιος Δαυὶδ δὲν εἶδε ἓνα βιβλίον, ἀλλὰ, ὅπως ὁ ἴδιος λέγει, «Στήθηκε τὸ δικαστήριον καὶ ἀνοίχθησαν τὰ βιβλία»⁶.

Ἡ ἀπογραφή λοιπὸν γίνεται ἀνάλογα μὲ τὰ μέτρα τοῦ καθενός. Καὶ ξεχωρίζοταν ἀπὸ τὸ ἄλλο πλῆθος τὸ γένος στὸ ὁποῖο εἶχαν ἀποδοθεῖ οἱ θεῖες ἱερουργίες καὶ διασαφήνισε τὸν τρόπο τῆς προσφορᾶς τῆς ἱερουργίας ἀπὸ τοὺς Λευῖτες, λέγοντας ἀμέσως· «Πάρε τὴ φυλὴ τοῦ Λευῖ καὶ νὰ τὴν παρουσιάσεις μπροστὰ στὸν ἀρχιερέα Ἀαρών, γιὰ νὰ τὸν ὑπηρετοῦν. Αὐτοὶ ἀντὶ τοῦ Ἀαρών καὶ τῶν ἄλλων Ἰσραηλιτῶν θὰ φρουροῦν νύχτα καὶ μέρα τὴ σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου καὶ θὰ ὑπηρετοῦν σὲ ὅ,τι χρειάζεται στὴ σκηνὴ. Θὰ φυλάγουν ὅλα τὰ σκεύη τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, καὶ θὰ ὑπηρετοῦν στὴ θέση τῶν ἄλλων Ἰσραηλιτῶν σὲ ὅλες τὶς ὑπηρεσίες τῆς σκηνῆς. Θὰ παραδώσεις τοὺς Λευῖτες στὸν Ἀαρών τὸν ἀδελφὸ σου καὶ στοὺς υἱοὺς του τοὺς ἱερεῖς. Αὐτοὶ ἔχουν δοθεῖ σ' ἐμένα δῶρο ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἰσραηλίτες. Τὸν Ἀαρών καὶ τοὺς υἱοὺς του θὰ τοὺς καταστήσεις ὑπεύθυνους τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου καὶ θὰ ἐκτελοῦν τὰ ἱερατικὰ τους καθήκοντα, καὶ ὅσα ἀναφέρονται στὸ θυσιαστήριον, καὶ ὅσα μέσα ἀπὸ τὸ καταπέτασμα· ὅποιος τὰ ἀγγίζει ἀπὸ ἄλλο γένος, θὰ τιμωρεῖται μὲ θάνατον»⁷.

Παραχωρήθηκαν λοιπὸν οἱ Λευῖτες ὡς συνεργάτες κατὰ κάποιον τρόπο καὶ βοηθοὶ τῶν ἱερουργῶν, γιατί ἐπρόκειτο νὰ φυλάγουν στὴ θέση ἐκείνου, δηλαδὴ τοῦ Ἀαρών, καὶ ὅλα τὰ σκεύη τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου καὶ ὅλα ὅσα πρέπει νὰ φυλάγουν οἱ Ἰσραηλίτες. Μέχρι αὐτὰ τὰ ἔργα φτάνει ὁ τρόπος τῆς συνεργασίας. Ὅριζει ὁμως προϊστάμενους τῆς σκηνῆς τὸν Ἀαρών καὶ τοὺς υἱοὺς του· γιατί λέγει· «Θὰ τελοῦν τὰ ἱερατικὰ τους καθήκοντα, καὶ ὅσα ἀναφέρονται στὸ θυσιαστήριον, καὶ ὅσα μέσα ἀπὸ τὸ καταπέτασμα»⁸, δηλαδὴ τὰ ἀπόρρητα καὶ πρὸ μυστικά, καὶ ὅσα συνηθίζεται νὰ κάμνουν ἐκεῖνοι

7. Ἀριθμ. 3, 6-10.

8. Ἐβρ. 10, 11

θυσιαστηρίῳ· καὶ ἔστι μὲν ἀκραιφνῶς ὡς εἰς Χριστὸν ὁ τύπος, ὃν
 κατέστησεν ὁ Πατὴρ ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς.
 Κατασημήνειαν δ' οὐκ ἀσυμφανῶς οἱ τῶ Ἀαρὼν συνιερατεύοντες,
 τῶν ἁγίων ἀποστόλων τὸν ἐναγῆ τε καὶ ἀξιάγαστον χορὸν, συνερ-
 5 γασζομένων ὡσπερ καὶ συλλειτουργοῦντων τῷ Χριστῷ. Θεοῦ γὰρ
 γεγόνασι συνεργοί, ταμίαι τε καὶ οἰκονόμοι μυστηρίων Θεοῦ, καὶ
 μὴν καὶ διάκονοι, δι' ὧν πεπιστεύκαμεν. Εἰ δέ τις ἔλοιτο καὶ τῆς
 Ἐκκλησίας τὴν τάξιν πολυπραγμονεῖν τὴν ἐν νόμῳ προανατύπω-
 σιν, καταθαιμάσειεν ἂν εἰκότως. Ἐπισκόποις μὲν γὰρ, ἅτε δὴ τότε
 10 καθηγεῖσθαι λαχοῦσιν, καὶ μὴν τοῖς ἐπὶ τὴν μείω διέπονσι τάξιν,
 πρεσβυτέρους δέ φημι, πεπίστευται τὸ θυσιαστήριον, καὶ τὰ ἔσω
 τοῦ καταπτάσματος, οἷς ἂν πρόπει καὶ λέγεσθαι. «Καὶ φυλάξουσι
 τὴν ἱερατείαν αὐτῶν»· διακόνους γε μὴν, τό, «Ἔλαξουσι τὰς φυ-
 λακὰς τῆς σκηνῆς, καὶ πάντα τὰ σκευῆ αὐτῆς, καὶ τὰ φυλάγματα
 15 τοῦ λαοῦ». Ἡ οὐκ αὐτοὶ προστάττουσι διακεκραγότες ἐν ἐκκλησί-
 αϊς, ποτὲ μὲν ὑμνολογεῖν ὅτι προσήκει λαοῖς, καὶ ἐν κόσμῳ μὲν
 ἑστάναι, κατηρεμεῖν δὲ πολλάκις, καὶ διανιστάσιν εἰς προσευχάς
 καὶ τῆς ἀναμιάκτου θυσίας ἐπιτελουμένης, αὐτοὶ προσκομίζουσι
 τὰ τῶν σκευῶν ἱερώτερα, καὶ λεπτήν ἐφ' ἅπασιν τοῖς ἀναγκαίοις
 20 ποιοῦνται τὴν ἐπιτήρησιν;

ΠΑΛΛ. Καὶ μάλα.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν ἱερατεύουσι μὲν οἱ προσῦγοντες, συλλαμβάνον-
 ται δὲ οἱ Λευῖται τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱερατείας τὴν τάξιν, τοῦ νο-
 μικοῦ προαναφωνοῦντος γράμματος. Ἐξείργεται δὲ τὸ δημοτικὸν
 25 παντὸς ἱεροῦ πράγματος, καὶ ὁ περὶ τῶν ἐσχάτων ἐπήρηται λόγος
 τοῖς ἀρπάζουσι τὴν τιμὴν. Τεθνήξεται γὰρ, φησὶν, ἦν αὐτόμολός
 τις ἐπ' αὐτὴν ἔλθῃ, τὴν θεῖαν ἐφ' ἑαυτῷ ψῆφον οὐκ ἔχων.

ΠΑΛΛ. Ἀληθές.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν ἀσύντακτον μὲν ταῖς τῶν ἄλλων ἀπογραφαῖς τὸ
 30 Λευϊτικόν, πλὴν ἀνάγραφτον ἰδικῶς καὶ ἐν βίβλῳ Θεοῦ. «Καὶ
 ἐλάλησεν», γὰρ φησι, «Κύριος πρὸς Μωσῆν ἐν τῇ ἐρήμῳ Σινᾶ
 λέγων Ἐπίσχεψαι τοὺς υἱοὺς Λευὶ κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν,

πού ὑπηρετοῦν στοῦ θεῖο θυσιαστήριο. Καὶ ἀναφέρεται δέβαια ὁ τύπος ὀλοκάθαρα στὸν Χριστό, τὸν ὁποῖο ὁ Θεὸς ἔθεσε ἐπιστάτη στὸν οἶκο του, καὶ πού οἶκος του εἴμαστε ἐμεῖς. Καὶ οἱ συνειροουργοὶ τοῦ Ἰαζρῶν μποροῦν νὰ ὑποδηλώσουν ὀλοκάθαρα τὸν ἱερό καὶ ἀξιοθαύμαστο χορὸ τῶν ἀγίων ἀποστόλων, πού συνεργάζονταν κατὰ κάποιο τρόπο καὶ συλλειτουργοῦσαν μὲ τὸν Χριστό· γιατί ὑπῆρξαν συνεργάτες⁹ καὶ ταμίες καὶ οἰκονόμοι τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ¹⁰, καὶ βεβαια καὶ διάκονοι¹¹, μέσω τῶν ὁποίων πιστέψαμε. Κι ἂν ἤθελε κάποιος νὰ ἐξετάσει μὲ λεπτομέρεια καὶ τὴν τάξη τῆς Ἐκκλησίας, θὰ θαύμαζε εὐλόγα τὴν προτύπωσή της μέσα στοῦ νόμο. Πράγματι στοὺς ἐπισκόπους, ἐπειδὴ τότε τοὺς ἔλαχε νὰ εἶναι ἡγέτες, καὶ βεβαια καὶ σὲ ἐκείνους πού κυβερνοῦσαν τὴν κατώτερη τάξη, ἐννοῶ τοὺς πρεσβυτέρους, ἐμπιστεύτηκε τὸ θυσιαστήριο καὶ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ καταπετάσματος, στοὺς ὁποίους καὶ ταιριάζει νὰ λέγεται, «Καὶ θὰ φυλάξουν τὸ ἱερατικὸ τους ἔργο», ἐνῶ στοὺς διακόνους τὸ, «Θ' ἀναλάβουν τὴ φρούρηση τῆς σκηνῆς καὶ ὅλων τῶν σκευῶν της καὶ ὅλα ὅσα πρέπει νὰ φυλάει ὁ λαός». Ἡ μήπως δὲν δίνουν αὐτοὶ τὰ προστάγματα φωνάζοντας στὶς ἐκκλησίες, ἄλλοτε ὅτι τὰ πλήθη πρέπει νὰ ἀναπέμψουν ὕμνο καὶ νὰ στέκονται κόσμα, καὶ τὶς περισσότερες φορές ὅτι πρέπει νὰ ἡσυχάζουν, καὶ τοὺς παροτρύνουν σὲ προσευχῆς, καὶ ὅταν τελεῖται ἡ ἀναίμακτη θυσία δὲν προσκομίζουν αὐτοὶ τὰ ἱερότερα ἀπὸ τὰ σκεύη καὶ ἐπιτηροῦν προσεκτικὰ ὅλα ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα;

ΠΑΛΛ. Καὶ βεβαια αὐτοὶ τὰ κάνουν αὐτά.

ΚΥΡ. Ἰερουργοῦν λοιπὸν οἱ προεξάρχοντες, ἀλλὰ βοηθοῦν οἱ Λευῖτες στὴν τάξη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱερατείας σύμφωνα μὲ τὴν προσταγὴ τοῦ γράμματος τοῦ νόμου. Ἀντίθετα ἐμποδίζεται ὁ λαὸς ἀπὸ κάθε ἱερό πρᾶγμα καὶ σ' ὁποίους κλέβουν αὐτὴ τὴν τιμὴ ἐπακρέμαται ἡ ἔσχατη τιμωρία. Γιατὶ λέγει· «Θὰ θανατωθεῖ ἂν προσέλθει σ' αὐτὴν κάποιος αὐτόκλητος, χωρὶς νὰ ἔχει τὴ θεία ἔγκριση.

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΚΥΡ. Δὲν ἐντάσσεται λοιπὸν τὸ Λευῖτικὸ γένος στὴν ἀπογραφή τῶν ἄλλων φυλῶν, ἀλλὰ καταγράφεται χωριστὰ καὶ σὲ βιβλίον τοῦ Θεοῦ· γιατί λέγει· «Μίλησε ὁ Κύριος στὸν Μωυσῆ στὴν ἔρημο Σινὰ καὶ τοῦ εἶπε· Καταμέτρησε τοὺς ἀπογόνους τοῦ Λευῖ κατὰ πατριαρ-

11. Β' Κορ. 3,6.

κατὰ δήμους αὐτῶν, κατὰ συγγενείας αὐτῶν. Πᾶν ἄρσενικὸν ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω ἐπίσκεψαι αὐτούς· καὶ ἐπεσκέψατο αὐτούς Μωσῆς καὶ Ἄαρὼν διὰ φωνῆς Κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξεν αὐτοῖς Κύριος. Καὶ ἦσαν οὗτοι οἱ υἱοὶ Λευὶ ἐξ ὀνομάτων 5 αὐτῶν, Γεδσών, Καάθ, καὶ Μεραρί· ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Γεδσών, κατὰ δήμους αὐτῶν, Λοθενὶ καὶ Σεμεῖ. Καὶ υἱοὶ Καάθ κατὰ δήμους αὐτῶν Ἀμράμ καὶ Ἰσσαάρ, Χεδρών καὶ Ὁζιήλ· καὶ υἱοὶ Μεραρί κατὰ δήμους αὐτῶν Μοολὶ καὶ Μουσί. Οὗτοί εἰσι δήμοι τῶν Λευιτῶν κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν». Ἄθρει δὲ οὖν, 10 ὧ Παλλάδιε, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἐκεῖνο. Λεπτὴ γὰρ ἡ ἐπιτήρησις. Ἀπεγράφετο μὲν οὖν τὸ δημοτικὸν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, οὐκ ἀξιούσης, οἴμαί που, τῆς νομικῆς ἀκριθείας τὸ ἀναλκί τε καὶ ἀδρανὲς ἔτι, τὸ καὶ ἐν εἰδίῳ γράφεσθαι Θεοῦ. Τὸ γὰρ τοι σφριγῶν καὶ ἐν ἀκμαῖς ἤδη ταῖς πνευματικαῖς, τοῖς τῶν ἁγίων 15 καταλόγοις εἰσκρίνοιτο ἂν εἰκότως. Ποιεῖται τοίνυν ὁ νόμος ὑποτύπωσιν εὐφυσῆ τῆς πνευματικῆς ἡλικίας, τὴν σωματικὴν, καὶ τὸ ἐν ἀκμαῖς ἀπόλεκτον ἐτίθει γένος, τὸ ἄνηδόν τε καὶ ἀσθενὲς καὶ μειρακιῶδες ἔτι παρατρέχων, καὶ οὐκ ἐν δίδλω τιθεὶς ἱερᾶ. Ἐπὶ δέ γε τῶν Λευιτῶν ἀπὸ μηνιαίου γέγονεν ἡ ἀπογραφή· προσίεται 20 γὰρ ὁ πάντων Δεσπότης καὶ λίαν ἀσμένως τὴν ἐν Χριστῷ νηπιότητα τῶν ἐξελεγμένων, καθάπερ ἀμέλει τὸ ἔμφρον. Τὸ γὰρ ἐν ἀμφοῖν διαπρέπειν, ἐξαίρετον, ἐν συνέσει τε, φημί, καὶ ἀπλότητι τῇ κατὰ Χριστόν. Καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος «Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ 25 φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε». Καὶ αὐτὸς δὲ πού φησιν ὁ Χριστός «Γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραὶ». Δεκτὴ τοιγαροῦν ἡ τῶν ἁγίων ἀπλότης. Κατ' ὄνομα δὲ καὶ μέντοι καὶ κατὰ δήμους καὶ πατριὰς ἡ ἐπίσκεψις. Ἐπισκοπῆς γὰρ ἰδίας ἀξιοὶ Θεὸς οὓς ἂν ἔλοιτο τιμᾶν, καὶ καθ' ἓνα, καὶ κατὰ πληθύν, 30 καὶ κατὰ γένος. Καὶ τὸ ἐν γε τούτοις ἀκριβὲς σαφηνιεῖ λέγων αὐ-

12. Ἄριθμ. 3, 14-20.

13. Α' Κορ. 14, 20.

χικῆς οἰκογένειες, κατὰ ὑποδιαρέσεις φυλῶν καὶ κατὰ συγγένειες. Καταμέτρησέ τους ὅλους τοὺς ἄρρενες, ἀπὸ ἑνὸς μηνὸς καὶ ἐπάνω. Τοὺς καταμέτρησαν ὁ Μωυσῆς καὶ ὁ Ἄαρων σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου μὲ τὸν τρόπο πού τοὺς ὄρισε. Οἱ υἱοὶ τοῦ Λευὶ ἦταν μὲ τὰ ὀνόματά τους Γεδσών, Καάθ καὶ Μεραρί. Τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν τοῦ Γεδσών σύμφωνα μὲ τὶς ὑποδιαρέσεις τῆς φυλῆς ἦταν Λοβενὶ καὶ Σεμεὶ· οἱ υἱοὶ τῶν Καάθ σύμφωνα μὲ τὶς ὑποδιαρέσεις τῆς φυλῆς τοὺς ἦταν Ἀμράμ καὶ Ἰσσαάρ, Χεδρών καὶ Ὀζιήλ· καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Μεραρί σύμφωνα μὲ τοὺς δήμους τῶν ἦταν Μοολὶ καὶ Μουσί. Αὐτὲς εἶναι οἱ ὑποδιαρέσεις τῆς φυλῆς τῶν Λευϊτῶν κατὰ πατριαρχικῆς οἰκογένειας»¹². Πρόσχε τώρα, Παλλάδιε, πρὶν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἐκεῖνο. Γιατὶ ἡ παρατήρηση εἶναι λεπτή. Ἀπογραφόταν ὁ λαὸς ἀπὸ εἰκοσάχρονο καὶ πάνω, γιατί ἡ νομικὴ αὐστηρότητα δὲν ἔκρινε, νομίζω, ἄξιο νὰ καταγράφεται στὸ βιβλίο τοῦ Θεοῦ τὸ μὴ ἰσχυρὸ καὶ ἀδύναμο ἀκόμα τμῆμα τοῦ λαοῦ. Ὅσοι δηλαδὴ εἶναι ὅλο ζωὴ καὶ σὲ ἀκμὴ πνευματικὴ εὐλογία θὰ μπορούσαν νὰ προκριθοῦν γιὰ τοὺς καταλόγους τῶν ἁγίων. Κάνει λοιπὸν ὁ νόμος κατάλληλη ὑποτύπωση τῆς πνευματικῆς ἡλικίας, τῆ σωματικῆ, καὶ ὅσους ἦταν στὴ ἀκμὴ τῆς ἡλικίας τοὺς τοὺς θεωροῦσε ἐκλεκτοὺς, προσπερνοῦσε ὅμως ὅσους δὲν εἶχαν ἀκόμα φτάσει σὲ ἡλικία καὶ ἦταν ἀκόμη ἀδύνατα παιδιὰ καὶ δὲν τοὺς συμπεριλάμβανε στὸ βιβλίο τὸ ἱερό. Στους Λευῖτες ὅμως ἡ ἀπογραφή ἐγίνε ἀπὸ ἑνὸς μηνὸς καὶ ἐπάνω. Γιατὶ δέχεται ὁ Κύριος τῶν ὄλων καὶ μὲ πολλὴ εὐχαρίστηση τοὺς ἐκλεκτοὺς πού εἶναι νήπιοι κατὰ Χριστὸν, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τοὺς γνωστικούς. Γιατὶ τὸ νὰ ξεχωρίζει κανεὶς καὶ στὰ δύο εἶναι ἐξαιρετο, ἐννοῶ στὴ σύνεση καὶ στὴν κατὰ Χριστὸν ἀπλότητα. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ θεσπέσιος Παῦλος λέγει· «Ἀδελφοί, μὴ γίνεσθε παιδιὰ ὡς πρὸς τὸ νοῦ, ἀλλὰ νὰ εἴστε νήπια ὡς πρὸς τὴν κακία, ἐνῶ ὡς πρὸς τὸ νοῦ νὰ εἴστε τέλειοι»¹³. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς λέγει κάπου· «Νὰ εἴσαστε φρόνιμοι ὅπως τὰ φίδια καὶ νὰ ἔχετε τὴν ἀκεραιότητα τῶν περιστεριῶν»¹⁴. Εἶναι λοιπὸν ἀποδεκτὴ ἡ ἀπλότητα τῶν ἁγίων. Ἡ καταμέτρηση βέβαια γίνεται σύμφωνα μὲ τὶς ὑποδιαρέσεις τῶν φυλῶν καὶ τὶς πατριές. Γιατὶ, ὅποιους διαλέξει ὁ Θεὸς τοὺς τιμᾶ ὁ ἴδιος μὲ τὴν ἀπογραφή του καὶ κατὰ ἄτομο καὶ κατὰ πλῆθος καὶ κατὰ φυλὴ. Τὴν ἀκριβεία τοῦ λόγου θὰ τὴ διασα-

14. Ματθ. 10, 16.

τός ὁ Σωτήρ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις· «Οὐχὶ δύο στρουθία ἄσσα-
 ρίου πωλεῖται; Καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ
 Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κε-
 φαλῆς πᾶσαι ἠριθμημένα ἐσὶν».

5 ΠΑΛΛ. Εὐῆφης.

ΚΥΡ. Ἀπογραφὴν δὲ πρὸς τῆδε ποιεῖσθαι δευτέραν τοῦ Λευι-
 τικοῦ τε δῆμου, καὶ ἐκάστῳ ἐντετάχθαι δεῖν τὴν αὐτῷ πρόπευσαν
 λειτουργίαν προσενομοθετεῖ, λέγων· «Λάβε τὸ κεφάλαιον τῶν
 υἱῶν Καὰθ ἐκ μέσου υἱῶν Λευί, κατὰ δῆμους αὐτῶν, κατ' οἴκους
 10 πατριῶν αὐτῶν, ἀπὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν καὶ ἐπάνω ἕως πενή-
 κοντα ἐτῶν, πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος λειτουργεῖν ποιῆσαι πάντα τὰ
 ἔργα ἐν τῇ Σκητῇ τοῦ Μαρτυρίου. Καὶ ταῦτα τὰ ἔργα τῶν υἱῶν
 Κιὰθ ἐν τῇ Σκητῇ τοῦ Μαρτυρίου, Ἅγιον τῶν ἁγίων. Καὶ εἰσε-
 λεύσεται Ἀαρὼν καὶ υἱοὶ αὐτοῦ, ὅταν ἐξαιρή ἡ παρεμβολή, καὶ
 15 καθελούσι τὸ καταπέτασμα τὸ σοσκιάζον, καὶ κατακαλύψουσιν ἐν
 αὐτῷ τὴν Κιβωτὸν τοῦ Μαρτυρίου. Καὶ ἐπιθήσουσιν ἐπ' αὐτὸ κα-
 τακάλυμμα δέρμα ὑακίνθινον, καὶ ἐπιβαλοῦσιν ἐπ' αὐτὴν ἱμάτιον
 ὄλον ὑακίνθινον ἄνωθεν, καὶ διεμβалоῦσι τοὺς ἀναφορεῖς, καὶ ἐπὶ
 τὴν τράπεζαν τὴν προκειμένην ἐπιβαλοῦσιν ἐπ' αὐτὴν ἱμάτιον ὄλο-
 20 πόρφυρον, καὶ τὰ τρυβλία καὶ τὰς θυῖσκας καὶ τοὺς κνάθους καὶ
 τὰ σπονδεῖα ἐν οἷς σπένδουσι, καὶ οἱ ἄρτοι οἱ διαπαντὸς ἐπ' αὐτῆς
 ἔσονται, καὶ ἐπιβαλοῦσιν ἐπ' αὐτὴν ἱμάτιον κόκκινον, καὶ καλύ-
 ψουσιν αὐτὴν καλύμματι δερματίνῳ ὑακινθίνῳ, καὶ διεμβалоῦσι
 δι' αὐτῆς τοὺς ἀναφορεῖς. Καὶ λήψονται ἱμάτιον ὑακίνθινον, καὶ
 25 καλύψουσι τὴν λυχνίαν τὴν φωτίζουσαν καὶ τοὺς λύχνους αὐτῆς
 καὶ τὰς λαβίδας αὐτῆς καὶ τὰς ἐπαρυστρίδας αὐτῆς καὶ πάντα τὰ
 ἄγγεῖα τοῦ ἐλαίου, οἷς λειτουργοῦσιν ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἐμβалоῦσιν
 αὐτὴν καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς εἰς κάλυμμα δερματίνον ὑακίνθι-
 30 ριον τὸ χρυσοῦν ἐπικαλύψουσιν ἱμάτιον ὑακίνθινον, καὶ καλύψου-
 σιν αὐτὸ καλύμματι δερματίνῳ ὑακινθίνῳ, καὶ διεμβалоῦσι τοὺς
 ἀναφορεῖς αὐτοῦ, καὶ λήψονται πάντα τὰ σκεύη τὰ λειτουργικὰ

φηνίσει ὁ ἴδιος ὁ Σωτήρας τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, λέγοντας: «Ἐνα ζευγάρι σπουργίτια δὲν πουλιοῦνται γιὰ ἕνα μόνο ἄσσάριο; Κι ὅμως οὔτε ἕνα ἀπὸ αὐτὰ δὲν πέφτει στὴ γῆ χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ τοῦ οὐράνιου Πατέρα σας. Ὅσο γιὰ σᾶς ὁ Θεὸς ἔχει μετρημένες ἀκόμα καὶ τὶς τρίχες τῆς κεφαλῆς σας»¹⁵.

ΠΑΛΛ. Μίλησες ὀρθά.

ΚΥΡ. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀπογραφή τοῦ Λευϊτικοῦ δήμου ποὺ εἶπαμε νομοθετοῦσε ἐπιπλέον νὰ γίνει καὶ δεύτερη ἀπογραφή καὶ νὰ ὀριστεῖ ἡ λειτουργία ποὺ ἄρμοζε στὸν καθένα ἀπὸ αὐτούς, λέγοντας: «Ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Λευὶ πάρε τὸ σύνολο τῶν ἀπογόνων τοῦ Καάθ κατὰ τοὺς δήμους αὐτῶν καὶ κατὰ τὶς πατριαρχικὲς οἰκογένειές των, ἀπὸ εἴκοσι πέντε ἔτων καὶ πάνω μέχρι πενήντα, καὶ ὅποιος πηγαίνει γιὰ νὰ ὑπηρετεῖ, νὰ κάνει ὅλες τὶς ἐργασίες μέσα στὴ σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου. Αὐτὴ γὰ εἶναι ἡ ὑπηρεσία τῶν ἀπογόνων τοῦ Καάθ στὴ σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου, στὰ Ἅγιο τῶν ἁγίων. Ὅταν ξεκινᾷ ὁ λαὸς ἀπὸ τὸν τόπο κατασκήνωσής του θὰ μπαίνει στὴ Σκηνὴ ὁ Ἄαρων καὶ οἱ υἱοὶ του καὶ θὰ κατεβάζουν τὸ καταπέτασμα ποὺ διαχωρίζει τὰ Ἅγια ἀπὸ τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων καὶ θὰ κατασκεπάζουν μὲ αὐτὸ τὴν κιβωτὸ τοῦ Μαρτυρίου. Πάνω ἀπὸ αὐτὸ θὰ ρίχνουν ἄλλο κάλυμμα ἀπὸ δέρμα γαλάζιο καὶ πάνω ἀπὸ αὐτὸ ἄλλο ἀπὸ ὕφασμα ὀλογάλαζο καὶ θὰ περνοῦν τοὺς ἀναφορεῖς στὶς ὑποδοχές ποὺ ὑπάρχουν στὴν κιβωτὸ. Στὴν τράπεζα μπροστὰ στὸ καταπέτασμα θὰ βάζουν ἐπάνω ὕφασμα ὀλοπόρφυρο καὶ τὰ δισκάκια καὶ τὰ θυματήρια καὶ τὰ ποτήρια καὶ τὰ δοχεῖα γιὰ τὶς σπονδὲς καὶ οἱ δώδεκα ἄρτοι ποὺ θὰ εἶναι πάντοτε πάνω σ' αὐτὴν. Πάνω στὴν Τράπεζα θὰ βάλουν ὕφασμα κόκκινο καὶ θὰ τὴν καλύψουν μὲ κάλυμμα δερμάτινο γαλάζιο καὶ στὶς ὑποδοχές τῆς θὰ περάσουν τοὺς ἀναφορεῖς. Θὰ πάρουν ὕφασμα γαλάζιο καὶ θὰ καλύψουν τὴ λυχνία καὶ τοὺς λύχνους τῆς, τὶς λαβίδες τῆς, τοὺς ἐλαιοχύτες καὶ ὅλα τὰ δοχεῖα τοῦ λαδιοῦ ποὺ χρησιμοποιοῦν γι' αὐτὴν. Θὰ βάλουν τὴ λυχνία καὶ ὅλα τὰ σκεῦη τῆς σὲ κάλυμμα ἀπὸ δέρμα γαλάζιο καὶ θὰ τὴν τοποθετήσουν πάνω σὲ ἀναφορεῖς. Καὶ τὸ χρυσὸ θυσιαστήριο θὰ τὸ σκεπάζουν μὲ ὕφασμα γαλάζιο καὶ θὰ τὸ καλύψουν μὲ γαλάζιο δερμάτινο κάλυμμα καὶ θὰ περάσουν καὶ τοὺς ἀναφορεῖς. Θὰ πάρουν ὅλα τὰ λειτουργικὰ σκεῦη

ὅσα λειτουργοῦσιν ἐν αὐτοῖς ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ ἐμβαλοῦσιν εἰς ἱμά-
 τιον ὑακίνθινον, καὶ καλύψουσι αὐτὰ κάλυμματι δερμάτινῳ ὑα-
 κινθίνῳ, καὶ ἐπιθήσουσιν ἐπὶ ἀναφορεῖς, καὶ τὸν καλυπτῆρα ἐπι-
 5 θήσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐπικαλύψουσι ἐπ' αὐτὸ ἱμά-
 τιον ὀλοπόρφυρον, καὶ ἐπιθήσουσιν ἐπ' αὐτὸ πάντα τὰ σκεύη
 ὅσοις λειτουργοῦσιν ἐπ' αὐτῶ ἐν αὐτοῖς, καὶ τὰ πυρεῖα καὶ τὰς κρε-
 ἀγρας καὶ τὰς φιάλας καὶ τὸν καλυπτῆρα καὶ πάντα τὰ σκεύη τοῦ
 θυσιαστηρίου, καὶ ἐπιβαλοῦσιν ἐπ' αὐτὸ κάλυμμα δερμάτινον ὑα-
 κίνθινον, καὶ διεμβαλοῦσι τοὺς ἀναφορεῖς αὐτοῦ. Καὶ λήψονται
 10 ἱμάτιον πορφυροῦν, καὶ συγκαλύψουσι τὸν λουτήρα καὶ τὴν βάσιν
 αὐτοῦ, καὶ ἐμβαλοῦσιν αὐτὸ εἰς κάλυμμα δερμάτινον ὑακίνθινον,
 καὶ ἐπιθήσουσιν ἐπὶ ἀναφορεῖς, καὶ συντελέσουσιν Ἀαρὼν καὶ οἱ
 υἱοὶ αὐτοῦ, καλύπτοντες τὰ ἅγια, καὶ πάντα τὰ σκεῦ' τὰ ἅγια, ἐν
 τῷ ἐξαίρειν τὴν παρεμβολήν, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσονται υἱοὶ
 15 Καὰθ αἶρειν, καὶ οὐχ ἄψονται τῶν ἁγίων, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι».

Ἡ μὲν οὖν ἐκ μηνιαίαν ἀπογραφῆ, καὶ αὐτὴν τῶν ἁγίων τὴν
 ἀκακίαν ἀνδάνουσαν τε καὶ εὐπαράδεκτον εἶναι διδάσκει Θεῶ. Τό
 γε μὴν ἔργοις τοῖς ἱερεῶς ἐκνενεμησθαι, μόνην τὴν τῷ νόμῳ διωρι-
 σμένην ἡλικίαν, τὴν ἀπὸ πέντε καὶ εἴκοσι, καὶ μέχρι πενήκοντα
 20 ἐτῶν, ἐκεῖνο, οἶμαι, δηλοῦν, ὅτι Θεῶ λειτουργίαν ἀποπεραίνει τὴν
 ἐξαίρετον καὶ ἀδιαβλήτως ἔχουσαν, πᾶν ὅσον ἐστὶν ἔμφρον τε καὶ
 εὐσθενὲς ἤδη τε καὶ ἔτι. Ἦδη μὲν γὰρ ἐν τούτοις, ὁ ἐν εἴκοσι καὶ
 πέντε γεγονὼς ἐνιαυτοῖς, ἔτι δὲ καὶ ὁ μέχρι πενήκοντα προελθὼν.
 Διανένευκεν γὰρ ἤδη πῶς πρὸς κατάληξιν ἰσχύος ἀνὴρ ἐξελάσας
 25 ἐπέκεινα τοῦ πενηκостоῦ, καὶ οὐκ ἐν ἀκμαῖς ἔτι ταῖς ἀμωμήτοις
 ἐστίν, διέρπει δὲ ὡσπερ ἐπὶ τὰ ἐκ γήρωος πάθη. Ἄσοφος δὲ οὐδεὶς,
 ἀλλ' οὐδ' ἀναλκις, λειτουργήσειεν ἂν ἀμωμήτως Θεῶ, εἴτερ ἐστὶν
 ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς ἰσχύος ἔργα καὶ φρενὸς ἂν γένοιτο παγκάλου τὰ
 ὅσαπερ ἂν βλέπει πρὸς ἀρετὴν καὶ τὸ ἐπαινεῖσθαι δεῖν πρὸς τοῦ
 30 νομοθέτου διεκκληρώσατο.

ΠΑΛΛ. Οὕτω φημί.

ΚΥΡ. Λειτουργία δὲ τοῖς ἐκ δήμου Καὰθ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων,
 προειστροχόντων τῶν ἱερέων καὶ πυκαζόντων αὐτὰ. Πανταχοῦ
 γὰρ τιμιώτερον τὸ προὔχον ἐν τάξει, καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν ἐκ κόσμῳ

ὅσα χρησιμοποιοῦν μέσα σὰ "Ἁγια, θὰ τὰ τυλίξουν σὲ ὕφασμα γαλάζιο, θὰ τὰ σκεπάσουν μὲ σκέπασμα δερμάτινο γαλάζιο, καὶ θὰ τὰ τοποθετήσουν στοὺς ἀναφορεῖς. Θὰ τοποθετήσουν πάνω στὸ θυσιαστήριον τὸ κάλυμμα του καὶ θὰ τὸ καλύψουν μὲ ὕφασμα ὀλοπόρφυρο. Πάνω σ' αὐτὸ θὰ βάλουν ὅλα τὰ σκεύη ποὺ χρησιμοποιοῦν σ' αὐτὸ μετὰ τὶς θυσίαι, δηλαδή τοὺς πυροδότες, τὶς κρεατάγρες (λαβίδες), τὶς φιάλες, τὸ σκέπασμα καὶ ὅλα τὰ σκεύη τοῦ θυσιαστηρίου. Θὰ βάλουν πάνω σ' αὐτὸ κάλυμμα δερμάτινο γαλάζιο καὶ θὰ περάσουν τοὺς ἀναφορεῖς του. Θὰ πάρουν ὕφασμα πορφυρὸ καὶ θὰ τυλίξουν τὸν λουτήρα καὶ τὴ βάση του καὶ θὰ τὰ βάλουν σὲ κάλυμμα δερμάτινο γαλάζιο καὶ θὰ τὰ τοποθετήσουν στοὺς ἀναφορεῖς. Ὁ Ἄαρων καὶ οἱ υἱοὶ του θὰ ὀλοκληρώσουν αὐτοὶ τὸ ἔργο, σκεπάζοντας τὰ ἅγια καὶ ὅλα τὰ ἅγια σκεύη κατὰ τὴ μετακίνηση ἀπὸ τὸν τόπο κατασκήνωσης, καὶ εἰπὴ θὰ ρθοῦν οἱ υἱοὶ τοῦ Καάθ νὰ τὰ σηκώσουν, ἀλλὰ δὲν θ' ἀγγίξουν τὰ ἅγια, γιὰ νὰ μὴν πεθάνουν»¹⁶.

Ἡ ἀπογραφή λοιπὸν ἀπὸ ἡλικίας ἑνὸς μηνὸς καὶ πάνω διδάσκει ὅτι καὶ τῶν ἁγίων ἡ ἀκακία εἶναι εὐχάριστη καὶ ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸν Θεό, ἐνῶ ἡ κατανομή σὲ ἱερά ἔργα μόνον τῆς ὀρισμένης ἀπὸ τὸ νόμον ἡλικίας, ἀπὸ εἰκοσιπέντε μέχρι πενήντα χρόνων, νομίζω δηλώνει ἐκεῖνο, ὅτι τὴν ὑπηρεσία στὸν Θεὸ τὴν ἐξαιρετικὴ καὶ ἀδιάδλητη τὴν πραγματοποιοῦν ὅσοι εἶναι ἤδη συντετοὶ καὶ ὄριμοι, ἀλλὰ καὶ θὰ εἶναι. Καὶ εἶναι ἀπὸ αὐτοὺς τέτοιοι ὅποιος εἶναι εἰκοσι πέντε ἐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅποιος ἔφτασε τὰ πενήντα. Γιατὶ ἔκλινε ἤδη πρὸς τὸ τέλος τῆς δυνάμεως του αὐτὸς ποὺ προχώρησε πέρα ἀπὸ τὸ πενητηκοστὸ ἔτος καὶ δὲν ἐξακολουθεῖ νὰ βρίσκεται στὴν ἀπρόσβλητη ἀπὸ τὰ πάθη ἀκμὴ του, ἀλλὰ σιγὰ-σιγὰ γλιστρᾷ κάπως σὰ πάθη τῶν γηραιῶν. Κανένας ὅμως ἀσύνητος οὔτε ἀδύναμος μπορεῖ νὰ ὑπηρετήσῃ τέλεια τὸν Θεό, ἂν εἶναι ἀληθὲς νὰ ποῦμε, ὅτι ἔργα δυνάμεως σκέψης ἄριστης εἶναι ὅσα ἀποβλέπουν πρὸς τὴν ἀρετὴ· καὶ ὁ νομοθέτης ὀρισε ὅτι πρέπει αὐτὰ νὰ ἐπαινοῦνται.

ΠΑΛΛ. Ἔτσι νομίζω.

ΚΥΡ. Ἡ ὑπηρεσία ὅσων ἀνῆκαν στὸ πλῆθος τοῦ Καάθ ἦταν νὰ μεταφέρουν τὰ "Ἁγια τῶν ἁγίων, ἀφοῦ προηγῦνταν οἱ ἱερεῖς καὶ τὰ σκέπαζαν. Γιατὶ παντοῦ προηγοῦνται στὴν τιμὴ οἱ πρῶτοι στὴν τάξη

16. Ἄριθμ. 4, 2-15.

παρὰ Θεῶ, ἄτακτον δὲ παντελῶς οὐδέν. Ἐν ὑπουργίαις δὲ τὸ
 Λευϊτικὸν καὶ ταῖς τῶν ὑπερκειμένων ἱερουργίαις ὑπεστροωμένον.
 Καταπνικάζονται δὲ δέρμασί τε καὶ ἱματίοις ὑακινθίνοις, ἧ τε ἁγία
 κιβωτός, καὶ τὸ χρυσοῦν θυμιατήριον, λυχνία τε αὐτὴ καὶ τὰ σκεύη
 5 τὰ λειτουργικά, τὸ ἄνωθεν ἡμῖν καὶ ἐξ οὐρανοῦ σημαίνοντος τοῦ
 ὑακινθίνου. Τοιοῦτοτρόπως γὰρ ὁ ἄνωθεν καὶ εἰς βάθος αἰθήρ.
 Ὅτι δὲ τύποι Χριστοῦ τοῦ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ τὰ σκεύη τὰ
 ἱερά, διὰ μακρῶν ἡμῖν ἤδη προαποδέδεικται λόγων Ἡ δὲ τράπε-
 ζα καὶ ἱμάτιον ὀλοπόρφυρον πρὸς τοῖς ὑακινθίνοις περιβλήμασιν
 10 ἔχει τὸ δέ γε τῶν καρπωμάτων θυσιαστήριον ἱμάτιον κόκκινον,
 καὶ μέντοι καὶ ὁ λουτήρ ἱμάτιον ὀλοπόρφυρον ἐπὶ πνικάσμασι τοῖς
 ὑακινθίνοις. Καὶ σημαίνει μὲν ἡ τράπεζα, τὴν πρόθεσιν ἔχουσα
 τῶν ἄρτων, τὴν ἀνάμικτον θυσίαν, δι' ἧς εὐλογούμεθα τὸν ἄρτον
 ἐσθιόντες τὸν ἐξ οὐρανοῦ, τοῦτ' ἔστι Χριστόν, ὃς καὶ γέγονε καθ'
 15 ἡμᾶς, ἀλλ' ἦν τε καὶ ἔστι καὶ οὕτω Θεὸς ἄνωθεν τε καὶ ἐκ Πατρὸς
 ἐρχόμενος, καὶ ἐπάνω πάντων ὡς τῶν ὄλων βασιλεὺς καὶ Κύριος.
 Αἰνίγμα δὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ βασιλείας εἶη ἂν, ὡς ἔμοιγε φαίνεται,
 τὸ ἐπιτετανύσθαι τῇ τραπέζῃ τὸ ἄλουργές ἱμάτιον, ἧτοι τὸ περι-
 βλήμα τὸ πορφυροῦν. Κατημφέστο δὲ τότε τῶν καρπωμάτων
 20 θυσιαστήριον ἱματίῳ κοκκίνῳ ἱμάτιον δὲ τὸ κοκκινοβαφές αἵμα-
 τος τύπον παραδεξόμεθα. Τέθνται γὰρ δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ὁ
 Χριστός, καὶ ἁμνὸς οἷά τις ἐπὶ τὸ θεῖον ἀνέβη θυσιαστήριον, εἰς
 ὁσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ. Πρὸς δὲ τοῖς ὑακινθίνοις, ἱμά-
 τιον ὀλοπόρφυρον τῷ λουτήρι τὸ πέτασμα. Γράφει δὲ ὁ λουτήρ ἐφ'
 25 ἑαυτῷ τὸν τύπον τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ὕδασις ἡμᾶς ἁγίοις ἀπο-
 λούοντος εἰς ἀπόθεσιν ἁμαρτίας, καὶ εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλεί-
 αν ἀποκομίζοντος. Ἄνωθεν δὲ καὶ ἐξ οὐρανοῦ τὸ ἅγιον βάπτισμα
 αἰνίγμα δὲ τούτου, τὸ χρῶμα τὸ ὑακινθίνον. Ἡ οὐκ ἄριστα σοι
 ταυτὶ δὴ φάναι δοκᾷ, ὡς ἔν γε τοιαύτῃ δυσκαταληψία θεωρημά-
 30 των;

ΠΑΛΛ. Καὶ μάλα

ΚΥΡ. Λειτουργία μὲν οὖν ἡ τοιάδε τοῖς ἀπὸ Καάθ. Γεδσω-
 νῖται δὲ αὐτὴ καὶ μὲν τοι καὶ Μεραρῖται κατὰ τὸν ἴσον τρόπον ἀπε-

καὶ κοντὰ στὸν Θεὸ ὅλα εἶναι κόσμα καὶ δὲν ὑπάρχει ἀπολύτως κανένα ἄτακτο. Καὶ τὸ Λευϊτικὸ γένος ἔχει ταχθεῖ σὺς ὑπηρεσίες καὶ ὑποτάσσεται στὰ ἱερατικὰ καθήκοντα τῶν ἀνωτέρων ἱερέων. Καλύπτονται μὲ δέρματα καὶ ὑφάσματα γαλάζια τόσο ἡ ἅγια κιβωτὸς καὶ τὸ χρυσὸ θυματήριον, ὅσο καὶ ἡ λυχνία καὶ τὰ σκεύη τὰ λειτουργικά, ἐπειδὴ τὸ γαλάζιο χρῶμα σημαίνει τὸ ἄνω καὶ οὐράνιον. Γιατὶ αὐτὸ τὸ χρῶμα ἔχει ὁ ἐπάνω ἀπὸ μᾶς αἰθέρας μὲ τὸ ἀπέραντο βάθος του. Ὅτι τὰ ἱερά αὐτὰ σκεύη εἶναι τύποι τοῦ Χριστοῦ, ποῦ ἦρθε ἀπὸ ψηλὰ καὶ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, τὸ ἔχομε ἀποδείξει ἤδη μὲ μακροὺς λόγους. Ἡ τράπεζα ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γαλάζια περιτυλίγματα ἔχει καὶ ὑφασμα ὀλοπόρφυρο. Τὸ θυσιαστήριον πάλι τῶν ὀλοκαυτωμάτων ἔχει ὑφασμα κόκκινο, ὅπως βέβαια καὶ ὁ λουτήρας ἔχει ὑφασμα ὀλοπόρφυρο ἐπάνω στὰ γαλάζια καλύμματα. Ἡ τράπεζα, ὅπου γίνεται ἡ πρόθεση τῶν ἄρτων, σημαίνει τὴν ἀναίμακτὴ θυσία, ποῦ μ' αὐτὴν παίνομε εὐλογία τρώγοντας τὸν οὐράνιον ἄρτο, δηλαδὴ τὸν Χριστό, ποῦ ἔλαβε τὴ δική μας μορφή, ἀλλὰ ἦταν καὶ εἶναι καὶ ἔτσι Θεὸς ποῦ ἔρχεται ἀπὸ ψηλὰ καὶ ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ εἶναι πάνω ἀπὸ ὅλα ὡς βασιλιάς καὶ Κύριος τῶν ὅλων. Ὑπαινιγμὸς γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ μπορεῖ ν' ἀποτελέσει, ὅπως νομίζω, τὸ ἄπλωμα στὴν τράπεζα τῆς ἀλουργίδας, δηλαδὴ τὸ πορφυρὸ περιτύλιγμα. Καλυπτόταν αὐτὸ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυτωμάτων μὲ ὑφασμα κόκκινο· τὸ κοκκινοδαμμένο ὑφασμα θὰ τὸ δεχτοῦμε ὡς τύπο τοῦ αἵματος. Γιατὶ θυσιάσθηκε ὁ Χριστὸς ἕξαιτίας μας καὶ γιὰ χάρη μας, καὶ ἀνέβηκε στὸ θεῖο θυσιαστήριον σὰν ἕνας ἄμνος ὡς εὐφραντικὴ εὐαδία γιὰ τὸν Θεὸ καὶ Πατέρα¹⁷. Μαζὶ μὲ τὰ γαλάζια ὑφάσματα τὸ σκέπασμα τοῦ λουτήρα εἶναι ὀλοπόρφυρο. Ὁ λουτήρας βέβαια προτυπώνει τὸ ἅγιον βάπτισμα ποῦ μᾶς πλύνει μὲ τὰ ἁγιασμένα νερά πρὸς ἀπόθεση τῆς ἁμαρτίας καὶ μᾶς μεταφέρει στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Τὸ βάπτισμα γίνεται ἀπὸ ψηλὰ καὶ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ· ὑπαινιγμὸς γι' αὐτὸ εἶναι τὸ χρῶμα τὸ γαλάζιο. Ἡ νομίξεις πὼς δὲν μιλῶ ἄριστα γιὰ τόσο δύσκολα κατανοητὲς πνευματικὲς θεωρίες;

ΠΑΛΛ. Καὶ πολὺ ἄριστα μάλιστα.

ΚΥΡ. Ἡ ὑπηρεσία λοιπὸν τῶν υἱῶν τοῦ Καὰθ εἶναι τέτοιου εἶδους. Οἱ Γεδσωνίτες πάλι καὶ οἱ Μεραρίτες μὲ τὸν ἴδιον τρόπο ἀπο-

17. Ἐφ. 5, 2.

γράφοντο μὲν ἀπὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν καὶ μέχρι πενήκοντα, ὀνομασί δὲ κατ' οἴκους καὶ πατριάς καὶ λειτουργία μὲν τῷ δήμῳ Γεδσῶν αἱ δέρρεις τῆς σκηνῆς, τὰ καλύμματα, τὰ περιτανύσματα τῶν θυρῶν, καὶ τὰ ἰστία τῆς αὐλῆς καὶ τὰ περισσά· γέγραπται δὲ 5 ὡδί. Τό γε μὴν ἐκ Μεραρι (δῆμος δὲ καὶ οὗτος Λευιτικός), οἱ σὺλλοι τῆς σκηνῆς, αἱ θάσεις, αἱ κεφαλίδες, πάσσαλοι τε καὶ μοχλοὶ καὶ τὸ καταπέτασμα τῆς σκηνῆς τῆς ἔξω, καὶ ἅττα τινὰ πρὸς τούτοις ἕτερα. Καὶ οἱ μὲν ἀπὸ Γεδσῶν τε καὶ Μεραρί, ταῖς δι' ἀμαξῶν ὑπουργαίαις τὰ σφίσιν αὐτοῖς ἐγχειρισμένα διεκόμεζον πανταχῆ.

10 Κααθίται γε μὴν τὰ Ἁγία τῶν ἁγίων εἰς ὧμους ἔχοντες ἦσαν. Γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς «Καὶ προσήνεγκαν οἱ ἄρχοντες Ἰσραὴλ δώδεκα ἄρχοντες οἴκων πατριῶν αὐτῶν· οὗτοι οἱ ἄρχοντε-φυλῶν, οὗτοι οἱ παρεστηκότες ἐπὶ τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ ἦνεγκαν τὰ δῶρα αὐτῶν ἐναντι Κυρίου, ἐξ ἀμάξας λαμπηνίαις 15 καὶ δώδεκα θόας. Ἀμαξαν παρὰ δύο ἀρχόντων, καὶ μόσχον παρ' ἐκάστου, καὶ προσήγαγον ἐναντίον τῆς σκηνῆς. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωσῆν, λέγων· Λάβε παρ' αὐτῶν, καὶ ἔσονταί πρὸς τὰ ἔργα τὰ λειτουργικὰ τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, καὶ δώσεις αὐτὰ τοῖς Λευίταις, ἐκάστω κατὰ τὴν αὐτοῦ λειτουργίαν. Καὶ λαβὼν Μωσῆς 20 τὰς ἀμάξας καὶ τοὺς θόας, ἔδωκεν αὐτὰ τοῖς Λευίταις. Καὶ τὰς δύο ἀμάξας καὶ τοὺς τέσσαρας θόας ἔδωκε τοῖς υἱοῖς Γεδσῶν κατὰ τὰς λειτουργίας αὐτῶν, καὶ τὰς τέσσαρας ἀμάξας καὶ τοὺς ὀκτῶ θόας ἔδωκε τοῖς υἱοῖς Μεραρί κατὰ τὰς λειτουργίας αὐτῶν, διὰ Ἰθάμαρ υἱοῦ Ἀαρῶν τοῦ ἱερέως καὶ τοῖς υἱοῖς Καὰθ οὗ δέδωκεν, ὅτι τὰ 25 λειτουργήματα τοῦ ἁγίου ἔχουσιν, ἐπ' ὧμων ἀροῦσιν». Ἀκούεις ὅπως τοῖς μὲν τὸ ἐφ' ἀμαξῶν ἄγειν τε καὶ φέρειν ἔθος, Κααθίταις δὲ μόνοις εἰς ὧμους τὰ ἱερά;

ΠΑΛΛ. Τοῦ δὴ χάριν;

ΚΥΡ. Ἀεὶ γὰρ πῶς ἐστὶν ἐν ἰδρωτὶ μείζονι τὸ προὔχον τε καὶ 30 ἱερῶτερον, παρέπεται δὲ αὐτῷ πάντῃ τε καὶ πάντως, τὸ χρῆναι πονεῖν καὶ πρὸς γε δὴ τούτῳ τὸ τληπαθεῖν, καὶ οὐκ ἐν ἴσῳ τοῖς ἄλλοις, οἵπερ ἂν εἶεν καὶ ἁγιώτεροι καὶ ἀγχοῦ δὴ μᾶλλον οἰονείπως Θεοῦ. Ἡ οὐκ ἀληθὲς ὁ φημι;

γράφονταν ἀπὸ εἰκοσιπέντε χρόνων καὶ μέχρι τὰ πενήντα, ὀνομαστικὰ κατὰ δήμους καὶ πατριές. Ἡ ὑπηρεσία τοῦ δήμου τοῦ Γεδσών ἦταν τὰ δέρματα τῆς σκηνῆς, τὰ καλύμματα, τὰ ὑφάσματα τῶν θυρῶν, τὰ ὑφάσματα τῆς αὐλῆς. Γιατὶ αὐτὸ ἔχει γραφεῖ. Τὸ ἔργο τῶν υἱῶν τοῦ Μεραρι (καὶ αὐτοὶ ἦταν υἱοὶ ὑποδιαίρεσης τῶν Λευϊτῶν) ἦταν οἱ στύλοι τῆς σκηνῆς, οἱ βάσεις, οἱ κεφαλίδες, οἱ πάσσαλοι, οἱ μοχλοὶ καὶ τὸ καταπέτασμα τῆς ἐξωτερικῆς σκηνῆς, καὶ ἔκτος ἀπὸ αὐτὰ καὶ κάποια ἄλλα. Καὶ οἱ υἱοὶ βέβαια τοῦ Γεδσών καὶ τοῦ Μεραρι μετέφεραν παντοῦ ὅσα τοὺς παρέδιδαν ὑπηρετώντας στὰ ἀμάξια, ἐνῶ οἱ Κααθίτες βάδιζαν ἔχοντας στοὺς ὤμους τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ ἔτσι στοὺς Ἄριθμοὺς «Ἐφεραν τὰ δῶρα τοὺς οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἱ δώδεκα ἀρχηγοὶ τῶν πατριαρχικῶν οἰκογενειῶν, οἱ ἄρχοντες τῶν δώδεκα φυλῶν, αὐτοὶ ποὺ παραστάθηκαν στὴν ἀπογραφή· ἔφεραν τὰ δῶρα τοὺς πρὸς τὸν Κύριο, ἔξι κλειστὲς ἄμαξες καὶ δώδεκα βόδια, μιὰ ἄμαξα ἀνὰ δύο ἄρχοντες καὶ ἓνα μοσχάρι ἀπὸ τὸν καθένα, καὶ τὰ ἀπέθεσαν μπροστὰ στὴ σκηνή. Καὶ ὁ Κύριος εἶπε στὸν Μωυσῆ· Πάρε ἀπὸ αὐτοὺς τὰ δῶρα τοὺς γιὰ νὰ χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὶς ὑπηρεσίες τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, καὶ θὰ τὰ δώσεις στοὺς Λευῖτες στὸν καθέναν ἀνάλογα μὲ τὴν ὑπηρεσία του. Πῆρε ὁ Μωυσῆς τὰ ἀμάξια καὶ τὰ βόδια καὶ τὰ ἔδωσε στοὺς Λευῖτες. Τὶς δύο ἄμαξες καὶ τὰ τέσσερα βόδια τὰ ἔδωσε στοὺς υἱοὺς τοῦ Γεδσών καὶ τὰ τέσσερα ἀμάξια καὶ τὰ ὀχτὼ βόδια τὰ ἔδωσε στοὺς υἱοὺς τοῦ Μεραρι ἀνάλογα μὲ τὶς ὑπηρεσίες τοὺς καὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ Ἰθάμαρ, υἱοῦ τοῦ Ἀαρών τοῦ ἀρχιερέα. Στὺς υἱοὺς τοῦ Καάθ δὲν ἔδωσε, ἐπειδὴ ἔργο τοὺς εἶχαν τὸ νὰ σηκώνουν στοὺς ὤμους τοὺς τὰ ἀντικείμενα τοῦ Ἁγίου»¹⁸. Ἀκοῦς ὅτι ἦταν συνήθεια νὰ τὰ πηγαινοφέρνουν αὐτοὶ πάνω στὰ ἀμάξια, καὶ μόνο οἱ Κααθίτες μετέφεραν τὰ ἱερά στοὺς ὤμους τοὺς;

ΠΑΛΛ. Γιὰ ποιὸ λόγο;

ΚΥΡ. Πάντοτε αὐτοὶ ποὺ προέχουν καὶ εἶναι πρὸ ἱεροὶ χύνουν περισσότερο ἰδρώτα, καὶ ὡς ἐπακόλουθό τοὺς ἔχουν τὸ ὅτι πρέπει ὀπωδῆποτε καὶ μὲ κάθε τρόπο νὰ κοπιᾶζουν καὶ νὰ κακοπαθοῦν καὶ δὲν εἶναι ἴσοι μὲ τοὺς ἄλλους, ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ πρὸ ἅγιοι καὶ κατὰ κάποιον τρόπο πλησιέστερα στὸν Θεό. Ἡ μήπως δὲν εἶναι ἀλήθεια αὐτὸ ποὺ λέγω;

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΥΡ. Ἐν κόσμῳ μὲν οὖν τοιῶδε τὸ Λευιτικὸν ἐλειτούργει γένος. Οἶμαι δ' ἔγωγε, μυστηρίου τύπον τὸ χρῆμα πληροῦν.

ΠΑΛΛ. Πῶς δὴ φήσῃ;

5 ΚΥΡ. Ἐοίκασι γάρ οἱ μὲν δύο δῆμοι, Γεδσών τε καὶ Μεραοί, τοὺς ἐν νόμῳ λαοὺς ὑπαινίττεσθαι, φημί δὴ τὸν Ἰσραήλ. Κααθίται δέ γε τοὺς ἡγιασμένους ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως. Οἷς μὲν γὰρ ἦν ἐν φροντίδι τὰ ἰστία τῆς αὐλῆς, αἱ δέρξεις τῆς σκηνῆς, τὰ καλύμματα
10 σματα, καὶ ἡ φησι τὸ Γράμμα τὸ ἱερόν, «Πάντα τὰ περισσά», δι' οὗ σημαίνεται τὸ τῆς λειτουργίας οὐκ ἀναγκαῖον. Οἱ δὲ φέρειν ἔθαρσθήθησαν τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ τὰ δι' ὧν Χριστός, οὐ καθ' ἓνα τρόπον, πολλαχῶς δὲ μᾶλλον καὶ πολυεῖδι· σημαίνεται, ὡς κιβωτός, ὡς τράπεζα, καὶ ὡς χρυσοῦν λυχνία καὶ χρυσοῦν θυμιατήριον.
15 Ἄπλοῦς γὰρ ὑπάρχων κατὰ φύσιν ὡς Θεός, τῇ τῆς ἐργασίας διαφορᾷ πολυτρόπως γνωρίζεται. Ἔστι μὲν γὰρ ὁμολογουμένως ζῶν τε καὶ ἐνεργῆς ὁ τοῦ Πατρὸς Λόγος, καὶ πρὸς γε τούτῳ ζωὴ καὶ φῶς καὶ νοητῆς εὐωδίας ὁσμὴ. Οὐκοῦν ὅσοι ταῖς διὰ Μωσέως προσεδρεύουσιν ἐντολαῖς, λειτουργίαν ἔχουσι τὰ περισσά τῆς σκη-
20 νῆς ἀνωφελῆς γὰρ ὁ νόμος, εἰ μὴ νοοῖτο πνευματικῶς. Ὅσοι δὲ τεθάρσθηται τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, ἅγιοι που πάντως εἰσὶν ἐν Χριστῷ, περισσὸν οὐδέν, ἀλλ' οἰονείπως αὐτὸν ἔποχον ἔχοντες τὸν Ἐμμανουήλ.

ΠΑΛΛ. Εὐῖ ἔφησῃ.

25 ΚΥΡ. Ἄθρει δέ, εἰ δοκεῖ, καὶ τόδε.

ΠΑΛΛ. Τὸ τί δὴ φήσῃ;

ΚΥΡ. Οἱ μὲν γὰρ τὰ περισσά τῆς ἁγίας Σκηνῆς ἐγκεχειρισμένοι φέρουσιν ἐφ' ἁμαξῶν. Κααθίται δὲ τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων οὐκ ἐφ' ἁμαξῶν, οὐκ ἐφ' ἐτέρου του παντελῶς, ἀλλ' ὧμοις αὐτοῖς ἐπιθέντες
30 ἦσαν.

ΠΑΛΛ. Τί οὖν τοῦτό γε;

ΚΥΡ. Ὅτι, ὡ ἑταῖρε, φαίην ἄν, φορτικὸς ὁ νόμος καὶ δύσπιστον ἄχθος γένοιτο δ' ἄν τοῦ τοιοῦδε μήνους ἐναργῆς, τὸ μὴ εἰς

ΠΑΛΛ. Καί πάρα πολύ δέβαια.

ΚΥΡ. Μὲ αὐτὴ τὴν τάξιν ὑπηρετοῦσε τὸ Λευϊτικὸ γένος, καὶ νομίζω ἐγὼ τουλάχιστο, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀποτελεῖ τύπο μυστηρίου.

ΠΑΛΛ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς;

ΚΥΡ. Οἱ δύο δῆμοι, τοῦ Γεδσῶν καὶ τοῦ Μεραρί, φαίνονται ὅτι ὑπαινίσσονται τοὺς λαοὺς τοῦ νόμου, ἐννοῶ τοὺς Ἰσραηλίτες. Οἱ Κααθίτες ὑπονοοῦν ὅσους ἔχουν ἁγιασθεῖ σ' ὄνομα τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν πίστη. Ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν τὴ φροντίδα γιὰ τὰ πανιὰ τῆς αὐλῆς, τὰ δέρματα τῆς σκηνῆς, τὰ καλύμματα καὶ τοὺς στύλους, τὶς κεφαλὰς καὶ τὶς βάσεις, τοὺς πασσάλους καὶ τὰ καταπετάσματα καί, ὅπως λέγει ἡ Γραφή, «Ὅλα τὰ περιττά», μ' αὐτὸ ὑποδηλώνεται ὅσα δὲν ἦταν ἀναγκαῖα στὴ λειτουργία. Οἱ ἄλλοι ὀρίσθησαν νὰ μεταφέρουν τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων καὶ ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα ὑποδηλώνεται ὁ Χριστὸς ὄχι ἓνα τρόπο, ἀλλὰ μὲ πολλοὺς καὶ πολυειδεῖς, ὅπως ἡ κιβωτός, ἡ τράπεζα, ἡ χρυσοῦς λυχνία καὶ τὸ χρυσοῦς θυμιατήρι. Γιατί, ἐνῶ εἶναι ἀπλὸς στὴ φύσιν ὡς Θεός, μὲ τὴ διαφορὰ τῆς ἐργασίας γνωρίζεται μὲ πολλοὺς τρόπους. Γιατί ὁμολογουμένως εἶναι ζωντανὸς καὶ ἐνεργῆς ὁ Λόγος τοῦ Πατέρα¹⁹, καὶ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτοῦ ζῶν καὶ φῶς καὶ ἀρώμα πνευματικῆς εὐωδίας. Ὅσοι λοιπὸν εἶναι κοντὰ του μὲ τὶς ἐντολὰς τοῦ Μωυσῆ, ἔχουν ὡς ὑπηρεσία τὰ περιττά τῆς σκηνῆς ὁ νόμος δηλαδὴ εἶναι ἀνώφελος ἂν δὲν κατανοεῖται πνευματικῶς. Ὅσοι ἀνέλαβαν μὲ θάρρος νὰ ὑπηρετοῦν τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, εἶναι ὅπως δὴποτε μὲ τὴ χάριν τοῦ Χριστοῦ ἅγιοι, καὶ δὲν ἔχουν τίποτε περιττό, γιατί ἔχουν κατὰ κάποιον τρόπο μεταφερόμενο τὸν ἴδιον τὸν Ἐμμανουήλ.

ΠΑΛΛ. Μίλησες ὀρθά.

ΚΥΡ. Πρόσεχε τώρα, ἂν θέλεις, κι αὐτὸ.

ΠΑΛΛ. Ποιὸ ἐννοεῖς;

ΚΥΡ. Ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς ἀνατέθηκε ἡ μεταφορὰ τῶν περιττῶν τῆς ἁγίας σκηνῆς τὰ μεταφέρουν πάνω σὲ ἀμάξια. Οἱ Κααθίτες ὁμως βαδίζουν ἔχοντας βάσει τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων ὄχι πάνω σὲ ἀμάξια οὔτε σὲ κανένα ἄλλο ἀπολύτως μέσο, ἀλλὰ πάνω στοὺς ὤμους τους.

ΠΑΛΛ. Καὶ τί σημαίνει αὐτό;

ΚΥΡ. Ὅτι, φίλε μου, εἶναι βαρὺς, θὰ ἔλεγα, ὁ νόμος καὶ δύσκολα βαστάζεται τὸ βάρος του καὶ αὐτὸ τὸ δηλώνει φανερά, τὸ ὅτι δὲν

19. Ἐβρ. 4, 12.

ἄμους φέρεσθαι τὰ περισσά, διὰ τοι τὸ ἀσθενεῖν τοὺς ὑπεξευγμένους. Τοιγάρτοι καὶ ἔφασκον οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, τοῖς μετὰ τὴν πίστιν ἐπὶ νομικὴν ἰούσι λατρείαν «Καὶ νῦν τί πειράζετε τὸν Θεόν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε ὑμεῖς, 5 οὔτε οἱ πατέρες ὑμῶν ἴσχυσαν βαστάσαι;». Κααθῖται δέ, τὰ δι' ὧν ὁ Χριστὸς σημαίνεται, τοῖς σφῶν αὐτῶν ἐπιθέντες ἄμοις, ἐλαφρὸν καὶ εὐπαρακόμιστον ποιοῦνται φορτίον. Ἄρ' οὖν οὐχὶ τοῦτό ἐστιν ἑναργῶς, ὅπερ αὐτὸς ἔφη Χριστὸς, «Ὁ ζυγὸς μου χρηστὸς ἐστί, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρὸν»;

10 ΠΑΛΛ. Ἦμοῖκεν.

ΚΥΡ. Προσθεῖν ὃ ἂν ἔτι τοῖς εἰρημένοις καὶ τόδε. Εἶη γὰρ ἂν οὐκ ἀσυντελὲς εἰς πληροφορίαν ἐν μὲν γὰρ τῇ πρώτῃ τῶν Λευιτῶν ἀπογραφῇ τετάχατο μὲν οἱ ὑπὸ Γεδσῶν ἐν ἀρχαῖς, εἶτα μέσος ὁ Καάθ, καὶ τελευταῖος ὁ Μεραρί (δῆμοι δὲ οὗτοι Λευιτικοί), ἐν δὲ 15 τῇ δευτέρᾳ, τῇ ἀπὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν, προστέθεται τῶν ἄλλων ὁ Καάθ, καὶ πρῶτος ὠνόμασται. Τελευταῖος δὲ μετ' αὐτὸν Γεδσῶν τε καὶ Μεραρί, λειτουργίαν ἔχοντες τὰ περισσά τῆς Σκηνῆς. Καὶ ἑκάτερον μὲν τοῖς δυοῖν τουτωνὶ δῆμοις, ἀνὰ δύο μόνως ἔχουσι πατριάς, ὁ δὲ προήκει μὲν καὶ μέχρι τεσσάρων. Συνιῆς οὖν ἄρα τὸ 20 αἶνιγμα;

ΠΑΛΛ. Ἦκιστά γε.

ΚΥΡ. Κέκληται μὲν γὰρ ἐν πρώτοις ὁ Ἰσραήλ· παρεισδρομούσης δὲ μεταξὺ τῆς τῶν ἐθνῶν ἀγέλης, τέτακται μετὰ ταύτην· καὶ οἱ μὲν ἔσχατοι γεγόνασι πρῶτοι, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν, οἱ δὲ 25 πρῶτοι ἔσχατοι.

ΠΑΛΛ. Ἀληθές.

ΚΥΡ. Ὅτι δὲ βραχὺς ἐν ἀριθμῷ τῶν Ἰουδαίων ὁ δῆμος, ὑπερκεμμένης παρὰ πολὺ τῆς ἐξ ἐθνῶν ἀμετροῦτου πληθύος, δῆλον.

ΠΑΛΛ. Πῶς γὰρ οὐ;

30 ΚΥΡ. Τοιγάρτοι Θεὸς πρὸς ἱεροφάντην Μωσέα φησί· «Καὶ νῦν ἕασόν με, καὶ θυμωδεῖς ἐξαναλώσω τὴν συναγωγὴν ταύτην, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα, καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦτο». Λειτουργ-

σηκώνουν τὰ περιττὰ στοὺς ὤμους, γιατί ἡ ζευγμένοι σὸ νόμο ἦταν ἀδύναμοι. Γι' αὐτὸ κι ἔλεγαν οἱ θεσπέσιοι μαθητὲς σὲ ἐκείνους πού προσέρχονταν στὴ λατρεία τοῦ νόμου μετὰ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ· «Τώρα λοιπὸν γιατί προκαλεῖτε τὸν Θεό, θέλοντας νὰ φορτώσετε στὸν τράχηλο τῶν Χριστιανῶν ἓνα ζυγὸ, πού οὔτε ἐσεῖς οὔτε οἱ πατέρες σας μπόρεσαν νὰ τὸν σηκώσουν;»²⁰. Ἐνῶ οἱ Καθίτες, αὐτὰ μὲ τὰ ὁποῖα σημαίνεται ὁ Χριστός, παίρνοντάς τα στοὺς ὤμους, κάνουν τὸ φορτίο τους ἑλαφρὸ κι εὐκολομετακόμιστο. Δὲν εἶναι ἄρα αὐτὸ δλοφάνερα ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, «Ὁ ζυγός μου εἶναι ἀπαλὸς καὶ τὸ φορτίο μου ἑλαφρὸ»²¹;

ΠΑΛΛ. Φαίνεται ὅτι εἶναι.

ΚΥΡ. Σὲ ὅσα εἶπαμε μπορῶ νὰ προσθέσω ἀκόμα κι αὐτὸ. Γιατὶ δὲν εἶναι ἀνώφελο γιὰ τὴν πληροφόρησή σου. Στὴν πρώτη λοιπὸν ἀπογραφή τῶν Λευϊτῶν οἱ υἱοὶ τοῦ Γεδσῶν εἶχαν ταχθῆ στὴν ἀρχή, ἀκολουθοῦσε στὴ μέση ὁ Καάθ, καὶ τελευταῖος ἦταν ὁ Μεραρί (ὅλοι αὐτοὶ ἦταν δῆμοι (ὑποδιαίρεσεις) τῆς φυλῆς Λευϊ). Στὴ δευτέρη ὁμως ἀπογραφή, πού περιλάμβανε τοὺς ἀπὸ εἴκοσι πέντε ἐτῶν καὶ πάνω, μπῆκε πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὁ Καάθ καὶ ἀναφέρθηκε πρῶτος. Τελευταῖοι, ἔπειτ' ἀπὸ αὐτόν, μπῆκαν ὁ Γεδσῶν καὶ ὁ Μεραρί, πού ὑπηρεσία τους ἦταν τὰ περιττὰ τῆς σκηνῆς. Καθένας ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς δῆμους εἶχε δύο μόνο πατριές, ἐνῶ ὁ πρῶτος ἔφθανε μέχρι τὶς τέσσερες. Κατανοεῖς λοιπὸν τὸ αἶνιγμα;

ΠΑΛΛ. Σχεδὸν καθόλου.

ΚΥΡ. Ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς εἶχε κληθεῖ ἀπὸ τοὺς πρῶτους, ὅταν ὁμως παρεσχώρησε ἀνάμεσα τὸ πλῆθος τῶν ἐθνῶν τάχθηκε ἔπειτα ἀπὸ αὐτό. Κι ἔτσι, σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τοῦ Σωτήρα, οἱ τελευταῖοι ἔγιναν πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι τελευταῖοι.

ΠΑΛΛ. Σωστό.

ΚΥΡ. Ὅτι πάλι εἶναι λίγοι στὸν ἀριθμὸ οἱ Ἰσραηλίτες καὶ τοὺς ξεπερνᾷ πάρα πολὺ τὸ ἀμέτρητο πλῆθος τῶν ἐθνῶν, εἶναι φανερό.

ΠΑΛΛ. Πῶς ὄχι;

ΚΥΡ. Γι' αὐτὸ λέγει ὁ Θεὸς στὸν ἱεροφάντη Μωυσῆ· «Τώρα ἀφησέ με· πάνω σὸ θυμὸ μου θὰ ἐξολοθρεύσω αὐτὴ τὴ συναγωγή καὶ θὰ σὲ κάνω ἔθνος μέγα, πολὺ μεγαλύτερο ἀπὸ αὐτό»²². Ὅλο

22. Ἐξ. 32, 10.

γίαις μὲν οὖν ταῖς τοιαῖοδε τὸ Λευϊτικὸν ἅπαν ἐκτετίμηται στίφος
 καὶ ὄρος αὐτοῖς τῆς ἱερουργίας ὑπεξεῦχθαι τῷ προὔχοντι, καὶ ὑπὸ
 χεῖρα πράττειν τὴν Ἀαρών. Τό γε μὴν ὑπὲρ τοῦτο φρονεῖν καὶ τά-
 μείνω ζητεῖν, τῶν ἐκνεμηθέντων αὐτῷ καὶ διωρισμένων παρὰ Θε-
 5 οῦ, ποιηῆς καὶ ὀλέθρου πρόξενον, καὶ διὰ πείρας αὐτῆς ἀνεδείκνυ-
 το. Γέγραπται δὲ πάλιν ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς «Καὶ ἐλάλησε Κορὲ υἱὸς
 Ἰσαάκ, υἱοῦ Καάθ, υἱοῦ Λευὶ καὶ Δαθάν καὶ Ἀθειρών, υἱοὶ Ἐλι-
 άάβ, καὶ Ἄϋν, υἱὸς Φαλέθ, υἱοῦ Ρουβήν, καὶ ἀνέστησαν ἔναντι
 Μωσῆ, καὶ ἄνδρες τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ πεντήκοντα καὶ διακόσιοι,
 10 ἀρχηγοὶ συναγωγῆς σύγκλητοι βουλῆς, καὶ ἄνδρες ὀνομαστοὶ
 συνέστησαν ἐπὶ Μωσῆν καὶ Ἀαρών, καὶ εἶπαν πρὸς αὐτούς·
 Ἐχέτω ὑμῖν ὅτι πᾶσα ἡ συναγωγὴ, πάντες ἅγιοι, καὶ ἐν αὐτοῖς
 Κύριος καὶ διατὶ κατανίστασθε ἐπὶ τὴν συναγωγὴν Κυρίου; Ἐ-
 ἀκούσας Μωσῆς, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐλάλησε πρὸς Κορὲ
 15 καὶ πρὸς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν συναγωγὴν, λέγων· Ἐπέσκεπται καὶ
 ἔγνω ὁ Θεὸς τοὺς ὄντας αὐτοῦ καὶ τοὺς ἁγίους, καὶ προσηγάγετο
 πρὸς ἑαυτόν, καὶ οὓς ἐξελέξατο ἑαυτῷ, προσηγάγετο πρὸς ἑαυτόν.
 Τοῦτο ποιήσατε, λάβετε ὑμῖν αὐτοῖς πυρεῖα, Κορὲ καὶ πᾶσα ἡ
 συναγωγὴ αὐτοῦ, καὶ ἐπίθετε ἐπ' αὐτὰ πῦρ, καὶ ἐπίθετε ἐπ' αὐτὰ
 20 θυμιάμα ἐναντι Κυρίου αὔριον, καὶ ἔσται ὁ ἀνὴρ ὃν ἐκλέλεκται
 Κύριος, οὗτος ἅγιος ἱκανούσθω ὑμῖν, υἱοὶ Λευὶ. Καὶ εἶπε Μωσῆς
 πρὸς Κορὲ· Εἰσακούσατέ μου, υἱοὶ Λευὶ. Μὴ μικρὸν ἐστί τοῦτο
 ὑμῖν, ὅτι διέστειλεν ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ ὑμᾶς ἐκ συναγωγῆς Ἰσραὴλ,
 καὶ προσηγάγετο ὑμᾶς πρὸς ἑαυτόν λειτουργεῖν τὰς λειτουργίας
 25 τῆς σκηνῆς Κυρίου, καὶ παρίστασθαι ἔναντι τῆς σκηνῆς λατρεύειν
 αὐτῷ, καὶ προσηγάγετό σε καὶ πάντας τοὺς ἀδελφούς σου υἱούς
 Λευὶ μετὰ σοῦ, καὶ ζητεῖτε ἱερατεύειν»; Λειτουργίαν γὰρ ἔχοντες
 οἱ ἀπὸ Καάθ τὸ εἰς ὧμους αἶρειν τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, ἐπέθρασκον
 ἀμαθῶς τοῖς ὑπερκεμένοις καὶ τοῖς τῶν ἱερέων φιλονεικοῦσι μέ-
 30 τροις. Ἐαυτοῖς γὰρ ἀρπάζοντες τὰς τιμὰς, κατὰ τὸ γεγραμμένον,
 καὶ τῆς μὲν θείας ἀλογήσαντες ἐντολῆς, νόμους δὲ τῆς ἱερουργίας
 ὑπερθέοντες ἀνοσίως, τὰς τῶν προεστηκότων τιμὰς ὀλίγου παν-

λοιπὸν τὸ Λευϊτικὸ γένος τιμήθηκε μὲ αὐτὲς τὶς ὑπηρεσίαις καὶ ὁ ὅρος τῆς ἱερουργίας τοὺς ἦταν νὰ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία ἐκείνου πού προεῖχε καὶ νὰ ἐνεργοῦν ὡς ὑποτακτικοὶ στὸν Ἄαρών. Τὸ νὰ θέλουν τὰ πάνω ἀπὸ αὐτὰ καὶ νὰ ἐπιζητοῦν τὰ ἀνώτερα ἀπὸ ὅσα τοὺς εἶχαν παραχωρηθεῖ καὶ ὀριστεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ εἶναι πρόξενο ποινῆς καὶ ὀλέθρου καὶ ἀποδείχθηκε ἀπὸ τὴν πείρα τὴν ἴδια. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ πάλι στοὺς Ἄριθμούς· «Μίλησε ὁ Κορέ, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσσαάρ, υἱοῦ τοῦ Καάθ, υἱοῦ τοῦ Λευί, καθὼς καὶ ὁ Δαθάν καὶ ὁ Ἀβειρών, υἱοὶ τοῦ Ἐλιάβ, καὶ ὁ Ἄϊν, υἱὸς τοῦ Φαλέθ, υἱοῦ τοῦ Ρουβὴν, καὶ διακόσιοι ἐνεήντα ἄλλοι Ἰσραηλίτες ξεσηκώθηκαν ἐναντίον τοῦ Μωυσῆ· ἀρχηγοὶ τῆς συναγωγῆς, μέλη τῶν συνελεύσεων τοῦ λαοῦ, ἄνδρες μὲ φήμη, ἐνώθηκαν ἐναντίον τοῦ Μωυσῆ καὶ τοῦ Ἄαρών καὶ τοὺς εἶπαν· Νὰ ἔχετε ὑπόψη ὅτι ὅλη ἡ συναγωγή εἶναι ἅγια καὶ ὁ Κύριος· ἴναι μαζί της. Γιατὶ σεῖς ὑψώνετε τὸν ἑαυτὸ σας κατὰ τῆς συναγωγῆς τοῦ Κυρίου; Ὅταν τ' ἄκουσε ὁ Μωυσῆς ἔπεσε κατὰ πρόσωπο στὴ γῆ καὶ εἶπε στὸν Κορρέ καὶ πρὸς ὅλους τοὺς συντρόφους του· Ἐπιθεώρησε ὁ Θεὸς καὶ γνώρισε τοὺς δικούς του τοὺς ἀφιερωμένους σ' αὐτὸν καὶ τοὺς πῆρε στὴν ὑπηρεσία του. Κάνετε αὐτὸ· Πάρετε πυροδοχεῖα, ἐσύ, Κορέ, καὶ ὅλοι οἱ σύντροφοί σου, καὶ δάλετε σ' αὐτὰ φωτιὰ καὶ πάνω στὴ φωτιὰ θυμίαμα, καὶ θυμάσετε αὐριο μπροστὰ στὸν Κύριο, καὶ ὅποιον ὁ Κύριος ἐκλέξει καὶ δεχθεῖ τὸ θυμίαμά του, αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ ἱερέας. Αὐτὸ ἂς εἶναι ἀρκετὴ ἀπόδειξη καὶ μαρτυρία γιὰ σᾶς, υἱοὶ τοῦ Λευί. Καὶ εἶπε ἀκόμα ὁ Μωυσῆς στὸν Κορέ· Εἶναι μικρὸ πράγμα γιὰ σᾶς πού σᾶς ξεχώρισε ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἰσραηλίτες καὶ σᾶς κάλεσε κοντά του νὰ ἀναλάβετε τὶς ὑπηρεσίαις τῆς Σκηνῆς τοῦ Κυρίου, νὰ παραστέκεστε στὴ σκηνὴ γιὰ νὰ τὸν ὑπηρετεῖτε, καὶ μαζί μὲ σένα κάλεσε καὶ ὅλους τοὺς ἀδελφούς σου, τοὺς υἱοὺς τοῦ Λευί; γιατί λοιπὸν ζητεῖτε τώρα νὰ γίνετε καὶ ἱερεῖς;»²³. Ἐνῶ οἱ υἱοὶ τοῦ Καάθ εἶχαν ὡς ὑπηρεσία νὰ σηκώνουν στοὺς ὤμους τοὺς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, φιλονεικοῦν ἀνόητα γιὰ τὰ πάνω ἀπὸ αὐτοὺς καὶ γιὰ τὸ βαθμὸ τῶν ἱερέων. Θέλοντας ν' ἀρπάξουν τὴν τιμὴ γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους, σύμφωνα μ' αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ»²⁴, ἀδιαφορώντας γιὰ τὴ θεία ἐντολὴ καὶ παραβαίνοντας μὲ ἀσέβεια τοὺς νόμους τῆς ἱερατείας, ἔδιναν πολὺ

24. Ἐβρ. 5, 4.

γίαις μὲν οὖν ταῖς τοιαῖοδε τὸ Λευϊτικὸν ἅπαν ἐκτετίμηται στίφος
 καὶ ὄρος αὐτοῖς τῆς ἱερουργίας ὑπεξεῦχθαι τῷ προὔχοντι, καὶ ὑπὸ
 χεῖρα πράττειν τὴν Ἀαρών. Τό γε μὴν ὑπὲρ τοῦτο φρονεῖν καὶ τὰ
 μείνω ζητεῖν, τῶν ἐκνεμηθέντων αὐτῷ καὶ διωρισμένων παρὰ Θε-
 5 οῦ, ποιῆς καὶ ὀλέθρου πρόξενον, καὶ διὰ πείρας αὐτῆς ἀνεδείκνυ-
 το. Γέγραπται δὲ πάλιν ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς «Καὶ ἐλάλησε Κορὲ υἱὸς
 Ἰσσαάκ, υἱοῦ Καάθ, υἱοῦ Λευὶ, καὶ Δαθάν καὶ Ἀθειρών, υἱοὶ Ἐλι-
 ἄθ, καὶ Ἄβν, υἱὸς Φαλέθ, υἱοῦ Ρουβήν, καὶ ἀνέστησαν ἔναντι
 Μωσῆ, καὶ ἄνδρες τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ πενήτηντα καὶ διακόσιοι,
 10 ἀρχηγοὶ συναγωγῆς σύγκλητοι βουλῆς, καὶ ἄνδρες ὀνομαστοὶ
 συνέστησαν ἐπὶ Μωσῆν καὶ Ἀαρών, καὶ εἶπαν πρὸς αὐτούς
 Ἐχέτω ὑμῖν ὅτι πᾶσα ἡ συναγωγὴ, πάντες ἅγιοι, καὶ ἐν αὐτοῖς
 Κύριος καὶ διατὶ κατανίστασθε ἐπὶ τὴν συναγωγὴν Κυρίου; Ἐ-
 ἀκούσας Μωσῆς, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐλάλησε πρὸς Κορὲ
 15 καὶ πρὸς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν συναγωγὴν, λέγων Ἐπέσκεπται καὶ
 ἔγνω ὁ Θεὸς τοὺς ὄντας αὐτοῦ καὶ τοὺς ἁγίους, καὶ προσηγάγετο
 πρὸς ἑαυτόν, καὶ οὗς ἐξελέξατο ἑαυτῷ, προσηγάγετο πρὸς ἑαυτόν.
 Τοῦτο ποιήσατε, λάβετε ὑμῖν αὐτοῖς πυρεῖα, Κορὲ καὶ πᾶσα ἡ
 συναγωγὴ αὐτοῦ, καὶ ἐπίθετε ἐπ' αὐτὰ πῦρ, καὶ ἐπίθετε ἐπ' αὐτὰ
 20 θυμιάμα ἔναντι Κυρίου αὔριον, καὶ ἔσται ὁ ἀνὴρ ὃν ἐκλέλεκται
 Κύριος, οὗτος ἅγιος ἱκανούσθω ὑμῖν, υἱοὶ Λευὶ. Καὶ εἶπε Μωσῆς
 πρὸς Κορὲ Ἐἰσακούσατέ μου, υἱοὶ Λευὶ. Μὴ μικρὸν ἐστί τοῦτο
 ὑμῖν, ὅτι διέστειλεν ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ ὑμᾶς ἐκ συναγωγῆς Ἰσραὴλ,
 καὶ προσηγάγετο ὑμᾶς πρὸς ἑαυτόν λειτουργεῖν τὰς λειτουργίας
 25 τῆς σκηνῆς Κυρίου, καὶ παρίστασθαι ἔναντι τῆς σκηνῆς λατρεύειν
 αὐτῷ, καὶ προσηγάγετό σε καὶ πάντας τοὺς ἀδελφούς σου υἱούς
 Λευὶ μετὰ σοῦ, καὶ ζητεῖτε ἱερατεύειν»; Λειτουργίαν γὰρ ἔχοντες
 οἱ ἀπὸ Καάθ τὸ εἰς ὧμους αἶρειν τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, ἐπέθρασκον
 ἀμαθῶς τοῖς ὑπερκεμένοις καὶ τοῖς τῶν ἱερέων φιλονεικοῦσι μέ-
 30 τροις. Ἐαυτοῖς γὰρ ἀρπάζοντες τὰς τιμὰς, κατὰ τὸ γεγραμμένον,
 καὶ τῆς μὲν θείας ἀλογήσαντες ἐντολῆς, νόμους δὲ τῆς ἱερουργίας
 ὑπερθέοντες ἀνοσίως, τὰς τῶν προεστηκότων τιμὰς ολίγου παν-

λοιπὸν τὸ Λευϊτικὸ γένος τιμήθηκε μὲ αὐτὲς τὶς ὑπηρεσίαις καὶ ὁ ὄρος τῆς ἱερουργίας τοὺς ἦταν νὰ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία ἐκείνου πού προεῖχε καὶ νὰ ἐνεργοῦν ὡς ὑποτακτικοὶ στὸν Ἰσραὴλ. Τὸ νὰ θέλουν τὰ πάνω ἀπὸ αὐτὰ καὶ νὰ ἐπιζητοῦν τὰ ἀνώτερα ἀπὸ ὅσα τοὺς εἶχαν παραχωρηθεῖ καὶ ὁριστεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ εἶναι πρόξενο ποινῆς καὶ ὀλέθρου καὶ ἀποδείχθηκε ἀπὸ τὴν πείρα τὴν ἴδια. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ πάλι στοὺς Ἰσραηλῆς: «Μίλησε ὁ Κορέ, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσσαάρ, υἱοῦ τοῦ Καάθ, υἱοῦ τοῦ Λευί, καθὼς καὶ ὁ Δαθὰν καὶ ὁ Ἀβειρών, υἱοὶ τοῦ Ἐλιάβ, καὶ ὁ Ἀϊν, υἱὸς τοῦ Φαλέθ, υἱοῦ τοῦ Ρουβὴν, καὶ διακόσιοι ἐνενηντὰ ἄλλοι Ἰσραηλίτες ξεσηκώθηκαν ἐναντίον τοῦ Μωυσῆ· ἀρχηγοὶ τῆς συναγωγῆς, μέλη τῶν συνελεύσεων τοῦ λαοῦ, ἄνδρες μὲ φήμη, ἐνώθηκαν ἐναντίον τοῦ Μωυσῆ καὶ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοὺς εἶπαν· Νὰ ἔχετε ὑπόψη ὅτι ὅλη ἡ συναγωγή εἶναι ἅγια καὶ ὁ Κύριος ἐστὶν ἐν μέσῳ της. Γιατὶ σῆς ὑψώνετε τὸν ἑαυτὸ σας κατὰ τῆς συναγωγῆς τοῦ Κυρίου; Ὅταν ἔκουσε ὁ Μωυσῆς ἔπεσε κατὰ πρόσωπο στὴ γῆ καὶ εἶπε στὸν Κορέ καὶ πρὸς ὅλους τοὺς συντρόφους του· Ἐπιθεώρησε ὁ Θεὸς καὶ γνῶρισε τοὺς δικούς του τοὺς ἀφιερωμένους σ' αὐτὸν καὶ τοὺς πῆρε στὴν ὑπηρεσία του. Κάνετε αὐτό· Πάρετε πυροδοχεῖα, ἐσύ, Κορέ, καὶ ὅλοι οἱ σύντροφοί σου, καὶ βάλετε σ' αὐτὰ φωτιά καὶ πάνω στὴ φωτιά θυμίαμα, καὶ θυμιάσετε αὐριο μπροστὰ στὸν Κύριο, καὶ ὅποιον ὁ Κύριος ἐκλέξει καὶ δεχθεῖ τὸ θυμίαμά του, αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ ἱερέας. Αὐτὸ ἂς εἶναι ἀρκετὴ ἀπόδειξη καὶ μαρτυρία γιὰ σᾶς, υἱοὶ τοῦ Λευί. Καὶ εἶπε ἀκόμα ὁ Μωυσῆς στὸν Κορέ· Εἶναι μικρὸ πράγμα γιὰ σᾶς πού σᾶς ξεχώρισε ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἰσραηλίτες καὶ σᾶς κάλεσε κοντά του νὰ ἀναλάβετε τὶς ὑπηρεσίαις τῆς Σκηνῆς τοῦ Κυρίου, νὰ παραστέκεστε στὴ σκηνὴ γιὰ νὰ τὸν ὑπηρετεῖτε, καὶ μαζί μὲ σένα κάλεσε καὶ ὅλους τοὺς ἀδελφούς σου, τοὺς υἱούς τοῦ Λευί; γιατί λοιπὸν ζητεῖτε τώρα νὰ γίνετε καὶ ἱερεῖς;»²³. Ἐνῶ οἱ υἱοὶ τοῦ Καάθ εἶχαν ὡς ὑπηρεσία νὰ σηκώνουν στοὺς ὤμους τοὺς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, φιλονεικοῦν ἀνόητα γιὰ τὰ πάνω ἀπὸ αὐτοὺς καὶ γιὰ τὸ βαθμὸ τῶν ἱερέων. Θέλοντας ν' ἀρπάξουν τὴν τιμὴ γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους, σύμφωνα μ' αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ»²⁴, ἀδιαφορώντας γιὰ τὴ θεία ἐντολὴ καὶ παραβαίνοντας μὲ ἀσέβεια τοὺς νόμους τῆς ἱερατείας, ἔδιναν πολὺ

24. Ἐβρ. 5, 4.

τελῶς ἀξιῶντες λόγον. Ἐφασκον γὰρ πρὸς Μωσέα καὶ Ἀαρὼν
 «Ἐχέτω ὑμῖν ὅτι πᾶσα ἡ συναγωγή, πάντες ἅγιοι, καὶ ἐν αὐτοῖς
 Κύριος».

Ἀκούεις ὅπως τὸ σφίσιν αὐτοῖς ἐκνεμηθὲν μέτρον ἀτμᾶζου-
 5 σι, μόνον δὲ οὐχὶ κοινήν εἶναι φασι, καὶ οὐχὶ δήμοις τοῖς αὐτοῖς,
 ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τὴν τοῦ ἀρχιερέως τιμὴν, καὶ οὐδὲν
 ὅλως τὸ περιττὸν ἢ περιφανέστερον, κἂν εἰ ὑπερκεῖσθαι λέγοντο
 ψήφῳ τὸ χρῆμα λαχόντες τῇ παρὰ Θεοῦ, ὅπερ ἐστὶν ἐναργῶς,
 ταῖς ἄνωθεν ψήφοις ἐπιτιμᾶν καὶ οὐδὲν εἶναι λογιζέσθαι τὸ τῷ
 10 νομοθέτῃ δοκοῦν. Ἄλλ' ὁ μὲν θεσπέσιος Μωσῆς, ἡπιότητι τῇ
 συνήθει χρώμενος, ὡς ἡρωσθηκότας παρεκάλει, καὶ τὴν ὄσῃν
 οὕτω κατ' αὐτῶν ἐσομένην ὄργην ἐννεοηκῶς, ἐπιπλήττει λέγων
 «Ἰκανούσθω ὑμῖν, οἱ υἱοὶ Λευὶ. Οὐ γὰρ μικρόν». ἤσῃν, «ὕμῖν, ὅτι
 ὑμᾶς ἐκ πάντων ἀπολέκτους ἐποιήσατο πρὸς τὴν οὕτω σεπτὴν
 15 καὶ ἀξιάγαστον λειτουργίαν ὁ τῶν ὄλων Θεός». Οἱ δὲ ἦσαν ἔτι
 πικροὶ καὶ ἠρόντες καὶ ἀχάλινοι πρὸς ὑπεροψίαν, ἄχρῃς ἂν
 αὐτοῖς εἰς τὸ κακοῦ τὰ τῆς ἀπονοίας εἰσδέθηκεν, ὡς διανοί-
 ξασαν τὴν γῆν τὸ στόμα, αὐτοῖς γένεσι καὶ σκηναῖς ἐλεῖν καὶ ὀλέ-
 θρω ξένῳ περιβαλεῖν. «Κατέβησαν γὰρ εἰς ἄδου ζῶντες», κατὰ τὸ
 20 γεγραμμένον. Ἄνόσιον οὖν ἄρα καὶ θανάτου γραφὴν ἔχει παρὰ
 Θεῷ, τὸ κατανίστασθαι κεφαλῆς, καὶ τὸ μὴ ὑπέικειν τοῖς προτε-
 ταγμένοις καὶ τὴν προὔχουσαν παρὰ Θεοῦ λαχοῦσι τιμὴν. Συν-
 νέσεως δὲ τῆς ἀνωτάτω καρπός, τὸ ἐφ' ᾧ ἂν τις ἔχοι σεμνύνεσθαι
 καὶ εὐχαριστεῖν, καὶ μὴ τοῖς ἐπέκεινα μέτρον ριψοκινδύνως ἐπι-
 25 πηδᾶν, μήτε μὴν ἐφίεσθαι τῶν οὕτω δεδωρημένων αὐτοῖς, οἰομέ-
 νους εἶναι κοινὰ καὶ δῶμα τοῖς πολλοῖς, ἃ μόνοις τοῖς ἄνωθεν
 διοικεῖται νεύμασιν.

ΠΑΛΛ. Εὐ³ ἔφησ

ΚΥΡ. Ἐν τάξει δὴ οὖν τῇ ἀσυνχύτῳ τὰ ἱερά· πρόποι γὰρ ἂν
 30 ὡδί, καὶ οὐχ ἕτεροῶς ἔχειν.

ΠΑΛΛ. Εὐ³ λέγεις.

ΚΥΡ. Κοινὸν δὲ ὡπερ ἀμφοῖν ἀπονέμοι κληῖρον, τὰς τῶν ὑπὸ

24α. Ἄριθμ. 16, 3.

25. Ἄριθμ. 16, 9.

λίγη σημασία στο αξίωμα τῶν προισταμένων. Πράγματι ἔλεγαν στὸν Μωυσῆ καὶ στὸν Ἄαρών «Ἔχετε ὑπόψη, ὅτι ὅλη ἡ συναγωγή τῶν Ἰσραηλιτῶν εἶναι ἅγιοι καὶ ὁ Κύριος εἶναι μαζί τους»^{24α}.

Ἀκοῦς πὼς ἀτιμάζουν τὸν βαθμὸ πού παραχωρήθηκε σ' αὐτοὺς καὶ πού κατὰ κάποιο τρόπο λένε πὼς εἶναι κοινὴ ἡ τιμὴ τοῦ ἀρχιερέα, ὄχι μόνο στους δικούς τους δήμους, ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἄλλους, καὶ ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶχαν τίποτε τὸ ἐπιπλέον ἢ λαμπρότερη τιμῆ, ἔστω κι ἂν ἔλεγαν πὼς ὑπερτεροῦσαν, ἐπειδὴ ἔλαβαν τὸ αξίωμα μὲ ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ, πράγμα πού ἀποτελεῖ καθαρὴ ἐπιτίμηση τῶν ἀποφάσεων τοῦ οὐρανοῦ καὶ περιφρόνηση τῆς θέλησης τοῦ νομοθέτη; Ἄλλ' ὁ θεσπέσιος Μωυσῆς, χρησιμοποιοῦντας τὴ συνηθισμένη του ἡμιότιη, τοὺς προέτρεπε σὰ νὰ ἦταν ἄρρωστοι, καὶ προβλέποντας τὴ μεγάλη ὀργὴ πού θὰ ξεσποῦσε ἐπάνω τους, τοὺς ἐπέπλετε λέγοντάς τους «Σὰς εἶναι ἀρκετὸ αὐτὸ, υἱοὶ τοῦ Λευὶ· δὲν εἶναι καὶ λίγο γιὰ σὰς», λέγει, «ἀφοῦ σὰς διάλεξε ἀπὸ ὅλους στὴν τόσο ἱερὴ καὶ θαυμαστὴ ὑπηρεσία ὁ Θεὸς τῶν ὅλων»²⁵. Αὐτοὶ ὅμως ἐπέμεναν ἀκόμα στὴν ὀργὴ καὶ στὴν ἀκαμψία τους κι εἶχαν ἀχαλίνωτη ὑπερηψία, μὲ ἀποτέλεσμα ἡ ἀνοησία τους νὰ φτάσει σὲ τέτοιο βαθμὸ κα-κίας, ὥστε ν' ἀνοίξει ἡ γῆ καὶ νὰ τοὺς παρασύρει σὲ μιὰ τέτοια παράξενη καταστροφὴ μαζί μὲ ὅλη τὴ γενιὰ καὶ τίς σκηνές τους. Γιατί, ὅπως ἔχει γραφεῖ. «Κατέβηκαν ζωντανοὶ στὸν ἄδη»^{25α}. Εἶναι ἀσέβεια ἐπομένως καὶ ὑπόκειται σὲ κατηγορία θανάτου ἀπὸ τὸν Θεό, ἢ ἐξέγερση κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ ἢ μὴ ὑπακοὴ σὲ ἐκείνους πού εἶναι ταγμένοι ἀρχηγοὶ καὶ ἔλαχαν ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴν πρώτη τιμῆ. Ἀντίθετα εἶναι καρπὸς τῆς πιὸ μεγάλης σύνεσης νὰ καμαρώνει μὲ σεβασμὸ κανεὶς γι' αὐτὸ πού ἔχει καὶ νὰ εὐχαριστεῖ τὸν Θεό, καὶ νὰ μὴν ριψοκινδυνεύει ὀρμώντας σὲ πράγματα πέρα ἀπὸ τὸ μέτρο, οὔτε νὰ ἐπιθυμῆ ἐκεῖνα πού δὲν τοῦ ἔχουν δοθεῖ, πιστεύοντας πὼς εἶναι κοινὰ καὶ προσιτὰ στους πολλούς, ὅσα κατευθύνονται μόνο ἀπὸ τὴν οὐράνια συγκατάθεση.

ΠΑΛΛ. Μίλησες πολὺ σωστά.

ΚΥΡ. Εἶναι τακτοποιημένα λοιπὸν τὰ ἱερά μὲ τάξη τέλεια· γιατί πρέπει νὰ εἶναι ἔτσι, κι ὄχι ἀλλιώτικα.

ΠΑΛΛ. Σωστά μιλᾷς.

ΚΥΡ. Ἀπονέμει κοινὸ κατὰ κάποιο τρόπο κλῆρο καὶ γιὰ τοὺς

25α. Ψαλμ. 54, 16.

χεῖρα δωροφορίας, καὶ ἅπερ ἀνοίσειέ τις εἰς ἀνάθημα καὶ θυσίαν
 τῷ Θεῷ, ταῦτα δεῖν εἶναι φησιν ἱερέων τε ἅμα καὶ Λευιτῶν. Ἔφη
 γὰρ οὕτω πρὸς Ἀαρὼν ὁ τῶν ὄλων Θεός· «Ἐν τῇ γῇ αὐτῶν οὐ
 κληρονομήσεις, καὶ μερίς οὐκ ἔσται σοι ἐν αὐτοῖς ὅτι ἐγὼ μερίς
 5 σου καὶ κληρονομία σου ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. Καὶ τοῖς υἱοῖς
 Λευὶ Ἰδοὺ δέδωκα πᾶν ἐπιδέκατον ἐν Ἰσραὴλ ἐν κλήρῳ ἀντὶ τῶν
 λειτουργιῶν αὐτῶν, ὅσα αὐτοὶ λειτουργοῦσι λειτουργίαν ἐν τῇ
 Σκηπῇ τοῦ Μαρτυρίου, καὶ οὐ προσελεύσονται ἔτι οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ
 εἰς τὴν Σκηπὴν τοῦ Μαρτυρίου λαβεῖν ἁμαρτίαν θανατηφόρον
 10 καὶ λειτουργήσει ὁ Λευίτης αὐτὸς τὴν λειτουργίαν τῆς Σκηπῆς τοῦ
 Μαρτυρίου, καὶ αὐτοὶ λήψονται τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν νόμιμον
 αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν, καὶ ἐν μέσῳ υἱῶν Ἰσραὴλ οὐ κληρο-
 νομήσουσι κληρονομίαν ὅτι τὰ ἐπιδέκατα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ὅσα
 εἰς ἀφορίσωσι Κυρίῳ, ἀφαίρεμα δέδωκα τοῖς Λευίταις ἐν κλήρῳ
 15 διὰ τοῦτο εἶρηκα αὐτοῖς Ἐν μέσῳ υἱῶν Ἰσραὴλ οὐ κληρονομή-
 σουσι κληρον». Ἐν δέ γε τῷ Δευτερονομίῳ τὸν αὐτὸν ὡσεὶ ἀνα-
 κυκλώσας λόγον, ὡδὲ πῆ φησιν «Οὐκ ἔσται τοῖς ἱερεῦσι τοῖς Λευί-
 ταις ὅλη φυλῇ Λευὶ μερίς, οὐδὲ κληρὸς μετὰ Ἰσραὴλ. Καρπώματα
 Κυρίου ὁ κληρὸς αὐτῶν φάγονται αὐτά· Κληρὸς δὲ οὐκ ἔσται αὐ-
 20 τοῖς ἐν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν Κύριος αὐτὸς κληρὸς αὐτοῦ, καθότι
 εἶπεν αὐτῷ. Καὶ αὕτη ἡ κρίσις τῶν ἱερέων τὰ παρὰ τοῦ λαοῦ παρὰ
 τῶν θυόντων τὰ θύματα, ἐάν τε μόσχον, ἐάν τε πρόβατον καὶ
 δώσεις τὸν βραχίονα τῷ ἱερεῖ, καὶ τὰ σιαγόνια καὶ τὸ ἔνυστρον καὶ
 τὰς ἀπαρχὰς τοῦ σίτου σου καὶ τοῦ οἴνου σου καὶ τοῦ ἐλαίου σου,
 25 καὶ τὴν ἀπαρχὴν τῶν κορυῶν τῶν προβάτων σου δώσεις αὐτῷ ὅτι
 αὐτὸν ἐξελέξατο Κύριος ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν σου, παρεστάναι
 ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ, λειτουργεῖν καὶ εὐλογεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι
 αὐτοῦ, αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας».

Ἄθρει δὴ οὖν ὅπως ἀσύντακτον τῷ λαῷ τὸ ἱερόν ἐστὶ γένος,
 30 καὶ διεσχρίνισται πῶς τῶν ἄλλων καὶ οὐχὶ δὴ μόνοις τοῖς κατὰ τὴν
 λειτουργίαν ἐπιτηδεύμασιν, ἀλλὰ γὰρ ἤδη καὶ τῇ τῆς ἐλπίδος δια-

δύο, τις προσφορές δώρων από τους κατωτέρους τους, και όσα δώρα προσφέρει κανείς άφιέρωμα και θυσία στον Θεό, αυτά πρέπει ν' άνηκουν στους ιερείς μαζί και στους Λευίτες. Γιατί αυτό είπε στον 'Ααρών ο Θεός των όλων «Εσύ δέν θά πάρεις καμμιά κληρονομία στή χώρα τους και κανένα μερίδιο δέν θά πάρεις από τους 'Ισραηλίτες· γιατί έγώ είμαι τό μερίδιο και ή κληρονομία σου ανάμεσα στους 'Ισραηλίτες. Και στους άπογόνους του Λευι έδωσα τό δέκατο από όλα τά εισοδήματα των 'Ισραηλιτών για τίς ύπηρεσίες που προσφέρουν στή σκηνή του Μαρτυρίου. Οί άλλοι 'Ισραηλίτες δέν θά μπαίνουν πιά στή Σκηνή του Μαρτυρίου, για νά μήν κάνουν άμαρτία που επισύρει θάνατο. 'Ο Λευίτης μόνο θά κάνει όλες τις ύπηρεσίες στή Σκηνή του Μαρτυρίου και οί Λευίτες μόνο θά άφαιρούν τις άμαρτίες του λαού. Αυτός θά είναι νόμος αιώνιος για όλες τις γενιές τους· ανάμεσα στους 'Ισραηλίτες δέν θά έχου· κληρονομία, έπειδή τά δέκατα των 'Ισραηλιτών από τις προσφορές τους στον Κύριο τά έδωσα ως κληρονομία στους Λευίτες. Γι' αυτό τους είπα· 'Ανάμεσα στους 'Ισραηλίτες δέν θά πάρετε έσεΐς κληρονομία»²⁶. Στο Δευτερονόμο πάλι, έπαναφέροντας την ίδια έντολή, λέγει τά έξης· «Οί ιερείς της φυλής του Λευι και όλη ή φυλή του Λευι δέν θά έχουν μερίδιο ούτε κληρο ανάμεσα στους άλλους 'Ισραηλίτες. 'Ο κληρος τους θά είναι οί προσφορές στον Κύριο, και από αυτές θά τρέφονται. Κληρο ανάμεσα στους άδελφούς τους αυτοί δέν θά έχουν. Κληρονομία τους θά είναι ο ίδιος ο Κύριος, όπως τους είπε. Τά δικαιώματα των ιερέων από τό λαό είναι από τις προσφορές εκείνων που προσφέρουν τά θύματα, είτε μοσχάρι είτε πρόβατο, από τά όποια θά δώσετε στον ιερέα τό μπροστινό πόδι, τά σαγόνια και τό στομάχι. Θά δώσετε επίσης τις άπαρχές από τό σιτάρι σου, τό κρασί σου, τό λάδι σου, και επίσης θά του δώσεις και την άπαρχή από τό μαλλί των προβάτων σου· έπειδή αυτόν διάλεξε ο Κύριος από όλες τις φυλές νά παραστέκεται ένώπιον του Κυρίου του Θεού, νά τον ύπηρετεί και νά σάς εύλογεί στο όνομά του και αυτός και οί υιοί του για όλες τις ήμέρες»²⁷.

Πρόσεχε λοιπόν ότι τό ιερό γένος δέν έντάσσεται ανάμεσα στον λαό, αλλά διαχωρίζεται κατά κάποιο τρόπο από τους άλλους. Και όχι μονάχα για τις ύπηρεσίες που προσφέρουν, αλλά και για τη δια-

φορᾶ. Τοῖς μὲν γὰρ τὸν χαμαιπετῆ διαζῶσι θίον, καὶ τοῖς ἐπιγείοις προστετηκόσι καὶ δεδιμηκόσι τὰ πρόσκαιρα, καὶ ἐν ἴσῳ σκιαῖς παρελαύνοντα, λέγοιτ' ἂν εἰκότως «Αὕτη ἡ μερίς σου, οὗτος ὁ κληρὸς σου, μερίς τοῦ ἀπειθεῖν ὑμᾶς ἐμοί, λέγει Κύριος». Τοῖς δὲ 5 τὴν ἀγίαν καὶ ἀμώμητον ἐκτεμηκόσι ζωὴν, καὶ ἀπολέκτοις ἤδη δι' ἀρετὴν, εὖ μάλα ρητέον «Ἐν τῇ γῇ αὐτῶν οὐ κληρονομήσεις, καὶ μερίς οὐκ ἔσται σοι ἐν αὐτοῖς ὅτι ἐγὼ μερίς σου καὶ ἡ κληρονομία σου, φησὶ Κύριος». Καὶ γοῦν ὁ Σωτὴρ, προσελθόντι ποτὲ καὶ ἐρομένῳ τινί, ὅπως ἂν ἔχοι ζωὴν τὴν αἰώνιον, «Τὰς ἐντολάς οἶ- 10 δας», φησὶ, «τό, “Οὐ φονεύσεις”, “Οὐ μοιχεύσεις”, “Οὐ κλέψεις”», καὶ τὰ συγγενῆ. Τοῦ δέ, ὅτι τῶν μὲν τοιούτων γένοιτο φύλαξ ἀναφανδὸν εἰρηκότος, προσερομένου δὲ καὶ προστεθεικότος τό, Τί ἐτι ὑσιζῶ; «Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε, πάλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δός πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρόν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο, 15 ἀκολούθει μοι». Ἀνάγκη δὴ οὖν τοὺς ἀπερισπάστως τῷ Θεῷ λειτουργεῖν ἐθέλοντας, ἔπεσθαί τε δεῖν οἰομένους αὐτῷ, ἀποφοιτῆν μὲν τῶν ἐπιγείων, κληρὸν καὶ αὐτὸν ποιεῖσθαι μόνον καὶ τῇ εἰς αὐτὸν ἐλπίδι καταπιαίνεσθαι, κατὰ τὸ ἐν Ψαλμοῖς ἀδόκμενον· «Κατατρύφησον τοῦ Κυρίου, καὶ ἔλπισον ἐπ' αὐτόν, καὶ αὐτὸς 20 ποιήσει».

Ἀφορίζει τοίνυν τὰ ἐπιδέκατα τοῖς Λευῖταις εἰς ἀντίδοσιν τοῦ πόνου τῆς λειτουργίας αὐτῶν. Οὐ γὰρ ἀμισθὶ τοῖς ἀγίοις ὁ πόνος, ἀλλ' ἐξαίρετοι μὲν αἱ τιμαί, περιφανῆ δὲ τὰ γέρα. «Μὴ γὰρ δὴ μερμνᾶτε», φησὶν ὁ Σωτὴρ, «τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε, καὶ τῷ 25 σώματι τί ἐνδύσηθε· ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν». Ἀμαρτήματα δὲ ὀνομάζει πάλιν τὰ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν σφραζόμενα. Τύποι δ' ἂν εἶεν καὶ ταῦτα Χριστοῦ, τοῦ δι' ἡμᾶς τεθυμένου καὶ ὑπομείναντος τὴν σφαγὴν, ἵνα καταργήσῃ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ 30 κόσμου, ἐδεστὰ δὲ μόνοις τοῖς ἱερουργοῖς τὰ ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας. Πρέποι γὰρ οὐ ταῖς ἀνέροισι ψυχαῖς τὸ χρῆναι μεταλαχεῖν τοῦ

φορά ὡς πρὸς τὴ μελλοντικὴ ἐλπίδα. Γιατὶ γι' αὐτοὺς ποὺ ζοῦν τὸν βίον ποὺ σέρεται χαμηλὰ καὶ εἶναι προσκολλημένοι στὰ ἐπίγεια καὶ διψοῦν γιὰ τὰ πρόσκαιρα, καὶ ποὺ περνοῦν καὶ χάνονται σὰν τὴ σκιά, θὰ μποροῦσε νὰ λεχθεῖ ταιριαστά: «Αὐτὸς εἶναι ἡ μερίδα σου, αὐτὸς ὁ κλήρος σου, τὸ μερίδιο τῆς ἀνυπακοῆς σας σ' ἐμένα, λέγει ὁ Κύριος»²⁸. Γι' αὐτοὺς ὅμως ποὺ ἔχουν τιμήσει τὴν ἀγία καὶ ἄψογη ζωὴ καὶ ἔχουν ἐκλεγῆ ἤδη γιὰ τὴν ἀρετὴ τους, μπορεῖ πολὺ πετυχημένα νὰ λεχθεῖ: «Δὲν θὰ λάβεις κληρονομία στὴ γῆ τους, λέγει ὁ Κύριος». Καὶ ὁ Κύριος λοιπὸν, ὅταν τὸ πλησίασε κάποιος καὶ τὸν ρώτησε, πῶς θὰ κερδίσει τὴν αἰώνια ζωὴ τοῦ εἶπε: «Γνωρίζεις τίς ἐντολές, “Δὲν θὰ φονεύσεις”, “δὲν θὰ μοιχεύσεις”, “δὲν θὰ κλέψεις”» καὶ τὰ ὅμοια. Κι ὅταν ἐκεῖνος τοῦ εἶπε ἀνεπιφύλακτα, ὅτι αὐτὰ τὰ εἶχε φυλάξει, καὶ ρώτησε ἀκόμα προσθέτοντας, «Σὲ τί ὑστερῶ ἀκόμα;», τοῦ εἶπε: «Ἄν θέλεις νὰ εἶσαι τέλειος, πήγαινε πούλησε τὴν περιουσία σου καὶ μοίρασέ την στοὺς φτωχοὺς· ἔτσι θ' ἀποκτήσεις θησαυρὸ στοὺς οὐρανοὺς· καὶ τότε ἔλα καὶ ἀκολούθησέ με»²⁹. Ὅποιοι λοιπὸν θέλουν νὰ ὑπηρετοῦν ἀπερίσπαστοι τὸν Θεὸ καὶ νομίζουν ὅτι πρέπει νὰ τὸν ἀκολουθοῦν, εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποδεσμεύονται ἀπὸ τὰ ἐπίγεια, καὶ αὐτὸν μονάχα νὰ θεωροῦν κληρονομία τους καὶ νὰ τρέφονται μὲ τὴν ἐλπίδα σ' αὐτόν, σύμφωνα μ' αὐτὸ ποὺ ψάλλουν οἱ Ψαλμοί: «Κάνε ἀπόλαυσή σου τὸν Κύριο, στήριξε σὲ αὐτόν τὴν ἐλπίδα σου, καὶ ἐκεῖνος θὰ ἱκανοποιήσῃ τίς ἀνάγκες σου»³⁰.

Ξεχωρίζει λοιπὸν τὰ δέκατα γιὰ τοὺς Λευίτες ὡς ἀμοιβὴ γιὰ τοὺς κόπους τῆς ὑπηρεσίας τους. Γιατὶ ὁ κόπος τῶν ἀγίων δὲν γίνεται χωρὶς ἀμοιβὴ, ἀλλ' οἱ πρὸς αὐτοὺς τιμὲς εἶναι ἔξαιρετικὲς καὶ τὰ ἐπαθλα λαμπρά. Γιατὶ λέγει ὁ Σωτῆρας: «Μὴ μεριμνᾶτε γιὰ τὴ ζωὴ σας, τί θὰ φάτε, οὔτε γιὰ τὸ σῶμα σας, τί θὰ ντυθεῖτε· νὰ ζητεῖτε πρῶτα τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐπικράτηση τοῦ θελήματός του, καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ σᾶς δοθοῦν ὡς ἐπιπρόσθετα»³¹. Ἀμαρτήματα βέβαια ὀνομάζει τὰ σφάγια ποὺ θυσιάζονται γιὰ τίς ἁμαρτίες. Κι αὐτὰ εἶναι τύποι τοῦ Χριστοῦ, ποὺ θυσιάστηκε γιὰ μᾶς καὶ ὑπέμεινε σφαγῆ, γιὰ νὰ καταργήσῃ τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου, καὶ ἐπιτρέπονται ὡς τροφή μόνο γιὰ ἐκείνους ποὺ τελοῦν τίς ἱερουργίες γιὰ τίς ἁμαρτίες. Γιατὶ δὲν ἐπιτρέπεται στίς ἀσεβεῖς ψυχὲς νὰ μεταλάβουν τὸ ἅγιο σῶμα τοῦ

30. Ψαλμ. 36, 4-5.

31. Ματθ. 6, 25-34.

ἀγίου σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ταῖς ἀπολέκτοις καὶ καθαραῖς,
 αἷς ἂν τις ἐπιφωνήσῃε τό, «Ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτόν, βασιλείον
 ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν». Ἐξήρηνται δὲ τοῖς
 εἰς τὸ λειτουργεῖν ἐπιτεταγμένοις, ὃ τε βραχίων καὶ τὰ σιαγόνια,
 5 καὶ μῆν καὶ τὸ ἔνυστρον· ἐνεῖναι γὰρ δεῖ τῶ ἀπολέκτω γενεὶ τὸ
 πρακτικὸν καὶ δραστήριον καὶ τοῦτό ἐστίν ὁ βραχίων καὶ μέντοι
 καὶ λόγον, δῆλον δὲ ὅτι τὸν διδακτικόν, οὗ τύπος τὰ σιαγόνια
 προσέτι δὲ καὶ τὸ ἔνυστρον, δι' οὗ τὸ καρπογόνον εὐμάλα σημαί-
 νεται. Ἡ γὰρ οὐχὶ πρακτικὸν καὶ ἔλλογμώτατον καὶ μέντοι καὶ
 10 γονιμώτατον εἶναι χρὴ τὸν ἀληθῶς καὶ Θεῷ γνώριμον;

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν ἀπόκληρον μὲν τὸ Λευιτικὸν ἐποιεῖτο γένος,
 καὶ κλήρον αὐτῶ τὸν ἐξαίρετον ἑαυτοῦ· ἐπιδοῦς Τό γε μὴν εἰσάπαν
 ἔξω τεθεῖσθαι τῶν ἄλλων δοκεῖν, διὰ γε τὸ μηδὲν ὄλως ἐλεῖν, οὐκ
 15 ἠφίει χρησίμως συννεμέτρει δὲ ὥσπερ τὸ χρῆμα, βραχύ τι δούς εἰς
 ἀναγκαίαν ἀπόλαυσιν γέγραπται γὰρ ὡδί· «Καὶ ἐλάλησε Κύριος
 πρὸς Μωσῆν ἐπὶ οὐσμῶν Μωαβ παρὰ τὸν Ἰορδάνην, κατα Ἰεριχώ,
 λέγων· Σύνταξον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ δώσουσι τοῖς Λευῖταις
 ἀπὸ τῶν κλήρων κατασχέσεως αὐτῶν πόλεις κατοικεῖν, καὶ τὰ
 20 προάστεια τῶν πόλεων κύκλω αὐτῶν δώσουσι τοῖς Λευῖταις· καὶ
 ἔσονται αὐτοῖς αἱ πόλεις κατοικεῖν, καὶ τὰ ἀφορίσματα αὐτῶν
 ἔσται τοῖς κτήνεσιν αὐτῶν, καὶ πᾶσι τοῖς τετράποσιν αὐτῶν. Καὶ
 τὰ συγκυροῦντα τῶν πόλεων, ἃς δώσετε τοῖς Λευῖταις, ἀπὸ τείχους
 τῆς πόλεως καὶ ἔξω δισχιλίους πήχεις κύκλω, καὶ μετρήσεις ἔξω
 25 τῆς πόλεως τὸ κλίτος τὸ πρὸς ἀνατολὰς δισχιλίους πήχεις, καὶ τὸ
 κλίτος τὸ πρὸς λίβα δισχιλίους πήχεις, καὶ τὸ κλίτος τὸ πρὸς βορ-
 ρᾶν δισχιλίους πήχεις, καὶ ἡ πόλις μέσον τούτου ἔσται ὑμῖν, καὶ τὰ
 ὄμορα τῶν πόλεων, καὶ τὰς πόλεις δώσετε τοῖς Λευῖταις, τὰς ἔξ
 30 πόλεις τῶν φυγαδευτηρίων, ἃς δώσετε φυγεῖν ἐκεῖ τῶ φονεύ-
 σαντι». Ἐφεῖται γὰρ τοῖς ἀγίοις, καὶ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ κεκτησθαι
 τὰ ζωαρκῆ καὶ ὅσαπερ ἂν αὐτοῖς, ὡς πρὸς γε τὴν ἀναγκαίαν τοῦ

Χριστοῦ, ἀλλὰ στίς ἐκλεκτές καὶ καθαρές, στίς ὁποῖες μπορεῖ ν' ἀπευθῆναι κανεῖς τὸ ἐπιφώνημα· «Ἐσεῖς εἶστε ἡ διαλεχτὴ γενιά, τὸ βασιλικὸ ἱερατεῖο, τὸ ἔθνος τὸ ἅγιο, ὁ λαὸς ὁ διαλεχτὸς τοῦ Θεοῦ»³². Ἐχωρίζονται λοιπὸν γι' αὐτοὺς πού τοὺς ἔχει ἀνατεθεῖ νὰ ὑπηρετοῦν, τὸ μπροστινὸ πόδι, τὰ σαγόνια καὶ βέβαια καὶ τὸ στομάχι. Τὸ ἐκλεκτὸ δηλαδὴ γένος πρέπει νὰ διαθέτει ἰκανότητα γιὰ πράξη καὶ δραστηριότητα· αὐτὰ συμβολίζονται μὲ τὸ μπροστινὸ πόδι· νὰ διαθέτει καὶ λόγο, καὶ εἶναι ὀλοφάνερο λόγο διδακτικὸ, πού τύπος του εἶναι τὰ σαγόνια· κι ἀκόμα καὶ τὸ στομάχι, μὲ τὸ ὅποιο ὑποδηλώνεται πολὺ φανερά ἡ ἰκανότητα πρὸς καρποφορία. Ἡ μήπως δηλαδὴ δὲν πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἀληθινὰ γνώριμος τοῦ Θεοῦ ἱκανὸς στὴν πράξη, ἰκανότατος στὸ λόγο, καὶ γονιμώτατος σὲ ἔργα;

ΠΑΛΛ. Καὶ πάρα πολὺ βέβαια.

ΚΥΡ. Ἀπὸ τὴ μὰ λοιπὸν ἀποκλήρωσε τὸ Λευϊτικὸ γένος, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τοῦ ἔδωσε ὡς ἔξαιρετικὸ κληρὸ τὸν ἑαυτοῦ του. Τὸ νὰ δίνει ὅμως τὴν ἐντύπωση ὅτι ἔχει τεθεῖ ἔξω ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐπειδὴ δὲν ἔλαβε ἀπολύτως τίποτε, δὲν τὸ ἐπέτρεπε μὲ κατάλληλο τρόπο. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ τὸ ἔξης· «Μίλησε ὁ Κύριος πρὸς τὸν Μωυσῆ ἐνῶ βρισκόνταν στὰ δυτικὰ τῆς χώρας Μωάβ κοντὰ στὸν Ἰορδάνη, ἀπέναντι στὴν Ἰεριχώ, καὶ εἶπε· Πρόσταξε τοὺς Ἰσραηλίτες νὰ παραχωρήσουν στοὺς Λευῖτες ἀπὸ τοὺς κληρὸς τῆς κατοχῆς τους κάποιες πόλεις γιὰ νὰ ἐγκατασταθοῦν, καὶ νὰ δώσουν στοὺς Λευῖτες καὶ τίς περιοχὲς γύρω ἀπὸ τίς πόλεις. Οἱ πόλεις θὰ εἶναι γιὰ νὰ κατοικοῦν, καὶ οἱ ὀρισμένες περιοχὲς γύρω ἀπὸ αὐτὲς θὰ εἶναι γιὰ τὰ ζῶα τους, γιὰ ὅλα τὰ τετράποδά τους. Ἡ περιοχὴ τῶν πόλεων πού θὰ δώσετε στοὺς Λευῖτες θὰ εἶναι ἀπὸ τὸ τεῖχος τῆς πόλης πρὸς τὰ ἔξω δύο χιλιάδες πήχεις κυκλικά. Θὰ μετρήσεις ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη δύο χιλιάδες πήχεις πρὸς τὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ, πρὸς τὴ νότια πλευρὰ δύο χιλιάδες πήχεις, καὶ στὴν πλευρὰ πρὸς τὴ θάλασσα δύο χιλιάδες πήχεις, καὶ δύο χιλιάδες πήχεις πρὸς τὴ βόρεια πλευρὰ. Ἡ πόλη θὰ εἶναι στὴ μέση. Οἱ πόλεις πού θὰ δώσετε στοὺς Λευῖτες θὰ εἶναι ἔξι πόλεις καταφύγια, πού θὰ ἐπιτρέπεται νὰ καταφεύγει ἐκεῖ ὁ φονιάς»³³. Ἐπιτρέπεται δηλαδὴ στοὺς ἀγίους καὶ σ' αὐτὸν τὸν κόσμον ν' ἀποκτήσουν ὅσα ἐπαρκοῦν γιὰ τὴ ζωὴ τους, καὶ ὅσα ἐπαρκοῦν γιὰ

33. Ἄριθμ. 35, 1-6.

σώματος χρείαν, ἀρκέσειεν ἂν. «Ἐχοντες», γάρ φησι, «διατροφάς, καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα». Καὶ τὸ ἔτι περιττόν, οὐκ ἀζήμιον. Πολίχται δὴ οὖν καὶ δωμάτια, περισπόριά τε, καὶ τοῦτο μεμετροημένα, τοῖς ἀγίοις ἐκνενέμηνται λειτουργοῖς ἐδικαί-
 5 ου γὰρ ὡδε Θεός, οὔτε τοῖς ὑπὲρ τὴν χρείαν ἢ εἰς τρυφήν ἀνιείς, οὔτε μὴν τῷ λίαν κατεσφιγμένῳ καταθλίβων ἀμέτρως, ἀφιστάς δὲ χρησίμως, καὶ τὸ πολὺ λίαν ἐνδεές, καὶ τὸ λυποῦν ἀφανίζων. Συνμετρεῖ γὰρ τῇ χρεῖα τὴν ἀπάρκειαν. Ἐπιτρέπεσθαί γε μὴν τοῖς Λευϊταῖς τὰς τῶν φρυγαδευτηρίων ἐντέλλεται πόλεις, γένος τὸ
 10 μάλιστα πεπονθός, πλείστης δὲ ὄσης ἐπικουρίας δεόμενον, τῇ τῶν ἱερουργῶν φροντίδι παρατιθέμενος. Τύπος δέ, οἶμαι, ταῖς ἐκκλησίαις ἐντεῦθεν, τὸ ἐπιμελεῖσθαι δεσμιῶν «Μνημονεύετε», γάρ φησί, «τῶν δεσμιῶν, ὡς συνδοῦσθεμένοι τῶν κακουχομένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι».

15 ΠΑΛΛ. Ἀληθές.

ΚΥΡ. Ἐν δευαίῳ δὲ ὅτι τὰ τῆς ἐλπίδος τοῖς ἀγίοις ἱερουργοῖς, καὶ μὴν ὅτι διηνεκῆς ὁ κλῆρος αὐτοῖς, ὑπεδήλου πάλιν αἰνιγμα-
 τωδῶς κατα τοιοῦδε τινα τροπον. Ἰεγραπται γαρ ἐπι τελει του
 Λευϊτικου· «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆ, λέγων· Λάλησον
 20 τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· Ἐὰν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, καὶ ἀναπαύσεται ἡ γῆ ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, Σάββατα Κυρίου. Ἐξ ἔτη σπερεῖς τὸν ἀγρόν σου, ἐξ ἔτη τεμεῖς τὴν ἀμπελὸν σου, καὶ συνάξεις τὸν καρπὸν αὐτῆς τῷ δὲ ἔτει τῷ ἐβδόμῳ Σάββατα, ἀνάπανσις ἔσται τῇ γῇ, Σάββατα τῷ Κυρίῳ».
 25 Διορισάμενος δὲ τὸν Σαββατισμὸν, ἄσπορόν τε καὶ ἀνήροτον ἀνεῖσθαι τὴν γῆν ἐν ἔτει προστεταχὼς τῷ ἐβδόμῳ, προσεπάγει πάλιν «Καὶ ἐξαριθμήσεις σεαυτῷ ἑπτὰ ἀναπαύσεις ἐτῶν, ἑπτὰ ἔτη ἐπτάκις. Καὶ ἔσονται σοι ἑπτὰ ἐβδομάδες ἐτῶν ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα ἔτη, διαγγελεῖτε σάλπιγγος φωνῇ ἐν πάσῃ τῇ γῇ ὑμῶν, ἐν τῷ
 30 μηνὶ τῷ ἐβδόμῳ, τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνός, τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἰλασμοῦ διαγγελεῖτε σάλπιγγι ἐν πάσῃ τῇ γῇ ὑμῶν. Καὶ ἀγιάσετε τὸ ἔτος τὸν πεντηκοστὸν ἐνιαυτὸν, καὶ διαδοθήσετε ἄφεσιν ἐπὶ τῆς γῆς πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν αὐτήν. Ἐνιαυτὸς ἀφέσεως, σημασία αὐτῆ

τις ανάγκες τοῦ σώματος. Γιατί λέγει· «Ἐφόσον ἔχομε τροφές καὶ σκεπάσματα, ἄς ἀρκοῦμαστε σ' αὐτά»³⁴. Τὸ πέρα ἀπὸ αὐτὸ δὲν εἶναι χωρὶς ζημία. Παραχωρήθηκαν λοιπὸν στοὺς ἁγίους ἱερουργοὺς πόλεις καὶ σπία καὶ χωράφια καλλιεργήσιμα μὲ καθορισμένη ἔκταση. Γιατί ἔτσι ἔκρινε δίκαιο ὁ Θεός. Δὲν τοὺς παραχώρησε πέρα ἀπὸ ὅσα χρειάζονταν ἢ ὅσα ὀδηγοῦσαν σὲ ἀπόλαυση, οὔτε τοὺς πίεζε ὑπερβολικὰ μὲ πολὺ μεγάλη στενότητα, καταπολεμώντας κατάλληλα καὶ τὴ μεγάλη φτώχεια καὶ ἀφανίζοντας τὴ στενοχώρια. Ἔκανε δηλαδὴ τὴν αὐτάρκεια σύμμετρη μὲ τὴν ἀνάγκη. Δίνει ἐντολὴ νὰ ἀφήνονται στοὺς Λευῖτες οἱ πόλεις καταφύγια, ἐμπιστευόμενος στὴ φροντίδα τῶν ἱερουργῶν τὸ γένος μὲ τὰ ὑπερβολικὰ πάθη, ποὺ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ πολλὴ βοήθεια. Ἀπὸ αὐτὸ, νομίζω, ὑποδηλώνεται ὁ τύπος τῆς φροντίδας τῶν φυλακισμένων ἐκ μέρους τῶν ἐκκλησιῶν. Γιατί λέγει· «Νὰ θυμᾶστε τοὺς φυλακισμένους, σὰν νὰ εἶο· ε καὶ σεῖς φυλακισμένοι, καὶ ἐκείνους ποὺ κακοπαθοῦν, γιατί καὶ σεῖς ἔχετε σῶμα»³⁵.

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΚΥΡ. Ὅτι ἡ ἐλπίδα τῶν ἁγίων ἱερουργῶν στηρίζεται σὲ βεβαιότητα καὶ ὅτι ὁ κλῆρος τους εἶναι παντοτινός, τὸ ὑπαιμισσότην πάλι κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπο. Γιατί ἔχει γραφεῖ στὸ τέλος τοῦ Λευϊτικοῦ· «Μίλησε ὁ Κύριος στὸν Μωυσῆ καὶ τοῦ εἶπε· Μίλησε στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ πὲς τους· Ὅταν εἰσέλθετε στὴ γῆ (Χαναάν) ποὺ σᾶς δίνω, καὶ ἡ γῆ αὐτὴ ποὺ σᾶς δίνω θ' ἀναπαύεται, θὰ ἔχει κι αὐτὴ Σάββατα Κυρίου. Ἐξι χρόνια θὰ σπείρεις τὸ χωράφι σου, ἕξι χρόνια θὰ κλαδέψεις τὸ ἀμπέλι σου καὶ θὰ τρυγήσεις τοὺς καρπούς του. Τὸ ἕβδομο ἔτος θὰ εἶναι Σάββατα, ἡ γῆ θὰ ἔχει ἀνάπαυση, Σάββατα Κυρίου»³⁶. Κι ἀφοῦ καθόρισε τὴν ἀνάπαυση τοῦ Σαββάτου, προστάζοντας νὰ μένει ἡ γῆ ἄσπαρτη καὶ ἀνόργωτη κάθε ἕβδομο ἔτος, προσθέτει πάλι· «Καὶ θὰ μετρήσεις ἑπτὰ φορές ἑπτὰ ἔτη, καὶ θὰ ἔχῃς συνολικὰ ἑπτὰ ἑπτάδες ἔτων, δηλαδὴ σαράντα ἑννέα ἔτη. Τὴ δεκάτη τοῦ ἑβδόμου μῆνα τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους θὰ ἀναγγεῖλετε μὲ τὴ φωνὴ τῆς σάλπιγγας σὲ ὅλη τὴ γῆ σας τὸν ἐρχομὸ αὐτοῦ τοῦ ἔτους, κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ ἐξιλασμοῦ, καὶ θὰ ἀγιάσετε τὸ πεντηκοστὸ ἔτος καὶ θὰ διακηρύξετε τὴν ἐλευθερίαν ὅλων ὅσοι κατοικοῦν στὴ χώρα αὐτὴ. Τὸ νόημα τοῦ σαλπίσματος θὰ εἶναι γιὰ σᾶς, ἔτος ἀφέσεως (ἔτος ἐλευθερίας).

36. Λευϊτ. 25, 1-4.

ἔσται ὑμῖν, καὶ ἀπελεύσεται εἰς ἕκαστος εἰς τὴν κτῆσιν αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος εἰς τὴν πατριάν αὐτοῦ ἀπελεύσεσθε. Ἀφέσεως σημασία αὕτη, τὸ ἔτος τὸ πεντηκοστὸν ἑνιαυτὸς ἔσται ὑμῖν».

Τίς μὲν οὖν ὁ λόγος τοῦ καὶ αὐτὴν ἀνεῖσθαι τὴν γῆν, τί δὲ δὴ
 5 οὖν καὶ τὸ τῆς ἀφέσεως ἔτος ὑποδηλοῖ, βασανιοῦμεν εὐκαίρως ὅτι
 δὲ ἐξαιρέτος τοῖς Λευῖταις ὁ κληρὸς, λελέξεται· τέως δὲ γράφει ὡδὶ
 πάλιν· «Ἐὰν δὲ τις ἀποδῶται τὴν οἰκίαν οἰκέτη τὴν ἐν πόλει τε-
 τειχισμένη, καὶ ἔσται ἡ λύτρωσις αὐτῆς, ἕως πληρωθῆ ἑνιαυτὸς
 ἡμερῶν, ἔσται ἡ λύτρωσις αὐτῆς· ἐὰν δὲ μὴ λυτρωθῆ, ἕως ἂν πλη-
 10 ρωθῆ αὐτῆς ἑνιαυτὸς ὄλος, κυρωθήσεται ἡ οἰκία ἢ οὖσα ἐν πόλει
 τῇ ἐχούσῃ τεῖχος θεδαίως τῷ κτησαμένῳ αὐτὴν εἰς τὰς γενεὰς
 αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἐξελεύσεται ἐν τῇ ἀφέσει. Αἱ δὲ οἰκίαι αἱ ἐν ἑπαυλε-
 σιν, αἷς οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς τεῖχος κύκλω, πρὸς τὸν ἀγρὸν ἥς γῆς
 λογισησονται· λυτρωταὶ διαπαντὸς ἔσονται καὶ ἐν τῇ ἀφέσει ἐξε-
 15 λεύσονται. Καὶ αἱ πόλεις τῶν Λευιτῶν, οἰκίαι τῶν πόλεων κατα-
 σχέσεως αὐτῶν, λυτρωταὶ διαπαντὸς ἔσονται τοῖς Λευῖταις, καὶ ὅς
 ἂν λυτρώσῃται παρὰ τῶν Λευιτῶν καὶ ἐξελεύσεται ἡ διαπρασὶς
 αὐτῶν οἰκιῶν πόλεως κατασχέσεως αὐτῶν ἐν τῇ ἀφέσει· ὅτι οἰκίαι
 τῶν πόλεων τῶν Λευιτῶν κατάσχεσις αὐτῶν ἐν μέσῳ υἱῶν Ἰσραὴλ,
 20 καὶ οἱ ἀγροὶ ἀφωρισμένοι ταῖς πόλεσιν αὐτῶν οὐ πραθήσονται·
 ὅτι κατάσχεσις αἰωνία τοῦτο αὐτῶν ἔστιν».

ΠΑΛΛ. Καὶ τί δὴ ἄρα φησὶν ὁ νόμος; συνήμι γὰρ οὐ σφό-
 δρα.

ΚΥΡ. Ἄκουε δὴ· τὰ μὲν γὰρ ἐν ἄστει τῶν οἰκοδομημάτων ἃ
 25 ἂν ἐκπρίαιντό τινες παρὰ τῶν κυρίων, ἐξέστω, φησί, τοῖς ἀποδομέ-
 νοις, ἀναμοιράσασθαι τὸ δοθὲν καὶ μέχρις ἔτους ἑνός· εἰ δὲ μὴ
 τοῦτο γένηται, παρωχηκότος ἑνιαυτοῦ, κύριος ἔστω, φησί, καὶ
 γραμμιάτων ἔξω λωιπὸν ὁ πριάμενος. Εἰ δὲ ἀγρὸς εἴη καὶ ἑπαυλις,
 ἐξέστω, φησί, τὸ ἀνακομίζεσθαι διὰ παντός, ἐκτετικὸτος τῷ
 30 πριαμένῳ τὸ δοθὲν ἀργύριον τοῦ ἀπεπωληκότος. Οὐκ ἔχοντος δὲ
 καταθεῖναι καὶ ἀναλαβεῖν, ἀνεῖσθαι προστέταχεν ἐν ἔτει πεντηκο-

Καὶ θὰ γυρίσει ὁ καθένας στὴν ἰδιοκτησίᾳ του, ἐπιστρέφοντας ὁ καθένας στὴ φυλὴ του καὶ στὴν πατριὰ του. Τὸ πεντηκοστὸ ἔτος θὰ ἔχει γιὰ σᾶς τὸ νόημα τῆς ἀπελευθέρωσης»³⁷.

Ποιὸς λοιπὸν εἶναι ὁ λόγος νὰ ξεκουραστεῖ καὶ ἡ ἴδια ἡ γῆ καὶ τί ὑποδηλώνει τὸ ἔτος τῆς ἀπελευθέρωσης, θὰ τὸ ἐξετάσομε μὲ τὴν εὐκαιρία. Θὰ λεχθεῖ ἐπέισης ὅτι ὁ κλῆρος τῶν Λευϊτῶν εἶναι ἐξαίρετος. Γράφει λοιπὸν πάλι τὰ ἑξῆς: «Ἐάν κάποιος πούλησιν σπίτι στὸν οἰκογενὴ δούλο του κατοικήσιμο μέσα σὲ πόλιν περιτειχισμένη, μπορεῖ νὰ τὸ ἐξαγοράσῃ μέχρι πού νὰ συμπληρωθεῖ ἓνα ἔτος ἀφότου τὸ πούλησεν. Ἐάν δὲν ἐξαγορασθεῖ ὥσπου νὰ συμπληρωθεῖ τὸ ἔτος, θὰ κατακυρωθεῖ τὸ σπίτι αὐτὸ πού εἶναι μέσα στὴν περιτειχισμένη πόλιν ὀριστικὰ σ' αὐτὸν πού τὸ ἀπέκτησε γιὰ ὅλες τὶς γενεάς του, καὶ κατὰ τὸ ἔτος τῆς ἀπελευθέρωσης δὲν θὰ θγεί ἀπὸ αὐτό. Ἄλλὰ οἱ κατοικίαι πού εἶναι στὰ χωράφια, οἱ ἐπαύλεις πού δὲν περιβάλλονται ἀπὸ τεῖχος, θὰ θεωροῦνται ἀγροὶ καὶ θὰ μποροῦν νὰ ἐξαγοραστοῦν ὅποτεδήποτε καὶ κατὰ τὸ ἔτος τῆς ἀπελευθέρωσης οἱ ἔνοικοί τους θὰ θγοῦνε. Τὰ σπίτια τῶν Λευϊτῶν μέσα στὶς πόλεις τῆς κληρονομίας τους θὰ μποροῦν νὰ ἐξαγοράζονται πάντοτε ἀπὸ τοὺς Λευῖτες, κι ὅποιος ἀγοράσῃ σπίτι Λευῖτη θὰ θγεί ἀπὸ αὐτὸ κατὰ τὸ ἔτος τῆς ἀπελευθέρωσης, ὅποτε χάνει τὸ δικαίωμα τῆς κατοχῆς, γιὰ τὰ σπίτια τῶν Λευϊτῶν μέσα στὶς πόλεις εἶναι ἰδιοκτησίᾳ τους μέσα στὶς περιοχὰς τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἐπίσης καὶ τὰ χωράφια πού ἔχουν ξεχωριστῆ γύρω ἀπὸ τὶς πόλεις τους δὲν θὰ πουλοῦνται, γιὰ τὴ κατοχὴ αὐτῶν ἀπὸ τοὺς Λευῖτες θὰ εἶναι παντοπνή»³⁸.

ΠΑΛΛ. Καὶ τί ἄραγε ἔννοεῖ ὁ νόμος μ' αὐτὲς τὶς διατυπώσεις; Δὲν τὸ καταλαβαίνω πολὺ καλά.

ΚΥΡ. Ἄκου λοιπὸν τὰ ἀστικά οἰκοδομήματα πού θὰ ἀγοράσουν κάποιοι ἀπὸ τοὺς κυρίους τους, θὰ ἐπιτρέπεται, λέγει, στοὺς πωλητὲς νὰ ξαναπάρουν τὸ σπίτι πού πούλησαν μέσα σὲ ἓνα ἔτος. Ἐάν ὅμως δὲν γίνει αὐτὸ καὶ περάσῃ τὸ ἔτος, θὰ εἶναι, λέγει, νόμιμος κύριος ὁ ἀγοραστὴς καὶ ἀπαλλαγμένος ἀπὸ ἄλλες διαδικασίες. Ἐάν ὅμως εἶναι ἀγρὸς καὶ ἀγροτική κατοικία, ἐπιτρέπεται, λέγει, κάποτε ἢ ἐξαγορὰ, ἂν καταβάλλῃ ὁ πωλητὴς στὸν ἀγοραστὴ τὰ χρήματα πού ἔδωσε. Ἐάν δὲν ἔχει νὰ καταβάλλῃ τὸ ποσὸ καὶ νὰ ξαναπάρῃ τὸ κτῆ-

38. Λευϊτ. 25, 29-34.

σιῶ, ἐκτετικότητος οὐδὲν τοῦ πάλαι κυρίου. Κατελογίζετο γὰρ ὁ νόμος τῷ προιαμένῳ τὴν κτῆσιν, τοῦ μακροῦ χρόνου τὰ κέρδη πρὸς τὴν τῶν ὀφλημάτων ἀντέκτισιν. Ἄλλὰ ταυτὶ μὲν ἐπὶ τοῖς ἀγελαίοις ἐθεσμοθέτει Θεός Ἐνὰ μέρος δὲ ὡσπερ πάλιν καὶ ὡς ἐν ἰδίᾳ ἐτίθει 5 τμητὴ τὰ Λευιτικά, λυτρωτὰ διὰ παντός εἶναι λέγων αὐτὰ, καὶ ἐπιπράσκεισθαι διακωλύων «Μερίς γὰρ αὕτη», φησί, «καὶ κληῖρος αὐτοῖς».

ΠΑΛΛ. Ἐὰρ οὖν, ὡ γυναιε, μέχρι τούτων ἡμῖν ὁ τοῦ νόμου σκοπός, ἐπέκειο δ' ἂν ὄλως οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων ἢ βάσανος;

10 ΚΥΡ. Εἴτα πῶς πνευματικὸς ἔτι ὁ νόμος; ἢ πῶς οὐκ ἄξιον ἐννοεῖν, ὅ τί ποτε ἄρα φησὶ τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν, τοῦ δὴ χάριν, ἀλύτρωτα μὲν τὰ ἐν ἄστει παρωχηκότητος ἐνιαυ. .κν ἐνός, ἐλλυτρώσιμα δὲ καὶ διὰ παντός τὰ ἔξω καὶ ἐν ἀγροῖς; Ἄλλ' ἔστιν ἰδεῖν ὡς οὐ σφόδρα πολὺς τῷ πανσόφῳ Θεῷ τῆς ἱστορίας ὁ λόγος, ἔστ' ἂν ἴοι 15 καταροῦν τὰ πνευματικά, καὶ τῆς ἀληθείας οἱ χαρακτῆρες ἀκριβεῖς λίαν ἐκφαίνοντο.

ΠΑΛΛ. Διασάφει δὴ οὖν ὅ τί ποτ' ἔστιν ὃ φησιν ὁ νόμος;

ΚΥΡ. Ἀμυδρόν, ὡ Παλλάδιε, τῆς ἐμπωλῆς τὸ χρεῖμα, καὶ λίαν ἀνάτη τὴν προσβολὴν ἔχον, κἂν εἰ ἐν ψυλαῖς ἐννοίαις αὐτὴν πε- 20 ρινοεῖν ἔλοιτό τις φράσω γε μὴν, ὡς ἐν, καὶ ὡς ἂν εἰς νοῦν ἴοι τὸν ἐμόν. Ἐρήσομαι δέ, καὶ μοι λέγε. Τοῖς καταδηοῦν εἰωθόσι πόλεις τε καὶ χώρας, τίνες ἂν εἶεν ἀλώσιμοι, καὶ οὐ σὺν ἰδρωτὶ μακροῦ; πότερα δὴ φῆς, οἱ τειχῶν ἔσω καὶ πόλεων τῶν εὐπυργοτάτων, ἢ μᾶλλον οἱ ἐν ἀγροῖς;

25 ΠΑΛΛ. Καὶ τίμη τοῦτο ἀσυμφανές; εὐαλωτότατοι γὰρ οἱ ἐν ἀτειχίστοις ἀγροῖς.

ΚΥΡ. Ὁρθῶς ἔφησ' οἶει δὲ δὴ τίνας ἄμεινόν τε καὶ ἐπιεικέστατα διαζῆν, ἀστικὸς ἄρα καὶ τοὺς ἐν εἰδήσει νόμων, ἤγουν τοὺς ἐν κώμαις ἀγροικότερον ἀνατεθραμμένους; Οὐκοῦν ἀσθενέστερον 30 μὲν οἱ ἐν ἀγροῖς προστήσονται τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, οἱ δὲ πόλεων

μα, πρόσταξε νὰ ἐλευθερωθῆι στὸ πεντηκοστὸ ἔτος, χωρὶς νὰ καταβά-
λει τίποτε ὁ παλαιὸς κύριός του. Ὁ νόμος δηλαδὴ ὑπολόγιζε σ' αὐτὸν
ποὺ εἶχε ἀγοράσει τὸ σπῆτι τὰ κέρδη τῶν πολλῶν ἔτων γιὰ τὴν ἐξό-
φληση τοῦ τιμήματος. Αὐτὰ βέβαια νομοθετοῦσε ὁ Θεὸς γιὰ τοὺς
ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ. Σὲ ἰδιαίτερη πάλι καὶ τιμὴ χωριστὴ ἔθετε τὰ
Λευϊτικὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα, ἐπειδὴ αὐτὰ ἦταν, ἔλεγε, ἐξαγορα-
σμένα γιὰ πάντα καὶ ἐμπόδιζε νὰ ἐκποιηθοῦν. Γιατὶ λέγει· «Αὕτῃ εἶναι
μερίδα καὶ κλῆρος τους».

ΠΑΛΛ. Ἦ Ἄραγε, γενναῖε, ὁ σκοπὸς τοῦ νόμου φτάνει ὡς ἐδῶ
μόνο; Ἡ ἐξέταση δὲν θὰ βγάλει τίποτε ἀπολύτως ἀπὸ ὅσα θὰ μᾶς
ὠφελήσουν;

ΚΥΡ. Ἦν εἶναι ἔτσι, πῶς ὁ νόμος εἶναι ἀκόμα πνευματικός; Ἦ
πῶς δὲν ἀξίζει νὰ ἐννοήσομε τί τάχα ἐννοεῖ ἡ ἱερὴ Γραφή, γιὰ ποιό
ἕνα δὲν μπορεῖ νὰ ἐξαγορασθοῦν τὰ ἀστικά κτήματα ὅταν περάσῃ
ἕνας χρόνος, ἐξαγοράζονται ὅμως καὶ μάλιστα γιὰ πάντα ὅσα εἶναι
ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, στοὺς ἀγρούς; Μποροῦμε ὅμως νὰ δοῦμε ὅτι δὲν
εἶναι πάρα πολὺς ὁ λόγος τῆς ἱερᾶς Ἱστορίας ἐκ μέρους τοῦ πάνσο-
φου Θεοῦ, ὅταν πηγαίνουν εὐνοϊκὰ τὰ πνευματικὰ καὶ τὰ χαρακτη-
ριστικὰ τῆς ἀλήθειας φαίνονται μὲ ἀκριβεία.

ΠΑΛΛ. Διευκρίνισέ μου λοιπὸν τί τέλος πάντων ἐννοεῖ ὁ νόμος;

ΚΥΡ. Εἶναι, Παλλάδιε, κάπως ἀόριστη ἡ ἀγοραπωλησία καὶ ἡ
προσέγγισή της εἶναι δύσκολη, ἀκόμα καὶ ἂν θέλει κανεὶς νὰ τὴν ἐξε-
τάξῃ μὲ ἀπλῆς ἔννοιες. Θὰ μιλῆσω ὅμως ὅσο μπορῶ καὶ ὅπως μοῦ
ἔρχεται στὸ νοῦ. Θὰ σὲ ἐρωτήσω καὶ λέγε μου· Γι' αὐτοὺς ποὺ συνή-
θως λεηλατοῦν πόλεις καὶ χώρες, ποιοὶ εἶναι εὐκολώτερο νὰ συλλη-
φθοῦν καὶ χωρὶς πολὺ κόπο; Ποιοὶ ἀπὸ τοὺς δύο λές; Αὐτοὶ ποὺ εἶναι
μέσα σὲ τείχη καὶ σὲ πόλεις πολὺ ὀχυρῆς, ἢ μᾶλλον ἐκεῖνοι ποὺ
κατοικοῦν στὰ χωράφια;

ΠΑΛΛ. Καὶ σὲ ποιὸν αὐτὸ δὲν εἶναι ὀλοκάθαρο; Πολὺ εὐκολώ-
τερα συλλαμβάνονται ὅσοι ζοῦνε στὴν ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη περιοχὴ.

ΚΥΡ. Ἀπάντησες ὀρθά. Καὶ ποιοὶ νομίζεις ὅτι ζοῦν καλύτερα
καὶ πρὸ ἀνθρώπινα; Οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων καὶ γνῶστες τῶν νόμων,
ἢ ἐκεῖνοι ποὺ μεγάλωσαν στὰ χωριά χωρὶς ἀγωγή; Ἐπομένως οἱ
κάτοικοι τῆς ὑπαίθρου θὰ ὑπερασπιστοῦν πρὸ ἀδύνατα τῆ σωτηρία
τους, ἐνῶ ὅσοι κατοικοῦν σὲ ὀχυρωμένες πόλεις θὰ ἀποφασίσουν τὰ

εἶσω πεπτωγμένων, βουλεύονται δὴ τὰ ἀμείνω, καὶ λογιούνται
συννόμως τὰ σφίσιν αὐτοῖς ἀναγκαῖα πρὸς ὄνησιν, καὶ ἡ βουλῆς
καὶ σκευμάτων καιρός.

ΠΑΛΛ. Ἀληθές εἰ καὶ πεπόνθασιν μὲν τὸ ἠτῆσθαι τυχόν.

5 ΚΥΡ. Καὶ μὴν καὶ ἀλῶναι τοῖς ἐν ἀγρῶ, καὶ βουλῆς ἡμαρτη-
κόσι τῆς ἀρίστης ἔσθ' ὅτε συγγνοίη τις ἂν ἀτείχιστοι γὰρ καὶ τῶν
ἐν ταῖς πόλεσιν ἀβουλότεροι. Τούς γε μὴν ἑτέρους, ἐπαιτιῶτό τις
ἂν, καὶ μάλα εἰκότως οἶμαι, εἰ μετὰ τὸ ἀμύνασθαι τοὺς ἐχθρούς καὶ
διασώσασθαι τὰ οἰκεῖα, ταῖς τῶν ἀνθεστηκότων προσβολαῖς,
10 προὔδοσαν μὲν ἐκόντες αὐτοί, κακανδριά δὲ τῆ σφῶν προητημέ-
νοι, γεγόνασιν ὑπὸ χεῖρα τῶν ἀνθεστηκότων

ΠΑΛΛ. Εὐ῔φης.

ΚΥΡ. Θεὶ δὴ οὖν Ἰουδαίους μὲν, τὴν ἀγίαν οἰκοῦντας πόλιν,
περὶ ἧς φησιν ὁ τῶν ὄλων Θεός «Καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτῇ, λέγει
15 Κύριος, τεῖχος πυρὸς κύκλωθεν, καὶ εἰς δόξαν ἔσομαι ἐν μέσῳ
αὐτῆς». Καὶ μέντοι πρὸς τόδε καὶ νόμῳ σεσοφωμένους. Τοιγάρτοι
καὶ ἔφασκεν «Μακάριοι ἐσμεν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ὅτι τὰ ἀρεστὰ Κυ-
ρίῳ γνωστὰ ἡμῖν ἔστιν». Ἐρ' οὖν, οὐχὶ δυσσεμβατωτάτους κομιδῆ
τοὺς τοιούτους εἶναι φῆς ταῖς τῶν δαμονιῶν ἐπαγωγαῖς, εἴτερ
20 ἔλαιντο διοῦν ὀρθῶς, καὶ τοῖς θεοῖς ὑποφέρεσθαι νόμους;

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΥΡ. Αἱ δὲ τῶν ἐθνῶν ἀγέλαι, φρένα μὲν ἔχουσαι τὴν ἀγροί-
κοτέραν καὶ εὐπάροιστον, παντελῶς εἶεν ἂν εἰκότως οὐ σὺν ἰδρωτῇ
ληπταί, πῶ διαρπάζονται Σατανᾷ, γυμναὶ μὲν ἐπικουρίας τῆς ἄνω-
25 θεν, ἥκιστα δὲ τὸν παιδαγωγὸν καταπλουτοῦσαι νόμον.

ΠΑΛΛ. Ἔοικεν.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν Ἰουδαῖοι μὲν, οἱ πόλιν οἰκοῦντες τετειχιωμένην,
καὶ ταῖς ἄνωθεν ἐπικουραῖς διεξωσμένην, καὶ φρένας ἔχοντες
ἀσικὰς, καὶ τὸ πῶ Θεῷ δοκοῦν οὐκ ἠγνοηκότες, εἶτα τοῦ πρέπον-
30 τος ἀλογήσαντες, τὸν σφίσιν αὐτοῖς ἀπονεμηθέντα κλῆρον ἀποβε-
θηκότες ἐκ ραθυμίας, καὶ τῆς ἄγαν ἐλπίδος ἐκπεπτωκότες, εἰ μὴ

καλύτερα και θά σκεφθοῦν σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους ὅσα εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ὠφέλειά τους, ὅσο εἶναι καιρὸς γιὰ διασκέψεις κι ἀποφάσεις.

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀλήθεια, ἔστω κι ἂν τυχὸν ἔχουν ὑποστῆ ἤττα.

ΚΥΡ. Τὸ νὰ αἰχμαλωτισθοῦν βέβαια οἱ ἀγρότες, κάνοντας λάθος στὴν πρὸ καλὴ ἀπόφαση, ὑπάρχουν περιπτώσεις νὰ τοὺς συχωρέσει κανεὶς. Γιατὶ δὲν διαθέτουν τείχη καὶ εἶναι σὲ κατώτερη μοῖρα ἀπὸ ἐκείνους πού ζοῦν στὶς πόλεις στὸ νὰ βροῦν διέξοδο. Τοὺς ἄλλους ὅμως θά μπορούσε νὰ τοὺς κατηγορήσει κανεὶς, καὶ πολὺ εὐλόγα νομίζω, ἂν, μετὰ τὴν ἀπόκρουση τῶν ἐχθρῶν καὶ τὴ διάσωση τῶν δικῶν τους πραγμάτων, ἔγιναν στὴ συνέχεια, ἐξαιτίας τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἐχθρῶν, μὲ τὴ θέλησή τους προδότες καὶ νικημένοι ἀπὸ τὴν ἀνανδρία τους ὑποτάχθηκαν στοὺς ἐχθρούς τους.

ΠΑΛΛ. Εἶναι ὀρθὸ αὐτὸ πού λέει.

ΚΥΡ. Πρόσεχε λοιπὸν τοὺς Ἰουδαίους πού κατοικοῦν τὴν ἀγία πόλη, γιὰ τὴν ὁποία λέγει ὁ Θεὸς τῶν ὄλων «Ἐγὼ θά γίνω γι' αὐτήν, λέγει ὁ Κύριος, τείχος πύρινο ὀλόγυρά της καὶ στὸ μέσον αὐτῆς θά δοξασθῶ»³⁹, καὶ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ ἦταν κάτοχοι καὶ τοῦ νόμου. Γι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε· «Εἴμαστε μακάριοι ἐμεῖς οἱ Ἰσραηλίτες, ἐπειδὴ εἶναι γνωστὰ σ' ἐμᾶς ὅσα ἀρέσουν στὸν Θεό»⁴⁰. Ἄραγε δὲν θά πεῖς, ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι πάρα πολὺ δύσκολο νὰ ἐπηρεαστοῦν ἀπὸ τὶς ἐπιθέσεις τῶν δαιμονίων, ἂν θελήσουν νὰ ζήσουν ὀρθὰ καὶ νὰ συμμορφωθοῦν μὲ τοὺς θεῖους νόμους;

ΠΑΛΛ. Πάρα πολὺ βέβαια.

ΚΥΡ. Οἱ ἀγγέλεις τῶν ἐθνῶν, πού τὸ μυαλό τους εἶναι ἀπλοϊκότερο καὶ παρασύρονται εὐκολα, δὲν εἶναι εὐλόγο χωρὶς καθόλου κόπο νὰ πέσουν στὰ χέρια τοῦ ἄρπαγα Σατανᾶ, γυμνὲς ἀπὸ τὴν οὐράνια βοήθεια καὶ μὴ διαθέτοντας καθόλου τὸν παιδαγωγὸ νόμο;

ΠΑΛΛ. Ἔτσι φαίνεται.

ΚΥΡ. Οἱ Ἰουδαῖοι λοιπὸν πού κατοικοῦν σὲ πόλη περιτειχισμένη καὶ εἶναι περιζωσμένη ἀπὸ τὴν οὐράνια βοήθεια, πού ἔχουν φρόνημα ἀστικὸ καὶ δὲν ἀγνοοῦν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, στὴ συνέχεια ξεχνώντας τὸ πρέπον, ἀπὸ ραθυμία ἔχασαν τὸν κλῆρο πού τοὺς ἀπονεμήθηκε, καὶ χάνοντας τὴ μεγάλη ἐκείνη ἐλπίδα, ἂν δὲν συνέλθουν

40. Βαρούχ 4, 4.

ἐκνήψειαν ἂν ἐκ μέθης αὐτῶν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ ἀνακο-
 μίσαιντο τὰ οἰκεία, τοῦ τῆς λυτρώσεως ἐνεστηκότος ἐνιαυτοῦ,
 τοῦτ' ἔστι, τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας, ἀπομενοῦσι λοιπόν,
 καὶ διηνεκῶς ὑποκείσονται τῷ περιμένῳ, τοῦτ' ἔστι τῷ Σατανᾶ
 5 «Ἰδοῦ», γάρ φησι, «ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν ἐπράθητε, καὶ ταῖς ἁμαρτί-
 αῖς ὑμῶν ἐξαπέστειλα τὴν μητέρα ὑμῶν». Ἀνεπικούρητος δὲ
 παντελῶς ἢ τῶν ἐθνῶν οὕσα πληθὺς καὶ τὴν ἄγροικόν τε καὶ
 ἁμαθῆ νοσοῦσα φρένα, ταύτη τοι καὶ ἐξωσμένη πρὸς τὴν ὑφ' ἑτέ-
 ροις δουλείαν, λυτρωτὴ διὰ παντός ἐστιν, ἐποικτειρόντος τοῦ Θε-
 10 οῦ· ἀναλήψεται γὰρ τὸν ἴδιον κληρὸν κεκλημένη πρὸς ἐλευθερίαν,
 ἐν τῷ ἔτει τῆς ἀφέσεως, ὅτε πᾶσαν τὴν ὑφ' ἡλίῳ τῆς τῶν δαιμονίων
 πλεονεξίας ἀνήκε Χριστός, καὶ τῶν τῆς ἁμαρτίας ἐξείλετο βρόχων,
 καὶ δεδικαίωκεν ἐν πίστει, καὶ ἠγίακεν ἐν πνεύματι, καταργήσας
 τῷ ἰδίῳ σταυρῷ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον, ἀνεκποίητα δὲ τὰ
 15 Λευιτικά· τετήρηται γὰρ ἀσφαλῶς τοῖς ἁγίοις ὁ κληρὸς, καὶ ἐρη-
 ρισμένην ἔχουσι τὴν ἐλπίδα. Καὶ γοῦν ἐπὶ τῇ φιλομαθεστάτῃ
 Μαρίας ἐφη πού Χριστός, ὅτι τὴν καλὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἣτις
 οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς. Πλὴν μικροῦ καὶ μεγάλου ἱερέως
 καὶ λαοῦ, καὶ πάντων τῶν ἀπαξιαπλῶς ἢ λύτρωσις ἐν Χριστῷ καὶ
 20 τὸ τῆς ἐλπίδος ἀσφαλές.

ΠΑΛΛ. Ἀπεμπωλήσει δὴ οὖν τὸν ἴδιον κληρὸν ὁ Ἰσραήλ, τῆς
 λυτρώσεως τὸν ἐνιαυτὸν οὐκ ἐπεγνωκῶς ἔσται γε μὴν ἐν καθέξει
 τῆς ἐλπίδος τὰ ἔθνη, καὶ τῶν τῆς φύσεως ἀγαθῶν ἐπανάληψις
 ἔσται διὰ Χριστοῦ.

25 ΚΥΡ. Οὕτω φημί· κατασφραγιεῖ δὲ τὸν λόγον ἡμῶν εἰς τὸ
 ἀληθές, ὁ τῶν ὄλων Θεὸς καὶ καθ' ἕτερον τοῦτο σημαίνων τρόπον,
 διὰ φωνῆς Ἰεζεκιήλ, ἐν τῇ τοῦ οἴκου διαμετρήσει· «Τάδε λέγει
 Κύριος Ἐὰν δῶ ὁ ἀφηγούμενος δόμα ἐνὶ ἐκ τῶν υἰῶν αὐτοῦ, ἐκ
 τῆς κληρονομίας αὐτοῦ, τοῦτο τοῖς υἰοῖς αὐτοῦ ἔσται, ἢ ἐνὶ τῶν
 30 παιδῶν αὐτοῦ, καὶ ἔσται αὐτῷ ἕως τοῦ ἔτους τῆς ἀφέσεως. Καὶ
 ἀποδώσει τῷ ἀφηγουμένῳ, πλὴν τῆς κληρονομίας τῶν υἰῶν αὐτοῦ
 αὐτοῖς ἔσται, καὶ οὐ μὴ λάβῃ ὁ ἀφηγούμενος ἐκ τῆς κληρονομίας

ἀπὸ τῆ μέθῃ τους, σύμφωνα μ' αὐτὸ πού ἔχει γραφῆ, καὶ δὲν ξαναποχτήσουν τὰ δικά τους, ὅταν ἔρθει τὸ ἔτος τῆς ἀπελευθέρωσης, δηλαδή ἡ ἐπιδημία τοῦ Σωτήρα μας, θ' ἀπομείνουν στὸ ἔξῃς ἐκεῖ καὶ θὰ γίνουν ὑποτακτικοὶ γιὰ πάντα ἐκείνου πού τοὺς ἀγόρασε, δηλαδή τοῦ Σατανᾶ. Γιατὶ λέγει· «Νᾶ, πουληθῆκατε γιὰ τὶς ἀνομίες σας καὶ ἕξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν σας ἀπέπεμψα τὴ μητέρα σας (Σιών)»⁴¹. Ἐνῶ τὸ πλῆθος τῶν ἔθνῶν, ἂν καὶ εἶναι ἐντελῶς χωρὶς βοήθεια καὶ ὁ νοῦς τους εἶναι ἀπλοϊκὸς καὶ ἀμαθής, καὶ γι' αὐτὸ ἔξωθεῖται στὴ δουλεία τῶν ἄλλων, μπορεῖ νὰ ἔξαγορασθεῖ πάντοτε, ἕξαιτίας τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Θεοῦ. Θὰ ξαναπάρει δηλαδή τὸν δικό της κλῆρο ὅταν κληθεῖ στὴν ἐλευθερία, τὸ ἔτος τῆς ἀπελευθέρωσης, ὅταν ὁ Χριστὸς ἐλευθέρωσε ὅλη τὴν ὑφήλιο ἀπὸ τὴν τυραννία τῶν δαιμονίων, καὶ τὴν ἔβγαλε ἀπὸ τοὺς βρόχους τῆς ἁμαρτίας, ὅταν τὴν ἔσωσε μέσω τῆς πίστεως καὶ τὴν ἁγίασε μετὰ τὸ Πνεῦμα, καταργώντας μετὰ τὸ σταυρὸ τοῦ τὸ ἐναντίον μας χρεόγραφο⁴². Ἀντίθετα τὰ Λευίτικὰ δὲν ἐκποιοῦνται, γιατί διαφυλάγεται μετὰ ἀσφάλεια ὁ κλῆρος τῶν ἁγίων καὶ ἔχουν ἐδραιωμένη τὴν ἐλπίδα τους. Γι' αὐτὸ καὶ στὴ φιλομαθέστατη Μαριάμ εἶπε ὁ Χριστός, ὅτι «εἶχε ἐκλέξει τὴν καλὴ μερίδα, πού δὲν θὰ ἀφαιρεθεῖ ἀπὸ αὐτὴν»⁴³. Ἀλλὰ τοῦ μικροῦ καὶ τοῦ μεγάλου ἱερέα καὶ τοῦ λαοῦ καὶ ὅλων γενικά ἡ λύτρωση καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς ἐλπίδας ἀπόκειται στὸν Χριστό.

ΠΑΛΛ. Ὁ Ἰσραηλιτικὸς λοιπὸν λαὸς θὰ ξεπουλήσει τὴν ἴδια του τὴν κληρονομία, ἐπειδὴ δὲν ἀντιλήφθηκε τὸ χρόνο τῆς ἀπελευθέρωσης, ἐνῶ τὰ ἔθνη θὰ διατηρήσουν τὴν ἐλπίδα τους καὶ ἡ ἀνάκτηση τῶν ἀγαθῶν τῆς φύσης τους θὰ γίνῃ μέσω τοῦ Χριστοῦ.

ΚΥΡ. Αὐτὸ λέγω. Θὰ σφραγίσῃ ὁμοῦς τὴν ἀλήθεια τοῦ λόγου μου ὁ Θεὸς τῶν ὅλων, ὑποδηλώνοντας τὸ ἴδιο πράγμα καὶ μετὰ ἄλλο τρόπο, μετὰ τὴ φωνὴ τοῦ Ἱεζεκιὴλ στὴν καταμέτρηση τοῦ σπιτιοῦ. «Νᾶ τί λέγει ὁ Κύριος Ὁ ἄρχοντας δῶρο σ' ἕναν ἀπὸ τοὺς υἱοὺς του ἀπὸ τὴν κληρονομία του, αὐτὸ θὰ περάσει στους υἱοὺς του, ἢ σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς δούλους του, καὶ θὰ εἶναι δικό του ὡς τὸ ἔτος τῆς ἐλευθερίας, καὶ τότε θὰ ἐπιστρέφῃ τὸ δῶρο στὸν ἄρχοντα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κληρονομία τῶν υἱῶν του πού εἶναι δική τους. Ὁ ἄρχοντας δὲν θὰ πάρῃ ἀπὸ τὴν κληρονομία τοῦ λαοῦ του, ὥστε νὰ τοὺς ἐκβάλῃ

43. Λουκᾶ 10, 40-43.

τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καταδυναστεῦσαι αὐτοὺς ἐκ τῆς κατασχέσεως αὐτοῦ, ἀπὸ κληρονομίας αὐτοῦ κατακληρονομήσαι τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, ὅπως μὴ διασκορπίζηται ὁ λαός μου, ἕκαστος ἀπὸ κατασχέσεως αὐτοῦ». Ἐὰρ σοι σαφὲς τὸ χρησιμώδημα καὶ ψιλὸς ὁράται τῆς
5 ἰστορίας ὁ νοῦς;

ΠΑΛΛ. Οὐδαμῶς ἀναμάθομι δ' ἂν ὡς ἡδιστά γε.

ΚΥΡ. Ἐγούμενον, ὦ Παλλάδιε, τὸν ἀρχιερέα καλεῖ, τὸν καθηγεῖσθαι λαχόντα τῶν ὑπὸ χεῖρα λαῶν Οὐκοῦν ἐπειδήπερ ἐπιτήδειοι καὶ ἐξαίρετοι τοῖς ἀγίοις ἱερουργοῖς ἐκνενέμηνται κληροί, καὶ
10 τούτους αὐτοῖς ἔσαι διασώζεσθαι καὶ ἀναποβλήτους εἶναι προστέταχεν, ἀναγκαίως ἐκεῖνο δηλοῖ. Εἰ γὰρ γένοιτο, φησὶν, ἕνα τῶν ἡγουμένων, ἦτοι τῶν ἱερουργῶν, τοῖς ἰδίους διανεῖμαι τέκνοις ἐξ ἰδίου κλήρου τινά, πεπήχθω, φησὶ, τὸ δοθέν, καὶ ἀνεκποίητον ἔστω τῷ λαβόντι τὸ δῶρον. Οἴχεται γὰρ οὐκ ἐπὶ τινὰ τῶν ἄλλο-
15 γενῶν ὁ κληρὸς, ἀλλ' ἐξ ἱερέων εἰς ἱερούς. Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐνὶ τῶν οἰκετῶν χαρίσασαιτο, κεκτήσεται, φησὶν, οὐ δεδαίως ὁ λαβὼν, ἀναδραμεῖται δὲ πάντως ἐπὶ τὸν ἡγούμενον, ἐν τῷ ἔτει τῆς ἀφέσεως, ὁ κληρὸς αὐτοῦ. Προσεπιταττει γε μὴν ἀποσεῖσθαι τὸν ἱερουργὸν τοῦ τῶν ἄλλοτριῶν ἐφίεσθαι κληρὸν τοῦτο γὰρ, οἶμαι, ἐστὶ τό, οὐ
20 μὴ λάθῃ ὁ ἀφηγούμενος ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἐὰρ σοι γέγονεν ἀποχρῶν ὁ λόγος εἰς τὴν τοῦ πράγματος διασάφησιν;

ΠΑΛΛ. Καὶ μάλα.

ΚΥΡ. Ἴτω δὴ σὺν εἰς βάσανον τὴν πνευματικὴν τύποι γὰρ δὴ
25 τὰ ἐν νόμῳ, καὶ τῆς ἀληθείας ἢ μόρφωσις ἐγκεχάρακται ταῖς σκιαῖς.

ΠΑΛΛ. Ἀληθές.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν κληροί μὲν ἀσφαλεῖς καὶ μένοντες, οἱ ἐκ πατέρων εἰς τέκνα, ἀπόβλητοι δὲ καὶ ἀνόπιν ἰόντες, οἱ ἐκ δεσποτῶν εἰς
30 τοὺς οἰκέτας τοῦτο γὰρ ἔφη τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν.

ΠΑΛΛ. Συνήμι.

ΚΥΡ. Εἰς δὲ ἡμῶν τῶν ἐν πίστει δεδικαιωμένων καθηγητῆς, ὁ Χριστός, κληρὸν ἔχων ἰδίου, τὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς. Τοιγάρτοι

βίαια από την ιδιοκτησία του· οί υιοί του θά κληρονομήσουν μόνο από την κληρονομία του, για να μη διασκορπίζεται ο λαός μου ό καθένας από την ιδιοκτησία του»⁴⁴. Είναι τάχα σαφής ό λόγος του Θεού και βλέπεις καθαρά τό νόημα της Ιστορίας;

ΠΑΛΛ. Καθόλου. Μέ πολλή εύχαρίστηση θά ήθελα να τό μάθω.

ΚΥΡ. Ήγούμενο, Παλλάδιε, καλεϊ τόν άρχιερέα, πού έλαχε να έχει την άρχηγία τών κάτω από την έξουσία του λαών. Ήπειδή λοιπόν μοιράστηκαν στους άγιους ιερουργούς οί κατάλληλοι και έξαίρετοι κληροί και πρόσταξε αυτοί να διατηρούνται για πάντα και να είναι αναπαλλοτριώτοι, δηλώνει κατ' ανάγκη εκείνο. "Αν συμβεί δηλαδή, λέγει, ένας από τους άρχηγούς, δηλαδή τους ιερουργούς, να μοιράσει στα δικά του παιδιά κάτι από τόν δικό του κληρο, αυτό πού δόθηκε λέγει να μείνει και να είναι άνεκποίητο τό δώρο γι' αυτόν πού τό έλαβε. Γιατι ό κληροσ δέν πηγαίνει σε κάποιον από άλλο γένος, αλλά από ιερείς σε ιερούς. "Αν πάλι χαρίσει και σε κάποιον δούλο του, θά τό έχει, λέγει, στην κατοχή του ό δωρολήπτης όχι μόνιμα, αλλά όπωσδήποτε θά έπιστρέψει στον άρχηγό ό κληροσ του τόν χρόνο της άπελευθέρωσης. Ήπιπλέον διατάζει ν' απομακρύνει ό ιερουργός από μέσα του την επιθυμία για τόν κληρο τών άλλων· γιατί αυτό νομίζω σημαίνει τό, «Δέν θά πάρει ό ήγούμενος από την κληρονομία του λαού του»⁴⁵. Σου ήταν άρκετή άραγε ή έξήγησή μου για τή διασάφηση του πράγματος;

ΠΑΛΛ. Και πολύ βέβαια.

ΚΥΡ. "Ας τό ύποβάλουμε λοιπόν στην πνευματική έξέταση· γιατί όσα λέγει ό νόμος είναι τύποι και ή διαμόρφωση της αλήθειας χαράζεται με τις σκιές.

ΠΑΛΛ. Είναι αλήθεια.

ΚΥΡ. Κληροί λοιπόν άσφαλείς και μόνιμοί είναι όσοι πηγαίνουν από τους πατέρες στα παιδιά, χάνονται όμως έπιστρέφοντας πίσω οί κληροί πού δίνονται από τους κυριους στους δούλους. Γιατι αυτό λέγει ή ιερή Γραφή.

ΠΑΛΛ. Συμφωνώ μ' αυτό.

ΚΥΡ. Ήμεϊς πού σωθήκαμε με την πίστη ένας είναι οδηγός και ήγέτης μας, ό Χριστός, πού έχει κληροσ δικό του την κληρονομία του

45. Ήεξ. 46, 18.

καὶ ἔφασκεν, ὅταν πρὸς αὐτὸν ἐποιεῖτο τοὺς λόγους ὡς ἐν σχήματι
 προσευχῆς, ὅτι «Πάντα τὰ ἐμὰ, σὰ ἐστί, καὶ τὰ σὰ ἐμὰ, καὶ δεδόξα-
 σμαι ἐν αὐτοῖς». Ψάλλει δέ που καὶ ὁ θεοσπέσιος Μελωδός, ὅτι
 «ἀναβάς εἰς ὕψος, ἠχημαλώτευσεν αἰχημαλωσίαν, ἔδωκε δόματα τοῖς
 5 ἀνθρώποις» «οὓς μὲν γὰρ ἔθετο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστό-
 λους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους», καὶ «ᾧ μὲν δέδο-
 ται λόγος σοφίας, ἄλλω δὲ λόγος γνώσεως», καὶ τὰ τούτοις ἀδελ-
 φά. Καὶ ἀπαξιαπλῶς τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς τὰς τῶν ἀγαπώντων αὐτὸν
 καταπιαίνει ψυχάς. Βεβαία δὴ οὖν καὶ ἐρηρησμένη τοῖς ἱεροου-
 10 γοῖς τε καὶ ἐλευθέροις τῶν δεδωρημένων ἢ κτησίς. Τοῖς δὲ τὸ δοῦ-
 λον ἔχουσι πνεῦμα, τοῦτ' ἐστί, τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, τὴν ἐλευθέραν πί-
 στιν οὐ προσιεμένοι, ἀλλ' ὑπὸ ζυγὰ κεκμημένοι ἐτι τῆς θεδήλου καὶ
 θδελυραῆς ἁμαρτίας, ἀπόβλητος καὶ ἀφαιρετὴ καὶ ἡ δοθεῖσα χάρις
 διὰ Μωσέως, τοῦτ' ἐστί ἢ ἐν νόμῳ γνώσις, παιδαγωγοῦσα πρὸς
 15 ἀλήθειαν. Καὶ κληῖρος μὲν ὅλως μετὰ τῶν ἀγίων οὐδεὶς, μερὶς δὲ
 οὐδεμία μετὰ Χριστοῦ. «Τῷ γὰρ ἔχοντι», φησί, «δοθήσεται καὶ
 περισσευθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὁ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσε-
 ται ἀπ' αὐτοῦ». Ὅτι δὲ ἀπόκληρος ὁ Ἰσραὴλ τὴν πίστιν οὐ προση-
 κάμενος, οὐδὲ τοῖς εἰς ἐλευθερίαν ἀξιώμασιν ἐκλελαμπροσμένος,
 20 διαμεμήνηκεν ὁ Σωτὴρ, τὴν τοῦδε τοῦ νόμου, καθάπερ ἐγῶμαι,
 δύναμιν παρακομίζων εἰς μέσον. Ἐφη γὰρ ὧδε τοῖς ἀπειθεῖν
 ἐλομένοις «Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν ἁμαρτίαν,
 δούλος ἐστί τῆς ἁμαρτίας, ὁ δὲ δούλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν
 αἰῶνα. Ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐὰν οὖν ὁ Υἱὸς ὑμᾶς ἐλευ-
 25 θερώσῃ, ἐλεύθεροι ὄντως ἔσεσθε». Ἀθρεὶ δὴ οὖν ὅτι τὸ χρῆναι
 κληρονομεῖν, ἐλευθέρους ἂν πρόετοι, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τοῖς ὑπὸ
 ζυγὰ δουλείας υἱοὶ γὰρ οἱ μένοντες ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ οὐχὶ δούλοι,
 φησί

ΠΑΛΛ. Ἄστειότατα ἔχει

30 ΚΥΡ. Προσεπάγων δὲ ὁ νόμος τό, «Οὐ μὴ λάθῃ ὁ ἀφηγούμε-
 νος ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, τοῦ κατακληρονομησαι

46. Ἰω. 17, 10.

48. Α' Κορ. 12, 28.

47. Ψαλμ. 67, 19.

49. Α' Κορ. 12, 8.

Θεοῦ καὶ Πατέρα. Γι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε, ὅταν ἀπευθυνόταν πρὸς ἐκεῖνον ὑπὸ τύπον προσευχῆς: «Ὅλα τὰ δικά μου εἶναι δικά σου καὶ τὰ δικά σου δικά μου, κι ἔχω δοξασθεῖ μὲ αὐτά»⁴⁶. Ψάλλει κάπου καὶ ὁ θεσπέσιος Ψαλμωδός: «Ἀφοῦ ἀνέθηκε στὰ ὕψη, αἰχμαλώτισε πλῆθος αἰχμαλώτων, ἔδωσε δῶρα στοὺς ἀνθρώπους»⁴⁷. Καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς δικούς του «Ἄλλους τοὺς ἔταξε στὴν Ἐκκλησία, πρῶτα ὡς ἀπόστολους, ἔπειτα ὡς προφῆτες, καὶ τρίτον ὡς δασκάλους»⁴⁸, καὶ «Στὸν ἕνα δίδεται τὸ χάρισμα νὰ μιλάει μὲ θεία σοφία, στὸν ἄλλο τὸ χάρισμα νὰ μιλάει μὲ θεία γνώση»⁴⁹ καὶ τὰ σχετικὰ μ' αὐτά. Καὶ μ' ἕνα λόγο, μὲ τὰ ἀγαθὰ του γεμίζει τίς ψυχές ἐκείνων ποῦ τὸν ἀγαποῦν. Εἶναι λοιπὸν σίγουρη καὶ σταθαρή γιὰ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ἐλεύθερους ἢ κτίση ἐκείνων ποῦ τοὺς ἔχουν δωρηθεῖ. Γιὰ ὅσους ὅμως ἔχουν δουλικὸ πνεῦμα, δηλαδὴ γιὰ ὅσους κατάγονται ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες καὶ δὲν δέχθηκαν τὴν πίστη ποῦ ἐλευθερώνει, ἀλλὰ εἶναι ἀκόμα κάτω ἀπὸ τὸν ζυγὸ τῆς βέβηλης καὶ σιχαμερῆς ἁμαρτίας, ἀπομακρύνεται καὶ ἀφαιρεῖται καὶ ἡ χάρις ποῦ τοὺς δόθηκε μέσω τοῦ Μωυσῆ, δηλαδὴ ἡ γνώση τοῦ νόμου, ποῦ εἶναι παιδαγωγὸς στὴν ἀλήθεια. Καὶ κανένα ἀπολύτως κληρὸ δὲν ἔχουν μὲ τοὺς ἁγίους οὔτε καμμιὰ μερίδα μὲ τὸν Χριστό. Γιατὶ λέγει: «Σ' αὐτὸν ποῦ ἔχει θὰ τοῦ δοθοῦν κι ἄλλα καὶ θὰ τοῦ περισέψουν, ἀπὸ αὐτὸν ὅμως ποῦ δὲν ἔχει κι αὐτὸ ποῦ νομίζει πὼς ἔχει θὰ τοῦ ἀφαιρεθεῖ»⁵⁰. «Ὅτι βέβαια ὁ Ἰσραὴλ εἶναι ἀπόκληρος, ἔπειδὴ δὲν θέλησε νὰ πιστέψει, καὶ οὔτε ἔχει λαμπρυνθεῖ μὲ τὸ ἀξίωμα τῆς ἐλευθερίας, τὸ φανέρωσε ὁ Κύριος φέρνοντας στὴ μέση, ὅπως ἐγὼ νομίζω, τὸ νόημα τοῦ νόμου αὐτοῦ. Γιατὶ εἶπε τὰ ἑξῆς σὲ ὅσους θέλουν νὰ μὴν ὑπακούουν: «Σὰς βεβαιώνω, ὅτι ὅποιος διαπράττει ἁμαρτία, εἶναι δούλος τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὁ δούλος δὲν μένει στὸ σπίτι παντοτινά. Αὐτὸς ποῦ μένει παντοτινά εἶναι ὁ υἱός. Ἄν λοιπὸν ὁ Υἱὸς σὰς ἐλευθερώσει, θὰ γίνετε πραγματικὰ ἐλεύθεροι»⁵¹. Πρόσεχε λοιπὸν, ὅτι ἡ κληρονομία ἀρμόζει στοὺς ἐλεύθερους, καὶ ὄχι βέβαια σὲ ὅσους σηκώνουν τὸν ζυγὸ τῆς δουλείας. Γιατὶ λέγει, οἱ υἱοὶ μέγιστοι μέσα στὸ σπίτι καὶ ὄχι οἱ δούλοι.

ΠΑΛΛ. Εἶναι πολὺ ὠραῖα διατυπωμένο.

ΚΥΡ. Προσθέτοντας ὁ νόμος τὴν ἐντολή, «Δὲν θὰ λάβει ὁ ἀρχηγὸς ἀπὸ τὴν κληρονομία τοῦ λαοῦ του γιὰ νὰ τὴν δώσει ὡς κληρονο-

50. Ματθ. 13, 12.

51. Ἰω. 8, 34-36.

τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ», παραδηλοῖ τι τοιοῦτον, ὡς οὐκ ἂν ποτε Χριστὸς (αὐτὸς γὰρ ἡμῶν ἡγούμενος), διανεύμαι τισὶ τῶν ἡγιασμένων, τὸν οὐκ αὐτοῖς πρόποντα κληρὸν. Ἡ γὰρ οὐχὶ μερὶς, ὥσπερ τις ἕτερος, καὶ κληρὸς ἕτερος, τοῖς οὐχ ὀλοκλήρως ἀνατεθεικόσι Θεῷ τὴν ἐαυ-
5 τῶν ζωὴν, ἕτερος δὲ καὶ ἐξαιρέτος τοῖς ἐξευλεγμένοις καὶ εἰς λῆξιν διεληλακόσι τῆς ἐν Χριστῷ λαμπρότητος;

ΠΑΛΛ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΚΥΡ. Οὐκοῦν ἀκαλλῆς ἀγίοις, τὸ παρὰ Χριστοῦ δέχεσθαι
ζητεῖν ἃ τοῖς ἐν κόσμῳ πρέπει, καὶ πολιτεῖαν ἐπιτηδεύουσι τὴν οὐκ
10 εἰσάπαν ἡγιασμένην. Ζητητέον δὲ μᾶλλον, σαρκικὸν μὲν οὐδέν,
θεῖα δὲ πάντα καὶ πνευματικά· οὕτω καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ τοὺς ἀγί-
ους ἀποστόλους ποιεῖσθαι προσέταπτε τῆς ἐκτελείας τοὺς λόγους,
διαπλάττων εὐ μάλιστα πρὸς τὸ ἀγιοπρεπὲς τὴν αἴτησιν. «Οὕτω» γάρ
φησιν, «Ὑμεῖς προσεύχεσθε· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀγια-
15 στήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γεννηθήτω τὸ θέλημά
σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον
δὸς ἡμῖν σήμερον, καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ
ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς
πειρασμόν, ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ». Τοῖς οὖν αἰτοῦσιν
20 οὐ καθηκόντως, ἃ μὴ δίδωσιν ὁ ἡγούμενος, λελέξεται πρὸς ἡμῶν
«Αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖτε». Ὅτι δὲ ἔστιν
ἀληθὴς ὁ λέγων πρὸς τὸν Θεόν, ὅτι «Σὺ ἀποδώσεις ἐκάστω κατὰ
τὰ ἔργα αὐτοῦ», πάλιν ἡμῖν ὑπαινίττεται λέγων ὁ νόμος, ὅτι «Ταύ-
της ἕνεκα τῆς αἰτίας οὐ μὴ λάθῃ ὁ ἀφηγούμενος ἐκ τῆς κληρονο-
25 μίας τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, τοῦ κατακληρονομήσαι τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ,
ὅπως», φησί, «μὴ διασκορπίζηται ὁ λαός μου ἕκαστος ἀπὸ τῆς
κληρονομίας αὐτοῦ». Ἦτοίμασται γὰρ ὥσπερ ἐκάστω κληρὸς
ἴδιος, καὶ ἀναλόγως τοῖς κατωρθωμένοις ἢ μερὶς παρὰ Θεοῦ. Ἡ
καὶ τάχα πον, φησὶν, ὡς ἔστι τῶν ἄγαν ἐκτόπων μεθίστασθαι καὶ
30 ἐπιθυμεῖν τοὺς ἡγιασμένους, ὧν ἂν ἔχοιεν οἱ φρονούντες τὰ ἐν κό-
σμῳ, πρόσκαιρα δὲ ταῦτα καὶ σαρκικά, καὶ ἐν ἴσῳ σκιαῖς παρελάν-
νοντα.

μία στους υιούς του»⁵², υποδηλώνει κάτι τέτοιο· ότι ο Χριστός (γιατί αυτός είναι ο αρχηγός μας), ποτέ δεν θα μοιράσει σε κάποιους από τους άγιους τὸν κληρο πὸν δὲν τοὺς ἀρμόζει. Ἡ μήπως δὲν εἶναι διαφορετικὴ μερίδα καὶ διαφορετικὸς κληρὸς γιὰ ὄσους δὲν ἀφιέρωσαν ὀλοκληρωτικὰ τὴ ζωὴ τους στὸν Θεό, καὶ διαφορετικὸς καὶ ὄπως ἰδιαιτέρος γιὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ ἐκείνους ποὺ ἔφτασαν στὸ κορυφωμα τῆς λαμπρότητας τοῦ Χριστοῦ;

ΠΑΛΛ. Πῶς δηλαδὴ ὄχι;

ΚΥΡ. Εἶναι λοιπὸν ἄσχημο γιὰ τοὺς ἄγιους νὰ θέλουν νὰ λάβουν ἀπὸ τὸν Χριστό ὅσα ἀρμόζουν στους κοσμικοὺς καὶ σὲ ὄσους ζοῦνε ζωὴ ὄχι ἄγία σὲ ὅλα. Δὲν πρέπει νὰ ζητοῦμε τίποτε σαρκικό, ἀλλὰ μόνο ὅλα τὰ θεῖα καὶ πνευματικὰ. Ἔτσι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σωτῆρας πρόσταξε τοὺς ἀποστόλους νὰ προσεύχονται, διατυπώνοντας τὸ αἶτημα τῆς προσευχ.ῆς τους ἔτσι ὅπως ἀρμόζει στους ἄγιους. Γιατὶ λέγει· «Ἔτσι νὰ προσεύχεσθε ἐσεῖς· Πατέρα μας οὐράνιε, ἃς εἶναι δοξασμένο τὸ ὄνομά σου. Ἄς ἔλθει ἡ βασιλεία σου καὶ ἐδῶ καὶ ἃς γίνῃ τὸ θέλημά σου, ὅπως στὸν οὐρανό, ἔτσι καὶ ἐπάνω στὴ γῆ. Δῶσε μας σήμερα τὸν καθημερινὸ ἄρτο μας καὶ συγχώρησε τὰ ἁμαρτήματα μας, ὅπως καὶ ἐμεῖς συγχωροῦμε ὄσους μᾶς ἔχουν κάνει κακό, καὶ μὴ μᾶς ἀφήνεις νὰ πέσομε σὲ πειρασμό, ἀλλὰ γλύτωσέ μας ἀπὸ τὸν πονηρό»⁵³. Σ' αὐτοὺς λοιπὸν ποὺ δὲν ζητοῦν ὅπως πρέπει, γι' αὐτὰ ποὺ δὲν τοὺς δίνει ὁ ἀρχηγός, θὰ ποῦμε· «Ζητᾶτε καὶ δὲν παίρνετε, γιατί τὰ ζητᾶτε μὲ τρόπο κακό»⁵⁴. Κι ὅτι ἀληθεύει αὐτὸς ποὺ λέγει στὸν Θεό, «Ἐσὺ θ' ἀποδώσεις στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα του»⁵⁵, πάλι ὁ νόμος μᾶς τὸ ὑπαινίσσεται λέγοντας· «Γι' αὐτὸ τὸ λόγο δὲν θὰ πάρει ὁ ἀρχηγός ἀπὸ τὴν κληρονομία τοῦ λαοῦ, γιὰ νὰ τὴ δώσει ὡς κληρονομία στους υιούς του, γιὰ νὰ μὴ διασκορπίζεται», λέγει, «καὶ διώχεται ὁ καθένας ἀπὸ τὸ λαὸ μου ἀπὸ τὴν κληρονομία του»⁵⁶. Γιατὶ ἔχει ἐτοιμαστῆ γιὰ τὸν καθένα ἰδιαιτέρος κληρὸς καὶ εἶναι ἡ μερίδα ποὺ δίνει σὲ κάποιον ὁ Θεὸς ἀνάλογη μὲ τὰ ἔργα ποὺ πέτυχε. Ἀλλὰ καὶ κάπου λέγει, ὅτι εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον ἀνόητα ν' ἀλλάζουν γνώμη οἱ ἄγιοι καὶ νὰ ἐπιθυμοῦν αὐτὰ ποὺ ἔχουν ὄσοι φρονοῦν τὰ κοσμικά, ἐνῶ αὐτὰ εἶναι πρόσκαιρα καὶ σαρκικά καὶ ποὺ περνοῦν καὶ χάνονται ὅπως οἱ σκιές.

54. Ἰακ. 4, 3.

55. Ψαλμ. 61, 13.

56. Ἰεζ. 46, 18.

ΠΑΛΛ. Ὡδε ἔχει.

ΚΥΡ. Κληροὶ μὲν οὖν ἰδιοὶ, καὶ μέντοι καὶ πόλεις τῶν ἄλλων
 ἐξηρημέναι τοῖς ἀγίοις ἱερουργοῖς, παρὰ Θεοῦ τὰ γέρα, κοινήν δὲ
 ὡσπερ ἀπάντων ὀρίζει τὴν μίαν καὶ διαβόητον Ἱερουσαλήμ· ἔφη
 5 γὰρ οὕτως ἐν τῷ Δευτερονομίῳ· «Ἐὰν παραγένηται ὁ Λευΐτης ἐκ
 μιᾶς τῶν πόλεων ὑμῶν, ἐκ πάντων τῶν νιῶν Ἰσραὴλ οὗ αὐτὸς πα-
 ροικεῖ, καθὼ ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς τόπον ὃν ἐκλέξεται Κύριος
 ὁ Θεός σου, καὶ λειτουργήσῃ τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ
 ὡσπερ πάντες ἀδελφοὶ αὐτοῦ οἱ Λευῖται οἱ παρεστηκότες ἐκεῖ ἐνώ-
 10 πιον Κυρίου, μερίδα μεμεριομένην φάγεται, πλὴν τῆς πράσεως αὐ-
 τοῦ τῆς κατὰ τὴν πατριάν». Ἐνὸς γὰρ ὄντος Θεοῦ πανταχῆ τῶν
 ἱερέων, ἄπτεσθαι χρὴ τοὺς εἰς γε τουτὶ παρενηνεγμένους, καὶ ψή-
 φω τῇ ἄνωθεν ἀπολελεγμένους Τουτὶ τοὶ καὶ νῦν ἐν Ἐκκλησίαις
 τετήρηται, καὶ τετίμηται πρὸς ἡμῶν ὁ νόμος πόλις μὲν γὰρ ἐκάστω
 15 καὶ κληρὸς ἴδιος τῶν ἐξειλεγμένων εἰς ἱερωσύνην, συμπαρалаμβάν-
 νεται δὲ πρὸς ἱερουργίαν, κἂν εἰ ἐξ ἑτέρας εἰς ἑτέραν ἴοι τυχόν, ἢ
 πόλιν ἢ χώραν, καὶ συνεσθίει μετὰ τῶν ἱερέων, καὶ τοῖς τῆς ἀγάπης
 τιμᾶται νόμοις ἔοικε δέ τι καὶ μυστικόν, καθάπερ ἐγῶμαι, πάλιν ὁ
 νόμος ὑποδηλοῦν. Μυρίαί μὲν γὰρ ἀνά πᾶσαν τὴν οἰκουμένην
 20 κῶραι τε καὶ πόλεις ἐν αἷς ἁγίαί τε καὶ θεοφιλεῖς ἀνθρώπων ψυχαὶ
 λειτουργοῦσι Θεῷ, διὰ γε τοῦ ζῆν ἐνόμως, καὶ πολιτεύεσθαι μὲν
 εὐαγγελικῶς, καταθύειν δὲ ὡσπερ αὐτῷ τὰ εἰς ὁσμήν εὐωδίας, δη-
 λον δὲ ὅτι τῆς πνευματικῆς, πίστιν, ἐλπίδα, ἀγάπην, ὑπομονήν,
 πραότητα, φιλοπωχίαν· «Τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται Θε-
 25 ὄς», κατὰ τὰς Γραφάς. Ἄλλ' οἶδε δὴ πάντες καθάπερ εἰς μίαν καὶ
 κοινήν μητέρα συνθέουσι τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ, τὴν τῶν
 πρωτοτόκων Ἐκκλησίαν, τὴν ἄνω καλλίπολιν, τὴν σκηνὴν τὴν
 ἀληθινήν, ἣν ἔπηξεν ὁ Κύριος καὶ οὐκ ἄνθρωπος, ἐκεῖ καθαρώτε-
 ρον λειτουργήσομεν, ἐξαιρεθείσης μὲν ἡμῶν τῆς ἁμαρτίας εἰσά-
 30 παν, πεπαυμένοι δὲ λέοντος καὶ δράκοντος, βασιλίσκου καὶ ἀσπί-
 δος· «Ἔσται», γὰρ φησιν, «ἐκεῖ ὁδὸς καθαρὰ, καὶ ὁδὸς ἁγία κλη-
 θήσεται, καὶ οὐ μὴ εὗρεθῇ ἐκεῖ λέων, οὐδὲ τῶν θηρίων τῶν πονη-

ΠΑΛΛ. Ἔτσι εἶναι.

ΚΥΡ. Ἰδιαίτεροι λοιπὸν κληροί, ἀλλὰ καὶ πόλεις χωριστὲς ἀπὸ τὶς ἄλλες γιὰ τοὺς ἁγίους ἱερουργοὺς εἶναι τὰ τιμητικὰ βραβεῖα ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλὰ κοινὴ ὅλων ὀρίζει τὴ μία καὶ περιβόητη Ἱερουσαλήμ. Γιατὶ εἶπε στὸ Δευτερονόμο τὰ ἐξῆς: «Ἄν ἔρθει ἓνας Λευΐτης ἀπὸ κάποια ἀπὸ τὶς πόλεις τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὅπου αὐτὸς κατοικεῖ κατὰ τὴν ἐπαθυμία τῆς καρδιάς του, καὶ ὑπηρετήσῃ στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ, ὅπως ὅλοι οἱ ἀδελφοί του Λευΐτες ποὺ παρίστανται ἐκεῖ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, θὰ λάβει καὶ αὐτὸς γιὰ τὴ διατροφή του τὴν κανονισμένη μερίδα γιὰ τοὺς Λευΐτες, καὶ ἐπιπλέον θὰ ἔχει καὶ τὰ χρήματα ἀπὸ τὴν πώληση τῶν εἰσοδημάτων τῆς πατρικῆς κληρονομίας»⁵⁷. Ἄφου δηλαδὴ ἓνας εἶναι παντοῦ ὁ Θεὸς τῶν ἱερέων, πρέπει νὰ εἶναι ἐνωμένοι ὅσοι ἔχουν προχωρήσῃ σ' αὐτὸ τὸ λειτούργημα καὶ ἔχουν ἐκλεγεῖ μὲ σὺράνια ἀπόφαση. Αὐτὸ βέβαια τηρεῖται καὶ ἡ-ρα σὶς ἐκκλησίες καὶ τιμᾶται αὐτὸς ὁ νόμος ἀπὸ μᾶς. Ὁ καθένας ποὺ ἔχει ἐκλεγεῖ γιὰ τὴν ἱερωσύνη ἔχει δική του πόλη καὶ δικό του χωρὶς στὸ κληρο, καὶ συμπαραλαμβάνεται στὴν ἱερουργία, ἀκόμα καὶ ἂν τυχὸν πηγαίνει ἀπὸ ἄλλη σὲ ἄλλη πόλη ἢ χώρα, καὶ τρώει μαζὶ μὲ τοὺς ἱερεῖς καὶ ἀπολαμβάνει τοὺς νόμους τῆς ἀγάπης. Καὶ μοῦ φαίνεται πάλι ὅτι ὁ νόμος ὑποδηλώνει, κατὰ τὴ γνώμη μου, κάτι μυστικό. Ὑπάρχουν μύριες σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη χώρες καὶ πόλεις σὶς ὁποῖες ἅγιες καὶ θεοφιλεῖς ψυχὲς ὑπηρετοῦν τὸν Θεό, μὲ τὴν σύμφωνη μὲ τὸ νόμο ζωὴ τους καὶ τὴν εὐαγγελικὴ πολιτεία τους, προσφέροντας κατὰ κάποιο τρόπο σ' αὐτὸν ὡς θυσία εὐφραντικῆς εὐωδίας, ἐννοῶ πνευματικῆς, πίστη, ἐλπίδα, ἀγάπη, ὑπομονή, πραότητα, φιλοπρωχία. Γιατὶ, σύμφωνα μὲ τὶς Γραφές, «Μὲ τέτοιες θυσίες εὐχαριστεῖται ὁ Θεός»⁵⁸. Ἀλλὰ ὅλοι αὐτοὶ τρέχουν μαζὶ πρὸς τὴν ἐπουράνια Ἱερουσαλήμ σὰν πρὸς μὴ κοινὴ μητέρα, τὴν Ἐκκλησία τῶν πρωτοτόκων, τὴν ἄνω καλλίπολη⁵⁹, τὴ σκηνὴ τὴν ἀληθινὴ, τὴν ὁποία οἰκοδόμησε ὁ Κύριος, καὶ ὄχι κάποιος ἄνθρωπος. Ἐκεῖ θὰ προσφέρουμε τὴν ὑπηρεσία μας πρὸ καθαροί, ἀφου θὰ ἔχει ἀφαιρεθεῖ τελείως ἀπὸ μᾶς ἡ ἁμαρτία καὶ θὰ ἔχει ἐξουδετερωθεῖ ὁ λέοντας καὶ ὁ δράκοντας, ὁ βασιλίσκος καὶ ἡ ἀσπίδα. Γιατὶ λέγει: «Θὰ εἶναι ὁ δρόμος καθαρὸς καὶ θὰ ὀνομαστεῖ δρόμος ἅγιος· δὲν θὰ βρεθεῖ ἐκεῖ λιοντάρι, οὔτε

59. Ἐβρ. 12, 22-23.

ρῶν οὐδὲν οὐ μὴ ἀναθῆ ἑκεῖ». Μεμερισμένην ἐκεῖ μερίδα φαγόμεθα. Γέγραπται γάρ· «Τοὺς καρποὺς τῶν πόνων σου φάγεσαι». Ἡ οὐκ ἀνάλογος τοῖς ἐκάστου πόνοις ἢ τῶν ἀγαθῶν ἀντέκτισις, εἰ καὶ ἐν μέτρῳ πλείονι διὰ τὴν τοῦ Δεσπότητος φιλοτιμίαν; «Μέτρον», 5 γὰρ φησιν, «καλόν, πεπιεσμένον, ὑπερεκχυνόμενον, σεσαλευμένον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν».

ΠΑΛΛ. Ἐφης μὲν ὀρθῶς. Πλήν ἐκεῖνο φράσον οὐ γὰρ ἐξῆν τοῖς Λευίταις ἐν ἰδίαις οὔσι πόλεσί τε καὶ κόμαις, ἱεροσυγεῖν;

ΚΥΡ. Ἦμιστά γε· μία γὰρ ἡ σκηνή, καὶ ἐν τῷ θυσιαστήριον ἐφ'
10 ᾧ πάντα τὰ ἱερά, εἰς δὲ καὶ νεῶς ἐν τοῖς Ἱερουσολύμοις, ὃν Σολομῶν ἀνεδείματο, τῆς ἀρχαίας ἐκείνης σκηνῆς ἀποπληρῶν τὸ σχῆμα. Ἀποφάσκει δὲ παντελῶς ὁ νόμος, τὸ ἐξεῖναί τι, τῆς ἀγίας ἔξωθεν θύειν σκηνῆς, καὶ τοῖς τοῦτο δοῦν ἐθέλουσιν, ὄλεθρος ἦν ἢ
ζημία, καὶ ὁ περὶ τῶν ἐσχάτων ἐπήρητο λόγος. Ἐφη γὰρ ὧδε σα-
15 φῶς· «Ἐὰν δέ τις θύσῃ πρόβατον ἢ μόσχον ἐν τῇ παρεμβολῇ, καὶ ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς μὴ ἐνέγκῃ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς». Ὅτι δὲ ἦν πᾶσά πως ἀνάγκη κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τοὺς θύειν ἐθέλοντας, εἰς γε τὸν νεῶν καὶ εἰς τὴν ἀγίαν αὐτὴν ἀφικνεῖσθαι πόλιν, καὶ ἀποπεραίνειν ἐννόμως τὰ
20 ἱερά, προσκομιζόντων αὐτὰ τῶν ἐξ αἵματος τοῦ Λευί, παρὰ σοι σαφῶς ἐπαίειν Θεοῦ λέγοντος ἐναργῶς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ· «Οὐ δυνήσῃ φαγεῖν ἐν ταῖς πόλεσί σου τὸ ἐπιδέκατον τοῦ σίτου σου καὶ τοῦ οἴνου σου καὶ τοῦ ἐλαίου σου, τὰ πρωτότοκα τῶν βοῶν σου καὶ τῶν προβάτων σου, καὶ πάσας τὰς εὐχὰς, ὅσας ἂν εὕξῃ, καὶ τὰς
25 ὁμολογίας ὑμῶν, καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν χειρῶν ὑμῶν, ἀλλ' ἢ ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου φάγη αὐτὸ ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἂν ἐκλέξῃται Κύριος ὁ Θεός σου αὐτῷ, σὺ καὶ οἱ υἱοὶ σου καὶ ἡ θυγάτηρ σου καὶ ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη σου, καὶ ὁ Λευίτης καὶ ὁ προσήλυτος ὁ ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ εὐφρανθήσῃ ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ
30 σου ἐπὶ πάντα, οὗ ἂν ἐπιβάλῃς τὴν χειρὰ σου πρόσεχε σεαυτῷ μὴ ἐγκαταλίπῃς τὸν Λευίτην πάντα τὸν χρόνον ὅσον ἂν ζῆ ἐπὶ τῆς

κανένα άλλο πονηρό θηρίο θά ἀνεβεί ποτέ ἐκεῖ»⁶⁰. Ἐκεῖ θά φᾶμε τὴν μερίδα πού μᾶς ἔχει ὀρισθεῖ. Γιατί ἔχει γραφεῖ: «Θά ἀπολαύσεις τοὺς καρπούς τῶν κόπων σου»⁶¹. Ἡ μήπως ἡ ἀπόδοση τῶν οὐράνιων ἀγαθῶν δὲν δίνεται ἀνάλογα μὲ τοὺς κόπους τοῦ καθενός, ἀν καὶ βέβαια ἡ γενναιοδωρία τοῦ Κυρίου μας μᾶς τὰ παρέχει μὲ μεγαλύτερο μέτρο; Γιατί λέγει: «Μὲ μέτρο γεμάτο καὶ πιεσμένο καὶ καλοβαλμένο καὶ πού θά ξεχειλίζει θά δοθεῖ ἡ δωρεά του στὸν κόρφο σας»⁶².

ΠΑΛΛ. Μίλησες βέβαια ὀρθά. Ἀλλὰ πές μου ἐκεῖνο· δὲν μποροῦσαν οἱ Λευῖτες νὰ ἱερουργοῦν ὅταν ἦταν στὶς δικές τους πόλεις καὶ τὰ χωριά;

ΚΥΡ. Ὁχι φυσικά. Γιατί ἡ σκηνὴ εἶναι μία καὶ ἓνα τὸ θυοιστήριον στὸ ὁποῖο βρίσκονται ὅλα τὰ ἱερά, καὶ ἓνας εἶναι καὶ ὁ ναὸς στὰ Ἱεροσόλυμα πού τὸν οἰκοδόμησε ὁ Σολομών, σύμφωνα μὲ τὸ σχῆμα τῆς ἀρχαίας ἐκείνης σκηνῆς. Ὁ ναὸς ἀπαγόρευε τελείως τὴ δυνατότητα σὲ μερικοὺς νὰ θυσιάσουν ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνὴ, καὶ ὅποιοι ἤθελαν νὰ κάνουν κάτι τέτοιο, ἡ ζημία ἦταν ὁ ὀλεθρος καὶ ἀπειλοῦνταν μὲ τὴν ἔσχατη ποινή. Γιατί μίλησε καὶ εἶπε μὲ σαφήνεια τὰ ἔξης: «Ἄν κάποιος θυσιάσει πρόβατο ἢ μοσχάρι στὸν τόπο κατασκηνώσεως καὶ δὲν τὰ φέρει στὶς πόρτες τῆς σκηνῆς, θά ἐξολοθρευθεῖ αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος ἀπὸ τὸ λαὸ του»⁶³. Κι ὅτι ἦταν ἀπόλυτη ἀνάγκη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους νὰ πηγαίνουν, ὅσοι ἤθελαν νὰ θυσιάσουν, στὸ ναὸ καὶ στὴν ἀγία πόλη, καὶ νὰ ἐκτελοῦν τὰ ἱερά σύμφωνα μὲ τὸ νόμο, προσφέροντας τὰ δῶρα τους ἐκεῖνοι πού κατάγονταν ἐξ αἵματος ἀπὸ τὸν Λευῖ, μπορεῖς νὰ τὸ μάθεις μὲ σαφήνεια ἀπὸ ὅσα λέγει ὁ Θεὸς στὸ Δευτερονόμιο ρητὰ: «Δὲν θά μπορέσεις νὰ φᾶς στὶς πόλεις σου τὸ δέκατο ἀπὸ τὸ σιτάρι σου, ἀπὸ τὸ κρασί καὶ τὸ λάδι σου, ἀπὸ τὰ πρωτότοκα τῶν βοδιῶν σου καὶ τῶν προβάτων σου, καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ταξίματά σου πού θά κάνεις, καὶ ἀπὸ τὶς ὁμολογίες σας καὶ τὶς ἀπαρχές ἀπὸ τὰ χέρια σας, ἀλλὰ θά τὰ φᾶς μπροστὰ στὸν Κύριον τὸν Θεόν σου στὸν τόπο πού θά ἐκλέξει ὁ Κύριος ὁ Θεός σου, σὺ καὶ οἱ υἱοὶ σου καὶ ἡ θυγατέρα σου καὶ ὁ δούλος καὶ ἡ δούλη σου καὶ ὁ Λευῖτης καὶ ὁ ξένος πού ζεῖ στὶς πόλεις σου, καὶ θά εὐχαριστηθεῖς μπροστὰ στὸν Κύριον τὸν Θεόν σου γιὰ ὅλα ὅσα θά κάνεις μὲ τὰ χέρια σου. Πρόσεχε νὰ μὴν ἐγκαταλείψεις τὸν Λευῖτη ὅσον καιρὸ ζεῖς πάνω στὴ

62. Λουκᾶ 6, 38.

63. Λευῖτ. 17, 8-9.

γῆς». Ἀπρόσιτον γάρ τὸ Θεῖον, καὶ ἀπαράδεκτος ἡ θυσία Λευίτου
 δίχα μεσιτεύουσι γάρ, τὸν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μεσίτην ἀπομιμού-
 μενοι, τοῦτ' ἔστι Χριστόν.

Ἔτι δὲ μία τέ ἐστιν ἡ Ἐκκλησία, καὶ ἐν τῷ Χριστοῦ μυστήριον,
 5 οὐκ ἔννομος δὲ θυσία, μᾶλλον δὲ καὶ ἀπόβλητος, καὶ τὸ ἀνδάνειν
 οὐκ ἔχουσα τῷ Θεῷ, μὴ ἐν ἐκκλησίᾳ τελουμένη, παρέδειξεν ἐναρ-
 γῶς ὁ νόμος, μὴ δεῖν ἔξω λέγων τῆς ἀγίας σκηνῆς τελεῖσθαι τὰ
 ἱερά. Ὅση δὲ τῶν τοιούτων ἡ ἐπιτήρησις, εἴση τοι κάντεῦθεν. Ἦν
 μὲν γάρ ἀπεικὸς οὐδέν, μᾶλλον δὲ καὶ ἀληθές, μακροῖς διαστήμασι
 10 τοῖς διὰ μέσου κεκλιμένοις ἀπονοσφίζεσθαι τῶν Ἱεροσολύμων τὰς
 ἀνά τὴν Ἰουδαίαν πᾶσαν οὐκ ἐδαριθμητούς πόλεις. Καὶ τί τὸ ἐν-
 τεῦθεν σκληρὸν καὶ δυσήνυτον, τοὺς θύειν ἐθέλοντας ἀπαοχὴν
 σίτου, καὶ μὴν ἐλαίου καὶ οἴνου, τοσαύτην δύνασθαι διακομίσει
 τὴν τρίτον; Ὅκνον δ' ἂν ἴσως ἐνεποίησέ τισιν, ὁ ὑπὸ χεῖρα πόνος,
 15 ἀλλ' ἦν ἀκαλλές, μᾶλλον δὲ τῶν ἄγαν ἐκτοπωτάτων, ἐπεὶ τοι τὸ
 χρῆμα δυσχερές, καὶ οὐκ εὐκατόρθωτον τοῖς ἀπωτέρω κεκλιμένοις
 ἦν, παραλύεσθαι τῆς ἀληθείας τὸ κάλλος, οὐκ ἐν τῇ ἀγίᾳ σκηνῇ
 προσκομιζόντων τὰ ἱερά τῶν ἐξ Ἰσραὴλ.

Ἴνα τοίνυν ἀπάντων ἡμῖν τῶν ἐν μέσῳ παραποδισμάτων χρη-
 20 σίμως ἐξηρημένων, καὶ εἰς τὸ τῷ νομοθέτῃ δοκοῦν διεξάγοιτο λοι-
 πὸν ὁ ἐπὶ τῷδε νόμος, πεπαιδαγώγηκεν ὁ Μωσῆς καὶ τὴν θείαν
 διερμηνεύει βούλησιν ἐν τῷ Δευτερονομίᾳ, λέγων «Δεκάτην ἀπο-
 δεκατώσεις παντὸς γεννήματος τοῦ σπέρματός σου, τὸ γέννημα
 τοῦ ἀγροῦ σου ἐνιαυτὸν κατ' ἐνιαυτόν, καὶ φάγη αὐτὸ ἐναντίον
 25 Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἐὰν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός
 σου, ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐκεῖ οἴσεις τὰ ἐπιδέκαστα τοῦ
 σίτου σου καὶ τοῦ οἴνου σου καὶ τοῦ ἐλαίου σου, καὶ τὰ πρωτότο-
 κα τῶν βοῶν σου καὶ τῶν προβάτων σου, ἵνα μάθης φοβεῖσθαι
 Κύριον τὸν Θεόν σου πάσας τὰς ἡμέρας. Ἐὰν δὲ μακρὰν γένηται
 30 ἡ ὁδὸς ἀπὸ σοῦ, καὶ μὴ δύνῃ ἀναφέρειν αὐτά, ὅτι μακρὰν ἀπὸ σοῦ
 ὁ τόπος ὃν ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σου, ἐπικληθῆναι τὸ ὄ-
 νομα αὐτοῦ ἐκεῖ, ὅτι εὐλογήσει σε Κύριος ὁ Θεός σου, καὶ ἀπο-

γῆ»⁶⁴. Γιατί τὸ θεῖο εἶναι ἀπλησίαστο καὶ εἶναι ἀπαράδεκτη ἡ θυσία χωρὶς Λευίτη· γιατί μεσιτεύουν, μιμούμενοι τὸν μεσίτη τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, δηλαδή τὸν Χριστό.

“Ὅτι τώρα ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία καὶ ἓνα τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲν εἶναι θυσία νόμιμη, ἡ καλύτερα καὶ ἄξια ν’ ἀπορρίπτεται, καὶ πού δὲν εἶναι εὐάρεστη στὸν Θεό, ἂν δὲν τελείται σὲ ἐκκλησία, τὸ ἔδειξε μὲ σαφήνεια ὁ νόμος, λέγοντας ὅτι δὲν πρέπει νὰ τελούνται οἱ θυσίαι ἔξω ἀπὸ τὴν ἁγία σκηνή. Πόση ἐπίσης προσοχὴ χρειάζεται σ’ αὐτὰ, θὰ τὸ καταλάβεις κι ἀπ’ αὐτό. Δὲν ἦταν καθόλου φανταστικό, ἀλλὰ καὶ πάρα πολὺ ἀληθινό, ὅτι οἱ πολυάριθμοι πόλεις οἱ σπαρμένες σ’ ὅλη τὴν Ἰουδαία χωρίζονταν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα μὲ μεγάλες ἀποστάσεις. Καὶ πόσο κοπιαστικό καὶ δυσκολοκατόρθωτο δὲν ἦταν αὐτοὶ πού ἤθελαν νὰ θυσιάσουν τὴν ἀπαρχὴ τοῦ σιταριοῦ τους, ἀλλὰ καὶ τοῦ λαδιοῦ καὶ τοῦ κρασιοῦ, νὰ τὰ μεταφέρουν βαδίζοντας τόσο πολὺ δρόμο; Μερικοὺς τοὺς ἔκανε διστακτικοὺς αὐτὸς ὁ κόπος, ἀλλ’ ἦταν ἄσχημο καὶ ἀπὸ τὰ πάρα πολὺ ἀνόητα, ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα ἦταν δύσκολο καὶ ὄχι εὐκολοκατόρθωτο γιὰ ἐκείνους πού κατοικοῦσαν πολὺ μακριά, νὰ καταστρέφεται τὸ κάλλος τῆς ἀλήθειας ἂν δὲν προσκόμιζαν στὴν ἁγία σκηνὴ τίς προσφορὰς τους οἱ Ἰσραηλίτες.

Γιὰ νὰ βγοῦν λοιπὸν μὲ ὠφέλειά μας ἀπὸ τὴ μέση ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ νὰ ἐφαρμοστεῖ ὁ σχετικὸς νόμος σύμφωνα μὲ τὴ βούληση τοῦ νομοθέτη, δίδαξε ὁ Μωυσῆς καὶ διερμηνεύει τὴ θεία βούληση στὸ Δευτερονόμιο λέγοντας «Θὰ πάρεις τὸ δέκατο ἀπὸ κάθε γέννημα τῆς σπορᾶς σου, ἀπὸ τὴ σοδειὰ πού σου δίνουν τὰ χωράφια σου χρόνο μὲ τὸ χρόνο, καὶ θὰ τὸ φᾶς αὐτὸ μπροστὰ στὸν Κύριο τὸν Θεό σου στὸ μέρος πού θὰ διαλέξει ὁ Κύριος ὁ Θεός σου γιὰ νὰ ἐπικαλεστεῖς τὸ ὄνομά του. Ἐκεῖ θὰ φέρεις τὰ δέκατα τοῦ σιταριοῦ σου καὶ τοῦ κρασιοῦ σου καὶ τοῦ λαδιοῦ σου καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν βοδιῶν σου καὶ τῶν προβάτων σου, γιὰ νὰ μάθεις νὰ φοβᾶσαι τὸν Κύριο τὸν Θεό σου ὅλες τίς ἡμέρες. Ἄν ὅμως ἔχεις νὰ διανύσεις μεγάλη ἀπόσταση καὶ δὲν μπορεῖς νὰ τὰ μεταφέρεις, ἐπειδὴ εἶναι μακριὰ ἀπὸ ἐσένα ὁ τόπος πού θὰ ἐκλέξει ὁ Κύριος ὁ Θεός σου, γιὰ νὰ ἐπικαλεστεῖς τὸ ὄνομά του, γιατί ἐκεῖ θὰ σ’ εὐλογήσει ὁ Κύριος ὁ Θεός σου, θὰ τὰ

δώση αὐτὰ ἀργυρίου, καὶ λήψη τὸ ἀργύριον ἐν ταῖς χερσί σου, καὶ πορεύσῃ εἰς τὸν τόπον ὃν ἂν ἐκλέξῃται Κύριος ὁ Θεός σου, αὐτὸν ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ δώσεις ἀργύριον ἐπὶ παντός σου ἂν ἐπιθυμῇ ἢ ψυχῇ σου, ἐπὶ θουσίῃ ἢ ἐπὶ προβάτοις, ἢ ἐπὶ οἴκῳ
 5 ἢ ἐπὶ σίκερα, ἢ ἐπὶ παντός σου ἂν ἐπιθυμῇ ἢ ψυχῇ σου, καὶ φάγη ἐκεῖ ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ εὐφρανθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου, καὶ ὁ Λευίτης ὁ ἐν ταῖς πόλεσί σου, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ μερίς οὐδὲ κληρὸς μετὰ σοῦ». Ὁρᾶς τοῦ νόμου τὸ εὐτεχνές, καταψιλοῦντος τὸ ἄναντες, καὶ θάσσημα τὰ δυσπόρευτα τιθέντος εὐ
 10 μάλα, κατευμαρίζοντος δὲ καὶ τὰ λίαν δυσχερῆ; Καὶ τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ τὸ διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς «Ὁδὸς εὐσεβῶν εὐθεῖα ἐγένετο, καὶ παρασκευασμένη ἡ ὁδὸς τῶν εὐσεβῶν». Ἐπιτήρει δὲ ὅτι πανταχῇ τε καὶ ἀναγκαίως ὁ Λευίτης παραλαμβάνεται, καταδεικνύντος ἡμῖν ἐναργῶς τοῦ νόμου, ὡς οὐκ ἂν πρόσσιτο θυσίαν ὁ
 15 τῶν ὄλων Θεὸς ἐξ ἀνιέρου χειρὸς καὶ ἀπάδοντος τοῦ νόμου προσκεκομισμένην

ΠΑΛΛ. Ἐκτετίμηται δὴ οὖν εἰσάπαν τὸ Λευιτικόν.

ΚΥΡ. Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ Παλλάδιε· Χριστοῦ γὰρ τύπος, καὶ ἐκμαγεῖον ὁ ἱερεὺς ὠνόμασται γὰρ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὁ Ἐμμανουήλ, ἀπόστολός τε καὶ ἀρχιερεὺς τῆς ὁμολογίας ἡμῶν κατὰ τὰς Γραφάς, ὃς οὐ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσηλθεν εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων ἐφάπαξ, αἰωνίαν λύτρωσιν εὐράμενος, καὶ μιᾷ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκές τοὺς ἁγιαζομένους, κατὰ τὰς Γραφάς Ἄθρει δέ, εἴ σοι
 20 δοκεῖ, καὶ καθ' ἕτερον τρόπον, τῇ δόξῃ Χριστοῦ στεφανούμενον τὸν ἱεροουργόν· διαρρήδην γὰρ ἡμῖν ἀνακεκραγότες αὐτοῦ καὶ λέγοντος «Οὐδὲ γὰρ ὁ Πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ, ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν Υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν Πατέρα»· καὶ μὴν δι' ἁγίου φωνῆς «Εἷς ἔστιν ὁ νομοθέτης καὶ
 30 κριτής», παρὰ γε τοῖς ἱεροῖς κείμενον Γράμμασιν, ἀναμιέλλοντος δὲ καὶ τοῦ θεσπεσίου Δαβὶδ, ὅτι «Θεὸς κριτής ἐστι». Τὸ ἐπὶ τῷδε λαμπρὸν ἀξίωμα, τοῖς ἐξ αἵματος ἱεροῦ προσνέμων ὁ νομοθέτης, ὠδὲ πῆ φησιν ἐν τῷ Δευτερονομίῳ· «Ἐὰν δὲ ἀδυνατήσῃ ἀπὸ σοῦ

πουλήσεις, και παίρνοντας τὸ ἀντίτιμό τους στὸ χέρι, θὰ μεταβεῖς στὸ μέρος πού θὰ διαλέξει ὁ Κύριος ὁ Θεός σου γιὰ νὰ ἐπικαλεσεῖς ἐκεῖ τὸ ὄνομά του, καὶ θὰ δώσεις τὰ χρήματα γιὰ νὰ ἀγοράσεις ὅ,τι ἐπιθυμεῖ νὰ προσφέρει ἢ ψυχὴ σου στὸν Θεό, βόδια, πρόβατα, κρασί, σίκερα καὶ ὅ,τιδήποτε ἄλλο ἐπιθυμεῖ ἢ ψυχὴ σου, καὶ ἐκεῖ μπροστὰ στὸν Κύριο τὸν Θεό σου θὰ φᾶς καὶ θὰ εὐφρανθεῖς καὶ ἐσὺ καὶ ἡ οἰκογένειά σου καὶ ὁ Λευΐτης πού εἶναι στὴν πόλη σου, γιὰτὶ αὐτὸς δὲν ἔχει μερίδα οὔτε κλῆρο ὅπως ἐσὺ»⁶⁵. Βλέπεις πόσο ἐπινοητικὸς εἶναι ὁ νόμος, καθόσον ἐξομαλύνει τὸν ἀνήφορο, καὶ κάνει κατ' ἄριστο τρόπο βατὰ τὰ δυσκολοπόρευτα, καὶ πάρα πολὺ ἄνετα καὶ ἀνακουφιστικά τὰ δύσκολα; Κι αὐτό, νομίζω, σημαίνει τὸ λεγόμενο ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ προφήτη· «Ὁ δρόμος τῶν εὐσεβῶν ἔγινε εὐθύς καὶ ἐξομαλύνθηκε»⁶⁶. Πρόσεχε ἐπίσης ὅτι παντοῦ καὶ ὑποχρεωτικά παραλαμβάνεται ὁ Λευΐτης, δείχνοντάς μας ἔτσι ὁ νόμος κ.θαρὰ, ὅτι δὲν θὰ δεχόταν μὰ θυσία ὁ Θεὸς τῶν ὄλων ἀπὸ χέρι μὴ ἱερὸ καὶ πού προσφέρεται χωρὶς ὁ νόμος νὰ συμφωνεῖ.

ΠΑΛΛ. Εἶναι καθολικὴ λοιπὸν ἡ τιμὴ πρὸς τὸ Λευΐτικὸ γένος.

ΚΥΡ. Καθολικώτατη, Παλλάδιε· γιὰτὶ ὁ ἱερέας εἶναι τύπος καὶ πρότυπο τοῦ Χριστοῦ. Καθόσον ὁ Ἐμμανουὴλ ἔχει ὀνομαστῆ μεσότης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀπόστολος καὶ ἀρχιερέας τῆς ὁμολογίας μας, σύμφωνα μὲ τὶς Γραφές⁶⁷, ὁ ὁποῖος ὄχι μὲ αἷμα τράγων καὶ μοσχαριῶν, ἀλλὰ μὲ τὸ δικό του αἷμα εἰσηλθε στὰ Ἱερά τῶν ἁγίων μὰ γιὰ πάντα, ἐπιτυγχάνοντας τὴν αἰώνια λύτρωσή μας. Καὶ μὲ μία θυσία πού πρόσφερε, ἔκανε τέλειους αἰῶνια αὐτοὺς πού ἁγίασε, σύμφωνα πάλι μὲ τὶς Γραφές⁶⁸. Καὶ πρόσσεχε, ἂν θέλεις, ὅτι καὶ κατ' ἄλλο τρόπο στεφανώνεται ὁ ἱερουργὸς μὲ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ρητὰ καὶ δυνατὰ φωνάζει καὶ λέγει· «Οὔτε ὁ Πατέρας κρίνει κανένα, ἀλλὰ ἔδωσε στὸν Υἱὸ ὅλη τὴν ἔξουσία νὰ κρίνει τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε ὅλοι νὰ τιμοῦν τὸν Υἱὸ καθὼς τιμοῦν τὸν Πατέρα»⁶⁹. Ἐπίσης καὶ μὲ τὴ φωνὴ τοῦ ἁγίου πού βρῖσκεται στὴν ἁγία Γραφὴ λέγει, «Ἐνας εἶναι ὁ νομοθέτης καὶ ὁ κριτὴς»⁷⁰, ἀλλὰ καὶ ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ ψάλλει· «Καὶ ὁ Θεὸς εἶναι κριτὴς»⁷¹. Αὐτὸ τὸ λαμπρὸ ἀξίωμα ἀποδίδοντας ὁ νομοθέτης σ' αὐτοὺς πού κατάγονται ἀπὸ τὸ ἱερὸ αἷμα, λέγει κάπως ἔτσι στὸ Δευτερονόμο· «Ἐν βρεθεῖς σὲ ἀδυναμία νὰ διακρί-

68. Ἐβρ. 9, 12-13.

69. Ἰω. 5, 22-23.

70. Ἰακ. 4, 12.

71. Ψαλμ. 49, 6.

ρῆμα ἐν κρίσει ἀναμέσον αἷμα αἵματος, καὶ ἀναμέσον κρίσις κρί-
 σεως, καὶ ἀναμέσον ἀφή ἀφῆς, καὶ ἀναμέσον ἀντιλογία ἀντιλο-
 γίας, ρήματα κρίσεως ἐν ταῖς πόλεσιν ὑμῶν, καὶ ἀναστὰς ἀνα-
 θήσῃ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξῃται Κύριος ὁ Θεός σου ἐκεῖ, καὶ
 5 ἐλεύσῃ πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοὺς Λευίτας καὶ πρὸς τὸν κριτὴν ὃς ἂν
 γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐκζητήσαντες ἀναγγελοῦσί
 σοι τὴν κρίσιν, καὶ ποιήσεις κατὰ τὸ πρᾶγμα ὃ ἂν ἀναγγεῖλωσί
 σοι ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἂν ἐκλέξῃται Κύριος ὁ Θεός σου, καὶ φυ-
 λάξῃ ποιῆσαι πάντα ὅσα ἂν νομοθετηθῇ σοι. Κατὰ τὸν νόμον καὶ
 10 κατὰ τὴν κρίσιν ἣν ἂν εἴπωσί σοι, ποιήσεις. Οὐκ ἐκκλινεῖς ἀπὸ
 τοῦ ρήματος οὗ ἂν ἀναγγεῖλωσί σοι δεξιὰ οὐδὲ ἀριστερά, καὶ ὁ
 ἄνθρωπος ὃς ἂν ποιήσῃ ἐν ὑπερηφανία ὥστε μὴ ὑπακοῦσαι τοῦ
 ἱερέως τοῦ παρεστηκότος λειτουργεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ
 Θεοῦ σου, ἢ τοῦ κριτοῦ ὃς ἂν ᾗ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀ-
 15 ποθανεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καὶ ἐξαρεῖς τὸν πονηρὸν ἐξ
 Ἰσραήλ. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας φοβηθήσεται, καὶ οὐκ ἀσεθή-
 σει ἔτι».

Ὅρας ἐπισκοπήπτοντα σαφῶς τὸν νόμον τοῖς κατὰ πᾶσαν αἰτίαν
 ἐγκαλεῖν ἠρημένοις, κριτὴν τε καὶ διαγνώμονα ποιεῖσθαι τὸν ἱε-
 20 ρουργόν. Ἀλλὰ φυλάξῃ σφόδρα ποιῆσαι κατὰ πάντα ὅσα ἂν
 νομοθετηθῇ σοι. «Χεὶλῃ γὰρ ἱερέως φυλάσσεται κρίσιν, καὶ νόμον
 ζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ», κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνὴν
 Νομοθετεῖ μὲν γὰρ ἥκιστα μὲν αὐτός, ἀποκομίζει δὲ μᾶλλον εἰς τὸ
 εὐθὺ τὸ τῷ νομοθέτῃ δοκοῦν ἀδεκάστως ἀφηγούμενος, καὶ δικαιο-
 25 σύνης ὑπάρχων ἄριστος βραβευτής, τὴν ἐφ' ἐκάστῳ κρίσιν ταλαν-
 τεύει λεπτιῶς. Ἀγριότητος δὲ καὶ ὑπεροψίας ταύτη τοι γραφὴ τοῖς
 ἀπειθεῖν ἐλομένοις ἀκολουθεῖ, καὶ τὸ πάντων ἐπέκεινα διεληλακὸς
 τῶν κακῶν, τοῦτ' ἔστιν, ὁ θάνατος καθορίζεται. Τεθνήξεται γὰρ ὃς
 30 τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ Μέγα δὴ οὖν καὶ οὐκ ἀθαύμαστον

νεις τὸ δίκιο γιὰ φόνο καὶ τὸ εἶδος τοῦ φόνου, καὶ ἀνάμεσα σὲ ἀπόφαση καὶ ἀπόφαση καὶ γιὰ τραυματισμὸ καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ, καὶ ἀνάμεσα σὲ διαφωνία καὶ διαφωνία γιὰ τὴν ἔκδοση ὀρθῆς ἀπόφασης, θὰ μεταβεῖς στὸν τόπο πού θὰ ὀρίσει ὁ Κύριος ὁ Θεός σου καὶ θὰ προσέλθεις στοὺς ἱερεῖς Λευῖτες καὶ στὸν κριτὴ πού θὰ ἔχει λάβει τὴν ἐξουσία ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες, κι ἀφοῦ αὐτοὶ ἐρευνήσουν τὴν ὑπόθεση, θὰ σοῦ ἀναγγεῖλουν τὴν ἀπόφασή τους καὶ θὰ ἐνεργήσεις σύμφωνα μ' αὐτὰ πού θὰ σοῦ ποῦν ἐκεῖνοι ἀπὸ τὸ μέρος πού θὰ ἐκλέξει ὁ Κύριος ὁ Θεός σου, καὶ θὰ προσέξεις νὰ κάνεις ὅλα ὅσα ὀρίσει γιὰ σένα ὁ νόμος. Θὰ ἐνεργήσεις σύμφωνα μὲ τὸ νόμο καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση πού θὰ ἐκδώσουν ἐκεῖνοι. Δὲν θὰ παρεκκλίνεις ἀπὸ αὐτὰ πού θὰ σοῦ ποῦν οὔτε δεξιά οὔτε ἀριστερά, καὶ ὁ ἄνθρωπος πού θὰ φερθεῖ μὲ ὑπερηφάνεια, ὥστε νὰ μὴν ὑπακούσει στὸν ἱερέα πού λειτουργεῖ στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἢ τοῦ δικαστῆ πού τυχαίνει νὰ ἔχει ὀριστεῖ τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες, θὰ τιμωρηθεῖ μὲ θάνατο, καὶ θὰ θγάλεις τὸν πονηρὸ ἄνθρωπο μέσα ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες. Καὶ ὅλος ὁ λαὸς ἀκούοντάς το θὰ φοβηθεῖ καὶ δὲν θὰ κάνει πιά καμμιά ἀσέβεια»⁷².

Βλέπεις ὅτι ὁ νόμος ὀρίζει μὲ σαφήνεια γιὰ ὅσους θέλουν γιὰ ὁποιαδήποτε αἰτία νὰ ὑποβάλουν μήνυση ἐναντίον κάποιου, νὰ κάνουν κριτὴ καὶ δικαστὴ τὸν ἱεροεργό. Πρόσεχε ὅμως πολὺ νὰ κάνεις ὅσα θὰ ἀποφασιστοῦν γιὰ σένα σύμφωνα μὲ τὸ νόμο. Γιατί, σύμφωνα μὲ τὴ φωνὴ τοῦ προφήτη, «Τὰ χεῖλη τοῦ ἱερέα πρέπει νὰ φυλάγουν τὴν κρίση καὶ ἀπὸ τὸ στόμα του θὰ ζητηθεῖ τὸ δίκιο τοῦ νόμο»⁷³. Γιατί δὲν νομοθετεῖ βέβαια αὐτός, ἀλλὰ μάλλον ὀδηγεῖ στὴν ὀρθὴ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου, ἐξηγώντας ἀμερόληπτα αὐτὸ πού θέλει ὁ νομοθέτης, καὶ ὄντας ἄριστος ἐπιδικαστὴς τῆς δικαιοσύνης, ζυγίζει τὴν ἀπόφασή του γιὰ κάθε περίπτωση μὲ κάθε λεπτότητα. Γι' αὐτὸ ὁποῖος διαλέγει τὸν δρόμο τῆς ἀνυπακοῆς καταγγέλλεται μὲ τὴν κατηγορία ὅτι εἶναι σκληροτράχηλος καὶ ὑπερόπτης, καὶ σ' αὐτοὺς ἐπιβάλλεται ἢ τιμωρία πού τις ξεπερνᾶ ὅλες, δηλαδή ὁ θάνατος. Γιατί λέγει, θὰ τιμωρηθεῖ μὲ θάνατο ὁποῖος περιφρονήσει τὸν ἱερέα πού παρίσταται στὸ θυσιαστήριο καὶ ὑπηρετεῖ στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἀληθινὰ μεγάλο δῶρο καὶ ἄξιο θαυμασμοῦ νὰ παρίστα-

73. Μαλαχ. 2, 7.

ἀληθῶς ἢ ὑπὸ Θεοῦ παράστασις τε καὶ λειτουργία Ὁ δὲ τὸν τοῦ Θεοῦ λειτουργὸν ἀτμάσας, ὑπὸ δίκην ἔσται καὶ κόλασιν, καὶ ὁ τὸ θεῖον ἀξίωμα περιπτύων, πικροὺς τῆς ὑπεροψίας ἀποτίσει λόγους Πεφροντικώτα δὲ καὶ αὐτὸν εὐρήσομεν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν 5 Χριστὸν τῆς εἰς τόνδε τὸν νόμον αἰδοῦς. Προσεφάνει γὰρ ὡδὶ τοῖς Ἰουδαίων λαοῖς «Ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πάντα σὺν ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν, ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε». Μηδεὶς σὺν κρινέτω τὸν ἱερουργόν, κἂν εἰ παρεμένος ὁρῶτό πως καὶ εἰς τὸ ράθυμον ἔχοι 10 πρὸς γε τὸ βιοῦν ἐλέσθαι συννόμως, διερμηνεύοντι δὲ τὸν νόμον, προσκομιζέτω τὴν εὐπείθειαν. Πάσχει μὲν γὰρ τὰ ἀπὸ γνώμης οἰκείας, ἐξηγεῖται δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ. Οὐκ ἀτμαστέον σὺν τὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τὰ ἀνθρώπινα.

ΠΑΛΛ. Οὐ μὲν σὺν.

15 ΚΥΡ. Λαμπρὸν δὲ ὅτι καὶ ἀπόβλεπτον ἀληθῶς τῆς ἱερωσύνης τὸ χρῆμα, κἀντεῦθεν εἶρη τοι ἐπισημοτάτην μὲν γὰρ ἔχει τὴν εἰσβολήν, καὶ μὲν τοι καὶ τὴν κατάληξιν. Οὐδὲ γὰρ ἂν τις λάθοι πρὸς ἱερουργίαν ἠγμένος, ἤγουν κεκλημένος παρὰ Θεοῦ, πρὸς τὰς ἄνω τε καὶ ἐν οὐρανῷ μονάς, καὶ μεθεὶς ἐτέρῳ τὴν ἱερωσύνην. Τοιγάρ- 20 τοι καὶ ὁ Χριστὸς, τοὺς τὸ εὐαγγελικὸν τοῖς ἔθνεσιν ἱερουργοῦντας κήρυγμα, καὶ προσέτι τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, πάντη τε καὶ πάντως ἔσεσθαι περιφανεῖς, καὶ ἀπόβλεπτον ἔφη λαχεῖν τὴν δόξαν «Οὐδεὶς γὰρ λύχνον ἄψας, εἰς τὸν κρυπτὸν τίθησιν, ἀλλ' οὐδὲ ὑπὸ κλίνην», φησί, «ἤγουν ὑπὸ μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα πάντες οἱ εἰς- 25 πορευόμενοι τὸ φῶς βλέπωσιν». ἀληθές γὰρ ὅτι εἰρημένον, τὸ ἐν δόξῃ φημὶ τῇ περιφανεῖ καὶ θεθναυμασμένῃ, τὸν θεῖον ἔσεσθαι λειτουργόν, ἀναπειθέτω βοῶν καὶ ὁ θεσπέσιος Ἡσαΐας «Ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι, ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών».

ΠΑΛΛ. Ἄλλ' ὡς μὲν ὅτι ταῦτα ἔχει, παντί τῳ σαφές. Φράζε 30 δ' ὅπως ὁ ἐπὶ τῷδε τύπος, καὶ διὰ τῶν ἱερῶν ἡμῖν ἐσκιαγραφεῖτο λόγων.

ται κανείς ενώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τὸν ὑπηρετεῖ, κι αὐτὸς ποὺ δὲν τιμᾷ τὸν λειτουργὸ τοῦ Θεοῦ ὑπόκειται σὲ δίκη καὶ τιμωρία, κι ὅποιος περιφρονεῖ τὸ θεϊκὸ ἀξίωμα, θὰ πληρώσει πικρὰ τοὺς λόγους τῆς ὑπεροχίας του. Ἡ θὰ βροῦμε καὶ τὸν ἴδιο τὸν Κύριό μας τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ νὰ φροντίζει γιὰ τὸ σεβασμὸ αὐτοῦ τοῦ νόμου. Γιατὶ μιλοῦσε στὰ πλήθη τῶν Ἰουδαίων καὶ ἔλεγε τὰ ἑξῆς: «Στὴν καθέδρα τοῦ Μωυσῆ κάθισαν οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι· ὅσα λοιπὸν σᾶς λένε νὰ τὰ κάνετε, ἀλλὰ νὰ μὴν ἐνεργεῖτε σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα τους»⁷⁴. Κανένας λοιπὸν νὰ μὴν κρίνει τὸν ἱερουργό, ἔστω κι ἂν δείχνει κάποια ἀμέλεια κι εἶναι ράθυμος κάπως νὰ ζεῖ σύμφωνα μὲ τὶς ἐντολὲς τοῦ νόμου· ὅταν ὅμως ἐρμηνεύει τὸ νόμο, ἄς τοῦ προσφέρει τὴν ὑπακοή του. Γιατὶ κάνει βέβαια λάθος σὲ ὅσα προέρχονται ἀπὸ τὴ γνώμη του, ἐξηγεῖ ὅμως ὀρθὰ τὰ θεῖα. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ἀτιμάζομε τὰ θεῖα μὲ ἀφορομὴ τὰ ἀνθρώπινα λάθη.

ΠΑΛΛ. Καὶ βέβαια ὄχι.

ΚΥΡ. Ὅτι βέβαια εἶναι λαμπρὸ καὶ προσελκύνει ἀληθινὰ τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης τὸν πόθο, θὰ τὸ καταλάβεις κι ἀπ' αὐτό· γιατί ἔχει ἐπισημότατη τὴν καθιέρωσή της καθὼς καὶ τὴν κατάληξή της. Κανένας λοιπὸν ποὺ προσήλθε στὸ ἱερατικὸ ἀξίωμα, δηλαδὴ ποὺ ἔχει κληθεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ πρὸς τὶς ἄνω καὶ οὐράνιες κατοικίες, νὰ μὴ μεταθέσει σὲ ἄλλον τὴν ἱερωσύνη. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς, αὐτοὺς ποὺ ὑπηρετοῦν στὰ ἔθνη τὸ εὐαγγελικὸ κήρυγμα, καθὼς ἐπίσης καὶ στοὺς Ἰσραηλίτες, εἶπε πῶς μὲ κάθε τρόπο καὶ ὅπωςδήποτε θὰ γίνουν ἐπιφανεῖς καὶ θὰ ἐπιτύχουν δόξα περιόπτη. Γιατὶ λέγει· «Κανένας, ὅταν ἀνάψει τὸ λυχνάρι, δὲν τὸ βάζει σὲ κρυφὸ μέρος, οὔτε κάτω ἀπὸ τὸ κρεβάτι, δηλαδὴ κάτω ἀπὸ τὸ μόνιο, ἀλλὰ ἐπάνω στὸν λυχνοστάτη, ὥστε ὅλοι ὅσοι μπαίνουν νὰ βλέπουν τὸ φῶς»⁷⁵. Ὅτι εἶναι ἀληθινὸ αὐτὸ ποὺ εἶπαμε, ὅτι ὁ θεῖος ἱερουργὸς θὰ ἀποκτήσει περίλαμπρη καὶ θαυμαστὴ δόξα, ἄς μᾶς πείσει καὶ ὁ θεοπέσιος Ἰσοαίας· «Ἀνέβα σὲ ψηλὸ βουνὸ ἐσὺ ποὺ φέρνεις τὴν καλὴ ἀγγελία στὴ Σιών»⁷⁶.

ΠΑΛΛ. Ὅτι αὐτὰ τὰ πράγματα εἶναι ἔτσι, εἶναι σαφὲς στὸν καθένα. Ἐξηγήσε ὅμως πῶς μὲ τοὺς ἱεροὺς λόγους σχηματιζόταν ὁ τύπος αὐτοῦ τοῦ πράγματος.

76. Ἰσο. 40, 9.

ΚΥΡ. Καὶ μὴν, ὦ ἑταῖρε, πάρα σοι καὶ λίαν ἀμογητὶ καθορᾶν
 ὡς ἐν παχύτεροις ἔτι τύποις, τὸ χρῆμα γραφόμενον ἔφη γὰρ ὡδε
 Θεὸς ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς, πρὸς Μωσέα τὸν ἱερώτατον «Λάβε τὸν
 Ἀαρὼν καὶ Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναβίβασον αὐτοὺς εἰς
 5 Ὦρ τὸ ὄρος ἐναντι πάσης τῆς συναγωγῆς καὶ ἐκδυσσον Ἀαρὼν
 τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐνδυσσον Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ Ἀα-
 ρὼν προστεθείς, ἀποθανέτω ἐκεῖ. Καὶ ἐποίησε Μωσῆς καθὰ συνέ-
 ταξε Κύριος αὐτῷ, καὶ ἀνεβίβασεν αὐτοὺς εἰς Ὦρ τὸ ὄρος ἐναν-
 τίον πάσης τῆς συναγωγῆς, καὶ ἐξέδυσσε τὸν Ἀαρὼν τὰ ἱμάτια
 10 αὐτοῦ, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὰ Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν
 Ἀαρὼν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους». Συνίης οὖν ὅπως ἀναδιβάζε-
 ται τεθνηξόμενος μὲν καὶ καταλήξων Ἀαρὼν, ἀνθεξόμενος δὲ τῆς
 ἱερωσύνης ὁ ἐξ αὐτοῦ, τοῦτ' ἔστιν ὁ Ἐλεάζαρ. Κατασημῆναι δ' ἂν
 τὸ ὄρος τὸ περίοπτον τε καὶ τὸ ὑψοῦ καὶ τὸ ἐν δόξῃ περιφανές.
 15 Λελέχθω δὴ οὖν παντί τῃ λοιπὸν πρὸς ἱερουργίαν ἠγμένῳ «Οὐ
 δύναται πόλις κρυθῆναι ἐπάνω ὄρους κεκμήνη».

ΚΥΡ. Καὶ ὅμως, φίλε μου, μπορεῖς, καὶ μάλιστα χωρὶς καθόλου κόπο, νὰ δεῖς ὅτι τὸ πρᾶγμα περιγράφεται μὲ ὑλικότερους ἀκόμα τύπους. Γιατὶ εἶπε ὁ Θεὸς στοὺς Ἄριθμοὺς στὸν ἱερώτατο Μωυσῆ ὡς ἑξῆς· «Πάρε τὸν Ἀαρὼν καὶ τὸ υἱὸ του Ἐλεάζαρ καὶ ἀνέβασέ τους στὸ ὄρος Ὡρ μπροσὰ σὲ ὅλη τὴ σύναξη τοῦ λαοῦ. Βγάλε τὴ στολή ἀπὸ τὸν Ἀαρὼν καὶ ντύσε τὸν υἱὸ του Ἐλεάζαρ καὶ ὁ Ἀαρὼν ἄς πεθάνει ἐκεῖ κι ἄς προστεθεῖ στοὺς νεκροὺς τοῦ λαοῦ του. Ὁ Μωυσῆς ἔκανε ὅπως μοῦ εἶπε ὁ Κύριος· τοὺς ἀνέβασε στὸ ὄρος Ὡρ μπροστά σὲ ὅλη τὴ συναγωγή, ξέντυσε τὸν Ἀαρὼν ἀπὸ τὰ ἐνδύματά του καὶ τὰ φόρεσε στὸν υἱὸ του τὸν Ἐλεάζαρ, καὶ ὁ Ἀαρὼν πέθανε στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ»⁷⁷. Βλέπεις λοιπὸν πῶς ὁδηγεῖται ψηλὰ στὸ βουνὸ ὁ Ἀαρὼν γιὰ νὰ πεθάνει καὶ νὰ τελειώσει τὴ ζωὴ του καὶ νὰ τὸν διαδεχθεῖ στὴν ἱερωσύνη ὁ ἀπὸ αὐτὸν προερχόμενος Ἐλεάζαρ; Τὸ ὄρος βέβαια θὰ μποροῦσε νὰ σημαίνει τὴν ὑψηλὴ καὶ περίοπτη θέση καὶ τὴ λαμπρὴ δόξα. Ἄς λεχθεῖ λοιπὸν στὸν καθένα πού ὁδηγήθηκε στὴν ἱερωσύνη· «Δὲν μπορεῖ νὰ κρυφτεῖ ἡ πόλη πού βρίσκεται ἐπάνω στὸ βουνό»⁷⁸.

77. Ἄριθμ. 20, 23-29.

78. Ματθ. 4, 14.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΣ

**Ὅτι χρῆ τούς φοιτᾶν ἐθέλοντας ἐν ἐκκλησίαις καθαρούς
καὶ ἐκνευμιμένους εἶναι τὴν ἐξ ἁμαρτίας κηλίδα,
καὶ οὕτω παρίστασθαι τῷ Θεῷ.**

Σκηνῆς μὲν οὖν πέρι καὶ μέν τοι καὶ περὶ ἱερέων καὶ Λευιτικῆς
5 ὑπουργίας διαρκέστατά μοι ταῦτα λελέχθαι φαίνεται καὶ λεπτῶς
διεσκέφθαι δοκῶ. Πρέποι δ' ἂν ὅτι μάλιστα γὰρ τοὺς οὔτερ ἂν ἔλοι-
το βιοῦν ὀρθῶς καὶ τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας τὸ εἰσάπαν εὐπρεπές,
οἷά τινα στέφανον ταῖς σφῶν αὐτῶν ἀναδεῖν κεφαλαῖς, προτροπιά-
δην ὥσπερ ἀλλήλοις διακελεύεσθαι λέγοντας· «Δεῦτε, καὶ ἀναβῶ-
10 μεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ
ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ»· ὅτε
καὶ τινες τὴν οὕτως εὐκλεᾶ τε καὶ ὀνησιφόρον εἰσοδεδεγμένοι φω-
νήν, μονονουχὶ καὶ ἀνασκοριῶσι λέγοντες· «Εὐφράνθη ἐπὶ τοῖς
εἰρηκόσι μοι· εἰς οἶκον Κυρίου πορευσόμεθα». Ἄρ' οὖν, ὡ Παλ-
15 λάδιε, τοῖς εἰς οἶκον ἰέναι Θεοῦ διασπεύδουσι, ποταπὸς ἂν εἴη
σκοπὸς καὶ ὁ νοῦς αὐτοῖς ὅποι ποτὲ ἄρα βλέπει, καὶ τί κατορθοῦν
γλιχόμενοι, πρὸς τὴν ἱερὰν τε καὶ θεῖαν ἵενται σκηνήν;

ΠΑΛΛ. Καὶ μήν, ὡ ἑταῖρε, τὸ χρῆμά ἐστιν οὐκ ἀσυμφανές

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΑΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΛΗΘΙΝΗΣ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

**Ὅτι πρέπει ὅσοι θέλουν νὰ φοιτοῦν στὶς Ἐκκλησίες
νὰ καθαρίζονται καὶ νὰ πλύνονται ἀπὸ τὴν κηλίδα
τῆς ἁμαρτίας καὶ ἔτσι νὰ προσέρχονται στὸν Θεό.**

Γιὰ τὴ σκηνὴ λοιπὸν ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἱερεῖς καὶ γιὰ τὴ Λευϊτικὴ ἱερουργία νομίζω ὅτι μίλησα πολὺ ἐκτενῶς καὶ ἐξέτασα τὸ θέμα μὲ λεπτομέρεια. Πρέπει ὅμως, καὶ πάρα πολὺ μάλιστα, ὅσοι θέλουν νὰ ζοῦν ὀρθὰ καὶ νὰ στεφανώνουν τὰ κεφάλια τους μὲ τὴν τέλεια εὐπρέπεια τοῦ σὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ τρόπου ζωῆς ν' ἀλληλοπροτρέπονται μὲ προθυμία, λέγοντας, «Ἐμπρός, ἅς ἀνεβούμε σὸ ὄρος τοῦ Κυρίου, σὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰακώβ, καὶ θὰ μᾶς ἀναγγεῖλει τὴν ὁδὸ του καὶ θὰ βαδίσουμε σ' αὐτὴν»¹, τὴ στιγμὴ μάλιστα ποὺ κάποιοι, ἀκούοντας αὐτὴ τὴ λαμπρὴ καὶ ὠφέλιμη προτροπὴ, σκιριτοῦν ἀπὸ χαρὰ, λέγοντας: «Μοῦ ἔδωσαν χαρὰ αὐτοὶ ποὺ μοῦ εἶπαν Ὅτι μεταβούμε σὸν οἶκο τοῦ Κυρίου»². Ἄραγε λοιπὸν, Παλλάδιε, ὅσοι σπεύδουν σὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ, ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς τους καὶ ποῦ εἶναι στραμμένος ὁ λογισμὸς τους καὶ τί ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπιτύχουν τρέχοντας στὴν ἱερὴ καὶ θεία σκηνὴ;

ΠΑΛΛ. Μά, φίλε μου, τὸ πράγμα εἶναι φανερό. Γιατὶ ἔχει γρα-

2. Ψαλμ. 121, 1.

γέγραπται γάρ, ὅτι «Προσκυνήσατε τῷ Κυρίῳ ἐν αὐτῇ ἀγία αὐτοῦ», καί, «Ἄρατε θυσίας, καὶ εἰσπορεύεσθε εἰς τὰς αὐλὰς αὐτοῦ».

ΚΥΡ. Προσκομίζοντες οὖν ἄρα τὰς ὑπὲρ γε σφῶν αὐτῶν θυσίας, δῆλον δὲ ὅτι τὰς πνευματικὰς, καὶ μὴν καὶ προσελευσόμενοι 5 κατὰ νοητὴν προσκύνησιν, εἰδίασά τινας εἰς τὸν οἶκον Κυρίου καὶ εἰς τὰς αὐλὰς αὐτοῦ.

ΠΑΛΛ. Οὕτω φημί.

ΚΥΡ. Οἰησόμεθα δὴ οὖν τοὺς εἰσφοιτῶν ἐθέλοντας, χρῆναι διατίειν ἀπλῶς, οὐκ ἐκνευμμένους τὴν ἁμαρτίαν, οὐ δδελυρίας 10 ἀπηλλαγμένους, οὐκ ἀπεξεσμένους ὥσπερ τῆς φιλοσαρκίας τὸν ρύπον, ἀλλ' ἐντετηγμένον ἔχοντας τὸν νοῦν καὶ καρδίαν ἰώδη ἔχοντας; Ἦκιστά γε, λαμπρότητι δὲ μᾶλλον τῇ ἐν Χριστῷ κατηγλαϊσμένους καὶ τὸ παμπόιν' ὄλον τῆς θεοφιλεστάτης ἀρετῆς διαστύβοντας κάλλος.

15 ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν δεῖν γάρ ἔγωγέ φημι κατ' ὀφθαλμοὺς ἰέναι Κυρίου, κηλίδος ἀπάσης τῶν ἡμετέρων διανοιῶν προεκτετρομμένης.

ΚΥΡ. Ὁρθῶς ἔφησ, ἐπεὶ τοι καὶ στυγητὸν καὶ μὴν καὶ ἀπόβλητον ποιεῖται τὸν ἄρρωστον καὶ τῆς τῶν ἀγίων ἐκπέμπει πληθῆος, ὃ δὴ καὶ εὐ μάλᾳ συνιείς ὁ θεοπέσιος γράφει Παῦλος «Ἐξάρατε οὖν τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν». Καὶ οὐκ ἠθῶν ἀγριότητα φαίην ἂν ἔγωγε τὸ χρῆμα καρπὸν, ἀλλὰ σοφὸν ἀσφαλείας εὖρεμα. «Μικρὰ γὰρ ζύμη», φησί, «ὄλον τὸ φύραμα ζυμοῖ». 20 Τοῦτό τοι πάλιν καὶ νόμος ἡμῖν ἱερὸς αἰνιγματωδῶς ὑπετύπου. Γέγραπται γάρ ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν, λέγων Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ ἐξαποστειλάτωσαν ἐκ τῆς παρεμβολῆς πάντα λεπρὸν καὶ πάντα γονορροῆ, καὶ πάντα ἀκάθαρτον ἐπὶ ψυχῇ, ἀπὸ ἀρσενικοῦ ἕως θηλυκοῦ, ἐξαποστείλατε ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ οὐ μίανουσι τὰς παρεμβολὰς 30 αὐτῶν ἐν οἷς ἐγὼ καταγίνομαι ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἐποίησαν οὕτως οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ». Ἐρ' οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς δυσσαχθὲς ἄγαν καὶ δυσδιακόμιστον ἀληθῶς τὸ τοῦ νόμου φορτίον; Συνίης γὰρ ὅπως καὶ ἐπ' ἀνεθελήτοις ἀρρωστίαις καταγράφει δίκην, καίτοι κατοι-

φει· «Προσκυνηστε τὸν Κύριο, μέσα στὴν ἅγια αὐλή του»³, καὶ «Λάβετε τὶς προσφορὲς σας καὶ μπεῖτε στὶς αὐλὲς του»⁴.

ΚΥΡ. Προσφέροντας λοιπὸν κάποιοι τὶς θυσίες γιὰ τὸν ἴδιο τους τὸν ἑαυτό, προφανῶς τὶς πνευματικὲς θυσίες, καὶ προσερχόμενοι γιὰ πνευματικὴ προσκύνηση, εἰσέρχονται στὸν οἶκο τοῦ Κυρίου καὶ στὶς αὐλὲς του.

ΠΑΛΛ. Ἔτσι νομίζω.

ΚΥΡ. Θὰ θεωρήσομε λοιπὸν ὅτι αὐτοὶ ποὺ θέλουν νὰ εἰσέλθουν, πρέπει ἀπλῶς νὰ τρέξουν χωρὶς νὰ ἔχουν καθαρθεῖ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσία καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν ἀποπλύνει ἀπὸ ἐπάνω τους τὸ ρύπο τῆς ἀγάπης πρὸς τὴ σάρκα, ἀλλ' ἔχοντας τὸ νοῦ γεμάτο στίγματα καὶ καρδιά φθονερῆ; Ὁχι βέβαια, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκτινοβολώντας ἀπὸ τὴ λαμπρότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ καταλάμποντας ἀπὸ τὴν παμποίκιλη ὁμορφιὰ τῆς θεοφιλέστατης ἀρετῆς.

ΠΑΛΛ. Ἔτσι ἀκριβῶς. Πρέπει λοιπὸν, νομίζω ἐγώ, νὰ παρουσιαζόμαστε στὰ μάτια τοῦ Κυρίου ἔχοντας ξεπλύνει τὴ διάνοιά μας ἀπὸ κάθε εἶδους κηλίδα.

ΚΥΡ. Μίλησες σωστά. Γιατὶ βέβαια μσεῖ καὶ ἀποβάλλει τὸν ἄρρωστο καὶ τὸν διώχνει ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἁγίων. Αὐτὸ λοιπὸν κατανοώντας, καὶ πάρα πολὺ μάλιστα, ὁ θεοσπέσιος Παῦλος, γράφει· «Βγάλετε τὸν πονηρὸ ἀπὸ ἀνάμεσά σας»⁵. Καὶ δὲν θὰ μποροῦσα νὰ πῶ ὅτι τὸ πράγμα εἶναι καρπὸς τῆς ἀγριότητος τῶν ἡθῶν, ἀλλὰ σοφὴ ἐπινόηση ἀσφάλειας. Γιατὶ λέγει, «Λίγο προζύμι προκαλεῖ ζύμωση σὲ ὅλη τὴ ζύμη»⁶. Αὐτὸ βέβαια τὸ προτύπωνε πάλι σ' ἐμᾶς ὡς αἰνίγμα καὶ ὁ ἱερὸς νόμος. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ στοὺς ἹΑριθμούς· «Μίλησε ὁ Κύριος στὸν Μωυσῆ καὶ τοῦ εἶπε· Ἐνακοίνωσε στοὺς Ἰσραηλίτες νὰ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸ στρατόπεδο ὅποιον πάσχει ἀπὸ λέπρα καὶ ἀπὸ γονόρροια καὶ κάθε μολυσμένον ψυχικὰ εἶτε εἶναι ἄνδρας εἶτε γυναῖκα. Ἀπομακρύνάτε τον ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο, γιὰ νὰ μὴ μολύνουν τὴν κατασκήνωση ποὺ ἐπισκέπτομε ἐγώ. Καὶ οἱ Ἰσραηλίτες ἔκαναν αὐτὸ ποὺ τοὺς εἶπε»⁷. Δὲν εἶναι ἄραγε ἀλήθεια νὰ ποῦμε, ὅτι εἶναι βαρὺ καὶ δύσκολο νὰ μεταφέρει κανεὶς τὸ φορτίο τοῦ νόμου; Γιατὶ ἀντιλαμβάνεσαι, ὅτι ἐπιβάλλει ποινὴ καὶ σὲ ἀθέλητα

6. Α' Κορ. 6.

7. ἹΑριθμ. 5, 1-4.

κτείρεσθαι δέον τούς ταῖς τοιαύταις ἐναλόντας συμφοραῖς ἀνθ' ὅτου γάρ δὴ διαπορήσειεν ἂν τις καὶ μάλα εἰκότως, ἔξοικόν τε καὶ ἀπόπεμπτον ἐποιεῖτο τὸν λεπρόν, καὶ μέντοι πρὸς τούτοις τὸν γονορροίας πάθει κατισχημένον, καὶ αὐτὸν ἀκάθαρτον ἐπὶ ψυ-
5 χῆ;

ΠΑΛΛ. Οὐκ ἂν ἔχομι νοεῖν, φράσαις δ' ἂν ἴσως αὐτός.

ΚΥΡ. Οἶμαι δὴ οὖν ὅτι τῶν ἐν πάχει καὶ σωματικῶν πραγμά-
των οὐ σφόδρα πολὺς παρὰ Θεῶ λόγος ἦν, τὴν θείαν ἡμῖν καὶ
πνευματικὴν προανατυποῦντι λατρείαν. Κολάζεται μὲν γὰρ τὰ
10 ἔξω νόμον, καὶ ὅσα τοῦ πρέποντος ἐκβεδηκότα φαίνεται, ταυτί
φαῖν ἂν ὑπὸ κρίσιν εἶναι καὶ δίκην, ἀρρώστημα δὲ τὸ σωματι-
κόν, κατ' οὐδένα τρόπον προσκρούσειεν ἂν τοῖς νόμοις. Κεῖσεται
δὴ οὖν εἰκότως καὶ ἀπωτάτω γραφῆς, καὶ τὸ ἐγκαλεῖσθαι πρὸς
τινος, οὐκ ἂν ἔχοι ποθέν· ἢ γὰρ οὐχὶ παντὶ τῷ σαφές, ὅτι νοσεῖ μὲν
15 ἑκὼν οὐδεὶς, εὐκταϊότατον δὲ πᾶς τις οὖν, οἶμαι, ποιεῖται τὸ εὐρω-
στεῖν;

ΠΑΛΛ. Ἀληθές.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν κἂν εἰ ἔχοι τι τὸ ἀκαλλές τῆς ἱστορίας ὁ λόγος,
τὸ λυποῦν οὐδὲν ἔστιν, ἂν διεξάγοιτο καλῶς τὰ πνευματικὰ πρὸς
20 γε τὸ πῶ νομοθέτη δοκοῦν. Λέπρω τοίνυν ἔστί, σαρκὸς νέκρωσις,
καὶ βορὸν ὅτι μάλιστα τὸ πάθος. Τοιγάρτοι καὶ ὁ θεοπέσιος Μω-
σῆς λελεπρωμένης αὐτῷ τῆς Μαρίας, περιδεῆς γεγωνός, ἄθυμὸς τε
λίαν, ἐλπίζει, λέγων «Ὁ Θεός, δέομαί σου, ἴασαι αὐτήν»· ἔφη
γάρ· «Μὴ γένηται ὡσεὶ ἔκτρομα ἐκπορευόμενον ἐκ μήτρας μη-
25 τρός, καὶ καταφάγεται τὸ ἡμῖσι τῶν σαρκῶν αὐτῆς». Γονορροῦα δὲ
τί ἂν λέγομι, ποταπὸν τὸ πάθος ἠγνόηκε γὰρ οὐδεὶς. Τό γε μὴν
ἀκαθάρτους εἶναι τινὰς ἐπὶ ψυχῇ, τοιόνδε τι δηλοῖ, τὸ κατοικομέ-
νου θίγειν καὶ ἀγχοῦ γενέσθαι νεκροῦ σώματος, εἰς μολυσμοῦ τρό-
πον τοῖς ἀρχαιοτέροις ὁ νόμος κατελογίζετο, ἀπηχθημένην Θεῶ
30 πῶ πάντα ζωογονεῖν ἰσχύοντι, τὴν νεκρότητα δεικνύς. Καὶ μὴν καὶ
ἐτέρως, εἰς νοῦ καὶ ψυχῆς νέκρωσιν καθάπερ ἐν τύπῳ παχεῖ, τὸ
χρῆμα δεχόμενος. Νεκρός δὲ νοῦς καὶ ἀπεψυγμένος ὁ φιλαμαρτή-

ἀρρωστήματα, ἂν καὶ βέβαια πρέπει νὰ ἀποσποῦν τὸν οἶκτο ὅποιοι ἔχουν περιέλθει σὲ τέτοιες συμφορές. Γιατὶ λοιπὸν, θὰ ἀπορήσει κάποιος, καὶ πολὺ εὐλογα, ἀπομακρύνει καὶ διώχνει ἀπὸ τὴν κατασκήνωσιν τὸν λεπρὸ καὶ ἐπιπλέον καὶ αὐτὸν ποῦ πάσχει ἀπὸ γονόρροια, καθὼς ἐπίσης καὶ τὸν ἀκάθαρτο ψυχικά;

ΠΑΛΛ. Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω ἴσως τὸ ἐξηγήσεις ἐσύ.

ΚΥΡ. Νομίζω λοιπὸν ὅτι τὰ σωματικά καὶ ὑλικά πράγματα δὲν τὰ ὑπολογίζει πάρα πολὺ ὁ Θεός, ποῦ μᾶς προτυπώνει τὴν θεία καὶ πνευματικὴ λατρεία. Γιατὶ τιμωροῦνται ὅσα ἀποτελοῦν παραβάσεις τοῦ νόμου καὶ ὅσα ξεπερνοῦν τὸ πρέπον· αὐτὰ θὰ μπορούσα νὰ πῶ ὅτι εἶναι ὑπὸ κρίσιν καὶ τιμωρίαν· τὸ σωματικὸ ὅμως ἀρρώστημα μὲ κανένα τρόπο δὲν προσκρούει στὸ νόμο, καὶ εὐλογα λοιπὸν θὰ εἶναι πολὺ μακριὰ ἀπὸ κατηγορία καὶ δὲν θὰ μπορούσε μὲ κανένα τρόπο νὰ καταγγελθεῖ ἀπὸ κάποιον. Ἡ δὲν εἶναι σαφὲς γιὰ τὸν καθένα, ὅτι κανένας δὲν ἀρρωσταίνει μὲ τὴ θέλησίν του καὶ ὅτι ὁ καθένας εὐχεται πάρα πολὺ, νομίζω, νὰ εἶναι ὑγιής.

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΚΥΡ. Κι ἂν λοιπὸν εἶναι κάπως ἀκοιμῆτος ὁ λόγος τῆς ἱστορίας, δὲν πρέπει ὅμως νὰ μᾶς στενοχωρεῖ καθόλου, ἂν ρυθμίζονται καλῶς τὰ πνευματικά σύμφωνα μὲ τὴ θέλησιν τοῦ νομοθέτη. Ἡ λέπρα βέβαια εἶναι νέκρωσις τῆς σάρκας καὶ πάρα πολὺ ἀχόρταγο πάθος. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ θεσπέσιος Μωυσῆς ὅταν ἀρρώστησε ἀπὸ λέπρα ἢ Μαρία, γεμάτος φόβο καὶ στενοχώρια παρακαλοῦσε τὸν Θεὸ λέγοντας· «Θεέ μου, σὲ παρακαλῶ, θεράπευσέ την. Μὴ γίνῃ σάν ἓνα ἔκτρομα ποῦ θγαίνει ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μάνας του μὲ καταφαγωμένους τὶς μισὲς σάρκες του»⁸. Τί νὰ πῶ γι' αὐτὸν ποῦ πάσχει ἀπὸ γονόρροια; τὸ τί εἶναι αὐτὸ τὸ πάθος, εἶναι γνωστὸ σ' ὅλους. Τὸ ὅτι πάλι εἶναι μερικοὶ ἀρρωστοὶ στὴν ψυχὴ, μοῦ φαίνεται ὅτι σημαίνει κάτι τέτοιο· τὸ ν' ἀγγίζει κανεὶς πεθαμένο καὶ νὰ πλησιάζει κάποιον νεκρὸ σῶμα, αὐτὸ ὁ νόμος στοὺς παλαιότερους τὸ θεωροῦσε σάν μιά μορφή μολυσμοῦ, ἀποδεικνύοντας ὅτι ἡ νεκρότητα εἶναι κάτι ποῦ ἀπεχθάνεται ὁ Θεὸς ποῦ ζωογονεῖ τὰ πάντα. Καὶ μὲ ἄλλο τρόπο ὅμως, σάν μὲ κάποιον τύπο ὑλικό, δέχεται τὸ πράγμα ὡς νέκρωσις τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς. Ὁ νοῦς ποῦ κλίνει στὴν ἁμαρτία εἶναι νοῦς νεκρὸς καὶ χωρὶς ψυχῆ, καὶ

8. Ἀριθμ. 12, 11-13.

μων, καὶ τῶν εἰς ζωὴν ἀνδραγαθημάτων ἀμοιρεῖν εἰθισμένος Ἄλλ' εἰ τεθνάναι συνέδη τινάς, πᾶσά πως ἀνάγκη, τοὺς ἐξ αἵματός τε καὶ κατὰ γένος οἰκείους συνιέναι τε καὶ δοῦν ἐπ' αὐτῶ τὰ νενομισμένα πλὴν ἀκάθαρτοι καὶ οὗτοι κατὰ τὸν νόμον, οὐκ εἰσά-
5 πιν δὲ καὶ μέχρι παντός, ἀλλ' ἦν τις αὐτοῖς ἀποκαθάρσεως τρόπος.
Ἔχεις ἀποχρῶσαν τῆς ἱστορίας δήλωσιν.

ΠΑΛΛ. Καὶ μάλα.

ΚΥΡ. Φέρε δὴ οὖν εἰς πνευματικὴν θεωρίαν μεταστοιχει-
οῦντες αὐτήν, ἐκεῖνο λέγωμεν, ὅτι σημαίνει μὲν ἡμῖν ὁ λεπρὸς τὸν
10 τοῖς εἰς νεότητα πάθεισι ποικίλοις κατεστιγμένον. Ταῦτα δὲ ἐστὶ τὰ
ἔργα τῆς σαρκός, ἃ καὶ αὐτὸς ἡμῖν ὁ σοφώτατος Παῦλος κατη-
ριθμεῖτο λέγων «Πορνεία, ἀκαθαρσία, εἰδωλολατρία, ἔχθραι, ἔρις,
θυμοὶ, ζῆλοι». Ἔτερός γε μὴν, τοῦτ' ἐστίν, ὁ ἰονορρηγῆς, τὸν αἰεὶ καὶ
ἀσχέτως ἐν μολυσμοῖς, καὶ τὴν τῆς φύσεως ἐπιτηδειότητα πρὸς
15 καρποφορίαν ἐνάρετόν τε καὶ ἀξιάγαστον δαπανῶντα πρὸς τὸ
μηδέν.

ΠΑΛΛ. Οἷον δέ τι φῆς;

ΚΥΡ. Πλατὺς μὲν λίαν ὁ ἐφ' ἅπασιν λόγος ἐνὶ δὲ δὴ τέως σαφεῖ
καὶ ἐναργεστάτῳ κεχρήσομαι παραδείγματι, πρὸς ἀπόδειξιν ὧν
20 ἔφην οἱ τὸν νοῦν ἔχοντες εὐφυᾶ καὶ οἰονείπως ἀπεξεσμένον, τοῖς
περὶ τῆς ἀληθείας αὐτὸν ἐνιέντες λόγοις, ἃρ' οὐχὶ τὸ ἐν ὀρθότητί τε
καὶ ἀτρεκείᾳ δογμάτων εὐπρεπὲς καρπὸν ἔξουσιν οὐκ ἀθαύμα-
στον;

ΠΑΛΛ. Καὶ μάλα.

ΚΥΡ. Οἱ δέ γε τοῦτι μὲν, οὐχὶ φρονεῖν τε καὶ δοῦν ἡρημένοι,
παρατρέποντες δὲ μᾶλλον τῆς ἀναγκαίας ὁδοῦ καὶ δογμάτων ἀνο-
σιῶν ἰστυῶντες συνήγορον, ἡγουν τῆς ἐν κόσμῳ πονηρίας ἀποφαί-
νοντες ὑπουργόν, δόλον καὶ ἀπάτης ποιοῦνται γεννήτορα τὴν τῆς
φύσεως ἐπιτηδειότητα πρὸς τὸ ἀγαθόν, ἐπ' οὐδενὶ τῷ χρησίμῳ
30 ζημιούμενοι, καταγράφουσιν ἡμῖν εὖ μάλα τὸν γονορρηγᾶ, καὶ
πάθους σωματικοῦ ψυχικῆν ἀρρωστίαν ὁμοφυᾶ δεικνύουσιν ἐν
ἰδίῳ τρόποις.

εἶναι συνηθισμένος νὰ ἀπέχει ἀπὸ τὰ ἀνδραγαθήματα πού ὀδηγοῦν στὴ ζωὴ. Ἄν ὅμως συμβεῖ νὰ πεθάνουν κάποιοι, εἶναι ἀπόλυτη κατὰ κάποιο τρόπο ἀνάγκη οἱ συγγενεῖς του καὶ ἡ οἰκογένειά του νὰ προσέλθουν καὶ νὰ τοῦ προσφέρουν ὅ,τι συνηθίζεται. Ὡστόσο καὶ αὐτοὶ ἦταν, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο, ἀκάθαρτοι, ὄχι βέβαια τελείως καὶ γιὰ πάντα, ἀλλὰ ὑπῆρχε γι' αὐτοὺς κάποιος τρόπος καθαρισμοῦ. Ἔχεις ἐπαρκῆ τὴν ἐξήγησιν τῆς ἱστορίας.

ΠΑΛΛ. Καὶ πολὺ μάλιστα.

ΚΥΡ. Ἐμπρὸς λοιπὸν, μεταφέροντάς τιν τῶρα στὴν πνευματικὴ θεωρία, ἃς ποῦμε ἐκεῖνο, ὅτι ὁ λεπρὸς μᾶς δηλώνει αὐτὸν πού εἶναι κηλιδωμένος ἀπὸ τὰ πάθη τῆς νεότητος. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἔργα τῆς σάρκα, τὰ ὅποια καὶ ὁ ἴδιος ὁ σοφώτατος Παῦλος τὰ καταριθμοῦσε, ὀνομάζοντάς τα, «πορνεία, ἠθικὴ ἀκαθαρσία, αἰσχροτήτα, εἰδωλολατρεία, μαγεία, ἔχθρες, φιλονεικίες, θυμοί, ζήλιες»⁹. Ὁ ἄλλος πάλι, πού πάσχει ἀπὸ γονόρροια, δηλώνει αὐτὸν πού κυλιέται πάντοτε καὶ ἀκράτητα μέσα στοὺς μολυσμοὺς, καὶ τὴν ἰκανότητα τῆς φύσης μας γιὰ τὴν ἀξιοθαύμαστη καρποφορία τῆς ἀρετῆς τὴν κατασπαταλᾷ γιὰ τὸ τίποτε.

ΠΑΛΛ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς αὐτό;

ΚΥΡ. Θὰ ἐπεκταθεῖ πολὺ ὁ λόγος, ἂν μιλήσω γιὰ ὅλα. Θὰ χρησιμοποιήσω λοιπὸν ἓνα σαφὲς καὶ ὀλοφάνερο παράδειγμα, γιὰ ν' ἀποδείξω ὅσα εἶπα. Ὅσοι ἔχουν ὀξύνοια νοῦ καὶ κατὰ κάποιο τρόπο καλλιεργημένο, χρησιμοποιώντας τον γιὰ τὴ διατύπωση τῆς ἀλήθειας, ἀραγε δὲν θ' ἀπολαύσουν τὴ χάριν τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς ἀλήθειας τῶν δογμάτων, καρπὸ ἄξιο θαυμασμοῦ;

ΠΑΛΛ. Καὶ πολὺ μάλιστα.

ΚΥΡ. Ὅσοι ὅμως δὲν θέλουν νὰ σκέφτονται καὶ νὰ ἐνεργοῦν ἔτσι, καὶ μᾶλλον τὸν ἐκτρέπουν ἀπὸ τὸ δρόμο πού πρέπει καὶ τὸν καθιστοῦν συνηγορὸ ἀνόσιων δογμάτων, δηλαδὴ τὸν ἀναδεικνύουν ὑπηρετὴ τῆς πονηρίας τοῦ κόσμου, τὸν κάνουν πατέρα τοῦ δόλου καὶ τῆς ἀπάτης καὶ σπαταλοῦν τὴν ἰκανότητα τῆς φύσης πρὸς τὸ ἀγαθὸ ὄχι σὲ κάποιο χρῆσιμο πράγμα, μᾶς ὑποδηλώνουν ἄριστα αὐτὸν πού πάσχει ἀπὸ γονόρροια, καὶ μὲ τὸν δικό του τρόπο παρουσιάζουν μὲ τὸ σωματικὸ πάθος τὴν ψυχικὴ ἀρρώστια τῆς ἴδιας τῆς φύσης

ΠΑΛΛ. Ὁρθῶς ἔφη.

ΚΥΡ. Ὁ δὲ ἀκάθαρτος ἐπὶ ψυχῇ σημαίνει πῶς πάντως τῆς
 5 ἐτέρων νεκρότητος τὸν μετεσχηκότα, καὶ πλημμελημάτων ἄλλο-
 τριῶν ραθύμως ἀναπιμπλάμενον, πρὸς ὃν καὶ ὁ θεῖος ἔφη πῶς
 τῆν μερίδα σου ἐτίθει. Κατασίνεται γὰρ ὡς περ καὶ κατανεκροῖ
 ψυχὴν τε καὶ νοῦν, τὸ δρᾶν ἃ μὴ θέμις, οὕτω τὸ τοῖς αὐτὰ ὀρῶσι
 10 συνευδοκεῖν καὶ τοῖς αὐτουργοῦσιν εἰς ἁμαρτίαν κοινωνῶν ἂν
 εἶη καὶ ὁ συνεθελήτης. Ἀκαταίτιτος γὰρ οὐτι πῶς. Τοιγάρτοι
 καὶ Παῦλος «Σεαυτὸν ἀγνὸν τήρει», φησὶν, «καὶ μὴ κοινωνῶν
 ἁμαρτίας ἄλλοτριῶν»· τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ τὸ ἐπὶ νεκρῶ μολύνε-
 σθαι νοητῶς.

ΠΑΛΛ. Ὡς οἶκεν.

ΚΥΡ. Ἀποστείχειν δὴ οὖν τῆς συναγωγῆς εὐ μάλα προστέτα-
 15 χε λεπρόν καὶ γονορροῦ καὶ ἀκάθαρτον ἐπὶ τῇ ψυχῇ, τοῖς τῶν
 ἁγίων χοροῖς οὐκ ἔων ἀναπλέεσθαι τοὺς δυσαισίωνιπτον ἔχοντας
 τῆν ἀκαθαρσίαν. «Τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ἢ τίς μερίς
 πιστῶ μετὰ ἀπίστου;», φησὶ.

ΠΑΛΛ. Σφαλερὸν οὖν ἄρα, τὸ ἀνίπτοις ὡς περ ἰέναι ποσὶν εἰς
 20 οἶκον Θεοῦ

ΚΥΡ. Σφαλερῶτατον μὲν οὖν, εἴπερ ἐστὶν ἀληθές, ὅτι τῶ Θεῶ
 προσκρούειν οὐκ ἀξίμιον. Ἐξείργει δὲ καὶ ἐτέρους τῆς ἁγίας ἀν-
 25 λῆς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ, λέγων «Οὐκ εἰσελεύσεται θλαδίας καὶ
 ἀποκεκομμένος εἰς ἐκκλησίαν Κυρίου, οὐκ εἰσελεύσεται ὁ ἐκ
 πόρνης εἰς ἐκκλησίαν Κυρίου· οὐκ εἰσελεύσεται Ἀμμωνίτης καὶ
 Μωαβίτης εἰς ἐκκλησίαν Κυρίου, καὶ ἕως δεκάτης γενεᾶς οὐκ
 εἰσελεύσεται εἰς ἐκκλησίαν Κυρίου, καὶ ἕως εἰς τὸν αἰῶνα, παρὰ
 τὸ μὴ συναντῆσαι αὐτοὺς ὑμῖν μετὰ ἄρτων καὶ ὕδατος ἐν τῇ ὁδῶ,
 30 ἐκπορευομένων ὑμῶν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ὅτι ἐμισθώσαντο ἐπὶ σέ
 τὸν Βαλαάμ υἱὸν Βεῶρ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας καταρᾶσθαι σε.
 Καὶ οὐκ ἠθέλησε Κύριος ὁ Θεός σου εἰσακοῦσαι τοῦ Βαλαάμ,

10. Ψαλμ. 49, 18.

11. Α' Τιμ. 5, 22.

ΠΑΛΛ. Μίλησες ὀρθά.

ΚΥΡ. Αὐτός πάλι πού εἶναι ἀκάθαρτος στήν ψυχή δηλώνει ὅπως ὅποτε ἐκεῖνον πού μετέχει στή νεκρότητα τῶν ἄλλων καί γεμίζει μέ ξένα πλημμελήματα ἀπό ραθυμία, πρὸς τὸν ὁποῖο εἶπε κάποιος ὁ θεῖος Δαβίδ· «Ἄν ἔβλεπες κλέφτη, ἔτρεχες καί σὺ μαζί του, καί μέ τὸν μοιχὸ ἔπαιρνες καί σὺ τὸ μερίδιο στήν ἀκολασία του»¹⁰. Ὅπως δηλαδή καταστρέφει καί νεκρώνει τὴν ψυχή καί τὸ νοῦ ἢ διάπραξη ἐκείνων πού δὲν εἶναι ἐπιτρεπτά, ἔτσι καί τὸ νὰ συγκατατίθεται κανεὶς μέ ἐκείνους πού κάμνουν αὐτά, γίνεται κοινωνὸς στήν ἁμαρτία αὐτῶν πού τὰ διαπραττουν καί αὐτὸς πού τὰ θέλει αὐτά, καί δὲν εἶναι φυσικὰ ἀπαλλαγμένος ἀπὸ κατηγορία. Γι' αὐτὸ καί ὁ Παῦλος λέγει· «Νὰ τηρεῖς τὸν ἑαυτὸ σου ἀγνό, καί νὰ μὴν μετέχεις σὲ ξένες ἁμαρτίες»¹¹. Αὐτὸ νομίζω σημαίνει τὸ νὰ μολύνεται κανεὶς νοητὰ ἀπὸ νεκρό.

ΠΑΛΛ. Ἔτσι φαίνεται.

ΚΥΡ. Πρόσταξε λοιπὸν πολὺ σωστὰ ἡ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴ συναγωγή τοῦ λαοῦ ὅποιος πάσχει ἀπὸ λέπρα καί γονόρροια καί εἶναι ἀκάθαρτος ψυχικά, καί δὲν ἀφήνει νὰ ἐμπλέκονται στοὺς χοροὺς τῶν ἁγίων ὅσοι ἔχουν ἀκαθαρσία πού δύσκολα πλύνεται. Γιατὶ λέγει· «Τὶ σχέση ἔχει τὸ φῶς μέ τὸ σκοτάδι, ἢ τί μερίδιο μπορεῖ νὰ ἔχει ὁ πιστὸς μέ τὸν ἄπιστο;»¹².

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἐπομένως ἐπικίνδυνο νὰ πηγαίνει κανεὶς στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ μέ ἄπλυτα κατὰ κάποιον τρόπο πόδια.

ΚΥΡ. Πάρα πολὺ ἐπικίνδυνο, ἀφοῦ εἶναι ἀλήθεια, ὅτι δὲν εἶναι δίχως ζημία τὸ νὰ προσκρούει κανεὶς στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Στὸ Δευτερονόμο αποκλείει κι ἄλλους ἀπὸ τὴν ἁγία αὐλή, λέγοντας· «Δὲν θὰ εἰσέλθει στήν ἐκκλησία τοῦ Κυρίου ἄνθρωπος εὐνουχισμένος, δὲν θὰ εἰσέλθει στήν ἐκκλησία υἱὸς πόρνῆς. Στὴν ἐκκλησία τοῦ Κυρίου δὲν θὰ εἰσέλθει Ἀμμανίτης καί Μωαβίτης, καί ὡς τὴ δέκατη γενιά δὲν θὰ μπεῖ στήν ἐκκλησία τοῦ Κυρίου καί ὡς τὸ τέλος τοῦ αἵωνα, γιὰ τὸν λόγο, ὅτι αὐτοὶ κατὰ τὴν ἔξοδό σας ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο δὲν σᾶς ὑποδέχθηκαν στὸ δρόμο μέ ψωμί καί νερό, καί ἀκόμα γιατί πλήρωσαν τὸν Βαλαὰμ τὸ υἱὸ τοῦ Βεὼρ ἀπὸ τὴ Μεσοποταμία γιὰ νὰ σὲ καταραστεῖ. Ἄλλὰ ὁ Κύριος ὁ Θεὸς σου δὲν θέλησε ἡ ἀκούσει τὸν

12. Β' Κορ. 6, 14.

καὶ μετέστρεψε Κύριος ὁ Θεός σου τὰς κατάρας εἰς εὐλογίαν, ὅτι ἠγάπησέ σε Κύριος ὁ Θεός σου. Οὐ προσαγορεύσεις εἰρηνικὰ αὐτοῖς καὶ συμφέροντα αὐτοῖς πάσας τὰς ἡμέρας σου εἰς τὸν αἰῶνα».

5 ΠΑΛΛ. Καὶ τίς ἂν νοῖτο θλαδίας καὶ ἀποκεκομμένος, Ἄμμανίτης καὶ Μωαβίτης, ἐθέλωμι ἂν ἐκμαθεῖν.

ΚΥΡ. Ἄκουε δὴ ὁ τῆς τῶν εὐνούχων ποιήσεως οὐχ εἰς τρόπον, οὐχ εἰς, ὡς Παλλάδιε, διττὸς δέ τις εἶναι λέγεται, καὶ πεφώρραται. Οἱ μὲν γὰρ εἰσι τομίαι καὶ διεσπασμένοι τὰ ἀρσενικά· οἱ δὲ
10 τεθλασμένα καὶ ἀχρεῖα παντελῶς φέρουσιν ἔτι, ὡμῶς δὲ καὶ ἀνοσίως ἀποτέμπονται τινες ἔσθ' ὅτε τὸ παιδοποιὸν τοῦ σώματος μόριον, καὶ εἰσὶν ἄπρακτοι πρὸς τὰ ἀνδρός, καίτοι τελούντες ἐν ἀνδράσι φύσει τε καὶ ἡλικίᾳ· ἀνδρείας δὲ σύμβολον τὰ ἀρσενικά. Τὸν τοίνυν θλαδίαν ὑποτοπητέον, τὸν οἰονείτως οὐκ ἐξεσπασμέ-
15 νον εἰσάπαν ψυχὴν τε καὶ νοῦν, συντεθραυσμένην δὲ μᾶλλον σφίζοντά πως ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐπ' ἀγαθοῖς ἀνδρίαν, ἀποκεκομμένον γε μὴν, τὸν ὀλοκλήρως αὐτὰ ἀποθεβληκότα καὶ τῶν ἀνδράσι πρεπωδεστάτων ἐστερημένον. Ἐν ἴσῳ δὲ ὥσπερ ἐγκλήματι, τῷ μηδ' ὄλως ἀνδρίζεσθαι θέλειν, τὸ μὴ ὑγιῶς ἀνδρίζεσθαι φιλεῖν.

20 ΠΑΛΛ. Οἷον δὴ τί φῆς;

ΚΥΡ. Ἄνατεπτώκασί τινες εἰς ἐπιθυμίας σαρκικὰς, ὅλας ὥσπερ ἡνίας ἀνέντες τῷ πάθει, σαθρόν τε καὶ ἄνανδρον ταῖς εἰς ἀσέλγειαν ἡδοναῖς παραρριπτοῦντες τὸν νοῦν. Ἔτεροι δὲ αὐθραυμάζουσι τὴν ἐγκράτειαν, καὶ ἄπτονται μὲν ἔσθ' ὅτε τῶν εἰς τοῦτο λαμ-
25 πρῶν ἐπιχειρημάτων, ἐκδεδίασι δὲ τὴν ἀντίστασιν, καὶ τὴν τῆς ἡδονῆς προσβολὴν οὐ φέροντες, κατανεύουσι πρὸς τὸ ἄναλκι. Ἄρ' οὐκ, οὐχὶ τὸν μὲν εἰσάπαν ἀπειρηκότα τοῖς εἰς ἀνδρίαν ἐπιχειρημασιν προσερεῖς εἰκότως ἀποκεκομμένον; Τὸν δὲ εἰς νοῦν μὲν ἔχοντα τὸ θέλειν ἀνδρίζεσθαι, μὴ μὴν ἔτι καὶ κατορθοῦν ἰσχύοντα τὴν
30 ἀρετὴν, οἴησι θλαδίαν, εἰς τρόπων ποιότητα μεταχαράτων ἀστεί-

Βαλαάμ, και ὁ Κύριος μετέβαλε τὶς κατάρες σὲ εὐλογία, ἐπειδὴ ὁ Κύριος ὁ Θεὸς σὲ ἀγάπησε. Δὲν θ' ἀπευθυνθεῖς σ' αὐτοὺς μὲ εἰρηνικὲς διαθέσεις, οὔτε θὰ ἐξυτηρηθεῖς τὰ συμφέροντά τους ποτὲ στὸν αἰῶνα»¹³.

ΠΑΛΛ. Θὰ ἤθελα νὰ μάθω ποιὸς ἐννοεῖται εὐνουχισμένος, καὶ ποιὸς Ἀμμανίτης καὶ Μωαβίτης.

ΚΥΡ. Ἄκου λοιπόν. Δὲν ὑπάρχει, Παλλάδιε, ἓνας μόνο τρόπος νὰ εὐνουχισθεῖ κάποιος. Εἶναι διπλὸς ὅπως λένε καὶ διαπιστώνεται. Σὲ ἄλλους δηλαδὴ ἀποκόπτονται καὶ ἀποσπῶνται τὰ ἀνδρικὰ μόρια, καὶ ἄλλοι τὰ ἔχουν τσακισμένα καὶ τελείως ἀχρηστευμένα, καὶ μὲ κομμένο ὠμὰ καὶ ἀνόσια τὸ γεννητικὸ μόριο τοῦ σώματος, καὶ δὲν μποροῦν νὰ ἐπιτελέσουν τὴν ἀνδρική λειτουργία, παρόλο πὺ συμπεριλαμβάνονται στοὺς ἄνδρες ὡς ἀπὸ τὴ φύση τους καὶ τὴν ἡλικία. Τὰ ἀνδρικὰ μόρια εἶναι βέβαια σύμβολο τοῦ ἀνδρισμοῦ. Μὲ τὸν μὲ τὰ τσακισμένα λοιπόν μόρια πρέπει νὰ θεωρήσουμε αὐτὸν ἀπὸ τὸν ὁποῖο δὲν ἔχει ἀποσπασθεῖ τελείως ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς, ἀλλὰ μᾶλλον διασώζει μέσα του τσακισμένη κατὰ κάποιον τρόπο τὴν ἀνδρεία γιὰ τὸ ἀγαθό, ἐνῶ μὲ αὐτὸν πὺ τοῦ ἀφαιρέθηκαν τὰ μόρια, πρέπει νὰ θεωρήσουμε αὐτὸν πὺ ἔχει τὰ χάσει τελείως καὶ στερεῖται τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀνδρα. Κι ἐπισύρει τὴν ἴδια κατηγορία τὸ νὰ μὴ θέλει κανεὶς νὰ δείχνει καθόλου ἀνδρισμό, καὶ τὸ νὰ θέλει νὰ δείχνει μὴ ὑγιή ἀνδρισμό.

ΠΑΛΛ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς αὐτό;

ΚΥΡ. Μερικοὶ ἔχουν ἀφεθεῖ σ' ἐπιθυμίες σαρκικές, καὶ παρέδωσαν στὸ πάθος ὅλα κατὰ κάποιον τρόπο τὰ ἦνια, ἀφήνοντας τὸ νοῦ τους ἀδύναμο καὶ ἀνανδρο σὶς ἡδονὲς καὶ στὴν ἀσέλγεια. Ἄλλοι πάλι θαυμάζουν τὴν ἐγκράτεια, καὶ ἐπιχειροῦν μερικὲς φορὲς τὶς λαμπρὲς προσπάθειες γι' αὐτήν, ἀλλὰ φοβοῦνται τὴν ἀντίσταση, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀντέχουν στὴν ἐπίθεση τῆς ἡδονῆς, συγκατανεύουν στὴν ἀδυναμία. Ἄρα λοιπόν αὐτὸν πὺ ἀπέκαμε τελείως μὲ τὴν προσπάθεια ἀνδρείας, δὲν θὰ τὸν ὀνομάσεις ἀποκομμένον; Ἐνῶ ἐκεῖνον πὺ θέλει ἡ ψυχὴ του νὰ δείξει ἀνδρεία, δὲν ἔχει ὅμως τὴ δύναμη νὰ ἐπιτύχει τὸ κατόρθωμα τῆς ἀρετῆς, δὲν θὰ τὸν θεωρήσεις θλαδία, μεταφέροντας κατάλληλα στὸ εἶδος τῆς συμπεριφορᾶς τὰ παθήματα τοῦ

13. Δευτ. 23, 1-6.

ως καὶ τὰ τοῦ σώματος πάθη, καὶ εἰκόνα τῶν νοητῶν καὶ ἀφανε-
στερών, τὰ ἐν αἰσθήσει δεχόμενος;

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΥΡ. Συνεξείργετο δὲ τούτοις Ἀμμιανίτης τε καὶ Μωαδίτης,
5 ὡς ἀνόσιοί τε καὶ βδελυρώτατοι, καὶ λεόντων δίκην τοῖς ἁγίοις
ἐπιφυσόμενοι, καὶ τοῖς εὐδοκμεῖν εἰθῶσι, τὰ ἐκ φθόνου καὶ βα-
σκανίας ἐπιχέοντες βέλη. Τύπος δ' ἂν εἶεν Ἀμμιανῖται μὲν δὴ τῶν
ἀφιλοικτιρομόνων αἰρετικῶν, Μωαδίται δὲ αὐτῶν ἐν πλάναις ἔτι
10 ταῖς εἰδωλικάις καὶ ταῖς τῶν δαμονίων μοχθηραῖς ὑπεστρωμέ-
νων θεοστυγεῖς γὰρ ἄμφω καὶ ἀδελφὸν ὥσπερ κατὰ τῶν ἁγίων
νοσοῦντες τὸ θράσος.

ΠΑΛΛ. Οὐ σφόδρα συνήμι ὁ φής.

ΚΥΡ. Συνιεῖς εὐ μάλα, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν Ἀμμιανῖται μὲν γὰρ
Ἡσαῦ γεγονότες, ἀγχίσποροι καὶ ὁμαίμονες τοῖς ἐξ Ἰακώβ ἦσαν
15 υἱοῖς, φημί δὴ τῷ Ἰσραήλ· ἀλλὰ καὶ αὐτῆς οὐκ οἶδ' ὅπως τῆς φύσε-
ως ἀλογήσαντες, τὸν τῆς συγγενείας ἐψεύδοντο τρόπον οἱ ἐξ Ἡ-
σαῦ, δεινοί τε καὶ ἀκαμπτεῖς κατεφορῶντο λοιπὸν πρὸς τοὺς ἀγχοῦ
καὶ ἐξ αἵματος, τοῦτ' ἔστι τῶν Ἰσραήλ. Ἐπειδὴ γὰρ τῆς Αἰγυπτίαν
ἀπαίρων τὴν Ἀμμιανιτῶν παρέθει χώραν, ὡς ἀδελφὸν ἐλιπάρει τὸν
20 οἰκήτορα παριέναι, ἢ διάπτειν αὐτούς καὶ κατοικτεῖρειν ἠδικημέ-
νους ὁ δὲ οὐκ ἀνίει. Καὶ τί τοῦτο λέγω; Μᾶλλον δὲ καὶ ἐν ὄπλοις, ἢ
καὶ πόλεμον αἰρεται. Κἂν ἠδίκησε δεινῶς, εἰ μὴ κατὰ θεῖαν ὁμφῆν,
ἀπονένευκεν ὁ Ἰσραήλ· ἔχει δὲ οὕτω τὸ γεγραμμένον «Καὶ ἀπέ-
στειλε Μωσῆς ἀγγέλους ἐκ Κάδης πρὸς Βασιλέα Ἐδώμ, λέγων
25 Τάδε λέγει ὁ ἀδελφός σου Ἰσραήλ· Σὺ ἐπίστη πάντα τὸν μόχθον
τὸν εὐρόντα ἡμᾶς. Καὶ κατέβησαν οἱ πατέρες ἡμῶν εἰς Αἴγυπτον,
καὶ παρωκῆσαμεν ἐν Αἴγυπτῳ ἡμέρας πλείους, καὶ ἐκάκωσαν
ἡμᾶς οἱ Αἰγύπτιοι καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν. Καὶ ἀνεβοθήσαμεν πρὸς
Κύριον, καὶ εἰσήκουσε Κύριος τῆς φωνῆς ἡμῶν, καὶ ἀποστεύλας
30 ἀγγέλους, ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐξ Αἴγυπτου. Καὶ νῦν ἐσμεν ἐν Κάδης
πόλει, ἐκ μέρους τῶν ὄριων σου. Παρελευσόμεθα διὰ τῆς γῆς σου.

σώματος και αποδεχόμενος τὰ αἰσθητὰ ὡς εἰκόνα τῶν νοητῶν και μὴ ὄρατῶν,

ΠΑΛΛ. Βεβαιότατα.

ΚΥΡ. Μαζὶ μ' αὐτοὺς αποκλειόταν και ὁ Ἀμμανίτης και ὁ Μωαβίτης, ὡς ἀνόσοι και ἀηδέστατοι και πού σάν τοὺς λέοντες ἐπιτίθενται στοὺς ἀγίους και ἐπιτυχημένους, ρίχνοντάς τους τὰ βέλη τοῦ φθόνου και τῆς ζήλειας. Οἱ Ἀμμανίτες θὰ μποροῦσαν βέβαια νὰ εἶναι τύπος τῶν ἀνάξιων γιὰ εὐσπλαχνία αἰρετικῶν, ἐνῶ οἱ Μωαβίτες τύπος ἐκείνων πού βρίσκονται ἀκόμα στήν πλάνη τῶν εἰδώλων και ὑποκύπτουν στή μοχθηρία τῶν δαιμόνων. Γιατί και οἱ δύο εἶναι θεομίσητοι και εἶναι ὅμοιο τὸ θράσος πού τρέφουν κατὰ τῶν ἀγίων.

ΠΑΛΛ. Δὲν πολυκαταλαβαίνω αὐτὸ πού λές.

ΚΥΡ. Θὰ τὸ καταλάβεις, και μάλιστα δὲν θ' ἀργήσεις. Οἱ Ἀμμανίτες, ὄντας ἀπόγονοι τοῦ Ἡσαῦ, ἦταν συγγενεῖς και ἴδιο αἷμα με τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἰακώβ, ἐνοῶ τοὺς Ἰσραηλίτες. Ἀλλὰ φερόμενοι, δὲν ξέρω πῶς, με παραλογισμό ὡς πρὸς τὴν ἴδια τὴ φύση τους, διέψευδαν οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ Ἡσαῦ τὸν τρόπο τῆς συγγένειας και ἀποδεικνύονταν φοβεροὶ και ἀσπλαχνοὶ πρὸς τοὺς συγγενεῖς και ὁμοιαιματοὺς τους, δηλαδή τοὺς Ἰσραηλίτες. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀναχωρώντας ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο πορεύονταν δίπλα ἀπὸ τὴ χώρα τῶν Ἀμμανιτῶν, παρακαλοῦσαν τοὺς Ἀμμανίτες σάν ἀδελφούς νὰ τοὺς ἐπιτρέψουν νὰ περάσουν ἀπὸ τὴν ἄκρη τῆς χώρας τους και νὰ τοὺς δείξουν εὐσπλαχνία πού εἶχαν τόσο ταλαιπωρηθεῖ. Αὐτοὶ ὅμως δὲν τοὺς ἄφηναν. Και τί εἶναι αὐτὸ πού λέγω; Γιατί ξεσηκώθηκαν και με ὄπλα ἐναντίον τους και τοὺς πολεμοῦσαν. Και θὰ πάθαιναν μεγάλα δεινὰ οἱ Ἰσραηλίτες, ἂν δὲν ξέφευγαν με θεία ὑπόδειξη. Αὐτὸ πού λέγει ἡ Γραφή ἔχει ὡς ἔξης: «Ἔστειλε ὁ Μωυσῆς ἀγγελιοφόρους ἀπὸ τὴν Κάθη στὸ βασιλιὰ τῶν Ἐδωμιτῶν λέγοντάς του: Ὁ ἀδελφός σου ὁ Ἰσραὴλ σοῦ λέγει τὸ ἔξης. Ἐσὺ γνωρίζεις ὅλη τὴν ταλαιπωρία πού μᾶς βρῆκε. Οἱ πατέρες μας κατέβηκαν στήν Αἴγυπτο και κατοικήσαμε ὡς πάροικοι στήν Αἴγυπτο μέρες και μέρες και οἱ Αἰγύπτιοι κακοποίησαν και ἡμᾶς και τοὺς πατέρες μας. Και τότε φωνάξαμε δυνατὰ πρὸς τὸν Κύριο και ὁ Κύριος ἀκουσε τὴ φωνή μας, και ἀφοῦ μᾶς ἔστειλε ἀγγέλους, μᾶς ἔβγαλε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Και τώρα βρισκόμαστε στήν πόλη Κάδη πρὸς τὰ σύνορα τῆς δικῆς σας χώρας. Θὰ

Οὐ διελευσόμεθα δι' ἀγρῶν, οὐδὲ δι' ἀμπελώνων, οὐδὲ πίομεθα ὕδωρ ἐκ λάκκων σου. Ὁδῶ βασιλικῇ πορευσόμεθα· οὐκ ἐκκλινοῦμεν δεξιὰ οὐδὲ εὐώνυμα, ἕως ἂν παρέλθωμεν τὰ ὄριά σου. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἐδώμ· Οὐ διελεύση δι' ἐμοῦ. Εἰ δὲ μὴ, ἐν πολέμῳ ἐξελεύσομαι εἰς συνάντησίν σοι». Καὶ μεθ' ἕτερα· «Καὶ ἐξῆλθεν Ἐδώμ εἰς συνάντησιν αὐτῷ ἐν ὄλῳ βαρεῖ καὶ ἐν χειρὶ ἰσχυρᾷ. Καὶ οὐκ ἠθέλησεν Ἐδώμ δοῦναι τῷ Ἰσραὴλ παρελθεῖν διὰ τῶν ὁρίων αὐτοῦ. Καὶ ἐξέκλινεν Ἰσραὴλ ἀπ' αὐτοῦ». Ἄρ' οὐχὶ σαφῆς τε λοιπὸν καὶ ἐναργῆς ὁ λόγος;

10 ΠΑΛΛ. Οὔτι που μάλα

ΚΥΡ. Οὐ γὰρ δὴ συνίης ὅτι σχέσει τῇ κατ' ἀγχιστεῖαν συνημμένοι τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, ἀφιλόστοργοί τε καὶ ἀτεράμονες καὶ θηρῶν ἀγρίων διενεγκόντες οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἠλέγχοντο τῶν πραγμάτων; Ἐποκτεῖραι γὰρ δέον ὡς ἀδελφούς, ἐν ἰδρώσιν ὄντας καὶ πόνοις, 15 ἐξίασι καταδηώσαντες. Τοιγάρτοι φησὶν ὁ νόμος «Οὐκ εἰσελεύσονται εἰς ἐκκλησίαν Κυρίου, παρὰ τὸ μὴ συναντῆσαι ὑμῖν αὐτοὺς μετὰ ἄρτου καὶ ὕδατος, ἐκπορευομένων ὑμῶν ἐξ Αἰγύπτου», τοῦτ' ἔστι, διὰ τὸ ἄγαν ἀσυμπαθές καὶ ἀγρίων ἐκπεφουτηκός εἰς ἀνοσιότητα τρόπων. Ἴδοις δ' ἂν ὅτι τοιοῦτοι πρὸς ἡμᾶς τοὺς ὀρθοποδεῖν 20 ἤρημένους οἱ τῶν αἰρετικῶν λαοὶ καὶ ἠγούμενοι. Ὅσον γὰρ ἦκεν εἰς γε τὸ ἓνα καὶ μόνον εἰδέναί Θεὸν τὸν Πατέρα, καὶ τὴν εἰς Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα προσίεσθαι πίστιν, εἰ καὶ μὴ εἰσάπαν ὑγιῶς δόξαν ἔχουσιν οὐκ ἀληθῆ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀδελφότητος, καὶ νοθηφοροῦσι γνώμη τὸ συγγενές, ἀλλ' ἐν διωγμοῖς οὖσιν οὐκ ἐπαμύνουσι, μᾶλ- 25 λον δὲ καὶ ταῖς παρὰ σφῶν ἐπιφορτίζουσι μοχθηρίας. «Ἐξ ἡμῶν γὰρ ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν», κατὰ τὸ γεγραμμένον. «Εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν». Οἷς καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ, κατάπλαστον ἔχουσι τὸ ἐπιεικές, οὐ μὴν ἔτι καὶ δρᾶν εἰωθόσι τὰ εἰς δόξαν αὐτοῦ, προσφανήσειεν ἂν καὶ μάλα εἰκότως «Ὁ 30 μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἔστι, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορ-

14. Ἄριθμ. 20, 14-18.

15. Ἄριθμ. 20, 20-21.

πορευθοῦμε μέσα ἀπὸ τὴ χώρα σας. Δὲν θὰ περάσομε ἀπὸ χωράφια καλλιεργημένα, οὔτε ἀπὸ ἀμπέλια, οὔτε θὰ πιοῦμε νερὸ ἀπὸ τὰ πηγὰδια σας. Θὰ περάσομε ἀπὸ τὸν βασιλικὸ δρόμο, χωρὶς νὰ κλῖνομε δεξιὰ οὔτε καὶ ἀριστερά, ὥσπου νὰ περάσομε τὴ χώρα σας. Καὶ οἱ Ἑδωμίτες ἀπάντησαν· Δὲν θὰ περάσετε ἀπὸ τὴ χώρα μας. Ἄλλιῶς θὰ θυγοῦμε ἐναντίον σας καὶ θὰ σᾶς πολεμήσομε»¹⁴. Καὶ λίγο παρακάτω λέγει· «Βγήκαν οἱ Ἑδωμίτες νὰ τοὺς συναντήσουν μὲ βαρὺ ὄπλισμὸ καὶ δύναμη μεγάλη, καὶ δὲν θέλησαν οἱ Ἑδωμίτες ν' ἀφήσουν τοὺς Ἰσραηλίτες νὰ περάσουν ἀπὸ τὰ σύνορά τους. Καὶ οἱ Ἰσραηλίτες ἄλλαξαν τὸ δρόμο τους»¹⁵. Δὲν εἶναι λοιπὸν τώρα ὁ λόγος αὐτὸς σαφῆς καὶ ξεκάθαρος;

ΠΑΛΛ. Ὁχι καὶ πάρα πολύ.

ΚΥΡ. Δὲν καταλαβαίνεις δηλαδὴ ὅτι, ἐνῶ ἦταν δεμένοι μὲ τοὺς Ἰσραηλίτες μὲ πολὺ στενὴ σχέση, ἀποδοκνύονταν ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα ἀφιλόστοργοι καὶ σκληροί, χωρὶς καμμιά διαφορὰ ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία; Ἐνῶ δηλαδὴ ἔπρεπε νὰ τοὺς λυπηθοῦν σὰν ἀδελφούς τους ποὺ ταλαιπωροῦνταν καὶ ὑπέφεραν, θγαίνουσαν ἐναντίον τους γιὰ νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσουν. Γι' αὐτὸ λοιπὸν λέγει ὁ νόμος· «Δὲν θὰ εἰσέλθουν στὴν Ἐκκλησία τοῦ Κυρίου, ἐπειδὴ δὲν ἦρθαν νὰ σᾶς συναντήσουν μὲ ψωμί καὶ νερὸ ὅταν βγήκατε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο»¹⁶, δηλαδὴ, ἐπειδὴ ἔδειξαν ὑπερβολικὴ ἀναισθησία καὶ ἀγριότητα ποὺ ἔφτασε σὲ τόση ἀνοσιότητα. Καὶ μπορεῖς νὰ διαπιστώσεις ὅτι τέτοιοι εἶναι ἀπέναντι σ' ἐμᾶς ποὺ προσημίσαμε τὸν ὀρθὸ δρόμο οἱ αἰρετικοὶ καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τους. Ὅσον ἀφορᾷ τὴ γνώση τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου Θεοῦ τοῦ Πατέρα καὶ τὴν ἀποδοχὴ τῆς πίστεως στὸν Υἱὸ καὶ τὸ Πνεῦμα, ἔστω κι ἂν δὲν ἔχουν τελείως ὑγιὴ καὶ ἀληθινὴ γνώμη γιὰ τὴν ἀδελφότητα τους πρὸς ἐμᾶς, καὶ νοθεύουν μὲ τὴ γνώμη τους τὴ συγγενεία μας, ἀλλὰ καὶ ὅταν βρισκόμαστε σὲ διωγμοὺς δὲν μᾶς βοηθοῦν, ἀλλὰ μᾶλλον μᾶς ἐπιβαρύνουν μὲ τὶς διάφορες μοχθηρίες τους. Γιατὶ σύμφωνα μὲ αὐτὸ ποὺ ἔχει γραφεῖ, «Ἀπὸ μᾶς βγήκαν, ἀλλὰ δὲν ἦταν ἀπὸ ἐμᾶς. Γιατὶ ἂν ἦταν ἀπὸ ἐμᾶς, θὰ ἔμεναν μαζί μας»¹⁷. Σ' αὐτοὺς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σωτῆρας, ἐπειδὴ ἔχουν τελείως πλαστὴ καλωσύνη καὶ δὲν συνηθίζουν πιά νὰ πράττουν αὐτὰ ποὺ εἶναι γιὰ τὴ δόξα του, θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ καὶ πολὺ εὐλόγα· «Ὅποιος δὲν εἶναι μαζί μου, εἶναι

16. Δευτ. 23, 4.

17 Α' Ἰω. 2, 19.

πίξει». Ἐὰρ σοι δοκοῦσιν Ἀμμανίταις εἰκέναι τὰ θεομοσῆ τῶν αἰρετικῶν ἐργαστήρια, τὸ ἀσυμπαθές τε καὶ ἀφιλόθεον ἐκτόπως ἠρωσθηκότες

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

5 ΚΥΡ. Ἐθρεὶ δὲ καὶ Μωαβίταις, εἰ δοκεῖ, πολεμιοτάτους ὄντας ἀναφανδὸν τοῖς ἐθέλουσι λατρεύειν Θεῷ τῷ μόνῳ τε φύσει καὶ ἀληθῶς. Ἦσαν μὲν γὰρ εἰδώλων προσκνηταί, μαντείας τε καὶ γοητείαις ἐξαιρέτως ἐπιθαρσῆσαντες, καὶ περὶ πτήσεις τῶν οἰωνῶν οὐ μετριῶς ἐπτοημένοι, ἐπιτριζόντες δὲ τοὺς ὀδόντας ταῖς τοῦ
10 Ἰσραὴλ εὐπραγίαις, κατεμισθοῦντο τὸν Βαλαάμ, καὶ ἐπαρᾶσθαι παρεσκευάζον, δυνάμει δὲ τῆ ἀφράσῳ Θεοῦ τὸ τοῦ μάντεως στόμα πρὸς ἀνεθελήτους αὐτοῖς εὐλογίας μετεσκευάζετο. Τοιοῦτος ἂν εἶη καθ' ἡμῶν ὁ Ἑλλήνων πόλεμος, τῆ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν διαφθο-
νουμένων δόξῃ καὶ πᾶσαν τοῦ διαδόλου καθ' ἡμῶν κατεξανιστάν-
15 των ἰσχύν, ἣν ἡ θεία καὶ ἄνωθεν κατασεῖει χάρις, τῆς τῶν δαυμόνων ἀγέλης τὸ ἄναλκι καταχέουσα καὶ τὸν τῆς ἐπιβουλῆς ἀναθεῖσα τρόπον πρὸς τὸ εὐφραίνειν εἰδός.

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν

ΚΥΡ. Ἀμμανίταις δὲ καὶ μέντοι καὶ Μωαβίταις ἀσιτιῆ τὰ
20 ἄγια, καὶ μάλα γε εἰκότως οἷς γὰρ ἀδελφὰ τὰ τολμήματα καὶ ὁμοειδές τὸ θράσος, τούτοις ἂν εἶη πρόπον καὶ ταῖς ἰσορρόποις ἐναλῶναι δίκαις. Ἐθρεὶ δὲ δὴ τοῦ νόμου τὸ ἀσφαλές ἐξίστησι γὰρ παντελῶς τοὺς ἀγίους αὐτῶν, καὶ οὐδ' ὅσον εἰπεῖν εἰς κοινο-
λογίαν ἰέναι θέλει, παρεγγυᾷ λέγων «Οὐ προσαγορεύσεις εἰρη-
25 νικά αὐτοῖς, καὶ συμφέροντα αὐτοῖς οὐ λαλήσεις, πάσας τὰς ἡμέρας σου εἰς τὸν αἰῶνα». Ἐὰρ οὐχὶ τοῦτο ἐστὶν ἐναργῶς, ὃ καὶ ἀγίων ἡμᾶς ἐξεπαίδευσεν δυᾶς, Παῦλός τε καὶ Ἰωάννης; Ὁ μὲν γὰρ ἔφασκεν «Εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, τούτῳ μὴ χαίρειν λέγετε», καὶ τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ τό, «Οὐ
30 προσαγορεύσεις εἰρηνικά αὐτοῖς καὶ συμφέροντα αὐτοῖς». Ὁ δὲ

ἐναντίον μου, καὶ ὅποιος δὲν μαζεύει μαζί μου, σκορπίζει»¹⁸. " Ἄραγε λοιπὸν σοῦ φαίνεται πὼς μοιάζουν μὲ τοὺς Ἀμμανίτες τὰ θεομίσητα ἐργαστήρια τῶν αἰρετικῶν, πού πάσχουν ἀπὸ τὸ παράλογο νόσημα τῆς ἔλλειψης συμπάθειας καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεό;

ΠΑΛΛ. Βεβαιότατα.

ΚΥΡ. Πρόσεχε ὅμως καὶ τοὺς Μωαβίτες, ἂν νομίζεις, ὅτι εἶναι πολέμοι ὀλοφάνερα πρὸς αὐτοὺς πού θέλουν νὰ λατρεύουν τὸν μόνο Θεὸ ἀπὸ τῆ φύση του καὶ ἀληθινά. Γιατὶ αὐτοὶ προσκυνοῦσαν τὰ εἰδῶλα, καὶ εἶχαν ἐπιδοθεῖ μὲ μεγάλο θράσος ὅλως ἰδιαιτέρα στὶς μαντεῖες καὶ τὰ μαγικά, καὶ ξεσηκωμένοι ὑπέρμετρα ἀπὸ πετάγματα πουλιῶν, καὶ τρίζοντας τὰ δόντια τους γιατί ἔρχονταν τὰ πράγματα εὐνοϊκὰ γιὰ τοὺς Ἰσραηλίτες, ἔφτασαν νὰ μισθώσουν τὸν Βαλαάμ καὶ τὸν παρακινοῦσαν νὰ τοὺς καταραστεῖ· ἀλλ' ὅμως μὲ τὴν ἀπερίγραπτη δύναμη τοῦ Θεοῦ ὃ στόμα τοῦ μάντη ἄρχισε νὰ ἐκστομίζει ἀνεπιθύμητες γι' αὐτοὺς εὐλογίες. Τέτοιος εἶναι ὁ πόλεμος τῶν εἰδωλολατρῶν ἐναντίον μας, πού φθονοῦν τὴ δόξα τοῦ Σωτήρα μας καὶ ξεσηκώνουν ἐναντίον μας ὅλη τὴ δύναμη τοῦ διαβόλου, τὴν ὁποία ἡ θεία καὶ σὺράνια χάρη τὴν συγκλονίζει, σκορπώντας στὸ σκοτάδι τὴ δειλία τῆς ἀγέλης τῶν δαιμόνων καὶ ἀναστρέφοντας τὸν τρόπο τῆς ἐπιβουλῆς σὲ ὅ,τι μπορεῖ νὰ προκαλέσει χαρὰ.

ΠΑΛΛ. Πολὺ σωστά.

ΚΥΡ. Εἶναι λοιπὸν γιὰ τοὺς Ἀμμανίτες καὶ τοὺς Μωαβίτες ἀπρόσιτα τὰ ἅγια καὶ εἶναι αὐτὸ πολὺ φυσικό. Γιατί, σ' ὁποίους εἶναι συγγενικὰ τὰ τολμήματα καὶ ἴδια ἢ θρασυτήτα, σ' αὐτοὺς εἶναι πρέπον νὰ ἐπιβληθοῦν καὶ οἱ ἀνάλογες τιμωρίες. Πρόσεχε λοιπὸν τὸ πόσο ἀσφαλῆς εἶναι ὁ νόμος· γιατί ἀπομακρύνει τελείως ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἁγίους καὶ τοὺς παραγγέλλει νὰ μὴ θέλουν οὔτε κὰν ν' ἀλλάξουν λόγια μεταξύ τους, λέγοντας «Δὲν θὰ τοὺς μιλῆσεις εἰρηνικά, οὔτε θὰ ἐξυπηρετήσεις τὸ συμφέρον τους ὅλες τίς ἡμέρες ὡς τὸ τέλος τοῦ αἰῶνα»¹⁹. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἄραγε φανερὰ ἐκεῖνο πού μᾶς διδάσκουν οἱ δύο ἅγιοι, ὁ Παῦλος καὶ ὁ Ἰωάννης; Γιατὶ ὁ ἕνας ἔλεγε· «Ἄν κάποιος ἔρχεται σ' ἐσᾶς καὶ δὲν σᾶς μεταφέρει αὐτὴ τὴ διδασκαλία, αὐτὸν νὰ μὴν τὸν χαιρετᾶτε»²⁰. Αὐτὸ νομίζω σημαίνει τὸ «δὲν θὰ τοὺς μιλῆσεις εἰρηνικά, οὔτε θὰ ἐξυπηρετήσεις τὰ συμφέροντά

πάλιν, «Αίρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νοθεσίαν
 παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος». Τοῦτό ἐστι τό, «Οὐ
 λαλήσεις συμφέροντα αὐτοῖς». Δεῖν γάρ φησιν ὁ νόμος τοῖς ἄγαν
 ἐξεστραμμένοις, ὡς μεμνηνοὶ παραχωρεῖν, λέγοντας· «Πορεύεσθε
 5 τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν καὶ τῇ φλογὶ ἧ ἐξεκαύσατε». Ἄλλ' ὁ μὲν
 Ἀμμανίτης ἕως τρίτης εἰργεταὶ γενεᾶς, Μωαδίτης δὲ καὶ μέχρι
 δεκάτης, ἀπὸ γε τοῦ χρόνου, καθάπερ ἐγῶμαι, τῆς ἐπ' ἀμφοῖν ἀγα-
 νακτῆσεως τὸ μέγεθος ἡμῖν ὑπεμφαίνοντος Θεοῦ. Μείων γάρ,
 κατὰ τὸ εἶκός, ἡ αἵρετικῶν δίκη· φαίη γάρ ἂν τις καὶ ἐπ' αὐτοῖς
 10 καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐπὶ τοῖς Ἰουδαίους. «Μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς,
 ὅτι ζῆλον Θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν». Οἰόμενοι γὰρ
 ὀρθοεπεῖς εἶναι καὶ σοφοί, λελήθασιν ὅτι οἱ αὐτοὺς οἱ δεῖλαιοι, καὶ
 τοῖς τῆς ἀληθείας μαχόμενοι δόγμασι, καὶ ζῆλῳ πεπλασμένῳ κατα-
 κεκρατημένοι, τῇ τοῦ Θεοῦ δόξῃ συναγορεύειν οἴονται, τοῖς ὀρ-
 15 θοδοῦσιν ἀντιπαττόμενοι. Μωαδίται δέ γε, τοῦτ' ἐστι τὰ Ἑλ-
 λήνων στίφη, γυμνῶς καὶ ἀναφανδὸν καὶ ὑποστολῆς ἀπάσης δίχα
 τῇ θεῖα μάχονται δόξῃ. Τοιγάρτοι φορτικωτέραν ἐπήρητησέ πως
 τὴν δίκην αὐτοῖς ὁ νόμος. Πλὴν ἀμφω τῶν ἱερῶν ἀπόπεμπτοι περι-
 θόλων, ὡς βέβηλοί τε καὶ θεομισεῖς.

20 ΠΑΛΛ. Χρῆμα δὴ σὺν οὐκ ἀζήμιον, ὅσον ἦκεν εἰς μολυσμοῦς,
 τὸ ὀθνεῖοις τισὶ καὶ ἑτερογνώμοσι, κἂν γοῦν εἰς λόγους ἵεναι φι-
 λεῖν.

ΚΥΡ. Συνίης εὐ μάλα. Τοιγάρτοι καὶ ὁ νόμος τοὺς ἐκνευμμέ-
 νους καὶ καθαρὸς καὶ οἰκείους ἤδη Θεῷ, διὰ τοῦτο τῆς ἐκείνων
 25 ὁδελυρίας ἀποτεριχίζει λέγων· «Καὶ ἔσται ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν σε Κύ-
 ριον τὸν Θεόν σου εἰς τὴν γῆν εἰς ἣν εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομήσαι
 αὐτήν, καὶ ἐξαρεῖς ἔθνη μεγάλα καὶ πολλὰ καὶ ἰσχυρὰ ἀπὸ προσώ-
 που σου τὸν Χετταῖον καὶ τὸν Γεργεσαῖον καὶ τὸν Ἀμορραῖον καὶ
 τὸν Χαναναῖον καὶ τὸν Φερεξαῖον καὶ τὸν Εὐαῖον καὶ τὸν Ἰεθου-
 30 σαῖον, ἑπτὰ ἔθνη πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ ἰσχυρότερα ὑμῶν, καὶ

τους»²¹. Και ὁ ἄλλος· «τὸν αἵρετικὸ ἔπειτα ἀπὸ μιὰ καὶ δευτέρα παραίνεση νὰ τὸν ἀφήνεις, γνωρίζοντας ὅτι αὐτὸς βγήκε ἀπὸ τὸν ὀρθὸ δρόμο»²². Αὐτὸ ἀκριβῶς σημαίνει τό, «Δὲν θὰ ἐξυπηρετήσεις τὰ συμφέροντά τους». Ὁ νόμος λέγει ὅτι πρέπει ὅποιοι ἔχουν ἐκτραπεῖ τελείως νὰ τοὺς παραμερίζει κανεὶς ἐπειδὴ εἶναι παράφρονες, λέγοντας· «Πορεύεστε μὲ τὸ ἀντιφέγγισμα τῆς φωτιᾶς πού σεῖς ἀνάψατε καὶ μέσα στὴ φλόγα πού τὴ δυναμώσατε ἀκόμα πὸ πολύ»²³. Ἄλλὰ ὁ Ἄμμανίτης ἐμποδίζεται μέχρι τὴν τρίτη γενιά, ἐνῶ ὁ Μωαβίτης μέχρι καὶ τὴ δέκατη, καὶ ἡ διαφορὰ αὐτῆ τοῦ χρόνου ὑποδηλώνει, ὅπως ἐγὼ νομίζω, τὸ μέγεθος τῆς ἀγανάκτησης τοῦ Θεοῦ γιὰ τοὺς δύο. Μικρότερη εἶναι δηλαδὴ, ὅπως εἶναι φυσικό, ἡ τιμωρία τῶν αἵρετικῶν. Θὰ μπορούσε βέβαια κανεὶς νὰ πεῖ καὶ γι' αὐτούς, ὅπως ἀκριβῶς καὶ γιὰ τοὺς Ἰουδαίους· «Βεβαιώνω γι' αὐτούς, ὅτι ἔχουν ζῆλο Θεοῦ, χωρὶς ὅμως τὴ σωστὴ γνώση»²⁴. Πιστεύοντας δηλ. δὴ ὅτι μιᾶνε σωστὰ καὶ σοφά, δὲν μπόρεσαν νὰ καταλάβουν οἱ δύστυχοι πὼς καὶ τῆς ἀλήθειας τὰ δόγματα μάχονται, καὶ κυριευμένοι ἀπὸ ζῆλο πλαστό, νομίζουν πὼς συντελοῦν στὴ δόξα τοῦ Θεοῦ πολεμῶντας ὅσους φρονοῦν ὀρθά. Οἱ Μωαβίτες πάλι, δηλαδὴ τὰ πλήθη τῶν εἰδωλολατρῶν, ὠμὰ καὶ ὀλοφάνερα καὶ χωρὶς καμμιὰ ντροπὴ μάχονται τὴ θεία δόξα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ νόμος τοὺς ἐπιφύλαξε βαρύτερη ποινή. Καὶ οἱ δύο ὡστόσο εἶναι ἀπόβλητοι ἀπὸ τοὺς ἱερούς περιβάλους, ὡς βέβηλοι καὶ θεομίσητοι.

ΠΑΛΛ. Δὲν εἶναι λοιπὸν χωρὶς βλάβη, ὡς πρὸς τοὺς μολυσμούς, τὸ νὰ θέλει κανεὶς ἀκόμα καὶ νὰ συνομλεῖ μὲ κάποιους πού εἶναι ἔθνη καὶ διαφορετικῆς γνώμης.

ΚΥΡ. Τὸ κατάλαβες πολὺ καλά. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ νόμος ὅσους ἔχουν πλυθεῖ καὶ εἶναι καθαροὶ καὶ οἰκεῖοι πρὸς τὸν Θεό, γι' αὐτὸ τὸ λόγο τοὺς ἐμποδίζει νὰ ρηθοῦν σ' ἐπαφὴ μὲ τὴν ἀκαθαρσία ἐκείνων, λέγοντας· «Ὅταν θὰ σὲ εἰσάγει ὁ Κύριος ὁ Θεὸς σου στὴ γῆ, πρὸς τὴν ὁποία βαδίζεις γιὰ νὰ τὴν κληρονομήσεις, θὰ ἐξοντώσεις λαοὺς μεγάλους καὶ πολλοὺς καὶ ἰσχυροὺς ἀπὸ μπροστά σου, τοὺς Χετταίους, τοὺς Γεργεσαίους, τοὺς Ἀμμοραίους, τοὺς Χαναναίους, τοὺς Φερεζαίους, τοὺς Εὐαίους καὶ τοὺς Ἰεβουσαίους, ἑπτὰ ἔθνη, πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ ἰσχυρότερα ἀπὸ σᾶς. Ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ὡστόσο θὰ τοὺς

23. Ἦσ. 50, 11.

24. Ρωμ. 10, 2.

παραδώσει αὐτοὺς Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν εἰς χεῖράς σου, καὶ πατά-
 ξεις αὐτούς, ἀφανισμῷ ἀφανίσεις αὐτούς. Οὐ διαθήσῃ πρὸς αὐ-
 τοὺς διαθήκη, οὐδ' οὐ μὴ ἐλεήσεις αὐτούς, οὐδὲ μὴ γαμβρεύσεις
 πρὸς αὐτούς. Τὴν θυγατέρα σου οὐ δώσεις τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ τὴν
 5 θυγατέρα αὐτοῦ οὐ λήψῃ τῷ υἱῷ σου, ἀποστήσει γὰρ τὸν υἱόν σου
 ἀπ' ἐμοῦ, καὶ λατρεύσει θεοῖς ἑτέροις». Ἀσφαλὴς οὖν ὁ νόμος. «Οὐ
 γὰρ συνθήσῃ», φησί, «διαθήκη πρὸς αὐτούς». ἀσύμβατον γὰρ
 καὶ ἀσυναφές τῷ ἡγιασμένῳ, τὸ βέβηλον ἔτι, τῷ πεφωτισμένῳ, τὸ
 ἐν ὁμίχλῃ καὶ σκότῳ, τῷ εἰσδεδεγμένῳ τὸ ἀπαράδεκτον τῷ πρὸς
 10 ἱεράν τε καὶ θείαν εἰσφοιτῶντι σκηνήν, τὸ ταύτης ἐξωθούμενον

ΠΑΛΛ. Εἶτα τί τὸ προμηθές τοῦ νόμου; διόστησι δὲ ἀνθ' ὅτου
 καὶ τοῦτο εἰσάπαν τοῦ βεβήλου τὸ καθαρὸν, κἂν εἰ ἐν καλῷ τις
 γένοιτο τῆς ἀρετῆς;

ΚΥΡ. Πολὺ γὰρ δὴ λίαν τὸ δέος, ὃ τῶν μὴ ἄρα πως καὶ τό γε
 15 ὀρθῶς εἰσάπαν δοκοῦν, τὸν ἐφ' ᾧ μὴ προσῆκον εἰσδέξαιτο κλόνον
 καὶ παρενεχθείη τοῦ πρόποντος, ὑπὸ του τυχόν ἐκδεδιασμένον, ἢ
 ἐρεθιζούσης ἡδονῆς, ἢ κατωθούσης εἰς τὸ πλημμελές, τῆς ἐνούσης
 τῇ φύσει πρὸς τοῦτο ροπῆς. Ἀπονένευκε γὰρ αἰεὶ πως ἐπὶ τὸ φαῦ-
 λον καὶ θεῖος ἡμῖν ἐπιμαρτυρεῖ λόγος «Ἐπιμελῶς γὰρ ἔγκειται»,
 20 φησὶν, «ἢ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος».
 Παραθεῖν δ' ἂν ἐθέλοντί σοι πρὸς ἀπόδειξιν ἐναργῆ τὰ ὅσαπερ
 αὐτὴν ὑπομεῖναι λόγος τὴν ἐξ Ἰακώβ

ΠΑΛΛ. Δεῖναν δὴ που φῆς οἶμαι γὰρ ὠδί.

ΚΥΡ. Πάνυ μὲν οὖν, ὃ Παλλάδιε· γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν
 25 τῷ τῆς Γενέσεως διβλῶν. «Καὶ ἦλθεν Ἰακώβ εἰς Σαλήμ πόλιν Ση-
 κίμων, ἢ ἐστὶν ἐν γῆ Χαναάν, ὅτε ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Μεσοποτα-
 μίας Συρίας, καὶ παρενέβαλε κατὰ πρόσωπον τῆς πόλεως, καὶ
 ἐκτῆσατο τὴν μερίδα τοῦ ἀγροῦ, οὗ ἔστησεν ἐκεῖ τὴν σκηνήν αὐ-
 τοῦ, παρὰ Ἐμμῶρ πατρὸς Συχέμ, ἑκατὸν ἀμνῶν, καὶ ἔστησεν ἐκεῖ
 30 θουσιαστήριον, καὶ ἐπεκαλέσατο τὸν Θεὸν Ἰσραὴλ. Ἐξῆλθε δὲ
 Δείνα, ἢ θυγάτηρ Λείας, ἣν ἔτεκε τῷ Ἰακώβ, καταμαθεῖν τὰς θυ-
 γατέρας τῶν ἐγχωρίων, καὶ εἶδεν αὐτὴν Συχέμ, ὁ υἱὸς Ἐμμῶρ, ὁ

παραδώσει στα χέρια σου, θά τούς χτυπήσεις και θά τούς ἀφανίσεις τελείως. Δέν θά κάνεις μ' αὐτούς συμφωνία, οὔτε θά τούς συμπονέσεις, οὔτε θά συνάψεις γάμους μ' αὐτούς. Δέν θά δώσετε τίς θυγατέρες σας στους υἱούς αὐτῶν, οὔτε θά πάρετε γιά τούς υἱούς σας τίς θυγατέρες τους. Γιατί θ' ἀπομακρύνουν τούς υἱούς σας ἀπό ἐμένα και θά λατρέψουν ἄλλους θεούς»²⁵. Ὁ νόμος λοιπὸν ἀποβλέπει στήν ἀσφάλεια· γιατί λέγει· «Δέν θά συνάψεις συμφωνία μαζί τους· γιατί εἶναι ἀσυμβίβαστο και ἄσχετο μέ τὸ ἁγιασμένο αὐτὸ πού ἀκόμα εἶναι βέβηλο, μέ τὸ φωτισμένο ἐκεῖνο πού βρίσκεται ἀκόμα στήν ὁμίχλη και στὸ σκοτάδι, μέ αὐτὸ πού εἶναι ἀποδεκτὸ ἐκεῖνο πού εἶναι ἀπαράδεκτο, μέ αὐτούς πού μπαίνουν στή θεία και ἱερή σκηνή, ἐκεῖνοι πού ἀπωθοῦνται ἀπὸ αὐτήν.

ΠΑΛΛ. Κι ἔπειτα ποιὰ εἶναι ἡ προνοητικότητα τοῦ νόμου; Και γιατί διαχωρίζει, και μάλιστα ὀριστικά, ἀπὸ τὸ βέβηλο τὸ καθαρό, ἀκόμα κι ἂν κανεὶς βρίσκεται σὲ ὑψηλὸ βαθμὸ ἀρετῆς;

ΚΥΡ. Ὑπάρχει πάρα πολὺς φόβος, φίλε μου. Μήπως και ἡ σκέψη ὅτι στέκεται ὀρθά, δεχθεῖ κλονισμό γι' αὐτὰ πού δέν πρέπει και μεταστραφεῖ ἀπὸ αὐτὸ πού πρέπει μέ τὸν ἐκβιασμό κάποιου γεγονότος ἢ ἀπὸ κάποια ἡδονή πού τὸν διεγείρει ἢ τὸν ἐξωθεῖ στὸ λάθος ἢ ροπή πρὸς αὐτὸ πού ὑπάρχει μέσα στή φύση μας. Γιατί πάντοτε ἀποκλίνει πρὸς τὸ κακό, ὅπως ἐπιβεβαιώνει και ὁ θεῖος λόγος· γιατί λέγει· «Μέ ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμένει στήν κακία ἀπὸ τὴ νεαρή ἡλικία»¹⁶. Θὰ σοῦ παραθέσω, ἂν θέλεις, πρὸς σαφὴ ἀπόδειξη ὅσα διηγοῦνται ὅτι ἔπαθε ἐκεῖνη ἡ κόρη τοῦ Ἰακώβ.

ΠΑΛΛ. Ἐννοεῖς νομίζω τὴν Δείνα. Ἔτσι νομίζω.

ΚΥΡ. Ἀκριβῶς, Παλλάδιε. Τὸ βιβλίον τῆς Γέννησης γράφει τὰ ἐξῆς· «Μετέβη ὁ Ἰακώβ στήν πόλη τῶν Σικίμων τὴ Σαλήμ, πού εἶναι στή γῆ Χαναάν, ὅταν ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴ Μεσοποταμία τῆς Συρίας, και ἐγκαταστάθηκε ἀπέναντι ἀπὸ τὴν πόλη. Ἀγόρασε μιά μερίδα γῆς ἀπὸ τὸν Ἐμμώρ, πατέρα τοῦ Συχέμ, ὅπου ἐγκαταστάθηκε και ἔστησε τὴ σκηνή του· ἔστησε θυσιαστήριον και ἐπικαλέσθηκε τὸν Θεὸ τοῦ Ἰσραήλ. Ἡ Δείνα, ἡ κόρη τῆς Λείας πού τὴν ἔκανε μέ τὸν Ἰακώβ, βγήκε γιὰ νὰ γνωριστῆ μέ τίς θυγατέρες τῶν ἐντοπίων. Τὴν εἶδε

16. Γεν. 8, 21.

Ευαῖος, ὁ ἄρχων τῆς γῆς. Καὶ λαβὼν αὐτήν, ἐκοιμήθη μετ' αὐτῆς καὶ ἐταπεινώσεν αὐτήν. Καὶ προσέσχε τῇ ψυχῇ Δείνας τῆς θυγατρὸς Ἰακώβ. Καὶ ἠγάπησε τὴν παρθένον, καὶ ἐλάλησε κατὰ τὴν διάνοιαν τῆς παρθένου αὐτῆς. Ἔθρει δὴ οὖν ὅτι σκηνῇ μὲν ἔτι τῆς 5 τοῦ πατρὸς ἐμφιλοχωροῦσά τε καὶ ἐνηυλισμένη, ἐν ἧ καὶ ἐπεκαλέσατο τὸν Θεὸν Ἰσραὴλ, καὶ σεπτὸν ἐγγέγερτο θυσιαστήριον, ἀδέθηνός τε ἦν ἔτι καὶ ἐν τοῖς τῆς παρθενίας ἀυχήμασιν. Ἐπειδὴ δὲ τῆς πατρῴας ἐξέθει σκηνῆς καὶ χώρον ἀφείσα τὸν ἱερόν, γυναιξὶν ὀθνεῖαις ἐπεμίσητο, πρὸς ἀσυνήθη βεδήλωσιν παραχρῆμα κατε- 10 διάζετο, καὶ ἦν οὐκέτι παρθένος, ταῖς ἐτέρων ἡδοναῖς ἀνεθελήτως μὲν ἐν ἀρχαῖς ὑπενηνεγμένη, παθοῦσα δὲ μετὰ τοῦτο καὶ τὸ τῶ πλεονεκτήσαντι συνεῖναι θέλει. «Ἐλάλησε γάρ», φησί, «κατὰ τὴν διάνοιαν τῆς παρθένου αὐτῆς».

ΠΑΛΛ. Ὡδε ἔχει

15 ΚΥΡ. Οὐκοῦν εἰς εἰκόνα τῶν νοητῶν παραθέντες τὸ αἰσθητόν, φέρε δὴ λέγωμεν, ὅτι σκηνήν ὥσπερ τινὰ τὴν ἐξαίρετον πολιτείαν οἰκοῦσα ψυχῇ, πάναγνος ἔσται καὶ καθαρὰ καὶ βδελυρίας ἀπάσης ἀπηλλαγμένη, εἰ δὲ ἐξοίχοιτό ποι, καὶ πρὸς τὰς τῶν ἄλλοφύλων ἐπείγοιτο θυγατέρας, τοῦτ' ἔστιν, εἰ ἐρευνοίη καὶ κατασκέπτοιτο 20 τὴν τῶν ἐν κόσμῳ ζωὴν, τὸν εὐφυνᾶ τε καὶ εὐγενῆ φθαρήσεται νοῦν εἴη γὰρ ἂν οὐκ ἀζήμιον τὸ συνδιαιτᾶσθαι τοῖς φαύλοις τοὺς οἷοιπερ ἂν γένοιτο σκοπός, τὸ διαβιῶναι λαμπρῶς. Ἄλλ' ὁ γε θεῖος Δαβὶδ οὐκ ἔξω τῆς ἱεραῆς σκηνῆς ἰέναι κατεφωρᾶτο θέλων, ἐμφιλοχωρεῖν δὲ μᾶλλον καὶ ἐνδιαιτᾶσθαι οὐ μακρὰν, τῶν ὅτι μάλιστα 25 δι' εὐχῆς ἐποιεῖτο λέγων «Μίαν ἡτησάμην παρὰ Κυρίου, ταύτην ζητήσω, τὸ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, τοῦ θεωρεῖν τὴν τερπνότητα Κυρίου καὶ ἐπισκέπτεσθαι τὸν ναὸν τὸν ἅγιον αὐτοῦ ὅτι ἔκρυψέ με ἐν σκηνῇ αὐτοῦ ἐν ἡμέ- 30 ρα κακῶν μου, ἐσκέπασέ με ἐν ἀποκρύφῳ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ». Σκηνήν, οἶμαι, λέγων τὴν θεῖαν καὶ ἱεράν, ὡς ἐν γε δὴ τούτοις, τῆς εὐαγοῦς πολιτείας τὸ θεδικός τε καὶ ἀκατάσειστον, ἐφ' ἧ τὸν τρόπον τινὰ καὶ εἰσδεδυκῶς, τοῖς καταδηοῦν ἐθέλουσι τῶν παθῶν, ἀνάλω- 35 τος ἦν.

ὅμως ὁ Συχέμ, ὁ υἱὸς τοῦ Ἐμμώρ, ὁ Εὐαῖος, ἄρχοντας τῆς χώρας, τὴν πῆρε, κοιμήθηκε μαζί της καὶ τὴν ταπείνωσε. Προσκολλήθηκε μὲ ὅλη τὴν ψυχὴ του στὴ Δείνα, τὴ θυγατέρα τοῦ Ἰακώβ, ἀγάπησε τὴν κοπέλλα καὶ τῆς μίλησε ὅπως ποθοῦσε ἡ καρδιά τῆς κοπέλλας»²⁷. Πρόσχε λοιπόν, ὅτι ὅσο ἀκόμα κατοικοῦσε στὴ σκηνὴ τοῦ πατέρα της, ὅπου καὶ ἐπικαλέσθηκε τὸν Θεὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ εἶχε στηθεῖ σεπτὸ θυσιαστήριο, ἦταν ἀκόμα ἀταπείνωτη καὶ μὲ τὸ καύχημα τῆς παρθενίας. Ὅταν ὅμως βγήκε ἀπὸ τὴν πατρικὴ σκηνὴ καί, ἀφήνοντας τὸν ἱερὸ χῶρο, ἀναμίχθηκε μὲ τὶς εἰδωλολάτριδες, ὑποχρεώθηκε νὰ ὑποστῇ ἀσυνήθη ταπείνωση καὶ ἔπαυσε νὰ εἶναι παρθένος. Χωρὶς νὰ θέλει στὴν ἀρχὴ ὑπηρετήσε τὴν ἡδονὴ ἄλλων, καὶ ἀργότερα τῆς συνέβη νὰ θέλει νὰ ζεῖ μὲ ἐκείνον ποὺ τὴν ἐξαπάτησε. Γιατὶ λέγει: «Τῆς μίλησε καὶ τῆς εἶπε ὅ,τι ποθοῦσε ἡ καρδιά τοῦ κοριτικοῦ».

ΠΑΛΛ. Ἔ-λ εἶναι.

ΚΥΡ. Ἄς παραλληλίσουμε λοιπόν τὰ αἰσθητὰ μὲ τὴν εἰκόνα τῶν νοητῶν, καὶ ἃς ποῦμε: ὅταν κάποιος, σὰν μέσα σὲ σκηνὴ, κατοικεῖ σ' ἓναν ἐξαίρετο τρόπο ζωῆς, θὰ εἶναι πάντα γνος καὶ καθαρὸς καὶ ἀπαλλαγμένος ἀπὸ κάθε ἀκαθαροσία, ἂν ὅμως βγεῖ ἔξω ἀπὸ αὐτὸ τὸ περιβάλλον καὶ τρέξει στὶς θυγατέρες τῶν ἄλλοφύλων, δηλαδὴ ἂν ψάχνει καὶ ἐξετάζει τὴ ζωὴ τῶν κοσμικῶν, θὰ καταστρέψει τὸν γνήσιο καὶ εὐγενὴ νοῦ του. Γιατὶ δὲν εἶναι ἀκίνδυνη ἡ συμβίωση μὲ τοὺς φαύλους γιὰ ὅσους ἔβαλαν σκοπὸ τους τὴ λαμπρὴ ζωὴ. Ὁ θεὸς ὅμως Δαβὶδ δὲν φαινόταν νὰ θέλει νὰ βγεῖ ἔξω ἀπὸ τὴν ἱερὴ σκηνὴ, ἀλλὰ μᾶλλον ἠθέλε νὰ εἰσέρχεται σ' αὐτὴ καὶ νὰ κατοικεῖ ὄχι μακριὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ζητοῦσε προσευχόμενος, καὶ ἔλεγε: «Μιὰ εὐχὴ ἔκανα στὸν Κύριο, καὶ αὐτὴν θὰ ζητήσω νὰ μοῦ πραγματοποιήσῃ: νὰ κατοικῶ στὸν οἶκο τοῦ Κυρίου ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς μου, ὥστε νὰ βλέπω χωρὶς χορτασμὸ τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου ποὺ τέρπουν τὴν ψυχὴ μου καὶ νὰ ἐπισκέπτομαι τὸν ἅγιο ναὸ του. Γιατὶ τὶς ἡμέρες ποὺ κινδύνευα μ' ἔκρυψε στὴ σκηνὴ του, μοῦ ἔδωσε σκέπη στὸ πῶ κρυφὸ μέρος τῆς σκηνῆς του»²⁸. Ὅπως φαίνεται ἀπὸ αὐτὰ, θεία καὶ ἱερὴ σκηνὴ ὀνομάζει, νομίζω, τῆς ἁγίας ζωῆς τὴ στερεότητα καὶ τὴ σταθερότητα, στὴν ὁποία, ἀφοῦ μὰ φορὰ μπήκε, ἔμεινε ἀκλόνητος ἀπὸ τὰ πάθη ποὺ ἠθέλαν νὰ τὸν ληστέψουν καὶ νὰ τὸν κυριέψουν.

28. Ψαλμ. 26, 4-5.

ΠΑΛΛ. Ἔοικεν.

ΚΥΡ. Τί δέ; οὐχί σαφέστερόν τε καὶ ἀληθέστερον ἀναμάθοι τις ἂν, ὅτι τὰ παντός ἐπέκεινα μολυσμοῦ περιποιήσειεν ἂν ἔσθ' ὅτε καὶ τοῖς ἐρημεῖσθαι πεπιστευμένοις, αἱ πρὸς ἀλλογενεῖς ὁμίλῃαι, παρε-
5 νεγκῶν εἰς ἀπόδειξιν τῆς Σολομῶντος ζωῆς τὴν κατάληξιν, καὶ ἄπερ αὐτῶ συνέδη παθεῖν, ἐπ' αὐτῶ γήρως οὐδῶ;

ΠΑΛΛ. Πῶς ἔφης;

ΚΥΡ. Ἦν μὲν γὰρ οὕτω λαμπρὸς καὶ αἰοίδμος, ὡς ἀσύγκριτον ἤδη πως τὴν δόξαν ἐλεῖν, μετέθει γε μὴν εἰς τὸ ἀκαλλές, μᾶλλον δέ
10 καὶ κατέθορεν ἀγεννῶς, ἐς αὐτό που τὸ λοῖσθον τῆς εἰς Θεὸν ἀσεβείας. Ἔχει δὲ ὧδε τὰ ἐπ' αὐτῶ. Γέγραπται γὰρ ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν «Καὶ ἐμεγαλύνθη Σολομὼν ὑπὲρ πάντας τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς πλούτῳ καὶ φρονήσει. Καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἐξή-
15 ἦς ἔδωκε Κύριος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ». Ἀλλὰ τὸν οὕτως εὐκλεᾶ καὶ αἰοίδμον καὶ σοφίας εἰς τοῦτο διεληλακότα λοιπόν, ὡς ἐν ἀμετρή-
τω γενέσθαι θαύματι, καὶ παρὰ γε τοῖς ἄγαν διωρισμένοις, ἡδονῇ γυναιῶν ἐξεμόχλευσε πονηρῶν, καὶ οἰονείτως αὐτῆς ἐξελοῦσα τῆς
20 θείας σκηνῆς τοῖς τῆς εἰδωλολατρίας ἐνήκε βόθροισι. Γεγραπται γὰρ ὠδὶ περὶ αὐτοῦ· «Καὶ ὁ βασιλεὺς Σολομὼν ἦν φιλογύναιος, καὶ ἔλαβε γυναῖκας ἀλλοτρίας, καὶ τὴν θυγατέρα Φαραῶ· Μωαβί-
τιδας καὶ Ἀμμονίτιδας καὶ Ἰδουμαίας, Σύρας, Χετταίας, Ἀμορ-
ραίας, ἐκ τῶν ἐθνῶν, ἧν ἀπέειπε Κύριος τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· Οὐκ εἰσελεύσεσθε πρὸς αὐτούς, καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσελεύσονται πρὸς ὑμᾶς,
25 ἵνα μὴ ἐκκλίνωσι τὰς καρδίας ὑμῶν ὀπίσω τῶν εἰδώλων αὐτῶν. Εἰς αὐτούς ἐκολλήθη Σολομὼν τοῦ ἀγαπήσαι. Καὶ ἦσαν αὐτῶ γυναικες ἄρχουσαι ἑπτακόσῃαι καὶ πολλακαὶ τριακόσῃαι. Καὶ ἐγε-
νήθη ἐν τῷ καιρῷ γήρως Σολομῶν, καὶ ἐξέκλιναν αἱ γυναῖκες αἱ
ἀλλότριαι τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὀπίσω θεῶν ἑτέρων. Καὶ οὐκ ἦν ἡ
30 καρδία αὐτοῦ τελεία μετὰ Κυρίου Θεοῦ αὐτοῦ, καθὼς ἡ καρδία τοῦ Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Καὶ ἐπορεύθη Σολομὼν ὀπίσω τῆς Ἀσσύρης, βδελύγματος Σιδωνίων, καὶ ὀπίσω τοῦ βασιλέως αὐ-

ΠΑΛΛ. Εἶναι φανερό.

ΚΥΡ. Τί λοιπόν, Δέν μπορεῖ νά μάθει κανεῖς σαφέστερα καί πῶ ἀληθινά, ὅτι οἱ συναναστροφές μέ ἄλλου γένους ἀνθρώπους μποροῦν νά ἐπιφέρουν κάποιες φορές τοὺς πῶ χειρότερους μολυσμοὺς σ' αὐτοὺς πού πιστεύουν πῶς εἶναι καλὰ ἐδραιωμένοι, ἂν παραθέσει ὡς ἀπόδειξη τὴν κατάληξη τῆς ζωῆς τοῦ Σολομώντα καὶ ὅσα τοῦ ἔλαχαν νά πάθει στὸ κατώφλι τῶν γηρατειῶν του;

ΠΑΛΛ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς;

ΚΥΡ. Τόσο μεγάλη λαμπρότητα εἶχε ἡ ζωὴ του καὶ τόσο πολὺ μλοῦσαν ὅλοι γι' αὐτόν, ὥστε ἡ δόξα του νά μὴ συγκρίνεται μέ κανενός· μεταπήδησε ὅμως στὴν αἰσχύρτητα, ἡ καλύτερα ὄρησε σ' αὐτὴν χυδαία, στὸν ἔσχατο βαθμὸ τῆς ἀσέβειας πρὸς τὸν Θεό. Τὰ ὅσα τοῦ συνέθησαν εἶναι τὰ ἑξῆς. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ στὴν τρίτη Βασιλειῶν «Ἡ λαμπρότητα τοῦ Σολομώντα ξεπέρασε ὅλους τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς στὰ πλοῦτη καὶ τὴ σοφία. Ὅλοι οἱ βασιλεῖς ζητοῦσαν νά δοῦν τὸν Σολομώντα, ν' ἀκούσουν τὴ σοφία πού τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός»²⁹. Ἀλλὰ αὐτόν τὸν τόσο ἐνδοξο καὶ λαμπρὸ βασιλιά, πού εἶχε φτάσει σὲ τέτοιο βαθμὸ σοφίας, ὥστε νά γίνεῖ ἀπέραντα θαυμαστός καὶ σὲς πῶ ἀπομακρυσμένες περιοχές, τὸν ἔβγαλε ἀπὸ τὸ δρόμο του ἡ ἡδονὴ κακῶν γυναικῶν, καὶ θγάζοντάς τον κατὰ κάποιον τρόπο ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ θεία σκηνή, τὸν βύθισε στοὺς βόθρους τῆς εἰδωλολατρίας. Γιατὶ ἔχουν γραφεῖ γι' αὐτόν τὰ ἑξῆς: «Ὁ βασιλιάς Σολομών ἀγαποῦσε τὶς γυναῖκες, καὶ ἔλαβε γυναῖκες ξένες, καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Φαραώ, ὅπως ἐπίσης Ἀμμονίτισσες, Ἰδουμαῖες, Σύρες, Χετταῖες, Ἀμορραῖες, ἀπὸ ἔθνη δηλαδὴ πού ἀπαγόρευσε ὁ Θεὸς στοὺς Ἰσραηλίτες· Δέν θὰ μπεῖτε στὰ σπῆτια τους καὶ δέν θὰ μποῦν στὰ δικά σας, γιὰ νά μὴν παρασύρουν τὶς καρδιές σας καὶ ἀκολουθήσουν τὰ εἰδωλά τους. Σ' αὐτοὺς προσκολλήθηκε ὁ Σολομών ἀπὸ ἀγάπη. Ἐφτασε νά ἔχει ἑπτακόσιες γυναῖκες ἐπίσημες καὶ τριακόσιες πάλαικιδες. Καὶ στὸν καιρὸ τῶν γηρατειῶν τοῦ Σολομώντα κατάφεραν νά παρασύρουν οἱ ξένες γυναῖκες τὴν καρδιά του, ὥστε ν' ἀκολουθήσει ἄλλους θεοὺς. Καὶ ἡ καρδιά του δέν ἦταν ἀψογὴ ἔναντι τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ του, ὅπως ἦταν ἡ καρδιά τοῦ πατέρα του Δαβίδ. Ἀκολούθησε ὁ Σολομών τὴν Ἀστάρτη, τὸ βδέλυγμα τῶν Σιδωνίων

τῶν εἰδώλου υἱῶν Ἀμμίων καὶ ἐποίησε Σολομὼν πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ οὐκ ἐπορεύθη ὀπίσω Κυρίου, ὡς Δαβὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ».

Ἄρ' οὐκ ἐπομώζειν ἄξιον τῷ τοιάδε παθεῖν λεγομένῳ; Ὁ τὸν
 5 διαδόητον ἐκεῖνον ἐν τοῖς Ἱερουσολύμοις ἀναστήσας ναόν, ὁ τὴν
 τῶν θείων θρόνων πάρεδρον αἰτήσας σοφίαν, ὁ ἐπὶ συνέσει τῇ
 ἀσυγκρίτῳ τεθνασμασμένος, καὶ μέχρις αὐτῶν τεματίων τῆς ὑπ'
 οὐρανόν, ὁ καθάπερ ἑωσφόρος, πόλεσί τε καὶ χώραις ἐκφανής,
 αἰσχρῶν γυναικῶν ἠττώμενος, καὶ μυσσαρωτάτης ἡδονῆς κατόπιν
 10 ἰών, εἰς τοῦτο μωρίας φωρᾶται πεσών, ὡς καὶ αὐτῆς ἀλογῆσαι
 παντελῶς τῆς εἰς Θεὸν εὐσεθείας. Σφαλερὸν οὖν ἄρα καὶ ἀναμφι-
 λόγως ἐστὶ τῷ τοῖς ἀλλοφύλοις εἶναι κατὰ ταῦτόν. Πάνδεινον δὲ
 κομιδῇ καὶ τὸ ἡδονῆς ἠττᾶσθαι τῆς σαρκικῆς, καὶ ἀκάθαρτος ὁ
 τοιόσδε, καὶ τῷ πανάγκῳ Θεῷ κατεστραγγημένος, καὶ οὐκ ἀρετῆς
 15 δίχα, πρὸς τὴν ἱεράν τε καὶ θείαν εἰσελάσαι σκηνήν. Ἄλλ' οὐδ' ἂν
 προσοίσειε θυσίαν δεκτὴν. Γέγραπται γὰρ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ·
 «Οὐκ ἔσται πόρνη ἀπὸ θυγατέρων Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἔσται πορνέ-
 ων ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ· καὶ οὐκ ἔσται τελεσφόρος ἀπὸ θυγατέρων
 Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἔσται τελισκόμενος ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ· οὐ προσοί-
 20 σεις μίσθωμα πόρνης, οὐδὲ ἄλλαγμα κινὸς εἰς τὸν οἶκον Κυρίου
 τοῦ Θεοῦ σου πρὸς πᾶσαν εὐχήν, ὅτι βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου
 ἐστὶ καὶ ἀμφότερα».

ΠΑΛΛ. Ὡς δομῆς ὁ νόμος, καὶ τῶν ὅτι μάλιστα λυσιτελεστά-
 των!

25 ΚΥΡ. Εὐγε, ὦ Παλλάδιε· νοεῖς γὰρ ὀρθῶς. Κατατεθήποις γάρ, οἶμαι, καὶ ἔτι μειζόνως, ἐννεοηκῶς ὅτι κατακωλύων εὖ μάλα τὸ
 λεῖον εἰς ἡδονάς, τὸν ἀσελγῆ καὶ ἀκόλαστον ἀποπέμπεται. Θεά
 γὰρ ὅπως καὶ τοῖς ἐκούσιον καὶ αὐθαίρετον ἐπιτηδεύειν ἐθέλουσι
 τὸν ἐπ' αἰσχρότητι μολυομένον, καὶ μὲν τοι καὶ τοῖς εἰς τοῦτο κατα-
 30 κομίζεις εἰωθόσιν ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐτέρους, ἐπισκῆπτων ὁράται, καὶ

καὶ ἀκολούθησε ἐπίσης τὸν βασιλιά της εἰδωλο τῶν υἱῶν τοῦ Ἄμωνα. Ἔτσι ὁ Σολομὼν ἀμάρτησε στὸν Κύριο καὶ δὲν ἔμεινε πιστὸς στὸν Κύριο, ὅπως ὁ πατέρας του Δαβίδ»³⁰.

Δὲν ἀξίζει λοιπὸν νὰ θρηνεῖ κανεὶς αὐτὸν πού, ὅπως λένε, τοῦ ἔτυχαν τέτοια παθήματα; Αὐτὸς πού ἀνήγειρε τὸν φημισμένο ἐκεῖνο ναὸ τῶν Ἱεροσολύμων, αὐτὸς πού ζήτησε νὰ λάβει τὴ σοφία πού παραστεκόταν στοὺς θεῖους θρόνους^{30α}, αὐτὸς πού θαυμάσθηκε γιὰ τὴν ἀσύγκριτη σύνεσή του πού ἔφτανε ὡς τὶς ἄκρες τῆς ὑψηλίου, αὐτὸς πού φάνηκε σὰν τὸ ἀστέρι τῆς αὐγῆς νὰ λάμπει σὲ πόλεις καὶ χῶρες, ἠττημένος ἀπὸ αἰσχροὺς γυναῖκες καὶ τρέχοντας πίσω ἀπὸ τὴν αἰσχροτάτη ἡδονή, συλλαμβάνεται νὰ ἔχει πέσει σὲ τέτοια ἀνοησία, ὥστε νὰ μὴν ὑπολογίσει καθόλου ἀκόμα καὶ τὴν εὐσέβεια πρὸς τὸν Θεό. Εἶναι ἐπομένως ἐπικίνδυνο χωρὶς ἀμφιβολία νὰ συμπλέκεται κανεὶς μὲ ἀλλόφλους. Ἄλλὰ καὶ μὴ μιστο δεινὸ νὰ νικιέται ἀπὸ τὴ σαρκικὴ ἡδονή καὶ εἶναι ἀκάθαρτος αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸν μισεῖ ὁ πάνταγνος Θεός, καὶ χωρὶς ἀρετὴ δὲν μπορεῖ νὰ εἰσέλθει στὴ θεία καὶ ἱερὴ σκηνή. Ἄλλ' οὔτε καὶ θυσία δεκτὴ μπορεῖ νὰ προσφέρει. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ στὸ Δευτερονόμο· «Δὲν πρέπει νὰ βρεθεῖ πόρνη ἀνάμεσα στὶς θυγατέρες τῶν Ἰσραηλιτῶν, οὔτε πόρνος ἀνάμεσα στοὺς Ἰσραηλίτες. Δὲν θὰ ὑπάρξει ἱερόδουλος ἀνάμεσα στὶς θυγατέρες τῶν Ἰσραηλιτῶν, οὔτε Ἰσραηλίτης προαγωγὸς εἰς πορνείαν. Δὲν θὰ προσφέρεις στὸν Κύριο τὴν ἀμοιβή σου ἀπὸ τὴν πορνεία, οὔτε σὺ ὁ κύναιδος τὴν ἀμοιβή σου στὸ ναὸ τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου γιὰ ὅποιοδήποτε τάξιμό σου· γιατί καὶ τὰ δύο τὰ σχαίνεται ὁ Κύριος ὁ Θεός σου»³¹.

ΠΑΛΛ. Πολὺ αὐστηρὸς ὁ νόμος καὶ ἀπὸ τοὺς πρὸ ἀποτελεσματικούς.

ΚΥΡ. Μπράβο, Παλλάδιε· γιατί σκέφτεσαι ὀρθά. Θὰ θαυμάσεις, νομίζω, ἀκόμα περισσότερο, ἂν κατανοήσεις ὅτι, ἐμποδίζοντας κανεὶς αὐστηρὰ τὴν εὐκολία πρὸς τὶς ἡδονές, ἀποδιώχνει τὸν ἀσελγὴ καὶ ἀκόλαστο. Πρόσεχε λοιπὸν πῶς, καὶ σ' αὐτοὺς πού ἀσκοῦν μὲ τὴ θέλησή τους καὶ μὲ ἐκλογὴ δική τους τὸ μολυσμὸ τους ἀπὸ τὴν αἰσχροτήτα, ἀλλὰ καὶ σ' αὐτοὺς πού συνηθίζουν νὰ παρασύρουν στὸν ἴδιο μολυσμὸ καὶ ἄλλους σὰν ἀπὸ ἀνάγκη τάχα, τὸν βλέπομε νὰ ἐπι-

δι' ὧν ἀποφάσκει τὸ χρῆναι δορᾶν ἀσφαλεστέρους ἀποτελεῖ, καὶ δυσεύρετον αὐτοῖς τὸν ταῖς ἀπολογίας ἐξαρκεῖν ἰσχύοντα λόγον κατασκευάζει. Οὐ γὰρ ἀγνοίας ἔτι τὰ ἐγκλήματα, ραθυμίας δὲ λοιπὸν καὶ ἀνυποτάκτου φρονὸς ἡ γραφή.

5 ΠΑΛΛ. Πῶς ἔφη;

ΚΥΡ. Οὐ γὰρ αὐτόκλητοί τινες ἐπὶ τὸ πορνεύειν ἴασι, καὶ μισθαρενεῖν ἐθέλοντα γύναιά τε καὶ μειράκια, ταῖς τινων ἀκρασίαις καταπιπράσκει τὴν ὥραν;

ΠΑΛΛ. Ναί.

10 ΚΥΡ. Τί δέ; οὐκ αἰσχρῶν λημάτων ἠττιῶνται τινες, καὶ προσθέντες τοῖς ἐθέλουσι τὰς σφῶν θεραπαίνας, ἤγουν τῶν ἀρρένων, οὓς ἂν ἐκπρίαίντο τυχόν, ἀγρυρολογοῦσιν οἱ δεῖλαιοι; περὶ ὧν ἡ ὁ προφήτης φησὶν «Καὶ τὰ κοράσια ἐπώλουν ἀντὶ οἴνου, καὶ ἔπινον». Ἀληθὲς γὰρ ὅτι πρὸς τοῦτο φαυλότητος καὶ ἀκαθαρσίας μέ-
15 τρον καθικνοῦνται τινες, ὡς ἀνοσίως ἀποτολμᾶν δασμολογεῖν ἔσθ' ὅτε καὶ τὰ τοιάδε τῶν αἰσχρῶν.

ΠΑΛΛ. Συνίημι.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν πορνεύουσι μὲν ἐκουσίως, οἱ μὲν, τὸ αὐτοὶ ἔξω φέρεσθαι τοῦ κακοῦ, εἶτα πρὸς τοῦτο ἰόντες ἰδιογνωμόνως τελε-
20 σφόροι γε μὴν εἶεν ἂν, οἱ φόρους τελοῦντες ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐτέροις, καὶ τὰ ἐκ τῆς ἀσελγείας μισθώματα τοῖς πριαμένοις συλλέγοντες.

ΠΑΛΛ. Ὁρθῶς ἔφη;

ΚΥΡ. Ἀποφάσκει δὴ οὖν ὁ νόμος τὸ χρῆμα πανταχῇ, καὶ ἀνό-
25 σιον ποιεῖται τὸν ἐναλόντα γραφῆ, ἔξω τε εἵργει σκηνηῆς ἱερᾶς, καὶ ἀπρόσιτον αὐτῷ τὸ θεῖον εὐθύς ἀποφαίνει θυσιαστήριον, ἀπαράδεκτον ἔσεσθαι τὸ θύμα λέγων καὶ ἀπρόσδεκτον τὴν εὐχὴν. Ἀληθὲς γὰρ, ὅτι οὐχ ἀγναὶ εὐχαὶ ἀπὸ μισθώματος πόρνης. Ἐν ἴσῳ δὲ τρόπῳ στιγητὸν ποιεῖται καὶ βδελυρώτατον τὸ ἄλλαγμα τοῦ κυ-
30 νός κύνα δέ, οἶμαι, φησί, τὸν εἰς ἀκαθαρσίαν εὐκόλον, καὶ τοῖς προσιούσιν ἀπλῶς ἐγκείμενον ἄλλαγμα δὲ κινός, τὸ αὐτῷ τυχόν

τίθεται ἐναντίον τους, καὶ μὲ αὐτὰ ποὺ ἀπαγορεύει νὰ πράξουν, τοὺς προφυλάγει ἀποτελεσματικότερα καὶ τοὺς κάνει δύσκολο νὰ παρ-
ρουν ἱκανοποιητικὸ λόγο γιὰ τὴν ἀπολογία τους. Γιατὶ δὲν εἶναι πιά
τὰ ἐγκλήματα προϊόντα ἄγνοιας, ἀλλὰ ἡ καταγγελία θὰ εἶναι γιὰ
ραθυμία καὶ ἰσχυρογνωμοσύνη.

ΠΑΛΛ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς;

ΚΥΡ. Δὲν τρέχουν μερικοὶ στὴν πορνεία αὐτόκλητοι καὶ ἐπιδιώ-
κοντας χρήματα κάποια γυναῖκα καὶ παιδάκια, πουλοῦν τὴ νεανική
ὠραιότητά τους σὲ κάποιων τὴν ἀσέλγεια;

ΠΑΛΛ. Βέβαια.

ΚΥΡ. Τί πάλι; Δὲν εἶναι κάποιοι θύματα τῆς ἐπιθυμίας τους γιὰ
κέρδος καὶ προσφέροντας σ' ὅποιους θέλουν τὶς ὑπηρέτριές τους ἢ
τοὺς τυχόν νεαροὺς δούλους ποὺ ἔχουν ἀγοράσει, συγκεντρώνουν
ἔτσι χρήματα οἱ δυστυχεῖς; Γιὰ τοὺς ὁποίους λέγει καὶ ὁ προφήτης
«Καὶ τὶς κόρες τους πουλοῦσαν γιὰ λίγο κρασί καὶ ἔπιναν»³². Εἶναι
πράγματι ἀλήθεια ὅτι μερικοὶ φτάνουν σὲ τέτοιο βαθμὸ φαυλότητος
καὶ ἀκαθαρσίας, ὥστε τολμοῦν μερικὲς φορὲς μὲ τρόπο ἀνόσιο νὰ
φορολογοῦν καὶ τὰ χρήματα ἀπὸ αὐτὲς τὶς αἰσχρότητες.

ΠΑΛΛ. Καταλαβαίνω.

ΚΥΡ. Πορνεύουν λοιπὸν θέλοντας, ἄλλοι ἀπομακρυνόμενοι οἱ
ἴδιοι ἀπὸ τὸ κακὸ καὶ ἔπειτα μὲ δική τους γνώμη βαδίζοντας πρὸς
αὐτό. Τελεσφόροι πάλι θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι ὅσοι καταβάλλουν
τέλη (φόρους) σὲ ἄλλους σὰν ἀπὸ ἀνάγκη καὶ μαζεύουν τὰ μισθώμα-
τα τῆς ἀσέλγειας γι' αὐτοὺς ποὺ τοὺς ἀγόρασαν.

ΠΑΛΛ. Ὅρθά τὰ εἶπες αὐτά.

ΚΥΡ. Ἀρνεῖται λοιπὸν ὁ νόμος σὲ ὅλες τὶς παρλιπτώσεις αὐτὸ τὸ
πράγμα καὶ αὐτὸν ποὺ θὰ κατηγορηθεῖ γι' αὐτὸ τὸν θεωρεῖ ἀνόσιο καὶ
τὸν ἀποκλείει ἀπὸ τὴν ἱερὴ σκηνὴ καὶ καθιστᾷ ἀπλησίαστο γι' αὐτὸν
τὸ θεῖο θυσιαστήριον, λέγοντας ὅτι τὸ θῦμα εἶναι ἀπαράδεκτο καὶ ἡ
εὐχὴ ὄχι ἀποδεκτὴ. Γιατὶ εἶναι ἀλήθεια, ὅτι δὲν εἶναι ἀγνὸς οἱ προ-
σφορὲς ἀπὸ ἀμοιβὲς πόρνῃς. Σὲ ἴσο βαθμὸ θεωρεῖ μισητὴ καὶ ἀπο-
κρουστικὴ τὴν προσφορὰ τοῦ κυνός. Κύναι, νομίζω, ὀνομάζει αὐτὸν
ποὺ εἶναι εὐκόλος στὴν ἀκαθαρσία καὶ ποὺ προσφέρεται χωρὶς διά-
κριση σὲ ὁποιους τὸν πλησιάζουν καὶ ἀμοιβὴ τοῦ κυνός εἶναι ὅτι

32. Ἰωήλ 3, 3.

ὑπὲρ αὐτοῦ προσαγόμενον. Ἐπιφωνεῖται δὴ οὖν ὁ νόμος «Οὐκ ἔσται πόρνη ἀπὸ θυγατέρων Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἔσται πορνεύων ἀπὸ Υἱῶν Ἰσραὴλ». Ὁ δὲ γε σοφώτατος Παῦλος συνηχεῖται βοῶν «Φεύγετε τὴν πορνείαν Πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, 5 ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν ὃ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει». Καλεῖται δὴ οὖν καὶ πρὸς γε τὸ δεῖν τῶν ἁμεινόνων ἐφιέσθαι τοὺς τῆς ἐγκρατείας ἀρχήμασι γενναίως ἐπιθρώσκοντας. Ἐφη γὰρ πάλιν «Παρακαλῶ γὰρ ὑμᾶς ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἀγί- 10 αν εὐάρεστον τῷ Θεῷ τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν καὶ μὴ συνηματίξεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινίσει τοῦ νοῦς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ἡμᾶς, τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον». Ἡ οὐκ εἶναι φῆς θυσίαν ὄντως ἀγίαν καὶ πάνταγον ἀληθῶς τὴν τῶν αἰσχίωνων ἀπόθεσιν;

15 ΠΑΛΛ. Φαίην ἂν ἔγωγε πῶς γὰρ οὖ;

ΚΥΡ. Καὶ ἀποφοιτῶσι μὲν ἡμῖν σαρκικῆς ἡδονῆς, ἐπιγάννυται Θεός, ἐπιστιγνάξει δὲ λίαν ἀποκλίνουσι πρὸς τὸ ἄναλκι, καὶ σαρκὸς ὀπίσω πεσεῖν ἡρημένους ἐπάγει τὰς δίκας καταδιάξεται γὰρ ἔσθ' ὅτε καὶ εἰς ἀπόστασιν τὴν ἀπὸ Θεοῦ, θερμὴ καὶ ἀκόλα- 20 στος ἡδονή. Καὶ ἀληθές ὅτι τὸ χρημᾶ ἐστίν, ἐκδειξίειεν ἂν εὐθύς ὃ ἐπὶ γε τῷ Σολομῶν λόγος. Καταφωρᾶται δὲ πρὸ αὐτοῦ παρενηνεγμένος εἰς τοῦτο κατὰ τὴν ἔρημον ὃ Ἰσραὴλ· γέγραπται γάρ, ὅτι «Κατέλυσεν Ἰσραὴλ ἐν Σαττεῖν, καὶ ἐβέβηλώθη ὁ λαὸς ἐκπορνεῦσαι εἰς τὰ θυγατέρας Μωάβ. Καὶ ἐκάλεσαν αὐτοὺς εἰς τὰς θυσίας 25 τῶν εἰδώλων αὐτῶν, καὶ ἔφαγεν ὁ λαὸς τῶν θυσιῶν αὐτῶν, καὶ προσεκήνησαν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν, καὶ ἐτελέσθη Ἰσραὴλ τῷ Βεελφεγῶ, καὶ ὠργίσθη θυμῷ Κύριος τῷ Ἰσραὴλ. Καὶ εἶπε Κύριος τῷ Μωσῆ· Λάβε πάντας τοὺς ἀρχηγούς τοῦ λαοῦ, καὶ παραδειγματίσω αὐτοὺς Κυρίῳ κατέναντι τοῦ ἡλίου, καὶ ἀποστραφήσεται 30 ὀργὴ θυμοῦ Κυρίου ἀπὸ Ἰσραὴλ».

του δίνουν γι' αυτό που προσφέρει. "Ας φωνάζει λοιπόν ο νόμος: «Δέν πρέπει νά ὑπάρξει πόρνη ανάμεσα στους Ἰσραηλίτες· δέν πρέπει νά ὑπάρξει πόρνος ανάμεσα στους Ἰσραηλίτες». Καί ὁ σοφώτατος Παῦλος ἄς προσθέτει τή φωνή του σ' αὐτά διακηρύττοντας: «Μακριά ἀπό τήν πορνεία. Κάθε ἄλλο ἁμάρτημα πού τυχόν θά διαπράξει κανείς βρῖσκεται ἔξω ἀπό τὸ σῶμα του· αὐτός ὅμως πού πορνεύει βεδηλώνει τὸ ἴδιο του τὸ σῶμα»³³. "Ας καλεῖ, τέλος, καί πρὸς τήν ἐπιθυμία τῶν ἀρετῶν αὐτούς πού ὁμοῦν γενναῖα πρὸς τοὺς ἄξιους ἐπαίνων ἀγῶνες τῆς ἐγκράτειας. Γιατί εἶπε πάλι κάποιου ἄλλου: «Σᾶς παρακαλῶ, ἀδελφοί, χάρη στήν εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ, προσφέρατε τὸν ἑαυτό σας θυσία ζωντανή, ἁγία, εὐπρόσδεκτη στὸν Θεό. Αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ πνευματικὴ λατρεία σας. Μὴν προσαρμόξετε στή νοοτροπία αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ νά μεταμορφώνεστε συνεχῶς μὲ τὴν ἀνακαίνιση τοῦ πνεύματός σας, ὥστε νά μπορεῖτε ἃ διακρίνετε ποῖο εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ καλὸ καὶ ἀρεστὸ σ' αὐτὸν καὶ τέλειο»³⁴. "Ἡ νομίζεις πῶς δέν εἶναι θυσία πραγματικὰ ἁγία καὶ παναγνὴ ἀληθινὰ ἡ ἀπόθεση τῶν αἰσχυρῶν;

ΠΑΛΛ. Καὶ βέβαια ἐγὼ νομίζω πῶς εἶναι. Πῶς δηλαδὴ ὄχι;

ΚΥΡ. Κι ὅταν ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ τὴ σαρκικὴ ἡδονή, ὁ Θεὸς χαίρεται, δυσσαρεστεῖται ὅμως πολὺ ὅταν ἀποκλινόμε πρὸς τὴν ἀνανδρία, καὶ ὅταν προτιμᾶμε νά κνηγαῖμε τὴ σάρκα, μᾶς τιμωρεῖ. Γιατί μᾶς ἐξαναγκάζει μερικὲς φορὲς σὲ ἀποστασία ἀπὸ τὸν Θεὸ ἢ φλογερὴ καὶ ἀκόλαστη ἡδονή. Καὶ ὅτι ἀληθεύει αὐτὸ πού λέγω, θά μᾶς τὸ δείξει ἀμέσως ἡ ἱστορία τοῦ Σολομώντα. Σ' αὐτὸ πρὶν ἀπὸ αὐτὸν βλέπομε ὅτι εἶχαν παρασυρθεῖ οἱ Ἰσραηλίτες στήν ἔρημο. Γιατί ἔχει γραφεῖ: «Οἱ Ἰσραηλίτες στρατοπέδευσαν στήν περιοχὴ Σαττεῖν. Ἐκεῖ ὁ λαὸς μολύνθηκε πορνεύοντας μὲ τίς θυγατέρες τῶν Μωαβιτῶν. Κάλεσαν τοὺς Ἰσραηλίτες στίς θυσίες πρὸς τὰ εἰδωλά τους καὶ ὁ λαὸς ἔφαγε ἀπὸ τίς θυσίες τους καὶ προσκύνησαν τὰ εἰδωλά τους, καὶ οἱ Ἰσραηλίτες πῆραν μέρος στή λατρεία τοῦ Βεελφεγῶρ. Θύμωσε τότε ὁ Κύριος ἐναντίον τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ καὶ εἶπε ὁ Κύριος στὸν Μωουσῆ· Πάρε ὅλους τοὺς ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ τιμώρησέ τους παραδειγματικὰ στραμμένους πρὸς τὸν ἥλιο καὶ παρουσία ὄλων. Ἔτσι θά σταματήσῃ ἡ μεγάλη ὀργὴ τοῦ θυμοῦ τοῦ Κυρίου ἐναντίον τῶν Ἰσραηλιτῶν»³⁵.

Ὁραῖς ὅτι παραθήγεται πως, μονονουχὶ δὲ καὶ εἰς ἀνεθελήτους ὀργὰς ἐκφέρεται πρὸς ἡμῶν ἢ θεία τε καὶ ἡμερωτάτη φύσις. Κτηνοπρεπὲς γὰρ τὸ χρῆμα, τὸ ἐπιμαίνεσθαι, φημί, ταῖς γυναικῶν ὥραις, καὶ ἀνόσιον κομιδῆ, καὶ τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας ἀλλαγμ^α 5 ποιεῖσθαι τολμᾶν τὴν ἀκόλαστον ἡδονήν. Τοιγάρτοι καὶ παραδειγματίζονται πῶ Κυρίῳ ἀπέναντι τοῦ ἡλίου, τοῦτ' ἔστιν, ὀρθῶν ἀπήρηται ξύλων τετραμμένων πρὸς ἀνατολάς, καὶ ἦν οὗτος αὐτοῖς ὁ τῆς κολάσεως τρόπος, μονονουχὶ διακεκραγότες ἐναργῶς τοῦ τύπου, καὶ φωνὴν ἀνέντος, ὅτι τὸν πανδερχῆ καὶ ἀπαρалоγι- 10 στον ὀφθαλμὸν τοῦ κρίνοντος, οὐκ ἂν διαδράσειέ τις, τοιοῖσδε πταίσμασιν ἐναλούς, οὐδ' ἂν οἴχοιτο νηποινί, προσκείσεται δὲ κατὰ τὴν προφήτου φωνήν, εἰς ὄρασιν πάσῃ σαρκί, πικρὰς τῶν αὐτῶ πεπλημμελημένων ὑπέχων τὰς δίκας

ΠΑΛΛ. Τὸ ἐμφανὲς οὖν ἄρα κολάζεσθαι καὶ τὸ οἰονείπως ἐν 15 ὀφθαλμοῖς τοῦ Θεοῦ παραδειγματισθῆναι, φησὶν, ἀπέναντι τοῦ ἡλίου.

ΚΥΡ. Πάνυ μὲν οὖν ἔστι δὲ ἡμῖν ὁ λόγος οὐκ ἀπὸ σκοποῦ. Ὅτι δὲ τοῖς πορνεύουσιν, ἦτοι τοῖς πεπορνειμένοις, τῆς οὕτω ψυχρᾶς καὶ βεβήλου ζωῆς πρὸς Θεὸν οἱ λόγοι, καὶ ἐμφανῆ μὲν ἔστι 20 τὰ κεκρυμμένα, γνωσθήσεται δὲ τὰ ἐν ἐκάστῳ σαφῶς, καὶ δι' ἐτέρου πάλιν ἡμῖν διετύπου νόμου. Γέγραπται γὰρ ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν, λέγων· Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· Ἄνδρὸς ἐὰν παραθῆ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ ὑπεριδοῦσα παρίδῃ αὐτὸν καὶ κομηθῆ τις μετ' αὐτῆς κοίτην 25 σπέρματος, καὶ λάθῃ ἐξ ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ κρύψῃ, αὐτὴ δὲ ἢ μεμιασμένη, καὶ μάρτυς μὴ ἦν μετ' αὐτῆς, καὶ αὐτὴ μὴ ἦ συνελημμένη, καὶ ἐπέλθῃ αὐτῶ πνεῦμα ζηλώσεως, καὶ ζηλώσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, αὐτὴ δὲ μεμίανται, ἢ ἀπέλθῃ αὐτῶ πνεῦμα 30 ζηλώσεως, καὶ ζηλώσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, αὐτὴ δὲ μὴ ἦ μεμιασμένη· καὶ ἄξει ὁ ἄνθρωπος τὴν γυναῖκα αὐτοῦ πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ προσοίσει τὸ δῶρον περὶ αὐτῆς, τὸ δέκατον τοῦ οἴφι ἄλειρον κριθῖνον, οὐκ ἐπιχεῖ ἐπ' αὐτὸ ἔλαιον, οὐδὲ ἐπιθήσει ἐπ' αὐτὸ λίβανον· ἔστι γὰρ θυσία ζηλοτυπίας, θυσία μνημοσύνου, ἀναμμινη-

Βλέπεις ότι ἐρεθίζεται καὶ ὀδηγεῖται κατὰ κάποιον τρόπο ἀπὸ ἡμᾶς σὲ θυμὸ ἀθέλητο ἢ θεία καὶ ἡμερότατη φύση; Γιατὶ τὸ πρᾶγμα ἀρμόζει σὰ ζῶα, τὸ νὰ κυριεύεται, ἐννοῶ, κανεὶς ἀπὸ μανία γιὰ τὴν ὁμορφιὰ τῶν γυναικῶν, καὶ εἶναι πέρα πολὺ ἀνόσιο νὰ τολμᾷ ν' ἀλλάξει τὴν εὐσέβεια πρὸς τὸ Θεὸ μὲ τὴν ἀκόλαστη ἡδονή. Γι' αὐτὸ καὶ τιμωροῦνται παραδειγματικὰ μπροστὰ στὸν Κύριο ἀπέναντι στὸν ἥλιο. Δηλαδή κρεμάζονταν σὲ ὄρθια ξύλα στραμμένα πρὸς τὴν ἀνατολή· αὐτὸς ἦταν ὁ τρόπος τῆς τιμωρίας τους, τύπος ποῦ φωνάζει κατὰ κάποιον τρόπο ὀλοκάθαρα καὶ κραυγάζει, ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγει τὸν παντελόπη καὶ ἀλάθητο νοῦ τοῦ Κριτῆ ὅποιος πέσει σὲ τέτοιου εἶδους πταίσματα, οὔτε καὶ θὰ μπορέσει νὰ ξεφύγει χωρὶς ποινή, ἀλλὰ θὰ ἐκτεθεῖ, σύμφωνα μὲ τὰ λεγόμενα τοῦ προφήτη³⁶, στὴ θέα κάθε ἀνθρώπου, τιμωρημένος πικρὰ γιὰ ὅσα πλημμελήματα ἔχει διαπράξει.

ΠΑΛΛ. Ἐπομένως αὐτὸ τό, «ἀπέναντι στὸν ἥλιο», σημαίνει τὴ φανερὴ τιμωρία καὶ τὸ νὰ γίνεῖ κατὰ κάποιον τρόπο παράδειγμα μπροστὰ σὰ μάτια τοῦ Θεοῦ.

ΚΥΡ. Πέρα πολὺ σωστά. Ὁ λόγος δὲν εἶναι ἄσχετος μὲ τὸ θέμα μας. Ὅτι βέβαια καὶ ὅσοι πορνεύουν καὶ ὅσοι ἐκπορνεύονται θὰ δώσουν λόγο στὸν Θεὸ γιὰ τὴν τόσο αἰσχρὴ καὶ ἀκάθαρτη ζωὴ τους καὶ ὅτι τὰ κρυφὰ εἶναι φανερά καὶ ὅτι θὰ γίνουν γνωστὲς οἱ πράξεις τοῦ καθενός, μᾶς τὰ διατύπωνε καὶ μὲ ἄλλο νόμο. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ στοὺς Ἀριθμοὺς· «Μίλησε ὁ Κύριος καὶ εἶπε στὸν Μωυσῆ· Μίλησε στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ πές τους· Ἐὰν ἡ γυναῖκα κάποιου παρεκτραπεῖ καὶ περιφρονήσει τὸν ἄνδρα τῆς καὶ κοιμηθεῖ κάποιος ἄλλος μαζί τῆς πρὸς διάπραξη ἁμαρτίας καὶ δὲν γίνεῖ ἀντιληπτὸ στὸν σύζυγό τῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκείνη τὸ κρύψει, αὐτὴ εἶναι μολυσμένη, ἔστω καὶ ἂν δὲν ὑπάρχει μάρτυρας καὶ δὲν πιάστηκε ἐπ' αὐτοφόρῳ· ἂν σ' αὐτὸν μπεῖ πνεῦμα ζήλειας καὶ ζηλέψει τὴ γυναῖκα του, ἐνῶ αὐτὴ ἔχει μολυνθεῖ, ἢ ἂν τοῦ μπεῖ τὸ πνεῦμα τῆς ὑποψίας καὶ κυριευθεῖ ἀπὸ ζήλεια γιὰ τὴ γυναῖκα του, ἀλλὰ αὐτὴ δὲν ἔχει μολυνθεῖ, θὰ ὀδηγήσει ὁ σύζυγος τὴ γυναῖκα του στὸν ἱερέα καὶ θὰ προσφέρει τὸ δῶρο του γι' αὐτή, ἓνα δέκατο τοῦ οἴφι³⁷ ἄλεύρι κριθαρένιο· δὲν θὰ χύσει πάνω σ' αὐτὸ λάδι οὔτε θὰ βάλει ἐπάνω λιθάνι· γιατί εἶναι θυσία ζήλειας, θυσία

37. Δηλαδή δύο κιλὰ περίπου.

σκουσα ἁμαρτίαν. Καὶ προσάξει αὐτὴν ὁ ἱερεὺς, καὶ στήσει
 αὐτὴν ἔναντι Κυρίου, καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ὕδωρ καθαρὸν ζῶν ἐν
 ἀγγεῖῳ ὀστρακίνῳ, καὶ τῆς γῆς τῆς οὐσῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς
 σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου· καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἐμβαλεῖ εἰς τὸ ὕδωρ,
 5 καὶ στήσει ὁ ἱερεὺς τὴν γυναῖκα ἔναντι Κυρίου, καὶ ἀποκαλύψει
 τὴν κεφαλὴν τῆς γυναικός, καὶ δώσει ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς τὴν
 θυσίαν τοῦ μνημοσύνου, τὴν θυσίαν τῆς ζηλοτυπίας ἐν δὲ τῇ
 χειρὶ τοῦ ἱερέως ἔσται τὸ ὕδωρ τοῦ ἔλεγκμοῦ τοῦ ἐπικαταρωμένου
 τούτου· καὶ ὀρκιεῖ αὐτὴν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἐρεῖ τῇ γυναικί· Εἰ μὴ κε-
 10 κοίμηταί τις μετὰ σοῦ, εἰ μὴ παραδέδῃκας μιανθῆναι ὑπὸ τὸν
 ἄνδρα τὸν σεαυτῆς, ἀθάνα ἴσθι ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ἔλεγκμοῦ τοῦ
 ἐπικαταρωμένου τούτου. Εἰ δὲ σὺ παραδέδῃκας ὑπανδρὸς οὐσα,
 εἰ μεμίανσαι, καὶ ἔδωκέ τις τὴν κοίτην αὐτοῦ ἐν σοί, ἢ τὴν ἀν-
 δρὸς σου· καὶ ὀρκιεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν γυναῖκα ἐν τοῖς ὄρκιοις τῆς ἀρχῆς
 15 ταύτης, καὶ ἐρεῖ ὁ ἱερεὺς τῇ γυναικί· Δῶ ἢ σε Κύριος ἐν ἀρχῇ καὶ
 ἐνόρκιον ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου, ἐν τῷ δοῦναι Κύριον τὸν μηρόν
 σου διαπεπτωκότα, καὶ τὴν κοιλίαν σου πεπρωμένην· Καὶ εἰσε-
 λεύσεται τὸ ὕδωρ τὸ ἐπικαταρώμενον τοῦτο εἰς τὴν κοιλίαν σου,
 πρῆσαι γαστέρα καὶ διαπεσεῖν μηρόν σου. Καὶ ἐρεῖ ἡ γυνή·
 20 Γένοιτο, γένοιτο. Καὶ γράψει ὁ ἱερεὺς τὰς ἀρχὰς ταύτας εἰς βιβλί-
 ον, καὶ ἐξαλείψει εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ἔλεγκμοῦ τοῦ ἐπικαταρωμένου,
 καὶ ποτιεῖ τὴν γυναῖκα τὸ ὕδωρ τοῦ ἔλεγκμοῦ τοῦ ἐπικαταρωμέ-
 νου. Καὶ εἰσελεύσεται εἰς αὐτὴν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπικαταρώμενον τοῦ
 ἔλεγκμοῦ· καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ἐκ χειρὸς τῆς γυναικός τὴν θυ-
 25 σίαν τῆς ζηλοτυπίας, καὶ ἐπιθήσει τὴν θυσίαν ἔναντι Κυρίου, καὶ προ-
 σοίσει αὐτὴν πρὸς τὸ θυσιαστήριον. Καὶ δράξεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ
 τῆς θυσίας τὸ μνημόσυνον αὐτῆς, καὶ ἀνοίεται αὐτὸ ἐπὶ τὸ θυσι-
 αστήριον, καὶ μετὰ ταῦτα ποτιεῖ τὴν γυναῖκα τὸ ὕδωρ. Καὶ ἔσται,
 εἰ μὴ ἡ μεμιασμένη καὶ λήθη λάθη τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ εἰσελεύσε-
 30 ται εἰς αὐτὴν τὸ ὕδωρ τοῦ ἔλεγκμοῦ τὸ ἐπικαταρώμενον, καὶ προσ-
 θήσεται τὴν κοιλίαν, καὶ διαπεσεῖται ὁ μηρὸς αὐτῆς, καὶ ἔσται ἡ
 γυνὴ εἰς ἀράν τῷ λαῷ αὐτῆς· Ἐὰν δὲ μὴ μιανθῇ ἡ γυνὴ καὶ καθα-
 ρά ᾖ, καὶ ἀθάνα ἔσται καὶ ἐκσπερματιεῖ σπέρμα». Ταυτὶ μὲν ὁ νό-

για μνημόσυνο, που υπενθυμίζει την άμαρτία. Ὁ ἱερέας τότε θὰ τὴν ὀδηγήσει καὶ θὰ τὴ βάλει νὰ σταθεῖ μπροστὰ στὴν σκηνὴ τοῦ Κυρίου. Θὰ λάβει καθαρὸ νερὸ ἀπὸ πηγὴ μέσα σὲ πῆλινο δοχεῖο, καθὼς καὶ χῶμα ἀπὸ τὸ ἔδαφος, ὅπου θρῖσκεται ἡ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου, καὶ θὰ τὸ ρίξει μέσα στὸ δοχεῖο μὲ τὸ νερὸ. Στὴ συνέχεια θὰ τοποθετήσῃ τὴ γυναῖκα μπροστὰ στὴ Σκηνὴ τοῦ Κυρίου, θὰ ξεσκεπάσῃ τὸ κεφάλι τῆς γυναίκας καὶ θὰ δώσει στὰ χέρια τῆς τὴ θυσία μνημοσύνου, τὴ θυσία τῆς ζηλοτυπίας. Ὁ ἱερέας θὰ ἔχει στὰ χέρια του τὸ νερὸ τοῦ ἐλέγχου τὸ καταραμένο πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτό. Θὰ ὀρκίσει τότε τὴ γυναῖκα ὁ ἱερέας καὶ θὰ τῆς πεί: "Ἄν δὲν ἔχει κοιμηθεῖ κανένας μαζί σου, ἂν δὲν ἀμάρτησες στὸ σύζυγό σου, νὰ εἶσαι ἀθῶα ἀπὸ αὐτὸ τὸ καταραμένο νερὸ τοῦ ἐλέγχου." Ἄν ὅμως ἔκανες παράβαση, ἐνῶ εἶσαι ἔγγαμη, ἂν ἀμάρτησες καὶ κοιμήθηκε κάποιος μαζί σου ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἄνδρά σου, θὰ σὲ ὑποβάλω στὸν ὄρκο. Θὰ ὀρκίσει ὁ ἱερέας τὴ γυναῖκα μὲ τοὺς ὄρκους αὐτῆς τῆς κατάρας καὶ ὁ ἱερέας θὰ πεί στὴ γυναῖκα: Νὰ σὲ καταραστεῖ ὁ Κύριος καὶ νὰ σὲ καταστήσῃ ἀποκρουστικὸ παράδειγμα καταραμένου ἀνθρώπου μέσα στὸ λαὸ σου, νὰ κάνει ὁ Κύριος νὰ σαπίσει ὁ μηρὸς σου καὶ νὰ πρηστεῖ ἡ κοιλιά σου. Καὶ νὰ μπεῖ αὐτὸ τὸ νερὸ τῆς κατάρας στὴν κοιλιά σου, νὰ τὴν κάνει νὰ πρηστεῖ καὶ νὰ πέσει σάπιος ὁ μηρὸς σου. Καὶ θὰ πεί ἡ γυναῖκα: Ναί ἔτσι, ἔτσι ἄς γίνει. Ὁ ἱερέας θὰ γράψῃ σὲ πινακίδιο τίς κατάρες καὶ θὰ τίς σβήσει στὸ νερὸ τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς κατάρας καὶ θὰ ποτίσῃ τὴ γυναῖκα μὲ τὸ νερὸ αὐτό, καὶ ἔτσι θὰ πάρει μέσα τῆς αὐτὸ τὸ νερὸ τὸ καταραμένο τοῦ ἐλέγχου. Στὴ συνέχεια ὁ ἱερέας θὰ πάρει ἀπὸ τὴ γυναῖκα τὴ θυσία τῆς ζηλοτυπίας καὶ θὰ τοποθετήσῃ τὴ θυσία ἀπέναντι στὸν Κύριο καὶ θὰ τὴν προσκομίσει στὸ θυσιαστήριο. Θὰ πάρει ὁ ἱερέας μὰ χούφτα ἀπὸ τὴ θυσία τοῦ μνημοσύνου τῆς, καὶ θὰ τὸ τοποθετήσῃ στὸ θυσιαστήριο, καὶ ἔπειτα θὰ ποτίσῃ τὴ γυναῖκα μὲ τὸ νερὸ. Καὶ ἂν ἔχει πράγματι μολυνθεῖ καὶ ἔχει διαφύγει τὴν προσοχὴ τοῦ ἀνδρα τῆς καὶ πάρει μέσα τῆς τὸ νερὸ τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς κατάρας καὶ πρηστεῖ ἡ κοιλιά τῆς καὶ πέσει ὁ μηρὸς τῆς σαπισμένος, θὰ παραδοθεῖ ἡ γυναῖκα στὴν κατάρα τοῦ λαοῦ τῆς. Ἄν ὅμως δὲν ἔχει μολυνθεῖ ἡ γυναῖκα καὶ εἶναι καθαρὴ θὰ εἶναι ἀθῶα, καὶ θ' ἀποκτήσῃ τέκνα»³⁸. Αὐτὰ λέγει ὁ νόμος. Ἐγὼ θὰ ἔλεγα

38. Ἀριθμ. 5, 12-28.

μος. Φαίην δ' ἂν ὅτι τὸ τῶν γεγραμμένων περί σχολαίως ἐν ὀλί-
 γαις ἐννοίαις εὖ μάλα συνενεγκών, ὁ θεὸς ἡμῖν γράφει Παῦλος
 «Τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ δῆματος
 τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομιῶσθαι ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ
 5 ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὰ, εἴτε φαῦλα».

ΠΑΛΛ. Οἶμαι μὲν ὀρθῶς εἰρησθαι ταυτί· πλὴν τὰ ἐφ' ἐκάστω
 τῶν τεθεσπισμένων διασάφει λεπτιῶς.

ΚΥΡ. Τὴν ἐν ὑποψίαις τοῦ μεμοιχεῦσθαι γυναῖκα, ὅταν ἐλέγ-
 χων ἐρήμην ὑπομείνη γραφήν, ἄγεσθαι προστέταχε πρὸς τὸν ἱε-
 10 ρέα, καὶ δὴ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἐστάναι Θεοῦ, καὶ τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ
 τὸ μέλλειν ἅπαντας παραστήσεσθαι τῷ Χριστῷ· εἴτα τὸ ὑπὲρ αὐτῆς
 προσάγεσθαι δῶρον κρίθινον ἄλευρον. ὡς λιθάνῳ διατεπασμένον,
 οὐκ ἐλαίῳ δεδευμένον· θυσία γὰρ ζηλοτυπίας ἐστίν, ἀναμμινή-
 σκουσα ἁμαρτίαν. Πρόδηλον οὖν ὅτι τῆς ἐκάστου ζωῆς δομὴ τις
 15 ὡσπερ ἄνεισι πρὸς Θεόν, τοῖς μὲν παρεμένοις ἐπὶ τὸ ῥάθυμον τὴν
 ἐφ' ἅπασι τοῖς ἐκτοπωτάτοις ἐπιφέρουσα γραφήν, τοῖς δέ γε διοῦν
 ὀρθῶς ἄριστα διεσπουδακόσιν, ἐπιμαρτυροῦσα τὸ γνήσιον. Ταύτη
 τοί φαμεν, καὶ σφόδρα εἰκότως, τῶν μὲν οὐκ ὄντως ἐν ὑποψίαις, τὰ
 δῶρα τὴν ἐκ πυρῶν σεμίδαλιν ἔχειν, προσόντος λιθάνου, καὶ μὴν
 20 καὶ ἐλαίου καταχεομένον. Ἐψεται γὰρ πάντως τῇ τέως ἀνθρωπί-
 νῃ ζωῇ, ἧς ἂν εἴη καὶ τύπος ἢ ἐκ πυρῶν σεμίδαλις, τὸ ἐν εὐωδία τε
 καὶ ἰλαρότητι καταλογίζεσθαι δεῖν παρὰ γε τῷ φιλαρέτῳ Θεῷ.
 Νόθου δὲ καὶ ζωῆς κτηνοπρεποῦς σημεῖον ἂν γένοιτο καὶ μάλα
 σαφὲς τὸ κρίθινον ἄλευρον· κτηνοπρεπέστερον γὰρ πῶς, καὶ οὐκ
 25 εὐκόως ἀνθρώπῳ λίαν, τὸ ἀκρατέες εἰς ὄρεξιν, καὶ τὸ ἀχαλίνως ἰέναι
 θέλειν εἰς ἐκτόπους ἡδονάς. Ταύτη τοι κρίθινον ἄλευρον, ἢ ἐπὶ νό-
 θῳ ζωῇ κατηγορουμένη γυνή, προσεκόμιζε τῷ Θεῷ, λιθάνου τε
 καὶ ἐλαίου δίχα, τοῦτ' ἐστίν, εὐωδίας τε καὶ ἰλαρότητος· θυσία γὰρ
 ἐστίν ἀναμμινήσκουσα ἁμαρτίαν. Ὅπου δὲ ἀνάμνησις ἁμαρτίας,
 30 πῶς ἂν ἢ πόθεν εἴη τὸ ἰλαρόν; Οὐ γὰρ ἐν ἐλπίδι στεφάνων ὁ κρινό-
 μενος, ἀλλ' ἐν φόβῳ δίκης καὶ πυρός. Καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις, ἀκα-

ὅτι ὅσα ἔχουν γραφεῖ με τὴν ὑπεραφθονία, ἀφοῦ τὰ συμπτύκνωσε σὲ λίγα νοήματα ὁ θεὸς Παῦλος, μᾶς λέγει· «Γιατὶ ὅλοι μας πρέπει νὰ παρουσιαστοῦμε μπροστὰ στὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ λάβει καθένας τὴν ἀμοιβή του ἀνάλογα με ὅσα ἔπραξε στὴ ζωὴ, εἴτε καλὰ εἴτε κακὰ»³⁹.

ΠΑΛΛ. Ὅρθά νομίζω εἰπώθηκαν αὐτὰ. Μόνο διασαφήνισε με λεπτομέρεια ὅσα ἔχουν θεσπιστεῖ γιὰ τὸν καθένα.

ΚΥΡ. Τῆ γυναίκα γιὰ τὴν ὁποία ὑπάρχει ἡ ὑποψία ὅτι ἔχει διαπράξει μοιχεία, ὅταν τῆς γίνεи καταγγελία χωρὶς ἀποδείξεις, πρόσταξε νὰ ὀδηγεῖται στὸν ἱερέα καὶ νὰ στέκεται μπροστὰ στὸν Θεό, καὶ αὐτό, νομίζω, δηλώνει τὸ ὅτι πρόκειται νὰ παρουσιαστοῦμε ὅλοι ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ. Ἐπειτα τὸ κριθαρένιο ἀλεύρι ποὺ προσφέρεται γι' αὐτὴν ὡς δῶρο, ὅχι πιασπαλισμένο με λιβάνι οὔτε ποτισμένο με λάδι· γιατί εἶναι θυσία ζηλοτυπίας, ποὺ θυμίζει τὴν ἁμαρτία. Ἔναι λοιπὸν ὀλοφάνερο, ὅτι ἀπὸ τῆ ζωὴ τοῦ καθενὸς ἀνεβαίνει σὰν κάποια ὁσμὴ πρὸς τὸν Θεό, προκαλώντας σ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀφεθεῖ στὴ ραθυμία τὴν καταγγελία γιὰ ὅλα τὰ ἀνεπίτρεπτα ποὺ ἔπραξαν, ἐνῶ σὲ ὅσους ἔδειξαν ἀριστη φροντίδα νὰ ζήσουν ὀρθά, δίνει μαρτυρία γιὰ τὴ γνησιότητά τους. Γι' αὐτὸ λέμε, καὶ πολὺ εὐλογα, τὰ δῶρα τῶν γυναικῶν ποὺ δὲν βαρύνονται με ὑποψία ἀποτελοῦνται ἀπὸ σιμγδάλι πιασπαλισμένο με λιβάνι καὶ με λάδι ποὺ χύνεται πάνω σ' αὐτό. Γιατὶ θ' ἀκολουθήσει ὅπωςδὴποτε τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ, ποὺ τύπος τῆς θά μπορούσε νὰ εἶναι καὶ τὸ σιμγδάλι ἀπὸ τὸ σιτάρι, ἡ καταξίωση με εὐωδία καὶ γλυκύτητα κοντὰ στὸν Θεὸ ποὺ ἀγαπᾷ τὴν ἀρετὴ. Σημεῖο τῆς νόθης ζωῆς ποὺ ἀρμόζει στὰ ζῶα μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ, καὶ μάλιστα πολὺ σαφές, τὸ κριθαρένιο ἀλεύρι· γιατί ἀρμόζει κατὰ κάποιο τρόπο περισσότερο στὰ ζῶα καὶ δὲν ἀρμόζει πολὺ στὸν ἄνθρωπο ἢ ἀσυγκράτητη ἐπιθυμία καὶ ἡ θέληση νὰ τρέχει χωρὶς χαλινὸ στὶς αἰσχροὺς ἡδονές. Γι' αὐτὸ ἡ γυναίκα ἢ κατηγορούμενη γιὰ νόθη ζωὴ προσκομίζε στὸν Θεὸ κριθαρένιο ἀλεύρι χωρὶς λιβάνι καὶ λάδι, δηλαδή χωρὶς εὐωδία καὶ γλυκύτητα· γιατί ἦταν θυσία ποὺ θυμίζε τὴν ἁμαρτία. Κι ὅπου ὑπάρχει θύμηση ἁμαρτίας, πῶς ἢ ἀπὸ ποῦ νὰ βρεθεῖ ἡ γλυκύτητα; Γιατὶ αὐτὸς ποὺ κρίνεται, δὲν περιμένει δέδαια στεφάνια, ἀλλὰ φοβάται τὴν τιμωρία καὶ τὴ φωτιά.

τακάλυπτος ἡ γυνὴ προσάγεται τῷ κριτῇ, τοῦτ' ἔστιν, οὐκ ἐν τῷ
 συνήθει καὶ πρέποντι κόσμῳ. Καὶ τίς ἂν γένοιτο τοῦδε λόγος;
 Ἀκοσμίας γὰρ τὰ ἐγκλήματα καὶ βδελυρίας ἡ γραφή. Μέμνησο δὲ
 ὅτι γυναῖκα ἀκατακάλυπτον οὐκ ἔβ' προσεύχεσθαι τῷ Θεῷ, νομο-
 5 μαθῆς ὧν ὁ Παῦλος, τοῦ κατακαλύπτεσθαι δεῖν αὐτὴν τὸν τῆς
 φύσεως νόμον εἰς ἀπόδειξιν ἐλών. «Ἡ γὰρ κόμη», φησὶν, «ἀντὶ
 περιβολαίου δέδοται αὐτῇ». Οὐκέτι οὖν ἐν κόσμῳ τὸ γύναιον ἦν,
 διαβεβλημένον ἐπ' ἀκοσμία. Ἀκατακάλυπτον δὲ καὶ ἐτέρως
 γυμνᾶ γὰρ ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ κρίνοντος τὰ πάντα ἐστὶ λάθοι δ' ἂν
 10 ὄλως οὐδεὶς τὸν ἐτάζοντα καρδίας καὶ νεφρούς, καὶ διὰ προφήτου
 φωνῆς ὡδὶ λέγοντος «Θεὸς ἐγγίζων ἐγὼ εἰμι, λέγει Κύριος, καὶ
 οὐχὶ Θεὸς πόρρωθεν. Μὴ ἀπ' ἐμοῦ κρυθῆσεται τι;». Πλὴν ὅτι
 Χριστὸς ὁ κρίνων ἐστίν, αἰνιγματωδῶς ὑποφαίνει πάλιν. Ὑδωρ
 γὰρ, ἔφη, ζῶν τε καὶ καθαρὸν εἰς ἀγγεῖον ὀστράκινον ἐνίεσθαι
 15 δεῖν, καὶ μὴν καὶ ἀπὸ τῆς γῆς τῆς οὔσης ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Εἶτα τῶν
 τῆς ἀρεῆς λόγων ἐναποπλυνθέντων ὕδατι, πίνειν ἐκέλευσε τὴν ἐν
 ὑποψίαις τοῦ πεπορνεῦσθαι γυναῖκα. Καί, «Εἰ μὲν ἔνοχος εἶη τῷ
 ἐγκλήματι, προσηθήσεται», φησὶ, «κοιλίαν, καὶ πεσεῖται μηρός· εἰ
 δὲ τῆς αἰτίας ἀπήλλακται, καὶ οὐκ ἀληθὲς ἐπ' αὐτῇ τὸ ὑπειλημμέ-
 20 νον, ἐκοπεματιεῖ σπέρμα».

ΠΑΛΛ. Τίς οὖν ὁ λόγος; ἢ πῶς ἂν ἡμῖν καὶ διὰ τῶν ἀρετίως
 ὠνομασμένων, ὁ Χριστὸς σημαίνοιτο;

ΚΥΡ. Διὰ μὲν γὰρ τοῦ ὕδατος τοῦ ζῶντος καὶ καθαροῦ, τὸν
 ζωοποιὸν συνήσεις τὸν Θεοῦ Λόγον, τὸν ἀληθῶς καθαρὸν, καὶ
 25 ἁμαρτίας ἀμέτοχον παντελῶς, ὃς ἐν σαρκὶ γέγονε, καθάπερ ἐν
 ὀστρακίνῳ σκευεῖ. Χοῦς γὰρ ὅτι καὶ ἀπὸ γῆς ἡ σάρξ, πῶς ἂν ἡ
 πόθεν ἀμφίβολον; Διὰ δέ γε τῆς ἀπὸ τῆς σκηνῆς γῆς, τὸν ἐν θα-
 νάτῳ νοήσεις δι' ἡμᾶς εἴρηται γὰρ τῇ ἀνθρώπου φύσει· «Γῆ εἶ
 καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση». Διὰ δέ γε τῶν λόγων τῆς ἀρεῆς, τὸν ὑπὲρ
 30 ἡμῶν γεγονότα κατάραν, διὰ τὸ ἐπὶ ξύλον κρεμασθῆναι, συνή-
 σεῖς εὐ μάλα. Γέγραπται γάρ, ὅτι καὶ «Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρε-

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτά, ἡ γυναίκα ὁδηγεῖται στὸν κριτὴ μὲ ἀκάλυπτο κεφάλι, δηλαδή χωρὶς τὸν συνηθισμένο στολισμὸ πού τῆς πρέπει. Καὶ ποιὸς εἶναι ὁ λόγος γι' αὐτό; Ἐπειδὴ ὑπάρχει ἔγκλημα ἀπρέπειας καὶ κατηγορία γιὰ αἰσχρότητα. Θυμήσου ὅτι ὁ νομομαθὴς Παῦλος δὲν ἐπιτρέπει νὰ προσεύχεται στὸν Θεὸ ἡ γυναίκα χωρὶς κάλυμμα κεφαλῆς, καὶ γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ καλύπτεται χρησιμοποιοῦν ὡς ἀπόδειξη τὸ νόμο τῆς φύσης. Γιατὶ λέγει: «Τὰ μαλλιά δόθηκαν σ' αὐτὴν ὡς ἔνδυμασία»⁴⁰. Δὲν ἦταν λοιπὸν πιά ἡ γυναίκα εὐπρεπής, ἀφοῦ ἡ κατηγορία ἦταν γιὰ ἀπρέπεια. Ἀκάλυπτη (μπροστὰ στὸν ἱερέα) πρέπει νὰ εἶναι καὶ γι' ἄλλο λόγο· γιατί μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ κριτῆ ὅλα εἶναι γυμνά καὶ κανένας δὲν μπορεῖ νὰ διαφύγει καθόλου αὐτὸν πού ἐξετάζει νεφροὺς καὶ καρδιές καὶ πού μὲ τὴ φωνὴ τοῦ προφήτη λέγει: «Ἐγὼ εἶμαι Θεὸς πού βρῖσκομαι πλησίον, λέγει ὁ Κύριος, καὶ ὄχι Θεὸς πού βρῖσκομαι μακριά. Μήπως θὰ κρυφτεῖ κάποιος ἀπὸ μένα;»⁴¹. Ἄλλ' ὅτι ὁ Κριτὴς εἶναι ὁ Χριστὸς τὸ δηλώνει πάλι μὲ αἰνίγμα. Γιατὶ εἶπε, ὅτι πρέπει νὰ βάλει νερὸ πηγαῖο καὶ καθαρὸ σὲ πῆλινο ἀγγεῖο, καθὼς καὶ λίγο χῶμα ἀπὸ τὸ χῶμα τῆς σκηνῆς. Ἐπειτα, ἀφοῦ πλυθοῦν μὲ τὸ νερὸ τὰ λόγια τῆς κατάρας, διέταξε νὰ πιεῖ ἡ γυναίκα πού ὑπάρχει ὑποψία ὅτι ἔχει πορνεύσει. Καὶ «ἂν, σύμφωνα μὲ τὴν κατηγορία, εἶναι ἔνοχη, θὰ πρηστεῖ», λέγει, «ἢ κοιλιά της καὶ θὰ σαπίσει ὁ μηρὸς της, ἂν ὅμως ἔχει ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν ἔνοχὴ καὶ δὲν ἀληθεύει ἡ ὑποψία γι' αὐτὴν, τότε θ' ἀποκτήσει σπέρμα τέκνου».

ΠΑΛΛ. Γιὰ ποῖο λόγο λέγονται αὐτά; Ἡ πῶς μ' αὐτά πού μόλις εἶπαμε θὰ μπορούσε νὰ ὑποδηλωθεῖ ὁ Χριστός;

ΚΥΡ. Μὲ τὸ ζωντανὸ καὶ καθαρὸ νερὸ θὰ ἐννοήσεις τὸν ζωντανὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι καθαρὸς ἀληθινὰ καὶ τελείως ἀμέτοχος ἀπὸ ἁμαρτία, καὶ πού ἦρθε σ' ἐμᾶς μὲ σάρκα, σὰν μέσα σὲ πῆλινο σκεῦος. Πῶς λοιπὸν ἢ ἀπὸ ποῦ θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρξει ἀμφιβολία ὅτι ἡ σάρκα εἶναι χῶμα πού προήλθε ἀπὸ τὴ γῆ; Μὲ τὸ χῶμα τώρα πού παίρνει ἀπὸ τὴ σκηνὴ θὰ ἐννοήσεις ἐκεῖνον πού ὑπέστη τὸ θάνατο γιὰ χάρη μας. Γιατὶ ἔχει λεχθεῖ γιὰ τὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου: «Εἶσαι χῶμα καὶ στὸ χῶμα θὰ καταλήξεις»⁴². Μὲ τὴν κατάρα πάλι πού λέγεται θὰ ὑπονοήσεις εὐκολὰ αὐτὸν πού γιὰ χάρη μας ἔγινε κατάρα, ἐπειδὴ κρεμάστηκε ἐπάνω στὸ ξύλο τοῦ σταυροῦ. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ:

42. Γεν. 3, 19.

μάμενος ἐπὶ ξύλου». Ὅταν τοίνυν εἰς τὸ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καθίκοιτο δάθος, Θεὸς κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὁ Ἐμμανουήλ, ἐνόχους μὲν ὄντας πταιίσμασιν, ἐλέγξει κολάζων κατελιημμένους δὲ οὐκ ἐν τούτοις, καρποφόρους ἀποφανεῖ. Τοῦτο γάρ, οἶμαι, 5 ἐστὶ τό, ἐκπερματιεῖ σπέρμα, τῆς ψυχῆς τὸ καρπογόνον, τοῦ σωματικοῦ σημαίνοντος πάθους

ΠΑΛΛ. Ἐριστα ἔφη.

ΚΥΡ. Πορνεία μὲν οὖν καὶ τὰ σαρκὸς πάθη κατακιβδηλεύει τὸν ἄνθρωπον, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἐξίστησιν οἰκειότητος οἱ γὰρ ἐν 10 σαρκὶ ὄντες, Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. Σάρκα δέ, καθάπερ ἐγῶμαι, τὸ σαρκικὸν ὀνομάζει φρόνημα. Νοοῖτο γὰρ ἂν ὡδὶ τὸ γεγραμμένον ὀρθῶς. Τρόπος δὲ αὐτὸς πρὸς τόδε φαυλότητος, καὶ μὴν καὶ ἡθῶν ρυθμὸς ἀγριότητος, καὶ εἰς πᾶν ὅτιοῦν τῶν ἐκτοπιωτάτων ἐς:τηλία, 15 βδελυροὺς ἡμᾶς καὶ ἀνιέρους ἀποτελεῖ. Οὐ γὰρ τοι προσήκει σαρκικῶν ἡμᾶς μόνων κατανδρίζεσθαι παθῶν, ἀλλὰ καὶ ἡθῶν ἡμερότητι διαπρέπειν, καὶ ἀγάπης ὅτι μάλιστα τῆς εἰς ἀδελφούς ἐπιμελητᾶς ἀναφαίνεσθαι, καὶ τοῖς τῆς δικαιοσύνης ἀυχήμασιν ὀρθᾶσθαι κατεστεμμένους, καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις, λεπτόν καὶ ἐξησκημένον ἐν γε δὴ σφίσι αὐτοῖς ἔχειν τὸν νοῦν, ταῖς περὶ Θεοῦ δόξαις 20 ἀδιαστροφῶς προσβάλλοντα, καὶ ἐν δογμάτων ἐρεῦναι πανταχῇ σφύζοντα τὸ ἀνωμήτως ἔχον τέλειοι γὰρ οἱ τοιοῖδε, κατὰ τὸ ἀληθές οὐδενὸς ὄντες τῶν ἀρίστων ἐπιδεεῖς ἄρτιον γὰρ εἶναι δεῖν τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον καὶ ὁ θεῖος ἡμῖν ἔφη Παῦλος «Ἄρτιον» δέ φησι τὸν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτυμένον, καὶ ἐπιτηδείως ἔχοντα 25 πρὸς τὸ κατορθοῦν εὐμάλα δύνασθαι τὴν ἀρετὴν. Ἡ οὐχ ὡδε ἔχει;

ΠΑΛΛ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΚΥΡ. Θεὰ δὴ οὖν ὅπως αἰνιγματωδῶς ὁ νόμος εἰς ἀνθρωπίνων ἡθῶν ὑποτύπωσιν, ζῶᾶ τε πολλὰ τῶν ἀλόγων, καὶ μὴν καὶ πτηνῶν καὶ ἐνδύδρων γένη παρενεγκῶν, κατὰ μυρίους ἡμᾶς ὀνί- 30 νησι τρόπους. Καὶ μὴ τι θαυμάσης, ὅπου καὶ αὐτοῖς ἔσθ' ὅτε παρεικάζει φυτοῖς, ἀπὸ τῆς ἐκάστου ποιότητος φουκῆς κατασημαίνων

«Εἶναι καταραμένος καθένας πού θά κρεμαστῆ στο ξύλο»⁴⁵. «Όταν λοιπόν κατεβῆ σ' αὐτά τῆς ἀνθρώπινης διάνοιας, ὄντας ὁ Ἐμμανουὴλ ἀπὸ τῆ φύση του Θεός, ὅσους θά εἶναι ἔνοχοι γι' ἁμαρτίες θά τοὺς ἐλέγξει, ὅσους ὅμως θά εἶναι χωρὶς ἁμαρτία θά τοὺς ἀποδείξει γεμάτους ἀπὸ καρπούς. Γιατὶ αὐτό, νομίζω, σημαίνει ἡ φράση, «ἐκσπερματιεὶ σπέρμα»· τὸ σωματικὸ δηλαδὴ πάθος σημαίνει τὴν καρποφορία τῆς ψυχῆς.

ΠΑΛΛ. Μίλησες πολὺ ὠραῖα.

ΚΥΡ. Ἡ πορνεία λοιπόν καὶ τὰ σαρκικὰ πάθη διαφθείρουν τὸν ἄνθρωπο καὶ τοῦ στεροῦν τὴν οἰκειότητα μὲ τὸν Θεό· γιατί ὅσοι ζοῦνε μέσα στὴ σάρκα δὲν μποροῦν ν' ἀρέσουν στὸν Θεό⁴⁶. Σάρκα πάλι, ὅπως ἐγὼ νομίζω, ὀνομάζει τὸ σαρκικὸ φρόνημα. Γιατὶ ἔτσι μπορεῖ νὰ νοηθεῖ ὀρθὰ αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς φαυλότητος καὶ ὁ ἄνυθος τῆς ἀγριότητος τῶν ἡθῶν καὶ ἡ ἐλαφρότητα σὲ ὅποιοδήποτε παράλογο μᾶς κάνει ἀκάθαρτους καὶ ἀνίερους. Γιατὶ βέβαια δὲν πρέπει νὰ φαινόμεστε μόνον ἄνδρῆοι σ' αὐτὰ σαρκικὰ πάθη, ἀλλὰ νὰ διαπρέπομε καὶ στὴν ἡμερότητα τῶν ἡθῶν καὶ νὰ ἀναδεικνυόμεστε κατεξοχὴν ἐπιμελητὲς τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας καὶ νὰ φαινόμεστε στεφανωμένοι μὲ τὰ καυχήματα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ νὰ ἔχομε τὸν νοῦ λεπτὸ καὶ ἐξασκημένο σ' αὐτὰ, ὥστε νὰ προσεγγίζει τις ἀντιλήψεις περὶ Θεοῦ χωρὶς διαστροφές, καὶ παντοῦ στίς ἐρευνες γιὰ τὰ δόγματα νὰ διασώζει τὸ ἄμειπτο. Γιατὶ αὐτοὶ εἶναι τέλειοι καὶ ἀληθινὰ δὲν τοὺς λείπει τίποτε ἀπὸ τὰ ἄριστα· καθόσον καὶ ὁ θεῖος Παῦλος μᾶς εἶπε ὅτι ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ εἶναι τέλειος· «Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ», λέγει, «νὰ εἶναι τέλειος καὶ καταρτισμένος γιὰ κάθε καλὸ ἔργο»⁴⁵, καὶ νὰ ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ κατορθώνει κατὰ ἄριστρο τρόπο τὴν ἀρετὴ. Ἡ μήπως δὲν εἶναι ἔτσι;

ΠΑΛΛ. Πῶς δηλαδὴ ὄχι;

ΚΥΡ. Πρόσεχε λοιπόν πῶς ὁ νόμος κατὰ τρόπο αἰνιγματικὸ, προκειμένου νὰ ὑποτυπώσει τὰ ἀνθρώπινα ἡθῆ, προσκομίζοντας πολλὰ ἄλογα ζῶα, ἀλλὰ καὶ πουλιὰ καὶ ὑδρόβια, μᾶς ὠφελεῖ μὲ ἀπειρους τρόπους. Καὶ μὴν ἀπορήσεις γι' αὐτό, τὴ στιγμή πού πολλές φορὲς μᾶς παρομοιάζει καὶ μὲ αὐτὰ ἀκόμα τὰ φυτὰ, ὑποδηλώνοντας

45. Β' Τιμ. 3, 17.

ἀστείως τὰ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν καθ' ἡμᾶς Ἔφη γάρ που Θεὸς διὰ
 φωνῆς Ἡσαΐου, τῶν εἰς Χριστὸν διὰ πίστεως ἀνατεθαλκῶτων εἰς
 ζωὴν τὰς εὐσομίας ὑποδηλῶν, δῆλον δὲ ὅτι τὰς πνευματικὰς καὶ
 μὴν καὶ ὑψώματα τὰ εἰς ἀρετὴν· «Καὶ ποιήσω ἐν τῇ ἐρήμῳ ὕδωρ
 5 ζῶν, καὶ ἐν γῆ ἀνύδρω ποταμούς, καὶ θήσω εἰς τὴν ἀνύδρον γῆν,
 κέδρον καὶ πύξον καὶ μυρσίνην καὶ κυτάρισσον καὶ λεύκη». Καὶ
 πάλιν· «Καὶ ἔσται», φησὶν, «ἀντὶ τῆς στοιδῆς ἀναθήσεται κυτάρ-
 ρισσος ἀντὶ δὲ κονύξης ἀναθήσεται μυρσίνη»· στοιδῆν, οὔμαιπου,
 καὶ κόνυξαν, τὰς ἀνημέρους ἔτι ψυχὰς καὶ ἐν εἰδει τῆς ἀγρίας
 10 ἀκάνθης ἐκφαινομένης παρά γε τοῖς τῆς θεότητος ὀφθαλμοῖς, ὀνο-
 μάζων εὐφυῶς. Ἀλλὰ καὶ λίθοις ἔσθ' ὅτε τὸ σεπτὸν τῶν ἁγίων
 παρεικάζεται σίφος· «Λίθοι γὰρ ἅγιοι κυλλίονται ἐπὶ τῆς γῆς».
 Καὶ μὴν καὶ ζύμη προσεοικέναι καὶ κόκκῳ σινάπεως τὴν τῶν
 οὐρανῶν βασιλείαν ἔφασκεν ὁ Σωτὴρ. Ἐκ πολλῶν οὖν ἄρα καὶ
 15 ἐναργεσιᾶτων παραδειγμάτων καταδηλοῦν ἔθος τῆ θεοπνεύστῳ
 Γραφῇ τὰ ἀνθρώπινα.

ΠΑΛΛ. Σύμφημι.

ΚΥΡ. Ἄθρει δὴ οὖν ὅτι μυρία μὲν ὅσα κτηνῶν εἶδη, καὶ μὴν
 τὰ πτηνῶν καὶ τὰ νηκτῶν παρενεγκοῦσα χρησίμως, τὰ μὲν, ὡς
 20 ἀκάθαρτα καταμαίει παντελῶς, τὰ δὲ αὐτὸ προσίεται τε καὶ ἀπαλ-
 λάττει διαβολῆς, ἵν' εἰδεῖεν ὀρθῶς οἱ Θεῷ λατρεύοντες, τίνα μὲν
 δρῶντες οὐκ εἰσδεχθεῖεν ἄν, τίνων δὲ νουνεχῶς ἀπεσχημένοι, μώ-
 μου μὲν ἔσσονται μακράν, λαμπροὶ δ' ἄν εἶεν καὶ ἀξιόληπτοι καὶ
 ψήφῳ τῆ ἀνωθεν τετιμημένοι. Ἔχει δὲ οὕτως ἡμῖν ὁ ἐπὶ τῷδε
 25 νόμος· «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν καὶ Ἀαρῶν, λέγων·
 Λαλήσατε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, λέγοντες Ταῦτα τὰ κτήνη, ἃ φάγε-
 σθε ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, πᾶν κτήνος διχηλοῦν
 ὄπλην, καὶ ὄνυχιστῆρας ὄνυχίζον δύο χηλῶν, καὶ ἀνάγον μηρυκι-
 σμὸν ἐν τοῖς κτήνεσι, ταῦτα φάγεσθε· πλὴν ἀπὸ τούτων οὐ φάγε-
 30 σθε, ἀπὸ τῶν ἀναγόντων μηρυκισμὸν, καὶ ἀπὸ τῶν διχηλοῦντων
 τὰς ὄπλάς, καὶ ὄνυχίζόντων ὄνυχιστῆρας τὸν κάμηλον, ὅτι ἀνάγει
 μηρυκισμὸν, ὄπλην δὲ οὐ διχηλεῖ, ἀκάθαρτον τοῦτο ὑμῖν, καὶ τὸν
 δασύποδα, ὅτι ἀνάγει μηρυκισμὸν, καὶ ὄπλην οὐ διχηλεῖ, ἀκάθα-

46. Ἦσ. 41, 18-19.

47. Ἦσ. 55, 11.

μέ τρόπο κομψό ἀπό τή φυσική ποιότητα τοῦ καθενός τὰ σχετικά μέ τόν καθένα ἀπό μᾶς. Εἶπε δηλαδή κάπου ὁ Θεός μέ τὸ στόμα τοῦ Ἰσαΐα, ὑποδηλώνοντας τίς εὐωδίες ἐκείνων πού μέ τήν πίστη στὸν Χριστὸ ἔχουν ἀναβλαστήσει στή ζωή, τίς εὐωδίες τίς πνευματικὲς προφανῶς καὶ βέβαια καὶ τίς ἀναβάσεις στὶς πῶ μεγάλες βαθμίδες τῆς ἀρετῆς· «Θὰ κάνω ν' ἀναβλύσει μέσα στήν ἔρημο νερὸ ζωντανὸ καὶ νὰ τρέχουν ποτάμια σὲ κατάξερη γῆ, καὶ θὰ κάνω νὰ φυτρώσουν στήν ἀνυδρη γῆ κέδρα καὶ πυξάρια καὶ μυρσίνες καὶ κυπαρίσσια καὶ λεῦκες»⁴⁶. Καὶ ἄλλοῦ λέγει· «Καὶ στή θέση τῆς ἀστοιβιάς θὰ ὑψωθεῖ κυπαρίσσι. καὶ στή θέση τῆς κόνυζας θὰ ὑψωθεῖ μυρσίνη»⁴⁷. Στοιβὴ καὶ κόνυζα ὀνομάζει κατάλληλα τίς ψυχὲς πού δὲν ἔχουν ἀκόμα ἐξημερωθεῖ καὶ φαίνονται στὰ μάτια τῆς θεότητος ὅμοιες μέ τ' ἀγρία ἀγκάθια. Ἄλλὰ καὶ μέ πέτρες κάποτε παρομοιάζεται τὸ σεπτὸ πλῆθος τῶν ἀγίων. Γιατί λέγει· «Ἄγιοι λίθοι κυλοῦν ἐν ἄνω στή γῆ»⁴⁸. Ἐπίσης καὶ ὁ Σωτῆρας ἔλεγε, ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μοιάζει μέ ζύμη καὶ μέ σπóρο σιναπιοῦ⁴⁹. Μὲ πολλὰ λοιπὸν καὶ ζωηρὰ παραδείγματα ἡ θεόπνευστη Γραφή συνηθίζει νὰ δηλώνει τὰ ἀνθρώπινα.

ΠΑΛΛ. Συμφωνῶ.

ΚΥΡ. Πρόσεχε λοιπὸν ὅτι παρουσιάζοντας μύρια ὄσα εἶδη ζῶων μέ τρόπο χρήσιμο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἀκόμα τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ὑδρόβια, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὰ ὡς ἀκάθαρτα τὰ θεωρεῖ τελειῶς μολυσμένα, ἐνῶ ἄλλα τὰ δέχεται καὶ τὰ ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴν κατηγορία, γιὰ νὰ μάθουν ὅσοι λατρεύουν ὀρθὰ τὸν Θεό, τί πράττοντας δὲν θὰ γίνουν δεκτοί, καὶ ἀπὸ ποιά ἂν ἀπέχουν φρόνημα, θ' ἀποφύγουν ἀσφαλεῖς τὴ μομφή καὶ θὰ γίνουν λαμπροὶ καὶ ἄξιοι νὰ γίνουν δεκτοὶ καὶ νὰ τιμηθοῦν μέ τὴν οὐράνια ἀπόφαση. Ὁ σχετικὸς νόμος ἔχει ὡ ἐξῆς· «Μίλησε ὁ Κύριος πρὸς τὸν Μωυσῆ καὶ τὸν Ἀαρών καὶ τοὺς εἶπε· Μιλήστε στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ πέστε τους· Αὐτὰ εἶναι τὰ ζῶα πού θὰ φάτε ἀπὸ ὅλα τὰ ζῶα πάνω στή γῆ· κάθε ζῶο δίχηλο, μέ νύχι καὶ στὶς δύο χηλές καὶ πού εἶναι ζῶο μηρυκαστικό, αὐτὰ τὰ ζῶα θὰ τὰ τρώγετε. Δὲν θὰ φάτε ὅμως ἀπὸ αὐτὰ πού μηρυκάζουν κι ἔχουν δύο χηλές μέ χωριστὰ νύχια, ὅπως εἶναι ἡ καμήλα, πού μηρυκάζει ἀλλὰ δὲν ἔχει δίχηλη ὀπλή· αὐτὸ θὰ εἶναι γιὰ σᾶς ἀκάθαρτο ζῶο. Ἐπίσης τὸν λαγὸ, πού δὲν μηρυκάζει καὶ δὲν ἔχει δίχηλη ὀπλή, θὰ εἶναι κι αὐτὸς

48. Ζαχ. 9, 19.

49. Λουκᾶ 13, 19.

τον τοῦτο ὑμῖν, καὶ τὸν χοιρογρύλλιον, ὅτι ἀνάγει μηρυκισμόν, καὶ ὄπλην οὐ διχηλεῖ ἀκάθαρτον τοῦτο ὑμῖν, καὶ τὸν ὄν, ὅτι διχηλεῖ ὄπλην, τοῦτο καὶ ὀνυχίζει ὄνυχας ὄπλης, καὶ τοῦτο οὐκ ἀνάγει μηρυκισμόν, ἀκάθαρτον τοῦτο ὑμῖν. Ἐκ τῶν κρεῶν αὐτῶν οὐ 5 φάγεσθε, καὶ τῶν θηησιμαίων αὐτῶν οὐ φάγεσθε, ἀκάθαρτα ταῦτα ὑμῖν».

Ἐναργέστατα μὲν οὖν ὁ Χριστός, «Ὁὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα», φησὶ, «κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον». Εἴρηται δὲ πού καὶ πρὸς τὸν θεοπέσιον Πέτρον, τῆς σινδόνης ἄνωθεν καθιεμένης τέσσαρσιν 10 ἀρχαῖς, ἐν ἧ πάντα γέγραπται τὰ τετράποδα καὶ πτηνὰ: «Ἀναστάς Πέτρε, θύσον καὶ φάγε». Ἀνακεκραγὸτος δὲ τοῦ μαθητοῦ καὶ τὴν νομικὴν ἐπιτήρησιν δεδιότος ἔτι καὶ «Μηδαιῶς, Κύριε», λέγοντος, «ὅτι οὐδ' ἔποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον, οὐδὲ εἰσηλθεν εἰς τὸ σιόμα μου πᾶν κρέας βέδηλον», πάλιν ἐφώνει Θεός 15 «Ἄ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου». Γράφει δὲ καὶ ὁ θεοπέσιος Παῦλος, ὅτι «Βρωμα ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ Θεῷ». Ἔστι δὴ οὖν οὐκ ἀσυμφανές, ὅτι βεδηλοῖ μὲν τι τῶν ὄντων ἡκιστα μὲν ὁ νόμος, πάντα δὲ οἶδε καθαρὰ τοῖς καθαροῖς: ἀλλ' εἰς ἡθῶν ποιότητας ἀνθρωπίνων τὸ ἐκάστου ζώου φυσικὸν εὐ μάλα παραλαβὼν, ὀνί- 20 νησιν οὐ μετρίως. Μάθοις δ' ἂν ὃ φημι δὴ, καὶ τῶνδε πάλιν, ἀληθές ὅτι καὶ ἀναμφίβολον. Τὰ γάρ τοι πᾶσι κατεγνωσμένα, καταμινσάττεσθαι δεῖν ὁράται προσεταχώς, κάμηλον δὴ λέγω καὶ τὸν χοιρογρύλλιον, νυκτικόρακα καὶ τὸν καταρράκτην καὶ ἀσκαλαβώτην καὶ μυγαλὴν καὶ τὰ ἔτι τούτων αἰσχίονα. Ἄρ' οὖν οὐκ ἐναρ- 25 γῆς ὡς ἔν γε τούτοις ὁ τοῦ νομοθέτου σκοπὸς εἴη ἂν, ὡ ἀγαθῆ;

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν εἰς ἡθῶν ποιότητα μετακομιστέον εὐ μάλα τὰ φυσικῶς ἐνόητα τισὶ τῶν ἀλόγων ζώων, ἐκάστου, φέρε εἰπεῖν, καταγράφοντος ὡσπερ ἐν ἑαυτῷ τὸν τοῦ δεῖνος τρόπον, καὶ ἐν οἷς 30 ἂν εἴη κατασημαίνοντος. Ἡ γὰρ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ κατειθίσμεθα πως, τοὺς μὲν ἄγαν θερμούς καὶ εὐσθενεστάτους καὶ θρόσει τῶν ἄλλων ὑπερφέροντας, σὺς ἢ λέοντας ἢ τι τῶν τοιούτων ἕτερον

50. Λευϊτ. 11, 1-8.

52. Πράξ. 10, 13-16.

51. Ματθ. 15, 11.

53. Α' Κορ. 8, 8.

ἀκάθαρτος γιὰ σᾶς. Ἐπίσης καὶ ὁ σκαντζόχοιρος, πού δὲν μηρυκάζει καὶ δὲν ἔχει ὀπλὴ δίχηλη, θὰ εἶναι ἀκάθαρτο καὶ αὐτὸς γιὰ σᾶς. Καὶ τὸν χοῖρο, πού ἔχει ὀπλὴ δίχηλη καὶ χωριστὰ νύχια, ἀλλὰ δὲν μηρυκάζει, θὰ εἶναι κι αὐτὸς ἀκάθαρτος γιὰ σᾶς. Δὲν θὰ φάτε ἀπὸ τὸ κρέας αὐτῶν τῶν ζώων καὶ δὲν θ' ἀγγίζετε τὰ πτώματά τους, γιὰτι εἶναι ἀκάθαρτα γιὰ σᾶς»⁵⁰.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Χριστὸς μὲ μεγάλη σαφήνεια λέγει: «Δὲν κάνει τὸν ἄνθρωπο ἀκάθαρτο ὅ,τι μπαίνει ἀπὸ τὸ στόμα»⁵¹. Εἰπώθηκε κάπου καὶ πρὸς τὸν θεσπέσιο Πέτρο, ἐνῶ τὸ σεντόνι κατέβαινε ἀπὸ πάνω μὲ δεμένες τὶς τέσσερις ἄκρες, πάνω στὸ ὁποῖο ἦταν ζωγραφισμένα ὅλα τὰ τετράποδα καὶ τὰ φτερωτὰ: «Πέτρο, σήκω, σφάξε ἀπὸ αὐτὰ καὶ φάγε». Κι ὅταν ὁ μαθητὴς φώναξε φοβούμενος τὴν ἀπαγόρευση τοῦ νόμου καὶ εἶπε, «Μὲ κανένα τρόπο, Κύριε, γιὰτι ποτὲ δὲν ἔφαγα κάτι κοινὸ καὶ ἀκάθαρτο, οὔτε ἔβαλα στὸ σῶμα μου ὁποιοδήποτε κρέας βέβηλο», πάλι ὁ Θεὸς τοῦ εἶπε: «Μὴ θεωρεῖς ἀκάθαρτα αὐτὰ πού καθάρισε ὁ Θεός»⁵². Ἄλλὰ καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος γράφει: «Δὲν εἶναι τὸ φαγητὸ αὐτὸ πού μᾶς παρουσιάζει στὸν Θεό»⁵³. Καὶ δὲν εἶναι βέβαια καθόλου κρυφὸ, ὅτι κανένα ἀπὸ τὰ ὄντα ὁ νόμος δὲν τὸ καθιστᾷ ἀκάθαρτο, ἀλλὰ ὅλα τὰ θεωρεῖ καθαρὰ γιὰ τοὺς καθαρούς. Ἄντιθετα μεταφέροντας τὰ ἔνστικτα κάθε ζώου στὴν ποιότητα τοῦ ἀνθρώπινου χαρακτήρα, προσφέρει μεγάλη ὠφέλεια. Αὐτὸ βέβαια πού λέγω θὰ τὸ μάθεις πάλι κι ἀπ' αὐτὰ, ὅτι εἶναι ἀληθινὸ καὶ ἀπαλλαγμένο ἀπὸ κάθε ἀμφιβολία. Αὐτὰ δηλαδὴ πού ὅλοι καταδικάζουν, προστάζει φανερὰ νὰ τὰ σιχαινόμαστε, καὶ ἐννοῶ τὴν καμῖλα, τὸν σκαντζόχοιρο, τὸν νυχτοκόρακα, τὸν καταρράκη^{53a}, τὴ σαύρα, τὴ νυφίτσα, καὶ τὰ ἀκόμα πιὸ περιφρονημένα ἀπὸ αὐτὰ. Δὲν εἶναι λοιπόν, καλέ μου, σ' ὅλα αὐτὰ ὀλοφάνερος ὁ σκοπὸς τοῦ νομοθέτη;

ΠΑΛΛ. Καὶ πάρα πολὺ βέβαια.

ΚΥΡ. Πρέπει λοιπὸν νὰ μεταφέρομε στὴν ποιότητα τοῦ χαρακτήρα τὰ φυσικὰ ἔνστικτα κάποιων ἀλόγων ζώων, ἐπειδὴ καθένα ἀπὸ αὐτὰ, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, ἔχει τυπωμένο μέσα του τὸν χαρακτήρα κάποιου ἀνθρώπου καὶ ὑποδηλώνει τὰ ἐλαττώματά του. Ἡ μήπως δὲν ἔχομε συνηθίσει κάπως κι ἐμεῖς τοὺς πολὺ ὀρμητικὸς καὶ ρωμαλέους καὶ πού ξεπερνοῦν τοὺς ἄλλους στὸ θάρρος νὰ τοὺς

53a. Εἶδος θαλασσινοῦ πτηνοῦ.

ἀποκαλεῖν, τοὺς δὲ πράους καὶ ἡρεμαίους καὶ ὑφεμένην ἔχοντας τὴν διάνοιαν, πρόβιατα καὶ περισσότεράς καὶ τῷ τῆς γαλήνης ὀνόματι στεφανοῦν ἔσθ' ὅτε, τοῖς ἐκάστου τρόποις τὴν πρέπουσαν δῆλωσιν ἀπὸ τῶν ἐμφανεστέρων ἐπάγοντες·

5 ΠΑΛΛ. Ἄληθές.

ΚΥΡ. Ἵωμεν δὴ οὖν ἐπὶ τὸν τοῦ νόμου σκοπὸν, καὶ ὃ τί ποτέ ἐστιν ὁ παρεγγυῆ, πολυπραγμονῶμεν εὐ μάλα.

ΠΑΛΛ. Ἵωμεν.

ΚΥΡ. Τὰ τῆς δικαιοσύνης αὐχήματα καὶ ἀπαξαιπλῶς ἀπάσης
10 ἐπιεικειάς, πρόεισι μὲν ἀπὸ γνώμης τῆς ἐκάστου τυχόν, κατορθοῦ-
ταί γε μὴν κατὰ διττόν, οἷμαι, τρόπον, καὶ διφυᾶ μὲν πως ἐφ' ἑαυ-
τοῖς τὴν ἔκφασιν ἔχει.

ΠΑΛΛ. Πῶς δὲ φῆς;

ΚΥΡ. Ἡ γὰρ εἰς ἑαυτοὺς δρωμέν τι τῶν ἀγαθῶν, ἡδονὰς ἀ-
15 ποκείροντες τὰς ἐκτόπους καὶ μεμωμημένας, νεκροῦντες τὰ μέλη
τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καθιστάντες τὸν νοῦν εἰς προῖότητα τὴν ἐν πνεύμα-
τι, πτωχείαν ἐπιτηδεύοντες, καθαρὰν καὶ ἀθόλωτον, καθόσον
οἶόν τε, τὴν διάνοιαν ἔχοντες, ἤγουν τὰ εἰς ἀδελφοὺς ἀγαθὰ πλη-
ροῦντες σπουδάσματα, τοῖς ἐλομένοις λυπεῖν καὶ ἀφιλοστόργως
20 προσκεκρουκόσιν, ἀκακίαν δωρούμενοι, τοῖς κάμνουσιν ἐπαμύ-
νοντες, παρακαλοῦντες λελυπημένους, πεπλανημένους ἐξ ἀμα-
θίας εἰς τὸ εὐθές μετατρέποντες, χειραγαθοῦντες ἐπὶ τὸ ἄμεινον,
ἐπαρκοῦντες δεομένοις, καὶ τὰ ἐφ' οἷς ἂν ἡδοίτο Θεός, ἀποπεραί-
νειν εὐ μάλα διεσπονδακότες. Ἄρ' οὐ διφυῆς ἐστί πως τῆς δικαι-
25 οσύνης ὁ τρόπος, εἰς τε ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ μὲν τοι καὶ εἰς ἑτέρους
κατορθούμενος;

ΠΑΛΛ. ἽΕοικε.

ΚΥΡ. Ὅπλῃ δὴ οὖν ἐσχισμένη, ἥτοι ποδὸς διχηλία, παρεικάζει
πως αἰεὶ τὸν τοιοῦτον ὁ νόμος. Πουῖς γὰρ αἰεὶ, πορείας μὲν ἡμῖν τῆς
30 κατ' ἐνέργειαν πρακτικῆς σύμβολον ἂν εἶη καὶ τύπος, καὶ δὴ φα-
μεν, ὀρθῶ διαττεῖν ποδί, τοὺς ἀμωμήτως ἰέναι πρὸς τὸ τελοῦν εἰς

ὀνομάζομε ἀγριόχοιρους καὶ λιοντάρια ἢ κάτι ἄλλο παρόμοιο; Ἐνῶ τοὺς ἡσυχους καὶ τοὺς ἡρεμους καὶ πού ἔχουν ἡρεμὴ ψυχὴ, δὲν τοὺς ἀποκαλοῦμε πρόβατα καὶ περιστέρια καὶ δὲν τοὺς στεφανώνομε κάποτε καὶ μὲ τὸ ὄνομα τῆς γαλήνης, δηλώνοντας τὸν τρόπο τοῦ καθενὸς ἀπὸ παραδείγματα πού ὀλοφάνερα τοὺς ταιριάζουν;

ΠΑΛΛ. Ἀλήθεια αὐτὸ κάνομε.

ΚΥΡ. Ἄς προχωρήσομε λοιπὸν στὸ σκοπὸ τοῦ νόμου καὶ ἄς ἐξετάσομε μὲ λεπτομέρεια ποιὸ τέλος πάντων εἶναι αὐτὸ πού μᾶς παραγγέλλει.

ΠΑΛΛ. Ἄς προχωρήσομε.

ΚΥΡ. Οἱ ἔπαινοι τῆς δικαιοσύνης καὶ γενικὰ ὅλης τῆς χρηστότητας προέρχονται βέβαια ἐνδεχομένως ἀπὸ τὴ γνώμη τοῦ καθενός, πραγματοποιοῦνται ὅμως, νομίζω, μὲ δύο τρόπους καὶ ἐκδηλώνονται κατὰ κά. οἰο τρόπο καὶ μὲ διπλὸ τρόπο.

ΠΑΛΛ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς αὐτό;

ΚΥΡ. Ἡ δηλαδὴ κάνομε κάτι καλὸ στὸν ἑαυτό μας, διακόπτοντας τὶς αἰσυχρὲς καὶ ἀξιοκατάκριτες ἡδονές, νεκρώνοντας τὰ ἐπίγεια μέλη μας, ἀποκαθιστώντας τὸ νοῦ μας στὴν πραότητα τὴν πνευματικὴ, ἀσκώντας τὴν πτωχεῖα, ἔχοντας καθαρὴ καὶ ἀθόλωτη, ὅσο εἶναι δυνατό, τὴ διάνοιά μας, δηλαδὴ ἐκπληρώνοντας τὴν ἀγαθὴ φροντίδα πρὸς τοὺς ἀδελφούς, κάνοντας δῶρο τὴν ἀκακία μας σὲ ἐκείνους πού θέλουν νὰ μᾶς λυποῦν καὶ μᾶς ἐπιτίθενται ἀσπλαχνα, ὑπερασπίζοντας ὅσους ὑποφέρουν, παρηγορώντας ὅσους λυποῦνται, ὀδηγώντας στὸν ἴσιο δρόμο ὅσους πλανήθηκαν ἀπὸ ἀμάθεια, χειραγωγώντας στὸ καλύτερο, βοηθώντας αὐτοὺς πού ἔχουν ἀνάγκη, καὶ φροντίζοντας ὅπως ἰδιαίτερα νὰ φέρομε σὲ πέρας ὅσα εὐχαριστοῦν τὸν Θεό. Ἄρα λοιπὸν δὲν εἶναι διπλὸς ὁ τρόπος τῆς δικαιοσύνης, ἐφόσον πραγματοποιεῖται τόσο γι' ἐμᾶς τοὺς ἴδιους, ὅσο βέβαια καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους;

ΠΑΛΛ. Ἔτσι φαίνεται.

ΚΥΡ. Μὲ τὴ σχισμένη λοιπὸν ὀπλή, δηλαδὴ μὲ τὴ διχηλία τῶν ποδιῶν, παρομοιάζει ὁ νόμος κατὰ κάποιον τρόπο πάντοτε αὐτόν. Γιατὶ τὸ πόδι πάντοτε εἶναι τὸ σύμβολο καὶ ὁ τύπος τῆς πορείας μας πρὸς τὴν πράξη. Λέμε δηλαδὴ νὰ βαδίζουν μὲ ὀρθὰ πόδια ὅσοι ἔχουν τὴν προθυμία νὰ προχωροῦν ἀψευγᾶδιαστα στὴν ὠφέλιμη

ὄνησιν εὖ μάλα προθυμουμένους. Ἀναμέλπει δέ που καὶ ὁ Δαβίδ·
 «Ὁ γὰρ ποῦς μου ἔστη ἐν εὐθύτητι», τοῦτ' ἔστιν, ἐν δικαιοσύνῃ πε-
 πόρευμαι καὶ εὐθύτητι, μεμίσηκα δὲ τὸ διεστραμμένον. Περὶ δέ γε
 τῶν φιλαμαρτημόνων «Ὁξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα, σύν-
 5 τριμμα δὲ καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν». Οὐκοῦν τῆς μὲν
 ἐν ἔργοις πορείας σύμβολον ὁ ποῦς, διχληλία δέ γε τύπος ἂν εἴη
 σαφῆς τοῦ ἐπ' ἄμφω θαίνειν ἡμᾶς ὀρθῶς καὶ ἀνεπιπλήκτως δύνα-
 σθαι, εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς αὐτούς, καὶ μὲν τοι καὶ εἰς ἑτέρους.

ΠΑΛΛ. Πιθανὸς ὁ λόγος.

10 ΚΥΡ. Εἴ τις οὖν τυχόν, ὀρθῶς καὶ ἐπιστημόνως ἐπ' ἄμφω θαί-
 νειν εἰδῶς, ἑαυτὸν τε καὶ ἑτέρους ὠφελεῖν οἷός τε, τῇ τῶν ἡθῶν ποι-
 ὄτητι λέγω, καὶ πρὸς γε δὴ τοῦτε· νουνεχῆς καὶ ἐμφρονέστατος,
 καὶ τοῖς περὶ Θεοῦ λόγοις ἐναύλιον ὥσπερ τι καὶ ἐνδιαίτημα δι-
 δούς τὴν καρδίαν, ἄνω τε καὶ κάτω στρέφων ἀείπως ἐν ἑαυτῷ τὰς
 15 τῶν θείων δογμάτων ἐννοίας, καὶ διὰ τοῦτο πυκνῶς καὶ ἐμφρόνως
 ἐξερευνᾷ, καταλεπτύνων τρόπον τινὰ τὰ οὕτω τῶν νοημάτων
 ἀκριβῶς ἐγνωσμένα, ζάφ που πάντως ἔσται προσσεικῶς ἀναφέ-
 ροντι τὸν μηνυκισμόν, καὶ τὴν ἐν κοιλίᾳ τροφήν ἀνερευγομένῳ
 αἰεὶ καὶ τοῖς ὁδοῦσιν ὑπάγοντι, ὡς ἂν καὶ ἔτι καταλεαίνουτο, καὶ τῷ
 20 τῆς πέψεως ἰσχυρῷ χωροίῃ πρὸς ὄνησιν

ΠΑΛΛ. Εὖ λέγεις.

ΚΥΡ. Καθαρόν δὲ εἶναί φησι τὸ ζῶον, ὅπερ ἂν ἔχη πρὸς δι-
 χηλοῦσαν ὀπλὴν ἐκτελειπῶντα τὸν πόδα, ἀνακομίζει τε αὐτὸν ἐν
 κοιλίᾳ μηνυκισμόν ὁ γὰρ εἶναι πεφυκῶς ἄριστός τε καὶ ἀγαθός εἰς
 25 ἑαυτὸν καὶ ἑτέρους, προσειληφῶς δὲ καὶ τὸ φιλόλογον καὶ τὸ εἰς
 γνῶσιν ἐντριβές, δῆλον δὲ ὅτι τὴν ἐπὶ Θεῷ, ἄριστος ἔσται πρὸς ἀρε-
 τήν, καὶ ἀωομήτως ἔχων ἐν γε τοῖς καθ' ἑαυτὸν, πρὸς πᾶν ὀτιοῦν
 τῶν τεθαιμασμένων· κἂν εἰ μέτοχος τις τοῦ τοιοῦδε γένοιτο τυχόν,
 κατὰ μάθησιν λέγω, καὶ οἰονεῖπως καταθωινήσαιο τὸν παρ' αὐ-
 30 τοῦ λόγον, κἂν εἰ γένοιτο μμητηής, ἔλοιτό τε ζηλοῦν τὸν ἄδε δια-

πράξη. Κάπου ψάλλει και ὁ Δαβίδ· «Τὰ πόδια μου περπάτησαν πάντα στὸν ἴσιο δρόμο»⁵⁴. Δηλαδή πορεύθηκα μὲ δικαιοσύνη τὸν ἴσιο δρόμο και μίσησα τὶς δολιότητες. Ἐνῶ γι' αὐτοὺς πού τοὺς ἀρέσει ἡ ἁμαρτία λέγει· «Τὰ πόδια τους τρέχουν ἀκούραστα γιὰ νὰ χύσουν αἷμα, κι ὅπου περάσουν ἀφήνουν συντρίμμα και δυστυχία»⁵⁵. Τὸ πόδι λοιπὸν εἶναι σύμβολο τῆς πορείας πρὸς τὰ ἔργα. Καὶ ἡ διχηλία θὰ μπορούσε νὰ εἶναι σαφὴς τύπος τῆς δυνατοτήτάς μας νὰ βαδίζουμε ὀρθά και ἀπεγαῖδιαστα πρὸς τὰ δύο μέρη, και πρὸς αὐτὰ πού ἔχουν σχέση μὲ ἐμᾶς, και πρὸς ἐκεῖνα πού ἀφοροῦν τοὺς ἄλλους.

ΠΑΛΛ. Ὁ λόγος σου εἶναι πειστικός.

ΚΥΡ. Ὅποιος λοιπὸν γνωρίζει νὰ προχωρεῖ ὀρθά και μὲ γνώση πρὸς τὰ δύο αὐτὰ μέρη, εἶναι σὲ θέση νὰ ὠφελεῖ τὸν ἑαυτό του και τοὺς ἄλλους, ἐννοῶ μὲ τὴν ποιότητα τῆς συμπεριφορᾶς του. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ καθὼς εἶναι συνετὸς και πάρα πολὺ φρονιμος και παραχωρεῖ τὴν καρδιὰ του σὰν κάποιον τόπο διαμονῆς και κατοικία στοὺς λόγους περὶ Θεοῦ και στρέφει πάντοτε ἄνω και κάτω μέσα του τὶς ἐννοιες τῶν θείων δογμάτων, και γι' αὐτὸ τὶς ἐξερευνᾷ συχνὰ πικρὰ και μὲ γνώση, καταλεπτύνοντας κατὰ κάποιον τρόπο τὰ μὲ τόση ἀκριβεία διαμορφωμένα νοήματα, παρομοιάζεται ὀπωσδήποτε μὲ κάποιον ζῶο πού μηρυκάζει και ξαναφέρει πάντοτε στὸ στόμα τὴν τροφή ἀπὸ τὸ στομάχι, και τὴν παραδίδει σὰ δόντια γιὰ νὰ μασηθεῖ και νὰ δουλευθεῖ ἔτσι ἀκόμα περισσότερο, και στὴ συνέχεια μὲ τὴν πέψη, ἀφοῦ λεπτυνθεῖ ἀκόμα περισσότερο, νὰ μπορέσει νὰ ὠφελήσῃ.

ΠΑΛΛ. Ὅρθα μιλάς.

ΚΥΡ. Καθαρὸ ζῶο λέγει πὼς εἶναι αὐτὸ πού τὸ πόδι του καταλήγει σὲ δίχηλη ὀπλὴ και ἐπαναφέρει ἀπὸ τὴν κοιλά τὴν τροφή πού ἔχει λάβει και τὴν ἀναμασᾷ. Γιατὶ ὅποιος εἶναι ὠφελιμότετος και κατάλληλος στὸν ἑαυτό του και στοὺς ἄλλους, κι ἔχει ἀποκτήσει ἐπιπλέον τὴν εὐγλωττία και τὴν ἐξοικείωση μὲ τὴ γνώση, ἐννοεῖται τὴ σχεπικὴ μὲ τὸν Θεό, θὰ εἶναι τέλειος στὴν ἀρετὴ και ἄμεμπτος σὲ ὅσα ἔχουν σχέση μὲ τὸν ἑαυτό του, σὲ ὅλα ὅσα θαυμάζουμε. Καὶ ἂν τυχὸν κάποιος μπορέσει νὰ γίνῃ μέτοχος αὐτοῦ, ἐννοῶ ὡς πρὸς τὴ μάθηση, και κατὰ κάποιον τρόπο φάγει τὸν λόγο αὐτοῦ και ἀπολαύσει τὴν εὐαχία του, κι ἂν γίνῃ μιμητὴς και θελήσει νὰ γίνῃ ζηλωτὴς αὐτοῦ

55. Ψαλμ. 13, 3.

πρεπή και ἑξαιρέτων, ἀδέβηλος ἔσται καὶ καθαρὸς Συνδιαιτήσεται γὰρ καθαρῶ, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ συνέσεως καὶ χρηστομαθίας ἐκμαγεῖον ὥσπερ τι τὸν οἰκεῖον εὐθύς ἀναδειξεί τροπὸν. Τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ τὸ δεῖν ἐσθίειν ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς ζώου κατασχίζοντος 5 φυσικῶς εἰς ὄπλην τὸν πόδα, καὶ ἀνάγοντος μηρυκισμὸν. Καθαρὰ γὰρ τὰ τοιάδε φησὶν ὁ νόμος, κατὰ γε τὸν ἀρτίως γεγονότα λόγον.

ΠΑΛΛ. Συνήκα ὁ φῆς.

ΚΥΡ. Τὸν μὲν οὖν ἀριστὸν τε καὶ ἀρτίως ἔχοντα πρὸς ἀρετὴν, 10 ὑπέδειξεν αἰνιγματωδῶς, ὡς ἐν γε δὴ ζῶω, τῷ διηλεῖν πεφυκότι καὶ ἀνάγοντι μηρυκισμὸν. Ὅτι δὲ καλὸν καὶ ὀνησιφόρον ἀποσεῖσθαι φιλεῖν τὸν οὐχ ὧδε ἔχοντα γνώμης, καὶ οἶονεὶ χωλεύοντα πρὸς τὸ ἀγαθόν, καὶ τελειότητος τῆς εἰς ἀρετὴν ἰόντα κατόπιν, παρεγγυᾷ πάλιν, οὔτε τοῖς ἀνάγουσι μηρυκισμὸν, δίχα τοῦ κεκτηῖσθαι 15 τὸ διηλοῦν, οὔτε μὴν τοῖς διηλεῖν πεφυκόσιν, εἰ μηρυκισμὸν οὐκ ἔχοιεν, τὴν ἀρίστην ψῆφον ἐπενεγκῶν, καταγράφων δὲ μᾶλλον αὐτῶν τὸ ἀκάθαρτον, καὶ τοῖς καταμαΐνειν εἰδόσι τιθεὶς ἐναρίθμια. Πρακτικῆς μὲν οὖν ἐνεργείας καὶ ποιότητος τρόπων τὴν τοῦ ποδὸς διηλίαν τύπον εἶναι διαβεβαιούμεθα, φρονοῦντες ὀρθῶς 20 καὶ τὰ αἰνιγματωδῶς εἰρημένα μεταχαράττοντες εἰς ἀλήθειαν. Τὸν δὲ γε μηρυκισμὸν, λόγου τε κατ' εὐσέβειαν καὶ δογματικῆς ἐπιστήμης, ὀρθῆς τε καὶ ἐντριβοῦς σημεῖον εἶναι διοριζόμεθα. Ἡ οὐχ ὧδε ἔχει;

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΥΡ. Ἀτελῆς οὖν ἄρα πρὸς ἀρετὴν νοοῖτ' ἂν εἰκότως καὶ τοῦ 25 χρῆναι θαυμάζεσθαι καθεστήκει μακρὰν ὁ ἔργοις μὲν ἐπαυχῶν ἀγαθοῖς, ὀρθότητος δὲ τῆς δογματικῆς ἠττώμενος, καὶ λόγους οὐκ ἔχων τῆς ἀληθείας εἰς νοῦν Ἀληθές δὲ ὅτι καὶ τὸ ἔμπαλιν, οὐκ ἀσυμφανές, δογματικὴ γὰρ ὀρθότης καὶ λόγων τῶν θείων ἢ γλυ- 30 κεῖα φροντίς ἡμᾶς ὀνήσειεν ἂν οὐδέν, εἰς γε τὸ τελείως ἔχειν εἰς ἀρετῆς ὑπόληψιν, τῆς ἐν ἔργοις φαιδρότητος σὺ παρεξηνγημένης. Ὅ γὰρ ἐπ' ἀμφοῖν δεξιός, τὴν τοῦ τελείως εὐδοκμεῖν ἀποίσειται ψῆφον. Καὶ ὁ θατέρου λειπόμενος, ἀδρανές ἔξει τὸ ἐν τῷ καλῷ θαυμάζεσθαι. Τοιοῦτονί τι καὶ ὁ Σωτὴρ ὑποφαίνει, λέγων, ἐλάχιστον

τοῦ ξεχωριστοῦ καὶ ἐξαιρέτου ἀνθρώπου, θὰ πάψει νὰ εἶναι δέβηλος καὶ θὰ γίνῃ καθαρός. Γιατὶ θὰ συμβιώσει μὲ καθαρὸ, κι ἀμέσως θὰ παρουσιάσει τὴ συμπεριφορὰ του σὰν ἐκμαγεῖο τῆς σύνεσης καὶ τῆς χρηστομάθειας ἐκείνου. Αὐτό, νομίζω, σημαίνει τὸ νὰ τρῶμε ἀπὸ κάθε ζῶο πού ἔχει σχιστὴ ἀπὸ τὴ φύση τὴν ὀπλὴ στὸ πόδι καὶ πού ξαναμασᾷ τὴν τροφή του. Γιατὶ αὐτὰ λέγει ὁ νόμος πὼς εἶναι καθαρά, σύμφωνα μὲ τὴν πλήρη ἀνάλυσή μας.

ΠΑΛΛ. Κατάλαβε αὐτὸ πού λές.

ΚΥΡ. Ὁ ἄριστος λοιπὸν καὶ τέλειος στὴν ἀρετὴ ἀποδείχθηκε μὲ τρόπο αἰνιγματικὸ ὅτι μοιάζει μὲ τὸ ζῶο πού εἶναι δίχηλο ἀπὸ τὴ φύση του καὶ μηρυκάζει, καὶ μᾶς παραγγέλλει πάλι ὅτι εἶναι καλὸ κι ὠφέλιμο νὰ θέλομε ν' ἀπομακρύνουμε ἐκείνον πού δὲν ἔχει τέτοιου εἶδους γνώμη καὶ εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο χωλὸς στὴν ἐπιδίωξη τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς τέλειας ἀρετῆς. Δὲν ρίχνει ἐπίσης τὴν ἀριστη ψῆφο οὔτε σ' αὐτὰ πού μηρυκάζουν χωρὶς νὰ ἔχουν τὴ δίχηλία, οὔτε σ' ὅσα ἔχουν τὴ φυσικὴ δίχηλία, ἂν δὲν μηρυκάζουν συνάμα, ἀλλὰ μάλλον τὰ καταδικάζει ὡς ἀκάθαρτα καὶ τὰ συγκαταλέγει σ' αὐτὰ πού συνηθίζουν νὰ καταμολύνουν. Σκεπτόμενοι λοιπὸν ὀρθά, διαβεβαιώνουμε ὅτι ἡ δίχηλία τοῦ ποδιοῦ εἶναι τύπος τῆς πρακτικῆς ἐνέργειας καὶ τῆς ποιότητος τῶν τρόπων, καὶ μεταφέρομε στὴν πραγματικότητα ὅσα εἰπώθηκαν μὲ τρόπο αἰνιγματικόν. Τὸν μηρυκασμὸ πάλι ὀρίζομε ὅτι εἶναι σημεῖο τοῦ σύμφωνου μὲ τὴν εὐσέβεια λόγου καὶ τῆς δογματικῆς ἐπιστήμης, τῆς ὀρθῆς καὶ δοκιμασμένης. Ἡ δὲν εἶναι ἔτσι;

ΠΑΛΛ. Καὶ πάρα πολὺ δέβαια.

ΚΥΡ. Ἀτελής λοιπὸν στὴν ἀρετὴ καὶ πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸ νὰ τὸν θαυμάζομε θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι εὐλόγα ἐκεῖνος πού καυχίεται γιὰ ἔργα ἀρετῆς, ὑστερεῖ ὅμως στὴ δογματικὴ ὀρθότητα καὶ πού δὲν ἔχει στὴ σκέψη του λόγους ἀληθινούς. Καὶ εἶναι φανερὸ ὅτι ἀληθεύει καὶ τὸ ἀντίθετο. Γιατὶ ἡ δογματικὴ ὀρθότητα καὶ ἡ γλυκιὰ φροντίδα τῶν θείων λόγων δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσει καθόλου στὴν τέλεια ἰδέα τῆς ἀρετῆς, ἂν δὲν συνοδεύεται ἀπὸ λαμπρὰ ἔργα. Γιατὶ αὐτὸς πού ἔχει ἐπάρκεια καὶ στὰ δύο, αὐτὸς θ' ἀποσπάσει τὴν κρίση τῆς τέλειας εὐδοκίμησης. Καὶ αὐτὸν πού ὑπολείπεται σ' ἓνα ἀπὸ τὰ δύο, δὲν θὰ τὸν ἀκολουθήσει ὁ θαυμασμὸς γιὰ τὴν ἀρετὴ του. Κάτι τέτοιο ὑποδηλώνει καὶ ὁ Σωτῆρας λέγοντας, ὅτι θ' ἀποκληθεῖ ἐλάχιστος στὴ

μέν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἀποκεκληθῆσθαι τὸν διδάσκοντα
 μέν, οὐ μὴν ἔτι καὶ πεποηκότα· μέγαν δὲ αὐτὸν καὶ διαπρεπεῖ τὸν
 πράξαντα καὶ δεδιδαχότα. Ἀκάθαρτος οὖν κατὰ νόμον ὁ ἐνὸς
 ἠτιώμενος. Τούτων δὲ ὅτι προσῆκεν ἀποφοιτῆν καὶ κατ' οὐδένα
 5 τρόπον ὀρᾶσθαι μετεσχηκότας, διεσάφει λέγων· «Ἀπὸ τῶν κρεῶν
 οὐ φάγεσθε, καὶ τῶν θνησιμαίων αὐτῶν οὐχ ἄψεσθε». Οὔτε γὰρ
 ζῶσι, φησί, μὴ συναναστραφήσεσθε. Καὶ εἰ τεθναίῃ τις τῶν
 τοιῶνδε τυχόν, ἀδέβηλον τὸν οἰκεῖον τηρήσετε νοῦν· οὐδ' ὅσον
 εἰπεῖν ἀπιθυγγάνοντες τῶν ἐκείνοις πεποημένων, λογίων δὲ δηλο-
 10 νότι καὶ μαρῶν συγγραμμάτων· λείψανα γὰρ τὰ τοιάδε τῆς ἀν-
 θρώπου ζωῆς. Τοῦτό τοι δοκῆν ἔθος τοῖς ἀπαιδευτοῖς αἰρετικοῖς.
 Πεπλάνηται μὲν γὰρ ὁμολογουμένως οἱ τῆς ἐνούσης αὐτοῖς ἀμα-
 θίας γεγονότες καθηγηταί· λείψανα δὲ ὥσπερ τῆς ἐαι τῶν δυσσε-
 θείας τοῖς ἰδίῳ παρακατέθεντο μαθηταῖς· οἱ δὲ καὶ λίαν ἀσμένως
 15 προσίενται τε καὶ εἰσοικίζονται κατὰ νοῦν, καὶ δυσαιπόνυπτον
 ἔχουσι μολυσμόν, θνησιμαίων ὥσπερ κρεῶν ἐπαφώμενοι, ἃ δυσω-
 διάς ἐστὶ τῆς ἐσχάτης καὶ ἀκαθαρσίας ἔμπλεω.

ΠΑΛΛ. Ἀληθές.

ΚΥΡ. Δέχεται τοίνυν εἰς παράδειγμα τοῦ μὴ διηλοῦντος μὲν
 20 τὴν ὀπλήν, ἀνακομίζοντος δὲ τὸν μηρυκισμόν, τὴν κάμηλον, ζῶον
 εὐσθενές τε καὶ ὑπερμέγεθες, δασύποδά τε καὶ χοιρογρύλλιον τὰ
 πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν ἄλλων μικροφανέστατα, διὰ τῶν
 ἄκρων, καθάπερ ἐγῶμαι, συλλήθδην ἅπαντα περιλαβῶν, καὶ
 οὐδὲν ἔξω τῶν διὰ μέσου μεθεῖς· Ὅμοιον γὰρ ὡς εἰ καὶ λέγοιτο
 25 τυχόν, Ἀπὸ τοῦ λίαν ὑψηλοῦ τε καὶ ἀνωτάτω καὶ μέχρι μικρῶν,
 καὶ τῶν ὅτι μάλιστα κατωτάτω, πᾶς ὅς γε τοιοῦτος ὀδελυρὸς καὶ
 ἀκάθαρτος. Οὐ γὰρ ἐστὶ προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ, κατὰ τὸ
 γεγραμμένον· ἀλλ' εἴτε τις εἴη μέγας καὶ σοβαρός, πλούτω τε καὶ
 δόξῃ τῇ κατὰ κόσμον εἰς ὕψος ἠρμένος, τὴν ἀκλεᾶ καὶ ἀγέραστον
 30 ἀποίοισται ψῆφον, τοῖς τῆς φαυλότητος αἰτιάμασιν ἐνεχόμενος· εἴτε
 τις εἴη μικρός, πτωχεῖα τε καὶ ἀδοξία συζῶν, καταδικασθήσεται

βασιλεία τῶν οὐρανῶν αὐτὸς ποὺ δίδαξε βέβαια, ἀλλ' ὅμως δὲν ἔπραξε συνάμα⁵⁶, ἐνῶ μέγας καὶ ξεχωριστὸς ὅποιος καὶ ἔπραξε καὶ δίδαξε. Εἶναι λοιπὸν ἀκάθαρτος σύμφωνα μὲ τὸ νόμο ὅποιος ὑστερεῖ σὲ ἓνα. "Ὅτι βέβαια ἔπρεπε αὐτὰ νὰ τ' ἀποφεύγουν καὶ νὰ μὴν μετέχουν σ' αὐτὰ μὲ κανένα τρόπο τὸ διασαφῆνιζε λέγοντας: «Δὲν θὰ φᾶτε ἀπὸ τὸ κρέας τους καὶ δὲν θ' ἀγγίξετε τὸ πτῶμα τους». Γιατὶ λέγει, κὶ ὅταν ζοῦνε νὰ μὴ τὰ συναναστρέψετε. Ἀκόμα κὶ ἂν τυχὸν πεθάνει κάποιος ἀπὸ αὐτοῦς, φυλάξτε ἀμόλυντο τὸ νοῦ σας· οὔτε κἄν, ποὺ λέγει ὁ λόγος, νὰ ἀγγίξετε ὅσα ἔχουν κάνει αὐτοί, ἐννοῶ τὰ λόγια καὶ τὰ συγγράμματά τους. Γιατὶ αὐτὰ εἶναι τὰ λείψανα τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸ συνηθίζουν νὰ τὸ κάνουν οἱ ἀπαιδευτοὶ αἰρετικοί. Ὁμολογουμένως βρίσκονται σὲ πλάνη αὐτοὶ ποὺ ἔγιναν καθηγητὲς τῆς ἀμάθειας ποὺ ὑπάρχει σ' αὐτοὺς, καὶ ποὺ ἔχουν ἀφήσει κάποια λείψανα τῆς ἀσέβειάς τους ὡς παρακαταθήκη στοὺς μαθητὲς τους. Καὶ οἱ μαθητὲς τους τὰ δέχονται μὲ πολλὴ εὐχαρίστηση καὶ τὰ ἐγκαθιστοῦν μέσα σὲ τὸ νοῦ τους, ἀποκτώντας ἔτσι μολυσμὸ ποὺ δύσκολα μποροῦν νὰ τὸν καθαρίσουν, σὰν κατὰ κάποιο τρόπο νὰ ἔχουν ἀγγίξει κρέατα ἀπὸ θνησιμαῖα, ποὺ εἶναι γεμάτα ἀπὸ ἀκαθαρσία κὶ ἀποπνέουν τὴ χειρότερη δυσωδία.

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΚΥΡ. Δέχεται λοιπὸν ὡς παράδειγμα ζώου ποὺ δὲν εἶναι βέβαια δίχηλο στὴν ὅπλη, ἀλλ' εἶναι μηρυκασικό, τὴν καμήλα, ζῶο δυνατό καὶ μεγαλόσωμο, καὶ μαζὶ καὶ τὸν λαγὸ καὶ τὸν σκαντζόχοιρο, τὰ πὸ μικρὰ, ὅπως θὰ μποροῦσαμε νὰ ποῦμε, ἀπὸ ὅλα τὰ ζῶα, καὶ μὲ τὰ ἀκροαῖα παραδείγματα, ὅπως ἐγὼ νομίζω, τὰ περιλαμβάνει ὅλα μαζὶ καὶ δὲν ἀφήνει κανένα ἐνδιαμέσως. Εἶναι τὸ ἴδιο δηλαδή σὰ νὰ λέγει· Ἀπὸ τὸ πὸ ψηλὸ καὶ ἀνώτερο καὶ μέχρι τὰ μικρὰ καὶ τὰ πάρα πολὺ κατώτερα, καθένas ποὺ εἶναι τέτοιος, εἶναι σιχαμερὸς κὶ ἀκάθαρτος. Γιατὶ δὲν ὑπάρχει προσωποληψία ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἔχει γραφεῖ⁵⁷. Ἀλλ' εἴτε κάποιος εἶναι μέγας καὶ σεβαστός, ὑψωμένος σὲ πλοῦτο καὶ στὴν κατὰ κόσμον δόξα στὴν κορυφή, θ' ἀποκομίσει τὴν ἀπόφαση ποὺ δὲν τοῦ δίνει οὔτε δόξα οὔτε τιμὴ, ἐπειδὴ εἶναι ἔνοχος γιὰ κατηγορίες φαυλότητος. Κὶ ἂν πάλι κάποιος εἶναι μικρὸς καὶ ζεῖ μὲ τὴ φτώχεια καὶ χωρὶς δόξα, θὰ καταδικασθεῖ γιὰ ἀκαθα-

57. Ρωμ. 2, 11.

πρὸς ἀκαθαρσίαν, εἰ μὴ τοῖς εἰς ἀρετὴν ἐπανχοίῃ τρόποις οὐδ' ἂν εὖρεμά τις ποιήσαιτο τῆς ταπεινότητος, τὸ ἐλεεῖσθαι δεῖν παρὰ τοῦ δικαίου Κριτοῦ, τὸ εὐπρεπὲς ἐν ἔργοις οὐκ ἔχων, τοῖς κατ' εὐσέδειαν δὲ δηλονότι καὶ ἀρετὴν. Οὐκοῦν κάμηλος μὲν, λαγῶς 5 τε καὶ χοιρογρούλλιος, μικροῦ τε καὶ μεγάλου τύπος ἂν εἶεν οὐκ ἀσυμφανής. Παραφέρει δὲ καὶ τὸν σὺν, ὡς ἀκάθαρτον, διάτοι τὸ διηλεῖν μὲν ὀπλήν, οὐ μὴν ἔτι πεφυκότα καὶ ἀναμασᾶσθαι τροφήν, τοῦτ' ἔστιν, ἀνάγειν μηρυκισμόν, ἀδρανές τε καὶ ἄχρηστον τὸ ἐν ἔργοις καύχημα, δίχα τοῦ λόγου τοῦ κατ' εὐσέδειαν ἀποφαί- 10 κων. Ὡσπερ γὰρ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν, οὕτω καὶ τὸ ἔμπαιιν, νεκρά που πάντως ἡ εὐκοσμία καὶ τὸ ἐν ἔργοις ἐπιεικές, ἀπούσης θεογνωσίας, καὶ λόγου τοῦ κατ' εὐσέδειαν ταῖς ἡμέτεραις ψυχαῖς οὐκ ἐνηκηκότος, κάτω δὲ οὔσα, εἰσένευκεν εἰς γῆν, καὶ δεδιέναι πως δοκεῖ τὸ ἀνίσχειν ἄνω τὸν ὀφθαλμόν. Τοι- 15 ουτονί τι παθόντας οὐκ ὀλίγους εὐρήσομεν, οἳ σεμνὸν μὲν ἔχουσιν ἔσθ' ὅτε τὸν θίον καὶ καθαρὸν, Θεὸν δὲ τὸν φύσει καὶ ἀληθινὸν οὐκ ἐπεγνωκότες, μόνοις οἰοεὶ πως τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς τὸν τῆς διανοίας ὀφθαλμὸν ἐνερείδουσιν. Ἀκάθαρτος δὲ καὶ ὁ τοιούσδε πάλιν «Στεφανοῦται γὰρ οὐδεὶς, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ», κατὰ τὸ γε- 20 γραμμένον.

ΠΑΛΛ. Καταμαίειν τοιγαροῦν ἡμᾶς ὡς ἐν εἶδει σὺός, καὶ μὲν τοι καὶ τῶν ἄλλων, ταῖς ἐκ νόμου διαβολαῖς ὑπενηνεγμένους.

ΚΥΡ. Πάνυ μὲν οὖν ἔφης ὀρθῶς. Καὶ οὐκ ἀπόχη τῶ νόμῳ τὰς τῶν ἀκαθάρτων παρακομίζειν εἰκόνας, διὰ δέ γε δὴ μόνων καὶ τῶν 25 τοιῶνδε τυχόν, διὰ πάσης δὲ ὡσπερ τῆς κτίσεως ἡμᾶς ὠφελεῖν ἤρημένος καὶ τὴν τοῦ χρησίμου καὶ πρέποντος εἶδησιν πλουσιῶς παρατιθείς, καὶ τὰ ἐνύδρων δίεισι γένη καὶ πτηνῶν ἀγέλας, ἵνα τὸ ἐκάστω προσπεφυκὸς πολυπραγμονοῦντες εὐ μάλα, τί μὲν ἂν εἴη λοιπὸν τὸ ἀνδάνον Θεῶ, τί δὲ ἀπόβλητον καὶ ἀπηχθημένον αὐτῶ 30 περινοεῖν ἔχομεν, ἐννομοτάτην δὲ οὕτως ἐπιτηδεύοντες ζωὴν, παντὸς τοῦ καταμαίειν εἰωθότος εὐσθενεστάτην ποιῶμεθα τὴν

σία, ἂν δὲν ἔχει τὸν ἔπαινο γιὰ τοὺς τρόπους τῆς ἀρετῆς. Οὔτε θὰ μπορέσει νὰ προβάλλει ὡς πρόσχημα τὴν ἀσημαντότητά του, πράγμα γιὰ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ τὸν ἐλεήσει ὁ δίκαιος κριτής, ἂν δὲν ἔχει τὴ λαμπρότητα ἀπὸ τὰ ἔργα, τὰ ἔργα δηλαδή τῆς εὐσέβειας καὶ τῆς ἀρετῆς. Ἡ καμῆλα λοιπὸν ἀπὸ τὴ μιά, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ λαγὸς καὶ ὁ σκαντζόχοιρος, εἶναι φανερὸ ὅτι θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι τύπος τοῦ μικροῦ καὶ τοῦ μεγάλου. Παρουσιάζει ὅμως καὶ τὸν χοῖρο ὡς ἀκάθαρτον, ἐπειδὴ ἔχει βέβαια ὀπλὴ δίχληλη, δὲν ἔχει ὅμως καὶ τὸ φυσικὸ ἀναμάσεμα τῆς τροφῆς, δηλαδή τὸν μηρυκισμό, ἀποδεικνύοντας ἔτσι ἀπρακτὴ καὶ ἀχρηστὴ τὴν καύχησι γιὰ τὰ ἔργα δίχως τὸν λόγο τῆς εὐσέβειας. "Ὅπως δηλαδή ἡ πίστις χωρὶς τὰ ἔργα εἶναι νεκρῆ⁵⁸, ἔτσι καὶ τὸ ἀντίθετο, εἶναι ὀπωσδήποτε νεκρῆ κατὰ κάποιον τρόπο ἢ κοσμιότητα καὶ τὰ χρηστὰ ἔργα, ὅταν ἀπουσιάζει ἡ γνώσι τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν κατοικεῖ μέσα στὴν ψυχὴ μας ὁ λόγος τῆς εὐσέβειας, καὶ ἔτσι χαμηλὰ πού εἶναι, κλίνει στὴ γῆ καὶ φαίνεται πὼς φοβᾶται νὰ ὑψώσει τὸ βλέμμα τῆς πρὸς τὰ πάνω. Θὰ βροῦμε ὄχι λίγους νὰ ἔχουν πάθει κάτι τέτοιο, οἱ ὁποῖοι ἔχουν βέβαια συχνὰ βίον σεμνὸ καὶ καθαρὸ, δὲν ἔχουν ὅμως γνώσι τοῦ φύσει καὶ ἀληθινοῦ Θεοῦ, καὶ προσηλώνουν κατὰ κάποιον τρόπο τὰ μάτια τοῦ νοῦ τους στὰ ἐπίγεια μόνο. Κι αὐτὸς πάλι εἶναι ἀκάθαρτος, γιατί, σύμφωνα μ' αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ, «Κανένας δὲν παίρνει στεφάνι ἂν δὲν ἀγωνισθεῖ σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες»⁵⁹.

ΠΑΛΛ. Μᾶς καταμολύνει λοιπὸν, ὅπως γίνεται μὲ τοὺς χοίρους καὶ τ' ἄλλα ζῶα, ἐπειδὴ εἴμαστε ἔνοχοι γιὰ πράξεις πού τιμωρεῖ ὁ νόμος.

ΚΥΡ. Πολὺ ὀρθὰ μίλησες. Καὶ δὲν ἀρκεῖται ὁ νόμος νὰ προσκομίζει τίς εἰκόνες τῶν ἀκάθαρτων μὲ αὐτὰ μονάχα καὶ τὰ ὁμοιά τους, ἀλλὰ θέλοντας μὲ ὅλη τὴν κτίσι νὰ μᾶς ὠφελῆσει καὶ παραθέτοντάς μας πλοῦσια τὴ γνώσι τοῦ χρησιμοῦ καὶ τοῦ πρέποντος, διατρέχει καὶ τὰ εἶδη τῶν ὑδροβίων καὶ τὰ πλήθη τῶν πουλιῶν, ὥστε, ἐξετάζοντας μὲ λεπτομέρεια καὶ προσεκτικὰ τὸ φυσικὸ ἰδίωμα τοῦ καθενός, νὰ μπορούμε νὰ κατανοοῦμε τί εἶναι εὐάρεστο στὸν Θεό, καὶ τί εἶναι ἀπόβλητο καὶ μισητὸ ἀπὸ αὐτόν, καὶ ἔτσι, ζώντας ζωὴ ἀπολύτως σύμφωνη μὲ τὸ νόμο, νὰ πραγματοποιοῦμε σθεναρῆ ἀπόκρουσι τοῦ

59. Β' Τιμ. 2, 5.

ἀποδρομῆν. Ἐφη τοίνυν ὁ νόμος ὡδί πη πάλιν· «Καὶ ταῦτα φάγε-
 σθε ἀπὸ πάντων τῶν ἐν τοῖς ὕδασι πάντα ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς περυ-
 γία καὶ λεπίδες ἐν τοῖς ὕδασι καὶ ἐν ταῖς θαλάσσαις καὶ ἐν τοῖς χει-
 μάροισι, ταῦτα φάγεσθε καὶ πάντα ὅσα οὐκ ἐστὶν αὐτοῖς περυ-
 5 γία, οὔτε λεπίδες ἐν τοῖς ὕδασι, καὶ ἐν ταῖς θαλάσσαις καὶ ἐν τοῖς
 χειμμάροισι, ἀπὸ πάντων ὧν ἐρεύγεται τὰ ὕδατα καὶ ἀπὸ πάσης
 ψυχῆς ζωῆς ἐν τῷ ὕδατι, βδέλυγμά ἐστι καὶ βδελύγματα ἔσονται
 ὑμῖν. Ἀπὸ τῶν κρεῶν αὐτῶν οὐκ ἔδεσθε, καὶ τὰ θνησμαῖα αὐτῶν
 βδελύξεσθε, καὶ πάντα ὅσα οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτοῖς περυγία οὔτε
 10 λεπίδες τῶν ἐν τοῖς ὕδασι, βδέλυγμα τοῦτό ἐστιν ὑμῖν».

ΠΑΛΛ. Ἄλλ' ἤτις ποτέ ἐστὶν ἐν γε δὴ τούτοις ἡ διαφορὰ, κα-
 τὰ θεωρίην δὴ λέγω τὴν πνευματικὴν, φράσαις ἂν αὐτός. Συνήμι
 γὰρ οὔτι που μάλα ἐγώ.

ΚΥΡ. Πάνυ μὲν οὖν· ἐρῶ γάρ, ὡς ἔνι, μεταπλάττων ἐπὶ τὸ
 15 ἐμφανές τὰ ὡς ἐν τρόπῳ παραδειγμάτων τῷ νόμῳ παρελημμένα·
 ὅσα μὲν γὰρ τῶν ἐν τοῖς ὕδασι πρὸς τοῦ πάντων Δημιουργοῦ τῷ
 τῶν ἰχθύων ἐν μάλα πεπλαστούργηται νόμῳ, ταῖς τῶν περυγίων
 ἐκβολαῖς οἰονείπως αἰεὶ διερέττοντα, τὴν οἵπερ ἂν ἔλοιτο τυχόν
 ὡς εὐσθενῆ καὶ εὐδρομωτάτην ποιοῦνται κίνησιν. Καὶ ἡλίου μὲν
 20 θερμὴν ἄνωθεν ἐνιέντος τοῖς ὕδασι τῆς ἀκτίνος τὴν προσβολήν,
 ἀνανήχεται, καὶ μονονουχὶ καὶ αὐτῶν τῶν ὑδάτων ἀναθρόσκειν
 ἀποτολμᾷ, τὸ κάτω μένειν αἰεὶ παραιτούμενα, διεξοίχεται δὲ ρα-
 δίως καὶ τῶν θηρώντων τὰ λῖνα. Τά γε μὴν οὐκ ἐν λεπίσι καὶ πε-
 ρυγίοις ἤγουν ἐν ἐλύτροις ὄντα σκληροῖς, καὶ ὀστράκῳ τῷ συμ-
 25 φνεῖ κατημφιεσμένα, ἤκιστα μὲν οἶδε τὸ ἄνω, εἰσδύεται δὲ τὴν εἰς
 τὸ κάτω πόαν αἰεὶ, καὶ τοῖς ἰλυώδεσι τῶν τόπων ἐμφιλοχωρεῖ.
 Ἀδρανῆ τέ ἐστὶ καὶ εὐάλωτα, καὶ τοῖς ἅπαξ τεθεαμένοις, ἰδρῶ-
 τος δίχα ληπτά. Καὶ λόγος μὲν ἐπ' ἐκείνοις οὔτοσι σαφῆς τε καὶ
 ἀληθῆς, ἴωμεν δ' αὖ ὡς ἐξ εἰκόνων καὶ τύπων ἐπὶ τὰ ἐμφανέστε-
 30 ρα

ΠΑΛΛ. Φράσειας ἂν ἄριστα καὶ πρὸς γε δὴ τούτῳ προθύμως
 ἴων.

κάθε τι πού μπορεί νά μᾶς μολύνει. Εἶπε λοιπὸν ὁ νόμος κάπως ἔτσι πάλι: «Αὐτὰ τὰ ζῶα θὰ φᾶτε ἀπὸ ὅλα ὅσα ζοῦνε στὰ νερά· ὅλα ὅσα ἔχουν περὺγια καὶ λέπια καὶ ζοῦν μέσα στὰ νερά καὶ στὶς θάλασσες καὶ στοὺς χειμάρρους, αὐτὰ μπορείτε νὰ τὰ φᾶτε. Ὅλα ὅμως ὅσα δὲν ἔχουν περὺγια οὔτε λέπια καὶ ζοῦν μέσα στὰ νερά καὶ στὶς θάλασσες καὶ στοὺς χειμάρρους, ὅλα αὐτοῦ τοῦ εἴδους πού θγαίνουν τὰ νερά καὶ κάθε τέτοιο ζωντανὸ πού προέρχεται ἀπὸ τὴ θάλασσα εἶναι ἀκάθαρτο καὶ θὰ εἶναι ἀκάθαρτο καὶ γιὰ σᾶς. Ἀπὸ τὸ κρέας αὐτῶν δὲν θὰ φᾶτε καὶ θὰ θεωρεῖτε σιχαμερὰ τὰ πτώματά τους καὶ δὲν θὰ τὰ ἀγγίζετε, καὶ ὅλα ὅσα δὲν ἔχουν περὺγια οὔτε λέπια, ἀπὸ ὅσα ζοῦνε στὰ νερά, αὐτὰ θὰ εἶναι ἀκάθαρτα γιὰ σᾶς»^{59α}.

ΠΑΛΛ. Ἀλλὰ ποιὰ τέλος πάντων εἶναι ἡ διαφορὰ ὅλων αὐτῶν μεταξύ τους, ἐννοῶ ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴ θεώρηση, θὰ τὴν πείς ὁ ἴδιος. Γιατί ἐγὼ δὲν καταλαβαίνω καὶ ὁλόγῳ.

ΚΥΡ. Μὲ πάρα πολὺ δέβαια προθυμία. Θὰ σοῦ τὴν πᾶ, ὅσο μοῦ εἶναι δυνατόν, μεταπλάθοντας, ὥστε νὰ γίνουν σαφῆ, ὅσα ὁ νόμος ἔχει παραλάβει ὡς παραδείγματα. Ὅσα δηλαδὴ ἀπὸ τὰ ὑδροβία ἔχουν διαπλαστεῖ ἄριστα ἀπὸ τὸν Δημιουργὸ τῶν ὄλων σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τῶν ἰχθύων, κοπηλατώντας κατὰ κάποιον τρόπο πάντοτε μὲ τὰ περὺγιά τους, ἐκτελοῦν τὴ σταθερὴ καὶ εὐδρομη κίνησή τους ὅπου τυχὸν θέλουν. Κι ὅταν ὁ ἥλιος ρίχνει ἀπὸ ψηλὰ στὰ νερά τὴν ἀκτίνα του, θγαίνουν στὴν ἐπιφάνεια καὶ κατὰ κάποιον τρόπο τολμοῦν ν' ἀναπηδήσουν καὶ νὰ θγοῦν ἔξω κι ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ νερά, ἀφήνοντας τὴ συνεχῆ παραμονή τους στὰ βάθη, καὶ εὐκολα ξεφεύγουν καὶ τὰ δίχτυα τῶν ψαράδων. Ὅσα ὅμως δὲν ἔχουν λέπια καὶ περὺγια, ἔχουν δηλαδὴ κελύφη σκληρὰ κι εἶναι κλεισμένα σὲ ὄστρακα πού διπλώνουν, δὲν γνωρίζουν καθόλου τὰ ἐπάνω, ἀλλὰ πάντοτε διεισδύουν μέσα στὴν γλωρίδα τοῦ βυθοῦ καὶ παραμένουν στὴ λάσπη τοῦ βυθοῦ. Αὐτὰ εἶναι ἀκίνητα καὶ πιάνονται εὐκολα καὶ ἀπ' αὐτοὺς πού μὰ φορὰ θὰ τὰ δοῦν, χωρὶς καθόλου κόπο. Ὁ λόγος αὐτὸς γι' αὐτὰ εἶναι σαφῆς κι ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα. Ἄς πᾶμε ὅπως πάλι ἀπὸ εἰκόνες καὶ τύπους στὰ πιὸ φανερά.

ΠΑΛΛ. Θὰ εἶναι ἄριστο αὐτὸ πού θὰ κάνεις, περνώντας πρόθυμα καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἐξέταση.

ΚΥΡ. Τὸν τοῦδε τοῦ βίου περισπασμὸν καὶ τὴν ἐν αὐτῷ τῶν πραγμάτων πικρὰν ἀνάγκησιν καὶ ἀναφυρμὸν κατασημαίνων ἡμῖν ἀστείως ὁ Μωλωδὸς ψάλλει· «Αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος, ἐκεῖ ἐρπετὰ ἄν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, ζῶσα μικρὰ μετὰ με-
5 γάλων». Ἰχθύσι γὰρ παρεικαστέον εὖ μάλα τοὺς ἐπ' οὐδενὶ μὲν ἔσθ' ὅτε τῶν ἀναγκαίων εἰς ὄνησιν, τῆδ' ἐτε κάκειϊσε διάττοντας, καὶ μόνα συλλέγοντας τὰ ὅσα περ ἂν ἀποφῆναι σαρκικοὺς καὶ εἰκαί-
ους ἀνατλήναι παρασκευάζει πόνους.

ΠΑΛΛ. Εὖ λέγεις.

10 ΚΥΡ. Ἐπιπλήττει δέ που τοῖς τοιοῦσδέ τισι καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ μαθητῆς, ὡδὶ λέγων· «Ἄγε δὴ νῦν οἱ λέγοντες Σήμερον καὶ αὐριον πορευσόμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσομεν ἐνιαυτὸν ἓνα, καὶ ἐμπορευσόμεθα καὶ κερδήσομεν». Καὶ μετ' ὀλίγα· «Ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς Ἐὰν ὁ Κύριος θελήσῃ καὶ ζήσωμεν, ποιήσομεν
15 τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν». Οὐκ οὖν ἰχθύων διανηχόμεθα δίκην τὴν πλατεῖαν ταύτην καὶ εὐρύχωρων θάλασσαν, τοῦτ' ἔστι, τὸν κόσμον διάφορος γὰρ πῶς ὁ ἐκάστου βίος. Οἱ μὲν γὰρ οὐκ εἰσάπαν ἀπονενεύκασιν ἐπὶ τὸ χρῆναι πλημμελεῖν, ἀλλ' ἴσασιν μὲν, ἀρρωστοῦντες ἔσθ' ὅτε, καὶ ταῖς τῆς
20 σαρκὸς ἐνεχόμενοι πλεονεξίαις, καὶ οὐκ ἀφεστάναι τῶν ἄλλων αἰτιαμάτων βούλονται. «Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες», κατὰ τὸ γεγραμμένον. Ἀποσειόνται δ' οὖν ὅμως ὡς ἀκαλλῆς τὸ γυμνῶς ἐθέλειν ἀσχημονεῖν. Ἀναπεισείει δ' ἂν οὐδεὶς ἐμφανῆ τε καὶ ἀκατάσκιον ἐπιτηδεύειν τὴν πλημμέλειαν. Ἐπιμελοῦνται δὲ σφόδρα τοῦ
25 χρῆναι λαθεῖν. «Σοφοὶ γὰρ κρύψουσι τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας», κατὰ τὸ γεγραμμένον. Τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ τὸ ὡς ἐν τάξει κατακαλύμματος τὰς λεπίδας ἔχειν. Ἀνανήχονται δὲ πλειστάκις καὶ εἰς τὸ ὑψοῦ βλέπουσι γὰρ, οὐκ εἰς τὸ κάτω διὰ παντός, φρονοῦσι δὲ καὶ τὰ ἄνω, καὶ διαδιδράσκουσιν εὐπετῶς τοὺς οἵπερ ἂν ἔλουντο σαγη-
30 νεύειν εἰς ὄλεθρον τοῦτό τις ἐρεῖ τὸ οἶονεὶ πτερυγίους κεκρηῆσθαι νοητῶς καὶ θεομήν ἄγαν τὴν τῆς διανοίας ποιεῖσθαι κίνησιν.

ΚΥΡ. Ἐπισημαίνοντάς μας ὁ Ψαλμωδὸς κατάλληλα τὸν περισπασμὸ αὐτῆς τῆς ζωῆς καὶ τὴν πικρὴ διάχυση καὶ τὸ ἀνακάτωμα τῶν πραγμάτων, ψάλλει· «Νὰ ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ ἀπέραντη. Ἐκεῖ ζοῦν ἔρπετα πού δὲν ἔχουν μετρημὸ, ζωὰ μικρὰ μαζὶ μὲ μεγάλα»⁶². Πράγματι μποροῦν μ' ἐπιτυχία νὰ παρομοιαστοῦν μὲ ψάρια ὅσοι τρέχουν ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ ἐκεῖ γιὰ τίποτε ἀπὸ ὅσα μποροῦν νὰ μᾶς ὠφελίσουν, συγκεντρώνοντας μόνον ὅσα προετοιμάζουν ν' ἀποδειχθοῦν ἄνθρωποι σαρκικοὶ καὶ νὰ ὑποφέρουν ἄσκοπους μόχθους.

ΠΑΛΛ. Τὸ εἶπες πολὺ ὠραῖα.

ΚΥΡ. Αὐτοὺς τοὺς ἄνθρώπους τοὺς ἐπιπλήττει κάποιου καὶ ὁ μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ λέγοντας τὰ ἐξῆς· «Ἀκοῦστε με τώρα καὶ ἐσεῖς πού λέτε, σήμερα ἡ αὔριο θὰ πᾶμε στὴν τάδε πόλη, θὰ καθίσουμε ἐκεῖ ἕνα χρόνο, θὰ κάνουμε ἐμπόριο καὶ θὰ κερδίσουμε». Καὶ λίγο πῶ κάτω «Ἀντί· ἰ' αὐτὰ νὰ λέτε· Ἐάν θελήσει ὁ Κύριος καὶ ζήσουμε, θὰ κάνουμε αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο. Τώρα ὅμως καυχίεστε μέσα στὴν ἀλαζονεία σας»⁶³. Αὐτοὶ λοιπὸν ὅπως τὰ ψάρια κολυμποῦν μέσα σ' αὐτὴ τὴν πλατιά κι ἀπέραντη θάλασσα, δηλαδή τὸν κόσμον· γιὰ τὸν βίος τοῦ καθενὸς εἶναι διαφορετικὸς. Ἄλλοι δηλαδή δὲν ἔχουν ἀπαρηθεῖ τελείως τὴν τάση νὰ ἁμαρτάνουν, ἀλλὰ συνηθίζουν νὰ πέφτουν κάποτε στὰ πάθη καὶ νὰ γίνονται ἐνοχοὶ σαρκικῶν καταχρήσεων, καὶ δὲν θέλουν νὰ διαφεύγουν ἀπὸ ἄλλες κατηγορίες. Γιατί, σύμφωνα μ' αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ, «Ὅλοι κάνουμε πολλὰ σφάλματα»⁶². Ἀποκρούουν ὅμως ὡς αἰσχρὸ τὸ νὰ θέλουν ἔτσι ὡμὰ νὰ ἀσχημονοῦν. Ἄλλὰ δὲν θὰ μπορέσει νὰ τοὺς πείσει κανένας νὰ ἐπίδονται στὴν ἁμαρτία φανερά καὶ ἀπροκάλυπτα. Φροντίζουν πάρα πολὺ νὰ διαφεύγουν. Γιατί, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή, «Οἱ σοφοὶ θὰ κρύψουν ἐκεῖνα πού τοὺς προξενοῦν ντροπὴ»⁶³. Αὐτὸ νομίζω ὅτι δηλώνουν τὰ λέπια πού τὰ ἔχουν σὰν κάλυμμά τους. Πολλὲς φορὲς ἀνεβαίνουν κολυμπώντας πρὸς τὰ πάνω· γιὰ τὸ δὲν ἔχουν πάντοτε στραμμένο τὸ βλέμμα τους πρὸς τὰ κάτω, ἀλλὰ ἔχουν τὸ νοῦ τους καὶ πρὸς τὰ πάνω καὶ διαφεύγουν εὐκολὰ ἐκείνους πού θὰ ἤθελαν νὰ τοὺς πιάσουν στὸ δίχτυ τῆς καταστροφῆς. Ἐτσι θὰ ἐξηγήσει κανεὶς τὸ ὅτι χρησιμοποιοῦν νοητὰ κατὰ κάποιο τρόπο πτερύγια καὶ ἔχουν πολὺ ζωηρὴ τὴν κίνησι τῆς διάνοιάς τους.

62. Ἰακ. 3, 2.

63. Παροιμ. 12, 23.

ΠΑΛΛ. Εικότα ἔφησ' ἀποφέρει γάρ πως τὸ αἶνιγμα πρὸς τὸ
τῆδε ἔχειν οἶσθαι τὸ λόγον.

ΚΥΡ. Πλημμελοῦσι δέ τινες, οὐχ ὑπεσταλμένως, γυμνήν δέ
ὥσπερ καὶ ἀκατακάλυπτον παντελῶς ἐπιτηδεύοντες τὴν φανλό-
5 τητα· καὶ περὶ αὐτῶν ἂν λέγοιτο καλῶς « ἜΩν ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ
αὐτῶν». Νενεύκασι γάρ αἱ ἐπὶ πρὸς ἀκαθαροσίαν, καὶ τοῖς κατωτάτω
βορβόροις ἐγκαλινδούμενοι, κνώδαλα κατὰ τὸ ἀληθές, ἤγουν,
ἕτερόν τι παρὰ τοῦτό εἰσιν. Εἶεν δ' ἂν οἱ τοιοῦδε πάντα τε καὶ πάν-
τως ἀδρανεῖς τε καὶ εὐάλωτοι, ταῖς εἰς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκτόπων
10 ἠδοναῖς τυραννόμενοι. Ἡ γὰρ οὐχὶ τοιουτοσί πῶς ἐστὶ τῶν ἀπε-
γνωσμένων ὁ βίος; Γύναιά τε γὰρ τὰ μαχλῶντα καὶ ἐταιριζόμενα,
καὶ τὸ πάναισχρόν τε καὶ κισθηλότατον τῶν θηλυδρίων γένος, καὶ
μὴν καὶ ὅσοι διαπρέπουσιν ἐ· σκηναῖς, καὶ οἷς ἀκόρεστος ἢ φιλο-
σαρκία, καὶ τὸ πλανᾶσθαι φίλον εἰς βέθηλον εἰδωλολατρίαν, ἐπά-
15 ρατον ἀληθῶς διαζῶσι βίον, καὶ τὸν εἰς αἰσχροτάτους ἦκοντα
μολυσμούς. Οὐκοῦν καθαρίζει μὲν ὁ νόμος τοὺς ἠρωσηκότας
μὲν τὰ ἀνθρώπινα, μὴ μὴν ἔτι καὶ εἰσάπαν ἐκτετραμμένους, ἀνανη-
χομένους δέ ὥσπερ εἰς τὸ ὑψοῦ, καὶ οὐχὶ τοῖς ἐπιγείοις ἐνιζήσαν-
τας μόνοις, πεφρονηκότας δὲ καὶ τὰ ἄνω καὶ μεμερισμένους ὥσπερ
20 Θεῶ τε καὶ κόσμῳ. Καταμαίνει δὲ αὐτοὺς ὄλω χωροῦντας τρόπῳ,
πρὸς τὸ ἀκαταλήκτως ἐλέσθαι καὶ δοῶν καὶ φρονεῖν τὰ σαρκὸς τε
καὶ κόσμου, καὶ ἐπὶ τούτοις μὲν ἅπασαν ἀποδυσασμένους αἰδῶ,
γυμνῶς δὲ καὶ ἀτημφισομένως ἀσημονεῖν εἰωθότας. Ἐξίστησι δὲ
χρησίμως τῆς πρὸς αὐτοὺς κοινωνίας, τὴν πρὸς ἐκείνους οὐκ ἀτι-
25 μάξων. Οὐ γὰρ τοι τοῖς φαύλοις ἰέναι κατὰ ταυτόν, ἀλλὰ τοῖς ἐπι-
εικεστέροις ἀσφαλές. Γέγραπται γάρ· « Ὁ συμπορευόμενος σοφοῖς,
σοφὸς ἐσται, ὁ δὲ συμπορευόμενος ἄφροσι, γνωσθήσεται». Γράφει
δὲ καὶ ὁ Παῦλος « Ἐὰν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος πλεονέκτης ἢ
εἰδωλολάτρης ἢ λοιδορὸς ἢ μέθυσος ἢ ἄρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδέ
30 συνεσθίειν».

64. Φίλιπ. 3, 19.

65. Κολ. 3, 1.

ΠΑΛΛ. Εἶναι πολὺ σωστὰ ὅσα εἶπες. Γιατὶ τὸ αἶνιγμα μᾶς ὀδηγεῖ σ' αὐτὴ τὴν ἐκδοχὴ τοῦ λόγου.

ΚΥΡ. Ἄλλοι πάλι δὲν πλημμελοῦν καλυμμένα, ἀλλὰ διαπράττουν τὴ φαυλότητά τους ἔτσι γυμνά καὶ τελείως ἀπροκάλυπτα. Γι' αὐτοὺς θὰ μπορούσε νὰ λεχθεῖ ταιριαστά: «Αὐτοὶ ποὺ ἢ δόξα τους βρίσκεται μέσα στὴ ντροπὴ τους»⁶⁴. Γιατὶ συγκατανεύουν πάντοτε στὴν ἀκαθαρσία καὶ κυλιόμενοι μέσα σὸ βαθὺ βοῦρκο, εἶναι στὴν πραγματικότητα κνώδαλα, κι ὄχι αὐτὸ ποὺ δείχνουν πῶς εἶναι. Αὐτοὶ εἶναι παντοῦ καὶ πάντοτε νωθοὶ καὶ εὐάλωτοι, κυριαρχούμενοι ἀπὸ τὶς ἡδονὲς γιὰ ὅποιαδήποτε αἰσχροτήτα. Ἡ μήπως δὲν εἶναι κάπως ἔτσι ὁ βίος ὅσων δὲν ἔχουν ἐλπίδα; Γυναικάρια δηλαδὴ ποὺ ἀσελοῦν καὶ ἐκπορνεύονται, καὶ τὸ αἰσχροτάτο καὶ κίβδηλο γένος τῶν θηλυπρεπῶν καὶ ὅσοι λάμπουν στὰ θεάτρα καὶ ὅσοι ἔχουν ἀχώρταγη φιλοσαρκία κι ἀγαποῦν τὴν πλάνη τῆς ἀνιέρης εἰδωλοκατρίας, αὐτοὶ ὅλοι ζοῦνε μὰ ἀξία γιὰ κατάρα ζωῆ, ποὺ ὀδηγεῖ στοὺς αἰσχροτάτους μολυσμούς. Θεωρεῖ λοιπὸν ὁ νόμος καθαρὸς ὅσους ἔχουν βέβαια ἀνθρώπινα πάθη, ἢ ἐκτροπὴ τους ὅμως δὲν εἶναι ἀκόμη ὀλοκληρωπική, ἀλλὰ θγαίνουν κατὰ κάποιον τρόπο στὴν ἐπιφάνεια καὶ δὲν ἔχουν βουλιάξει ἀποκλειστικά στὰ ἐπίγεια, ἀλλὰ σκέφτονται καὶ τὰ οὐράνια⁶⁵ καὶ εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο μοιρασμένοι ἀνάμεσα στὸν Θεὸ καὶ στὸν κόσμον. Ἀπεναντίας κρίνει ἀκάθαρτους ἐκείνους ποὺ προχωροῦν σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τους ἀκατάπαιυστα σὸ νὰ θέλουν καὶ νὰ πράττουν καὶ νὰ φρονοῦν τὰ πράγματα τῆς σάρκας καὶ τοῦ κόσμου, καὶ ποὺ γι' αὐτὰ ἔχουν ἀποβάλλει κάθε ντροπὴ καὶ συνηθίζουν ν' ἀσχημονοῦν ὦμα καὶ ἀπροκάλυπτα. Μᾶς ἀπαγορεύει λοιπὸν πρὸς ὄφελός μας τὴν ἐπικοινωνία μ' αὐτοὺς τοὺς τελευταίους, δὲν κατακρίνει ὅμως τὴν ἐπικοινωνία μὲ τοὺς πρώτους. Γιατὶ δὲν εἶναι ἀσφαλὲς νὰ συμβαδίζει κανεὶς μὲ τοὺς φαύλους, ἀλλὰ μὲ τοὺς ἐνάρετους. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ: «Ὅποιος πορεύεται μαζί μὲ σοφούς, θὰ γίνε κι αὐτὸς σοφός, ἐνῶ ὅποιος συμβαδίζει μὲ ἄφροντες, θὰ γίνε γνωστὸ ὅτι εἶναι ὁμοίός τους»⁶⁶. Ἀλλὰ καὶ ὁ Παῦλος γράφει: «Ἐάν κάποιος, παρόλο ποὺ λέγεται ἀδελφός μας, εἶναι ἀνήθικος ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωλολάτρης ἢ ὑβριστὴς ἢ μέθυσος ἢ ἄρπαγας, μ' αὐτὸν οὔτε κἂν νὰ τρώγετε μαζί»⁶⁷.

66. Παροιμ. 13, 20.

67. Α' Κορ. 5, 11.

ΠΑΛΛ. Εὐ ἔφησ' τὸ γάρ τοι χρῆμά ἐστιν οὐκ ἀσυντελὲς εἰς ὄνησιν

ΚΥΡ. Νηκτῶν μὲν δὴ πέρι καὶ τῶν ἐν τοῖς ὕδασι ταυτὶ πρὸς ἡμᾶς αἰνιγματωδῶς ὁ νόμος Κατευρύνων δὲ ὡσπερ τῶν παρα-
5 δειγμάτων ἡμῖν τὴν παράθεσιν, ἐπὶ τὰς πτηνῶν ἀγέλας ἐπιφέρει λέγων «Καὶ ταῦτα βδέλυξεσθε ἀπὸ τῶν πετεινῶν, καὶ οὐ βρωθήσεται βδέλυγμά ἐστι· τὸν ἀετὸν καὶ τὸν γρύπα καὶ τὸν ἀλκίαιετον καὶ τὸν γύπα καὶ τὸν ἰκτῖνον, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῶ, καὶ στρουθὸν καὶ γλαῦκα καὶ λάρον, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῶ, καὶ πάντα κόρακα καὶ τὰ
10 ὅμοια αὐτῶ, καὶ ἰέρακα καὶ τὰ ὅμοια αὐτῶ, καὶ νηκτικόρακα καὶ καταρράκτην καὶ ἴβιν καὶ πορφυρίωνα καὶ πελεκάνα καὶ κύκνον καὶ ἐρωδιὸν καὶ χαράδριον καὶ τὰ ὅμοια αὐτῶ, καὶ ἔποπα καὶ νηκτερίδα, καὶ πάντα τὰ ἐρπετὰ τῶν πετεινῶν, ἃ πορεύεται ἐπὶ τέσσαρα, βδελύγματά ἐστιν ὑμῖν. Ἀλλὰ ταῦτα φάγεσθε ἀπὸ τῶν
15 ἐρπετῶν τῶν πετεινῶν, ἃ πορεύεται ἐπὶ τέσσαρα, ἃ ἔχει σκέλη ἀνώτερον τῶν ποδῶν αὐτῶν, πηδᾶν ἐν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ταῦτα φάγεσθε ἀπ' αὐτῶν, τὸν βροῦχον καὶ τὰ ὅμοια αὐτῶ, καὶ τὸν ἀττάκην καὶ τὰ ὅμοια αὐτῶ, καὶ ὄφιομάχην καὶ τὰ ὅμοια αὐτῶ, καὶ τὴν ἀκρίδα καὶ τὰ ὅμοια αὐτῆ. Πᾶν ἐρπετὸν ἀπὸ τῶν πετεινῶν, οἷς εἰσι
20 τέσσαρες πόδες, βδελύγματά ἐστιν ὑμῖν, καὶ ἐν τούτοις μιανθήσεσθε. Πᾶς ὁ ἀπτόμενος τῶν θνησομαίων αὐτῶν, ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἐσπέρας». Ἐρᾶ σοι σαφῆς τῶν εἰρημένων ὁ νοῦς;

ΠΑΛΛ. Ἦκιστά γε.

ΚΥΡ. Ἡ οὐκ αἰσθάνη λοιπὸν, ὡς ἐν ἴσῳ τοῖς ἄλλοις ἡθῶν εἶεν
25 ἂν εἰκόνες καὶ τρόπων διαφοραί, τὰ ἐκάστου τῶν ὀνομασμένων ἴδια φυσικῶς;

ΠΑΛΛ. Πῶς ἔφησ'.

ΚΥΡ. Βούλει λέγωμεν ἀνὰ μέρος, ἕκαστα λεπτῶς διακρίναντες.

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

30 ΚΥΡ. Ἀποφάσκει τοίνυν ὁ νόμος τὸν ἀετὸν καὶ τὸν γρύπα, καὶ τὸν ἀλκίαιετον, καὶ μέντοι τὸν γύπα διύπτται γὰρ τὰ τοιαῦτα ὑψοῦ, καὶ τοῖς ἀνωτάτω λίαν ἐναδρύνεσθαι φιλεῖ, καὶ μισεῖ τὰ κάτω «Νεοσσοὶ γάρ», φησί, «γυπὸς τὰ ὑψηλὰ πέτονται». Τοιοῦτοςί πως δὲ ὁ ἀλαζῶν καὶ ἐξωφρουμένος ἄγαν, καὶ ἐπηρμένον ἐν ἑαυτῶ τὸν νοῦν ἔχων, καὶ τοῦ μὲν ἐπιεικοῦς καὶ μετρίου φρονήμα-

ΠΑΛΛ. Ὁραῖα τὸ εἶπες· γιατί ἡ ἐνέργεια αὐτὴ συντελεῖ στὴν ὠφέλειά μας.

ΚΥΡ. Αὐτὰ λοιπὸν λέγει σ' ἐμᾶς ὁ νόμος μὲ τρόπο αἰνιγματώδη γιὰ ὅσα ζοῦν στὰ νερὰ καὶ κολυμποῦν. Διευρύνοντας τὰ παραδείγματα πὸν παραθέτει στὰ πλήθη τῶν φτερωτῶν προσθέτει· «Ἀπὸ τὰ φτερωτὰ αὐτὰ εἶναι ἀκάθαρτα καὶ δὲν θὰ τὰ φᾶτε, γιατί εἶναι σιχαμερὰ· ὁ ἀετὸς, ὁ γρυπάετος, ὁ θαλάσσιος ἀετὸς, ὁ γύπας, τὸ γεράκι, καὶ τὰ ὅμοια μὲ αὐτόν· ἐπίσης τὰ σπουργίτια, τὴ γλαύκα, τὸν γλάρο καὶ τὰ ὅμοιά του, τὰ κοράκια, ὅλα τὰ εἶδη τους, τὸ γεράκι καὶ τὰ ὅμοιά του, τὸν νυχτοκόρακα, τὸν καταρράκτη, τὴν ἴδη, τὸν πορφυρίωνα, τὸν πελεκάνο, τὸν κύκνο, τὸν ἐρωδιό, τὸν χαραδριό καὶ τὰ ὅμοιά του, τὸν ἔποπα, τὴ νυχτερίδα καὶ ὅλα τὰ φτερωτὰ πὸν ἔρπουν, τὰ ὅποια βαδίζουν μὲ τὰ τέσσερα, ὅλα εἶναι γιὰ σᾶς σιχαμερὰ. Ἄλλὰ ἀπὸ τὰ φτερωτὰ πὸν ἔρπουν· ἀ φᾶτε αὐτὰ πὸν βαδίζουν μὲ τὰ τέσσερα καὶ ἔχουν πίσω μεγαλύτερα πόδια ἀπὸ τὰ ἐμπρόσθια γιὰ νὰ πηδοῦν μὲ αὐτὰ στὸ ἔδαφος. Ἄπὸ αὐτὰ θὰ τρωῦτε τὸν βροῦχο καὶ τὰ ὅμοιά του, τὸν ἀττάκη καὶ τὰ ὅμοιά του, καθὼς καὶ τὴν ἀκρίδα καὶ τὰ ὅμοιά της· κάθε φτερωτὸ πὸν ἔρπει κι ἔχει τέσσερα πόδια εἶναι γιὰ σᾶς σιχαμερὸ καὶ μ' αὐτὰ θὰ μολυνθεῖτε. Καθένας ἐπίσης πὸν θὰ ἀγγίξει τὰ πτώματά τους θὰ εἶναι ἀκάθαρτος μέχρι τὸ δράδου»⁶⁸. Εἶναι σαφὲς ἄραγε τὸ νόημα τῶν λόγων μου;

ΠΑΛΛ. Ἐλάχιστα βέβαια.

ΚΥΡ. Μὰ δὲν καταλαβαίνεις ὅτι ἐξίσου μὲ τὰ ἄλλα ζῶα εἰκονίζονται ἤθη καὶ διαφορὲς τρόπων τὰ φυσικὰ ἔνστικτα καθενὸς ἀπὸ τὰ φτερωτὰ πὸν ἀναφέραμε;

ΠΑΛΛ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς;

ΚΥΡ. Θέλεις νὰ μιλήσουμε χωριστὰ γιὰ τὸ καθένα ἐξετάζοντάς το μὲ λεπτομέρεια;

ΠΑΛΛ. Καὶ πάρα πολὺ βέβαια.

ΚΥΡ. Ἀπαγορεύει λοιπὸν ὁ νόμος τὸν ἀετὸ, τὸν γρυπάετο, τὸν θαλάσσιο ἀετὸ, τὸν γύπα, γιατί αὐτὰ πετᾶνε ψηλά, χαίρονται πολὺ μὲ τὰ ὕψη καὶ μισοῦν τὰ χαμηλά. Γιατὶ λέγει· «Οἱ νεοσσοὶ τοῦ γύπα πετοῦν στὰ ψηλά»⁶⁹. Κάπως τέτοιος εἶναι ὁ ἀλαζόνας, ὁ ὁποῖος ὄντας πάρα πολὺ ὑπερήφανος καὶ ἔχοντας φρόνημα ἐπηρημένο, περιφρονεῖ

68. Λευϊτ. 11, 13-24.

69. Ἰωβ 5, 11.

τος ὑπερορᾶν εἰθισμένους, ἥκιστα γε ἀγαπῶν τοῖς ταπεινοῖς συνα-
 πάγεσθαι. Συγκαταπέγει δὲ τούτοις τὸν ἰκτίνα καὶ τὰ ὅμοια αὐτῶ,
 καὶ κόρακα καὶ τὰ ὅμοια αὐτῶ, δι' ὧν εὖ μάλα σημαίνεται, τό γε
 ἀρπάζειν εἰδὸς καὶ δεινὸν εἰς κακουργίαν ἀνθρώπων γένος καὶ
 5 τοῦ μὲν πρώτου τύπος ὁ ἰκτίνος, θατέρου γε μὴν, ὁ μελάντατος καὶ
 θαθύς. Σκοτεινοὶ δὲ πως καὶ οὐχ ἅπασιν ἐναργεῖς οἱ δορυεῖς εἰς
 πονηρίαν καὶ ἀσυμφανῆ τοῖς πολλοῖς ἔν γε δὴ σφίσιν αὐτοῖς τὴν
 τῶν ἡθῶν ἔχοντες μοχθηρίαν Παραπέφυκε δὲ αἰεὶ τοῖς τὴν ἐπάρα-
 τον ἀλαξονεῖαν ἠρωστηκόσι, τὸ πλεονεκτεῖν ἐθέλειν οὐς ἂν δύ-
 10 ναιντο τυχόν, καὶ πολυτρόποις κακουργίας ἐκπολιορκεῖν εὐρήμα-
 σιν, καθαυπάζειν δὲ οὕτω, καὶ τοῦτο ἀπλήστως. Ταύτη τοι συνά-
 πτει λέγων εὐθύ· «Καὶ στρουθὸν καὶ λάρον». Ἄ-ἡσιτότατα γάρ,
 οἶμαι, ταυτί, καὶ τὸ παρεμπίπτον αἰεὶ συλλέγοντα. Εἰτά φησιν, ὅτι
 «Καὶ ἰέρακα καὶ τὰ ὅμοια αὐτῶ, καὶ νυκτικόρακα καὶ καταρρά-
 15 κτην καὶ ἴβιν καὶ πορφυρίωνα καὶ πελεκᾶνα καὶ κύκνον». Κα-
 ταγράφειαν δ' ἂν ἐφ' ἑαυτοῖς καὶ τότε τοὺς ὁμῶς καὶ ἀγρίως ἐπι-
 βουλευόντας ἑτέροις, καὶ ἀσχέτως ἐπιφνομένους, οἷς ἂν δύναιντο
 τυχόν, ὡς καὶ αὐτὸν ἐπιφέρειν οὐ παραιτεῖσθαι τισι τὸν ἐπὶ ζωῇ
 κίνδυνόν τε καὶ φόβον. Ὁ μὲν γὰρ ἰέραξ καταθρόσκει δεινῶς παν-
 20 τὸς ἀσθενεστέρου πτηνοῦ, καὶ κατὰ στρουθίων ἵεται, καὶ διόλλυσι
 λαβῶν, καταρράκτης γε μὴν καὶ ἴβις καὶ πορφυρίων, προσθεῖην δ'
 ἂν ὅτι καὶ πελεκᾶνος, ἐπιμαίνονται τοῖς ἰχθύσι, καὶ τροφήν ποι-
 οῦνται τὸν ἐκείνων ὄλεθρον.

Τοιοῦτοι δὲ πάντες, ὅσον ἤκεν εἰς τρόπους καὶ ἡθῶν ἀγριότη-
 25 τα, οἱ παρ' οὐδὲν ἡγούμενοι τὸ διολλύναι τινάς, διὰ γε τὸ σφίσιν
 αὐτοῖς ἡδύ· οἱ τὸν τῆς φιλαλληλίας παρωσάμενοι νόμον καὶ τοῖς
 τῆς ἀγάπης προσκεκρονκότες θεσμοῖς, καὶ τοῦτο εἰσάπαν ἀκού-
 σειαν ἂν εἰκότως καὶ πρὸς γε ἡμῶν αὐτῶν «Μὴ τὰ ἑαυτῶν ζητεῖτε,
 ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἢ γὰρ ἀγάπη», φησί, «τῶ πλησίον κακὸν οὐκ
 30 ἐργάζεται». Παραιτεῖσθαι δὲ δεῖν ἔφη πάλιν γλαῦκα καὶ ἐρωδιὸν

συνήθως τὴν καλωσύνη καὶ τὴ μετριοπάθεια καὶ δὲν θέλει καθόλου νὰ συναναστρέφεται μὲ τοὺς ταπεινοὺς. Στὴν κατηγορία τοῦ ἐναντίον αὐτῶν περιλαμβάνει καὶ τὸ γεράκι καὶ τὰ ὁμοιά του, ἐπίσης τὸ κοράκι καὶ τὰ ὁμοιά του, μὲ τὰ ὁποῖα ὑποδηλώνεται ἄριστα τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων πού συνηθίζει ν' ἀρπάξει καὶ εἶναι φοβερὸ στὴν κακουργία· τύπος τοῦ πρώτου εἶναι τὸ γεράκι, ἐνῶ τοῦ ἄλλου ὁ μαυροκόρακας. Εἶναι σκοτεινοὶ κατὰ κάποιον τρόπο καὶ ὄχι φανεροὶ σ' ὅλους οἱ ἀδίστακτοὶ στὴν κακία, καὶ δὲν εἶναι φανερὸς στοὺς πολλοὺς ὁ μοχθηρὸς χαρακτήρας τοῦ πού εἶναι κρυμμένος μέσα τους. Γιατὶ πάντοτε δίπλα στὸ καταραμένο πάθος τῆς ἀλαζονείας τῶν ἀνθρώπων φυτρώνει ἢ ἐπιθυμία τους νὰ καταβάλουν ὅσους τυχὸν μποροῦν καὶ μὲ πολλῶν εἰδῶν ἐφευρήματα κακίας νὰ τοὺς ὑποτάξουν καὶ ἔτσι νὰ τοὺς κάνουν δικούς τους μὲ ἀρπαγὴ πού δὲν ἔχει χορτασμό. Γι' αὐτὸ προσθέτει καὶ λέγει ἀμέσως· «Καὶ σπουργίτι καὶ γλάρο». Τὰ πουλιά αὐτὰ εἶναι τὰ πιὸ ἀχόρταγα καὶ μαζεύουν πάντοτε ὅ,τι βρεθεῖ μπροστὰ τους. Καὶ ἔπειτα λέγει· «Καὶ τὸ γεράκι καὶ τὰ ὁμοιά του, καὶ τὸν μαυροκόρακα καὶ τὸν καταρράκτη καὶ τὴν ἴση καὶ τὸν πορφυρίωνα καὶ τὸν πελεκάνο καὶ τὸν κύκνο». Θὰ μπορούσαν νὰ ἐπισύρουν στὸν ἑαυτὸ τους καὶ αὐτὴ τὴν κατηγορία ὅσοι ἀπροκάλυπτα καὶ ἄγρια ἐπιβουλεύονται τοὺς ἄλλους καὶ στρέφονται ἀκράτητοι ἐναντίον ὅσων τυχὸν μποροῦν, ὥστε νὰ μὴν ἀποφεύγουν νὰ προκαλοῦν σὲ μερικοὺς τὸ φόβο καὶ τὸν κίνδυνο τοῦ θανάτου. Πράγματι τὸ γεράκι ἐπιτίθεται τρομερὸ σὲ κάθε πιὸ ἀδύνατό του πουλί, ὁρμᾷ στὰ σπουργίτια, τὰ πιάνει καὶ τὰ σκοτώνει. Ὁ καταρράκτης πάλι καὶ ἡ ἴση καὶ ὁ πορφυρίων, καὶ θὰ πρόσθετα καὶ ὁ πελεκάνος, ὁρμοῦν σὰν λυσσασμένα ἐναντίον τῶν ψαριῶν καὶ κάνουν τροφὴ τους τὴν καταστροφὴ ἐκείνων.

Τέτοιοι εἶναι ὅλοι ὡς πρὸς τοὺς τρόπους καὶ τὴν ἀγριότητα ὅσοι δὲν θεωροῦν τίποτε τὸ νὰ καταστρέψουν κάποιους γιὰ τὴν εὐχαρίστησή τους. Αὐτοὶ ἔχοντας ἀπωθήσει τὸ νόμο τῆς φιλαλληλίας καὶ ἔχοντας προσκρούσει στοὺς θεσμοὺς τῆς ἀγάπης, δίκαια θ' ἀκούσουν μὰ καὶ καλὴ καὶ ἀπὸ μᾶς· «Νὰ μὴν ἐπιδιώκετε ὅ,τι ὠφελεῖ ἐσᾶς, ἀλλ' ὅ,τι εἶναι ὠφέλιμο στοὺς ἄλλους»⁷⁰. Γιατὶ λέγει, «Ἡ ἀγάπη δὲν κάμνει κακὸ στὸν πλησίον»^{70α}. Πρέπει λέγει ν' ἀποποιούμεστε πάλι

70α. Ρωμ. 13, 10.

καὶ χαραδριόν, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῶν, ἔποπα καὶ νυκτερίδα. Νυκτός δέ, οἶμαι, φίλα ταυτί, καὶ χαίροντα μὲν τῷ σκοτει, καὶ πτησιν ὡς ἡδυτάτην ἐν αὐτῷ ποιῆσθαι μεμελετηκότα, κατεχθραίνοντα δὲ τὸ ἡλίον φῶς, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ τι δοῦν μὴ ἀνεχόμενα· εἶεν δ' ἂν οἱ τοιοῖ-
 5 δε σαφῶς, οἱ τῶν φαύλων ἐργάται. Καὶ γὰρ ἔστιν ἀληθὲς ὅπερ ἔφη Χριστός, ὅτι «Πᾶς ὁ φαῦλα πράσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται εἰς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὅτι ἐν Θεῷ ἔστιν εἰργασμένα». Ἀκαθάρατα δὲ καὶ τὰ ἐρπετὰ τῶν πετει-
 10 νῶν, «ἄ πορεύεται», φησὶν, «ἐπὶ τεσσάρων», οἷον φέρε εἰπεῖν τὰ μυιῶν, καὶ εἴ τι τούτοις ἀγχοῦ. Μυρία δὲ ὅσα ταυτί μικρὰ καὶ ἀπόπτυστα, καὶ τὴν εἰς τὸ ὑψοῦ πτησιν οὐκ ἔχοντα.

Τίς οὖν ἄρα ἐστὶ λόγος τοῦ καὶ ἐπ' αὐτὰ τὸν νόμον ἐλθεῖν, περι-
 15 ριαθρεῖν ἀναγκαῖον. Ὡς περ γὰρ ὅτε τῶν κτηνῶν ἐποιεῖτο μνήμην, τὴν κάμηλον ὀνομάσας, προσετίθει τὸν λαγῶν, ἐν ἴσῳ πῶς πάντως ἀκαθάρτους ἀποφαίνων τοὺς ἐπὶ φαυλότητι διαβεβλημένους, κἂν εἰ μέγας τις εἴη καὶ μικρὸς (προσωποληψία γὰρ οὐκ ἔστι παρὰ τῷ Θεῷ, κατὰ τὸ γεγραμμένον), οὕτω κἂνθάδε διαμέμνηται μὲν ἀετοῦ, καὶ τῶν πτηνῶν ὀνομάσας τὸν βασιλεύτατον, κάτεισι δὲ
 20 πάλιν καὶ ἐπ' αὐτὸ τὸ βραχὺ τῶν περοφορεῖν εἰωθότων, ἐν ἴσῳ τιθεὶς μικρόν τε καὶ μέγαν, εἰ τῶν ἐκτόπων εἴη δημιουργός, καὶ τὸ διαβεβλησθαι δεῖν, ἀνεξίτητον ἔχει. Ὑπεξάγει γε μὴν τοῦ τοιοῦτου γένους ἀκρίδα καὶ θροῦχον καὶ τὰ τούτοις ἐμφερῇ, διάτοι τὸ εὐσθενές, ὡς ἀνανθρώσκειν δύνασθαι, καὶ ἥκιστα μὲν ἐμφιλοχω-
 25 ρεῖν τοῖς κάτω, αἴρεσθαι δὲ πολλάκις εἰς τὸ ὑψοῦ καὶ διατηδᾶν εὐκόλως. Τοιοῦτοσι δὲ πῶς, ὁ δῖον μὲν ἔχων τὸν κοσμικόν, ἐπιεικειάς γε μὴν τῆς ἄλλης καὶ ἀγάπης τῆς εἰς Θεὸν οὐκ εἰσάπαν ἡμοιωηκῶς ὁ γὰρ τοιοῦτος οὐ τοῖς ἐπιγείοις παντελῶς ἐνδέδεται, καὶ ἐνίσσῃναι τοῖς κάτω, μεμελέτηκε δὲ πῶς καὶ τὰ ἄνω φρονεῖν, καὶ
 30 εὐδοκιμεῖν ἔσθ' ὅτε, πρὸς τὰ ἄνω διατηδῶν καὶ τῶν ἐπιγείων ὑπεριπτάμενος. Τὸν δὲ τῶν ἀκαθάρτων ἀποθιγγάνοντα καὶ μεμολυσμένον, ἀποπλύνεσθαι μὲν δεῖ τὸ ἱμάτιον πρὸς ἑσπέραν δὲ, καθαρόν ἔσεσθαι φησι, τὸ Χριστοῦ μυστήριον εὖ μάλα παραδηλῶν,

τῆ γλαύκα καὶ τὸν ἐρωδιὸ καὶ τὸν χαραδριὸ καὶ τὰ ὁμοῖά τους, τὸν ἔποπα καὶ τὴ νυχτερίδα. Αὐτὰ ἀγαποῦν, νομίζω, τὴ νύχτα, χαίρονται τὸ σκοτάδι καὶ τὰ εὐχαριστεῖ νὰ πετοῦν ὅσο αὐτὸ κρατεῖ, ἀντίθετα ἐχθρεύονται τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ ἀδυνατοῦν νὰ πράξουν κάτι μέσα σ' αὐτό. Αὐτοὶ εἶναι ὀλοφάνερα ὅσοι πράττουν τὰ φαῦλα. Γιατὶ εἶναι ἀληθινὸ ἐκεῖνο ποῦ εἶπε ὁ Χριστὸς: «Καθένας ποῦ πράττει τὰ φαῦλα μοσεῖ τὸ φῶς καὶ δὲν ἔρχεται στὸ φῶς γιὰ νὰ μὴ φανερωθοῦν τὰ ἔργα του. Ὅποιος ὅμως πράττει τὰ ἔργα τῆς ἀλήθειας ἔρχεται στὸ φῶς γιὰ νὰ φανερωθοῦν τὰ ἔργα του, γιατί ἔχουνπραχθεῖ σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ»⁷¹. Ἀκάθαρτα εἶναι καὶ ὅσα φτερωτὰ περπατοῦν, «ὅσα βαδίζου», λέγει, «μὲ τὰ τέσσερα», ὅπως γιὰ παράδειγμα οἱ μύγες καὶ τὰ συγγενικά τους. Αὐτὰ εἶναι μύρια ὅσα μικρὰ καὶ ἀηδιαστικά καὶ εἶναι ἀνήμερα νὰ πετάξουν ψηλά.

Γιὰ ποῖο λόγο τώρα ὁ νόμος ἀσχολεῖται καὶ μ' αὐτά, πρέπει νὰ τὸ ἐξετάσουμε καὶ αὐτό. Ὅπως δηλαδὴ ὅταν μιλοῦσε γιὰ τὰ ἄλλα ζῶα, ἀναφέροντας τὴν καμῆλα, πρόσθεσε καὶ τὸν λαγὸ, βάζοντας σὲ ἴση κατὰ κάποιον τρόπο μοῖρα ἀκαθαρσίας ὅσους κατηγοροῦνται γιὰ φαυλότητες, εἴτε εἶναι μεγάλοι εἴτε μικροὶ (γιατί, ὅπως ἔχει γραφεῖ, «δὲν ὑπάρχει προσωποληψία στὸν Θεό»^{71α}), ἔτσι καὶ ἐδῶ μνημονεύει βέβαια τὸν ἀετό, καὶ ἀφοῦ ἀνέφερε τὸ βασιλιά τῶν φτερωτῶν, κατεβαίνει καὶ πάλι καὶ σ' αὐτὸ τὸ ἐλάχιστο ποῦ διαθέτει φτερά, βάζοντας σὲ ἴση μοῖρα τὸ μικρὸ καὶ τὸ μεγάλο, ἐφόσον πράττουν ἀνεπίτρεπτα πράγματα καὶ ἔχουν ἀσθηστὴ τάση γιὰ διαβολή. Ἐξαιρεῖ βέβαια ἀπὸ αὐτὸ τὸ εἶδος τὴν ἀκριδα καὶ τὸν βροῦχο καὶ τὰ παρόμοια, καὶ ἔξαιτίας τῆς δυνάμει τους νὰ μποροῦν νὰ ἀναπηδοῦν, γιατί καθόλου δὲν ἀρέσουν σ' αὐτὰ τὰ χαμηλά, ἀλλὰ συχνὰ πετοῦν σὲ μεγάλη ὑψη καὶ πηδοῦν εὐκόλα. Κάπως τέτοιος εἶναι καὶ ὁποιος ἔχει βέβαια κοσμικὸ βίον, ἀλλὰ δὲν εἶναι γυμνὸς τελείως ἀπὸ τὴν ἄλλη καλωσύνη καὶ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό. Γιατὶ αὐτὸς δὲν εἶναι τελείως δεμένος μὲ τὰ ἐπίγεια, οὔτε παραμένει στὰ χαμηλά, ἀλλὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ ὑψηλά φρονήματα, καὶ συχνὰ πράττει ἀξιέπαινα ἔργα, ἀναπηδώντας πρὸς τὰ ἄνω καὶ πετώντας πάνω ἀπὸ τὰ ἐπίγεια. Ὅποιος πάλι μολύνεται ἀγγίζοντας ἀκάθαρτα πράγματα, πρέπει νὰ πλύνει τὸ φόρεμά του πρὸς τὸ δειλνόν, λέγει, θὰ εἶναι καθαρὸς, ὑποδηλώνοντας τὸ μυστή-

71α. Ρωμ. 2, 11.

δι' οὗ κεκαθάραμεθα, τὴν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος πλουτοῦντες ἄφεισιν, κατὰ τὸν καιρὸν δηλονότι τῆς ἐπιδημίας αὐτοῦ, πρὸς ἐσπέραν οἶονεὶ γεγονότα, τοῦτ' ἔστιν, εἰς τέλος ἤδη διέρποντος τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ἡ οὐκ ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἐνανθρωπήσαι φα-
5 μεν τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον;

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΥΡ. Βέβηλον δὲ καὶ ὁ νόμος ἐτέρως ἔσεσθαι φησι, τὸν ἐπι-
θιγγάνοντά πως ἢ θηρὸς ἀγρίου τυχόν, ἤγουν ἐτέρου τοῦ τῶν
ἀκαθάρτων ζῶων· ἔφη δὲ οὕτως· «Καὶ πᾶς ὃς πορεύεται ἐπὶ
10 χειρῶν ἐν πᾶσι τοῖς θηρίοις, ἃ πορεύεται ἐπὶ τέσσαρα, ἀκάθαρτά
ἔστιν ὑμῖν. Πᾶς ὁ ἀπτόμενος τῶν θησιμαίων αὐτῶν, ἀκάθαρτος
ἔσται ἕως ἐσπέρας, καὶ ὁ αἶρων τῶν θησιμαίων αὐτῶν, πλυνεῖ τὰ
ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἐσπέρας. Ἀκάθαρτα ταῦ-
τά ἐστιν ὑμῖν. Καὶ ταῦτα ὑμῖν ἀκάθαρτα ἀπὸ τῶν ἐρπετῶν τῶν ἐπὶ
15 τῆς γῆς, ἢ γαλῆ καὶ ὁ μῦς καὶ ὁ κροκοδείλος, ὁ χερσαῖος, μυγάλη
καὶ χαμαιλέων καὶ καλαθώτης καὶ σαῦρα καὶ ἀσπάλαξ. Ταῦτα
ἀκάθαρτα ὑμῖν ἀπὸ πάντων τῶν ἐρπετῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Πᾶς ὁ
ἀπτόμενος αὐτῶν τεθηγκότων, ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἐσπέρας. Καὶ
πᾶν ἐφ' ὃ ἂν ἐπιπέσῃ ἀπ' αὐτῶν ἐπ' αὐτὸ τεθηγκότων αὐτῶν, ἀκά-
20 θαρτον ἔσται ἀπὸ παντὸς σκεύους ξυλίνου ἢ ἱματίου ἢ δέρματος
ἢ σάκκου. Πᾶν σκεῦος ὃ ἂν ποιηθῇ ἔργον ἐν αὐτῷ, εἰς ὕδωρ βα-
φήσεται, καὶ ἀκάθαρτον ἔσται ἕως ἐσπέρας, καὶ καθαρὸν ἔσται».
Προσετίθει δὲ τούτοις, ὡς ἔσται μεμολυσμένον πᾶν σκεῦος, ἐφ' ᾧ
ἂν πέσῃ τῶν θησιμαίων αὐτῶν. Καὶ ἄγγος ὀστράκινον καὶ δερ-
25 μάτινον καὶ ἱμάτιον, ἔδεσμά τε καὶ ποτόν, πλὴν πηγῆς ὑδάτων,
καὶ λάκκου, φησί, καὶ συναγωγῆς ὑδάτων καὶ σπερμάτων. Ἐοικε
δὲ ὁ νόμος διὰ μὲν τῶν ἀγρίων θηρίων, τοὺς τῶν ληστῶν ὠμοτά-
τους παραδηλοῦν, οἷς λελόγισται παρ' οὐδέν, καὶ αὐτὸ τῶν πάν-
των ἐπέκεινα τῶν κακῶν, ἢ ἀνδροκτονία, μόνον δὲ οὐχὶ προστιγ-
30 χάνοντα καταδαδάπτουσι διολλύντες ἀηλεῶς, καὶ φειδοῦς ἀπά-
σης ἐξηρημένης. Διὰ δέ γε μὲν καὶ γαλῆς, καὶ τῶν ἀγχοῦ τε καὶ
ἐοικότων, κροκοδείλου τέ φημι τοῦ χερσαίου, σαύρας τε καὶ ἁ-
σκαλαδώτου, τὰ ζοφοδεῆ καὶ ἄνανδρα, καὶ ἐν νυκτὶ περιθέοντα

ριο τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ ὅποιο ἔχομε καθαρθεῖ, γεμῆτοι ἀπὸ τὸν πλοῦ-
το τῆς ἀφεςης ποὺ παραχωρεῖ τὸ ἅγιο θάπτισμα, κατὰ τὸν καιρὸ
δηλαδὴ τῆς ἐπιδημίας του στῆ γῆ, ποὺ ἔγινε κατὰ κάποιον τρόπο
πρὸς τὸ δειλινό, γιατί ἤδη βαδίζει πρὸς τὸ τέλος αὐτὸς ὁ αἰώνας. Ἡ
μήπως δὲν λέμε, ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐνανθρώπησε στοὺς ἔσχατους
καιρούς;

ΠΑΛΛ. Καὶ βέβαια καὶ τὸ λέμε.

ΚΥΡ. Καὶ μὲ ἄλλο τρόπο ὁ νόμος θεωρεῖ βέβηλον ὅποιον τυχόν
ἀγγίζει ἢ ἓνα ἄγριο θηρίο ἢ κάποιον ἄλλο ἀκάθαρτο ζῶο· νὰ τί λέγει·
«Καὶ κάθε ἄγριο ζῶο ἀπὸ ὅλα τὰ θηρία ποὺ βαδίζει καὶ μὲ τὰ χέρια,
εἶναι γιὰ σᾶς ἀκάθαρτο, καὶ ὅποιος ἀγγίζει τὰ πτώματά τους θὰ
εἶναι ἀκάθαρτος ὡς τὸ βράδυ. Κι ἐκεῖνος ποὺ θὰ σηκώσει ἓνα θνη-
σιμαῖο ἀπὸ αὐτὰ θὰ πλύνει τὰ ἐνδύματά του καὶ θὰ εἶναι γιὰ σᾶς
ἀκάθαρτος ὡς τὸ βράδυ. Αὐτὰ θὰ εἶναι ἀκάθαρτα γιὰ σᾶς. Ἀκά-
θαρτα θὰ εἶναι κι αὐτὰ ἀπὸ τὰ ζῶα ποὺ περπατοῦν στῆ γῆ· ἢ γάτα, ὁ
ποντικός καὶ ὁ χερσαῖος κροκόδειλος, ἢ νυφίτσα, ὁ χαμαιλέον, ἢ
παρδαλὴ σαύρα, ἢ σαύρα καὶ ὁ τυφλοπόντικας. Αὐτὰ εἶναι ἀκάθα-
ρα ἀπὸ τὰ ζῶα ποὺ περπατοῦν στῆ γῆ. Ὅποιος τ' ἀγγίξει αὐτὰ πεθα-
μένα θὰ εἶναι ἀκάθαρτος ὡς τὸ βράδυ. Καὶ κάθε πράγμα ἐπάνω στοῦ
ὅποιο θὰ πέσει τὸ πτώμα ἑνὸς ἀπὸ αὐτὰ τὰ ζῶα θὰ εἶναι ἀκάθαρτο,
εἴτε ξύλινο σκεῦος εἶναι εἴτε φόρεμα εἴτε δέρμα εἴτε σάκκος. Κάθε
σκεῦος ποὺ θὰ μολυνθεῖ ἔτσι, θὰ πλυθεῖ στοῦ νεροῦ καὶ θὰ εἶναι ἀκά-
θαρτο ὡς τὸ βράδυ· ἔπειτα θὰ εἶναι καθαρὸ»⁷². Πρόσθεσε σ' αὐτὰ ὅσα
θὰ εἶναι μολυσμένο κάθε σκεῦος πάνω στοῦ ὅποιο θὰ πέσει ἓνα ἀπὸ
αὐτὰ τὰ θνησιμαῖα, ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι πῆλινο δοχεῖο, δερμάτινο
πράγμα, φόρεμα, φαγητὸ καὶ ποτό, ἐκτός, λέγει, ἀπὸ πηγῆ νεροῦ καὶ
πηγάδι καὶ δεξαμενὴ νεροῦ καὶ καρπὸ ποὺ προορίζεται γιὰ σπορά.
Φαίνεται ὅτι ὁ νόμος μὲ τ' ἄγρια θηρία ὑποδηλώνει τοὺς πῶ ἀπάν-
θρωπους ἀπὸ τοὺς ληστές, ποὺ δὲν ὑπολογίζουν καθόλου κι αὐτὸ
ἀκόμα τὸ μεγαλύτερο κακό, τὴν ἀνθρωποκτονία, καταβροχθίζοντας
κατὰ κάποιον τρόπο ὅποιον συναντοῦν, σπαράζοντάς τον ἀλύπητα
καὶ χωρὶς κανένα δισταγμό. Μὲ τὸν ποντικὸ καὶ τὴ γάτα καὶ τὰ συγ-
γενικά καὶ τὰ ὅμοιά τους, ἐννοῶ τὸν χερσαῖο κροκόδειλο, τὴ σαύρα
τὴν ἀπλή καὶ τὴν παρδαλὴ σαύρα, ὑποδηλώνει τὰ ψοφοδεῆ καὶ ἀνα-

72. Λευϊτ. 11, 27-33.

τῶν κλεπτῶν γένη, ἃ λεληθότως μὲν τοὺς νυστάζοντας κατασίνε-
σθαι φιλεῖ, ἐκδέδιδε δὲ τὸ ἀλῶναι δεινῶς, καὶ τὴν τῶν ἀδικουμένων
παρατεῖται γρήγορον Ἡ γὰρ οὐχὶ κλεπτίστατόν τι χρῆμα γαλῆ
τε καὶ μῦς, καὶ πρὸς δελίαν εὐκόλα, καταδύεται δὲ τοὺς ἐν γῆ
5 μυχούς, εἰ διακτυπήσειέ τις, ἥδιστα δ' ἂν ἐν νυκτὶ καὶ οὐκ ἐν ἡμέρᾳ
νέμονται, κροκόδειλός τε χερσαῖος καὶ τὰ συγγενῆ;

ΠΑΛΛ. Ἀληθές.

ΚΥΡ. Ἀκάθαρτον μὲν οὖν πᾶν, ὅπερ ἐστὶ ληστροικόν, κἂν εἰ
διὰ τρόπον τις εἴη θηριοπρεποῦς καὶ φιλαιμάτους ἔχοι τὰς χεῖρας
10 κἂν εἰ μικρὰ παρακλέπτοι, καθὰ μῦς καὶ γαλῆ, καὶ ἀσπάλακός τε
καὶ ἀσκαλαβώτου δίκην, τοίχους ἀναθρώσκει καὶ στέγας, κἂν εἰ
τις ἐπιθυγᾶνοι τῶν ὧδε μεμολυσμένων, μεθέξει τῶν ἐγκλημάτων.
Κοινωνία γὰρ ἢ πρὸς τοιούσδε τινὰς π. ντε τε καὶ πάντως ἀκαθάρ-
τους ἀποφαίνει. Ἀνθρώπων δ' ἂν εἴεν εἰς τύπον τὰ μεμολυσμένα
15 τῶν σκευῶν Ἐν εἶδει γὰρ σκεύους ὁ ἄνθρωπος. Ἀπαλλάττει γε
μὴν τοῦ καταμολύνεσθαι δεῖν, πηγὴν ὕδατος, λάκκον τε καὶ συνα-
γωγὴν ὕδατος κἂν εἰ πέσοι τυχὸν ἐν αὐτοῖς τι τῶν κατὰ νόμον με-
μολυσμένων, οὐκ ἐφίεις, οἶμαι που, τοὺς ὑπὸ νόμον, δυσασχθῆς καὶ
δυσδιακόμιστον παντελῶς ἠγεῖσθαι τὸ χρῆμα, καὶ τὴν τοῦ νόμου
20 τήρησιν ἀνεπιτήδευτον ἔχειν, τὸ ἐν γε τουτοισὶ βλάβος, εἰς αὐτὰ
παθόντας τὰ καιριώτατα. Ὡς καὶ πόλεων ἔσθε' ὅτε, καὶ οἴκων ἀπο-
φοιτῶν, μεμολυσμένων αὐτοῖς τῶν ὑδάτων, καὶ τῆς ἀναγκαίας τε
καὶ ἀπαραιτήτου παραιρουμένης χρείας. Παρήκε δὴ οὖν ὁ νόμος
τῆς ἱστορίας τὸ ἀκριβές, διὰ δέ γε τὸ τοῖς ὑπὸ νόμον ἀναγκαῖον
25 καὶ χρήσιμον.

ΠΑΛΛ. Πιθανὸς ὁ λόγος.

ΚΥΡ. Ἐν ἴσῳ γε μὴν τοῖς ἄλλοις ἀκάθαρτον εἶναι φησι καὶ
τῶν καθαρῶν ζώων τὸ θησημαῖον προσεπήγαγε δέ, ὅτι κατα-
μιανεῖ καὶ αὐτὸ τὸν ἀπτόμενον γράφει δὲ οὕτως «Ἐὰν δὲ ἀπο-
30 θᾶνη τῶν κτηνῶν, ὃ ἐστὶν ὑμῖν τοῦ φαγεῖν, ὃ ἀπτόμενος τῶν θη-
σημαίων αὐτῶν ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας, καὶ ὃ ἐσθίων ἀπὸ
τῶν θησημαίων αὐτῶν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀκάθαρτος
ἔσται ἕως ἑσπέρας, καὶ λούσεται ὕδατι καὶ καθαρὸς ἔσται. Καὶ ὃ

δρα γένη τῶν κακοποιῶν, πού περιφέρονται τῇ νύχτα καί πού κρυφά συνηθίζουν νά ληστεύουν τοὺς κοιμισμένους, πού τρέμουν κυριολεκτικὰ τῇ σύλληψη καί ἀποφεύγουν τὰ θύματα τους ὅταν δὲν κοιμούνται. Ἡ μήπως δὲν εἶναι ἡ γάτα κι ὁ ποντικός πρῶτα στὴν κλεψιά καί δὲν φοβοῦνται μὲ τὸ παραμικρὸ καί δὲν χώνονται στὰ βάθη τῆς γῆς, ἂν κάποιος προξενήσει κάποιον κρότο, ἐνῶ ἀντίθετα χαιρόνται νά βόσκουν τῇ νύχτα κι ὄχι βέβαια τῇ μέρα, ὁ χερσαῖος κροκόδειλος καί τὰ συγγενή του;

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΚΥ. Εἶναι λοιπὸν ἀκάθαρτο κάθε τι πού ἐκδηλώνει ληστρικότητα ἢ συμπεριφέρεται ὅπως ἀρμόζει στὰ θηρία κι ἔχει αἰμοδόρα χέρια, εἴτε κλέβει μικροπράγματα ὅπως ὁ ποντικός καί ἡ γάτα καί ὁ ἀσπάλακος, καί ὅπως ἡ παρδαλὴ σαύρα πού ὑπερπηδᾷ τοίχους καί στέγες, κι ἂν κάποιος ἀγγίζει αὐτὰ τὰ μολυσμένα μετέχει τοῦ μολυσμοῦ τους. Γιατὶ ἡ ἐπακοινωνία μ' αὐτοῦ τοῦ εἶδους τῶν ἀνθρώπων δημιουργεῖ μὲ κάθε τρόπο καί ὅπωςδήποτε ἀκάθαρτους. Τὰ μολυσμένα σκευὴ θὰ μπορούσαν νά ἀποτελοῦν τύπο ἀνθρώπων. Γιατὶ ὁ ἀνθρώπος παριστάνεται μὲ εἶδος ἀγγείου. Ἀπὸ τῇ μόλυνση ἐξαιρεῖ τὴν πηγὴ τοῦ νεροῦ, τὸ πηγᾶδι καί τῇ δεξαμενὴ. Κι ἂν τυχὸν πέσει σ' αὐτὰ κάτι ἀπὸ τὰ σύμφωνα μὲ τὸ νόμο μολυσμένα, δὲν ἐπιτρέπεται καθόλου σ' αὐτοὺς πού ζοῦν κάτω ἀπὸ τὸ νόμο νά θεωροῦν τὸ πρᾶγμα βδελυρὸ καί δυσβάστακτο καί τὴν τήρηση τοῦ νόμου νά ἔχει ξεφύγει ἀπὸ τὸ σκοπὸ τῆς, ἐπειδὴ ἔπαθαν τῇ ζημιά ἀπὸ αὐτὰ στὰ πὸ καίρια, ὥστε κάποτε καί νά φεύγουν ἀπὸ τὶς πόλεις καί τὰ σπίτια τους, ἐπειδὴ μολύνθηκαν τὰ νερά τους καί δὲν μπορούν νά ἐξυπηρετήσουν τὶς ἀπαραίτητες ἀνάγκες τους. Ὁ νόμος λοιπὸν παρέλειψε τὴν ἀκρίβεια τῆς ἱστορίας, ἐπειδὴ ἦταν ἀναγκαῖο καί χρήσιμο γι' αὐτοὺς πού ζοῦσαν κάτω ἀπὸ τὴν ἐντολὴς τοῦ νόμου.

ΠΑΛΛ. Ἡ ἐξήγησή σου εἶναι πειστικὴ.

ΚΥΡ. Ἐξίσου ἀκάθαρτο μὲ τὰ ἄλλα εἶναι, λέγει, καί τὸ θνησιμαῖο ἀπὸ τὰ καθαρὰ ζῶα· καὶ πρόσθεσε ὅτι κι αὐτὸ θὰ καταμολύνει αὐτὸν πού τὸ ἀγγίζει. Γράφει λοιπὸν τὰ ἐξῆς· «Ἄν πεθάνει κάποιον ἀπὸ τὰ ζῶα πού ἐπιτρέπεται νά φᾶτε, ὅποιος ἀγγίξει τὸ πτώμα του, θὰ εἶναι ἀκάθαρτος ὡς τὸ βράδυ, καί ὅποιος φάει ἀπὸ τὰ θνησιμαῖα αὐτῶν τῶν ζώων, θὰ πλύνει τὰ φορέματά του καί θὰ εἶναι ἀκάθαρτος

αἴρων ἀπὸ τῶν θησομαίων αὐτῶν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ
 λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας». Ὅπερ ἐστὶν
 ἔναργῶς, καθάπερ ἐγῶμαι, τό, «Εἴ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ
 πόρνος ἢ πλεονέκτης ἢ ειδωλολάτρης ἢ μέθυσος ἢ λοιδόρος ἢ
 5 ἄρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν». Εἰ γὰρ δὴ τις ὅλως τῶν ἐν
 ὑπολήψει σεμνότητος, καὶ τῶν ἤδη κεκαθαρμένων, καὶ εἰς κοινω-
 νίαν τὴν πνευματικὴν διὰ πίστεως εἰσδεδεγμένων, τὴν ἐκ τῆς ἁ-
 μαρτίας ὑπομένει νέκρωσιν, «ὀδελυρὸς ἔστω», φησί, «καὶ ἀπη-
 χθημένος· νεκροῖς γὰρ ἔργοις μεμολυσμένος, καταμιαίνει που
 10 πάντως τὸν αὐτῷ κολλῶμενον. Ἄλλ' εἰ καὶ πάθοι τις τὸν μολυ-
 σμὸν, καθαρὸς ἔστω δι' ὕδατος πρὸς ἑσπέραν. Καὶ τί δὴ τοῦτό
 ἐστὶ, προκαταμεμήνυκε ἡμῖν ἔναργῶς ὁ λόγος. Ἄθρει δὲ ὅτι καὶ
 τὸν ἐσθίοντα τῶν θησομαίων αὐτῶν, καὶ εἰ ἐπαφῶτό τις μόνον,
 ἀκάθαρτον ἔσεσθαι φησιν, οὔτε τὸν μετασχόντα τῆς ἐκείνων νε-
 15 κρότητος μώμου καὶ γραφῆς ἀπαλλάττων, οὔτε μὴν ἀναίτιον
 εἶναι λέγων, καὶ εἰ ἀγγοῦ τις ἴοι καὶ πλησιαζόμενος. Χρηῖναι γάρ,
 οἶμαι, νηφαλέως ἀποφοιτᾶν, οὐχὶ δῆπου μόνης τῆς πρὸς φαίλους
 ταντοεργίας, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ συνιέναι μόνον. «Ὁ γὰρ ἀπτό-
 μενος πίσεως, μολυνθήσεται», φησί. Καὶ ἀληθὴς ὁ λόγος· ὅτι δὲ
 20 εἰς ἡθῶν ποιότητα τὰ ἐκ τῶν παραδειγμάτων χρησίμα τῷ νόμῳ
 παρείληπται, ἀναμάθοι τις ἂν ἐκ τῶν ἐπετηνεγμένων Ἐφη γὰρ
 πάλιν «Καὶ οὐ μὴ ὀδελύξεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἐν πᾶσι τοῖς ἐρ-
 πετοῖς τοῖς ἔρπουσιν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ οὐ μανθήσεσθε ἐν τούτοις,
 καὶ οὐκ ἀκάθαροι ἔσεσθε ἐν αὐτοῖς, ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς
 25 ὑμῶν». Ὅποιον γὰρ ἂν ἐποίησε μολυσμὸν τῇ τοῦ ἀνθρώπου ψυ-
 χῇ τὸ ἐκτεθνάει ζῶον καὶ τοῦ τεθνεῶτος ἀποθίγειν; Τί γὰρ ἂν
 ἠδίκησε βρωσὶς ἢ εἰς κοιλίαν χωροῦσα καὶ ἐκπεμπομένη πρὸς
 ἀφεδρωῖνα, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν;

ΠΑΛΙ. Οὐδέν, ὡς ἐγῶμαι νοεῖς γὰρ ὀρθῶς.

73. Λευϊτ. 11, 39-40.

75. Σοφ. Σειράχ 13, 1.

74. Α' Κορ. 5, 11.

76. Λευϊτ. 11, 43.

ὡς τὸ βράδου, κι ἀφοῦ λουστῆ με νερό, θά γίνει καθαρός. Καί ὅποιος σηκώσει κάποιο ἀπὸ αὐτὰ τὰ θνησιμαῖα θά πλύνει τὰ φορέματά του καί θά λουστῆ με νερό καί θά μείνει ἀκάθαρος ὡς τὸ βράδου»⁷³. Αὐτὸ ὑποδηλώνει φανερά, κατὰ τὴ δική μου γνώμη, τὸ «Ἄν κάποιος πού εἶναι χριστιανὸς εἶναι ἀνήθικος ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωλολάτρης ἢ ὑβριστὴς ἢ μέθυσος ἢ ἄρπαγας, μ' αὐτὸν οὔτε κἂν νὰ τρώτε μαζί»⁷⁴. Γιατί, ἂν κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς πού θεωροῦνται σοβαροὶ καί εἶναι ἤδη καθαροὶ κι ἔχουν γίνει δεκτοὶ με τὴν πίστη σὲ κοινωνία πνευματικῆ, ὑπομένει ἐξ ὀλοκλήρου τὴ νέκρωση ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, «Νὰ εἶναι», λέγει, «βδελυρὸς καὶ μισητός»· γιατί εἶναι μολυσμένος ἀπὸ νεκρὰ ἔργα καὶ ὀπωσδήποτε καταμολύνει αὐτὸν πού τὸν πλησιάζει. Ἄλλὰ κι ἂν ἀκόμα πάθει κάποιος αὐτὸν τὸ μολυσμό, θά γίνει καθαρὸς με τὸ νερό περὶ τὸ βράδου. Καί τί σημαίνει βέβαια αὐτό, μᾶς τὸ προανήγγειλε φανερά ὁ λόγος.

Πρόσεχε τώρα ὅτι κι αὐτὸς πού τρώει ἀπὸ τὰ θνησιμαῖα αὐτά, καί μόνο ἂν τὰ ἀγγίξει, θά γίνει, λέγει, ἀκάθαρος, χωρὶς οὔτε νὰ ἀθώνει ἀπὸ τὴν κατηγορία καί τὴν καταγγελία αὐτὸν πού ἔγινε μέτοχος τῆς νεκρότητάς τους, οὔτε καὶ νὰ ἀπαλλάττει ἀπὸ τὴν ἐνοχὴ κι αὐτὸν ἀκόμα πού θά τὰ πλησιάσει καί θά πάει κοντὰ τους. Πρέπει δηλαδή, νομίζω, με πολλὴ προσοχὴ ν' ἀποφεύγει κανεὶς ὄχι μόνο νὰ συμπράττει με τοὺς φαύλους, ἀλλὰ καί τὸ νὰ βρισκεται ἀκόμα μαζί τους. Γιατί λέγει: «Ὅποιος ἀγγίξει πίσσα, θά λερωθεῖ»⁷⁵. Καί ὁ λόγος εἶναι ἀληθινός. Ὅτι βέβαια γιὰ νὰ δείξει τὴν ποιότητα τῶν ἡθῶν χρησιμοποιεῖ ὁ νόμος αὐτὰ τὰ παραδείγματα, θά τὸ μάθει κανεὶς ἀπὸ ὅσα προστίθενται. Γιατί λέγει πάλι: «Καὶ δὲν θά μολύνετε τίς ψυχές σας τρώγοντας ὅλα αὐτὰ τὰ ἔρπετά πού ἔρπουν στὴ γῆ. Δὲν θά μολυνθεῖτε τρώγοντας ἀπὸ αὐτὰ καί δὲν θά γίνετε ἀκάθαροὶ ἐξαιτίας τους. Σᾶς μιλῶ ἐγὼ ὁ Κύριος καὶ Θεὸς σας»⁷⁶. Τί μολυσμὸ δηλαδή θά μποροῦσε νὰ προκαλέσει στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῶο πού πέθανε καί τὸ ἀγγιγμα τοῦ πεθαμένου ζώου; Καί τί κακὸ θά μποροῦσε νὰ προκαλέσει τὸ φαγητό, πού πηγαίνει στὴν κοιλιά καί ἀποβάλλεται ἀπὸ τὸν ἀφεδρώνα, σύμφωνα μ' αὐτὰ πού λέγει ὁ Σωτῆρας;⁷⁷

ΠΑΛΛ. Κανένα κακό, ὅπως ἐγὼ νομίζω. Ἡ σκέψη σου εἶναι ὀρθή.

ΚΥΡ. Χρη̅ναι δὴ οὖν ἔγωγέ φημι, κατὰ τοὺς τῶν πλωτήρων
 εὐτεχνεστάτους, πάντα σεΐοντας κάλων, ἔξω φέρεσθαι μολυσμῶν,
 ἠρεμαίαν δὲ ὡσπερ ἀκτὴν καὶ ἀκύμονα πρὸς τὴν Θεῶν φιλαιτάτην
 εἰσελαύνειν ζωήν. Προσιτός γὰρ ἡμῖν οὐχ ἑτέρως ἢ οὕτως ἂν γέ-
 5 νοιτο καὶ μόνως, ἀληθὲς δὲ ὅτι τὸ χρη̅μά ἐστίν, ἀταλαύπωρον ἰδεῖν
 Γέγραπται γὰρ πάλιν ἐν τῇ Ἐξόδῳ· «Καὶ Μωσῆς ἦν ποιμαίνων τὰ
 πρόβατα Ἰοθὼρ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ ἱερέως Μαδιάμ, καὶ
 ἤγαγε τὰ πρόβατα ὑπὸ τὴν ἔρημον καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος Χωρη̅β
 Ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐν πυρὶ φλογὸς ἐκ τοῦ θάτου, καὶ
 10 ὄρα̅ ὅτι ὁ θάτος καίεται πυρὶ, ὁ δὲ θάτος οὐ κατεκαίετο. Εἶπε δὲ
 Μωσῆς Παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὄραμα τὸ μέγα τοῦτο, ὅτι οὐ κατα-
 καίεται ὁ θάτος. Ὡς δὲ εἶδε Κύριος ὅτι προσάγει ἰδεῖν, ἐκάλεσεν
 αὐτὸν ὁ Κύριος ἐκ τοῦ θάτου, λέγων Μωσῆ, Μωσῆ· ὁ δὲ εἶπε· Τί
 ἐστίν; Ὁ δὲ εἶπε· Μὴ ἐγγίσης ὧδε· λύσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν
 15 σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν». Συνήης οὖν ὅπως
 οὐκ ἂν ἀγχου̅ γένοιτό τις τοῦ πανάγνου Θεοῦ, μὴ οὐχὶ πάντα ρύ-
 πον τῆς ἑαυτοῦ προαπονίζων ψυχῆς νεκρότητος δὲ ἀπάσης τῆς
 ὡς ἐν πράγμασι νοουμένης, ἀπολύων τὸν πόδα, τοῦτ' ἐστίν, τὴν εἰς
 τὰ πρακτέα θάδισιν νοητήν; Ἡ γὰρ οὐχὶ τὸ ὑπόδημα νεκροῦ ζώου
 20 λείψανον;

ΠΑΛΛ. Πῶς γὰρ οὖν;

ΚΥΡ. Τύπος οὖν ἄρα νεκρότητος τὸ χρη̅μά ἐστίν, ἣν εἴπερ τις
 ἀποφορτίσαιοτο, τὰ δι' ὧν ἂν ἐξοίχοιτο διαρρηξάς δεσμά, ἥξει τε
 ἀγχου̅ καὶ οἰκειὸς ἐστὶ Θεῶν, καὶ πρὸς γε τὸ σῶζειν ἑτέρους δύνα-
 25 σθαι λοιπὸν, ἐπιτηδείως ἔχων. Προσεχειρίζετο γοῦν ὁ Μωσῆς εἰς
 ἀποστολήν, καὶ πρὸς ἐκλύτρωσιν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. Ἰερὸς δὲ ἡμῖν
 ὑποπεφάνηκε λόγος· «Υἱέ, ἐὰν σοφὸς γένη, σεαυτῷ σοφὸς ἔσθαι καὶ
 τῷ πλησίον σου».

ΠΑΛΛ. Εὐ̅ λέγεις.

ΚΥΡ. Τί δέ; οὐχὶ κάκεῖνο δὴ τουτοιουσὶν ἐποίσομεν ἂν;

ΠΑΛΛ. Τὸ ποῖον;

ΚΥΡ. Καταφοιτήσῃν μέλλοντος ἐν εἰδει πυρὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους

ΚΥΡ. Πρέπει λοιπόν, λέγω ἐγώ, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν πῶ ἐπιδέξιων ναυτικῶν, τραβώντας κατάλληλα κάθε σχοινί, ν' ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ τοὺς μολυσμοὺς καὶ νὰ προσαρμολογήσουμε, σὰν σὲ γαλήνια καὶ ἀκύμαντη ἀκτὴ, στὴ ζωὴ πού ἐπιθυμεῖ πάρα πολὺ ὁ Θεός. Γιατὶ δὲν μπορεῖ νὰ γίνεῖ προσιτὸς σ' ἐμᾶς μὲ ἄλλο τρόπο, παρὰ ἔτσι μονάχα, καὶ δὲν χρειάζεται κόπος γιὰ νὰ δῶ τὴν ἀλήθεια τοῦ πράγματος. Γιατὶ ἔχει ἐπίσης γραφεῖ στὴν Ἔξοδο· «Ὁ Μωυσῆς ἔβασκε τὰ πρόβατα τοῦ πεθεροῦ του Ἰσθόρ, τοῦ ἱερέα στὴ Μαδιάμ, καὶ ὀδηγώντας τὰ πρόβατα στὴν ἔρημο, ἔφτασε στὸ ὄρος Χωρήβ. Ἐκεῖ τοῦ παρουσιάστηκε μέσα ἀπὸ τὸν βάτο σὰν φλόγα φωτιᾶς ἄγγελος Κυρίου, καὶ ἔβλεπε ὅτι ὁ βάτος φλεγόταν ἀλλὰ δὲν δαπανόταν ἀπὸ τὴ φλόγα. Εἶπε τότε ἀπὸ μέσα του ὁ Μωυσῆς· Ἄς πάω νὰ δῶ τὸ παράδοξο αὐτὸ θέαμα, πού δὲν καίγεται ὁ βάτος. Μόλις ὁ Κύριος εἶδε ὅτι πλησίαζε ὁ Μωυσῆς γιὰ νὰ δεῖ τὸ θέαμα, τὸν κάλεσε ὁ Κύριος ἀπὸ τὸν βάτο λέγοντας· Μωυσῆ, Μωυσῆ. Κι αὐτὸς εἶπε· Τί εἶναι; Ὁ Θεός τότε τοῦ εἶπε· Μὴν πλησιάζεις ἐδῶ· λύσε τὰ ὑποδήματά σου· ὁ τόπος ὅπου στέκεσαι εἶναι χῶρος ἱερός»⁷⁸. Ἀντιλαμβάνεσαι λοιπόν ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ πλησιάσει κανεὶς τὸν πάναγνο Θεό, ἂν δὲν ἀποπλύνει ἀπὸ τὴν ψυχὴ του κάθε ρύπο, καὶ ἂν δὲν ἐλευθερώσει τὸ πόδι, δηλαδή τὴ νοσητὴ βιάδιση στὰ πρακτεῖα, ἀπὸ κάθε νεκρότητα πού νοεῖται στὰ πράγματα; Ἡ μήπως τὸ ὑπόδημα δὲν εἶναι λείψανο νεκροῦ ζώου;

ΠΑΛΛ. Πῶς δηλαδή ὄχι;

ΚΥΡ. Τὸ πράγμα λοιπόν εἶναι τύπος τῆς νεκρότητας, τὴν ὁποία ἂν κανεὶς τὴν ξεφορτωθεῖ, σπάζοντας τὰ δεσμὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσε νὰ ἐλευθερωθεῖ, θὰ πλησιάσει τὸν Θεό καὶ θὰ γίνεῖ οἰκεῖος του, καὶ θὰ ἔχει στὸ ἔξῃς τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ μπορεῖ νὰ σώζει ἄλλους. Προετοιμαζόταν λοιπόν ὁ Μωυσῆς γιὰ ἀποστολὴ καὶ γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἰερὸς λόγος μᾶς συμβουλεύει· «Ἄν γίνεις, υἱέ μου, σοφός, θὰ εἶσαι σοφός γιὰ σένα καὶ τὸν πλησίον σου».

ΠΑΛΛ. Σωστά μιλάς.

ΚΥΡ. Τί ὅμως, δὲν μπορούμε νὰ προσθέσομε σ' αὐτὰ καὶ ἐκεῖνο;

ΠΑΛΛ. Ποιὸ δηλαδή;

ΚΥΡ. Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἐπισκεφθεῖ τὸ ὄρος Σινᾶ ὁ Κύριος

τοῦ Σινᾶ τοῦ πάντων κρατοῦντος Θεοῦ, προσετάττετο Μωσῆς
 εὐτρεπῆ πρὸς θεοπτίαν ἀποφῆναι τὸν Ἰσραὴλ. Τόν γε μὴν τῆς
 ἐτοιμασίας τρόπον, αὐτὸς ὁ πάντων ἐθεομοδότει Δεσπότης. Εἶπε
 γὰρ Κύριος πρὸς Μωσῆν· «Καταβάς, διαμάρτυρε τῷ λαῷ, καὶ
 5 ἄγγισσον αὐτοὺς σήμερον καὶ αὔριον, καὶ πλυνάτωσαν τὰ ἱμάτια
 αὐτῶν, καὶ ἔτοιμοι ἔστωσαν εἰς τὴν ἡμέραν τὴν τρίτην τῇ γὰρ
 ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ καταθήσεται Κύριος ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ ἐναντίον
 παντὸς τοῦ λαοῦ». Προαγνίζεσθαι δὴ οὖν ἀναγκαῖον τοὺς οἵπερ
 ἂν εἶεν τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειότητος ἐρασταί, καὶ οἷς ἂν γένοιτο
 10 σκοπὸς τὸ οἶονεὶ παρεστάναι καὶ λειτουργεῖν αὐτῷ διὰ τῆς εἰς πᾶν
 ἀγαθὸν ἀλκῆς τε καὶ προθυμίας. Εἴη δ' ἂν ὁ τοιόσδε λοιπὸν, οὐκ
 ἀνικάνως ἔχων, καὶ πρὸς γε τὸ δεῖν καὶ αὐτὸν ἤδη πως καταθρῆ-
 σαι Θεόν, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν· «Μ' κάρριοι γὰρ οἱ καθα-
 ροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται». Προήκοντα δὲ καὶ εἰς
 15 τοῦτο λαμπρότητος κατόψει δὴ πάλιν καὶ αὐτόν, εἴπερ ἔλοιο, τὸν
 θεοπέσιον Ἀβραάμ. Καὶ φέρε δὴ λέγωμεν ἀνὰ μέρος τὰ ἐπ' αὐτῷ.
 Γέγραπται γὰρ ὡδί· «Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Ἀβραάμ· Σὺ δὲ τὴν
 διαθήκην μου διατηρήσεις, σὺ καὶ τὸ σπέρμα σου μετὰ σέ, εἰς τὰς
 γενεὰς αὐτῶν. Καὶ αὕτη ἡ διαθήκη ἦν διατηρήσεις ἀνὰ μέσον
 20 ἐμοῦ καὶ ὑμῶν καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ εἰς τὰς
 γενεὰς αὐτῶν. Περιτμηθήσεται ὑμῶν πᾶν ἄρσενικόν, καὶ περιτμη-
 θήσεσθε τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας ὑμῶν, καὶ ἔσται εἰς σημεῖον
 διαθήκης ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν. Καὶ παιδίον ὀκτῶ ἡμερῶν
 περιτμηθήσεται ὑμῖν, πᾶν ἄρσενικόν, εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, καὶ οἰ-
 25 κογενῆς καὶ ὁ ἀργυρῶντος ἀπὸ παντὸς υἱοῦ ἀλλοτρίου, ὃς οὐκ
 ἔστιν ἐκ τοῦ σπέρματός σου, περιτομῆ περιτμηθήσεται ὁ οἰκογενῆς
 τῆς οἰκίας σου καὶ ὁ ἀργυρῶντος. Καὶ ἔσται ἡ διαθήκη μου ἐπὶ
 τῆς σαρκὸς ὑμῶν εἰς διαθήκην αἰώνιον, καὶ ἀπερίτμητος ἄρσεν, ὃς
 οὐ περιτμηθήσεται τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ τῇ
 30 ὀγδόῃ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ γένους αὐτῆς, ὅτι
 τὴν διαθήκην μου διεσκέδασεν». Εἰτά φησιν, ὅτι «Καὶ ἔλαβεν Ἀ-
 βραάμ Ἰσμαὴλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς οἰκογενεῖς αὐτοῦ,
 καὶ πάντας τοὺς ἀργυρῶνήτους αὐτοῦ, καὶ πᾶν ἄρσεν τῶν ἀνδρῶν

τῶν ὅλων Θεὸς μὲ τὴ μορφὴ φωτιᾶς, ἔπαιρνε διαταγὴ ὁ Μωυσῆς νὰ παρουσιάσει εὐτρεπισμένους κατάλληλα τοὺς Ἰσραηλίτες γιὰ νὰ δοῦν τὸν Θεό. Τὸν τρόπο βέβαια τῆς ἑτοιμασίας τὸν ὄριζε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τῶν ὅλων. Γιατὶ εἶπε στὸν Μωυσῆ· Κατέβα καὶ μίλησε στὸ λαό, καὶ πὲς τοὺς νὰ καθαρισθοῦν σωματικά καὶ ψυχικά σήμερα καὶ αὔριο, νὰ πλύνουν τὰ φορέματά τους καὶ νὰ εἶναι ἔτοιμοι τὴν τρίτη ἡμέρα· γιατί τὴν τρίτη ἡμέρα θὰ κατεβεῖ ὁ Κύριος στὸ ὄρος Σινᾶ, μπροστά σὲ ὅλο τὸ λαό»⁷⁹. Πρέπει λοιπὸν νὰ καθαρίζονται προηγουμένως ὅποιοι κι ἂν εἶναι αὐτοὶ ποὺ ποθοῦν τὴν οἰκειότητα μὲ τὸν Θεὸ καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν σκοπὸ τους νὰ παραστέκονται κατὰ κάποιον τρόπο στὸν Θεὸ καὶ νὰ τὸν διακονοῦν μὲ τὴ δύναμη καὶ τὴν προθυμία τους γιὰ κάθε ἀγαθό. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ εἶναι ἀνίκανος, ἂν χρειασθεῖ, νὰ δεῖ καὶ τὸν ἴδιο τὸν Θεό, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τοῦ Σ. πῆρα· «Μακάριοι εἶναι ὅσοι ἔχουν καθαρὴ καρδιά, γιατί αὐτοὶ θὰ δοῦν τὸν Θεό»⁸⁰. Σ' αὐτὸ τὸ βαθμὸ τῆς λαμπρότητας θὰ δεῖς πάλι, ἂν θέλεις, νὰ ἔχει φτάσει καὶ τὸν ἴδιο τὸν θεσπέσιο Ἄβραάμ. Ἐμπρὸς λοιπὸν ἄς ποῦμε ἓνα ἓνα τὰ σχετικά μ' αὐτόν. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ ὡς ἑξῆς· «Εἶπε ὁ Κύριος στὸν Ἄβραάμ· Θὰ φυλάξεις αὐτὴ τὴ διαθήκη μου ἐσὺ καὶ οἱ ἀπόγονοί σου ἔπειτ' ἀπὸ ἕσένα, σ' ὅλες τὶς γενιές τους. Καὶ ἑξωτερικὸ γνῶρισμα ἀνάμεσα σὲ μένα καὶ σὲ σᾶς καὶ μετὰ ἀπὸ σένα καὶ μετὰξὺ ὅλων τῶν γενεῶν τῶν ἀπογόνων σου ὅτι θὰ τηρήσετε τὴ διαθήκη αὐτὴ θὰ εἶναι αὐτό· Κάθε ἀρσενικὸ παιδί σας θὰ περιτέμνεται, δεχόμενο τὴν περιτομὴ τῆς ἀκροβυστίας σας, καὶ αὐτὸ θὰ ἀποτελεῖ σημεῖο τῆς συμφωνίας ἀνάμεσα σὲ μένα καὶ σὲ σᾶς. Κάθε ἀρσενικὸ παιδί θὰ περιτμηθεῖ στὶς ὀχτῶ μέρες ἀπὸ τὴ γέννησή του σ' ὅλες τὶς γενιές σας, καὶ ὁ δούλος ποὺ ἔχει γεννηθεῖ στὸ σπίτι σου καὶ ὁ ἀγορασμένος μὲ χρήματα. Καὶ ἡ διαθήκη μου γιὰ τὴ σάρκα σας θὰ εἶναι διαθήκη αἰώνια. Κάθε ἀρσενικὸ ποὺ θὰ μείνει ἀπερίτμητο, ποὺ δὲν θὰ κάνει τὴν περιτομὴ τῆς ἀκροβυστίας του, θὰ ἐξολοθρευθεῖ αὐτὴ ἢ ψυχὴ ἀπὸ τὴ γενιά της, γιατί καταπάτησε τὴ διαθήκη μου»⁸¹. Ἐπειτα λέγει· «Πῆρε ὁ Ἄβραάμ τὸν υἱὸ του τὸν Ἰσμαὴλ καὶ ὅλους τοὺς δούλους τοὺς γεννημένους στὸ σπίτι του καὶ ὅλους τοὺς ἀγορασμένους καὶ κάθε ἀγόρι τῶν ἀνδρῶν τοῦ σπιτιοῦ

80. Ματθ. 5, 8.

81. Γεν. 17, 9-14.

τῶν ἐν τῷ οἴκῳ, καὶ περιέτεμε τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθὰ ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ Θεός».

Ποῖον οὖν ἄρα τῆς ὑπακοῆς τὸ γέρας, ὤνησε δὲ κατὰ τίνα δὴ τρόπον ἢ περιτομῇ, διὰ τῶν ἐφεξῆς εἰσομέθα «Ὡφθη γὰρ αὐτῷ»,
 5 φησί, «ὁ Θεὸς πρὸς τῆ δροῦ τῆ Μαμβρη, καθημένου αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ μεσημβρίας. Ἀναβλέψας δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ εἶδε, καὶ ἰδοὺ τρεῖς ἄνδρες εἰστήκεισαν ἐπάνω αὐτοῦ καὶ ἰδὼν αὐτούς, προσέδραμεν εἰς συνάντησιν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἶπε
 10 Κύριε, εἰ ἄρα εὗρον χάριν ἐναντίον σου, μὴ παρέλθῃς τὸν παῖδά σου· ληφθήτω δὴ ὕδωρ, καὶ νιβάτωσαν τοὺς πόδας ὑμῶν, καὶ καταψύξατε ὑπὸ τὸ δένδρον, καὶ λήψομαι ἄρτον, καὶ φάγεσθε, καὶ μετὰ τοῦτο παρελεύσεσθε εἰς τὴν ὁδὸν ὑμῶν, οὗ ἕνεκεν ἐξεκλίνατε πρὸς τὸν παιῶνα ὑμῶν. Καὶ εἶπον· Οὕτω ποιήσομεν, καθὼς εἴρη-
 15 κας». Ἡ μὲν γὰρ ἐν σαρκὶ περιτομῇ τύπος ἂν εἴη, καὶ μάλα σαφῆς, τῆς νοητῆς καὶ ἐν πνεύματι, καθ' ἣν ἅπαντα μολυσμῶν τῶν ἡμετέρων διανοιῶν ἐξίστησιν ὁ Χριστός. «Περιτετιμήμεθα γάρ», κατὰ γε τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν, «περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τῆς σαρκός». Ἀπλημψιεσμένοι γὰρ ὥσπερ τὸν παλαιὸν
 20 ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, καὶ τὰς τῆς σαρκὸς ἡδονὰς τῆ τοῦ πνεύματος ὀξύτητί τε καὶ ἐνεργείᾳ μονονουχί παρακεκομμένοι, ἀξίους ἑαυτοὺς ἀποφανοῦμεν ἤδη πως τοῦ καὶ θεοπτίας ἀξιουῖσθαι δεῖν, καὶ ἱερὸν γενέσθαι κατάλυμα τῆς ἀγίας τε καὶ ὁμοουσίου Τριάδος. «Ὅς γὰρ ἂν (μὴ) ἐπαι-
 25 σχυθῆ με καὶ τοὺς ἐμούς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ, ἐλενσόμεθα ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα, καὶ ἐν αὐτῷ καταλύσομεν», ἔφασκεν ὁ Σατήρ. Καὶ οὐ μέχρι τούτων τῆς ἐπεικειάς ἢ ἀντέκτισις, ἀλλ' ὡς ἤδη παραδεχθέντες πρὸς οἰκειότητα τὴν ὡς πρὸς Θεόν, τὰ ἐν αὐτῷ γνωσόμεθα, δι' ἀποκαλύψεως δὲ
 30 δηλονότι τῆς παρ' αὐτῷ καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ θεοπέσιος Ἀβραὰμ τὰ περὶ τῆς τῶν Σοδόμων καταστροφῆς ἐδιδάσκειτο. Φίλῳ γὰρ ὥσπερ ἀνεκοινοῦτο Θεός. Ἄθρει δὴ οὖν ὅτι μυριῶν ὄσων ἡμῖν ἀγαθῶν ἐμποιήσειεν ἀντέκτισιν, τὸ ἐξοίχεσθαι μολυσμῶν. Τοιγάρτοι καὶ Παῦλος, «Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί», φησί, «διὰ τῶν οἰ-

του, κι ἔκανε περιτομή τῆς ἀκροδυστίας τους κατὰ τὴν ἡμέρα ἐκείνη, ὅπως εἶχε πεῖ ὁ Κύριος»^{81α}.

Ποιά λοιπὸν ἦταν ἡ ἐπιβράβευση τῆς ὑπακοῆς καὶ μὲ ποῖο τρόπο ὠφέλησε ἡ περιτομή, θὰ τὸ μάθομε ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα· Γιατὶ λέγει· «Παρουσιάσθηκε σ' αὐτὸν ὁ Θεὸς κοντὰ στὴ δρῦ τοῦ Μαμβρη, τὴν ὥρα ποὺ αὐτὸς καθόταν τὸ μεσημέρι στὴν πόρτα τῆς σκηνῆς του. Σήκωσε τὰ μάτια του καὶ εἶδε· καὶ νὰ εἶδε τρεῖς ἄνδρες νὰ στέκονται ἀπέναντί του. Ὅταν τοὺς εἶδε ἔτρεξε ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς σκηνῆς του νὰ τοὺς συναντήσῃ, ἔπεσε στὴ γῆ, τοὺς προσκύνησε καὶ εἶπε· Κύριε, ἂν θέλεις νὰ μοῦ κάνεις τὴ χάρη, μὴν περιφρονήσεις τὸν δούλο σου. Ἄς φέρουν νερὸ κι ἄς πλύνουν οἱ δούλοι μου τὰ πόδια σας καὶ δροσοθεῖτε κάτω ἀπὸ τὸ δένδρο. Θὰ φέρω ψωμί γιὰ νὰ φάτε κι ἔπειτα συνεχίζετε τὸ δρόμο σας ἀπὸ τὸν ὁποῖο παρεκκλίνετε καὶ ἤρθατε στὸν δούλο σας. Καὶ ἐκεῖνοι τοῦ εἶπαν· ἔτσι θὰ κάνομε ὅπως μᾶς εἶπες»⁸² Ἡ περιτομή βέβαια τῆς σάρκας εἶναι πολὺ καθαρὸς τύπος τῆς νοητῆς καὶ πνευματικῆς περιτομῆς, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Χριστὸς ἀφαιρεῖ κάθε μολυσμὸ ἀπὸ τὶς διανοιές μας. Γιατί, σύμφωνα μὲ τὰ λεγόμενα τοῦ μακάριου Παύλου, «Ἐχομε περιτμηθεῖ μὲ περιτομή ὄχι ἀπὸ χέρια ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἀποβάλλοντας τὸ σάρκινο σῶμα μας»^{82α}. Ἀφοῦ ξεντυθοῦμε δηλαδὴ τὸν παλαιὸ ἀνθρώπο ποὺ φθίρεται ἀπὸ τὶς ἐπιθυμίες τῆς ἀπάτης, καὶ ἔχοντας ἀποκόψει τὶς σαρικὲς ἡδονὲς μὲ τὴν ὀξύτητα καὶ τὴν ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος, θ' ἀποδείξομε τὸν ἑαυτὸ μας ἄξιο, ἄξιο νὰ δεῖ ἀκόμα καὶ τὸν Θεὸ καὶ νὰ γίνομε κατάλυμα ἱερὸ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίας Τριάδος. Ἀλλὰ καὶ ὁ Σωτῆρας ἔλεγε· «Ὅποιος δὲν ντραπεῖ ἐμένα καὶ τοὺς λόγους μου σ' αὐτὴ τὴ γενιά, θὰ ρθοῦμε ἐγὼ καὶ ὁ Πατέρας μου καὶ θὰ κάνομε κατάλυμα σ' αὐτὸν καὶ θὰ μένομε σ' αὐτόν»⁸³. Καὶ δὲν σταματᾷ ὡς ἐδῶ ἡ ἀνταπόδοση τῆς καλωσύνης, ἀλλὰ ἐπειδὴ γίναμε ἤδη δεκτοὶ καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ, θὰ ἀποκτήσομε τὴ γνώση του, ἐννοεῖται μὲ τὴν ἀποκάλυψη ποὺ θὰ μᾶς κάνει ἐκεῖνος. Ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ θεσπέσιος Ἀβραάμ πληροφορήθηκε τὰ σχετικὰ μὲ τὴν καταστροφή τῶν Σοδόμων. Γιατὶ ὁ Θεὸς τοῦ τὴν ἀνακοίνωσε σὰν πρὸς φίλο. Πρόσεχε λοιπὸν ὅτι θὰ μᾶς ἀνταποδώσῃ μύρια ὅσα ἀγαθὰ ἢ ἀπόδρασή μας ἀπὸ τοὺς μολυσμούς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Σὰς παρακαλῶ, ἀδελφοί, στὸ

82α. Κολ. 2, 11

83. Πρβλ. Ἰω. 14, 23-24. Μάρκ. 8, 38.

κτιρωῶν τοῦ Θεοῦ παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θουσίαν ζῶσαν, ἀγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν». Καὶ μὴν καὶ ὁ προφήτης Ἰερεμίας ἀνακέκραγε σαφῶς «Ἀπόπλυνε ἀπὸ κακίας τὴν καρδίαν, Ἱερουσαλήμ, ἵνα σωθῆς».

5 ΠΑΛΛ. Προσιτέον δὴ οὖν οὐκ ἐν βεβηλώσει ψυχῆς τῷ παναγίῳ Θεῷ, ἀλλ' ὡς ἐν ἱεραῖ τε καὶ ἀμωμήτῳ ζωῇ. Κατ' εὐθὺ γὰρ ᾧδε τοῦ πρέποντος ἤξομεν.

ΚΥΡ. Πάνν μὲν οὖν, ᾧ Παλλάδιε, καὶ οὐ πολλοῦ τε, οἶμαι, δεήσει πόνου πρὸς τὸ δύνασθαι καταθρεῖν ἀληθῶς ἔχοντά σοι τὸν
10 ἐπὶ τῷδε λόγον, εἰ τὰς τῶν ἁγίων πολιτείας πολυπραγμονεῖν ἔλοιο φιλομαθῶς καὶ ὁμοφρόνως τὰ γὰρ τοῖς ἀρχαίοις συμβεβηκότα τυπικῶς, νουθεσίας ἡμῖν ἔφασκεν ἀναγεγράφθαι τρόπους ὁ θε-
τέσιος Παῦλος. Οὐκοῦν, ὅτι καθαρὸς καὶ ἐκνευμμένους προσ-
ιέναι δεῖ τῷ Θεῷ, διαμάθοι τις ἂν κακ τῶνδε δὴ πάλιν. Δίνα μὲν
15 γὰρ ἢ ἐξ Ἰακώβ, ἅτε παρθένος καὶ ἐν ὄρα γάμου, τὰς τῶν ἐν Σι-
κίμοις θυγατέρας κατοπτεύουσα, τῆς πατρῶας ἐξέθει σκηνηῆς,
ἀλλ' οὐκ ἠρέμει Συχὲμ ὁ Ἐμμῶρ υἱός. Ἐραῖ γὰρ εὐθύς τῆς νεάνι-
δος, καὶ ἀσχέτοις ἐπιθυμίαις ἐπὶ τὸ δοκοῦν ἠρπάζετο. Ἀγροί-
κότερον δὲ πρὸς τοῦτο ἰὼν, κατεβιάζετο τὴν παρθένον τὴν Ἐ-
20 θραϊαν ὁ ἀλλόφυλός τε καὶ ἀπερίμητος ἔτι. Δύσοιστον δὲ τὸ χρῆ-
μα ἐδόκει τοῖς ἐξ Ἰακώβ, καὶ τοῖς ἀνοσίως πεπαρρηκόσιν εἰς
Ἑβραϊαν καὶ ἀδελφὴν, τὸν πολέμου νόμον ἐπέησαν Ἀσχάλλοντα
δὲ καὶ περιδεῆ γεγονότα τὸν θεοπέσιον Ἰακώβ καὶ ἐν ὑποψίαις
ὄντα τοῦ διόλλυσθαι παγγενῆ, προσίετο Θεὸς καὶ διεσφάζετο πά-
25 λιν, καὶ τίνα δὴ τρόπον, ἄξιον ἰδεῖν. Γέγραπται τοίνυν ᾧδί «Εἶπε
δὲ Ἰακώβ πρὸς Συμεὼν καὶ Λευὶ· Μισητόν με πεποιήκατε, ὥστε
πονηρόν με εἶναι πᾶσι τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν, ἐν τε τοῖς Χανα-
ναίοις καὶ ἐν τοῖς Φερεζαίοις, ἐγὼ δὲ ὀλιγοστός εἰμι ἐν ἀριθμῷ
καὶ συναχθέντες ἐπ' ἐμέ, συγκόψουσί με, καὶ ἐκτριβήσομαι ἐγὼ
30 καὶ ὁ οἶκός μου. Οἱ δὲ εἶπαν Ἄλλ' ὡσεὶ πόρνη κατακέχρηται τῇ
ἀδελφῇ ἡμῶν. Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς πρὸς Ἰακώβ Ἀναστάς, ἀνάθηθι εἰς
τὸν τόπον Βαιθήλ, καὶ οἶκει ἐκεῖ. Καὶ ποιήσον ἐκεῖ θουσιαστήριον

ὄνομα τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Θεοῦ, νὰ προσφέρετε ὅλον τὸν ἑαυτό σας θυσία ζωντανή, ἅγια, εὐπρόσδεκτη στὸν Θεό, τῆ λογικῆ αὐτῆ λατρεία σας»⁸⁴. Ἄλλὰ καὶ ὁ προφήτης Ἰερεμίας διακήρυττε ὁλοκάθαρα: «Πλύνε τὴν καρδιά σου ἀπὸ τὴν κακία, Ἰερουσαλήμ, γιὰ νὰ σωθεῖς»⁸⁵.

ΠΑΛΛ. Δὲν θὰ πλησιάσομε λοιπὸν μὲ βεδηλωμένη ψυχὴ τὸν πάναγνο Θεό, ἀλλὰ μὲ ἅγια καὶ ἄμεμπτη ζωὴ, κι ἔτσι θὰ φτάσομε κατ' εὐθείαν σ' αὐτὸ ποὺ πρέπει.

ΚΥΡ. Ἀκριβῶς ἔτσι, Παλλάδιε, καὶ δὲν θὰ χρειασθεῖ, νομίζω, πολὺς κόπος γιὰ νὰ μπορέσεις νὰ δεῖς ὅτι ὁ λόγος σου αὐτὸς εἶναι ἀληθινός, ἂν θελήσεις νὰ ἐξετάσεις μὲ λεπτομέρεια καὶ φιλομάθεια καὶ σύνεση τοὺς βίους τῶν ἁγίων. Γιατὶ ὅσα ἔγιναν στοὺς ἀρχαίους μὲ τὴ μορφὴ τύπων, γράφτηκαν γιὰ μᾶς ὡς τρόπος νοουθεσίας^{85α}, ἔλεγε ὁ θεσπέσιος Παῦλος. Ὅτι λοιπὸν / πρέπει καθαροὶ καὶ πλυμένοι νὰ προσερχόμαστε στὸν Θεό, θὰ τὸ πληροφορηθεῖ πάλι κανεῖς καὶ ἀπὸ ἀπὸ τὰ ἑξῆς. Ἡ Δίνα δηλαδῆ, ἡ κόρη τοῦ Ἰακώβ, ποὺ ἦταν παρθένος καὶ σὲ ὥρα γάμου, παρατηρῶντας τίς θυγατέρες τῶν Σικιμιτῶν, βγήκε ἀπὸ τὴ σκηνὴ τοῦ πατέρα της, ἀλλὰ δὲν ἦταν ἡσυχος ὁ Συχέμ, ὁ υἱὸς τοῦ Ἐμμώρ. Ἐρωτεύεται ἀμέσως τὴ νέα καὶ κυριεύεται ἀπὸ ἀσυγκράτητη ἐπιθυμία γιὰ τὸ σκοπὸ του. Ἔτσι, ὀρμώντας βάρβαρα, ἐφαρμόζει βία στὴν Ἑβραία κοπέλλα ὁ ἀλλόφυλος κι ἀπερίτητος ἀκόμα. Τὸ πράγμα φάνηκε βαρὺ στοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰακώβ, καὶ ξεσήκωσαν πόλεμο ἐναντίον αὐτῶν ποὺ σὰν μεθυσμένοι ὄρμησαν σὲ κόρη Ἑβραία ποὺ ἦταν καὶ ἀδελφὴ τους. Ἀνησύχησε ὁ θεσπέσιος Ἰακώβ καὶ φοβήθηκε κι ὑποψιάστηκε ὅτι θὰ ἐξοντωθεῖ ὅλη ἡ γενιά του, ἀλλὰ ὁ Θεὸς τὸν βοήθησε καὶ τὸν ἔσωσε πάλι, καὶ πῶς ἔγινε αὐτό, ἀξίζει νὰ τὸ δοῦμε. Ἔχει γραφεῖ λοιπὸν ὡς ἑξῆς: «Ὁ Ἰακώβ εἶπε στὸν Συμεὼν καὶ τὸν Λευὶ: «Κάνατε νὰ μὲ μοσήσουν καὶ νὰ μὲ θεωροῦν ἄνθρωπο κακὸ ὅλοι ὅσοι κατοικοῦν στὴ χώρα, τόσο οἱ Χαναταῖοι, ὅσο καὶ οἱ Φερεζαῖοι, ἐνῶ ἐγὼ ἔχω ὀλγάριθμη δύναμη καὶ θὰ μᾶς κατακόψουν καὶ θὰ μᾶς συντριψουν ἐμένα καὶ τὴν οἰκογένειά μου. Κι ἐκεῖνοι ἀπάντησαν: Μὰ αὐτοὶ μεταχειρίσθηκαν τὴν ἀδελφὴ μας σὰν πόρνη. Εἶπε τότε ὁ Θεὸς στὸν Ἰακώβ: Σήκω κι ἀνέβα στὴν περιοχὴ Βαιθήλ καὶ νὰ κατοικήσεις ἐκεῖ. Κάνε ἐκεῖ

τῷ Θεῷ τῷ ὀφθέντι σοι ἐν τῷ ἀποδιδράσκειν σε ἀπὸ προσώπου
 Ἑσαῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. Εἴτε δὲ Ἰακώβ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ πᾶσι
 τοῖς μετ' αὐτοῦ Ἄρατε τοὺς θεοὺς τοὺς μεθ' ὑμῶν ἐκ μέσου ὑμῶν
 καὶ καθαρῶσθε, καὶ ἀλλάξατε τὰς στολὰς ὑμῶν, καὶ ἀναστάντες
 5 ἀναβῶμεν εἰς Βαιθὴλ, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ Θεῷ
 τῷ ἐπακούσαντί μου ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, ὃς ἦν μετ' ἐμοῦ καὶ διέσω-
 σέ με ἐν τῇ ὁδῷ ἣ ἐπορεύθην. Καὶ ἔδωκαν τῷ Ἰακώβ τοὺς θεοὺς
 τοὺς ἄλλοτρίους, οἳ ἦσαν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ τὰ ἐνώτια τὰ ἐν
 τοῖς ὠσὶν αὐτῶν, καὶ κατέκρυπεν αὐτὰ Ἰακώβ ὑπὸ τὴν τερέβινθον
 10 τὴν ἐν Σικίμοις, καὶ ἀπώλεσεν αὐτά, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας».

Ὁρᾷς ὅτι προσίετο μὲν ὁ πάντων Δεσπότης κατορρωδοῦντα
 τὸν δίκαιον, καὶ ἀναδειμάσθαι κελεύει θυσιαστήριον εἰς ὁσμὴν
 εὐωδίας καὶ τῆς ἔσομένης αὐτῷ σ. τηρίας καὶ ἀρωγῆς ἀνάθημα
 λαμπρόν. Ὁ δέ, ὅτι τοῦτο δοῦν ἀναγκαῖον εὐ μάλα διεγνωκῶς,
 15 προαποκαθῆρασθαι δεῖν ἐπιτάττει τοὺς ψευδωνίμους ἐκ μέσου
 ποιῶντας θεοὺς, καὶ στολὰς ἑτέρας μετημφιεσμένους Ἄλλ', οἷμαι
 δὴ, τοῦτο κατασημῆγειεν ἂν εὐθύς, τὸ εἰλικρινές ἐν πίστει καὶ τὸ
 ἀδέβηλον εἰς ζωὴν τὸ μὲν γὰρ μονοτρόπως Θεῷ προσκεῖσθαι φι-
 λειν, οὐ μεμερισμένους τὴν διάνοιαν, οὔτε μὴν ἀπιονενεγκότας ἐπὶ
 20 τὸ χρῆναι νοσεῖν τῆς τῶν δαιμονίων ἀπάτης λείψανα, νοοῖτ' ἂν
 εἰκότως ἔν γε τῷ τοὺς ἄλλοτρίους ἐξηρηθῆσθαι θεοὺς ἐν δέ γε τῷ
 μεταμείδειν τὰς στολὰς, τὸ οἰονεῖ πολιτείαν μεταμφιάσασθαι κα-
 θαράν. Ἐδόκει γὰρ ὡδε γράφειν καὶ τῷ σοφωτάτῳ Παύλῳ. Ἡ οὐκ
 ἐπαίεις ἐναργῶς λέγοντος, «Ἐκδύσασθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον
 25 τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, καὶ ἐνδύσασθε
 τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν»;
 ἀπέκθεσιν δὲ τῆς σαρκός, τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν τὴν ἀπόθεσιν
 διακαλῶν. Γράφει δέ που καὶ Σολομών «Ἐν παντὶ καιρῷ ἔστωσαν
 ἱμάτιά σου λαμπρά». Φαίην δ' ἂν ὅτι καὶ μάλα ὀρθῶς ἐννενοηκῶς,
 30 οὐκ ἂν εἰς τοῦτο προήκοι τερθρείας ὁ σοφὸς ἡμῖν Σολομών, ὡς
 ἱμάτιον ἡμᾶς ἀναπείθειν μειρακιωδῶς ἐντροφᾶν λαμπρότησιν,

86. Γεν. 34, 30-31 καὶ 35, 1-4.

87. Ἐφεσ. 4, 22-24.

θυσιαστήριο στὸν Θεὸ πού σοῦ φανερώθηκε ὅταν ἔφευγες μπροστά ἀπὸ τὸν Ἡσαῦ, τὸν ἀδελφό σου. Τότε ὁ Ἰακώβ εἶπε στὴν οἰκογένειά του καὶ σὲ ὅλους ὅσοι ἦταν μαζί του· Βγάλετε τοὺς θεοὺς τοὺς ξένους ἀπὸ ἀνάμεσά σας, καθαριοθεῖτε, ἀλλάξτε τὰ φορέματά σας καὶ σηκωθείτε νὰ πᾶμε στὴ Βαιθίλ. Ἐκεῖ θὰ κάνομε θυσιαστήριο στὸν Θεό, πού ἄκουσε τίς παρακλήσεις μου τίς μέρες τῆς θλίψης μου, ὁ ὁποῖος ἦταν μαζί μου καὶ μ' ἔσωσε σ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ ταξιδιοῦ μου. Ἔδωσαν στὸν Ἰακώβ τοὺς ξένους θεοὺς πού κρατοῦσαν στὰ χέρια τους καὶ τὰ σκουλαρίκια πού εἶχαν σ' αὐτὰ τους, καὶ ὁ Ἰακώβ τὰ ἔκρυψε χώνοντάς τα κάτω ἀπὸ τὴν τερμηθιά πού ἦταν στὴ Συχέμ, ἐξαφανίζοντάς τα ἔτσι, ὥστε νὰ μὴ βρεθοῦν μέχρι σήμερα»⁸⁶.

Βλέπεις ὅτι βοηθοῦσε ὁ Κύριος τῶν ὅλων τὸν δίκαιο πού εἶχε τρομάξει καὶ διατάζει νὰ οἰκονομηθεῖ θυσιαστήριο πρὸς εὐφρονακὴ εὐωδία καὶ λαμπρὸ ἀφέρωμα τῆς σίγουρης σωτηρίας καὶ βοήθειας πού ἐπρόκειτο νὰ συμβεῖ σ' αὐτόν. Καὶ ἐκεῖνος κατανοώντας καλὰ ὅτι ἦταν ἀνάγκη νὰ τὸ κάνει αὐτὸ, προστάζει νὰ καθαριστοῦν πρῶτα, βγάζοντας ἀπὸ τὴ μέση τοὺς ψευδώνυμους θεοὺς, καὶ νὰ φορέσουν ἄλλα φορέματα. Ἄλλά, νομίζω βέβαια, ὅτι χωρὶς ἀμφιβολία μ' αὐτὸ σημαίνεται ἡ εἰλικρίνεια τῆς πίστεως καὶ ἡ καθαρὴ τῆς ζωῆς. Γιατὶ ἡ ἀμετάτρεπτη θέληση προσκόλλησης στὸν Θεὸ χωρὶς διχασμὸ τῆς διάνοιας οὔτε ἀπόκλιση στὴ νόσο καὶ τὴ χρησιμοποίηση τῶν λειψάνων τῆς ἀπάτης τῶν δαιμονίων, εὐλόγα μπορούμε νὰ τὴ διαγνώσουμε στὴν ἀποβολὴ τῶν ξένων θεῶν, ἐνῶ μὲ τὴν ἀλλαγὴ τῶν φορεμάτων δηλώνεται ἡ μετένδυση κατὰ κάποιον τρόπο μὲ πολιτεία καθαρῆ. Ἔτσι φάνηκε καλὸ καὶ στὸν σοφώτατο Παῦλο νὰ γράφει. Ἡ δὲν ἄκουσες πού λέγει ὀλοκάθαρα, «Ξενυθεῖτε τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο πού φθείρεται ἀπὸ τίς ἐπιθυμίες τῆς ἀπάτης, καὶ ντυθεῖτε τὸν νέο, πού ἀνανεώνεται σύμφωνα μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ κτίστη του»⁸⁷; Ἀπέκδυση τῆς σάρκας ὀνομάζει τὴν ἀπόθεση τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν. Ἄλλά καὶ ὁ Σολομών γράφει κάπου· «Κάθε σαγμὴ τὰ φορέματά σου νὰ εἶναι λαμπρά»⁸⁸. Θὰ μπορούσα νὰ πῶ, ὅτι ὁ σοφὸς Σολομών, ἐννοώντας τὸ πράγμα πολὺ ὀρθά, δὲν θὰ ἔφτανε σ' αὐτὸ τὸ βαθμὸ φλυαρίας, ὥστε νὰ προσπαθεῖ νὰ μᾶς πείσει, σὰν νὰ εἴμαστε παιδιά, νὰ χαιρόμαστε μὲ τὰ λαμπρὰ φορέματα· ἀντίθετα μὲ φόρεμα

88. Ἐκκλ 9, 8.

ἀμφίω δὲ ὡσπερ παρεικάζει λαμπρῶ τὴν οἰονείτως ἐκνευμμένην
καὶ ρύπου παντός ἐλευθέραν ζωὴν Ἐπει πῶς ἂν τις ἐνδύσαιτο τὸν
Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν; Ἄρ' οὐχὶ φαίης ἂν, ὅτι τοῖς τῆς
εὐαγγελικῆς πολιτείας ἀυχήμασι κατημφισμένοις, ἀποπεραίνει που
5 πάντως τὸ χρέμα, ὡ τῶν;

ΠΑΛΛ. Καὶ μάλα.

ΚΥΡ. Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐπ' αὐτόν τις τὸν αἰοίδιμον Ἰωσήφ ἴοι, εὐρή-
σει παρέντα τῆς ἐπιεικείας οὐδέν, ἐννενοηκότα δὲ ὅτι συνεργάσε-
ται πρὸς πᾶν ὀτιοῦν αὐτῶ, καὶ ἐπαμνηεῖ Θεός, εἰ παραιτοῖτο γε-
10 νικῶς τὸ καταμιολύνεσθαι δεῖν. Ἐξὸν γὰρ εὐήμερεῖν καὶ κατευρύ-
νεσθαι ταῖς τρυφαῖς, τοῖς τῆς νεότητος διαπύροις σκιρτήμασιν εἰς
τὸ ἡδύ τε καὶ φίλον ἀνέντα τρέχειν, καὶ ἀνεπιπλήκτοις φέρεσθαι
ταῖς ὀρμαῖς, τοῦτο μὲν οὐκ ἔδρα, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, μοῖραν δὲ
ὡσπερ ἐποιεῖτο κρείττονα τὴν παρὰ Θεῶ, καὶ τῆς ἐγκρατείας τοὺς
15 πόρους προετίθει παντός τοῦ παραντίκα καταπαιίνοντος Ἥδει
γὰρ ὅτι γλυκὴ μὲν πῶς ἐστὶν ἐν ἀρχαῖς, τὸ σαρκὸς ἐρέθισμα, καὶ
οἰονεῖ μέλιτι καταγοητεύει τὸν νοῦν, ὡς ἐν γε τούτοις ἡδονή, κατα-
στρέφει γε μὴν εἰς τέλος οὐκέτι τὸ γλυκὺ· ποινὰ γὰρ εὐθύς καὶ
δίκαια, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν τοιῶνδε κακῶν, τῆς τοῦ πεπλημμεληκό-
20 τος καταρτηθήσονται κεφαλῆς, δούλει λέγωμεν ὀλίγα ἅττα τῶν ἐπ'
αὐτῶ γεγραμμένων;

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΥΡ. «Καὶ ἦν», φησὶν, «Ἰωσήφ καλὸς τῶ εἶδει καὶ ὠραῖος τῆ
ὄψει σφόδρα. Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἐπέβαλεν ἡ
25 γυνὴ τοῦ κυρίου αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς ἐπὶ Ἰωσήφ, καὶ
εἶπεν Κοιμήθητι μετ' ἐμοῦ Ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν. Εἴτε δὲ τῆ γυναικὶ
τοῦ κυρίου αὐτοῦ· Εἰ ὁ κύριός μου οὐ γινώσκει δι' ἐμὲ οὐδὲν ἐν τῶ
οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν αὐτῶ, ἔδωκεν εἰς τὰς χεῖράς μου,
καὶ οὐχ ὑπερέχει ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ οὐθὲν ἐμοῦ, οὐδὲ ὑπεξήρηται
30 ἀπ' ἐμοῦ οὐδέν, πλὴν σου, διὰ τὸ σὲ γυναῖκα αὐτοῦ εἶναι, καὶ πῶς
ποιήσω τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τοῦτο καὶ ἁμαρτήσομαι ἐναντίον τοῦ
Θεοῦ; Ἦνίκα δὲ ἐλάλει τῶ Ἰωσήφ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, καὶ οὐχ ὑπή-
κουεν αὐτῇ καθεύδειν μετ' αὐτῆς τοῦ συγγενέσθαι αὐτῇ. Ἐγένετο
δὲ τοιαύτη τις ἡμέρα, καὶ εἰσῆλθεν Ἰωσήφ εἰς τὴν οἰκίαν ποιεῖν τὰ

λαμπρό παρομοιάζει την καθαρή κι ἐλεύθερη κατὰ κάποιο τρόπο ἀπὸ κάθε ρύπο ζωῆ. Γιατὶ ἀλλιῶς πῶς θὰ μπορούσε κάποιος νὰ ντυθεῖ τὸν Κύριο μας Ἰησοῦ Χριστό; Δὲν νομίζεις λοιπόν, φίλε μου, ὅτι ντυμένος μὲ τὰ στολίδια τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, πετυχαίνει μὲ σιγουριά αὐτὸ τὸ πράγμα;

ΠΑΛΛ. Καὶ πολὺ δέβαια.

ΚΥΡ. Κι ἂν κάποιος θυμηθεῖ κι αὐτὸν τὸν φημισμένο Ἰωσήφ, θὰ βρεῖ ὅτι δὲν εἶχε παραμελήσει τίποτε ἀπὸ τὴν χρηστότητα, ἀλλ' εἶχε ἐννοήσει ὅτι θὰ συνεργαστεῖ γιὰ ὁποιαδήποτε ἔργο μαζί του ὁ Θεὸς καὶ θὰ τὸν προστατέψει, ἀρκεῖ νὰ ἀρνιόταν τελείως τὴν ἀκαθαρσία. Γιατί, ἐνῶ μπορούσε νὰ καλοπερνᾷ καὶ νὰ πολλαπλασιάζει τὶς ἀπολαύσεις του, τρέχοντας ἐλεύθερα σύμφωνα μὲ τὰ φλογερὰ σκιρτήματα τῆς νεότητος σὲ ὅ,τι τὸν εὐχαριστοῦσε καὶ τοῦ ἄρεσε, καὶ νὰ κυβερνᾶται ἀπὸ τὶς ἀγαλίνωτες ὁρμές του, δὲν τὸ ἔκανε αὐτό, κ. θε ἄλλο μάλιστα, ἀλλὰ θεωροῦσε προτιμότερο τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ καὶ ἔβαζε σὲ πρώτη θέση τοὺς κόπους τῆς ἐγκράτειας μπροστὰ ἀπὸ κάθε εὐχαρίστηση τῆς στιγμῆς. Γιατὶ γνώριζε ὅτι εἶναι γλυκὺς στὴ ἀρχὴ ὁ ἐρεθισμὸς τῆς σάρκας καὶ γλυκαίνει τὸ νοῦ σὰν τὸ μέλι ἢ σαρκικὴ ἡδονή, δὲν ἔχει ὅμως καθόλου γλυκιὰ κατάληξη. Γιατὶ ἀκολουθοῦν ἀμέσως ποινὲς καὶ τιμωρίες καὶ ποιὸ ἄλλο παρόμοιο κακὸ λείπει, ποὺ δὲν θὰ πέσει στὸ κεφάλι ἐκείνου ποὺ ἔσφαλε; Θέλεις νὰ ποῦμε λίγα λόγια γι' αὐτὰ ποὺ ἔχουν γραφεῖ σχετικά μὲ αὐτό;

ΠΑΛΛ. Πάρα πολὺ.

ΚΥΡ. Λέγει λοιπόν «Ὁ Ἰωσήφ εἶχε ἐντυπωσιακὴ ἐμφάνιση καὶ ἦταν πάρα πολὺ ὠραῖος στὸ πρόσωπο. Ἐπειτα ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτά, ἡ γυναίκα τοῦ κυρίου του ἔρριξε τὰ μάτια της στὸν Ἰωσήφ καὶ τοῦ εἶπε Ἐλα νὰ κοιμηθεῖς μαζί μου. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἤθελε, καὶ εἶπε στὴ γυναίκα τοῦ κυρίου του Ἐάν ὁ κύριός μου ἐξαιτίας μου δὲν ἔχει προσωπικὴ γνώση γιὰ ὅσα γίνονται στὸ σπίτι του καὶ τὰ ἔχει ἀφήσει ὅλα στὰ χέρια μου καὶ τίποτε δὲν εἶναι ἀνώτερό μου σ' αὐτὸ τὸ σπίτι, καὶ τίποτε δὲν μοῦ ἔχει ἀπαγορευθεῖ, ἐκτὸς ἀπὸ ἕσένα ἐπειδὴ εἶσαι γυναίκα του, πῶς νὰ ὑπακούσω στὴν πονηρὴ πρόσκλησή σου καὶ ν' ἀμαρτήσω μπροστὰ στὸν Θεό; Κάθε μέρα ἔλεγε τὰ ἴδια στὸν Ἰωσήφ κι αὐτὸς δὲν δεχόταν νὰ κοιμηθεῖ μαζί της καὶ νὰ συννευρεθεῖ μ' αὐτήν. Συνέβη κάποια μέρα νὰ μπεῖ ὁ Ἰωσήφ στὸ σπίτι

ἔργα αὐτοῦ, καὶ οὐθείς ἦν τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἔσω, καὶ ἐπεσπίασατο αὐτὸν τῶν ἱματίων, λέγουσα· Κομῆθητι μετ' ἐμοῦ· Καὶ καταλιπὼν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς, ἔφυγε, καὶ ἐξῆλθεν ἔξω. Καὶ ἐγένετο ὡς εἶδεν ὅτι καταλιπὼν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς ἔφυγε καὶ ἐξῆλθεν ἔξω, ἐκάλεσε τοὺς ὄντας ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, λέγουσα· Ἴδετε, εἰσῆγαγεν ἡμῖν παῖδα Ἑβραῖον, ἐμπαΐζειν ἡμῖν· Εἰσῆλθε πρὸς μέ, λέγων· Κομῆθητι μετ' ἐμοῦ, καὶ ἐδόθησα φωνῇ μεγάλῃ. Ἐν δὲ τῷ ἀκοῦσαι αὐτόν, ὅτι ὑψωσα τὴν φωνήν μου καὶ ἐδόθησα, καταλιπὼν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ παρ' ἐμοῦ ἔφυγε καὶ ἐξῆλθεν ἔξω».

Ὁρᾷς ὅπως τὸ μὲν γύναιον εἰς εὐνήν, καὶ οὐχ ἐκόντα παρεβιάζετο, τῷ γε μὴν ἐρήρειστο πρὸς ἐγκράτειαν ὁ νοῦς ὑπ' οὐδενὸς τὸ σῆμπαυ ἠττώμενος· Βούπαις ἦν ἔτι, ἑπτακαίδεκά που μ. ις ἐτῶν, ἐν πρώταις ὑπῆνης ἐκβολαῖς, ἐν ἀκμαῖς ἡδονῶν, καὶ ἐν τοῖς ὅτι μάλιστα διαπύροις κινήμασι, καὶ ἴν' οὕτως εἶπομεν, σκληραῖς καὶ ἀνουθετήτοις ἐπιθυμίαις. Φιλεῖ γὰρ αἰεὶ πως ἐν ἀθραύστοις ἔτι τοῦ ὀρεκτιᾶν ὄρμαῖς τὸ ἔφησον εἶναι γένος, καὶ χαλινῶν τῶν εἰς ἐγκράτειαν οὐ λῖαν ἀνέχεται. Ἄλλ' ἦν ἀκλόνητος ὁ θεσπέσιος Ἰωσήφ, οὐδὲ τὸ τῆς νεότητος ἀνεμῆνον ἀπαιδαγωγῆτον ἔχων, οὐδὲ δεδιὸς ὡς ὅτι ξένος ἦν καὶ οἰκέτης. Ἐκβεβίαστο γὰρ εἰς ἄμφω παρὰ τῶν ἀδελφῶν τοῖς Ἰσραηλίταις καταπαλούμενος. Ἐπεὶ δὲ κρείττων ἦν ἡδονῆς τε ἅμα τῆς μυσσαρωτάτης καὶ τῶν εἰς ἀσέλγειαν κινήματων, σνκοφαντεῖ τὸ γύναιον, καὶ ἀντίστροφον τῷ νέῳ ποιεῖται τὴν γραφήν. Τὸν δὲ, οὐκ εἶκοντα τοῖς αὐτῆς αἰτήμασιν, ὑβριστὴν ἀπεκάλει. Καὶ δεσμώτης μὲν ἐντεῦθεν ὁ νεανίας ἦν· θεία γε μὴν χάριτι διεσώζετο, καὶ μισθὸν ἐγκρατείας ἀποκεκέρδηκεν εὐθύς, τὸ ἀπάσης κατάρξει τῆς Αἰγυπτίων χώρας. Οὐκοῦν καὶ εἰ ἔχοι τὸ χρῆμα πόνου, καὶ ἰδρωτὲς προκέοιντο βαρεῖς τῶν εἰς ἐγκράτειαν ἀνημάτων, οὐ πολλὴς ὁ λόγος, τῷ γε ὅλως φιλοθεεῖν ἡρημένῳ· ἔξει γὰρ, ἔξει καὶ ἰσοπαλῆ τὸν ἔπαινον καὶ ἰσορρόπους τὰς ἀμοιβάς. Τοιγάρτοι καὶ ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ, ταῖς ἐπὶ τοῦτο τληπαθείαις ἀποθανυμάζει λέγων, τὸν ἀξιεπαινετώτατον νεανίαν, «Εἰς δοῦλον ἐπράθη Ἰωσήφ, ἑταπείνωσαν ἐν πέδαις τοὺς πόδας αὐτοῦ, σίδηρον

για να κάνει τὰ καθήκοντά του· δὲν ἦταν κανένας μέσα στο σπίτι κι ἀρπάζοντάς τον αὐτὴ ἀπὸ τὰ ροῦχα, τοῦ λέγει· Ἔλα νὰ κοιμηθεῖς μαζί μου. Αὐτὸς τότε, ἀφήνοντας τὰ ροῦχα του στα χέρια της, ἔφυγε καὶ βγῆκε στο δρόμο. Ὅταν ἐκείνη εἶδε ὅτι ἔφυγε ἀφήνοντας τὰ ροῦχα του στα χέρια της καὶ βγῆκε στο δρόμο, φώναξε ὅλους ὅσους ἦταν στο σπίτι καὶ τοὺς εἶπε· Βλέπετε; Ἔβαλε στο σπίτι αὐτὸν τὸν Ἐβραῖο δούλο νὰ μᾶς ἐξευτελίσει. Ἦρθε στο δωμάτιό μου καὶ μοῦ εἶπε· Κοιμήσου μαζί μου. Ἐγὼ ἔβαλα τὶς φωνές, καὶ μόλις ἄκουσε νὰ ὑψῶνῶ τὴ φωνή, ἄφησε σὲ ἔμένα τὰ ροῦχα του καὶ ἔφυγε καὶ βγῆκε στο δρόμο»⁸⁹.

Βλέπεις ὅτι τὸ γύναιο αὐτὸ προσπαθοῦσε νὰ τὸν παρασύρει μὲ τὴ βία στὴν κλίνη της, ἐνῶ ὁ νοῦς ἐκείνου ἦταν ἀκλόνητος στὴν ἐγκράτειά του καὶ τίποτε δὲν τὸν νικοῦσε; Ἦταν ἀκόμα ἔφηβος, μόλις δέκα ἑπτὰ χρόνων, μόλις ἔβγαζε τὰ πρῶτα γένεια, στο ἀνάμμα τῶν ἡδονῶν καὶ στα θερμὰ στὸν ὑπέρτατο βαθμὸ κινήματα καί, γιὰ νὰ μιλήσω ἔτσι, σὲ ἐπιθυμίες σκληρὲς ποὺ δὲν δέχονται συμβουλές. Γιατὶ οἱ ἔφηβοι συνήθως ἀγαποῦν τὴν ἐπιθυμία μὲ ἀλόγιστη ὁρμή καὶ δὲν ἀνέχονται εὐκολὰ τὰ χαλινάρια τῆς ἐγκράτειας. Ἦταν ὅμως ἀκλόνητος ὁ θεοπέσιος Ἰωσήφ καὶ δὲν εἶχε ἀδιαπαιδαγώγητη τὴν ἐλευθερία τῆς νεότητος, καὶ ἔτσι δὲν φοβόταν ποὺ ἦταν ξένος καὶ δούλος. Καὶ τὰ δύο πρόερχοντα ἀπὸ τὴ βία τῶν ἀδελφῶν του ποὺ τὸν ποῦλησαν στοὺς Ἰσμαηλίτες. Ἐπειδὴ ὅμως ἦταν ταυτόχρονα ἀνώτερος ἀπὸ τὴ μυσαρότατη ἡδονὴ καὶ ἀπὸ τὰ κινήματα τῆς ἀσέλγειας, ἡ παλιογυναίκα τὸν συκοφαντεῖ καὶ τοῦ ἀντιστρέφει τὴν κατηγορία. Κι ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ὑποχωροῦσε στο κάλεσμά της, τὸν ἀποκαλεῖ ὕβριστὴ, καὶ ἔξαιτίας αὐτοῦ ὁ νέος ρίχνεται στὴ φυλακή. Σῶζεται ὅμως μὲ τὴ θεία χάρη κι ἀμέσως κερδίζει τὸν μισθὸ τῆς ἐγκράτειάς του, τὴν ἐξουσία δηλαδὴ πάνω σὲ ὅλη τὴ χώρα τῶν Αἰγυπτίων. Κι ἂν λοιπὸν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἶναι γεμάτο κόπους καὶ τὴ δόξα τῆς ἐγκράτειας τὴν περιμένει βαρὺς ἰδρώτας, δὲν τὸ ὑπολογίζει ὅποιος ἔχει προτιμήσει τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ· γιατί σίγουρα θὰ λάβει ἴσο τὸν ἔπαινο καὶ ἰσοδύναμες τὶς ἀμοιβές. Γι' αὐτὸ ὁ θεοπέσιος Δαβὶδ θαυμάζει τὶς ταλαιπωρίες αὐτὲς λέγοντας γιὰ τὸν ἄξιο γιὰ κάθε ἔπαινο νέο· «Ὁ Ἰωσήφ πουλήθηκε ὡς δούλος, τὸν ταπεινώσαν δένοντας τὰ πόδια του στο ξύλο,

διήλθεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ». Σίδηρον, οἶμαι, λέγων, τὴν σκληρὰν καὶ ἄθραυστον τῶν ιδρώτων προσβολήν, δι' ἧν ἂν γένοιτο καταστῆλ-
λειν ἁμαρτίας καὶ ῥύπον παντὸς ἀποφοιτᾶν, τῆς γε μὴν ἀγίας καὶ
καθαρωτάτης ἐφικέσθαι ζωῆς, φημί δὴ τῆς εὐαγγελικῆς τε καὶ ἐν
5 Χριστῷ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα, σὺν ἁγίῳ Πνεύματι εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

σίδερο τρύπησε τήν καρδιά του»⁹⁰. Σίδερο, νομίζω, λέγει τή σκληρή και ἄθραυστη δύναμη τοῦ ιδρώτα, μέ τὰ ὁποῖα θά μπορούσε νά συγκρατεῖ και νά καταστέλλει τήν ἁμαρτία και ν' ἀπαλλάσσεται ἀπό κάθε ρύπο, γιά νά ἐπιτύχει τήν ἅγια και καθαρότατη ζωή, ἐννοῶ τή ζωή τοῦ Εὐαγγελίου και τοῦ Χριστοῦ, μέσω τοῦ ὁποῖου και μαζί μέ τόν ὁποῖο στόν Πατέρα και στό ἅγιο Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα στους αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

90. Ψαλμ. 104, 17-18.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΟΣ

**Ὅτι χρὴ καθαρὸς καὶ ἐκνευμμένους παρίστασθαι
τῷ Θεῷ, καὶ διὰ ἐν Χριστῷ πάλιν ἡμῖν
ἢ κάθαρσις.**

Ἐκ παντὸς ἡμῖν, ὦ Παλλάδιε, συναγῆγερται λόγου σαφῆς τε
5 καὶ ἐναργῆς ἀπόδειξις, τοῦ δεῖν ἰέναι παγκάλως εἰς οἶκον Θεοῦ,
λαμπρούς τε καὶ ἐκνευμμένους, οἰκειότητά τε τὴν πρὸς αὐτὸν δι'
ἀγιασμοῦ κερδαίνοντας Ἰλεῶ γὰρ τότε περιτευξόμεθα τῷ Θεῷ,
καὶ ἴν' οὕτως εἴπωμεν, ὅλῳ βλέποντι τὰ καθ' ἡμᾶς ὀφθαλμῷ καὶ
τὴν τοῖς ἀγίοις προεπωδεσάτην φειδῶ διανέμοντι. «Ἐπὶ τίνα δὲ
10 ἐπιβλέψω», φησὶν, «ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέ-
μοντᾶ μου τοὺς λόγους». Ὁσίας γὰρ ὄντως ἀνατενεῖ χεῖρας καὶ εἰς
αὐτό που διακεκράξεται τὸ τῆς θεότητος οὐδ', ὃ δὴ οὕτως ἔχων, ὡς
καὶ εἰς πέρας ἦκων τῶν ὧν ἂν εὐξαιτο τυχόν, ἐκ περιχαρείας
εἰπεῖν «Ἦκουσεν ἐκ ναοῦ ἀγίου αὐτοῦ φωνῆς μου, καὶ ἡ κραυγὴ
15 μου ἐνώπιον αὐτοῦ εἰσελεύσεται εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ». Ἡ οὐ διεπύ-
θου σαφῶς ἀναμελωδοῦντος ἡμῖν τοῦ θεσπεσίου Δαβίδ, ὅτι

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΑΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΛΗΘΙΝΗΣ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

**Ὅτι πρέπει νά παρουσιαζόμεστε στὸν Θεὸ καθαροὶ
καὶ πλυμένοι, καὶ διὰ τὴν κάθαρσίν μας κατορθώνεται
μὲ τὴν πίστη στὸν Χριστό.**

Ἀπὸ ὅλη τὴν συζήτηση, Παλλάδιε, συνάγεται σαφῆς καὶ ὀλοκά-
θαρα ἀπόδειξη, ὅτι πρέπει νά μεταβαίνομε πάγκαλοι στὸν οἶκο τοῦ
Θεοῦ, λαμπροὶ καὶ καθαροὶ, κερδίζοντας μὲ τὸν ἁγιασμὸ τὴν οἰκειό-
τητά μας μαζί του. Γιατὶ θὰ βροῦμε τότε σπλαχνικὸ τὸν Θεό, καί, γιὰ
νά μιλῆσω ἔτσι, πὺν θὰ βλέπει μὲ ὀλόκληρο τὸν ὀφθαλμὸ του τὴν
κατάστασή μας καὶ θὰ μᾶς παρέχει τὴ φροντίδα του πὺν πρέπει
κατεξοχὴν στοὺς ἁγίους· γιατί λέγει· «Σὲ ποιὸν νὰ στρέψω τὸ βλέμμα
μου, παρὰ στὸν ταπεινὸ καὶ ἥσυχον, πὺν τρέμει τοὺς λόγους μου;»¹.
Θὰ ὑψώσει καθαρὰ πράγματα χέρια καὶ θὰ φωνάζει μέσα στὸ ἴδιο τὸ
αὐτὸ τῆς θεότητος, αὐτὸς πὺν βρίσκεται σ' αὐτὴν κατάσταση, ὡστε
φτάνοντας τυχὸν καὶ στὴν πραγματοποίησιν τῶν προσευχῶν πὺν
ἔκανε, νά πεῖ γεμάτος χαρὰ· «Ἀπὸ τὸ ναὸ του τὸν ἅγιος ἄκουσε τὴ
φωνή μου καὶ ἡ κραυγὴ μου πρὸς αὐτὸν θὰ εἰσέλθει στὰ αὐτιά του»².
Ἡ δὲν ἄκουσες τὸ θεσπέσιο Δαβὶδ νά ψάλλει καθαρὰ, «Τὰ μάτια τοῦ

2. Ψαλμ. 17, 7.

«Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὧτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν»;

ΠΑΛΛ. Ἐπιθόμην;

ΚΥΡ. Ὅτι μὲν ἔστιν ἀληθῆς ὁ λόγος, οὐκ ἐνδοιάσαι θέμις, 5 πλὴν, ἐπὶ γε τὸ δεῖν ἀποτριβεῖσθαι μολυσμούς, τίς ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν ὁ τρόπος; συνήσει γὰρ δὴ παραπτώματα μὲν οὐδεὶς, πολλὰ δὲ πταίμεν ἅπαντες. Νοσεῖ δὲ ἡ φύσις τὸ εἰς ἁμαρτίαν εὐκόλον, καὶ λίαν ἐστὶν εὐπάροιστος ἐπὶ τὸ πεφυκέναι ἀδικεῖν, καταλει-
10 ἐκτόπου καὶ βδελυρᾶς ἡδονῆς.

ΠΑΛΛ. Εὐ λέγεις· συναινέσαιμι γὰρ ἂν μελλήσας οὐδέν, ὀρθοεπεῖν ἡρημένῳ.

ΚΥΡ. Ἦδη μὲν γὰρ καὶ ἡ ἀπὸ γῆς σὰρξ τὸν τῆς ἁμαρτίας ἐν 5 εαυτῇ κατηρώσθησε νόμον, εὐπαράφορος δὲ λίαν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ἐπὶ τὸ ἐκνεῦσαι δεῖν ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος, κατὰ τὸ γεγραμμένον. Τοιγάρτοι καὶ λόγος ἡμῖν ἱερὸς ἐπιστυγνάξει δι-
15 καίως· «Πάντες», γὰρ φησιν, ἐξέκλινον, ἅμα ἡχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρησιότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός». Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἦν ἀπόνευσις τοῦ κακοῦ, Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν πέπομφεν ἡμῖν ἐξ
20 οὐρανοῦ τὸν ἴδιον Υἱὸν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, δικαιοῦντα τῇ πίστει, καὶ ποιῆς ἀπαλλάττοντα, καὶ εὐσθενῆς μὲν λίαν ἀποτελοῦντα τὸ ἀναλκι, καταφωτίζοντα δὲ τὸ ἐσκοτισμένον, ἐπιστρέφοντα δὲ τὸ πλανώμενον, καὶ πλεονεξίας ἐξέλκοντα διαβολικῆς τὸ ὑπεστρωμέ-
νον αὐτῶ.

ΠΑΛΛ. Ἐν Χριστῶ δὴ οὖν τὸ ἐκ τῆς ἁμαρτίας αἰσχος ἀποτρι- 5 ψόμεθα, διεσηγγμένοι δὲ οὕτω, καὶ μώμου παντὸς ἰόντες ὡς ἀπωτάτω, προσελευσόμεθα δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ.

ΚΥΡ. Συνίης εὐ μάλα· διακεκραγόντων καὶ αὐτῶν ἐπαῖοι τις ἂν 10 τῶν ἀγίων προφητῶν, τὴν οὕτως ἡμῖν ἀξιόγαστον καὶ πολύευκτον χάριν. Μιχαίας μὲν γὰρ ὁ σοφώτατος ᾧδὲ πῆ φησι· «Τίς Θεὸς ὡσπερ σὺ, ἐξαίρων ἀνομίας καὶ ὑπερβαίνων ἀδικίας τοῖς καταλοί-

3. Ψαλμ. 33, 16.

5. Ἰακ. 3, 2.

4. Ψαλμ. 18, 13.

6. Γεν. 8, 21.

Κυρίου στρέφονται στους δίκαιους και τὰ αὐτὰ του εἶναι ἀνοιχτά στή δέησή τους»³;

ΠΑΛΛ. Τὸ ἄκουσα φυσικά.

ΚΥΡ. Ὅτι βέβαια ὁ λόγος εἶναι ἀληθινὸς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἔχομε ἐνδοιασμούς, ἀλλὰ ποιὸς εἶναι ὁ τρόπος νὰ πετύχομε τὴν κάθαρσή μας ἀπὸ τοὺς μολυσμούς; Γιατὶ κανένας δὲν μπορεῖ ν' ἀντιληφθεῖ τὰ παραπτώματά του⁴, καὶ ὅλοι διαπράττομε πολλὰ⁵. Εἶναι νόσος τῆς φύσης μας ἡ εὐκολία στὴν ἁμαρτία καὶ παρασύρεται συνήθως εὐκολα στὴν ἀδικία, καθὼς, κατὰ κάποιο τρόπο, ἐξομαλύνει ἡ ροπή μας πρὸς τὰ φαῦλα τὸ δρόμο τῆς ἀπαισίας καὶ ἀκάθαρτης ἡδονῆς.

ΠΑΛΛ. Ὅρθα ὁμλεῖς. Καὶ θὰ συμφωνήσω μαζί σου χωρὶς ἀργοπορία, ἐπειδὴ ὁμλεῖς ὀρθά.

ΚΥΡ. Ἡ χωματένια σάρκα νοσεῖ ἤδη βαριά ἀπὸ τὸ νόσο τῆς ἁμαρτίας πού περικλείει καὶ εἶναι ἔτοιμος ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου νὰ κλίνει στὰ πονηρὰ ἀπὸ τὴ νεότητά του, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή⁶. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἱερὸς λόγος μᾶς δείχνει δίκαια ἀυστηρότητα, λέγοντας «Ὅλοι ἔχουν παρεκτραπεῖ καὶ ἐξαχρειωθεῖ, καὶ δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος πού νὰ πράττει τὸ καλὸ, δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνας»⁷. Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε τρόπος ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ κακὸ, ὁ Θεὸς καὶ Πατέρας μᾶς ἔστειλε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴ τὸν ἴδιο του τὸν Υἱὸ του, γιὰ νὰ μᾶς σώσει μὲ τὴν πίστη καὶ νὰ μᾶς ἀπαλλάξει ἀπὸ τὴν ποινὴ, νὰ κάνει πολὺ ἰσχυρὸ τὸ ἀνίσχυρο, νὰ φωτίσει τὸ σκοτισμένο, νὰ κάνει τὸ πλανημένο νὰ ἐπιστρέψει, καὶ νὰ ἀπαλλάξει ἀπὸ τὴ διαβολικὴ κυριαρχία τοὺς ὑποταγμένους σ' αὐτόν.

ΠΑΛΛ. Μὲ τὴ δύναμη λοιπὸν τοῦ Χριστοῦ θ' ἀπορρίψομε ἀπὸ πάνω μας τὴν αἰσχρότητα τῆς ἁμαρτίας καὶ καθαρμένοι ἔτσι καὶ φεύγοντας ὅσο τὸ δυνατόν πρὸ μακριὰ ἀπὸ κάθε ὄνειδισμό, θὰ πλησιάσομε μέσω τοῦ Χριστοῦ στὸν Θεὸ καὶ Πατέρα.

ΚΥΡ. Καταλαβαίνεις πολὺ καλά· ἄλλωστε μπορεῖ κανεὶς ν' ἀκούσει καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς ἅγιους προφῆτες νὰ διακηρύττουν τὴν τόσο ἀξιοθαύμαστη καὶ πού τόσο πολὺ εὐχόμαστε χάρη. Ὁ σοφώτατος λοιπὸν Μιχαίας λέγει κάπως ἔτσι: «Ποιὸς θεὸς εἶναι ὅπως ἐσύ, πού συγχωρεῖς τίς ἁμαρτίες καὶ παραβλέπεις τὴν ἀδικία ἐκείνων πού σοῦ

7. Ψαλμ. 13, 3.

ποις τῆς κληρονομίας αὐτοῦ, καὶ οὐ συνέσχεεν εἰς μαρτύριον ὀργὴν αὐτοῦ, ὅτι θελητῆς ἐλέους ἐστίν;». Ἔτερος δὲ αὐτῶν «Μνήσθητι ταῦτα, Ἰακώβ καὶ Ἰσραὴλ, μὴ ἐπιλανθάνου μου. Ἴδου γὰρ ἀπήλειψα ὡς ἐν νεφέλῃ τὰς ἀνομίας σου, καὶ ὡς γνόφος τὰς ἁμαρτίας σου».

5 Καὶ πλεῖστα μὲν ἂν τις συλλέξαιτο τὰ ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς, παραδεικνύς ἐν μάλα τὸ ἐν γε δὴ τούτοις ἡμῖν ἀληθές, τὸ δὲ οἷς ἂν ἐπιτο σαφῆς τε καὶ ἐναργῆς ἢ πίστις, ἐπισωρεύειν ἕτερα, περιττὸν οἴμαι πον.

ΠΑΛΛ. Ἄλλ' ἐναργές μὲν ὅτι τὸ χρῆμα, παντί τῳ σαφές. 10 Ἐλοίμην δ' ἂν ἔγωγε, καὶ ἐκ νομικῶν εἰκόνων τὴν ἐν Χριστῷ διαθρῆσαι κάθαρσιν.

ΚΥΡ. Ἄθρει δὴ οὖν, εἴ σοι φίλον, τῆδέ τε ἡμᾶς ἰέναι δοκεῖ τοὺς γὰρ τοι μεμολυσμένους καὶ τοὺς τῆς παρανομίας ἐγκλήμασιν ὑπετηνεγμένους, θύειν ὁ νόμος ἐκέλευε, διχῆ διαστέλλων τῶν θυ- 15 σιῶν τοὺς τρόπους. Αἰ μὲν γάρ, ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν σφαζόμενον καταγράφουσι τὸν Ἐμμανουήλ, αἰ δέ, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀποθησκοντας τῷ κόσμῳ, καὶ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀνακομίζοντος τῷ Θεῷ τὴν οἰκείαν ζωὴν τε καὶ σωτηρίαν. Ἡ γὰρ οὐχί, νεκροῦντες τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ περιφορᾶς κοσμικῆς καὶ γεωδεστέρων 20 ἡδονῶν τὸν νοῦν ἀπαλλάττοντες, τὴν θείαν τε καὶ εὐαγγελικὴν διαζήσομεν ζωὴν;

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν θυσία μὲν ἔστιν, ἢ ὡς ἐν θανάτῳ Χριστοῦ πνευματικὴ διακάθαρσις, εὐχὴ δὲ καὶ δῶρον, ὡς πρὸς ἡμῶν, τὸ ἀνα- 25 θεῖναι Θεῷ τὴν εὐκοσμίαν τε καὶ ἐν ἀγιότητι ζωὴν Προδιαστέλλει γε μὴν ὁ νόμος καὶ διαμαρτύρεται σαφῶς, τὸ δεῖν ἀμωμήτους τὰς ἐν γε δὴ τούτοις ποιεῖσθαι προσαγωγὰς χρησίμως τε καὶ ἀναγκαίως Ἐπειδὴ δὲ τῶν προσφερομένων θυμάτων, ἃ μὲν ἐδήλου Χριστόν, ὡς ὑπὲρ ἡμῶν σφαζόμενον, ἃ δὲ καὶ ἡμᾶς ἀνατυποῖ, μονο- 30 νουχί καταθυμιῶντας τῷ Θεῷ τὴν οἰκείαν ζωὴν, ταύτη τοί φησιν, ἀμώμητά τε εἶναι δεῖν αὐτὰ καὶ κατ' οὐδένα τρόπον νοσοῦντα τὴν ἐμπηρίαν. Ἄμωμος γὰρ ὁ Χριστός· οὐ γὰρ ἐποίησεν ἁμαρτίαν, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἡμᾶς αὐτοὺς παραδέξαιτο Θεός, ἐν μολυσιμοῖς ὄντας

ἀπόμειναν ἀπὸ τὴν κληρονομία σου, πού δὲν διατήρησες τὴν ὀργή σου ὡς μαρτυρία, ἐπειδὴ ἐπιθυμῆς τὴν εὐσπλαχνία;»⁸. Ἄλλος πάλι λέγει: «Θυμῆσου τα αὐτὰ Ἰακώβ και Ἰσραήλ, και μὴ μὲ λησιμονεῖς. Γιατι νά, ἔχω σθήσει σάν μέσα σὲ σύννεφο τὶς ἀνομίες σου και ἔξαφάνισα τὶς ἁμαρτίες σου ἔτσι ὅπως ἔξαφανίζεται ἡ ὀμίχλη»⁹. Και μπορεῖ βέβαια πάρα πολλὰ νά συλλέξει κανεὶς ἀπὸ τὴν ἁγία Γραφή γιὰ νά δεῖξει ἄριστα τὴν ἀλήθεια αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἀλλ' ὅμως εἶναι, νομίζω, περιττό, ὅποιοι διαθέτουν πίστη σαφὴ και ζωντανή, νά ἐπισωρεύουν ἄλλα.

ΠΑΛΛ. Και βέβαια εἶναι φανερό στὸν καθένα ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι σαφές. Θὰ ἤθελα ὅμως ἐγὼ νά διαπιστώσω και ἀπὸ τὶς εἰκόνες τοῦ νόμου τὴν κάθαρση μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ.

ΚΥΡ. Πρόσχε λοιπὸν, ἂν σοῦ ἀρέσει αὐτὸν τὸ δρόμο θέλω και ἐγὼ νά βαδίσω. Ὁ νόμος δηλαδὴ πρόσταζε νά εὐχαρίζουν ὅσοι ἦταν μολυσμένοι και ὅσοι κατηγοροῦνταν γιὰ ἐγκλήματα παρανομίας, διακρίνοντας σὲ δύο εἶδη τοὺς τρόπους τῶν θυσιῶν. Τὸ ἓνα εἶδος ἀναφερόταν στὸν Ἐμμανουήλ πού σφάζεται γιὰ χάρη μας, ἐνῶ τὸ ἄλλο σ' ἐμᾶς τοὺς ἴδιους πού πεθαίνομε ὡς πρὸς τὸν κόσμον και προσφέρουμε στὸν Θεὸ τὴ ζωὴ και τὴ σωτηρία μας ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία. Ἡ μήπως δηλαδὴ, νεκρώνοντας τὰ ἐπίγεια μέλη μας^{9α} και ἀπαλλάσσοντας τὸ νοῦ μας ἀπὸ τὴν περιπλάνησή μας μέσα στὸν κόσμον και τὶς γεῶδεις ἡδονές, δὲν θὰ ζήσομε τὴ θεία και εὐαγγελικὴ ζωὴ;

ΠΑΛΛ. Και πάρα πολὺ βέβαια.

ΚΥΡ. Θυσία λοιπὸν εἶναι ἡ πνευματικὴ κάθαρση στὸ ὄνομα τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ και εὐχὴ και δῶρον ἀπὸ μέρους μας ν' ἀφιερῶσομε στὸν Θεὸ τὴ ζωὴ μὲ εὐπρέπεια και ἁγιότητα. Ἐπισημαίνει βέβαια ὁ νόμος και διαβεβαιώνει μὲ σαφήνεια, ὅτι εἶναι χρήσιμο και ἀπαραίτητο οἱ προσφορὲς σ' αὐτὲς τὶς θυσίες νά γίνονται κατὰ τρόπο ἄμεμπτο. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἄλλα ἀπὸ τὰ θύματα πού προσφέρονταν δήλωναν τὸν Χριστό, ἀφοῦ θυσιαζόταν γιὰ μᾶς, ἄλλα πάλι εἰκονίζουν και ἐμᾶς πού εἶναι σὰ νά προσφέρουμε τὴ ζωὴ μας στὸν Θεὸ ὡς θυμίαμα, γι' αὐτό, λέγει, πρέπει αὐτὰ νά εἶναι τέλεια και δίχως κανένα ἐλάττωμα. Γιατι ὁ Χριστὸς εἶναι ἄμωμος, ἀφοῦ δὲν διέπραξε ἁμαρτία¹⁰, ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν θὰ παραδεχθεῖ οὔτε ἐμᾶς ἂν εἴμαστε ἀκό-

9α. Κολ. 3, 5.

10. Α' Πέτρ. 2, 22.

ἔτι καὶ τῆς ἁμαρτίας νοσοῦντας τὸ ἀτερές. Γέγραπται τοίνυν ἐν
 τῷ Λευϊτικῷ· «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν, λέγων· Λάλησον
 Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ καὶ πάση Συναγωγῇ υἱῶν Ἰσραὴλ,
 καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· Ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἢ τῶν
 5 προσηλύτων τῶν προσκειμένων πρὸς αὐτούς ἐν Ἰσραὴλ, ὃς ἂν
 προσενέγκῃ τὰ δῶρα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν ὁμολογίαν αὐτῶν, ἢ κα-
 τὰ πᾶσαν αἴρεσιν αὐτῶν, ὅσα ἂν προσενέγκωσι τῷ Θεῷ εἰς ὀλο-
 καύτωμα, δεκτὰ ὑμῖν, ἄμωμα ἄρσενα ἐκ τῶν βουκολίων, καὶ ἐκ
 τῶν προβάτων καὶ ἐκ τῶν αἰγῶν. Πάντα ὅσα ἂν ἔχη μῶμον ἐν
 10 αὐτῷ οὐ προσάξουσι Κυρίῳ, διότι οὐ δεκτὸν ἔσται ὑμῖν. Καὶ ἄν-
 θρωπος ὃς ἂν προσενέγκῃ θυσίαν σωτηρίου τῷ Κυρίῳ, διαστεύλας
 εὐχρῆν, ἢ κατὰ αἴρεσιν ἢ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν, ἐκ τῶν βουκολίων ἢ
 ἐκ τῶν προβάτων, ἄμωμον ἔσται εἰσδεκτόν, πᾶς μῶμος οὐκ ἔσται
 ἐν αὐτῷ. Τυφλὸν ἢ συντετριμμένον ἢ γλωσσότμητον ἢ μυρμη-
 15 κῶντα ἢ ψωραγριῶντα ἢ λειχήνας ἔχοντα, οὐ προσάξουσι ταῦτα
 τῷ Θεῷ, καὶ εἰς κάρπωσιν οὐ δώσετε ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ το θυσιασή-
 ριον τῷ Κυρίῳ. Καὶ μόσχον ἢ πρόβατον ὠτότμητον ἢ κολοδόκερ-
 κον σφάγια ποιήσεις αὐτὰ σεαυτῷ· εἰς δὲ εὐχρῆν σου οὐ δεχθήσε-
 ται. Θλαδίαν καὶ ἐκτεθλιμμένον καὶ ἐκτομίαν καὶ ἀπεσπασμένον,
 20 οὐ προσάξετε αὐτὰ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ὑμῶν οὐ ποιήσετε.
 Καὶ ἐκ χειρὸς ἀλλογενοῦς οὐ προσοίσετε τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ ὑμῶν
 ἀπὸ πάντων τούτων, ὅτι φθάρματα ἔστιν ἐν αὐτοῖς καὶ μῶμος ἐν
 αὐτοῖς. Οὐ δεχθήσεται ταῦτα ὑμῖν». Ἔθρει δὴ οὖν ὅτι παρεγγυᾶ
 σαφῶς καὶ ἀναφανδὸν ὁ νόμος, καὶ τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, καὶ
 25 τοῖς ἔξωθεν τε καὶ εἰσεκρομένοις εἰς λαούς, φημί δὴ τοῖς προσηλύ-
 τοις, τὸ χρῆναι μομοσκοπεῖν εὐ μάλα τὰ ἱερά. Δεῖν γάρ ἔφη προσ-
 κομίζεσθαι πρὸς ἡμῶν τὸ ἄρσεν τε καὶ ἄμωμον, τοῦτ' ἔστι, τὸ
 εὐσθενές καὶ ἀνωτέρω παθῶν· ὁ γάρ τοι μαλακισμὸς, καὶ φρόνη-
 μα τὸ θηλυπρεπές, καὶ μὲν τοι καὶ τὸ νοσεῖν τὴν εἰς γε νοῦν ἔσω
 30 καὶ νοητὴν ἐμπηρίαν, ἀπαράδεκτον παντελῶς τῷ Θεῷ καὶ ἀπό-
 βλητον. Ἡ οὐκ ἀνίερρον εἶναι φῆς τὸν ὤπερ ἂν φαίνοιτο προσόντα
 ταυτί·

μα με τούς μολυσμούς μας και φέρομε ἐπάνω μας ὡς νόσο τὴν ἀσχή-
μα τῆς ἁμαρτίας μας. Γράφει λοιπὸν στὸ Λευϊτικὸ «Μίλησε ὁ Κύριος
στὸν Μωυσῆ καὶ τοῦ εἶπε· Μίλησε στὸν Ἰσαρὼν καὶ στοὺς υἱοὺς του
καὶ σὲ ὅλη τὴ Συναγωγὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ πὲς τοὺς: "Ὅποιος ἀπὸ
τοὺς Ἰσραηλίτες ἢ τοὺς ξένους πού ζοῦν μαζί τοὺς προσφέρει τὰ δῶ-
ρα του σύμφωνα με τὰξιμό του ἢ ἐπειδὴ ἔχει αὐτὴ τὴ θέληση, ὅσα
προσφέρουν στὸν Θεὸ ὡς δλακαυτώματα θὰ γίνονται δεκτὰ ἀπὸ σᾶς,
ἂν εἶναι αὐτὰ ἀρσενικὰ τέλεια ἀπὸ κοπάδι βοδιῶν ἢ προβάτων ἢ
γιδιῶν. "Ὅσα ἔχουν κάποιον ἐλάττωμα δὲν θὰ τὰ προσφέρουν στὸν
Κύριο, γιατί δὲν θὰ γίνεται τὸ προσφερόμενο δεκτὸ ἀπὸ σᾶς. Καὶ
ὅποιος προσφέρει στὸν Κύριο θυσία σωτηρίας γιὰ κάποιον τὰξιμό
του ἢ ἐπειδὴ τὸ θέλει ἢ κατὰ τίς γιορτές σας, ἀπὸ τὰ μοσχάρια ἢ ἀπὸ
τὰ πρόβατα, θὰ γίνῃ δεκτὸ τὸ τέλει, πού δὲν θὰ ἔχει κανένα ἐλάττω-
μα." Ἄν εἶναι τυφ., ὃ ἢ ἔχει κάταγμα ἢ κομμένη γλῶσσα ἢ ἔχει φαγού-
ρα ἢ ψώρα ἢ λειχήνες, αὐτὰ δὲν θὰ προσφερθοῦν στὸν Θεὸ καὶ δὲν
θὰ δοθοῦν γιὰ νὰ θυσιαστοῦν ἐπάνω στὸ θυσιαστήριον στὸν Κύριο.
Καὶ μοσχάρι ἢ πρόβατο με κομμένο αὐτὶ ἢ κομμένη σὺρὰ θὰ τὰ σφά-
ξεις πρὸς τροφή γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου, ὡς θυσία ὅμως γιὰ τὰξιμο δὲν θὰ
γίνουν δεκτὰ. Ζῶο με ὄρχεις λίγο σπασμένους ἢ συνθλιμμένους ἢ
κομμένους ἢ ἀποσπασμένους δὲν θὰ τὰ προσφέρεις στὸν Κύριο κι
ἐκεῖ πού κατοικεῖτε δὲν θὰ κάνετε τέτοιες ἐπεμβάσεις σὰ ζῶς. Καὶ με
τὰ χέρια ξένου δὲν θὰ προσφέρετε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ ζῶα δῶρα στὸν
Θεὸ σας, γιατί αὐτὰ εἶναι ἀκρωτηριασμένα καὶ ἔχουν κάποιον ἐλάτ-
τωμα καὶ δὲν θὰ γίνουν δεκτὰ ἀπὸ σᾶς»^{10α}. Πρόσεχε λοιπὸν ὅτι ὁ
νόμος παραγγέλλει με σαφήνεια καὶ ἀνεπιφύλακτα τόσο σ' αὐτοὺς
πού κατάγονται ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὅσο καὶ στοὺς ἔξω
πού εἰσχώρησαν σ' αὐτοὺς τοὺς λαοὺς, ἐνοῶ τοὺς προσηλύτους, ὅτι
πρέπει νὰ ἐξετάζουν πολὺ καλὰ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἱερῶν σφαγίων.
Γιατὶ εἶπε ὅτι πρέπει νὰ προσφέρομε τὸ ἀρσενικὸ καὶ τέλει, δηλαδὴ
τὴ δύναμη καὶ τὴν νίκη μας ἐναντίον τῶν παθῶν γιατί ἡ μαλθακότη-
τα καὶ τὸ γεμάτο θηλυπρέπεια φρόνημα καὶ βέβαια καὶ ἡ πνευμα-
τικὴ μέσα στὸ νοῦ ἐλαττωματικότητα εἶναι τελείως ἀπαράδεκτα γιὰ
τὸν Θεὸ καὶ ἀπόβλητα. "Ἡ δὲν εἶναι, νομίζεις, ἄνθρωπος ἀσεβῆς
αὐτὸς στὸν ὅποιον φαίνεται ὅτι ὑπάρχουν αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα;

10α. Λευϊτ. 22, 17-25.

ΠΑΛΛ. Πῶς γὰρ οὖν;

ΚΥΡ. Οὐκοῦν ἀπόβλητον μὲν τὸ ἀναλκι καὶ τὸ οἶονεὶ παρεμύε-
νον, δεκτὸν δὲ τὸ εὐσθενές, ὡς ἐν ἀρσένων φύσει ζωγραφούμενον,
εἰ παρευζευγμένον ἔχει τὸ ἄωμον. Εἶπεν δι' ἂν εἰς τύπον ἡμῖν
5 σαφῆ τὰ τοιαύδε Χριστοῦ Ἄρσην γὰρ ὁμοῦ καὶ ἄωμος ὁ Ἐμ-
μανουήλ, εἴτερ' ἐστὶν ἀληθῶς Θεοῦ δύναμις, καὶ οὐκ εἰδῶς ἁμαρ-
τίαν. Ἄρσιν δὲ καὶ ἐτέρως προὔχον γὰρ αἰεί, καὶ ἐν ἀμείνοσι θατέ-
ρου τὸ ἄρσεν καὶ πρὸς γε δὴ τούτω καὶ ἡγεμονικώτατον. Προέ-
στηκε δὲ καὶ ἀσυγκρίτως ἐστὶν ἐν ἀμείνοσι, καὶ καθηγείται τῶν
10 ὄλων, εἰ καὶ γέγονε καθ' ἡμᾶς ὁ Υἱός, καὶ ὁ ποιμὴν ἐν προβάτοις
κατελογίσθη χρησίμως. Ἀνίερα δὲ καὶ ἀπόπεμπτα τῶν θυμάτων,
τυφλὸν καὶ συντετριμμένον, καὶ μὴν καὶ γλωσσόστητον καὶ μυρμη-
κιῶν καὶ ψωραγριῶν καὶ λειχηνας ἔχον, ἀτόστητον τε καὶ κολοι-ό-
κερκον. Ἀλλὰ καὶ εἴ τω, φησί, καταθλασθείη τυχὸν τὰ ἀρσενικά
15 καὶ τὸ εἰς εὐνούχους ἤδη τελοῦν, ἀναγκαῖον ἔχει πάθος. Τουτί
γὰρ, οἶμαι, δηλοῦν, θλαδίαν καὶ ἐκτεθλιμμένον, ἐκτομίαν καὶ ἀπε-
σπασμένον.

ΠΑΛΛ. Ἄρ' οὖν εἰς ἥθη καὶ τρόπους τοὺς καθ' ἡμᾶς μεταλη-
πτόν ταυτί;

20 ΚΥΡ. Πάνν μὲν οὖν εἴη γὰρ ἂν οὐκ ἐτέρως ἢ οὕτως ἡμῖν πνευ-
ματικὸς ὁ νόμος. Γένοιτο δ' ἂν οὐδεὶς παρὰ Θεῶ λόγος τῆς ὡς ἐν
σκιαῖς λατρείας, ἀλλ' οὐδ' ἂν ὠρίσατό ποτε τοὺς ἐν αὐτῇ νόμους,
μὴ οὐχὶ τῆς ἀληθείας προανατυπῶν ἐν αὐτῇ τὸ ἐκπρεπέστατον
κάλλος

25 ΠΑΛΛ. Εὐ λέγεις. Πέρανε δὴ οὖν τὸν ἐφ' ἐκάστω λόγον, καὶ
τίς ἂν γένοιτο διασάφει πάλιν.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν ἐμὶ τοι καὶ μάλα προθύμως. Τυφλὸν μὲν οὖν
ἔοικε τὸν ἄσοφόν τε καὶ ἀσύνετον λέγειν, καὶ φῶς οὐκ ἔχοντα θεῖ-
ον ἐν ἑαυτῷ, τοῦτ' ἐστι, τὸν διὰ Χριστοῦ φωτισμὸν ἐν Πνεύματι,
30 ἀνίερος δὲ παντελῶς ὁ ἄνους τε καὶ ἄπιστος ἔτι. «Ἐὰν γὰρ μὴ πι-
στεύσητε, οὐ μὴ συνῆτε», φησί. Συντετριμμένον δὲ αὐτὸν ὀλοτρό-
πως ἠρρωσθηκότα, καὶ ὑγιές ἔχοντα παντελῶς οὐδέν, οὔτε μὴν

ΠΑΛΛ. Πῶς δηλαδή ὄχι;

ΚΥΡ. Εἶναι λοιπὸν ἀπόβλητο τὸ ἀδύναμο καὶ τὸ κατὰ κάποιον τρόπο παραλυμένο, καὶ δεκτὸ τὸ δυνατό, παρουσιαζόμενο μὲ τὰ φυσικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἀρσενικῶν, ἂν συνοδεύεται ἀπὸ τὸ ἄμυμπο. Αὐτὰ θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι ὀλοφάνερος τύπος τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ ὁ Ἐμμανουὴλ εἶναι καὶ ἄρσην καὶ μαζὶ καὶ δίχως ἐλάττωμα, ἀφοῦ εἶναι στ' ἀλήθεια Θεοῦ δύναμη καὶ ἀπαλλαγμένος ἀπὸ ἁμαρτία. Ἄρσην εἶναι καὶ διαφορετικά: γιατί ὑπερέχει πάντοτε καὶ ἀνάμεσα σὲ ὅλα τὸ ἀρσενικὸ εἶναι καλύτερο ἀπὸ τὸ θηλυκὸ, καὶ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ εἶναι καὶ ἡγεμονικώτατο. Εἶναι πρῶτος λοιπὸν καὶ ἀσύγκριτα πρῶτος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀγαθοὺς, καὶ εἶναι ὅλων μας ἡγεμόνας, παρόλο πὸ ἐγίνε σύμφωνα μ' ἐμᾶς ὁ Υἱὸς καὶ λογίστηκε γιὰ ὠφέλειά μας ὁ ποιμένας τῶν προβάτων. Εἶναι ὅμως ἀνίερα καὶ ἀποπέμπεται ἀπὸ τὰ προσφερόμενα γιὰ θυσία τὸ τυφλὸ καὶ ὅποιο ἔχει κάταγμα, ὅποιο ἔχει κομμένη γλώσσα, ὅποιο ἔχει φαγούρα ἢ ψώρα ἢ λειχήνες, ἢ ἔχει κομμένα αὐτιά καὶ οὐρά. Ἄλλὰ καὶ ἂν σὲ κάποιον, λέγει, ἔχουν τσακιστεῖ τὰ ἀρσενικὰ γεννητικὰ ὄργανα καὶ εἶναι ἀναγκαστικὰ εὐνουχιόμενο. Γιατὶ αὐτό, νομίζω, δηλώνει τὸ τσακισμένο καὶ συνθλιμμένο καὶ μὲ κομμένους ὄρχεις ἢ ἀποσπασμένους.

ΠΑΛΛ. Ἄρα λοιπὸν πρέπει αὐτὰ νὰ τὰ μεταφέρουμε στὰ δικὰ μας ἡθῆ καὶ τρόπους ζωῆς;

ΚΥΡ. Ἀκριβῶς. Γιατὶ δὲν θὰ μπορούσε νὰ εἶναι μὲ ἄλλο τρόπο ὁ νόμος πνευματικὸς γιὰ μᾶς, παρὰ ἔτσι μονάχα. Ὁ Θεὸς δὲν ὑπολογίζει καθόλου τὴ λατρεία τῆς σκιάς καὶ οὔτε θὰ εἶχε ὀρίσει ποτὲ τοὺς σύμφωνους μ' αὐτὴ νόμους, ἂν δὲν προτύπωνε σ' αὐτὴν τὸν θαυμαστό κάλλος τῆς ἀλήθειας

ΠΑΛΛ. Σωστά μιλάς. Ὁλοκλήρωσε τώρα τὴν ἐξέταση τοῦ κάθε ἐλαττώματος, καὶ διασαφήνισε πάλι τί σημαίνουν αὐτὰ.

ΚΥΡ. Προχωρῶ λοιπὸν καὶ μάλιστα μὲ πολλὴ προθυμία. Τυφλὸ λοιπὸν φαίνεται ὅτι λέγει τὸν ἀνόητο καὶ ἀσύνετο, πὸ δὲν ἔχει μέσα του θεῖο φῶς, δηλαδή τὸν φωτισμὸ τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴ χάρι τοῦ Πνεύματος καὶ εἶναι τελείως ἀνίερος ὁ ἀνόητος καὶ ἄπιστος ἀκόμα. Γιατὶ λέγει: «Ἄν δὲν πιστέψετε, δὲν θὰ καταλάβετε»¹¹. Συντριμμένον πάλι αὐτὸν πὸ νοσεῖ καθολικὰ καὶ δὲν ἔχει κανένα μέρος τοῦ ἑαυ-

11. Ἦσ. 7, 9.

ὀρθοποδεῖν δυνάμενον, ἤγουν δράσαι τι τῶν ἀγαθῶν ἰσχύοντα, εὐρωστίας δὲ τῆς ἐν Χριστῷ καὶ ἐν Πνεύματι παντελῶς ἠττώμενον, πεπόνθασι δὲ τι τοιοῦτον, οἱ περὶ ὧν γέγραπται, δι' ἑνὸς τῶν ἀγίων προφητῶν «Τάδε λέγει Κύριος Ἰδού ἐγὼ δίδωμι ἐπὶ τὸν λαὸν 5 τοῦτον ἀσθένειαν, καὶ ἀσθενήσουσι ἐν αὐτῇ πατέρες καὶ υἱοὶ ἅμα γείτων καὶ ὁ πλησίον αὐτοῦ ἀπολοῦνται». Ἄλλ' ὁ γε θεὸς ἡμῖν Μελωδός, τοὺς ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένους, εἰσκεκόμικεν Ἰαρούς, ψάλλοντάς τε καὶ λέγοντας «Εὐλόγει, ἢ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον, τὸν ἰώμενον πάσας τὰς νόσους σου, τὸν λυτρούμενον 10 ἐκ φθορᾶς τὴν ζωὴν σου». Γλωσσόμητόν τε, καθάπερ ἐγῶμαι, τὸν ὀρθοπετεῖν οὐκ εἰδότα, οὔτε μὴν ἀναφωνεῖν ἰσχύοντα τὸ ρῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν κατὰ τὸ γεγραμμένον, τὸ ἐξ ἀγαθῆς συνειδήσεως ἐπερώτημα εἰς Θεόν, πλὴν ὅτι καὶ τὴν τοιάνδε πάλιν ἀποκρούσονται νόσον, ἐν παρουσίᾳ Χριστοῦ, σαφηνιεῖ λέγων ὁ προ- 15 φήτης «Καὶ γλῶσσαι αἱ ψελλίζουσαι ταχὺ μαθήσονται λαλεῖν εἰρήνην». Γλωσσόμητος οὖν ὁ ψελλίζων ἔτι καὶ λαλεῖν οὐπω δεδιδαγμένος τὴν ἄνωθεν ἡμῖν καὶ παρὰ Πατρός εἰρήνην, τοῦτ' ἔστι Χριστόν, ἥτοι τὰ ἐπ' αὐτῷ. Μυρμηκιῶντάς γε μὴν καὶ ψωραγοιῶντας καὶ λειχήνας ἔχοντας εἶναί φαμεν τοὺς, οὔτε ἂν ἔχοιεν ἐν γε 20 δὴ σφίσιν αὐτοῖς ἐμπαθῆ τὸν νοῦν, καὶ πολλὴν ἐγκατηρωσθηκότας τὴν ἐν ἁμαρτίαις φθορὰν, οὐ μὴν ὅτι χρη καὶ πρὸς τὸ μείον ἄγειν αὐτοὺς διενθυμουμένους, ἐφιέντας δὲ μᾶλλον διέρπειν ἐπὶ τὸ αἰσχίον, καὶ κατευρύνεσθαι πρὸς τὸ χεῖρον. Μυρμηκία τε γὰρ καὶ ἀγρία ψώρα, καὶ μὴν καὶ λειχήν, αἰεὶ πρὸς ἐπίδοσιν ἰόντα φαίνεται, 25 καὶ πρὸς τὸ χειρόνως ἔχειν διανένεγκε πως, καὶ ὄλην κατὰ βραχὺ διανέμεται τὴν σάρκα. Τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς οὐκ ἀνακοπτόμενα τῶν παθῶν, ἀσχέτω δὲ ὥσπερ ὀρμῇ πρὸς τὸ χεῖρον αἰεὶ διεκτρέχοντα. Ὡτόμητον δέ, πρὸς γε δὴ τούτῳ τὸν κολοδόκερον, τὸν δυσπειθῆ καὶ ἀνήκοον καὶ τὸν μὴ μέχρι παντός 30 εὐσχήμονα κατασημῆνειεν ἂν. Ἡ οὐχὶ τὸ θλάθος εἰς ἀκοήν, τοῖς γε τὸ οὐδ' ἀποκεκομμένοις;

ΠΑΛΛ. Καὶ μάλα.

ΚΥΡ. Τὰ δὲ τῶν ζώων τὴν κέρκον οὐκ ἔχοντα, δοίης ἂν αὐτὸς

τοῦ του γερό, οὔτε μπορεῖ νὰ βαδίσει ὀρθά, δηλαδή δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ πράξει κάτι ἀγαθὸ, ἀφοῦ τοῦ λείπει τελείως ἡ δύναμη τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος. Κἀτι τέτοιο ἔχουν πάθει αὐτοὶ γιὰ τοὺς ὁποίους ἔχει γραφεῖ ἀπὸ κάποιον ἀπὸ τοὺς προφῆτες· «Αὐτὰ λέγει ὁ Κύριος· Νά, ἐγὼ δίνω στὸ λαὸ τοῦτον ἀδυναμία πὺν θὰ φανεῖ στοὺς πατέρες καὶ στοὺς υἱούς· ὁ γείτονας καὶ ὁ διπλανός του θὰ χαθοῦν»¹². Ἐλλὰ ὁ θεῖος ψαλμωδὸς ἐκείνους πὺν σάθηκαν μὲ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ τοὺς παρουσιάζει χαρούμενους νὰ ψάλλουν καὶ λένε· «Δοξολόγησε, ψυχὴ μου, τὸν Κύριο, πὺν θεραπεύει κἀθε νόσο σου καὶ ἀπαλλάσσει τὴ ζωὴ σου ἀπὸ τὴ φθορά»¹³. «Μὲ κομμένη γλῶσσα» λέγει, νομίζω, αὐτὸν πὺν δὲν μπορεῖ νὰ μιλήσει σωστὰ, οὔτε ἔχει τὴ δύναμη νὰ φωνάξει τὸ λόγο τῆς πίστεως πὺν κηρύττομε, σύμφωνα μ' αὐτὸ πὺν ἔχει γραφεῖ¹⁴, τὴν ἐρώτηση πὺν ἀπευθύνομε μὲ καλὴ πρόθεση στὸν Θεό¹⁵· ἀλλὰ ὅτι καὶ αὐτὴ πάλι τὴν ἀδυναμία θὰ τὴν ἀποβάλουν μὲ τὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ, θὰ τὸ διασαφηνίσει ὁ προφήτης λέγοντας· «Καὶ οἱ γλῶσσες πὺν ψελλίζουν, θὰ μάθουν γρήγορα νὰ κηρύττουν τὴν εἰρήνη». «Μὲ κομμένη γλῶσσα» λοιπὸν εἶναι αὐτὸς πὺν ψευδίζει ἀκόμα καὶ δὲν ἔχει διδαχθεῖ νὰ κηρύττει τὴν εἰρήνη πὺν ἔστειλε σ' ἐμᾶς ὁ Πατέρας ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, δηλαδή τὸν Χριστό, δηλαδή τὰ σχετικά μὲ αὐτὸν. Αὐτοὶ πὺν ἔχουν φαγούρα ἢ ψώρα ἢ λειχήνες εἶναι, νομίζω, ὅσοι ἔχουν ψυχὴ γεμάτη πάθη καὶ ὑποφέρουν ἀπὸ τὴ μεγάλη φθορὰ τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ οὔτε κἀν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ ὅτι πρέπει αὐτὰ τὰ πάθη νὰ τὰ μειώνουν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπιθυμοῦν νὰ σύρονται στὴν ἀισχύρτητα καὶ νὰ ἐπεκτείνονται στὸ κακό. Γιατὶ ἢ φαγούρα καὶ ἢ ἀγρία ψώρα, ἀλλὰ καὶ ἢ λειχήνα, φαίνονται ὅτι μεγαλώνουν συνεχῶς καὶ προχωροῦν πρὸς τὸ χειρότερο καὶ τρῶνε λίγο λίγο ὅλη τὴ σάρκα. Τέτοια εἶναι καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς μας πὺν δὲν ἀναχαιτίζονται καὶ μὲ ἀκράτητη ὀρμὴ τρέχουν πρὸς τὸ χειρότερο. Τὰ μὲ κομμένα αὐτιά ὅπως βέβαια καὶ μὲ κομμένη οὐρὰ θὰ μποροῦσαν νὰ ὑποδηλώσουν τὸν δῦσπιστο καὶ ἀνυπάκουο καὶ αὐτὸν πὺν δὲν διατηρεῖ τὴν εὐπρέπεια μέχρι τὸ τέλος. Ἡ μήπως ἢ βλάβη στὴν ἀκοὴ δὲν συμβαίνει σ' αὐτοὺς πὺν ἔχουν κομμένο τὸ αὐτί;

ΠΑΛΛ. Ἀσφαλῶς καὶ συμβαίνει.

ΚΥΡ. Κι ὅσα ἀπὸ τὰ ζῶα δὲν ἔχουν οὐρὰ θὰ μποροῦσες νὰ πεῖς

14. Ρωμ. 10, 8.

15. Α' Πέτρο. 3, 21.

ἐν γε τῷ καλλίστῳ σχήματι· Οὐδαμῶς νοσεῖ γὰρ ἐφ' ἑαυτῶν πολὺ
 δὴ λίαν τὸ ἀπρεπές. Οὐκοῦν ἀσχήμων καὶ ἀκαλλῆς ὁ ὡς ἐν ζώῳ
 τυχὸν τῷ τὴν κέρκον οὐκ ἔχοντι πλαγίως ὑποδηλούμενος. Ἀπό-
 βλητον δὲ ποιεῖται τὸ ἄρσεν μὲν, ὅσον ἦκεν εἰς φύσιν, ἐνεργεῖν δὲ
 5 τὰ ἀρσένων οὐ δυνάμενον, θλαδίαν δὴ λέγω καὶ ἐκτομίαν εἶεν δ'
 ἂν οἱ τοιοῦδε πάλιν, οἱ ἐν ὑπολήψει μὲν ἀνδρείας τῆς εἰς ἀρετὴν, οὐ
 μὴν ἔτι καὶ ἐνεργοὶ πρὸς ἀρετῆς αὐτήματα, ξηροὶ δὲ ὥσπερ καὶ
 ἄκαρποι, καὶ τὸ δύνασθαι καρποφορεῖν πολυτρόπως παρηρημέ-
 νοι. Πλεῖστος γὰρ ὅσος ἡμᾶς ἀνοσιῶν παθῶν καταδιάζεται δῆμος
 10 εἰς τὸ ἀναλκί τε καὶ ἀδρανές, καὶ προσέτι τούτῳ τὸ μὴ ἰσχύσαι
 καρποφορεῖν. Ταύτη τοι, καθάπερ ἐγῶμαι, καὶ πολλοῖς ὀνόμασι τὸ
 εὐνουχισθὲν ὁ νόμος ἀποκαλεῖ θλαδίαν γάρ, φησί, καὶ ἐκτεθλιμμέ-
 νον, καὶ ἐκτομίαν καὶ ἀπεσπασμένον· παμπούκλα γὰρ τὰ ἐν ἡμῖν
 πάθη, διὰ πολλῆς ὥσπερ ἄγοντα τρίβου πρὸς τὸ ἀναλκί τε καὶ
 15 ἀδρανές».

ΠΑΛΛ. Πιθανὸς ὁ λόγος.

ΚΥΡ. Μυσαρόν δὲ ὅτι πρὸς τούτοις ἐστὶ καὶ διὰ χειρὸς ἄλλο-
 τρίας τὰς ἱερουργίας καταθύνει Θεῶ, προσαιτέφηνε λέγων «Καὶ
 ἐκ χειρὸς ἀλλογενοῦς οὐ προσοίσετε τὰ δῶρα Κυρίῳ τῷ Θεῶ
 20 ὑμῶν». Δι' οὗ σημαίνεται τυπικῶς, ὡς διὰ μόνου Χριστοῦ προ-
 σιτὸς ὁ Πατήρ· αὐτὸς γὰρ ἡμῶν ὁ ἄμωμος ἀληθῶς καὶ μέγας ἀρ-
 χιερέυς, ὁ μεσίτης οἰκονομικῶς ὡς γὰρ ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦ-
 λος· «Ἐν αὐτῷ τὴν προσαγωγὴν ἐσχίκαμεν ἐν Πνεύματι πρὸς
 τὸν Πατέρα». Μώμου δὴ οὗν ἀπηλλάχθαι πρέπει τοὺς οἵτερ ἂν
 25 ἔλοιντο τὰς ἐαυτῶν ψυχὰς καθιεροῦν τῷ Θεῶ καὶ Πατρί, μεσιτεύ-
 οντος τοῦ Χριστοῦ· «Ἅγιοι γὰρ ἔσεσθε», φησί, «καθὼς ἐγὼ ἅγι-
 ὁς εἰμι».

ΠΑΛΛ. Ἄριστα ἔφης.

ΚΥΡ. Καταρθμίσας δὲ τῆς θυσίας τοὺς τρόπους, ὡς ἐν βουσί
 30 καὶ προβάτοις, καὶ δι' ἐτέρων ἡμῖν ἐπινοιῶν ἔρχεται, τὸ δεῖν ἀμω-
 μήτως προσιέναι Θεῶ τοῖς τούτο δοῦν εἰωθόσιν, εὐ μάλα παρεγ-

ὅτι εἶναι τὰ πιὸ ὠραῖα· Καθόλου· γιατί ἔχουν τὸ ἐλάττωμα τῆς πολὺ μεγάλης ἀσχημίας. Ὑποδηλώνεται λοιπὸν μὲ πλάγιο τρόπο ὁ ἀσχημος καὶ δὺσμορφος ποὺ παρόμοια μὲ τὸ ζῶο τοῦ λείπει ἢ οὐρά. Θεωρεῖ ἐπίσης ἀπόβλητο τὸ ἀρσενικὸ θέβαια στῆ φύση, ποὺ δὲν μπορεῖ ὁμως νὰ ἐνεργήσῃ ὡς ἀρσενικὸ, ἐννοῶ αὐτὸν ποὺ ἔχει συνθλιμμένους καὶ κομμένους τοὺς ὄρχεις. Αὐτοὶ πάλι θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι ὅσοι νομίζονται ἀνδρεῖοι στὴν ἀρετῆ, δὲν ἐνεργοῦν ὁμως γιὰ ν' ἀποκτήσουν τὰ κοσμήματα τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ εἶναι ξηροὶ κατὰ κάποιο τρόπο καὶ ἄκαρποι καὶ στεροῦνται τὴν ἰκανότητα νὰ καρποφορήσουν μὲ πολλοὺς τρόπους. Γιατὶ μεγάλο πλῆθος ἀνόσιων παθῶν μᾶς σπρώχνει βίαια στὸ ἀδύναμο καὶ ἀνενεργὸ καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ στὴν ἀνικανότητα τῆς καρποφορίας. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ πολλὰ ὀνόματα, ὅπως νομίζω, ὁ νόμος ἀποκαλεῖ τὸ ζῶο ποὺ ἔχει εὐνουχισθεῖ. Καὶ πράγματι τὸν ὀνομαζοῦν ἀνθρώπο μὲ ὄρχεις μισοσπασμένους, ἢ συνθλιμμένους ἢ ἀπεκομμένους ἢ ἀποσπασμένους. Γιατὶ τὰ πάθη μας εἶναι ὄλων τῶν εἰδῶν, καὶ μὲ πολλοὺς, κατὰ κάποιο τρόπο, δρόμους ὀδηγοῦν πρὸς τὴν ἀνανδρία καὶ τὴν ἀνικανότητα.

ΠΑΛΛ. Ἡ ἐξήγησή σου εἶναι πεισιτική.

ΚΥΡ. Ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ εἶναι πράγμα σιχαμερὸ νὰ γίνονται οἱ θυσίαι στὸν Θεὸ καὶ μὲ χέρια ἄλλου, τὸ προανήγγειλε λέγοντας· «Καὶ ἀπὸ χέρι ἀνθρώπου ἄλλου γένους δὲν θὰ προσφέρετε δῶρα στὸν Κύριο τὸν Θεὸ σας»¹⁶. Μὲ αὐτὸ ὑπὸ μορφὴ τύπου σημαίνεται ὅτι μέσου τοῦ Χριστοῦ μόνο εἶναι προσιτὸς ὁ Πατέρας· γιατί ὁ Χριστὸς εἶναι ἀληθινὰ ὁ τέλειος καὶ μέγας ἀρχιερέας μας¹⁷, ὁ κατ' οἰκονομία μεσίτης. Γιατί, ὅπως γράφει ὁ θεσπέσιος Παῦλος· «Μέσω τοῦ Χριστοῦ πετύχαμε τὴν πνευματικὴν προσαγωγή μας πρὸς τὸν Πατέρα»¹⁸. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἔχουν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν κατηγορίαν ὅσοι θέλουν νὰ ἀφιερῶσουν τίς ψυχὰς τους στὸν Θεὸ καὶ Πατέρα μὲ τὴ μεσολάβηση τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ λέγει· «Νὰ εἴστε ἅγιοι, ὅπως εἶμαι ἅγιος καὶ ἐγώ»¹⁹.

ΠΑΛΛ. Μίλησες ἄριστα.

ΚΥΡ. Κι ἀφοῦ ρῦθμισε μὲ πληρότητα τοὺς τρόπους τῆς θυσίας μὲ μοσχάρια καὶ πρόβατα, μᾶς ὑποβάλλει καὶ ἄλλες σκέψεις, παραγγέλλοντάς μας μὲ σαφήνεια, ὅτι πρέπει κατὰ τρόπο ἄμεμπτο νὰ προσ-

18. Ἐφ. 2, 18. Ρωμ. 5, 2.

19. Λευϊτ. 19, 2.

γυνῶν ἔφη γὰρ πάλιν ἐν τῷ Λευιτικῷ· «Πᾶσαν θυσίαν ἣν ἂν προσ-
 φέρητε Κυρίῳ, οὐ προσοίσετε ζυμωτήν· πᾶσαν γὰρ ζύμην καὶ πᾶν
 μέλι οὐ προσοίσετε ἀπ' αὐτοῦ, καρπῶσαι Κυρίῳ δῶρον ἀπαρχῆς
 προσοίσετε αὐτᾶ Κυρίῳ, ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἀναδιδασθήσε-
 5 ται εἰς ὁσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ, καὶ πᾶν δῶρον θυσίας ὑμῶν ἀλλ' ἄλι-
 σθήσεται. Οὐ διαπαύσετε ἄλλας διαθήκης Κυρίῳ ἀπὸ θυσιασμά-
 των ὑμῶν, ἐπὶ παντὸς δώρου ὑμῶν προσοίσετε Κυρίῳ τῷ Θεῷ
 ὑμῶν ἄλλας». Ζύμη μὲν οὖν πανουργίας ἂν εἴη τύπος, οὐχὶ πάντως
 γε καὶ μόνῃς τῆς κατεψευγμένης, ἀλλ' αὖ καὶ τῆς ἐτέρας, φημὶ δὴ τῆς
 10 ἀγαθῆς καὶ ἐπαινουμένης, ἣν καὶ τῆς σοφίας ὁ λόγος, τοῖς ἀκά-
 κοις ἔτι διδόναι κατεπαγγέλλεται, μέσον γὰρ πῶς ἐστὶ τὸ τῆς πα-
 νουργίας ὄνομα. Μέλι δὲ αὖ, ἡδονὴν μὲν ἔσθ' ὅτε τὴν σωματικὴν
 ἡμῖν πλαγιῶς ὑπαινίττεται, ὡς ἐν γε τῷ φάναι· «Μη· εὐρόσεχε φαύ-
 λη γυναικί· μέλι γὰρ ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνῆς».
 15 Ποτὲ δὲ καὶ ἀγαθῶν γλυκασμάτων εἰσφέρει τὴν ὑποτύπωσιν.
 Γέγραπται γὰρ, ὅτι «Φάγε μέλι, νιέ· ἀγαθὸν γὰρ κηρίον, ἵνα γλυ-
 κανθῇ σου ὁ φάρυγξ». Ἀποφάσκει δὴ οὖν ὁ νόμος, τὸ προσκομί-
 ζεσθαι δεῖν εἰς κάρπωμα καὶ θυσίαν, ζύμην τε καὶ μέλι. Δέχεται
 μὲν γὰρ παρὰ τοῦ προσάγοντος εἰς δῶρον καὶ ἀπαρχήν, ἀνακομί-
 20 ζει δὲ σὺδαμῶς εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ.

ΠΑΛΛ. Εἶτα τί τὸ αἶνιγμα διασάφει πάλιν.

ΚΥΡ. Δυσέφικτον, ὦ Παλλάδιε, τὸ χρῆμά ἐστι. Τί γὰρ ἂν θού-
 λοιτο δηλοῦν, τὸ ἀπόβλητα μὲν σὺδαμῶς ποιεῖσθαι ταυτί, μὴ μὴν
 ἔτι καὶ εἰς κάρπωμα καὶ θυσίαν ἀνακομίζειν αὐτά; πῶς οὐκ ἄναν-
 25 τες ἰδεῖν; Οἴμαι δὴ οὖν ὅτι καὶ πανοῦργον ἔσθ' ὅτε ψυχῆς ὁσίας
 καὶ ἀγαθῆς, εἰ δρωτο κατὰ καιρούς, καὶ πρόφασιν ἔχοι τὴν εἰς
 Θεὸν εὐσέβειαν, οὐκ ἀπόβλητον μὲν παρ' αὐτῷ, πλὴν οὐκ ἐν ἴσῳ
 λόγῳ κατατετάξεται τῆς εὐόδου ἀρετῆς, οὐδ' ἂν εἰς θυσίαν κατα-
 λογησθῆι τὴν νοητήν. Ἀπλότης γὰρ μᾶλλον τιμωτέρα παρὰ Θεῷ.
 30 Καταθανυμάζει μὲν γὰρ τὸ Γράμμα τὸ ἱερόν τὸν θεοπέσιον Ἰακώβ,

20. Λευϊτ. 2, 11-13.

21. Παροιμ. 1, 4.

έρχονται στὸν Θεὸ αὐτοὶ ποὺ ἔχουν αὐτὸ τὸ δικαίωμα. Γιατὶ λέγει πάλι στὸ Λευϊτικόν· «Γιὰ κάθε θυσία ποὺ θὰ προσφέρετε στὸν Κύριο δὲν θὰ χρησιμοποιεῖτε προζύμι. Δὲν θὰ προσφέρετε ζυμαρι μὲ προζύμι οὔτε ὅποιοδήποτε μέλι ὡς ἀναίμακτη προσφορά. Αὐτὰ θὰ τὰ προσφέρετε στὸν Κύριο ὡς δῶρο ἀπαρχῆς· δὲν θὰ ἀνεβοῦν στὸ θυσιαστήριο γιὰ νὰ προσφερθοῦν στὸν Κύριο ὡς θυσία εὐφραντικῆς εὐωδίας. Κάθε δῶρο σας γιὰ θυσία θὰ τὸ ἀλατίσετε μὲ ἀλάτι. Ποτὲ δὲν θὰ παύσετε νὰ βάζετε τὸ ἀλάτι τῆς συμφωνίας σας γιὰ τὸν Θεὸ στὶς θυσίες σας· σὲ κάθε δῶρο σας στὸν Θεὸ θὰ προσφέρετε ἀλάτι στὸν Κύριο τὸν Θεὸ σας»²⁰. Ἡ ζύμη λοιπὸν ὑποτυπώνει τὴν πανουργία καὶ ὄχι μόνο τῆς ψεκτῆς ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης, ἐννοῶ τῆς πανουργίας τῆς χρηστῆς καὶ ἐπαινετῆς, τὴν ὁποία ὁ λόγος τῆς σοφίας ὑπόσχεται ὅτι θὰ δώσει στοὺς ἄκακους²¹, γιατί τὸ ὄνομα “πανουργία” εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο μέσο. Τὸ μέλι πάλι μερὶ ἐς φορὲς ὑπαινίσσεται κατὰ τρόπο πλάγιο τῆ σωματικῆ ἡδονῆ, ὅπως στὸ λόγο· «Νὰ μὴ δίνεις προσοχὴ στὴ φαύλη γυναίκα· γιατί ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς πόρνῆς στάζει μέλι»²². Κάποτε ἐπίσης εἰσάγει καὶ τὴν ὑποτύπωση τῆς ἀγαθῆς γλυκύτητας. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ· «Υἱέ μου, φάγε μέλι· εἶναι ὡραία ἢ κηρήθρα· φάγε μέλι γιὰ νὰ γλυκάνει ὁ λάρυγγάς σου»²³. Ἀπαγορεύει λοιπὸν ὁ νόμος νὰ προσκομίζεται σὲ ἀναίμακτη θυσία ὀλοκάρπωσης ζυμαρι μὲ προζύμι καὶ μέλι. Γιατὶ αὐτὰ τὰ δέχεται ἀπὸ αὐτὸν ποὺ τὰ προσφέρει ὡς δῶρο ἀπαρχῶν, δὲν τὰ προσκομμίζει ὅμως καθόλου ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία στὸν Θεό.

ΠΑΛΛ. Διευκρίνισε ὅμως πάλι τί σημαίνει αὐτὸ τὸ αἶνγμα.

ΚΥΡ. Τὸ πράγμα, Παλλάδιε, εἶναι δυσκολοεξηγήτο. Τί θέλει λοιπὸν νὰ δηλώσει μὲ τὸ νὰ μὴν τὰ θεωρεῖ βέβαια αὐτὰ τελείως ἀπόβλητα, νὰ μὴν τὰ προσκομίζουν ὅμως κίολας σὲ θυσία ὀλοκάρπωσης; Πῶς δὲν εἶναι δύσκολο νὰ τὸ ἐρευνήσει κανεὶς; Νομίζω λοιπὸν ὅτι εἶναι πανουργία ψυχῆς μὲ εὐσέβεια καὶ ἀγαθότητα, ἂν ἐνεργεῖ κάποτε κάποτε μὲ πρόφαση τὴν εὐσέβειά της στὸν Θεό· δὲν περιφρονεῖται βέβαια ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ δὲν κατατάσσεται στὸ ἴδιο ἐπίπεδο τῆς ἀρετῆς ποὺ εὐωδιάζει, οὔτε θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ θυσία πνευματικῆ. Γιατὶ ὁ Θεὸς δίνει μεγαλύτερη τιμὴ στὴν ἀπλότητα. Ἡ ἀγία Γραφή εἶναι γεμάτη ἀπὸ θαυμασμὸ γιὰ τὸ θεοσέσιο Ἰακώβ, λέγοντας τὰ

22. Παροιμ. 5,3.

23. Παροιμ. 24,13.

οὕτω λέγον· «Καὶ ἦν Ἰακώβ ἄπλαστος ἀνὴρ, οἰκῶν ἐν οἰκίᾳ». Ἐξήρηται μὲν γὰρ πάντων τῶν ἀκάκων ἡ πανουργία. Πρὸς δέ γε τοὺς ἀγίους ἀποστόλους αὐτὸς ἔφασκεν ὁ Σωτὴρ· «Γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί». Ἄλλ' ἔστι τὸ μὲν 5 ἀκέραιον τίμιον παρὰ Θεοῦ, καὶ καθ' ἑτερόν που πάντων ἐν ἀμείνοσιν. Τὸ δέ γε πανοῦργον καὶ πονηρόν, τῇ οἰκονομίᾳ πρέπον τῆς ἀποστολῆς, ᾧ προσεχρήτο κατὰ καιροὺς καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, πανταχῇ διαδιδράσκων τὸ πρόωρον παρ' ἐχθρῶν ὑπομεῖναι θάνατον.

10 Οὐκοῦν τὸ πανοῦργον ἐν γε τοῖς κατὰ Θεὸν σπουδάσμασι, δεκτὸν μὲν ἂν γένοιτο, καταλογοισθεῖν δ' ἂν οὐδαμῶς εἰς ἀρετῆς εὐωδίας, εἰ δοκιμάζοιτο κατ' ἰδίαν φύσιν. Κατὰ τὸν ἴσον δὴ τρόπον καὶ τὸ μέλι, τῆς σαρκικῆς ἡδονῆς εἰς τύπον παραληφθέν, ὑποφῆνειεν ἂν, οἶμαι που, τὴν ἐγκόσμιον ταύτην καὶ σαρκικῶν ἡδονῶν οὐκ ἀπηλλαγμένην ζωὴν· τίμιος μὲν γὰρ ὁ γάμος, ταῖς τεκνογονίαις ὑπηρετῶν, καὶ ἀνυπαίτιος κατὰ νόμον, ὁ ἐν Χριστῷ κεχρημένος. Πλὴν οὐκ ἔσται τοῦτο τίσις εἰς ἀρετῆς δύναμις, οὔτε μὴν ἐν ἴσῳ τετάξεται τοῖς τῆς ἐγκρατείας ἀντήμασι· ἐπιστέλλει δὲ τοῖς ἐν γάμῳ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος «Μὴ χωρίζεσθε ἀπ' ἀλλήλων, εἰ μὴ 20 τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάσητε τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει». Καὶ πάλιν· «Ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἦτε», φησὶν, «ἵνα μὴ πειράξῃ ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς, διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν». Προσεπένεγκε δὲ τούτοις «Ταῦτα δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατὰ ἐπιταγὴν». Ὅραξ οὖν ὅτι συγγνώμην δίδωσι τοῖς ἐν γάμῳ; Πῶς οὖν ἀρετὴ, τὸ 25 συγγνώμη θεραπευόμενον; «Περὶ δὲ τῆς παρθένου», φησὶν, «ὅτι μακαριωτέρα ἐστὶν ἐὰν οὕτως μείνῃ», τοῦτ' ἔστιν ἄγαμος. Οὐκοῦν οὐκ ἀπόβλητον μὲν τὸ μέλι, δεκτὸς γὰρ ὁ γάμος. Πλὴν οὐκ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας, καθὰ καὶ τῆς ἀρετῆς οἱ τρόποι. Ἄλλὰ καὶ ἐν γε μὴν τοῖς θύμασι ἐπιπᾶττονται ἅλες, χρῆναι γὰρ, οἶμαι, καταθύνειν 30 ἡμᾶς σοφῶς τε καὶ ἐμφρόνως, καὶ πρὸς πᾶν δτιοῦν τῶν ἀγαθῶν εὐμάλα διηρημένοις. Τὸ γὰρ ἄχαρι τε καὶ ἄνοστον πρέποι ἂν ἦκιστα γε τοῖς εὐσεβεῖν ἐλομένοις. Ταύτη τοι καὶ ὁ Σωτὴρ· «Ὑμεῖς

ἐξῆς: «Ὁ Ἰακώβ ἦταν ἄνθρωπος ἀπλός, καὶ τοῦ ἄρεσε νὰ μένει στὸ σπίτι»²⁴. Ἐξαίρεται λοιπὸν ἡ πανουργία ὄλων τῶν ἀκακῶν. Ἐπίσης στοὺς ἀγίους ἀποστόλους ἔλεγε ὁ ἴδιος ὁ Σωτῆρας: «Γίνεσθε φρόνιμοι ὅπως τὰ φίδια, καὶ ἀπλοὶ ὅπως τὰ περιστέρια»²⁵. Ἡ ἀπλότητα λοιπὸν τιμᾶται ἀπὸ τὸν Θεὸ ὡς ἀνώτερο ἀπὸ ὅλα τὰ καλὰ. Ἡ πανουργία ὅμως καὶ ἡ πονηρία ἀρμόζει στὴ διεξαγωγή τῆς ἀποστολῆς καὶ τίς χρησιμοποιοῦσε κατὰ καιροὺς καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, γιὰ νὰ ξεφύγει τὸν πρόωρο θάνατο ποὺ ἐπιδίωκαν γι' αὐτὸν οἱ ἐχθροὶ του.

Ἡ πανουργία λοιπὸν, στὰ ἔργα ποὺ ἀναλαμβάνονται γιὰ τὸν Θεό, θὰ μπορούσε νὰ γίνει δεκτὴ, δὲν θὰ μπορούσε ὅμως νὰ θεωρηθεῖ καθόλου ὡς εὐωδία ἀρετῆς, ἂν ἐξετασθεῖ ὡς πρὸς τὴν ἴδια τῆς τῆ φύση. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ τὸ μέλι, ἂν τὸ πάρουμε ὡς τύπο τῆς σαρκικῆς ἡδονῆς, θὰ μπορούσε νὰ ὑποδηλώσει, νομίζω, αὐτὴ τὴν κοσμικὴ ζωή, ποὺ δέ· εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ σαρκικὲς ἡδονές. Ὁ γάμος βέβαια τιμᾶται, ἐπειδὴ ὑπηρετεῖ τὴν τεκνογονία καὶ δὲν εἶναι ἔνοχος ὅποιος τὸν ἐφαρμόζει σύμφωνα μὲ τὸ κατὰ Χριστὸν πνεῦμα. Αὐτὸς ὅμως δὲν συντελεῖ στὴν αὔξησιν τῆς ἀρετῆς κάποιου, οὔτε θὰ ταχθεῖ στὴν ἴδια γραμμὴ μὲ τὰ καυχήματα τῆς ἀρετῆς. Γράφει σ' ἐπιστολῇ του γιὰ τοὺς ἔγγαμους καὶ ὁ μακάριος Παῦλος: «Μὴ χωρίζετε ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, παρὰ μόνο γιὰ ἓνα διάστημα ποὺ θὰ συμφωνήσετε γιὰ νὰ ἀσχοληθεῖτε μὲ τὴ προσευχὴ καὶ τὴ δέηση». Καὶ στὴ συνέχεια λέγει: «Νὰ συνευρίσκεσθε, γιὰ νὰ μὴ σᾶς πειράζει ὁ Σατανᾶς ἐξαιτίας τῆς ἀδυναμίας σας». Καὶ σ' αὐτὰ πρόσθεσε: «Αὐτὰ σᾶς τὰ λέγω ἀπὸ συγκατάβαση, δὲν εἶναι ἔντολή». Βλέπεις λοιπὸν ὅτι κατὰ συγκατάβαση παραχωρεῖ τὴ συνεύρεση στοὺς ἔγγαμους; Πῶς λοιπὸν νὰ εἶναι ἀρετὴ αὐτὸ ποὺ γίνεται κατὰ παραχώρηση; Γιὰ τὴν παρθένον λέγει, «πῶς εἶναι μακαριότερα ἂν μείνει ἔτσι»²⁷, δηλαδὴ ἄγαμη. Δὲν ἀπορρίπτεται λοιπὸν τὸ μέλι, ἀφοῦ ὁ γάμος εἶναι ἀποδεκτός. Δὲν εἶναι ὅμως γιὰ εὐφραντικὴ εὐωδία, ὅπως οἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἀρετῆς. Ἄλλὰ καὶ στὰ ἱερὰ σφάγια πασπαλίζεται ἅλατι. Πρέπει δηλαδὴ ἡμεῖς, κατὰ τὴ γνώμη μου, νὰ θυσιάζομε μὲ σοφία καὶ φρόνησιν κι ἐφοδιασμένοι ἐπαρκῶς μὲ αὐτὰ γιὰ ὅποιοδήποτε ἀγαθόν. Γιατὶ αὐτὸ ποὺ δὲν ἔχει χάρη καὶ νοστιμὰ δὲν ταιριάζει καθόλου σ' αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ εἶναι εὐσεβεῖς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Σωτῆρας ἔλεγε στοὺς

26. Α' Κορ. 7, 5-6.

27. Α' Κορ. 7, 40.

ἐστε τὸ ἄλας τῆς γῆς», τοῖς ἀγίοις ἔφασκε μαθηταῖς. Ἐπιπέλλει δὲ καὶ ὁ Παῦλος «Ὁ λόγος ὑμῶν ἐν χάριτί τε καὶ ἄλατι ἠρτυμένος, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσιν».

ΠΑΛΛ. Ἄραρεν οὖν ὅτι τὸ ἔμφρον τε καὶ ἐπίχαρι διὰ τῶν
5 ἄλῶν σημαίνεται.

ΚΥΡ. Ὡδε ἔχει χρῆναι δέ, οἶμαι, λοιπὸν εὖ μάλα διηρηκότας τοὺς ἐπὶ γε τὸ δεῖν καταθῆναι τρόπους, ἐξ αὐτῶν ἤδη τῶν ἱερῶν καταθρεῖν Γραμμάτων, τὸ ὅπως ἂν γένοιτο τοῖς τὴν ἁμαρτίαν διηρωσθηκόσι, διεκδύναί τὴν νόσον, καὶ τὰ ἐκ τοῦ πλημμελεῖν δια-
10 κρούσασθαι βλάβῃ· γέγραπται τοίνυν ἐν τῷ Λευϊτικῷ «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν, λέγων· Λάλησον πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, λέγων· Ψυχή ἐὰν ἁμάρτη ἔναντι Κυρίου ἀκουσίως, ἀπὸ πάντων τῶν προσταγμάτων Κυρίου, ὧν οὐ δεῖ ποιεῖν καὶ ποιήσῃ ἐν τι ἀπ' αὐτῶν ἐὰν μὲν ὁ ἀρχιερεὺς ὁ κεχρισμένος ἁμάρτη τοῦ τὸν λαὸν
15 ἁμαρτεῖν, καὶ προσάξει περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, ἧς ἡμαρτε, μόσχον ἐκ βοῶν ἁμιμον τῷ Κυρίῳ περὶ τῆς ἁμαρτίας. Καὶ προσάξει τὸν μόσχον παρὰ τὴν θύραν τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου ἔναντι Κυρίου, καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μόσχου ἔναντι Κυρίου, καὶ σφάξει τὸν μόσχον ἐνώπιον Κυρίου. Καὶ λαβὼν
20 ὁ ἱερεὺς ὁ χριστὸς ὁ τετελειωμένος τὰς χεῖρας ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου, καὶ εἰσίοισι αὐτὸ εἰς τὴν Σκηνὴν τοῦ Μαρτυρίου καὶ βάψει ὁ ἱερεὺς τὸν δάκτυλον εἰς τὸ αἷμα, καὶ προσρανεῖ ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐπτάκις ἔναντι Κυρίου, κατὰ τὸ καταπέτασμα τὸ ἅγιον. Καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου ἐπὶ τὰ κέρατα
25 τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος τῆς συνθέσεως τοῦ ἐναντίον Κυρίου, ὃ ἐστὶν ἐν τῇ Σκηνῇ τοῦ Μαρτυρίου. Καὶ πᾶν τὸ αἷμα τοῦ μόσχου ἔκχεεῖ παρὰ τὴν θύραν τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὀλοκαυτωμάτων, ὃ ἐστὶ παρὰ τὰς θύρας τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου. Καὶ πᾶν τὸ στέαρ τοῦ μόσχου τοῦ τῆς ἁμαρτίας, περιελεῖ ἀπ' αὐτοῦ τὸ
30 στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὰ ἐνδόσθια, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῶν ἐνδοσθίων, καὶ τοὺς δύο νεφρούς, καὶ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, ὃ ἐστὶν ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς

ἀγίους μαθητές του· «Ἐσεῖς εἰστε τὸ ἅλατι τῆς γῆς»²⁹. Καὶ ὁ Παῦλος γράφει σ' ἐπιστολές του· «Ὁ λόγος σας νὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὰ ἀρτύματα τῆς χάριτος καὶ τοῦ ἁλατιοῦ, γιὰ νὰ εἶναι εὐχάριστος στοὺς ἀκροατές σας»²⁹.

ΠΑΛΛ. Συμπέρασμα μας λοιπὸν εἶναι, ὅτι μὲ τὸ ἅλατι σημαίνεται ἡ φρόνηση καὶ ἡ χάρις.

ΚΥΡ. Ἔτσι εἶναι. Πρέπει ὅμως, νομίζω, ἀφοῦ στὴ συνέχεια διαιρέσουμε καλὰ τοὺς τρόπους τῆς θυσίας, νὰ δοῦμε ἀπὸ τὰ ἴδια πὰ ἱερὰ Γράμματα, πῶς θὰ μπορέσουν, ὅσοι ἔχουν τὴ νόσο τῆς ἁμαρτίας, νὰ τὴν ἀποφύγουν καὶ νὰ ἀποκρούσουν τὶς βλάβες ἀπὸ τὰ πλημμελήματά τους. Ἔχει γραφῆ λοιπὸν στὸ Λευϊτικόν· «Μίλησε ὁ Κύριος στὸν Μωυσῆ καὶ τοῦ εἶπε· Μίλησε στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ πὲς τους· Ἄν κάποιος ἁμαρτήσῃ στὸν Κύριο, χωρὶς νὰ θέλει, καὶ πράξῃ κάτι ἀπὸ ὅλα αὐτὰ πού ἀπαγορεύουν τὰ προστάγματα του, ἂν αὐτὸς πὺν ἁμάρτησε εἶναι ἀρχιερέας πὺν ἔχει χρυσθεῖ κανονικά μὲ τὸ ἅγιο ἔλαιο, εἶναι σὰν νὰ ἁμαρτάνει ὅλος ὁ λαός. Ἐξαιτίας τῆς ἁμαρτίας του αὐτῆς θὰ προσφέρει μοσχάρι χωρὶς ἐλάττωμα στὸν Κύριο γιὰ τὴν ἐξάλειψη τῆς ἁμαρτίας του. Καὶ θὰ φέρει τὸ μοσχάρι κοντὰ στὴν πόρτα τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, θὰ βάλει τὸ χέρι του πάνω στὸ κεφάλι τοῦ μοσχαριοῦ καὶ θὰ σφάξῃ ἐκεῖ τὸ μοσχάρι μπροστὰ στὸν Κύριο. Καὶ ὁ ἀρχιερέας πὺν ἔχει χρυσθεῖ μὲ τὸ λάδι καὶ ἔχουν ἁγιασθεῖ τὰ χέρια του, ἀφοῦ λάβει ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ μοσχαριοῦ, θὰ τὸ φέρει μέσα στὴ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου· θὰ βουτήξῃ ὁ ἀρχιερέας τὸ δάχτυλό του στὸ αἷμα καὶ θὰ ραντίσῃ ἀπὸ τὸ αἷμα ἑπτὰ φορές ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἁγίου καταπετάσματος. Ἄπὸ τὸ αἷμα τοῦ μοσχαριοῦ θὰ βάλει στὶς ἄκρες τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος, πάνω στὸ ὁποῖο προσφέρεται στὸν Κύριο τὰ παρασκευασμένο θυμίαμα. Ὅλο τὸ ὑπόλοιπο αἷμα θὰ τὸ χύσει στὴ βάση τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὀλοκαυτωμάτων πὺν εἶναι κοντὰ στὴν πόρτα τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου. Ἄπὸ ὅλο τὸ λίπος τοῦ μοσχαριοῦ πὺν θυσιάζεται γιὰ τὴν ἁμαρτία θ' ἀφαιρέσει τὸ λίπος πὺν καλύπτει τὰ ἐντόσθια καὶ ὅλο τὸ λίπος πὺν ὑπάρχει μέσα στὰ ἐντόσθια, καὶ μαζὶ μ' αὐτὸ καὶ τὰ δύο νεφρὰ καὶ τὸ λίπος πάνω σ' αὐτὰ πὺν φτάνει ὡς τοὺς μηρούς καὶ μαζὶ μὲ τοὺς νεφρούς θ' ἀφαιρέσει καὶ τὸν λοβὸ τοῦ

περιελεί αυτό, ὃν τρόπον ἀφαιρεῖται αὐτὸ ἀπὸ τοῦ μόσχου τοῦ τῆς
 θυσίας τοῦ σωτηρίου, καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῆς
 καρπώσεως, καὶ τὸ δέριμα τοῦ μόσχου, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν σάρκα
 σὺν τῇ κεφαλῇ καὶ τοῖς ἀκρωτηρίοις καὶ τῇ κοιλίᾳ καὶ τῇ κόπρῳ.
 5 Καὶ ἐξοίσουσιν ὅλον τὸν μόσχον ἔξω τῆς παρεμβολῆς εἰς τόπον
 καθαρὸν οὗ ἐκχέουσι τὴν σποδιάν, καὶ κατακαύσουσιν αὐτὸν ἐπὶ
 ἔξυλων ἐν πυρὶ, ἐπὶ τῆς ἐκχύσεως τῆς σποδιάς καυθήσεται». Ἀρ-
 χοντος μὲν οὖν περὶ συναφάμαρτεῖν αὐτῷ τοῦ πρόποντος, καὶ τοὺς
 ὑπὸ χεῖρα λαοὺς παρασκευάζοντος, τὰ τοιαύδε φησὶν ἐπεχρηστώ-
 10 δησε δὲ τούτοις εὐθύς· «Ἐὰν δὲ πᾶσα συναγωγή τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ
 ἀγνοήσῃ καὶ λάθῃ ρῆμα ἐξ ὀφθαλμῶν τῆς συναγωγῆς, καὶ ποιή-
 σωσι μίαν ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν Κυρίου, ἢ οὐ ποιηθήσεται, καὶ
 πλημμελήσωσι, καὶ γνωσθῇ αὐτοῖς ἡ ἁμαρτία ἣν ἤμαρ ἦν ἐν αὐτῇ,
 καὶ προσάξει ἡ συναγωγή μόσχον ἐκ βοῶν ἄμιμον περὶ τῆς ἁμαρ-
 15 τίας». Ἱερουργεῖσθαι δὲ δεῖν αὐτὸν κατὰ τὸν ἴσον τῷ πρώτῳ τύπον,
 εὐ μάλᾳ φησί.

ΠΑΛΛ. Τίς οὖν ἂν εἴῃ πάλιν ὁ ἔν γε τουτοιοὶ λόγος;

ΚΥΡ. Σαφῆς, ὦ Παλλάδιε, καὶ οὐ χαλεπὸς ἐλεῖν, τοῖς γε ὅλως
 ἀρετίφροσιν. Ἐν Χριστῷ γὰρ ἡ κάθαρσις ἱερέων καὶ λαοῦ, σμικροῦ
 20 καὶ μεγάλου, καὶ συλλήδδην ἀπάντων, καὶ εἰ καθ' ἓνα τυχὸν πλημ-
 μελοῦντες ἀλισκοίμεθα, διὰ τοι τὸν θεῖον οὐκ εἰδέναί νόμον,
 ἤγουν ἀνεθελήτως ἐκβεδιάσθαι τυχόν, εἷς γε τὸ ἡκιστα δοκοῦν τῷ
 πάντων Δεσπότη Θεῷ. Ταύτητοι καὶ ὁ θεοπέσιος ἡμῖν ἐπεφώνει
 Δαβίδ· «Ἀμαρτίας νεότητός μου καὶ ἀγνοίας μου μὴ μνησθῆς».
 25 Ὡς δὲ ἀγαθὸν ὄντα φύσει, χρηστόν τε καὶ φιλοκτεῖμονα καὶ τῆς
 ἡμετέρας φύσεως οὐκ ἠγνοηκότα τὸ ἄνακτι, μονονουχὶ καὶ κα-
 ταιτιᾶται σαφῶς ὁ μακάριος Ἰωβ, μέλλοντά τε καὶ ἀναδιδόμενον
 πρὸς τὸ ἀνεῖναί τισι τὰς ἁμαρτίας. Οὕτω δὲ φησι· «Καὶ ἵνα τί οὐκ
 ἐποίησα τῆς ἀνομίας μου λήθην, καὶ καθαρισμὸν τῆς ἁμαρτίας
 30 μου;». Προσανακεκράγει δὴ οὖν ὁ νόμος, ὡς ἐν Χριστῷ τε καὶ
 μόνῳ δικαιοθήσονται διὰ πίστεως οἱ ταῖς ἁμαρτίαις ἐνισχημένοι.
 Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ μόσχου δίκην ὑπὲρ ἡμῶν σφαγιαζόμενος παρὰ
 τὰς θύρας τῆς ἱερᾶς τε καὶ θείας σκηνῆς, ἵν' ἡμῖν ἀνευρύνη τὴν εἰς

συκωτιού, με τον ίδιο τρόπο που το αφαιρεί από το μοσχάρι της θυσίας για τη σωτηρία και θά το προσκομίσει ο αρχιερέας στο θυσιαστήριο των ὀλοκαυτωμάτων, μαζί και το δέρμα του μοσχαριού κι ὅλη τη σάρκα, τὸ κεφάλι, τὰ πόδια και τὴν κοιλιά με τὴν κόπρω της. Θά βγάλουν τότε ὅλο τὸ μοσχάρι ἔξω ἀπὸ τὸν τόπο τῆς κατασκηνώσης σ' ἓνα καθαρὸ μέρος, ὅπου θά χύσουν τὴν τέφρα και θά κάψουν τὸ μοσχάρι πάνω σὲ φωτιά ἀπὸ ξύλα. Θά καί ἐκεῖ ὅπου χύνεται ἡ τέφρα»³⁰. Γιὰ τὸν ἄρχοντα λοιπόν, πὺ προετοιμάζει τὸν κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία του λαό, και παρεκκλίνει μαζί του ἀπὸ τὸ πρέπον, λέγει τὰ παρακάτω γιατί πρόσθεσε ἀμέσως τὴν ἐντολή: «Ἐν ὅμως ὅλη ἡ συναγωγή τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἀπὸ ἄγνοια και χωρὶς νὰ τὸ θέλει, παραβεί μὰ ἐντολή ἀπὸ ὅσες δόθηκαν στὴ συναγωγή, πράγμα πὺ δὲν ἔπρεπε νὰ γίνεῖ, και ἔτσι ἁμαρτήσουν, και γίνεῖ γνωστὴ σ' αὐτοὺς ὅτι διέπραξαν ἁμαρτία, πρέπει γιὰ τὴν ἁμαρτία αὐτὴ νὰ προσφέρουν μοσχάρι χωρὶς κανένα ἐλάττωμα»³¹. Και λέγει με πολλὴ σαφήνεια, ὅτι πρέπει νὰ θυσιασθεῖ με τὸν ἴδιο τρόπο πὺ θυσιάσθηκε τὸ πρῶτο.

ΠΑΛΛ. Ποιὸ εἶναι πάλι τὸ νόημα αὐτῶν τῶν λόγων;

ΚΥΡ. Εἶναι σαφές, Παλλάδιε, και ὄχι δύσκολο νὰ τὸ συλλάβουν, ὅσοι ἔχουν πλήρη ὀρθοφροσύνη. Ἡ κάθαρση τῶν ἱερέων τοῦ λαοῦ, τοῦ μικροῦ και τοῦ μεγάλου και ὄλων μαζί, γίνεται στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀκόμα κι ἂν τυχὸν συλληφθοῦμε νὰ διαπραττομε κάποιον πλημμέλημα ἀπὸ ἄγνοια τοῦ θείου νόμου, ἢ ἴσως ἐκδιαστοῦμε χωρὶς νὰ θέλομε σ' αὐτὸ πὺ καθόλου δὲν ἐγκρίνει ὁ Θεὸς τῶν ὄλων. Γι' αὐτὸ κι ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ ἀναφωνοῦσε: «Νὰ μὴν συγκρατήσεις στὴ μνήμη σου τίς ἁμαρτίες τῆς νεότητος και τῆς ἄγνοιάς μου»³². Κι ἐπειδὴ εἶναι ἀγαθὸς ἀπὸ τὴ φύση του, χρηστὸς και σπλαχνικὸς και γνωρίζει καλὰ τὴ ἀδυναμία τῆς φύσης μας, ὁ μακάριος Ἰωβ τὸν κατηγορεῖ κατὰ κάποιον τρόπο με σαφήνεια, ὅτι καθυστερεῖ κι ἀναβάλλει νὰ συγχωρήσει τίς ἁμαρτίες κάποιων. Και λέγει τὰ ἔξης: «Και γιατί δὲν λησμόνησες τὴν ἀνομία μου και δὲν ἔσθης τὴν ἁμαρτία μου;»³³. Και μαζί του φώναζε ὁ νόμος, ὅτι μόνο με τὸν Χριστὸ και τὴν πίστη σ' αὐτὸν θά σωθοῦν ὅποιοι βρίσκονται στὰ χέρια τῆς ἁμαρτίας. Γιατὶ αὐτὸς εἶναι πὺ σὰν μοσχάρι σφαγιάζεται κοντὰ στὴν πόρτα τῆς ἁγίας και θείας Σκηνῆς, γιὰ νὰ εὐκολύνει γιὰ χάση μας τὴν εἰσοδό μας

32. Ψαλμ. 24, 7.

33. Ἰωβ 7, 21.

τὸ εἶσω πάροδον, αὐτὸς ὁ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αἴρων, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνὴν (τουτί γάρ, οἶμαι, δηλοῦν, τὸ ἐπιτίθεσθαι τὰς χεῖρας τῷ μόσχῳ), αὐτὸς ὁ διὰ τοῦ αἵματος εἰσπεφοιτηκῶς εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων καὶ λύτρωσιν ἡμῖν ἁγίαν εὐράμενος, καὶ μᾶλλον προσφορᾷ τελειώσας εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους, κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνὴν αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἐν τῷ ραντισμῷ τοῦ ἰδίου αἵματος ἁγιαζῶν τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τοῦτο πλουσίως «Βάψει» γάρ, φησὶν, «ὁ ἱερεὺς τὸ δάκτυλον εἰς τὸ αἶμα, καὶ προσρανεῖ ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐπτάκις τῷ δακτύλῳ ἔναντι Κυρίου». – 10 «Προσεληλύθαμεν» γάρ, φησὶν, «Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανώ, καὶ Ἐκκλησία πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς, καὶ αἵματι ραντισμοῦ κρεῖττον λαλοῦντι, παρὰ τὸν Ἄβελ». Τοῦ μὲν γάρ Ἄβελ τὸ αἶμα κατεκεκράνθη πρὸς Θεὸν καταδικάζον τοῦ φονευτοῦ, τὸ δὲ τίμιον αἶμα τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ λαλεῖ περὶ 15 ἡμῶν τὰ ἀμείνω πρὸς Θεόν. Ἐκκέχρται γὰρ τῆς ἀπάντων ζωῆς ἀντάλλαγμα. Προσεχεῖτο δὲ τοῦ μόσχου τὸ αἶμα τῇ βάσει τοῦ θυσιαστηρίου· καὶ γὰρ ἐστὶν ἅγιός τε καὶ ἱερός ἀληθῶς ὁ Χριστοῦ θάνατος. Καὶ ἀναφέρεται μὲν τὰ ἐντόσθια, πνευμάτια καὶ νεφροὶ καὶ λοβὸς ὁ τοῦ ἥπατος. Εὐδώη γὰρ πάντα τὰ ἐν Χριστῷ, τὰ τε ἔξω 20 φανῆ, καὶ τὰ κεκρυμμένα· ὁ Λόγος γὰρ ἦν ἅγιος, καὶ οὐδὲν ἐν αὐτῷ τὸ μὴ καθαρὸν. Κατακαίεται γε μὴν ἔξω τῆς πύλης τὸ δέρμα καὶ τὰ λοιπά· οὐδὲ αὐτὸν ἡμῖν ἀπαράδεκτον τοῦ πάθους τὸν τόπον ἐώντος τοῦ νόμου.

Τοιγάρτοι καὶ πρὸς ἡμᾶς ὁ θεοπέσιος ἔφη Παῦλος «Ἐξερχώμεθα σὺν ἔξω τῆς πύλης τὸν ὄνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες», τοῦτ' ἐστὶ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν τε καὶ δι' ἡμᾶς σταυρόν. Καὶ αὐτὸς δὲ πού φησιν ὁ Σωτῆρ· «Ὅς σὺ λαμβάνει τὸν σταυρόν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖς ὀπίσω μου, σὺκ' ἔστι μου ἄξιος». Ἔοικε δὲ τὸ ἔξω τῆς πύλης ὁ ἱερώτατος Παῦλος, τὸ ἔξω τοῦ κόσμου νοεῖν. Ζωῆς γὰρ ἡμᾶς ἐξίστησι 30 σι κοσμηκῆς τὸ θέλειν ἔπεσθαι τῷ Χριστῷ. Καὶ μαρτυρήσει πάλιν ὁ Παῦλος. Ἔφη γὰρ ὡδε περὶ Χριστοῦ· «Δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ». Περιπατοῦντες δὲ ἐπὶ τῆς γῆς οἱ ἅγιοι,

34. Ἦσ. 53, 12.

36. Λευϊτ. 4, 17.

35. Ἐβρ. 9, 11 ἔ.

37. Ἐβρ. 12, 22-24.

Ὁ αὐτὸς αὐτὸς εἶναι πού σηκώνει τις ἁμαρτίες μας³⁴, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τοῦ προφήτη (γιατὶ αὐτὸ νομίζω δηλώνει ἡ τοποθέτηση τοῦ χεριοῦ πάνω στὸ μοσχάρι), αὐτὸς εἶναι πού μὲ τὸ αἷμα του εἰσῆλθε στὰ Ἅγια τῶν ἁγίων καὶ πέτυχε γιὰ μᾶς ἅγια λύτρωση καὶ μὲ μιὰ προσφορά χέρισε τὴν τελείωση γιὰ πάντα ὁ αὐτοὺς πού ἀγιάζονται, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τοῦ μακάριου Παύλου³⁵, αὐτὸς εἶναι πού μὲ τὸ ράντισμα τοῦ ἰδίου τοῦ αἵματός του ἀγιάζει τὴν Ἐκκλησία, καὶ μάλιστα πλούσια. Γιατὶ λέγει: «Θὰ βουτήξει ὁ ἱερέας τὸ δάχτυλό του στὸ αἷμα καὶ θὰ ραντίσει μὲ τὸ αἷμα ἑπτὰ φορές ἔναντι τοῦ Κυρίου»³⁶. Γιατὶ λέγει: «προσηλθामε στὴν ἔπουράνια Ἱερουσαλήμ καὶ στὴν Ἐκκλησία τῶν πρωτοτόκων πού ἔχουν ἀπογραφεῖ στους οὐρανοὺς, καὶ μὲ αἷμα ραντισμοῦ πού μιλάει καλύτερα ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ Ἄβελ»³⁷. Τὸ αἷμα δηλαδὴ τοῦ Ἄβελ φώναζε στὸν Θεὸ καταδικάζοντας τὸ φονεῖν, ἐνῶ τὸ τίμο αἷμα τοῦ Σωτήρα ὄλων μας Χριστοῦ φωνάζει γιὰ μᾶς πρὸς τὸν Θεὸ γιὰ ὅλα τὰ καλύτερα: γιατί ἔχει χυθεῖ ὡς ἀντάλλαγμα τῆς ζωῆς ὄλων μας. Τὸ αἷμα τοῦ μοσχαριοῦ χυνόταν στὴ βάση τοῦ θυσιαστηρίου· γιατί εἶναι ἅγιος καὶ ἱερός ἀληθινὰ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ. Ἐπίσης τοποθετοῦνται στὸ θυσιαστήριο τὰ ἐντόσθια, τὸ λίπος, οἱ νεφροὶ καὶ ὁ λοβὸς τοῦ συκωτιοῦ. Γιατὶ ὅλα τοῦ Χριστοῦ εἶναι γεμάτα εὐωδία, καὶ τὰ ἔξωτερικὰ καὶ τὰ κρυμμένα· καθόσον ὁ Λόγος ἦταν ἅγιος καὶ τίποτε ὁ αὐτὸν δὲν ἦταν μὴ καθαρὸ. Τὸ δέρμα καὶ τὰ λοιπὰ κατακαίονται ἔξω ἀπὸ τὴν πύλη. Οὔτε καὶ τὸν ἴδιο τὸν τόπο τοῦ πάθους ἀφήνει ὁ νόμος ἀπαγορευμένο γιὰ μᾶς.

Γι' αὐτὸ καὶ μᾶς εἶπε ὁ θεσπέσιος Παῦλος: «Ἄς βγοῦμε λοιπὸν ἔξω ἀπὸ τὴν πύλη, μεταφέροντας τὸν ἔξευτελισμὸ αὐτοῦ»³⁸, δηλαδὴ τὸ σταυρὸ πού γιὰ μᾶς κι ἔξαιτίας μας ὑπέστη. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σωτήρας λέγει κάπου: «Ὅποιος δὲν παίρνει τὸ σταυρὸ του καὶ δὲν μ' ἀκολουθεῖ, δὲν εἶναι ἄξιος γιὰ μαθητῆς μου»³⁹. Αὐτὸ τὸ «ἔξω ἀπὸ τὴν πύλη» ὁ ἱερότατος Παῦλος φαίνεται ὅτι τὸ ἐννοεῖ ὡς «ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμον». Γιατὶ ἡ θέλησή μας ν' ἀκολουθοῦμε τὸ Χριστὸ μᾶς βγάζει ἔξω ἀπὸ τὴν ζωὴ τοῦ κόσμου. Καὶ θὰ τὸ ἐπιβεβαιώσει αὐτὸ πάλι ὁ Παῦλος· γιατί λέγει τὰ ἔξῃς γιὰ τὸν Χριστὸ: «Διὰ τοῦ ὁποίου ὁ κόσμος σταυρώθηκε ὡς πρὸς ἔμένα καὶ ἐγὼ ὡς πρὸς τὸν κόσμον»⁴⁰. Ἐνῶ δηλαδὴ περπατοῦν οἱ ἅγιοι πάνω στὴ γῆ, φροντίζουν νὰ ζοῦνε ὄχι

38. Ἐβρ. 13, 13.

39. Ματθ. 10, 38.

40. Γαλ. 6, 14.

διαβιῶναι σπουδάξουσιν οὐκέτι μὲν ἐπιγείως, ἔχειν δὲ μᾶλλον ἐν οὐρανῷ τὸ πολίτευμα. Κάθαρσις δὲ τοῖς μεμολυσμένοις ἢ σποδιά μετὰ ὕδατος. Λυτήριον γὰρ ἁμαρτίας τοῦ Σωτῆρος τὸ πάθος, ἀγιάζων ἡμᾶς δι' ὕδατος, δι' οὗ κερδανοῦμεν οὐ σαρκὸς ἀπόθεσιν 5 ρύπου, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀλλὰ τῶν ἐν ψυχαῖς μολυσιμῶν τὴν ἀπόνειψιν «Λούσασθε» γάρ, φησίν, «καὶ καθαροὶ γίνεσθε», καὶ προφητικὸς ἡμῖν ἄνωθεν διεκελεύετο λόγος.

ΠΑΛΛ. Ἐν μόνῳ δὴ οὖν ὡς ἐν εἰκόνι καὶ τύποις ὁ δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ Χριστοῦ σκιαγραφεῖται θάνατος.

10 ΚΥΡ. Συνήης εὐδ' μάλα, καὶ πρὸς γε δὴ τούτῳ καταθανμάσαις ἄν, οἶμαι, καὶ εἰς ἐκεῖνο βλέπων

ΠΑΛΛ. Τὸ ποῖον;

ΚΥΡ. Εἰ μὲν γὰρ ἁμάρτοι, φησίν, ὁ ἠγούμενος ὁμοῦ τῶν ὑπε-
 ζευγμένῳ, εἴ τ' οὖν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἢ ὑπὸ χεῖρα πληθὺς, μόνος
 15 ἔσται τὸ θῆμα. Ἐναλοὺς δὲ πταίσμασιν ἰδικοῖς ὁ ἠγούμενος, προσ-
 κομιζέτω, φησί, χίμαρον ἐξ αἰγῶν. Εἰ δὲ δὴ τις εἴη τῶν ἐν λαοῖς,
 ἄρσεν μὲν οὐκέτι, θῆλυ δὲ ἔστω τὸ σφάγιον. Ἄναγνώσομαι δέ, εἰ
 δοκεῖ, καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖσδε νόμους ἔφη γὰρ ὧδε: «Ἐὰν δὲ ὁ ἄρχων
 ἁμάρτη καὶ ποιήσῃ μίαν ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν Κυρίου τοῦ
 20 Θεοῦ αὐτοῦ, ἢ οὐ ποιηθήσεται ἀκουσίως, καὶ πλημμελήσῃ, καὶ
 γνωσθῇ αὐτῷ ἡ ἁμαρτία, ἢν ἤμαρτεν ἐν αὐτῇ, καὶ προσοίσει τὸ
 δῶρον αὐτοῦ χίμαρον ἐξ αἰγῶν, ἄρσεν ἄμωμον, περὶ ἁμαρτίας, καὶ
 ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ χιμάρου, καὶ σφάξουσιν
 αὐτὸν ἐν τόπῳ, οὗ σφάζουσι τὰ ὀλοκαυτώματα ἐνώπιον Κυρίου,
 25 ἁμαρτίας ἐστί. Καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ τῆς
 ἁμαρτίας τῷ δακτύλῳ ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὀλο-
 καυτωμάτων, καὶ τὸ πᾶν αἷμα αὐτοῦ ἔκχεϊ παρὰ τὴν θάσιν τοῦ
 θυσιαστηρίου τῶν ὀλοκαυτωμάτων, καὶ τὸ πᾶν στέαρ αὐτοῦ ἀνοί-
 σει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ὥσπερ τὸ στέαρ θυσίας σωτηρίου, καὶ ἐξι-
 30 λάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ ἀφεθή-
 σεται αὐτῷ». Καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις «Ἐὰν δὲ ψυχὴ μία ἁμάρτη
 ἀκουσίως ἐκ τοῦ λαοῦ τῆς γῆς, ἐν τῷ ποιῆσαι μίαν ἀπὸ πασῶν τῶν

41. Φίλιπ. 3, 20.

42. Α' Πέτρ. 3, 21.

σάν επίγειοι, ἀλλὰ μᾶλλον σὰ νά εἶναι πολίτες τοῦ οὐρανοῦ⁴¹. Κά-
θαρση γιά τοὺς μολυσμένους ἦταν ἡ σάχη με νερό. Γιατί ἐξαλείφει
τὴν ἁμαρτία τὸ πάθος τοῦ Σωτήρα, ὁ ὁποῖος μᾶς ἀγιάζει με τὸ νερό,
με τὸ ὁποῖο θὰ κερδίσομε ὄχι τὴν ἀπόθεση τοῦ σαρκικοῦ ρύπου, σύμ-
φωνα με αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ⁴², ἀλλὰ τὴν κάθαρση ἀπὸ τοὺς μολυ-
σμούς τῆς ψυχῆς· γιατί καὶ ὁ προφητικὸς λόγος μᾶς παρήγγελλε ἀπὸ
παλιά: «Πληθεῖτε καὶ γίνετε καθαροί»⁴³.

ΠΑΛΛ. Μὲ τὸ μωσχάρι λοιπόν, σάν με εἰκόνα καὶ τύπο, σκιαγρα-
φεῖται ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ, πού ἔγινε ἕξαιτίας μας καὶ γιά χάρη
μας.

ΚΥΡ. Τὸ ἔχεις κατανοήσει πολὺ καλά. Ἄλλὰ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ θὰ
θαυμάσεις, νομίζω, συγκεντρώνοντας τὴν προσοχή σου καὶ σ' ἐκεῖνο.

ΠΑΛΛ. Σὲ ποιό;

ΚΥΡ. Ἄν ἁμαρτήσῃ, λέγει, ὁ ἄρχοντας μαζί με τοὺς ἀρχομένους
δηλαδὴ αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ πλῆθος πού βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴν ἐξου-
σία του, τὸ θῦμα θὰ εἶναι μωσχάρι. Ἄν ὅμως ὁ ἀρχηγὸς πέσει σὲ προ-
σωπικὰ παραπτώματα, τότε, λέγει, νὰ προσφέρει κασίκι ἀρσενικό.
Ἄν πρόκειται γιά κάποιον ἀπὸ τὸ λαὸ, δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι ἀρσε-
νικό, ἄς εἶναι τὸ σφάγιο θηλυκό. Νὰ σοῦ διαβάσω, ἂν θέλεις, καὶ
τοὺς σχετικὸς νόμους. Γιατί εἶπε τὰ ἔξῃς: «Ἄν ἁμαρτήσῃ ὁ ἄρχο-
ντας καὶ ἀκούσια παραβεῖ μία ἀπὸ ὅλες τὶς ἐντολὲς τοῦ Κυρίου τοῦ
Θεοῦ, πού δὲν πρέπει νὰπραχθεῖ, ἀλλὰ αὐτὸς κάνει τὴν παράβαση
καὶ συνειδητοποιήσει τὴν ἁμαρτία πού στή προκείμενη περίπτωσι
ἔκανε, θὰ προσφέρει ὡς δῶρο γιά τὴν ἁμαρτία του κασίκι ἀρσενικό,
χωρὶς κανένα ἐλάττωμα. Θὰ βάλει τὸ χέρι του πάνω στὸ κεφάλι τοῦ
κασικιοῦ καὶ θὰ τὸ σφάξουν στὸν τόπο πού σφάζουν τὰ ὀλοκαυτώ-
ματα στὸν Κύριο· γιατί εἶναι θυσία γιά ἁμαρτία. Ἄπὸ τὸ αἷμα τῆς
θυσίας γιά τὴν ἁμαρτία ὁ ἱερέας θ' ἀλείψει με τὸ δάχτυλό του τὶς
ἄκρες τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὀλοκαυτωμάτων· ὅλο τὸ ὑπόλοιπο αἷμα
θὰ τὸ χύσει στὴ βάση τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὀλοκαυτωμάτων· ὅλο τὸ
λίπος θὰ τὸ τοποθετήσει ἐπάνω στὸ θυσιαστήριο, ὅπως τὸ λίπος τῆς
θυσίας γιά τὴ σωτηρία, καὶ θὰ παρακαλέσει ὁ ἱερέας γιά τὴν ἁμαρ-
τία του καὶ θὰ τοῦ συγχωρηθεῖ»⁴⁴. Καὶ μαζί μ' αὐτὰ καὶ τὰ ἔξῃς: «Ἄν
κάποιος ἀπὸ τὸν λαὸ ἁμαρτήσῃ χωρὶς νὰ θέλει, παραβαίνοντας μᾶ

43. Ἦσ. 1, 16.

44. Λευϊτ. 4, 22-26.

ἐντολῶν Κυρίου, ἣ οὐ ποιηθήσεται, καὶ πλημμελήσῃ, καὶ γνωσθῆ
 αὐτῷ ἡ ἁμαρτία, ἣν ἤμαρτεν ἐν αὐτῇ, καὶ οἷσει χίμαρον ἐξ αἰγῶν,
 θήλειαν ἄμωμον οἷσει περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ». Καὶ τῆς θυσίας
 τὸν τρόπον, ὅπως ἂν γένοιτο, διεπιπῶν «Ἐὰν δὲ πρόβατον προσ-
 5 ἐνέγκῃ», φησί, «τὸ δῶρον αὐτοῦ περὶ τῆς ἁμαρτίας, θῆλυ ἄμωμον
 προσοίσει αὐτό».

Συνήεις οὖν, ὦ Παλλάδιε, τοῦ μυστηρίου τὸ βάθος, ὡς ἐν ἐσό-
 πτῳ καὶ σκιαῖς τοῖς ἀρχαιοτέροις ἀνατυπούμενον; Ἴσομοιρεῖ γὰρ
 ὥσπερ τῷ μεγέθει τῶν πλημμελημάτων, ἢ τῶν θυμάτων προσα-
 10 γωγῇ καὶ μόσχος μὲν ἦν ὑπὲρ ἄρχοντός τε καὶ λαοῦ, κοινὴ τάχα
 που καὶ μίαν ἠρωσθηκότιν τὴν ἁμαρτίαν Ἐριφος δὲ εἷς, ὑπὲρ
 ἑνός, ἥτοι μιᾶς ψυχῆς ἑαυτὸν γὰρ προσκεκόμιεν ὁ Χριστός, ἅμα
 μὲν ὑπὲρ πάντων, ὡς ἐν εἰκόνι τῷ μόσχῳ θαρεῖ τε καὶ μεγάλῳ
 θύματι. «Ὅπου γὰρ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία», φησί, «ὑπερεπερίσ-
 15 σευσεν ἡ χάρις». Ἐρίφου δὲ καὶ προβάτου δίκην, ὑπὲρ ἐκάστου
 καὶ ἰδικῶς διὰ τὸ ὡμοιωῖσθαι, φημί, τοῖς ὑφ' ἁμαρτίαν, καὶ ἐν τοῖς
 ἀνόμοις λελογίσθαι, κατὰ τὰς Γραφάς ἀνόμον δὲ τύπος, ὁ ἔριφος,
 ὡς ἄκαρπος καὶ ξηρός. Παρίστησι γοῦν ὁ Χριστός ὡς πρόβατα
 μὲν ἐκ δεξιῶν τοὺς ἀγίους, ὡς ἐρίφους δὲ καὶ ἐξ ἐναντίων τοὺς
 20 τῆς ἀνομίας ἐργάτας. Οὐκοῦν τὸ ἐπίδοξον αὐτοῦ καὶ ὑπερφυῆς
 κατίδοι τις ἂν ὡς ἐν γε τῷ μόσχῳ. Τὸ δὲ ὁμοιοῦσθαι τοῖς καθ' ἡμᾶς,
 λελογίσθαι δὲ ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις, διὰ τοῦ χιμάρου νοήσεις.
 Ἐσφάζετο δὲ καὶ ὡς πρόβατον, διὰ τὴν ἔμφυτον ἡμερότητα καὶ
 τὴν εἰς προάτητα θυσίας ὑπεροχὴν. «Ὡς πρόβατον γὰρ ἤχθη»,
 25 φησί, «καὶ ὡς ἄμνος ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφανος, οὕτως
 οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ». Ἄλλ' εἰ μὲν εἶη τυχὸν ἡγούμενος ὁ
 ταῖς πλημμελείαις ἔνοχος, ἄρσεν ὁ χίμαρος ἦν. Εἰ δὲ δὴ τις ἐν
 λαοῖς καὶ καθ' ἓνα, θῆλυ τὸ σφάγιον, κἂν εἴτε πρόβατον εἶη τυχόν,
 εἴτ' οὖν ἐξ αἰγῶν, καὶ ἐν τῇ τῶν θυμάτων διαφορᾷ τῆς τοῦ Σωτη-
 30 ρος ἡμῶν οἰκονομίας τὸ σοφὸν τοῦ νόμου κατασημαίνοντος. Ἦγε-
 μονεῦον μὲν γὰρ αἰεί πῶς ἐστί καὶ ἐν τμητῇ πρώτῃ τὸ ἄρσεν, ἐπόμε-
 νον δὲ καὶ ἐν δευτέροις τὸ θῆλυ. Ἀναλόγως δὴ οὖν τοῖς ἐκάστου
 πταίσμασι καὶ ἡ διὰ Χριστοῦ κάθαρσις ἐν γε τοῖς προεστηκόσι καὶ

ἀπαγορευτική ἐντολή πού δὲν ἔπρεπε νά παραβαθεῖ, ἀλλὰ αὐτὸς κάνει τὴ παράβαση καὶ ἀναγνωρίζει τὴν ἁμαρτία πού ἔκανε, σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση θὰ προσκομίσει γιὰ τὴν ἁμαρτία του κατσίκι θηλυκὸ χωρὶς ἐλάττωμα»⁴⁵. Ἐνέφερε καὶ τὸν τρόπο τῆς θυσίας, πὼς θὰ γίνεῖ, λέγοντας· «Ἄν προσφέρει πρόβατο ὡς δῶρο γιὰ τὴν ἁμαρτία του, θὰ εἶναι θηλυκὸ χωρὶς κανένα ἐλάττωμα»⁴⁶.

Ἐντραυμάτισαι, Παλλάδιε, τὸ βάθος τοῦ μυστηρίου, πὼς ὑποτυπώνεται στοὺς ἀρχαίους σὰν σὲ καθρέφτη καὶ μὲ σιές, Γιατὶ εἶναι ἀντίστοιχη μὲ τὸ μέγεθος τῶν πλημμελημάτων ἢ προσφορά τῶν θυμάτων· μοσχάρι γιὰ τὸν ἄρχοντα καὶ τὸ λαὸ, ὅταν βαρύνονται μὲ κοινὴ καὶ τὴν ἴδια ἁμαρτία. Ἐνα κατσίκι γιὰ ἕναν, δηλαδή γιὰ ἕναν ἄνθρωπο· γιατί ὁ Χριστὸς προσέφερε τὸν ἑαυτὸ του ταυτόχρονα γιὰ ὅλους, ὅπως τὸ μοσχάρι πού ἀποτελεῖ εἰκόνα του, καὶ εἶναι βαρὺ καὶ μεγάλο θύμα· γιατί λέγει· «Ὁ λυ ἀπλώθηκε ἄφθονη ἢ ἁμαρτία, ἐκεῖ δόθηκε ἀκόμα ἀφθονότερη ἢ χάρις»⁴⁷. Σὰν κατσίκι καὶ σὰν πρόβατο προσφέρεται ἰδιαίτερος γιὰ τὸν καθένα, ἐπειδὴ, λέγει, ἔγινε ὁμοιος μὲ ὅσους κατέχονται ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ ἐπειδὴ κατατάχθηκε ἀνάμεσα στοὺς ἄνομους, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή. Τύπος τοῦ ἀνομοῦ εἶναι τὸ κατσίκι, ἐπειδὴ εἶναι ἄκαρπο καὶ ξηρό. Ἐτοί ὁ Χριστὸς βάξει νὰ σταθοῦν κοντὰ του οἱ ἅγιοι στὰ δεξιὰ του ὡς πρόβατα, καὶ σὰν κατσίκια σ' ἀριστερά του τοὺς ἐργάτες τῆς ἀνομίας⁴⁸. Τὸ πόσο ἐνδοξος λοιπὸν καὶ ὑπερφυῆς εἶναι μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ διαπιστώσει ἀπὸ τὸ μοσχάρι. Τὸ ὅτι πάλι ἔγινε ὁμοιος μ' ἐμᾶς καὶ ὅτι κατατάχθηκε μαζί μὲ τοὺς ἀνόμους, θὰ τὸ ἐννοήσεις μὲ τὸ κατσίκι. Ἀλλὰ σφαιγιαζόταν καὶ ὡς πρόβατο, ἐξαιτίας τῆς ἔμφυτης ἡμεροῦότητάς του καὶ τῆς ὑπεροχῆς σὲ πραότητα τῆς θυσίας του· γιατί λέγει· «Τὸν ἔσυραν σὰν πρόβατο σ' αὐτὸν πού κουρεύει καὶ σὰν ἄμνὸ πού δὲν βγάζει φωνή, ἔτσι δὲν ἀνοίγει τὸ στόμα του»⁴⁹. Ἐν τυχὸν ἦταν ἄρχοντας ὁ ἔνοχος πού διέπραξε τὸ πλημμέλημα, τὸ κατσίκι ἦταν ἀρσενικό· ἂν ἦταν ἕνας ἀπὸ τὸ λαὸ, τὸ σφάγιο ἦταν θηλυκὸ, εἴτε πρόβατο ἦταν εἴτε κατσίκι· μὲ τὴ διαφορὰ τῶν θυμάτων ὁ νόμος δήλωνε τὴ σοφία τῆς οἰκονομίας τοῦ Σωτῆρα μας. Γιατὶ πάντοτε ἡγεμονεύει καὶ ἔχει τὴν πρώτη τιμὴ τὸ ἀρσενικό, ἐνῶ τὸ θηλυκὸ ἀκολουθεῖ καὶ βρίσκεται σὲ δεύτερη θέση. Ἐνάλογα λοιπὸν μὲ τὰ παισιματά τοῦ καθενὸς γίνεται

47. Ρωμ. 5, 20.

48. Ἦσ. 51, 12.

49. Ματθ. 24, 33.

ἡγουμένοις, καὶ τοῖς ὑπὸ χεῖρα, καὶ καθ' ἓνα τε καὶ ὑπεξενγμένοις. Εἶεν γὰρ οὐκ ἐν ἴσοις αἰτιάμασι πεσόντες εἰς ἁμαρτίαν, ἡγούμενος καὶ λαός, ἀλλ' ἐν μείζοσί που πάντως, ἡγούμενοι. Τοιγάρτοι πλουσιωτέρα διασμήχονται χάριτι.

5 ΠΑΛΛ. Συνήμι ὁ φῆς ἄμεινον γὰρ θατέρον τὸ ἄρσεν.

ΚΥΡ. Ἴδοις δ' ἂν ἐν Χριστῷ τὸ ὡς ἐν δόξῃ διάφορον ἄρχων μὲν γὰρ ἐστὶ καὶ τῶν ὄλων καθηγητῆς ὁμολογουμένως ὡς Θεὸς καὶ Κύριος. Γέγονε δὲ καὶ ὡς ἐν τάξει δεύτερος, διὰ τὸ ἀνθρώπινον, τέθειται δὲ καὶ ὑπὸ νόμον, ὡς ὑφηγούμενος.

10 ΠΑΛΛ. Πιθανὸς ὁ νοῦς.

ΚΥΡ. Καὶ ἐτέρους δὲ μολυσμῶν ἐπισυνάπτει τρόπους καὶ τὸν ἐφ' ἐκάστῳ δὴ πάλιν προκεχειρησώδηκεν ἀγνισμὸν, ὡς ἐν Χριστῷ πληρούμενον. Ἐφη δὲ οὕτως «Εἰάν δὲ ψυχὴ ἁμαρτή καὶ ἀκούση φωνὴν ὀρκισμοῦ, καὶ οὗτος μάρτυς ἢ ἐώρακεν ἢ σὺνοιδεν, ἐάν
15 μὴ ἀπαγγείλῃ, λήψεται τὴν ἁμαρτίαν. Ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ἣτις ἐὰν ἄψηται παντὸς πράγματος ἀκαθάρτου ἢ θνησιμαίου ἢ θηριαλώτου ἀκαθάρτου ἢ τῶν θνησιμαίων ὀδελυγμάτων τῶν ἀκαθάρτων ἢ τῶν θνησιμαίων κτηνῶν τῶν ἀκαθάρτων, ἢ ἄψηται ἀπὸ ἀκαθαρσίας ἀνθρώπου, ἀπὸ πάσης ἀκαθαρσίας αὐτοῦ, ἢς ἂν ἀψάμε-
20 νος μανθῇ, καὶ ἔλαθεν αὐτόν, μετὰ τοῦτο δὲ γινῶ καὶ πλημμελήσῃ, ἢ ψυχὴ ἢ ἄνομος, ἢ διαστέλλουσα τοῖς χεῖλεσι κακοποιῆσαι ἢ καλῶς ποιῆσαι κατὰ πάντα ὅσα ἐὰν διαστεύλῃ ὁ ἀνθρώπος μεθ' ὄρκου, καὶ λάθῃ αὐτόν πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ οὗτος γινῶ, καὶ ἁμαρτή ἐν τι τούτων καὶ ἐξαγορεύσει τὴν ἁμαρτίαν περὶ ὧν ἢ-
25 μάρτηκε κατ' αὐτῆς, καὶ οἶσει περὶ ὧν ἐπλημμέλησε Κυρίῳ, περὶ τῆς ἁμαρτίας ἢς ἡμαρτε, θῆλυ ἀπὸ τῶν προβάτων, ἀμνάδα ἢ χίμαρον ἐξ αἰγῶν περὶ ἁμαρτίας, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, ἢς ἡμαρτε, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ ἢ ἁμαρτία». Ἄθρει δὴ οὖν ὅτι τὸν ὀρκισμοῦ φωνῆς ἐπαῖοντα καὶ
30 παρ' οὐδὲν ὄλωσ τὸ πρᾶγμα πεποιημένον, καὶ τὸν ἐτέροις ἐνοχον

καὶ ἡ κάθαρση διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ εἶναι προϊστάμενοι καὶ ἡγούμενοι, καὶ στοὺς ὑποτακτικούς, καὶ σπὸν καθένα ἀτομικὰ καὶ σὲ ὅλους μαζί. Γιατὶ δὲν μοιράζονται τὴν ἴδια ἐνοχὴ ὅταν πέσουν σὲ ἁμαρτία, ὁ ἄρχοντας καὶ ὁ λαός· ἡ ἐνοχὴ τῶν ἀρχόντων εἶναι ὅπωςδήποτε μεγαλύτερη. Γι' αὐτὸ βέβαια καὶ ἡ κάθαρση γίνεται μὲ πλουσιότερη χάρη.

ΠΑΛΛ. Ἀντιλαβάνομαι αὐτὸ ποὺ λές· ἀπὸ τὰ δύο, ἰσχυρότερο εἶναι τὸ ἄρσενικό.

ΚΥΡ. Τὴ διαφορὰ ὡς πρὸς τὴ δόξα μπορεῖς νὰ τὴ διαπιστώσεις στὸ Χριστό· γιατί κατὰ κοινὴ ὁμολογία εἶναι ἀρχηγός καὶ ὁδηγὸς ὅλων, ὡς Θεὸς καὶ Κύριος. Ἀλλὰ ἐγινε καὶ δεύτερος στὴν τάξη, ἐπειδὴ εἶναι ἄνθρωπος, καὶ τάχθηκε κάτω ἀπὸ τὸ νόμο ὡς ὑποταγμένος.

ΠΑΛΛ. Εἶναι πειστικὴ ἡ σκέψη σου.

ΚΥΡ. Προσθέτει ὅμως καὶ ἄλλα εἶδη μολυσμῶν, καὶ προανήγγειλε πάλι τὸν ἁγιασμό τοῦ καθενὸς ποὺ δλοκληρώνεται μὲ τὸν Χριστό/ Εἶπε λοιπὸν τὰ ἐξῆς· « Ἄν ἁμαρτήσῃ κάποιος ὅταν δεχθεῖ κλήση γιὰ νὰ ὀρκισθεῖ, κι αὐτὸς εἶναι μάρτυρας αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος, ἀλλὰ αὐτὸς δὲν μαρτυρήσῃ ὅ,τι γνωρίζει, θὰ τοῦ καταλογισθεῖ ἡ ἁμαρτία. Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποὺ θ' ἀγγίξει ὅποιοδήποτε ἀκάθαρτο πράγμα, ἢ θνησιμαῖο ζῶο ἢ ἀκάθαρτο σπαραγμένο ἀπὸ θηρίο, ἢ εἶναι θνησιμαῖο ἀπὸ ἀκάθαρτα ἀπαγορευμένα ἢ ἀπὸ θνησιμαῖα ἀκάθαρτα ζῶα, ἢ ἀγγίσει ἀκαθαροσία ἀνθρώπου, ὅποιαδήποτε ἀκαθαροσία ἀνθρώπου, καὶ ἀγγιζοντάς τὴν ἔχει μολυνθεῖ, χωρὶς αὐτὸς νὰ καταλάβει, τὸ ἀντιληφθεῖ ὅμως ἔπειτα, εἶναι ἐνοχος τῆς ἁμαρτίας. Ὁ ἄνομος ἄνθρωπος ποὺ ἀνοίγει τὸ στόμα του καὶ ὀρκίζεται νὰ κάνει κάτι κακὸ ἢ καλὸ, ὅσα βεβαιώσει ὁ ἄνθρωπος μὲ ὄρκο καὶ τὸ λησμονήσει ἔπειτα, ἂν τὸ συνειδητοποιήσει, θὰ εἶναι ἐνοχος γιὰ καθένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ δύο, καὶ θὰ ἐξομολογηθεῖ τὴν ἁμαρτία του. Θὰ προσφέρει τότε σπὸν Κύριο γιὰ τὴν ἁμαρτία ποὺ ἔκανε, θηλυκὸ πρόβατο, ἀμνάδα ἢ κασίκι γιὰ τὴ συγχώρηση τῆς ἁμαρτίας. Θὰ προσφέρει ὁ ἱερέας τὴν ἐξιλαστήρια αὐτῆ θυσία γιὰ τὴν ἁμαρτία του, καὶ ἡ ἁμαρτία του θὰ τοῦ συγχωρεθεῖ»⁵⁰. Πρόσεχε λοιπὸν, ὅτι αὐτὸς ποὺ δέχεται τὴν κλήση νὰ ὀρκισθεῖ, καὶ δὲν δίνει καμμιά σημασία στὸ πράγμα, καὶ ὁ ἐνοχος

50. Λευϊτ. 5, 1-6.

μολυσμοῖς, καὶ μὴν ἐπὶ τούτῳ, τὸν ἐπὶ τῇ ψευδορκίᾳ κατεγνωσμέ-
νον, ἐν ἴσῳ τε καὶ ἀπαρλλάκτῳ τίθησι πλημμελείας τρόπων· μο-
λυσμὸς γὰρ ἀληθῶς ἐξαίσιος, καὶ εἰς αὐτὸ που τὸ λοῖσθον ἀνα-
θρώσκει τῶν κακῶν, ἢ εἰς Θεὸν καταφρόνησις, καὶ ταῖς σαρ-
5 κικαῖς ἀκαθαρσίαις ἐγγύς τε καὶ ἀδελφὸν τὸ πλημμέλημα. Ἡ
οὐκ ἐν ἴσῳ θετέον λόγῳ τὴν ἐπάρατον ψευδορκίαν καὶ ὀρκισμοῦ
καταφρόνησιν;

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν ἰσοπαλῆ γὰρ πως ἐπ' ἀμφοῖν αἰεὶ τὰ
ἐγκλήματα

10 ΚΥΡ. Ἐφεται δὴ οὖν καὶ τούτοις ἡ λύσις δι' ἐξαγορεύσεώς τε
καὶ μὴν καὶ ἀμνάδος, ἧτοι προβάτου σφαγῆς «Λέγε γὰρ σὺ τὰς
ἀνομίας σου πρῶτος», φησὶν, «ἵνα δικαιωθῆς». Καὶ μὴν καὶ ὁ θεὸς
ἀναφωνεῖ Δαβὶδ· «Εἶπα· Ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου
τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφήκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου». Πλὴν,
15 οὐκ ἀπόρη εἰς τὴν τελείαν ἀπόνειψιν τὸ ἐξαγορεύσαι μόνον, ἀπαλ-
λάττει δὲ παντελῶς ὁ Χριστοῦ θάνατος, παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ
ταῖς ἀπάντων ἡμῶν ἁμαρτίαις ἑαυτὸν ὑποφέροντος ὡς ἐν εἶδει
παντὶ τῶν ἡμερῶν ζώων ἐν μόσχῳ δὴ λέγω, καὶ μὴν καὶ προβάτῳ
καὶ αἰγί. Ἀπροφάσιστον δὲ ὡσπερ καθιστὰς ὁ νόμος τὸ ράθυμον
20 εἰς θυσίαν, τοῖς ἐν μολυσμοῖς καὶ ἀκαθαρσίαις, εἰ μὴ μόσχον τις
ἔχοι καὶ πρόβατον, τοῖς κατὰ χεῖρα καὶ ἐν ἰσχύϊ τιμᾶν ἀναπείθει,
λέγων· «Ἐὰν δὲ μὴ ἰσχύῃ ἡ χεὶρ αὐτοῦ τὸ ἱκανὸν εἰς τὸ πρόβατον,
οἶσει περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, ἧς ἤμαρτε, δύο τρυγόνας, ἢ δύο
νοσοσὺς περισσερῶν Κυρίῳ, ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ ἕνα εἰς ὄλο-
25 καύτωμα, καὶ οἶσει αὐτὰ πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ προσάξει ὁ ἱερεὺς τὸ
περὶ τῆς ἁμαρτίας πρότερον, καὶ ἀποκνίσει ὁ ἱερεὺς τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ σφονδύλου, καὶ οὐ διελεῖ, καὶ ρανεῖ ἀπὸ τοῦ αἵμα-
τος τοῦ περὶ τῆς ἁμαρτίας, ἐπὶ τὸν τοῖχον τοῦ θυσιαστηρίου. Τὸ δὲ
κατάλοιπον τοῦ αἵματος καταστραγγιεῖ ἐπὶ τὴν βάσιν τοῦ θυσια-
30 στηρίου. Ἄμαρτία γὰρ ἐστὶ, καὶ τὸ δεύτερον ποιήσει ὀλοκαύτω-

σέ ἄλλους μολυσμούς, καὶ πού εἶναι γι' αὐτὸ τὸ πράγμα, γιὰ τὴν ψευδορκία δηλαδή, καταδικασμένος, τοὺς θεωρεῖ ὅτι διαπράττουν πλημμελήματα ἴσα κι ἀπαράλλαχτα. Γιατὶ ἀναπηδᾷ ἀληθινὰ μολυσμὸς ἀνόσιος πού φτάνει σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ἔσχατο τῶν κακῶν, τὴν καταφρόνηση δηλαδή τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ πλημμέλημα εἶναι παραπλήσιο καὶ ἀδελφὸ τῶν σαρκικῶν ἀκαθαρσιῶν. Ἡ δὲν πρέπει νὰ θέσομε στὴν ἴδια μοῖρα τὴν ἐπάρατη ψευδορκία καὶ τὴν καταφρόνηση τῶν ὄρκων;

ΠΑΛΛ. Καὶ πάρα πολὺν βέβαιαι· γιατί οἱ παραβάσεις καὶ στὰ δύο εἶναι πάντοτε ἰσοδύναμες.

ΚΥΡ. Θ' ἀκολουθήσει λοιπὸν καὶ σ' αὐτὸν ἡ λύση μὲ τὴν ἐξαγόρευση καὶ μὲ τὴ θυσία ἀμνάδας, δηλαδή προβάτου. Γιατὶ λέγει· «Λέγε πρῶτος ἐσὺ τίς ἀνομίες σου, γιὰ νὰ δικαιωθεῖς»⁵¹. Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Δαβὶδ ἀναφωνεῖ· «Εἶπα· θὰ φανερώσω στὸν Ἰσρίο τὴν ἁμαρτία μου καταδικάζοντας τὸν ἑαυτὸ μου· κι ἐσὺ ἀμέσως συγχώρησες τὴν ἀσέβεια τῆς καρδιᾶς μου»⁵². Ἀλλ' ὅμως δὲν ἀρκεῖ γιὰ τὴν τέλεια κάθαρση ἡ ἐξαγόρευσὴ μας μονάχα· μᾶς ἐλευθερώνει τελείως ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ, πού ἔπαθε γιὰ χάρη μας καὶ σήκωσε τὸ φορτίο τῶν ἁμαρτιῶν ὅλων μας, παίρνοντας τὴ μορφή ὅλων τῶν ἐξημερωμένων ζώων, ἐνοῶ τοῦ μοσχαριοῦ, καὶ βέβαια καὶ τοῦ προβάτου καὶ τῆς γίδας. Γιὰ ν' ἀφαιρέσει ὅμως κάθε πρόφαση γιὰ ἀπροθυμία στὴ θυσία γιὰ ὅσους ἔχουν κάποιο μολυσμὸ καὶ κάποια ἀκαθαρσία, ἂν κάποιος δὲν ἔχει μοσχάρι καὶ πρόβατο, πείθει νὰ κάνουν τὴν προσφορὰ τοὺς μὲ ὅ,τι ἔχουν στὴ διάθεσή τους καὶ μὲ ὅ,τι μποροῦν, λέγοντας· «Ἄν ἡ δύναμή του δὲν εἶναι ἀρκετὴ γιὰ νὰ προσφέρει πρόβατο, θὰ προσφέρει στὸν Κύριο γιὰ τὴν ἁμαρτία του δύο τρυγόνια ἢ δύο νεοσσοὺς περιστεριῶν, ἓνα γιὰ τὴν ἁμαρτία του, καὶ ἓνα γιὰ ὀλοκαύτωμα. Αὐτὰ θὰ τὰ φέρει στὸν ἱερέα, κι αὐτὸς θὰ προσφέρει ὡς θυσία πρῶτα αὐτὸ πού προορίζεται γιὰ τὴν ἁμαρτία, τοῦ ὁποίου θ' ἀποκόψει μὲ τὸ νύχι τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸν τράχηλο, χωρὶς νὰ τὸ χωρίσει τελείως. Ἀπὸ τὸ αἷμα αὐτοῦ τοῦ προσφερόμενου πουλιοῦ γιὰ τὴν ἁμαρτία, θὰ ραντίσει τὸν τοῖχο τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τὸ ὑπόλοιπο αἷμα θὰ τὸ στραγγίσει στὴ βάση τοῦ θυσιαστηρίου· ἐπειδὴ εἶναι θυσία γιὰ ἄφεση τῆς ἁμαρτίας. Τὸ δεύτερο πουλὶ θὰ τὸ προσ-

52. Ψαλμ. 31, 5.

μα ὡς καθήκει. Καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς ἁμαρτίας, ἧς ἤμαρτε, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῶν».

Τρυγόνι μὲν δὴ καὶ περισσευῶ παρεικαστέον εὖ μάλα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν, ὅτι τὸ μὲν ἐστὶν εὐφωνότατον 5 τε καὶ λαλιότατον ἐν στρουθίοις, τὸ δὲ ὅτι μάλιστα πρὸς ἄκρον ἦκει προόρητος. Ἄμφω δὲ ἦν ἐν Χριστῷ. Πᾶσαν μὲν γὰρ κατεκλήλησε τὴν οἰκουμένην τοῖς εὐαγγελικοῖς κηρύγμασι, τρυγῶν ἢ ἄνωθεν τε καὶ ἐξ οὐρανοῦ, λιγυρὸν ὥσπερ ἐνείισα μέλος καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς κατατρανοῦσα θέλησιν. Ὡς γὰρ ὁ θεσπέσιος 10 Ἰωάννης φησὶν, «Ὁν ἀπέστειλεν ὁ Θεός, τὰ ρήματα τοῦ Θεοῦ λαλεῖν». Ἐκάλει δὲ καὶ ἡμᾶς πρὸς μίμησιν τῆς ἐνούσης αὐτῷ προόρητός τε καὶ ἡμερότητας, οὕτω λέγων «Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι προῶς εἰμι καὶ ταπ. νὸς τῆ καρδία». Ἀθήσεται τοίνυν τὴν τρυγῶνα», φησὶν, «ὁ ἱερεὺς, καὶ ἀποκνίσσει τῷ 15 ὄνυχι. Σφάζεται γὰρ οὕτω τὰ ἐλαφρὰ τῶν στρουθίων. Πλήν, οὐκ εἰσάπαν ἀποτεμεῖ, δῆλον δὲ ὅτι τὴν κεφαλὴν. Πέπραχται γὰρ οὕτως ὁ Χριστοῦ θάνατος, οὐκ εἰς μερισμὸν, ἀλλ' εἰς ἔνωσιν. Τοιγάρτοι καὶ ἐν ἀρχαῖς ἐπὶ τὸ Πάσχα τιθεὶς νόμον, καταθύεσθαι μὲν προστέταχε τὸν ἁμνόν, πλήν «Ἐν οἰκίᾳ θρωθήσεται», φησὶ, «μῖα, 20 καὶ οὐκ ἐξοίσετε τῶν κρεῶν αὐτοῦ ἔξω». Μεμέρισται γὰρ οὐδαμῶς ὁ Χριστός, ἀλλ' εἰς ὀλοκλήρως καὶ ἐν ἐκάστῳ καὶ ἐν πᾶσιν ἐστὶ, καὶ αὐτός ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, συλλέγων ἡμᾶς εἰς ἔνωσιν τὴν τε πρὸς ἀλλήλους ἐν ὁμοψυχίᾳ, καὶ τὴν δι' ἑαυτοῦ πρὸς Θεὸν ἐν Πνεύματι. Ὅτι τοίνυν οὐ μερισμοῦ πρόξενος, ἀλλ' ἐνώσεως πρὸς ἡμᾶς ὁ Χρι- 25 στοῦ γέγονε θάνατος, ἐδήλου πλαγίως τὸ θύεσθαι μὲν τὸ στρουθίον, οὐ μὴν καὶ εἰσάπαν ἀποκείρεσθαι τοῦ σπονδύλου τὴν κεφαλὴν ὅτι δὲ ἀγιάζει τὴν Ἐκκλησίαν τῷ ἰδίῳ αἵματι, κατασημῆνειεν ἄν, τὸ τῷ αἵματι τοῦ στρουθίου καταραίνεσθαι τὴν σκηνὴν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ. Μία δὲ τρυγῶν ὑπὲρ ἁμαρτίας, καὶ μία πάλιν εἰς ὀλοκαύτω- 30 μα, νοεῖται δὲ δι' ἄμφοιν ὁ Χριστός, καὶ ἀποθνήσκων ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ὀλοκαυτούμενος τῷ Πατρὶ, καὶ μὴν καὶ ἀντάλλαγμα τῆς ἀπάντων ζωῆς ἑαυτὸν ἀνατιθεῖς.

φέρει ὀλοκαύτωμα, ὅπως ἀρμόζει, καὶ ἔτσι θὰ ἐξιλεύσει ὁ ἱερέας τὸν Θεὸ γιὰ τὴν ἁμαρτία ποὺ ἔκανε κάποιος καὶ θὰ συγχωρηθεῖ»⁵³.

Μὲ τρυγόνι καὶ περιστέρι πρέπει νὰ παρομοιαστῆ πολὺ καλὰ ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, ἐπειδὴ τὸ ἓνα ἔχει τὴν πιὸ δυνατὴ φωνὴ ἀπὸ ὅλα τὰ πουλιὰ καὶ δὲν σταματᾷ καθόλου τὸ κελáιδημα, ἐνῶ τὸ ἄλλο εἶναι τὸ ἀκρο τῆς πραότητος. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ ὑπῆρχαν στὸν Χριστό. Γιατὶ γοήτευσε ὅλη τὴν οἰκουμένη μὲ τὰ εὐαγγελικὰ κηρύγματα ἢ τρυγόνια ποὺ ἦρθε ἀπὸ τὰ ἄνω καὶ τὸν οὐρανό. διαλαλώντας τὴ μελωδική κατὰ κάποιο τρόπο καὶ γλυκιὰ φωνή του καὶ διατρανώνοντας τὴ θέληση τοῦ Θεοῦ καὶ Πατέρα⁵⁴. Γιατί, ὅπως λέγει ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης, «Αὐτὸς τὸν ὁποῖο ἔστειλε ὁ Θεός, μιλάει καὶ λέγει τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ»⁵⁵. Καὶ μᾶς καλοῦσε νὰ μιμηθοῦμε τὴν πραότητα καὶ ἡμερότητά του, λέγοντας· «Σηκῶστε καὶ φορτωθεῖτε τὸ ζυγὸ μου, καὶ μάθετε ἀπὸ ἐμένα, ὅτι εἶμαι πραὸς καὶ ἡπιινός»⁵⁶. Θὰ πάρει, λέγει, τὴν τρυγόνια ὁ ἱερέας καὶ θὰ ἀποκόψει τὸ κεφάλι τῆς μὲ τὸ νύχι. Γιατὶ ἔτσι σφάζουν τὰ μικρὰ πουλιὰ. Προφανῶς ὅμως δὲν θὰ τὸ κόψει τέλεια, δηλαδὴ τὸ κεφάλι. Γιατὶ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἔγινε ἔτσι, ὄχι πρὸς διáιρεση, ἀλλὰ πρὸς ἔνωση. Γι' αὐτὸ καὶ στὴν ἀρχή, θεσπίζοντας νόμους γιὰ τὸ Πάσχα, πρόσταξε νὰ θυσιάζεται ὁ ἀμνός, πλὴν ὅμως λέγει, «θὰ φαγωθεῖ μέσα στὸ σπίτι καὶ δὲν θὰ θγάλετε ἔξω κανένα μέρος ἀπὸ τὰ κρέατά του»⁵⁷. Ἔτσι βέβαια καὶ ὁ Χριστὸς δὲν τεμαχίζεται καθόλου, ἀλλὰ εἶναι ὀλόκληρος, ἓνας καὶ στὸν καθένα καὶ σὲ ὅλους, κι αὐτὸς εἶναι ἡ εἰρήνη μας καὶ μᾶς συλλέγει στὴ μεταξύ μας ὁμόψυχη ἔνωση καὶ στὴν διὰ τοῦ Πνεύματος μέσω τοῦ ἰδίου ἔνωση μὲ τὸν Θεό. Ὅτι λοιπὸν ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔγινε γιὰ μᾶς πρόξενος μερισμοῦ, ἀλλὰ ἔνωσης, τὸ δήλωνε ἑμμεσα ἡ θυσία τοῦ πουλιοῦ καὶ ἡ ἐντολὴ νὰ μὴν ἀποκόπτεται πλήρως τὸ κεφάλι τοῦ ἀπὸ τὸν τράχηλο. Ὅτι πάλι ἀγιαρίζει τὴν Ἐκκλησία μὲ τὸ αἷμα του τὸ δηλώνει τὸ ράντισμα τῆς Σκηνῆς καὶ ὅσων περιέχει αὐτὴ μὲ τὸ αἷμα τοῦ πουλιοῦ. Θυσιάζεται μὴ τρυγόνια γιὰ τὴν ἁμαρτία καὶ μία ἐπίσης γιὰ ὀλοκαύτωμα, ποὺ νοεῖται καὶ μὲ τὰ δύο ὁ Χριστός, ποὺ καὶ πεθαίνει γιὰ μᾶς καὶ προσφέρεται ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία μὲ τὴν ὀλοκαύτωσή του στὸν Πατέρα⁵⁸, καὶ βέβαια προσφέροντας τὸν ἑαυτό του ὡς ἀντάλλαγμα τῆς ζωῆς ὅλων γενικῶς.

56. Ματθ. 11, 29.

57. Ἐξ. 12, 46.

58. Ἐφεσ. 5, 2.

ΠΑΛΛ. Εὐ^τ ἔφησ.

ΚΥΡ. Ὑποβιάζει γε μὴν ὁ νόμος καὶ εἰς τὸ λίαν εὐπόριστον
 τῆς θυσίας τὸν τρόπον καὶ ἀναλόγως τοῖς ἑκάστου μέτροις ποιεῖ-
 σθαι προστάττει, τὸν ἐπὶ τοῖς ἀρίστοις ὄκνον ὑποτεμνόμενος
 5 πανταχῇ, καὶ ἀπροφάσιστον καθιστὰς τοῖς ἔλοῦσι τὸ ράθυμον.
 Γράφει δὲ ὧδε πάλιν· «Ἐὰν δὲ μὴ εὐρίσκη ἢ χεῖρ αὐτοῦ ζευγος
 τριγόνων ἢ δύο νεσσούς περιστερῶν, καὶ οἴσει τὸ δῶρον αὐτοῦ,
 περὶ οὗ ἡμαρτε, τὸ δέκατον τοῦ οἴφι σεμιδάλεως περὶ ἁμαρτίας.
 Οὐκ ἐπιχεεῖ ἐπ' αὐτὸ ἔλαιον, οὐδὲ ἐπιθήσει ἐπ' αὐτῷ λίβανον, ὅτι
 10 περὶ ἁμαρτίας ἐστί, καὶ οἴσει αὐτὴν πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ δραξάμε-
 νος ὁ ἱερεὺς ἀπ' αὐτῆς πλήρη τὴν δρακά αὐτοῦ, τὸ μνημόσυνον
 αὐτῆς ἐπιθήσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυτωμάτων Κυρίου,
 ἁμαρτία ἐστί. Καὶ ἐξυλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς, περὶ τῆς ἁμαρ-
 τίας αὐτοῦ, ἧς ἡμαρτεν ἀφ' ἐνὸς τούτων, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ. Τὸ
 15 δὲ καταλειφθὲν ἔσται τῷ ἱερεῖ, ὡς θυσία τῆς σεμιδάλεως». Ἄλλ' ἔν
 γε δὴ τούτοις, περὶ Χριστοῦ μὲν οὐκέτι, τὴν δὲ τοῦ προσάγοντος
 ζωὴν καὶ τὴν ἐν Χριστῷ πρόσοδον καὶ τὴν εἰς Θεὸν ἀφιέρωσιν, ὁ
 τῆς θυσίας ἡμῖν ὑποφαίνει τρόπος. Προσφέρεται μὲν γὰρ σεμιδα-
 λισ ἄρτου γένεσις. Ζωῆς δὲ τύπος ὁ ἄρτος ἀλλ' οὔτε λιβάνῳ κατα-
 20 πάττεσθαι δεῖν αὐτὴν, οὔτε μὴν ἐλαίῳ δεδεῦσθαι λέγει, σοφὴν τε
 καὶ ἀναγκαίαν τοῦ τοιοῦδε τὴν ἀφορμὴν εὐ^τ μάλα προαναφανῶν,
 ὅτι περὶ ἁμαρτίας ἐστίν, ἧς ἂν εἴη πάντῃ τε καὶ πάντως ἀπωτάτῳ
 τὸ ἴλαρόν, ὡς ἐν ἐλαίῳ νοούμενον, καὶ μὲν τοι τὸ εὐῶδες, ὡς ἐν
 λιβάνῳ τυχόν· εἴη δ' ἂν οὐκ ἀμφίλογον, ὅτι χρῆμα στυγνὸν καὶ
 25 ἄοσμον ἀληθῶς ἢ ἐν ἡμῖν ἁμαρτία. Καταπλουτήσῃ δὲ ἐφ' ἑαυτῇ
 τῆς ἀρετῆς αἰεὶ πως τὸ ἴλαρόν, δι' ἐλπίδος τῆς εἰς Θεὸν πολὺ τὸ
 εὐῶδες ἐχούσης, ὡς ἐν ποιότητι δηλονότι τῇ νοητῇ. Τύπος οὖν ἄρα
 ζωῆς, τῆς μὴ ἐχούσης τὸ ἴλαρόν καὶ εὐωδίας ἐρήμης, ἢ λιβάνου
 δίχα καὶ ἐλαίου σεμιδάλις, ἀλλ' ἐν Χριστῷ καὶ αὐτὴ μεταστήσεται
 30 πρὸς τὸ ἴλαρόν. Δέχεται δὲ καὶ τὸ εὐῶδες ἐν πίστει, καὶ προσφέρε-

ΠΑΛΛ. Σωστά μίλησες.

ΚΥΡ. Ὁ νόμος βέβαια ὑποβιάζει τὸν τρόπο τῆς θυσίας γιὰ νὰ εἶναι πολὺ εὐκόλος ὁ πορισμὸς θυμάτων. Προστάζει νὰ γίνεται σύμφωνα μὲ τὶς δυνατότητες τοῦ καθενός, μειώνοντας παντοῦ τὴν ἀπροθυμία γιὰ τὰ ἄριστα καὶ ἀφαιρώντας τὶς προφάσεις γιὰ ὅσους προτιμοῦσαν τὴ ραθυμία. Γράφει πάλι ὡς ἑξῆς: «Ἄν ὅμως δὲν φτάνει ἡ δύναμή του γιὰ ἓνα ζευγάρι τρυγόνια ἢ δυὸ νεοσσοὺς περιστεριῶν, θὰ προσφέρει ὡς δῶρο γιὰ τὴν ἁμαρτία ποὺ ἔκανε ἓνα δέκατο τοῦ οἴφι σιμγδάλι γιὰ τὴ συγχώρηση τῆς ἁμαρτίας του. Δὲν θὰ τὸ περιχύσει μὲ λάδι οὔτε θὰ τὸ πασπαλίσει μὲ λιβάνι, ἐπειδὴ εἶναι θυσία γιὰ ἁμαρτία. Αὐτὸ θὰ τὸ φέρει στὸν ἱερέα καὶ παίρνοντας ἀπὸ αὐτὸ ὁ ἱερέας μὰ γεμάτη χούφτα γιὰ μνημόσυνο αὐτοῦ ποὺ πρόσφερε τὸ δῶρο, θὰ τὸ βάλει πάνω στὸ θυσιαστήριο τῶν ὀλοκαυτωμάτων γιὰ προσφορὰ τὸν Κύριο, ἐπειδὴ εἶναι προσφορὰ γιὰ ἁμαρτία. Καὶ μὲ τὸ ἓνα αὐτὸ μέρος θὰ ἐξιλεώσει τὸν Θεὸ γι' αὐτὸν ὁ ἱερέας γιὰ τὴν ἁμαρτία ποὺ διέπραξε καὶ θὰ τοῦ συγχωρηθεῖ αὐτή. Τὸ ὑπόλοιπο ἀλεύρι θὰ εἶναι τοῦ ἱερέα, ὅπως ἡ θυσία τοῦ σιμγδαλιοῦ»⁵⁹. Ἀπὸ αὐτὰ βέβαια δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὅτι κάτι ἀναφέρεται στὸν Χριστό, ἀλλὰ ὁ τρόπος τῆς θυσίας ὑποδηλώνει τὴ ζωὴ ἐκείνου ποὺ κάνει τὴν προσφορὰ, τὴν προσέγγιση μέσω τοῦ Χριστοῦ στὸν Θεὸ καὶ τὴν ἀφιέρωσή του σ' αὐτόν. Προσφέρεται σιμγδάλι ποὺ εἶναι τὸ πρῶτο συστατικὸ τοῦ ψωμοῦ, καὶ τὸ ψωμὶ εἶναι ὁ τύπος τῆς ζωῆς. Οὔτε ὅμως μὲ λιβάνι πρέπει νὰ πασπαλίζεται, λέγει, οὔτε νὰ μουσκέυεται μὲ λάδι, προαναγγέλλοντας τὴ σοφὴ καὶ ἀναγκαῖα αἰτία γι' αὐτό, ὅτι δηλαδή προσφέρεται γιὰ ἁμαρτία, ἀπὸ τὴν ὁποία βρῖσκεται ὁπωσδήποτε πολὺ μακριὰ ἢ ἰλαρότητα ποὺ νοεῖται μὲ τὸ λάδι, καὶ βέβαια καὶ ἡ εὐωδία ποὺ νοεῖται μὲ τὸ λιβάνι. Γιατὶ κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ἀμφιβάλει, ὅτι ἡ ἁμαρτία εἶναι κάτι σκυθρωπὸ καὶ ἀληθινὰ χωρὶς εὐωδία. Θὰ καταπλουτίσει ὅμως κατὰ κάποιο τρόπο μὲ τὴν ἰλαρότητα τῆς ἀρετῆς, ποὺ μὲ τὴν ἐλπίδα στὸν Θεὸ ἔχει πολλὴ εὐωδία, εὐωδία προφανῶς νοητή. Ἄρα λοιπὸν τύπος τῆς ζωῆς ποὺ δὲν ἔχει τὴν ἰλαρότητα καὶ τῆς λείπει καὶ ἡ εὐωδία εἶναι τὸ σιμγδάλι χωρὶς λιβάνι καὶ λάδι, ἀλλὰ μέσω τοῦ Χριστοῦ ἡ ζωὴ αὐτὴ θὰ μεταστραφεῖ στὴν ἰλαρότητα. Δέχεται ὅμως καὶ τὴν εὐωδία μὲ τὴν

59. Λευϊτ. 5, 11-13.

ται τῷ Θεῷ δι' αὐτοῦ, τοῦ διασημήχοντος τοὺς μεμολυσμένους, καὶ ἀπονίζοντος νοητῶς τοὺς ἐναλόντας ἀκαθαρσία. «Δράζεται γάρ», φησὶν, «ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τῆς σεμιδάλεως, καὶ ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαντωμάτων Κυρίου». Ἐν Χριστῷ γὰρ ἡμῶν ἡ προσα-
5 γωγή, καὶ δι' αὐτοῦ προσίεμεν οἱ μεμολυσμένοι. Δικαιούμεθα δὲ διὰ πίστεως, καὶ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀνατιθέμεθα τῷ Πατρὶ, ἑαυτοὺς μὲν οὐκέτι, Χριστὸν δὲ τὸν ἐν ἡμῖν εὐωδίαν ἔχοντες τὴν πνευματικὴν

ΠΑΛΛ. Ἀτρεκῆς ὁ λόγος.

10 ΚΥΡ. Καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις, καὶ εἰ γένοιτό τις προσκροῦσαι Θεῷ καὶ ὑφελέσθαι τι τῶν ἡγιασμένων, εἴτ' οὖν ἀνήνασθαι τὸ ἐπηγγελμένον καὶ μηδὲ παραχρῆμα προσενεγκεῖν, καὶ τὸ ράθυμον ἐν τούτοις, λήθης ἔγκλημα παθεῖν, διακαθαίρει πάλιν. Γέγραπται γὰρ ὡδί: «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν, λέγων· Ψυχὴ ἢ ἂν
15 λάθῃ αὐτὴν λήθῃ, καὶ ἁμάρτη ἀκουσίως ἀπὸ τῶν ἁγίων Κυρίου, καὶ οἷσι τῆς πλημμελείας αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ κριὸν ἄμωμον ἐκ τῶν προβάτων, τιμῆς ἀργυρίου σίκλων, τῷ σίκλῳ τῶν ἁγίων, περὶ οὗ ἐπλημμέλησε· καὶ ὁ ἡμαρτεν ἀπὸ τῶν ἁγίων, ἀποτίσει αὐτό, καὶ τὸ ἐπίπεμπτον προσθήσει ἐπ' αὐτό, καὶ δώσει αὐτὸ τῷ ἱερεῖ, καὶ ὁ
20 ἱερεὺς ἐξιλιάσεται περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ κριῷ τῆς πλημμελείας, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ». Πάνδεινον γὰρ ἀληθῶς τὸ ὑφελέσθαι τι τῶν ἡγιασμένων καὶ ἀνατιθεμένων εἰς δόξαν Θεοῦ. Ἐν ἴσῳ δὲ τρόπῳ διαβεβλήσεται, καὶ οὐκ ἐν μικραῖς αἰτίαις, τὸ μὴ ἀποτίσαι τὰ ἐπηγγελμένα. «Τέκνον», γὰρ φησιν, «ἐὰν εὗξῃ εὐχὴν τῷ Κυρίῳ, μὴ χρονίσης
25 τοῦ ἀποδοῦναι αὐτὴν ἀγαθὸν τὸ μὴ εὗξασθαί σε, ἢ τὸ εὗξασθαι, καὶ μὴ ἀποδοῦναι». Ψάλλει δὲ πού καὶ ὁ θεοπέσιος Δαβὶδ· «Εὗξασθε καὶ ἀπόδοτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν». Ἐκολάζοντο δὲ καὶ οἱ Ἥλει παῖδες, ὑποκλέπτοντές τινα τῶν ἁγίων καὶ σφετεριζόμενοι τὰ τοῦ Θεοῦ. Τίς οὖν ἂν γένοιτο καὶ τοῦδε τυχὸν ἢ ἄφεις; Ἡ πῶς
30 ἂν ἐκλύσοιεν αἰτίας τὸν πόδα καὶ ἀπαλλάττοιτό τις; Πρῶτον μὲν εἰ πλουσιωτέραν τῶν ὑφαιρεθέντων ποιοῖτο τὴν ἀντέκτισιν Προσ-

πίστη και προσφέρεται στον Θεό μέσω αυτού που καθαρίζει τους μολυσμένους και αποπλύνει νοητά αυτούς που έπεσαν στην ακαθαρσία. Γιατί λέγει «Θά πάρει ο ιερέας μιά χούφτα από το σιμγδάλι και θά τό προσφέρει στον Κύριο επάνω στο θυσιαστήριο τῶν ὀλοκαυτωμάτων». Γιατί ἡ προσαγωγή μας στον Θεό γίνεται με τὸν Χριστό, και μέσω αὐτοῦ πλησιάζομε οἱ μολυσμένοι σ' αὐτόν. Σωζόμεστε με τὴν πίστη και προσφέρομε ὡς εὐωδία εὐφραντική στον Πατέρα⁶², ὄχι ἀκόμα τὸν ἑαυτό μας, ἀλλὰ τὸν Χριστό που ἔχομε μέσα μας, που εἶναι ἡ πνευματική μας εὐωδία.

ΠΑΛΛ. Πολύ σωστός ὁ λόγος σου.

ΚΥΡ. Ἐκτός ἀπὸ αὐτά, κι ἂν συμβεῖ μερικοὶ νὰ προσκρούσουν στον Θεό και νὰ ἀφαιρέσουν κάτι ἀπὸ τὰ ἅγια, εἴτε ἀρνηθοῦν κάτι που ὑποσχέθηκαν και δὲν τό προσφέρουν ἀμέσως, και δεχθοῦν γι' αὐτά τὴν κατηγορία τῆς ραθυμίας και τῆς λήθης, και πάλι τοὺς καθαίρει. Γιατί ἔχει γραφεῖ τό ἔξης «Μίλησε ὁ Κύριος στον Μωυσή και τοῦ εἶπε Ἦν κάποιος κυριευθεῖ ἀπὸ λήθη και κάνει ἁμαρτία χωρὶς νὰ θέλει στὰ ἅγια τοῦ Κυρίου, θά φέρει στον Κύριο γιὰ τό πλημμέλημά του ἀπὸ τὰ πρόβατά του ἓνα κριάρι χωρὶς ἐλάττωμα ἀξίας δυὸ ἀσημένιων σίκλων, σύμφωνα με τὸν ἅγιο σίκλο τῆς Σκη- νῆς, θά πληρώσει και τὴ ζημία που προξένησε στὰ ἅγια, προσθέτο- ντας και τό ἓνα πέμπτο τῆς ἀξίας, και θά τό δώσει στον ἱερέα. Ὁ ἱερέ- ας θυσιάζοντας τό κριάρι θά ἐξιλεώσει τὸν Θεό γι' αὐτὴ τὴν ἁμαρτία και θά τοῦ συγχωρηθεῖ αὐτή»⁶³. Γιατί εἶναι πολὺ φοβερὸ στ' ἀλήθεια ν' ἀφαιρεθεῖ κάτι ἀπὸ ὅσα ἔχουν ἁγιασθεῖ κι ἀφιερωθεῖ γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Θά δεχθεῖ ἴση ποινή, και δὲν θά εἶναι μικρὴ ἡ κατηγορία ἂν δὲν ἐκπληρωθοῦν ὅσα ἔχει ὑποσχεθεῖ. Γιατί λέγει «Παιδί μου, ἂν κάνεις τάξιμο στον Κύριο, μὴν ἀργήσεις νὰ τό ἐκπληρώσεις καλύτε- ρα νὰ μὴν τάξεις, παρὰ νὰ τάξεις και νὰ μὴ τό ἐκπληρώσεις»⁶⁴. Καὶ ὁ θεοσέσιος Δαβὶδ ψάλλει κάπου «Κάνετε τάμα και ἐκπληρώστε τό τάξιμό σας στον Κύριο τὸν Θεό σας»⁶⁵. Καὶ τὰ παιδιά τοῦ Ἥλει τιμω- ρήθηκαν κλέβοντας κάποια ἅγια και σφετεριζόμενοι θεῖα πράγμα- τα⁶⁴. Πῶς θά γίνει ἡ συγχώρηση κι αὐτῆς τῆς πράξης; Ἦ πῶς θά λύσει κανεὶς ἀπὸ αὐτὴ τὴν ποινὴ τό πόδι του και θά ἀπαλλαγεῖ; Πρῶτον ἂν καταβάλλει περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἀφαίρεσε. Γιατί λέγει

62. Ἐκκλ. 5, 3-4.

63. Ψαλμ. 75, 12.

64. Α' Βασ. 2, 12 ἔ.

θήσει γὰρ τὸ ἐπίπεμπτον, φησί, εἶτα κριὸν εἰς θυσίαν εἰ προσοίσειεν ἄνητόν. Τύπος ἂν εἴη τὸ χρῆμα Χριστοῦ, ὃν οἱ τῶν Ἰουδαίων προεστηκότες ἐξεπρίαντο τρόπον τινά, τριάκοντα δηναρίων, ἃ τῷ προδότη κατεβεντο μαθητῆ. Οὐκοῦν ἐν Χριστῷ καὶ τῶν εἰς Θεὸν
5 αἰτιαμάτων ἡ ἄφεσις.

Ὅτι δὲ καὶ τῶν εἰς ἀνθρώπους ἀδικημάτων ἀπαλλάξειεν ἂν αὐτός, ἀταλαίπωρον ἰδεῖν τὸν γείτονά τε καὶ ἐφεξῆς ἀνεγνωκόσι νόμον. Ἔχει δὲ οὕτω «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν, λέγων Ψυχὴ ἢ ἂν ἁμάρτη, καὶ περιδοῦσα παρίδη τὰς ἐντολάς Κυρίου,
10 καὶ ψεύσεται τὰ πρὸς τὸν πλησίον ἐν παραθήκῃ, ἢ περὶ κοινωνίας, ἢ περὶ ἄρπαγῆς, ἢ ἠδίκησέ τι τὸν πλησίον, ἢ εὔρεν ἀπώλειαν, καὶ ψεύσεται περὶ αὐτῆς, καὶ ὁμώσει ἀδίκως περὶ ἐνὸς ἀπὸ πάντων, ὧν εἰάν ποιήσῃ ὁ ἄνθρωπος, ἵστε ἁμαρτεῖν ἐν τούτοις. Καὶ ἔσται ἡνίκα εἰάν ἁμάρτη καὶ πλημμελήσῃ, καὶ ἀποδῶ τὸ
15 ἄρπαγμα ὃ ἤρπασεν, ἢ τὸ ἀδίκημα ὃ ἠδίκησεν, ἢ τὴν παραθήκην ἣτις παρετέθη αὐτῷ, ἢ τὴν ἀπώλειαν ἣν εὔρεν ἀπὸ παντὸς πράγματος, οὗ ὤμωσε περὶ αὐτοῦ ἀδίκως, καὶ ἀποτίσει αὐτὸ τὸ κεφάλαιον, καὶ τὸ ἐπίπεμπτον προσθήσει ἐπ' αὐτό, τίνος ἐστίν, αὐτῷ ἀποδώσει ἢ ἡμέρα ἐλεγχθῆ, καὶ τῆς πλημμελείας αὐτοῦ οἶσει τῷ
20 Κυρίῳ κριὸν ἀπὸ τῶν προσβάτων ἁμωμον, τιμῆς, εἰς ὃς ἐπλημμέλησε. Καὶ ἐξιλιάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔναντι Κυρίου, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ περὶ ἐνὸς ἀπὸ πάντων ὧν ἐποίησε καὶ ἐπλημμέλησεν ἐν αὐτῷ». Ὅρας τῆς ἀποκαθάρσεως ἐν ἴσῳ τρέχοντα καὶ πληρούμενον δι' ἀμφοῖν τὸν τρόπον; Ἐκτίσει γὰρ δὴ σὺν πλεονασμῷ καὶ
25 κριοῦ προσαγωγῆ· τὰ τε εἰς Θεὸν ἐγκλήματα, τὰ τε εἰς ἀδελφούς καὶ ὁμογενεῖς ἀποκρούεσθαι δεῖν ὁ νόμος εὖ μάλα διεκελεύετο. Μερικὴ δὲ οὕτι πον δικαίωσις ἐν Χριστῷ, τελεία δὲ μᾶλλον τοῦ κατασπιλοῦν εἰωθότος ἀπόνιψις τοιγάροισι καὶ ἔφασκεν «Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς
30 κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν». Εἰ δὲ τὸ κρίνεσθαι διαπέφενγεν, ὁ τὴν ἐν πίστει δικαίωσιν

Θὰ προσθέσει τὸ ἓνα πέμπτο, κι ἔπειτα ἂν προσφέρει γιὰ θυσία ἓνα κριάρι πού ἔχει ἀγοράσει. Τὸ πράγμα ὑποτυπώνει τὸν Χριστό, τὸν ὁποῖο οἱ προεστοὶ τῶν Ἰουδαίων ἀγόρασαν κατὰ κάποιον τρόπο γιὰ τριάντα ἀργύρια, πού πλήρωσαν στὸν προδότη μαθητή. Ἡ ἄφεση λοιπὸν καὶ τῶν πλημμελημάτων στὸν Θεὸ γίνεται μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό.

—“Ὅτι ὁμως θὰ τοὺς ἀπαλλάξει ὁ ἴδιος καὶ γιὰ τὰ ἀδικήματά τους στοὺς ἀνθρώπους, εἶναι εὐκολο νὰ τὸ δοῦμε, διαβάζοντας τὴν ἄμεση συνέχεια τοῦ νόμου, πού ἔχει ὡς ἐξῆς· «Μίλησε ὁ Κύριος στὸν Μωυσῆ καὶ τοῦ εἶπε· “Ἄν κάποιος ἀμαρτήσῃ καὶ ἀδιαφορήσῃ γιὰ τὶς ἐντολές τοῦ Κυρίου καὶ πεῖ ψέματα στὸν πλησίον του γιὰ κάποιον ἐνέχυρο πού τοῦ ἔδωσε ἢ γιὰ δάνειο ἢ γι’ ἀρπαγή, ἢ ἀδίκησε σὲ κάποιον πλησίον του, ἢ βρῆκε ἀντικείμενο πού χάθηκε καὶ πεῖ ψέματα γι’ αὐτό, καὶ πάρει ὄρκο ψεύτικο γὰρ ἓνα ἀπὸ αὐτά, ὅσα κάνει ὁ ἀνθρώπος, ὥστε νὰ ἀμαρτήσῃ σ’ αὐτά. “Ἄν λοιπὸν ἀμαρτήσῃ καὶ κάνει τὸ πλημμέλημα, ἔπειτα θ’ ἀποδώσῃ ὅ,τι ἔχει ἀρπάξῃ, ἢ θ’ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀδικία πού ἔκανε, ἢ θὰ ἐπιστρέφῃ τὸ ἐνέχυρο ἢ τὸ χαμένο ἀντικείμενο πού βρῆκε, γιὰ τὸ ὁποῖο πῆρε ὄρκο ψεύτικο, καὶ θὰ ἀποδώσῃ τὸ ἴδιο προσθέτοντας καὶ τὸ ἓνα πέμπτο· θὰ τὸ ἐπιστρέφῃ σ’ αὐτὸν πού ἀνήκει τὴν ἡμέρα πού θὰ ἐλεγχθεῖ. Γιὰ τὸ πλημμέλημά του θὰ προσφέρει στὸν Κύριο κριάρι ἀπὸ τὰ πρόβατά του χωρὶς ἐλάττωμα ἀνάλογης ἀξίας μὲ τὸ ἀδικημά του. Ὁ ἱερέας θὰ ἐξιλεώσει γι’ αὐτὸν τὸν Κύριο καὶ θὰ τοῦ συγχωρηθοῦν ὅλα ὅσα ἀμαρτήσῃ καὶ πλημμέλῃ»⁶⁶. Βλέπεις πῶς ὁ τρόπος τῆς κάθαρσης προχωρεῖ τὸ ἴδιο καὶ ἐκπληρώνεται καὶ στὰ δύο πλημμελήματα; Γιατὶ θὰ πληρώσῃ μὲ ἐπιπλέον καταβολὴ καὶ προσφορά κριαριοῦ. Ὁ νόμος ὄριζε πολὺ σωστὰ νὰ καθαίρονται τόσο οἱ παραβάσεις πρὸς τὸν Θεό, ὅσο καὶ τὰ ἐγκλήματα πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ἰδιοῦ γένους. Μὲ τὸν Χριστὸ ὁμως δὲν πραγματοποιεῖται μερικὴ κατὰ κάποιον τρόπο σωτηρία, ἀλλὰ τέλεια ἀπόληψη τῶν ῥύπων πού συνήθως μολύνουν. Γι’ αὐτὸ καὶ ἔλεγε· «Σᾶς διαβεβαιώνω, ὅτι ὁποῖος πιστεύει σ’ ἐμένα, ἔχει ζωὴ αἰώνια, καὶ δὲν θὰ βρεθεῖ ὑπόλογος τὴν τελικὴ κρίση, ἀλλὰ ἔχει ἤδη περάσει ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωὴ»⁶⁶. Κι ἂν ἐξέφυγε τὴν κρίση ὁποῖος ἐπέτυχε τὴ σωτηρία μὲ τὴν πίστη μέσω τοῦ

66. Ἰω. 6, 47. 5, 24.

εἰσποιητὴν ἔχων διὰ Χριστοῦ, πᾶσά πως ἀνάγκη λέγειν ὡς διέδρα τὰ ἐγκλήματα καὶ τρόπος αἰτιαιμάτων ἰσχύσειεν ἂν οὐδεὶς, κατὰ γε τοιοῦδε, φημί. «Θεὸς γὰρ ὁ δικαίων, τίς ὁ κατακρίνων;».

Οὐκοῦν τοῖς λελυπημένοις τῶν ἀδελφῶν, διὰ πραγμάτων ἀπο-
5 λογούμενοι, τὴν ἐν Χριστῷ δικαίωσιν ἐτοιμοτάτην εὐρήσομεν. Οὕτω καὶ Ζαχαῖος ὁ τελώνης κεκλημένος εἰς ἀποστολήν, οὐχ ὡς ἔψεται μόνον τῷ κεκληκότη κατεπηγγέλλετο, ἀλλὰ καὶ πάντα ὅσα ἂν ἠδίκησεν ἀποδώσειεν ἐν τετραπλῷ. Χρῆναι γάρ, οἶμαι, τοὺς μέλ-
λοντας ἐν γε δὴ σφίσιν αὐτοῖς ἔνοικον διὰ τοῦ Πνεύματος ποιεῖ-
10 σθαι Χριστόν, προαπονίζεσθαι ρύτους καὶ προαποσμήχειν ἐγκλή-
ματα, λαμπρὰν δὲ οὕτω καὶ ἀκηλίδωτον ἀποφαίνειν αὐτῷ τὴν
ιδίαν ψυχὴν, καθάπερ ἀιέλει καὶ ὁ θεσπέσιος Μελωδὸς ἐν καλῷ
· τῆς τοιαύτης ἀρετῆς γεννῶς, ἀνεφώνει λέγων «Ἐτοίμη ἡ καρδία
μου, ὦ Θεός, ἐτοίμη ἡ καρδία μου, ἄσομαι καὶ ψαλῶ». Ὡσπερ γάρ
15 καθαροῖς μὲν οὖσι τοῖς ἐρίοις ἐνιζάνουσιν αἱ βαφαί, εἰ δὲ ρύπου τι
μέτεισι λείψανον, εὐαπόβλητον εὐθύς τὸ εἰσκεκρυμένον, καὶ ἀσφα-
λῆ τὴν ἔδραν οὐκ ἔχον ἐν αὐτοῖς, οὕτω καὶ ἡ Χριστοῦ μέθεξις, ταῖς
μὲν ἀγίαις καὶ καθαραῖς εἰσδύεται ψυχαῖς, ταῖς δὲ μὴ σθῆτως ἐχού-
σαις, οὐδ' ἂν ὄλως ἐνιζήσειεν «Ἅγιον γὰρ πνεῦμα σοφίας φεύξε-
20 ται δόλον», κατὰ τὸ γεγραμμένον, «καὶ οὐ κατοικήσει ἐν σώματι
κατάχρεω ἁμαρτίας». Οὐκοῦν θεραπεύοντες τοὺς ἠδικημένους,
καὶ τοῖς εἰς φιλίαν κατορθώμασι τᾶς τῶν ἀδελφῶν ἀποκείροντες
λύπας, αἰτίας ἑαυτοῦς ἀπάσης ἀπαλλάξομεν, καὶ τὴν ἐν Χριστῷ
κερδανοῦμεν ἄφεσιν.

25 ΠΑΛΛ. Ὁρθότατα ἔφης.

ΚΥΡ. Βούλει δὴ τούτοις καὶ ἐτέρους ἐννοιῶν ἐπισυλλέγοντες
τρόπους, τά τε ἐκ μολυσμῶν ἐγκλήματα, καὶ τὰ ἐφ' ἐκάστῳ τεθε-
σπισμένα πρὸς ἀποκάθαρσιν ἐξηγώμεθα;

ΠΑΛΛ. Πάνν μὲν οὖν, ἀμφιλαφεστέραν γὰρ οὕτω τὴν ὄνησιν
30 ἐξεργάσαιτ' ἂν ἡμῖν ὁ ἐπὶ τῷδε λόγος.

67. Ρωμ. 8, 34.

68. Ψαλμ. 56, 8.

Χριστοῦ, εἶναι ἀνάγκη ἀπόλυτη νὰ λέμε ὅτι ξέφυγε τὶς παραβάσεις, καὶ κανένας τρόπος κατηγορίας δὲν μπορεῖ νὰ ἰσχύσει, ἐννοῶ ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Γιατί «Ὁ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ σώζει, καὶ ποιὸς μπορεῖ νὰ καταδικάσει;»⁶⁷.]

Ἄν λοιπὸν τοὺς ἀδελφοὺς μας ποὺ λυπήσαμε τοὺς ἱκανοποιήσομε ἔμπρακτα, θὰ βροῦμε πανέτοιμη τὴ σωτηρία μας στὸν Χριστό. Ἔτσι καὶ ὁ Ζακχαῖος ὁ τελώνης, ὅταν κλήθηκε γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ἀποστόλου, ἔδωσε ρητὴ ὑπόσχεση, ὅχι μόνο ὅτι θ' ἀκολουθήσει αὐτὸν ποὺ τὸν κάλεσε, ἀλλὰ καὶ ὅτι καὶ θὰ ἐπιστρέψει τετραπλάσια ὅσα εἶχε εἰσπράξει μὲ ἀδικο τρόπο. Πρέπει δηλαδή, νομίζω, ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ κάνουν ἔνοικο τῆς ψυχῆς τους τὸν Χριστὸ μὲ τὴ χάρις τοῦ Πνεύματος, νὰ ἀποπλένουν προηγουμένως τοὺς ρυτίπους καὶ νὰ καθαίρονται ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα, καὶ ἔτσι νὰ παρουσιάζουν στὸν Χριστὸ λαμπρὴ καὶ ἀκ. κλίδα τὴν ψυχὴ τους. Ἔτσι ἀκριβῶς ἔκανε καὶ ὁ θεσπέσιος Ψαλμωδός, ὁ ὁποῖος, ὅταν ἔφτασε στὴν ὠραία αὐτὴν ἀρετὴ, ἀναφωνοῦσε λέγοντας: «Εἶναι ἔτοιμη ἡ καρδιά μου, Θεέ μου, εἶναι ἔτοιμη ἡ καρδιά μου· θὰ σοῦ ἀναπέμψω ὕμνους καὶ ψαλμοὺς»⁶⁸. Ὅπως οἱ βαφῆς παραμένουν στὰ μαλλιά ὅταν εἶναι καθαρὰ, ἐνῶ ἂν εἶναι βρώμικα, ἡ βαφὴ ἀποβάλλεται εὐκόλα καὶ δὲν ἔχει ἔξασφαλισμένη τὴν παραμονὴ τῆς σ' αὐτὰ, ἔτσι καὶ ἡ μέθεξις τοῦ Χριστοῦ εἰσχωρεῖ δέβαια στὶς ἅγιες καὶ καθαρὲς ψυχές, στὶς μὴ καθαρὲς ὅμως μὲ κανένα τρόπο δὲν μπορεῖ νὰ παραμείνει. Γιατί, σύμφωνα μ' αὐτὸ ποὺ ἔχει γραφεῖ, «Τὸ ἅγιο Πνεῦμα μὲ τὴ σοφία τοῦ ἀποφεύγει τὶς δόλιες ψυχές, καὶ δὲν θὰ κατοικήσει σὲ σῶμα γεμάτο ἀπὸ ἁμαρτίες»⁶⁹. Ἄρα λοιπὸν, ἀποκαθιστώντας αὐτοὺς ποὺ ἀδικήσαμε καὶ ἀφαιρώντας τὶς λυτὲς τῶν ἀδελφῶν μας μὲ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης μας, θ' ἀπαλλάξομε τὸν ἑαυτὸ μας ἀπὸ κάθε κατηγορία καὶ θὰ κερδίσομε τὴν ἄφεση μὲ τὴν μεαίτευση τοῦ Χριστοῦ.

ΠΑΛΛ. Μίλησες πολὺ ὀρθά.

ΚΥΡ. Θέλεις ἔκτος ἀπὸ αὐτὰ ποὺ εἶπαμε νὰ συλλέξομε καὶ ἄλλες διαφορὲς γνῶμες, καὶ νὰ ἐξηγήσομε τὰ ἐγκλήματα ἀπὸ διαφοροὺς μολυσμοὺς καὶ ὅ,τι ἔχει νομοθετηθεῖ γιὰ τὴν ἀποκάθαρση καθενός;

ΠΑΛΛ. Καὶ πάρα πολὺ δέβαια. Γιατί ἡ συζήτηση αὐτὴ θὰ κάνει πλουσιότερη γιὰ μᾶς τὴν ὠφέλεια.

69. Σοφ. Σολ. 1, 5.

ΚΥΡ. Γέγραπται τοίνυν ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν, λέγων· Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐξαποστεύατωσαν ἐκ τῆς παρεμβολῆς πάντα λεπρόν, καὶ πάντα γονορροῖν, καὶ πάντα ἀκάθαρτον ἐπὶ ψυχῇ, ἀπὸ ἀρσενικοῦ ἕως θηλυκοῦ, 5 ἐξαποστεύατε ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ οὐ μὴ μιανοῦσι τὰς παρεμβολὰς αὐτῶν, ἐν οἷς ἐγὼ καταγίνομαι ἐν αὐτοῖς». Ὅτι μὲν οὖν τοῖς ἐξ ἀνάγκης κατ' ἀβουλῆτως συμβαίνουσιν οὐκ ἂν, οἶμαι, δόξειεν εἰκότως ἐπιτιμᾶν ὁ νόμος ἡμῖν ἐν τούτοις, παντί τῳ σαφές κολάζεται γὰρ ἀνθ' ὅτου, τὸ σώματος πάθος, καὶ τὴν ἐκ νόμου κα- 10 τάρρησιν ὅπως ἂν ἔχοι δικαίαν, ὁ σαρκικαῖς ἀρρωστίαις περιπεσών; Σοφὸν οὖν ἄρα καὶ ἀναγκαῖον εἰς εἰκόνα καὶ τύπον τῶν ἐν ψυχῆι νοσημάτων δέχεσθαι τὰ σωματικά. Εἴη γὰρ ἂν οὔτε πνευματικὸς ὁ νόμος, καὶ ψῆφος ὅσια τὰ ἐφ' ἐκάστῳ παρὰ Θεοῦ κατὰ καιροὺς κεχρησμοδημένα, οὐχὶ τοὺς ἀνεθελήτοις ἐναλόντας νό- 15 σοις, ταῖς δίκαις ὑπάγοντα, ἀλλ' οἷς ὁ τοῦ πλημμελεῖσαι λόγος, ὅσιαν ἂν ἔχοι τὴν ἐπίπληξιν.

ΠΑΛΛ. Ὡς εὐγε δὴ φῆς

ΚΥΡ. Ἀποπέμπεσθαι μὲν οὖν τῆς παρεμβολῆς προστέταχε λεπρόν, ἰσχυροτάτην δὲ λίαν ἐπ' αὐτῷ ποιεῖται τὴν βάσανον, καὶ 20 δοκιμάζεσθαι δεῖν ἐπιτάττει τὴν νόσον, οὕτω λέγων «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν καὶ Ἀαρών, λέγων· Ἀνθρώπων εἴαν τινι γένηται ἐν δέρματι χρωτὸς αὐτοῦ οὐλὴ σημασίας τηλαυγῆς, καὶ γένηται ἐν δέρματι χρωτὸς αὐτοῦ ἀφῆ λέπρας, ἀχθήσεται πρὸς Ἀαρών τὸν ἱερέα, ἢ ἓνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ τῶν ἱερέων· καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς 25 τὴν ἀφήν ἐν δέρματι τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, καὶ ἢ θριξὶ ἐν τῇ ἀφῇ μεταβάλλῃ λευκῇ, καὶ ἢ ὄψις τῆς ἀφῆς ταπεινὴ ἀπὸ δέρματος τοῦ χρωτὸς, ἀφῆ λέπρας ἐστί, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς καὶ μιανεῖ αὐτόν. Ἐὰν δὲ καὶ τηλαυγῆς λευκῇ ἢ ἐν τῷ δέρματι τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, καὶ ταπεινὴ μὴ ἢ ἢ ὄψις αὐτῆς ἀπὸ τοῦ δέρματος, καὶ ἢ θριξὶ αὐτοῦ οὐ 30 μετέβαλε τρίχα λευκὴν, αὐτὴ δὲ ἐστὶν ἀμανρά, καὶ ἀφοριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν ἀφήν ἐπὶ τὰ ἡμέρας καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἀφήν τῇ ἡμέρᾳ τῇ

ΚΥΡ. "Έχει γραφεί λοιπόν στους 'Αριθμούς' «Μίλησε ὁ Κύριος σὸν Μωυσῆ καὶ τοῦ εἶπε· Νὰ πείς τοὺς Ἰσραηλίτες νὰ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν τόπο κατασκήνωσης κάθε ἄρρωστο ἀπὸ λέπρα καὶ γονόρροια καὶ κάθε ἀκάθαρτο ἄνθρωπο, ἄνδρα ἢ γυναῖκα, νὰ τὸν ἀπομακρύνουν ἔξω ἀπὸ τὸν τόπο κατασκήνωσης, γιὰ νὰ μὴ μολύνουν τὸν τόπο κατασκήνωσής τους, πού ἐγὼ ἐπισκέπτομαι»⁷⁰. "Ὅτι γιὰ ὅσα συμβαίνουν ἀπὸ ἀνάγκη καὶ χωρὶς τῆ θέλησὴ μας δὲν θὰ φανεῖ, νομίζω, ὅτι εὐλόγα μᾶς ἐπιτιμᾷ ὁ νόμος γι' αὐτὰ, εἶναι σαφὲς σὲ ὅλους. Γιὰ ποῖο λόγο δηλαδὴ νὰ τιμωρεῖται γιὰ τὸ σωματικὸ πάθος καὶ πῶς μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὅτι ἔχει δίκαιη κατάκριση ἀπὸ τὸ νόμο ὁποῖος ἔχει περιπέσει σὲ σωματικὲς ἀρρώστιες; Εἶναι ἐπομένως σοφὸ καὶ ἀναγκαῖο νὰ λάβομε τὰ σωματικὰ ὡς εἰκόνα καὶ τύπο τῶν ψυχικῶν νοσημάτων. Γιατί ἔτσι θὰ εἶναι ὁ νόμος πνευματικὸς, καὶ ἀπόφαση ἱερὴ ὅσα κατὰ καιροὺς ἔχουν χρησιμοδηθεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ τὸν καθένα, ὄχι στέλλοντας σὲ δίκες τοὺς κυριευμένους ἀπὸ ἀκούσιες ἀρρώστιες, ἀλλὰ αὐτοὺς πού ἡ αἰτία τῆς παράβασής τους ἔχει δίκαια τὴν ἐπίπληξη.

ΠΑΛΛ. Πολὺ ὠραῖα τὸ εἶπες.

ΚΥΡ. Πρόσταξε λοιπόν ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν τόπο κατασκήνωσης ὁ λεπρός, καὶ κάνει τὴν ἐξέτασή του λεπτομερέστατη, καὶ προστάζει ὅτι πρέπει νὰ ὑποβάλλεται σὲ ἐξέταση ἢ ἀρρώστια, λέγοντας τὰ ἐξῆς· «Μίλησε ὁ Κύριος σὸν Μωυσῆ καὶ τὸν 'Ααρὼν καὶ τοὺς εἶπε· "Ἄν παρουσιασθεῖ στὸ δέρμα τοῦ σώματος ἑνὸς ἀνθρώπου μὰ πληγὴ εὐδιάκριτη ἀπὸ μακριὰ καὶ παρουσιασθεῖ στὸ δέρμα τοῦ σώματός του κάποιο σημάδι λέπρας, θὰ ὀδηγηθεῖ σὸν 'Ααρὼν τὸν ἀρχιερέα ἢ σὲ ἕναν ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τοὺς ἱερεῖς. Θὰ παρατηρήσει ὁ ἱερέας τὸ σημάδι πάνω στὸ δέρμα τοῦ σώματός του, καὶ ἂν οἱ τρίχες στὸ μέρος ἐκεῖνο ἀλλάξουν καὶ γίνουν λευκὲς καὶ τὸ σημάδι εἶναι χαμηλότερο ἀπὸ τὸ δέρμα, τότε εἶναι σημάδι λέπρας· θὰ τὸ δεῖ αὐτὸ ὁ ἱερέας καὶ θὰ τὸν κρίνει ἀκάθαρτο. "Ἄν ὅμως τὸ σημάδι εἶναι πάνω στὸ δέρμα του λευκὸ καὶ εὐδιάκριτο, δὲν εἶναι ὅμως χαμηλότερο ἀπὸ τὸ δέρμα καὶ οἱ τρίχες δὲν ἄλλαξαν σὲ ἄσπρες, ἀλλ' εἶναι σκοτεινότερες, ὁ ἱερέας θὰ τὸν χωρίσει ἀπὸ τοὺς ἄλλους λόγω τοῦ σημαδιοῦ ἑπτὰ ἡμέρες. Τὴν ἑβδόμη ἡμέρα ὁ ἱερέας θὰ δεῖ πάλι τὸ σημάδι καὶ

70. 'Αριθμ. 5, 1-3.

ἑβδόμη, καὶ ἰδοὺ ἡ ἀφή μένει ἐναντίον αὐτοῦ, οὐ μετέπεσεν ἡ ἀφή ἐν τῷ δέρματι, καὶ ἀφοριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεὺς ἑπτὰ ἡμέρας τὸ δεύτερον, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ τὸ δεύτερον. Καὶ ἰδοὺ ἀμαυρὰ ἡ ἀφή, οὐ μετέπεσεν ἡ ἀφή ἐν τῷ δέρματι, καὶ 5 καθαριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεὺς σημασία γάρ ἐστι. Καὶ πλυνόμενος τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καθαρὸς ἔσται. Ἐὰν δὲ μεταβαλοῦσα μεταπέση ἡ σημασία ἐν τῷ δέρματι, μετὰ τὸ ἰδεῖν αὐτὸν τὸν ἱερέα τοῦ καθαρίσαι αὐτόν, καὶ ὀφθήσεται τὸ δεύτερον τῷ ἱερεῖ, καὶ ὄψεται αὐτόν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδοὺ μετέπεσεν ἡ σημασία ἐν τῷ δέρματι, καὶ μιανεῖ 10 αὐτὸν ὁ ἱερεὺς λέπρα ἐστίν».

Ἰσχυρομυθία μὲν οὖν τὸ χρῆμά ἐστιν, ὧ Παλλάδιε, καὶ οὐχ ἔτοιμος ἔλεῖν ὁ ἐπὶ τοῖσδε λόγος. Ἀναγκαῖον δὲ οἶμαι, συνενεγκόντα τὸν νοῦν, ὡς ἐν ὀλίγοις εἰπεῖν, τὸ τί ἂν θούλοιτο δηλοῦν ὁ νόμος. Προεξηγήσομαι δὲ τέως τοῦ πάθους τὴν διαφορὰν. Λέπρα μὲν οὖν 15 τοῖς ἀνθρωπίνοις σώμασι παγκάλεπτόν ἐστι πάθος καὶ δυσδιάφυκτον καὶ βροδόν συμβαίνει δὲ κατὰ νέκρωσιν. Κοιλιίνεται μὲν γὰρ τὸ τραῦμα εὐθύς δαπανωμένου τοῦ δέρματος, καὶ εἰς βάθος αἰεὶ συνιζάνοντος, ἅτε δὴ καὶ διερπούσης αἰεὶ πρὸς τὸ κάτω τῆς φθορᾶς. Ὅθεν τοι, καθάπερ ἐγώ μαι, καὶ ἡ θριξὶ ἐπανθοῦσα τοῖς τόποις 20 μαραινομένη, καταλευκαίνεται, καὶ οἰονεῖ τι φυτὸν τῇ ὑποκεμένην συγκαταφθεῖρεται γῆ. Λέπρα μὲν οὖν τὸ τοιόνδε πάθος. Λεύκη δὲ πάλιν ἀρρώστημα σαρκικὸν τῇ λέπρα προσεοικὸς, πλὴν οὐκ ἐνίησι τὸ λυποῦν εἰς βάθος, οὔτε μὴν εἰσπέμπει τοῖς ἔσω τῆς νόσου τὴν αἰσθησιν, ἐπινίχεται δὲ ὥσπερ ἄκρω τε, καὶ μόλις ἐπανθοῦσα τῷ 25 σώματι, καὶ οὐδὲ τρίχα μεθίστησιν εἰς τὸ λευκόν, οὔτε μὴν ἀκαθέκτως εὐρύνεται, ἀλλ' ὀλίγοις κομιδῇ τοῖς ἐπικουρήμασιν ἐνκόλως ἀνασειράζεται, καὶ ὑπονοστεῖ πρὸς ὑγιᾶς ἢ ἐπανθοῦσα σάρξ.

Οὐκοῦν ἡ μὲν λέπρα νέκρωσις ὁμολογουμένη, ἐν ὑποψίαις δὲ πως τῆς λέπρας ἢ λεύκη, οὐ μὴν ἔτι καὶ τὸ αὐτὸ κατὰ ἀλήθειαν, λέ- 30 πρα καὶ νέκρωσις. Καταψηφίζεται τοίνυν ὁ νόμος τοῦ λεπροῦ τὸ ἀκάθαρτον, ὡς ἤδη παθόντος τὴν νέκρωσιν. Ἀνίησι δὲ τοῦ ἐγκλή-

ἂν δεῖ ὅτι τὸ σημάδι παραμένει καὶ δὲν ἄλλαξε καθόλου, θὰ τὸν χωρίσει γιὰ δευτέρα φορά γιὰ ἄλλες ἑπτὰ ἡμέρες, καὶ τὴν ἕβδομη ἡμέρα θὰ τὸν δεῖ ὁ ἱερέας γιὰ δευτέρα φορά. Καὶ ἂν δεῖ πάλι ὅτι τὸ σημάδι εἶναι μαῦρο, καὶ δὲν ἄλλαξε οὔτε ἀπλώθηκε, τότε ὁ ἱερέας θὰ τὸν κρίνει καθαρό. Τὸ σημάδι αὐτὸ δείχνει. Ἐκεῖνος θὰ πλύνει τότε τὰ ρούχα του καὶ θὰ εἶναι καθαρός. Ἐάν ὅμως ἀλλάξει τὸ σημάδι καὶ ἀπλωθεῖ στὸ δέρμα, ἀφοῦ τὸν δεῖ ὁ ἱερέας γιὰ νὰ τὸν βγάλει καθαρό, θὰ παρουσιασθεῖ γιὰ δευτέρα φορά στὸν ἱερέα καὶ θὰ τὸν δεῖ ὁ ἱερέας. Κι ἂν ἔχει ἀλλάξει τὸ σημάδι στὸ δέρμα, θὰ τὸν βγάλει ὁ ἱερέας ἀκάθαρτο, γιατί ἔχει λέπρα»⁷¹.

Τὸ πράγμα ἔχει μεγάλη λεπτολογία, Παλλάδιε, καὶ δὲν μπορεῖ εὐκόλα νὰ βρεθεῖ τὸ νόημά του. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη, νομίζω, νὰ συνοψίσουμε τὸ νόημα καὶ νὰ ποῦμε μὲ λίγα λόγια τί θέλει νὰ δηλώσει ὁ νόμος. Θὰ ἐξηγήσω προηγουμένως τὴ διαφορά αὐτῆς τῆς ἀρρώστιας. Ἡ λέπρα εἶναι βαρύτερη ἀρρώστια στὰ ἀνθρώπινα σώματα, θεραπεύεται δύσκολα, κατατρῶγει τὴ σάρκα, καὶ προκαλεῖ τὴ νέκρωσή της. Βαθαίνει δηλαδή ἀμέσως τὸ τραῦμα, ἀφοῦ καταφαγωθεῖ τὸ δέρμα, καὶ προχωρεῖ ὄλο καὶ περισσότερο σὲ βάθος, ἐπειδὴ ἡ φθορὰ σύρεται πάντοτε πρὸς τὰ κάτω. Γι' αὐτὸ λοιπὸν, ὅπως ἐγὼ νομίζω, καὶ οἱ τρίχες ποὺ ὑπάρχουν στὰ σημεῖα αὐτὰ μαραίνονται καὶ ἀσπρίζουν καὶ σὰν τὰ φυτὰ καταστρέφονται μαζὶ μὲ τὴ γῆ ὅπου εἶναι φυτρωμένες. Αὐτὸ τὸ πάθος λοιπὸν εἶναι ἡ λέπρα. Ἡ λεύκη πάλι εἶναι ἀσθένεια τῆς σάρκας, ποὺ μοιάζει μὲ τὴ λέπρα, ἀλλὰ δὲν προκαλεῖ πληγὴ σὲ βάθος, οὔτε παραπέμπει τὴν αἴσθησιν τῆς νόσου στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σώματος, ἀλλὰ ἐπιπλέει κατὰ κάποιον τρόπο καὶ μόλις ποὺ ἀπλώνεται στὴν ἐπιφάνεια τοῦ σώματος, καὶ οὔτε τίς τρίχες μεταβάλλει σὲ λευκές, οὔτε ἀπλώνεται ἀσυγκράτητη, ἀλλὰ μὲ πολὺ λίγα φάρμακα εὐκόλα ἀνακόπτεται καὶ ἐπιστρέφει ἢ σάρκα στὴν κατάστασιν ὑγείας.

Ἡ λέπρα λοιπὸν εἶναι ὁμολογούμενη νέκρωση, ἐνῶ ἡ λεύκη εἶναι ὑπόνοια λέπρας καὶ πάλι ὅμως δὲν εἶναι ἴδια στὴν πραγματικότητα ἡ λέπρα καὶ ἡ νέκρωση. Ὁ νόμος λοιπὸν καταδικάζει τὸν λεπρὸ ὡς ἀκάθαρτο, ἐπειδὴ ἔχει ἤδη ὑποστῆ τὴ νέκρωση, ἀπαλλάσσει ὅμως ἀπὸ τὸ ἔγκλημα αὐτὸν ποὺ πάσχει ἀπὸ λεύκη, ἐπειδὴ εἶναι

71. Λευϊτ. 13, 1-8.

ματος, τὸν λεύκην ἠρρωστηκότα, ὡς ἐν ὑποψίαις μὲν γεγονότα τοῦ
 λεπρᾶν, οὐ μὴν ἔτι καὶ λελερωμένον. Τοιγάρτοι, φησὶν, εἰ γένοιτο
 οὐλή σημασίας καὶ ἀφή λέπρας καὶ κοιλοτέρα ἢ ὄψις τοῦ δέρμα-
 5 τος, καὶ μὴν καὶ τριχὸς εἰς λευκότητα μεταβολή, συναποθησκοῦ-
 γάρ εἰς βάθος ἢ νέκρωσις. Εἰ δὲ δὴ γένοιτό τις λεύκη σημασίας,
 δίχα κοιλότητος τῆς ἐν δέρματι, καὶ τριχὸς εἰς λευκότητα μεταβο-
 λῆς, δοκιμαζέσθω, φησί, παρὰ τοῦ ἱερέως, καὶ ἀφοριζέσθω δεύ-
 10 τερον τὸ ἀπεικὸς γὰρ οὐδέν, ὡς καὶ αὐτὴ τῶν ἡμερῶν ἢ παρᾶτα-
 σις, τὸ ἀρρώστημα βασανίζουσα, παραδείξειεν ἂν ἔσθ' ὅτε τοῖς
 ἐρευνῶσι τὸ ἀκριβές. Ἡ μὲν γὰρ θριξὶς ὑπομένει τὸ ἑτερόχρονον, κοι-
 λαινομένου τοῦ δέρματος, μετακεχώρηκε δὲ πρὸς λέπραν ἢ λεύκη.
 Οὐδενὸς δὲ τούτων γεγονότος, «Ἀνεισθῶ», φησί, «τῆς αἰτίας». Οὐ
 γάρ τοι λέπρα τὸ πάθος, ἀλλὰ τὸ λέπρα προσεικὸς, καὶ ἀγχοῦ δὴ
 15 μάλα, τοῦτ' ἔστιν ἢ λεύκη. Ὁ μὲν οὖν ἐν προχείρῳ λόγος καὶ ἢ τοῦ
 πράγματος διασάφησις ἀποκρῶσαν ἔχει τὴν παράθεσιν. Ἀλλὰ φέ-
 ρε λέγωμεν τὰ πνευματικά, καὶ τῶν εἰς νοῦν τε καὶ κεκρυμμένων
 ἐννοιῶν ἀπτόμεθα.

ΠΑΛΛ. Ὡς καλὸν τὸ χρῆμα καὶ ὄνησιφόρον.

20 ΚΥΡ. Χρῆ τοίνυν ἡμᾶς τοὺς ἐν Χριστῷ ζωοποιουμένους, ζωο-
 ποιήσιν δὲ φημι τὴν πνευματικὴν, νεκρῶν ἔργων ἀποφοιτᾶν, καὶ
 ὡς ἀπωτάτω χωρεῖν, εἶεν δ' ἂν, οἶμαι, ταυτί, τὰ δι' ὧν ἂν γένοιτο
 κατανεκροῦσθαι ψυχὴν, καὶ ἀποψύχεσθαι νοῦν, ἀχαλίως ἐκνε-
 νευκότα πρὸς τὰ σαρκὸς τε καὶ κόσμου. Εἰ γὰρ ἔστιν ἀληθές, ὡς ὁ
 25 εἰς τὴν σάρκα στείρων, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν, καὶ οἱ κατὰ
 σάρκα ζῶντες Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται, ὅτι δὲ καὶ τεθνήξονται,
 πῶς ἂν εἴη λοιπὸν ἢ πόθεν ἀμφύλογον; Νεκρὸς οὖν ἄρα καὶ τοῖς
 τῆς νεκρότητος ἔργοις ἐνισχημένος, ὁ ψυχὴν τε καὶ νοῦν ἐκμεμολυ-
 σμένος, καὶ μὴν καὶ φανλότητος ἀνάπλευς κοσμικῆς. Καὶ νοητὴν
 30 ἀληθῶς, εἴπερ ἂν ἔλοιτό τις τὴν τοιάνδε λέπραν εἰπεῖν, οὐκ ἂν
 ἀμάρτοι τοῦ πρόποντος. Ἀκάθαρτος οὖν ὁ τοιοῦτος ἐν ὀφθαλμοῖς
 τοῦ Χριστοῦ. «Καταμιανεῖ γὰρ αὐτόν», φησὶν, «ὁ ἱερεύς». Ἀκού-

λεπρός κατὰ ὑπόνοια, χωρίς νὰ εἶναι ἀκόμα λεπρός πραγματικά. Λέγει λοιπόν ἂν παρουσιασθεῖ ἡ πληγή, πού εἶναι ἔνδειξη καὶ σημάδι λέπρας, καὶ ἐκεῖ βαθύνει τὸ δέρμα καὶ οἱ τρίχες μεταβληθοῦν σὲ ἄσπρες, πεθαίνοντας κι αὐτὲς μαζί μὲ τὴ σάρκα ὅπου φυτρώνουν, πρόκειται ὁπωσδήποτε γιὰ λέπρα. Γιατὶ ἡ νέκρωση προχωρεῖ σὲ βάθος. Ἐὰν παρουσιασθεῖ τώρα ἔνδειξη λεύκης, χωρίς τὸ βαθούλωμα τοῦ δέρματος καὶ τὴ μεταβολὴ τῶν τριχῶν σὲ ἄσπρες, νὰ ἐλέγχεται, λέγει, ἀπὸ τὸν ἱερέα καὶ νὰ τὸν ἀποχωρίσει γιὰ δευτέρα φορὰ. Δὲν εἶναι καθόλου παράδοξο, ἔξεταζόμενη αὐτὴ ἡ παράταση τῆς ἀσθένειας σὲ ἡμέρες, νὰ βρεθεῖ ἀπὸ αὐτοὺς πού ἐρευνοῦν τί ἀκριβῶς συμβαίνει. Γιατὶ ἀλλάζουν οἱ τρίχες χρῶμα, γίνεται βαθουλὸ τὸ δέρμα, καὶ ἡ λεύκη μετατρέπεται σὲ λέπρα. Ἐὰν δὲν συμβεῖ τίποτε ἀπὸ αὐτά, «Νὰ ἀπαλλαγεῖ», λέγει, «ἀπὸ τὴν κατηγορία». Γιατὶ δὲν εἶναι ἡ ἀσθένεια τοῦ λέπρα, ἀλλὰ κάτι πού μοιάζει μὲ λέπρα, καὶ μάλιστα πολὺ κοντινὴ τῆς, δηλαδή ἡ λεύκη. Ἡ πρόχειρη λοιπὸν ἔκθεσις καὶ διασάφηση τοῦ πράγματος ἔχει γίνεи ἱκανοποιητικὰ. Ἐμπρὸς τώρα ἄς μιλήσομε γιὰ τὰ πνευματικὰ νοήματα καὶ ἄς ἀσχοληθοῦμε μὲ τὶς κρυμμένες σ' αὐτὰ ἔννοιες.

ΠΑΛΛ. Πολὺ ὠραῖο τὸ θέμα καὶ ὠφέλιμο.

ΚΥΡ. Πρέπει λοιπὸν ἐμεῖς πού μᾶς ζωοποιεῖ ὁ Χριστός, καὶ ἐννοῶ τὴν πνευματικὴ ζωοποίησις, νὰ ἐγκεταλείπομε τὰ νεκρὰ ἔργα καὶ ν' ἀπομακρυνόμαστε ὅσο εἶναι δυνατόν. Τὰ ἔργα αὐτὰ εἶναι, νομίζω, αὐτὰ πού νεκρώνουν τὴν ψυχὴ καὶ ψυχραίνουν τὸ νοῦ πού τρέχει δίχως χαλινάρι στὰ πράγματα τῆς σάρκα καὶ τοῦ κόσμου. Γιατὶ, ἐφόσον εἶναι ἀληθές, ὅτι ὅποιος σπείρει στὴ σάρκα θὰ θερίσει ἀπὸ τὴ σάρκα φθορὰ, καὶ ὅτι ὅσοι ζοῦν σύμφωνα μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς σάρκα δὲν μποροῦν νὰ ἀρέσουν στὸν Θεό⁷², πῶς καὶ ἀπὸ πού μπορεῖ νὰ ἀμφιβάλλει κανεὶς ὅτι καὶ θὰ πεθάνουν; Εἶναι λοιπὸν νεκρὸς καὶ αἰχμαλωτισμένος στὰ ἔργα τῆς νεκρότητας ὅποιος ἔχει μολυνθεῖ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ νοῦ, ἀλλὰ καὶ εἶναι γεμάτος ἀπὸ τὴ φαιλότητι τοῦ κόσμου. Κι ἂν κάποιος θελήσει νὰ χαρακτηρίσει νοητὴ αὐτὴ τὴ λέπρα, δὲν θὰ κάνει λάθος στὸ ὀρθό. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ἀκάθαρτος στὰ μάτια τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ λέγει· «Ὁ ἱερέας θὰ τὸν χαρακτηρίσει ἀκάθαρτον». Ἐὰν ἀκούσει δηλαδή ἀπὸ τὸ θεῖο

σεται γὰρ ἐπὶ τοῦ θείου θήματος, τοῖς ἄγαν φιλαμαρτήμοισιν ἐνα-
 ρίθμιος ὢν «Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ, ἐργάται ἀνομίας, οὐκ οἶδα ὑ-
 μᾶς». Λεύκη γε μὴν καὶ οὐλή σημασίας παρεικαστέον τοὺς ἐν ψι-
 λαῖς ταῖς ἐπιθυμίαις κειμένους ἔτι, καὶ οὐπω πρὸς ἔργον ἤκοντας
 5 λογισμοῦ. Ἡ οὐχὶ δὴ φησὶ ὑπάρχειν ἀληθές, ὡς προαναθρόσκου-
 σιν ἐν ἡμῖν καὶ οἰονεῖ προανίσχουσι τῶν ἀποτελεσμάτων αἱ ἡδοναὶ
 καὶ λογισμοί, καλοῦντες ἐπὶ τι τῶν διαβεβλημένων ἐκ νόμου;

ΠΑΛΛ. Φημί· μεμνήσομαι γὰρ τοῦ μακαρίου Δαβὶδ λέγον-
 τος «Πρὸ τοῦ με ταπεινωθῆναι, ἐγὼ ἐπλήμμέλησα».

10 ΚΥΡ. Ὁρθότατα ἔφησεν πρὸ γὰρ τοι τῶν ἀποτελεσμάτων, γί-
 νεται δὴ πάντως ἐν πλημμελείαις ὁ νοῦς, προωδινήσας τὴν ἡδο-
 νήν, πλήν ἐν μόναϊς ἔτι ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ἁμαρτίας κειμένης.
 ἔστηκεν ἐν μεταίχμιῳ, πρὸς ἄμφω βλέπων ὁ νοῦς καὶ ἐλευθέρω-
 ἔχων ἐφ' ὅπερ ἂν ἔλοιτο τὴν ροπήν, καὶ πεπονθῶς οὐπω τὴν νέ-
 15 κρωσιν, ἀγχοῦ δὲ δὴ σφόδρα γεγονῶς τοῦ κακοῦ, καὶ ἐν ὠδίσιν
 ἔχων τὸ πάθος. Τοιοῦτονί τι σαφῶς καὶ ὁ τοῦ Σωτῆρος ἡμῖν ὑπε-
 φώνησε μαθητής. «Μηδεῖς», γὰρ φησι, «πειραζόμενος λεγέτω,
 ὅτι Ἀπὸ Θεοῦ πειράζομαι. Ὁ γὰρ Θεὸς ἀπειραστός ἐστὶ κακῶν,
 πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. Ἐκαστος δὲ πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας
 20 ἐπιθυμίας ἐξεκλόμενος καὶ δελεαζόμενος. Εἴτα ἡ ἐπιθυμία συλ-
 λαβοῦσα, τίκει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα, ἀποκνύει
 θάνατον».

ΠΑΛΛ. Ἀληθές.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν τὸ ἐκτεθνάναι τυχόν, ὡς ἐν λέπρᾳ, φημί τῇ
 25 νοσητῇ, καὶ ὡς ἐν πάθει τῷ κατὰ νέκρωσιν τὴν ἐξ ἁμαρτίας, οὐκ ἐν
 μόναϊς ἂν γένοιτο ταῖς ἐπιθυμίαις, ἀλλ' ἐν ταῖς ἐκθάσει τῶν ἀπο-
 τελεσμάτων, καὶ ἕως μὲν ἔστιν ἐν ὠδίσιν ἔτι τοῦ νοῦ τὸ κακόν,
 οὐπω νέκρωσις, οὐπω θάνατος οὐ γὰρ πᾶσα ἁμαρτία πρὸς θάνα-
 τον, ὡς ὁ τοῦ Σωτῆρος εἶρηκε μαθητής, ἀλλ' ἐν ὑποψίαις ἔτι τοῦ
 30 παθεῖν τὰ νεκροῦν εἰδότα. Ἐν δοκῆσει δέ πως ἡ ἀγχοῦ τῆς λέπρας,

73. Λουκᾶ 13, 27.

74. Ψαλμ. 118, 67.

βήμα, ὄντας καταριθμημένος με τοὺς μεγαλύτερους ἁμαρτωλοὺς: «Φύγετε ἀπὸ ἐμένα, ἐργάτες τῆς ἀνομίας, δὲν σᾶς γνωρίζω»⁷³. Μὲ τὴ λεύκη λοιπὸν καὶ τὸ σημάδι τῆς οὐλῆς πρέπει νὰ παρομοιάσομε αὐτοὺς ποὺ βρίσκονται ἀκόμα στὸ στάδιο τῶν ἀπλῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ δὲν ἔχουν ἀκόμα φτάσει σὲ ἔργο ἐπεξεργασμένο μὲ τὸ λογισμό. Ἡ δὲν νομίζεις πὼς εἶναι ἀλήθεια, ὅτι προβλαστάνουν μέσα μας καὶ κατὰ κάποιον τρόπο προηγούνται ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα οἱ ἡδονῆς καὶ οἱ λογισμοί, προτρέποντας σὲ κάτι ποὺ ὁ νόμος καταδικάζει;

ΠΑΛΛ. Καὶ βέβαια νομίζω. Θ' ἀναφέρω τὸν μακάριο Δαβὶδ ποὺ λέγει: «Προτοῦ διδαχθῶ ἀπὸ τὴν ταπείνωση, λόγω θλίψεων, ἐγὼ ἁμαρτήσα»⁷⁴.

ΚΥΡ. Μίλησες ὀρθότατα. Γιατὶ βέβαια πρὶν ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα προχωρεῖ ὅπωςδήποτε ὁ νοῦς σὲ πλημμελήματα, ὑποφέροντας πρῶτα ἀπὸ τοὺς πόνους τῆς ἡδονῆς, ὅμως, ἐπειδὴ ἀκόμα ἡ ἁμαρτία βρίσκεται μόνο στὶς ἐπιθυμίες, στέκεται σὲ μεταίχμιό, κοιτάζοντας ὁ νοῦς καὶ πρὸς τὰ δύο, καὶ ἔχει ἐλεύθερη τὴ ροπὴ γιὰ ὅποιο θελήσει, καὶ δὲν ἔχει ἀκόμα ὑποστῆ τὴ νέκρωση, ἀλλὰ εἶναι πολὺ κοντὰ στὸ κακὸ, καὶ αἰσθάνεται τὶς ὠδίνες γιὰ τὸ πάθος. Κάτι τέτοιο μὲ σαφήνεια μᾶς συμβούλεψε καὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Σωτῆρα: γιατί λέγει: «Κανένας ἀπὸ ὅσους δοκιμάζονται ἀπὸ τὸν πειρασμὸ νὰ μὴ λέγει, Ὁ Θεὸς μὲ βάζει σὲ πειρασμό. Γιατὶ ὁ Θεὸς οὔτε μπαίνει στὸν πειρασμὸ ἀπὸ τὸ κακὸ, οὔτε βάζει κάποιον σὲ πειρασμό. Καθένας μπαίνει σὲ πειρασμὸ ἀπὸ τὴ δική του ἐπιθυμία. Αὐτὴ τὸν παρασύρει καὶ τὸν ἔξαπατᾷ. Ἐπειτα ἡ ἐπιθυμία συλλαμβάνει τὸ κακὸ καὶ γεννᾷ τὴν ἁμαρτία, καὶ ἡ ἁμαρτία, ὅταν ὀλοκληρωθεῖ, φέρνει τὸ θάνατο»⁷⁵.

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΚΥΡ. Τὸ νὰ πεθάνει λοιπὸν κανεὶς, σὰν μέσα σὲ λέπρα, ἐννοῶ τὴ νοσητή, καὶ σὰν μέσα στὸ πάθος τῆς νέκρωσης ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες, δὲν πραγματοποιεῖται μὲ τὶς ἐπιθυμίες μόνο, ἀλλὰ καὶ ὅταν αὐτὲς γίνουν ἀποτελέσματα. Καὶ ὅσο εἶναι ἀκόμα τὸ κακὸ μέσα στὶς ὠδίνες τοῦ νοῦ, δὲν προξενεῖται ἀκόμα νέκρωση, δὲν προξενεῖται ἀκόμα θάνατος. Γιατὶ δὲν ὀδηγεῖ κάθε ἁμαρτία στὸ θάνατο, ὅπως εἶπε ὁ μαθητὴς τοῦ Σωτῆρα, ἀλλὰ αὐτὰ ποὺ προκαλοῦν τὴ νέκρωση βρίσκονται ἀκόμα σὲ ὑποψίες τοῦ πάθους. Ὡς ὑπόνοια ἢ κοντὰ στὴ λέπρα λέγα-

75. Ἰακ. 1, 13-15.

τὴν λεύκην ἐλέγομεν. Ὁψεται, φησίν, ὁ ἱερεὺς, τὸν τῷ πάθει κάτοχον, φημί δὴ τῇ λεύκῃ, καὶ εἰ μὲν ὄρατο μὴ μεταβάλλουσα πρὸς λέπρα, οὐ καταμιανεῖ αὐτόν, ἀφοριεῖ δὲ μᾶλλον· οὐ γὰρ ἀνεπίπληκτον παρὰ Θεῶ, κἂν γοῦν ἐν ἐπιθυμίαις καὶ ἀγγοῦ γενέσθαι 5 τοῦ κακοῦ. Εἰ δὲ παραιτοῖτο, φησί, τὸ πάθος τὴν μεταβολήν, οὐκ εἰς τὸ χειρὸν ἐκνευκός, καθαρὸς ἔστω, φησίν. Ἄριστον δὴ οὖν καὶ σωτήριον ἀληθῶς τό, παραιτεῖσθαι τὴν νέκρωσιν, τὴν ὡς ἐν ἔργοις φημί, καὶ αὐτοῖς ἤδη πως τοῖς ἀποτελέσμασι τὸν νοῦν ἀποψύχουσαν. Σοφὸν δὲ πρὸς τοῦτο, τὸ ἀπονεύειν εὖ μάλα πειρασθαι 10 τὰ πάθη, καὶ εἰ ἐν ψυλαῖς ἔτι ταῖς ἐπιθυμίαις ὄρατο συμβαίνοντα· τουτί γάρ, οἶμαι, ἐστὶ τὸ λέπρας αὐτῆς καὶ λεύκης ἀποφοιτᾶν· Διεπύθου γάρ ὅτι πλείστης ὄσης τὰ καθ' ἡμᾶς ἐποπτείας ἀξιοῖ Θεὸς κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὁ Ἐμμανοῦ, ἰ, ὁ μέγας ἡμῶν Ἀρχιερεὺς, καὶ προσίεται μὲν τὸ φαῦλον ἐκνευμμένους, ἐκπέμπει δὲ δὴ τῆς τῶν 15 ἁγίων παρεμβολῆς, εἰ καταθεῖτο μεμολυμένους.

ΠΑΛΛ. Ἀληθῆς ὁ λόγος.

ΚΥΡ. «Ἄγιοι γὰρ ἔσεσθε», φησίν, «ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι». Ἐπιτήρει δέ, ὅτι πλυνόμενον τὰ ἱμάτια τὸν τῆς αἰτίας ἀπηλλαγμένον, καθαρὸν ἔσεσθαι, φησί, τὴν δι' ὕδατος κάθαρσιν προαναφανῶν ὁ 20 νόμος, καὶ ὡς ἐν τύποις ἡμῖν τοῖς ἐν αἰσθήσει σωματικῇ, τὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καταγράφων μυστήριον.

ΠΑΛΛ. Συνίημι.

ΚΥΡ. Θεά δὴ οὖν, ὦ Παλλάδιε, τὸ πολὺ λίαν ἐντενὲς τοῦ νόμου. Μετατάττει γὰρ ὥσπερ τὰς ἐννοίας ἡμῶν ἐπὶ τὸ ἐναντίως 25 ἔχον, καὶ τὸ τελοῦν εἰς ὄνησιν διὰ παντὸς ὥσπερ ὑποφαίνει τρόπον.

ΠΑΛΛ. Πῶς δὴ φῆς;

ΚΥΡ. Ἐφη γὰρ πάλιν· «Καὶ ἀφή λέπρας, εἰ γένηται ἐν ἀνθρώπῳ καὶ ἤξει πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδοὺ οὐλὴ 30 λευκὴ ἐν τῷ δέσματι, καὶ αὕτη μετέβαλε τρίχα λευκὴν, καὶ ἀπὸ τοῦ ὑγιοῦς τῆς σαρκὸς τῆς ζώσης ἐν τῇ οὐλῇ, λέπρα παλαιουμένη ἐστὶν ἐν τῷ δέσματι τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, καὶ μιανεῖ αὐτόν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἀφοριεῖ αὐτόν, ὅτι ἀκάθαρός ἐστιν. Ἐὰν δὲ ἀνθοῦσα ἐξανθήσῃ

με πώς βρίσκεται ή λεύκη. Θά δεῖ, λέγει, ό ιερέας αυτόν πού κατέχεται από τό πάθος, έννοώ τή λεύκη· κι άν φαίνεται ότι δέν μεταβάλλεται σέ λέπρα, δέν θά τόν χαρακτηρίσει ακάθαρτον, αλλά μάλλον θά τόν χωρίσει από τούς άλλους. Γιατί ό Θεός δέν αφήνει χωρίς επίπληξη και τήν επιθυμία και τό πλησίασμα στο κακό. Κι άν τό πάθος, λέγει, δέν προχωρήσει στη μεταβολή και δέν έξελιχθεί στο χειρότερο, ως χαρακτηριωθεί, λέγει, καθαρός. Είναι λοιπόν άριστο κι άληθινά σωτήριο ν' αποφεύγει κανείς τή νέκρωση, έννοώ τήν προερχόμενη από τά έργα, και νά σβήνει κατά κάποιον τρόπο τή θερμη του νου στα ίδια τά αποτελέσματα. Έκτός από αυτό, είναι σοφό νά προσπαθοῦμε ν' αποφεύγομε τά πάθη, όταν ακόμα τά βλέπομε νά διαγράφονται σέ άπλές επιθυμίες· γιατί αυτό σημαίνει, νομίζω, τό νά απομακρύνεται κανείς από τή λέπρα και τή λεύκη. Γιατί έχεις μάθει, ότι πολύ μεγάλη παρακολούθηση απαιτεί· ιά τά σχετικά με μās ό κατά φύση Θεός Έμμανουήλ, ό μέγας Άρχιερέας μας, και μās δέχεται βέβαια όταν έχομε πλυθεί από τό φαῦλο, μās απομακρύνει όμως από τό χώρο διαμονής των άγιων, εάν μās αντικρύσει μολυσμένους.

ΠΑΛΛ. Ό λόγος σου είναι άληθινός.

ΚΥΡ. Γιατί λέγει· «Γίνεστε άγιοι, γιατί κι εγώ είμαι άγιος»⁷⁶. Και πρόσχε ότι, αφού πλύνει τά φορέματά του αυτός πού απαλλάχθηκε από τήν ένοχή, θά είναι, λέγει, καθαρός, προαναγγέλλοντας ό νόμος τήν κάθαρση με τό νερό, και σαν με τύπους σωματικούς μās διαγράφει τό μυστήριο του βαπτίσματος.

ΠΑΛΛ. Το άντιλαμβάνομαι.

ΚΥΡ. Πρόσχε λοιπόν, Παλλάδιε, τήν υπερβολική φροντίδα του νόμου. Γιατί μεταβάλλει τις σκέψεις μας στο αντίθετο και με κάθε τρόπο υποδηλώνει αυτό πού συντελεί στην ώφέλεια.

ΠΑΛΛ. Και πώς τό έννοεις αυτό;

ΚΥΡ. Είχε δηλαδή πει πάλι· «Όταν πάθει κάποιος λέπρα και πάει στον ιερέα και ό ιερέας τόν δεῖ και διαπιστώσει ότι υπάρχει στο δέρμα πληγή λευκή πού άλλαξε τις τρίχες σέ λευκές, και μέσα στην πληγή υπάρχει υγιής σάρκα, αυτό είναι λέπρα παλαιά στο δέρμα του. Αυτόν ό ιερέας θά τόν χαρακτηρίσει ακάθαρτο, και ως ακάθαρτο θά τόν χωρίσει από τούς άλλους. Άν όμως ή λέπρα ξαπλωθεί σ'

76. Λευϊτ. 19, 2.

λέπρα ἐν τῷ δέρματι τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ καὶ καλύψη ἡ λέπρα πᾶν τὸ δέσμα τῆς ἀφῆς ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν αὐτοῦ, καθ' ὅλην τὴν ὄρασιν τοῦ ἱερέως, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδοὺ ἐκάλυψεν ἡ λέπρα πᾶν τὸ δέσμα τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, καὶ καθαριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεὺς τὴν 5 ἀφήν, ὅτι πᾶν μετέβαλε λευκόν, καὶ καθαρὸς ἐστὶ. Καὶ ἦ ἂν ἡμέρα ὀφθῆ ἐν αὐτῷ χρῶς ζῶν, μιανθήσεται· καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὸν χρῶτα τὸν ὑγιῆ, καὶ μιανεῖ αὐτόν. Ὁ χρῶς ὁ ὑγιῆς ἀκάθαρτος ἐστὶ· λέπρα ἐστίν. Ἐὰν δὲ ἀποκαταστῆ ὁ χρῶς ὁ ὑγιῆς, καὶ μεταβάλλῃ λευκῆ, καὶ ἐλεύσεται πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδοὺ 10 μετέβαλεν ἡ ἀφή εἰς τὸ λευκόν, καὶ καθαριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν ἀφήν, καὶ καθαρὸς ἐστίν.»

ΠΑΛΛ. Καὶ τίς ἂν νοῦιτο πρὸς ἡμῶν ἐν γε τούτῳ τῆς ἀντιστροφῆς ὁ τρόπος;

ΚΥΡ. Οὐ γὰρ δὴ συνίης ὅτι λέπραν μὲν εἶναι διεβεδαιούμεθα, 15 τὴν ἐκ μέρους νεκρῶσιν ἐν ζώσῃ σαρκί, καὶ ἀπόβλητος ἦν ὁ τῆ νόσῳ κάτοχος, ὡς μεμολυσμένος;

ΠΑΛΛ. Συνίημι.

ΚΥΡ. Ἐθρεῖ δὴ οὖν, ὅτι περιτρέπεται πῶς ἡμῖν τὸ χρῆμα δὴ 20 πάλιν εἰς τὸ ἐναντίως ἔχον. Εἰ γὰρ δὴ γένοιτο, φησὶν, ὄλος διόλου λεπρός, καὶ νεκρῶσει κάτοχος, οὐδὲν ἔχων ὑγιῆς, ἀνείσθω δὴ τότε τῶν εἰς μολυσμὸν ἐγκλημάτων, καθαρὸς ἐστὶ. Χρωτὸς δὲ δὴ ζῶντος εἰ μὲ εἴη τι λείψανον ἐν αὐτῷ, Καταγραφέτω, φησὶν, ὁ ἱερεὺς αὐτοῦ τὴν ἀκαθαρσίαν· μιανεῖ γὰρ αὐτόν ὁ χρῶς ὁ ζῶν, καὶ λεπρός ἐστίν· ἰσομοιρήσει καὶ τότε τοῖς εἰς λέπραν αἰτιάμασιν.

ΠΑΛΛ. Οὐκ ἂν ἔχομι νοεῖν ὅ τί ποτέ ἐστίν, ὁ φῆς. Εἰ γὰρ ἡ ἐκ 25 μέρους λέπρα καταμιανεῖ τινὰς, πῶς ἀποφήνεις καθαρὸς ἢ εἰσάπαν καὶ ὀλοτελής;

ΚΥΡ. Ἰσχυομυθία μὲν οὖν, ὦ Παλλάδιε, τὸ χρῆμά ἐστίν, οἰησόμεθα δὲ οὐτι που μαχομένην ὥσπερ καὶ ἀντεξάγουσαν ἡμῖν τὴν 30 θεωρίαν, εἰσφέρειν τοῦ νόμου τὸ ἀκριβές. Ἐφήρμοσται δὲ τις ἐκάστῳ λόγος σοφός τε καὶ ἀναγκαῖος καὶ ἀδιαβλήτως ἔχων καὶ φέρε λέγωμεν, εἰ δοκεῖ.

ΠΑΛΛ. Πάνν μὲν οὖν ἐρεῖς γὰρ ὡς ἡδιστα δεδιμηκότι μοι

ὄλο τὸ δέρμα του καὶ σκεπάσει ὄλο τὸ δέρμα ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια καὶ παρατηρήσει ὁ ἱερέας μὲ ὅλη τὴ δύναμη τῆς ὄρασής του καὶ διαπιστώσει ὅτι ἡ λέπρα κάλυψε ὄλο τὸ δέρμα του, θὰ τὸν βγάλει καθαρὸ ἀπὸ τὴν ἀσθένεια ὁ ἱερέας, ἐπειδὴ ἄλλαξε ὄλο τὸ δέρμα του σὲ λευκὸ, καὶ ἔτσι θὰ εἶναι καθαρὸς. "Αν ὅμως κάποια μέρα φανεῖ σ' αὐτὸν δέρμα ὑγιές, θὰ θεωρηθεῖ ἀκάθαρτος· ὁ ἱερέας θὰ δεῖ τὸ ὑγιές δέρμα καὶ θὰ τὸν χαρακτηρίσει ἀκάθαρτο. Τὸ ὑγιές δέρμα δείχνει ὅτι πρόκειται γιὰ λέπρα. "Αν ὅμως τὸ ὑγιές δέρμα ἀλλάξει καὶ γίνῃ λευκὸ, θὰ πάει πάλι στὸν ἱερέα, καὶ ὁ ἱερέας, ἐφόσον δεῖ ὅτι τὸ ἄρρωστο μέρος ἔγινε λευκὸ, θὰ τὸ θεωρήσει ὑγιές, καὶ ὁ ἄρρωστος θὰ εἶναι καθαρὸς»⁷⁷.

ΠΑΛΛ. Καὶ τί νόημα θὰ βγάλομε ἐμεῖς σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀντιστροφή;

ΚΥΡ. Ἰνί·ι δὲν κατάλαβες, πῶς βεβαιωνόμαστε, ὅτι λέπρα εἶναι ἡ μερικὴ νέκρωση τῆς ὑγιοῦς σάρκας, κι ὅποιος κατέχεται ἀπὸ τὴ νόσο εἶναι ἀπόβλητος, ἐπειδὴ εἶναι μολυσμένος;

ΠΑΛΛ. Τὸ καταλαβαίνω.

ΚΥΡ. Πρόσεχε λοιπὸν, ὅτι τὸ πράγμα μετατρέπεται κατὰ κάποιο τρόπο πάλι στὸ ἀντίθετο. "Αν δηλαδή, λέγει, γίνῃ τελειῶς λεπρὸς καὶ νεκρωθεῖ καὶ δὲν ἔχει τίποτε τὸ ὑγιές, ἀπαλλάσσεται τότε ἀπὸ τὴν κατηγορία τοῦ μολυσμοῦ, γιατί εἶναι καθαρὸς. "Αν ὅμως ὑπάρχει σ' αὐτὸν κάποιο ἀπομεινάρι ὑγιοῦς δέρματος, θὰ σημειώσῃ, λέγει, ὁ ἱερέας τὴν ἀκαθαροῦς του· θὰ τὸν βγάλῃ ἀκάθαρτο τὸ ὑγιές δέρμα καὶ θὰ εἶναι λεπρὸς. Κι αὐτὸ θὰ δεχθεῖ ἕξις τις κατηγορίες γιὰ λέπρα.

ΠΑΛΛ. Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω τί τέλος πάντων σημαίνει αὐτὸ πού λές. Γιατί, ἂν ἡ μερικὴ λέπρα μπορεῖ νὰ κάνει κάποιους ἀκάθαρτους, πῶς θὰ τοὺς ἀποδείξει καθαρούς ἢ ἀπλωμένη σ' ὄλο τὸ σῶμα;

ΚΥΡ. Εἶναι ὑπερβολικὴ λεπτολογία, Παλλάδιε, τὸ πράγμα, ἀλλὰ δὲν θὰ θεωρήσομε βέβαια ὅτι ἡ ἀκρίβεια τοῦ νόμου προβάλλει θεωρία πού μᾶς πολεμᾷ καὶ μᾶς ἀντιμάχεται. Σὲ κάθε περίπτωση ἐφαρμόζεται μιὰ ἐξήγηση σοφὴ καὶ ἀναγκαία καὶ πού ἔχει τὸ ἀδιάβλητο. Ἐμπρὸς λοιπὸν ἄς μιλήσομε, ἂν θέλεις.

ΠΑΛΛ. Καὶ πάρα πολὺ βέβαια. Γιατί θὰ διαπιστώσεις ὅτι διψῶ ν' ἀκούσω μὲ πολὺ μεγάλη εὐχαρίστηση.

77. Λευϊτ. 13, 9-17.

ΚΥΡ. Κατὰ διπτόν, οἶμαι, τρόπον τὸν εὐνομώτατον παρὰ γε τῶ φιλαρέτῳ Θεῷ κατορθώσομεν βίον. Ἡ γάρ, ζῶντες αὐτῷ τὴν ἐκ παθῶν τε καὶ ἁμαρτίας παραιτούμεθα νέκρωσιν, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ μὴ παθεῖν τὴν λέπραν· ζῶντι γὰρ σώματι νεκρότης ἐπισυμβαίνου-
 5 σα μερικῆ, τὴν λέπραν ἀποτελεῖ ἥγουν καθ' ἕτερον τρόπον διὰ νεκρώσεως ἀγαθῆς, καὶ τοῦ μηκέτι ζῆν ἀνέχεσθαι κοσμικῶς, καθάπερ τινὰ στέφανον, τὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς ἀρίστοις ἀναδησόμεθα ψήφον. Γράφει γὰρ ὡδέ τισιν ὁ θεοπέσιος Παῦλος «Οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίξεσθε ἑαυτοὺς εἶναι νεκροὺς μὲν τῇ ἁμαρτία, ζῶντας δὲ τῷ
 10 Θεῷ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Οὐκοῦν ζῶντες μὲν ἐν Χριστῷ, διὰ γε τοῦ κατορθοῦν ἐπείγεσθαι τὸ αὐτῷ δοκοῦν, τὸ κατανεκροῦσθαι μοήσομεν, δῆλον δέ, ὅτι πρὸς πάθη καὶ ἁμαρτίας ἀποθανόντες δὲ τῇ ἁμαρτία, κατὰ τὸ γεγραμμένον, τὸ ζῆν ἐν αὐτῇ διωσόμεθα, φρονοῦντες ὀρθῶς.

15 ΠΑΛΛ. Φράξε δὴ μοι ταυτὶ καὶ ἔτι σαφῶς συνήμι γὰρ οὐλίαν.

ΚΥΡ. Οὐ γάρ, ὦ Παλλάδιε, ταύτη τοί φαμεν, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον ἀνατλήναι Χριστόν, ἵνα οἱ ζῶντες, μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι, τουτέστι Χριστῷ;

20 ΠΑΛΛ. Φαμέν ὁμολογουμένως.

ΚΥΡ. Ζῶμεν οὖν ἄρα Χριστῷ, πολιτευόμενοι μὲν εὐαγγελικῶς, καταμνησαστόμενοι δὲ τὴν ἐξ ἁμαρτίας νέκρωσιν, ἥτοι τὸν ἐκ παθῶν θάνατον. Καὶ γοῦν ὁ θεοπέσιος Πέτρος ἐπιστέλλει περὶ Χριστοῦ· «Ὅς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ
 25 ἐπὶ τοῦ ξύλου, ἵνα, ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν». Οἶμαι γὰρ δεῖν, τοὺς οἷς ἂν εἶη λόγος τοῦ διαδιῶναι λαμπρῶς, παντὸς τοῦ κατανεκροῦν εἰδότος ἵναί μακράν, καὶ κατορθοῦν εὐμάλα τὸ ἀπαλλάττεσθαι μολυσμῶν.

ΠΑΛΛ. Εὐ λέγεις.

30 ΚΥΡ. Οὐκοῦν, πάθοι ἂν ἡμιστά γε τὸ ὡς ἐν λέπρα πάθος, ὁ

78. Ρωμ. 5, 11.

79. Β' Κορ. 5, 15.

ΚΥΡ. Μέ δύο τρόπους, νομίζω, θά κατορθώσουμε τὸν βίον τὸν ἀπόλυτον σύμφωνα με τὸν νόμον τοῦ φιλάρετου Θεοῦ. Ἡ δηλαδή, ζώντας σύμφωνα με τὸ θέλημα του, ν' ἀποφεύγομε τὴ νέκρωση πού προκαλοῦν τὰ πάθη καὶ ἡ ἁμαρτία, καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ νὰ μὴν πάθομε τὴ λέπρα. Γιατὶ στὸ ζωντανὸ καὶ ὑγιὲς σῶμα πού ἐπισυμβαίνει ἡ μερικὴ νέκρωση, αὐτὴ προκαλεῖ τὴ λέπρα. Ἡ μετὰ τὸν δεύτερον τρόπο, μετὰ νέκρωση ἀγαθὴ καὶ μετὰ τὸ νὰ μὴν ἀνεχόμεσθε πιά νὰ ζοῦμε κοσμικά, θά δεχθοῦμε σὰν κάποιον στεφάνον τὴν κρίση πού διατυπώνεται γιὰ ὅλα τὰ ἀγαθὰ ἔργα. Γιατὶ ὁ θεοσπέσιος Παῦλος γράφει γι' αὐτὸ τὰ ἔξης: «Ἔτσι καὶ ἐσεῖς νὰ θεωρεῖτε τοὺς ἑαυτοὺς σας ὡς νεκροὺς ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτία, καὶ ζωντανούς γιὰ τὸν Θεὸν μετὰ τὴ χάρις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁷⁸. Ζώντας λοιπὸν τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τὸ νὰ σπεῦδομε νὰ κατορθώνομε αὐτὸ πού τοῦ ἀρέσει, θά μισήσομε τὴ νέκρωση, δηλαδή τὴ νέκρωση ἀπὸ τὸ πάθος καὶ τὴν ἁμαρτία, καὶ πεθαίνοντας ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτία, σύμφωνα μετὰ τὴ Γραφή, θά ἀπορρίψομε τὴ ζωὴ τῆς ἁμαρτίας, καὶ θά ζοῦμε μετὰ ὀρθὴ φρόνηση.

ΠΑΛΛ. Διασαφήνισέ μου αὐτὰ ἀκόμα καλύτερα. Γιατὶ δὲν τὰ πολυκαταλαβαίνω.

ΚΥΡ. Δὲν λέμε δηλαδή, Παλλάδιε, ὅτι γι' αὐτὸ ὁ Χριστὸς ὑπέφερε γιὰ χάρις μας τὸ θάνατον, μετὰ σκοπὸν ὅσοι ζοῦνε, νὰ μὴ ζοῦνε πιά γιὰ τὸν ἑαυτό τους, ἀλλὰ γιὰ χάρις ἐκείνου πού πέθανε καὶ ἀναστήθηκε γι' αὐτούς, δηλαδή γιὰ χάρις τοῦ Χριστοῦ⁷⁹;

ΠΑΛΛ. Ναι ἔτσι λέμε, τὸ ὁμολογῶ.

ΚΥΡ. Ζοῦμε λοιπὸν τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ ὅταν πολιτευόμαστε σύμφωνα μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ σιχαινόμαστε τὴ νέκρωση πού προκαλεῖ ἡ ἁμαρτία, δηλαδή τὸ θάνατον ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς. Γι' αὐτὸ λοιπὸν ὁ θεοσπέσιος Πέτρος γράφει γιὰ τὸν Χριστόν: «Αὐτὸς πού ἀνέβασε τίς ἁμαρτίες μας μετὰ τὸ σῶμα του πάνω στὸ σταυρό, ὥστε, λυτρωμένοι ἀπὸ τίς ἁμαρτίες, νὰ ζήσομε ἐκτελώντας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ»⁸⁰. Νομίζω δηλαδή, ὅτι πρέπει ὅποιοι ἐκτιμοῦν τὴ λαμπρὴ ζωὴ, νὰ φεύγουν μακριὰ ἀπὸ ὅτιδήποτε μπορεῖ νὰ τοὺς νεκρώσει, καὶ ἔτσι θά κατορθώνομε ν' ἀποφεύγουν τοὺς μολυσμούς.

ΠΑΛΛ. Σωστὰ μιλάς.

ΚΥΡ. Δὲν θά πάθει λοιπὸν τὴ νόσον τῆς λέπρας ὅποιος προτίμησε

80. Β' Πέτρο. 2, 24.

Χριστῶ μὲν ζῆν ἠρημένοι, καὶ τοῖς εὐαγγελικοῖς θεοπύσμασι κατα-
κολουθῶν, διωθόμενος δὲ τὴν ἐξ ἁμαρτίας νέκρωσιν.

ΠΑΛΛ. Πείθομαι

ΚΥΡ. Καὶ εἷς μὲν οὕτωσι τρόπος, εὐαρεστεῖν ἡμᾶς δύνασθαι
5 τῷ Θεῷ, ἕτερός γε μὴν ἐπιτελοῖτ' ἂν ὀρθῶς ὡδίτη πάλιν. Χρὴ γὰρ
ἡμᾶς νεκροῦντας τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν,
πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, δοκεῖν πως ἤδη καὶ
ἐκτεθνάναι τῇ ἁμαρτία, καὶ τοῦτο εἰσάπαν, οὐδέτι ζῶντας ἐν αὐτῇ.
Καὶ πληροφορήσει λέγων ὁ θεσπέσιος Παῦλος «Τί οὖν ἐροῦμεν;
10 ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτία, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; Μὴ γένοιτο·
οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτία, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;». Ὡσπερ
οὖν ἐν γε τῷ ζῆν ἐλέσθαι Χριστῶ τὸ νεκρῶσθαι μερικῶς ὑπετίθει
ταῖς δίκαις ὁ νόμος, οὕτω καὶ ἐν τῷ τεθνάναι τῇ ἁμαρτία, τὸ ζῆν ἐν
αὐτῇ, μολυσμὸς ἂν εἴη πάλιν, καὶ τῆς ἐκ νόμου γραφῆς οὐκ ἀπηλ-
15 λαγμένοις. Ταύτη τοί φησιν, ὡς, εἰ γένοιτο λέπρα καθόλου τοῦ σώ-
ματος καὶ οἴονει νέκρωσις κατὰ παντὸς ἰοῦσα μέλους, κατασημή-
νειεν ἂν τὸν ἀποθανόντα τῇ ἁμαρτία· καὶ μολυσμὸς οὐδέτι τῷ
σώματι. Καθαρός γὰρ ἐστὶ, φησίν, ὄλος διόλου τεθνεὺς τῇ ἁμαρ-
τία, καὶ τόπον οὐδένα παραχωρήσας αὐτῇ, καὶ οἴονει πως ἐν
20 ἑαυτῷ τὸ ἐναντιζέσθαι δούς «Εἰ δὲ δὴ», φησί, «χρῶς ἐν αὐτῷ ζῶν
ὄρωτο πάλιν, μανεῖ αὐτὸν ὁ χρῶς ὁ ζῶν». Τὸ γὰρ τοι ζῆν ὄλως τῇ
ἁμαρτία καὶ γοῦν ἐκ μέρους, βδελυρὸν ἀποφαίνει τὸν ἠρω-
στηκότα· «Μικρὰ» γάρ, φησί, «ζύμη ὄλον τὸ φύραμα ζυμοῖ» καὶ
ἀληθῆς ὁ λόγος. Εἰ δὲ ἀποκατασταίῃ, φησίν, ὁ χρῶς ὁ ζῶν, καὶ
25 μεταχοροίῃ πρὸς λέπρα, λελύσθω τὰ ἐγκλήματα, καθαρὸς ἐστίν.
Ἀπήλλακται γὰρ καὶ τοῦ μερικῶς ἔτι ζῆν τῇ ἁμαρτία, πρὸς νέκρω-
σιν τὴν ἐπαινουμένην μετοιχομένου τοῦ νοῦ, καὶ παγκάλην ἀλη-
θῶς ἔχοντος τὴν μετάστασιν. Οὐκοῦν, ἀνακεφαλαιώσομαι γὰρ
ἅπερ ἔφην, εἰ ζῶμεν Θεῷ, μηδὲν ἔστω νεκρὸν ἐν ἡμῖν, εἰ ἀπεθάνο-

τῆ ζωῆ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀκολουθώντας τις εὐαγγελικὲς ἐντολές, ἀποκρούει τὴ νέκρωση ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

ΠΑΛΛ. Μὲ ἔπεισες.

ΚΥΡ. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἕνας τρόπος νὰ μπορούμε νὰ εἴμαστε εὐάρεστοι στὸν Θεό· ὁ ἄλλος μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ πάλι ὀρθὰ ὡς ἔξῃς. Πρέπει δηλαδὴ ἐμεῖς, νεκρώνοντας τὰ γήινα μέλη μας, τὴν πορνεία, τὴν ἀκαθαρσία, τὸ πάθος, τὴν κακὴ ἐπιθυμία καὶ τὴν πλεονεξία, νὰ νομίζομε πὼς ἤδη ἔχομε κατὰ κάποιον τρόπο πεθάνει ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτία, καὶ αὐτὸ μιὰ καὶ καλὴ, χωρὶς νὰ ζοῦμε πιά μέσα σ' αὐτήν. Καὶ θὰ μᾶς τὸ βεβαιώσει αὐτὸ ὁ θεοπέσιος Παῦλος, λέγοντας· «Τί θὰ ποῦμε λοιπόν, Θὰ ἐξακολουθήσομε νὰ ἁμαρτάνομε, γιὰ νὰ περισσέψει ἡ χάρη; Μακριὰ μιὰ τέτοια σκέψη! Ἐμεῖς ποῦ ἔχομε πεθάνει ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτία, πὼς λοιπόν θὰ συνεχίσομε νὰ ζοῦμε μέσα σ' αὐτήν»⁸¹. «Ὅπως λοιπόν τὴν ἀπόφασή μας νὰ ζοῦμε τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, ὁ νόμος τιμωροῦσε τὴ μερικὴ νέκρωση, ἔτσι καὶ κατὰ τὸ θάνατό μας ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτία, τὸ νὰ ἐξακολουθοῦμε νὰ ζοῦμε μέσα σ' αὐτὴ ἀποτελεῖ πάλι μολυσμό, ποῦ δὲν ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν κατηγορία τοῦ νόμου. Γι' αὐτὸ λέγει, ἂν γεμίσει ἀπὸ λέπρα ὁλόκληρο τὸ σῶμα καὶ νεκρωθεῖ κάθε μέλος, αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ δηλώσει αὐτὸν ποῦ νεκρώθηκε ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτία, καὶ δὲν ὑπάρχει πιά μολυσμὸς στὸ σῶμα. Γιατὶ λέγει, Εἶναι καθαρὸς ὁλόκληρος, ἐπειδὴ ἔχει πεθάνει ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτία καὶ δὲν παραχώρησε καμμιά θέση γι' αὐτὴ καὶ κατὰ κάποιον τρόπο δὲν τῆς ἐπέτρεψε νὰ κατοικήσει σ' αὐτόν. Γιατὶ λέγει· «Ἄν ἐμφανισθεῖ σ' αὐτόν πάλι δέρμα ὑγιές, αὐτὸ τὸ ὑγιές δέρμα θὰ τὸν μολύνει». Γιατὶ τὸ νὰ ζεῖ ὅλος βυθισμένος μέσα στὴν ἁμαρτία, ἢ ἔστω καὶ κατὰ ἓνα μόνο μέρος, ἀποδεικνύει βδελυρὸν αὐτόν τὸν ἀσθενὴ τῆς ἁμαρτίας. Γιατὶ λέγει, «λίγο προζύμ ζυμώνει ὁλόκληρο τὸ ζυμάρι»⁸², καὶ ὁ λόγος εἶναι ἀληθινός. Ἄν ὅμως μεταβληθεῖ τὸ ὑγιές δέρμα καὶ γίνῃ λευκὸ πάλι, ἂς διαλυθεῖ ἡ κατηγορία, γιὰτὶ εἶναι καθαρὸς. Ἐχει ἀπαλλαγῆ δηλαδὴ καὶ ἀπὸ τὸ νὰ ζεῖ μερικῶς μόνο γιὰ τὴν ἁμαρτία, ἐπειδὴ ἔχει μεταφερθεῖ ὁ νοῦς στὴν ἐπαινετὴ νέκρωση, καὶ ἔχει κάνει ἀληθινὰ πάγκαλη μεταφορά. Ἄν λοιπόν, γιὰτὶ θ' ἀνακεφαλαιώσω ὅσα εἶπα, ζοῦμε γιὰ τὸν Θεό, ἂς μὴν ὑπάρχει τίποτε νεκρὸ ἐπάνω μας· ἂν ἔχομε πεθάνει ὡς πρὸς τὴν

μεν τῆ ἁμαρτία, μηδὲν αὐτῆς ἔστω ζῶν ἐν ἡμῖν. Οἴμος γὰρ ἦδε λαμπρὰ πολιτείας ἡμῖν ἀγιοπρεποῦς, καὶ οὐδὲν ἐχρύσης ὁ διαβεβλήσεται.

ΠΑΛΛ. Εὐῆφης.

5 ΚΥΡ. Ἰσχυρότερον δὲ διαιωῶν ὁ νόμος τὰ τοιάδε τῶν παθῶν «Κἂν εἰ γένοιτο», φησὶν, «ὑποψία καὶ δόκησις, τοῦ λελεπρωῦσθαι τυχόν, ἢ ἐναπολυθέντι τραύματι, ἤγουν ἐν μορίῳ σώματος κατακεκαυμένῳ ποτέ, ταῖς αὐταῖς ἀκριβεῖαις τε καὶ ἐπισκέψεσι κεχρησθῶ πάλιν ὁ ἱερεὺς. Κἂν εἰ τὸ δοκοῦν ἐξανθήσαι λευκόν, μὴ
10 μετατεθεῖη πρὸς λέπραν, καθαρὸς ἔστω», φησὶν «εἰ δὲ δὴ γένοιτο σαφῆς μετάστασις τῆς λευκῆς εἰς λέπραν, ἀκάθαρτος ἔσται καὶ ὄδελυρός». Ὑπαινίττεται δὲ πως καὶ διὰ τούτων ἡμῖν ὁ νόμος, ὅτι τὰ ἐν ψυχῆ ἰς ἀρρωστήματα, μυρία δὲ ὅσα ταυτί, τεθεραπευμένα ταῖς ἐπιεικείαις, καὶ κατὰ καιροῦς οἴονει πρὸς ἀπουλώσιν ἀνενη-
15 νεγμένα, ταῖς πρὸς ἡμῶν ραθυμίαις εἰ ἀνασκαλεύοιτό πως, ἐποπτεύσει μὲν ὁ Χριστὸς, ὁ μέγας ἡμῶν ἀρχιερεὺς, ὀρθὸν δὲ δὴ λίαν ἐξοίσει τὸ κρίμα. Εἰ γὰρ δὴ μέχρι μόνων προήκει, φησὶ, λογισμῶν ἢ νόσος, ἀνεπιτίμητος μὲν ὁ παθὼν οὐδαμῶς, ἀφορισθήσεται γάρ, πλὴν οὐκ ἀπόβλητος παντελῶς, οὔτε μὴν εἰσάπαν νενεκρωμένος.
20 Εἰ δὲ δὴ λογισμῶν καὶ ἐπιθυμίας αὐτῆς διάττοι τὸ πάθος, πεπονθὸς ἤδη πως τὴν εἰσάπαν εἰς γε τὰ χεῖρω μεταβολήν, ταῖς ἐκ μολυσμῶν ὑποθήσει δίκαις τὸν αὐθις ἠρρωστηκότα. Παραφυλακτέον δὴ οὖν ὅτι μάλιστα γε τὰ ἤδη κατηννασμένα μὴ ἀφυπνίζειν τῶν παθῶν, μήτε μὴν ἀνανεοῦν τὰ εἰς νοῦν τραύματα, καὶ παλινδρο-
25 μεῖν εἰς τὰ ἐν ἀρχαῖς. Εἰ δὲ μή, καὶ ἡμεῖς ἀκούσομεν διακεκραγόντος ἁγίου. «Γέγονεν αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παρομιίας, Κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὕς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου».

ΠΑΛΛ. Ὅρθῶς μοι δοκεῖς καὶ σφόδρα εἰκότα λέγειν.

30 ΚΥΡ. Λέπρας μὲν οὖν πέρι καὶ τῆς ἐν οὐλαῖς τε καὶ τραύμασι, ταυτί πρὸς ἡμᾶς ὁ νόμος. Προσεπάγει δὲ δὴ καὶ φησι. «Καὶ ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ ἐὰν γένηται ἐν αὐτοῖς ἀφή λέπρας ἐν τῇ κεφαλῇ, ἢ ἐν τῷ πώγωνι, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν κεφαλὴν. Καὶ εἰ μὲν τις εἴη κοι-

ἀμαρτία, ἃς μὴν ὑπάρχει τίποτε ἀπὸ αὐτὴν ζωντανὸ σ' ἐμᾶς. Γιατὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λαμπρὸς δρόμος τῆς ζωῆς ποὺ ἀρμόζει τοὺς ἁγίους, καὶ ποὺ δὲν ἔχει τίποτε ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ διαβληθεῖ.

ΠΑΛΛ. Τὰ εἶπες καλά.

ΚΥΡ. Κάνοντας λεπτότερη διαίρεση ὁ νόμος σ' αὐτὰ τὰ πάθη, λέγει: «Κι ἂν γεννηθεῖ ὑποψία καὶ ὑπόνοια ὅτι ἔπαθε κάποιος λέπρα, ἢ ὅτι ἔχει ἐπουλωθεῖ τὸ τραῦμα σ' ἓνα μέρος τοῦ σώματος ποὺ εἶχε κάποτε προσβληθεῖ, ἃς κάνει πάλι ὁ ἱερέας τὴν ἴδια ἀκριβὴ καὶ λεπτομερῆ ἐξέταση. Κι ἂν αὐτὸ τὸ μέρος ποὺ ἔγινε λευκὸ δὲν μετατραπῆ σὲ λέπρα, τότε ἃς εἶναι καθαρὸς», λέγει, «ἂν ὅμως ὑπάρξει σαφὴς ἐξέλιξη τῆς λευκῆς σὲ λέπρα, θὰ εἶναι ἀκάθαρτος καὶ βδελυρὸς». Μὲ αὐτὰ ὁ νόμος μᾶς κάνει ὑπαινιγμό, ὅτι τὰ ψυχικὰ ἀρρωστήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι μύρια ὅσα, ποὺ ἔχουν μὲ τὴν περιτοίησιν ὑ. ραυθεῖ καὶ κατὰ καιροὺς ἔχουν κατὰ κάποιον τρόπο προχωρήσιν στὴν ἐπούλωση, ἂν μὲ τὴν ἀδιαφορία ἐκ μέρους μας ἐπανεμφανισθοῦν, θὰ τὰ δεῖ ὁ ἱερέας Χριστὸς, ὁ μέγας ἀρχιερέας μας, καὶ θὰ θγάλει πολὺ ὀρθὴ κρίση. Ἐν δηλαδή, λέγει, ἡ νόσος ἔχει προχωρήσει ὡς τοὺς λογισμοὺς μονάχα, ὅποιος τὸ ἔπαθε δὲν θὰ μείνει καθόλου χωρὶς ἐπιτίμησι, γιατί θὰ χωριστεῖ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ δὲν θὰ ἀποβληθεῖ τελείως οὔτε καὶ θὰ νεκρωθεῖ ὀλοκληρωτικά. Ἐν ὅμως τὸ πάθος προχωρήσει πέρα ἀπὸ τὴ σκέψη καὶ τὴν ἴδια τὴν ἐπιθυμία καὶ ἔχει ὑποστῆ ὀλοκληρωτικὴ τὴ μεταβολὴ σὲ χειρότερο, αὐτὸν ποὺ ἀρρώσθησεν καθ' ὑποτροπὴν θὰ τὸν τιμωρήσῃ μὲ τὴν ποινὴ τοῦ μολυσμοῦ. Νὰ προσέχομε λοιπὸν ὅσο περισσότερο γίνεται νὰ μὴ ξυπνοῦμε τὰ πάθη ποὺ ἔχουν κατευνασθεῖ, οὔτε νὰ ἀνανεώνομε τὰ τραύματα τοῦ νοῦ μας καὶ νὰ ἐπιστρέφομε πάλι στὴν ἀρχή. Ἄλλιῶς θ' ἀκούσομε κι ἐμεῖς τὸν ἅγιο νὰ φωνάζει: «Βρῆκε ἐφαρμογὴ σ' αὐτοὺς ἡ παροιμία ποὺ εἶναι ἀληθινή· Σκυλὶ ποὺ γύρισε στὸν ἐμετό του, καὶ χοῖρος ποὺ λούζεται καὶ ξανακυλιέται σὲ βούρκο»⁸³.

ΠΑΛΛ. Ὅρθα νομίζω καὶ πολὺ λογικὰ μιλάς.

ΚΥΡ. Γιὰ τὴ λέπρα λοιπὸν ποὺ ἐκδηλώνεται μὲ πληγὰς καὶ τραύματα, αὐτὰ μᾶς λέγει ὁ νόμος. Κι ἀκόμα προσθέτει καὶ λέγει: «Ἐν σὲ κεφάλι ἢ σὲ πηγούνι ἑνὸς ἀνδρα ἢ μᾶς γυναίκας παρουσιαστῆ πληγὴ λέπρας, ὁ ἱερέας θὰ ἐξετάσῃ τὸ κεφάλι. Καὶ ἂν ὑπάρχει»,

83. Β' Πέτρο. 2, 22.

λότης», φησίν, «ἐν αὐτῇ, τοῦ δέσματος τηκομένου καὶ ὑφίζανον-
 τος, καὶ μὴν καὶ τριχὸς εἰς λευκότητα μεταβολή, λεπρὸς ὁ τοιόσδε
 καὶ ἀκάθαρτος ἔσται», φησίν, «ὁμολογουμένως. Εἰ δὲ δὴ τῶν τοι-
 οῦτων γένοιτο μηδέν, ξυράσθω τὴν κεφαλὴν, ἥτοι τὸν πάγωνα»,
 5 φησίν, «ὁ τὴν λευκὴν ὑπομεμενηκώς. Ἐψιλωμένος δὲ οὕτω τὴν
 τρίχα, προσίτω τῷ ἱερεῖ, καὶ δοκιμαζέσθω τότε. Τῆς μὲν γὰρ σημα-
 σίας, ἥτοι τῆς λευκῆς, οὐ διαχεομένης εἰς τὸ εὐρύ, μενούσης δὲ ὡς-
 περ κατὰ χώραν, ἤγουν εἰς τὸ μείον ὑπενηνεγμένης, καθαρὸς ἔστω
 πάλιν. Οὐ γὰρ τοι λέπρα τὸ πάθος, ὑποψία δὲ μᾶλλον καὶ δόκησις.

10 ΠΑΛΛ. Τίς οὖν ἂν εἶη καὶ τούτων ὁ νοῦς;

ΚΥΡ. Διττός ἐν ἡμῖν ὁ μολυσμός, ὃ Παλλάδιε, σαρκός τε καὶ
 πνεύματος. Καὶ κατασπιλοῖ μὲν τὴν σάρκα τὰ ταύτης ἔκτοπιά τε
 καὶ ἀνόσια πάθη, ψυχὴν τε καὶ νοῦν μάλιστα μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἢ
 ἐξ ὀρθότητος τῆς δογματικῆς ἐπὶ τὰ χεῖρω παραφορά, καὶ τῆς
 15 ἕνιοις πίστεως ἢ παραφθορά· καὶ προσέτι δὲ δόλοι καὶ ἀπάται,
 ψευδορκίαι, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ξηρίδες, ξηλοὶ, καὶ ὅσα τούτοις
 ἀγχοῦ τε καὶ ἀδελφά, καὶ ἰσομοιροῦσαν ἔχει τὴν ἐπὶ φανλότητα
 καταδοῆν. Ἔοικε τοίνυν ὁ νόμος ἡμῖν ἐν τούτοις ψυχικῶν τάχα
 που διαμεμνησθαι παθῶν, καὶ ὅσα συμβαίνειν ἔθος κατὰ νοῦν
 20 ἀρρωστήματα, ταῦτα θούλεσθαι δηλοῦν ἢ κεφαλὴν τε γὰρ, νοῦ τύ-
 πος καὶ μὴν καὶ πάγων, διανοίας ἔμφρονος. Τελειότητος γὰρ καὶ
 αὐτὸ σημεῖον. Ἐποπτεύει τοίνυν τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ περιεργάζεται
 λεπτιῶς ὁ πάντων ἀρχιερεὺς, τουτέστι Χριστός, καὶ εἰς αὐτὸν ἐμβλέ-
 ψεται τὸν νοῦν, καὶ τὰ ἔσω τε, καὶ κεκρυμμένας δοκιμάσει φρένας
 25 καὶ εἰ μὲν τις γένοιτο καταφθορά τε καὶ μεταποίησις, ἢ ἀπὸ γε τοῦ
 πιστεῦν ὀρθῶς ἐπὶ τὸ μὴ οὕτως ἔχον, ἤγουν εἰς ἡθῶν φανλότητα
 καὶ κακοβουλίαν τὴν αὐτῷ μάλιστα κατεστραγγημένην, ἀποσοθήσει
 δὴ πάλιν, ὡς μεμολυσμένους, καὶ τὴν εἰσάπαν καταμαίνουσιν
 ἐποίσει ψῆφον. Τοῦτο εἶναι φημι, τὸ παθεῖν τὴν λέπραν εἰς κεφα-
 30 λὴν ἢ πάγωνα. Εἰ δὲ δὴ γένοιτο μὲν ὡς ἐν ἀρχαῖς τοῦ παθεῖν ὁ
 νοῦς, οὐ μὴν ἀπονενεκῶς ὀρθῶς παντελῶς, εἰς τὸ νοσεῖν ἄπερ
 ἔφην, ἀφορίζεται μὲν συμμέτροις ἐπιτιμήσεσιν ὑπενηνεγμένος,
 ἔσται δὲ οὐχὶ παντελῶς ἀκάθαρτος, οὔτε μὴν ἀλλότριος Θεοῦ, πλυ-

λέγει, «κάποιο βαθύλωμα τῆς πληγῆς καὶ τὸ δέρμα λειώνει καὶ καθίζει καὶ ὑπάρχει μεταβολὴ τῶν τριχῶν σὲ ἄσπρες, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι λεπρὸς καὶ ἀκάθαρτος», λέγει, «χωρὶς ἀμφιβολία. Ἄν ὅμως δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ὡς ξυρίσει», λέγει, «τὸ κεφάλι ἢ τὸ πηγούνι αὐτὸς πού ἔχει πάθει τὴ λεύκη, καὶ ἔτσι ξυρισμένος ὡς προσέλθει στὸν ἱερέα καὶ ὡς ἐξετασθεῖ τότε. Καὶ ὅταν ἡ νόσος, δηλαδή ἡ λεύκη, δὲν ἐξαπλώνεται παρατέρα, ἀλλὰ παραμένει στὸ ἴδιο μέρος, ἢ καὶ ἐλαττώνεται, ὡς εἶναι πάλι καθαρὸς. Γιατὶ ἡ νόσος δὲν εἶναι λέπρα, ἀλλὰ μᾶλλον ὑποψία καὶ ὑπόνοια»⁸⁴.

ΠΑΛΛ. Ποιὸ λοιπὸν θὰ μπορούσε νὰ εἶναι τὸ νόημα καὶ αὐτῶν,
 ΚΥΡ. Εἶπα, Παλλάδιε, ὅτι εἶναι διπλὸς ὁ μολυσμὸς πού δεχόμεστε, τῆς σάρκα καὶ τοῦ πνεύματος. Καὶ τὰ αἰσχρὰ βέβαια καὶ ἀνόσια πάθη κατασπλώνουν τὴ σάρκα καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ νοῦ, καὶ πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὰ ἄλλα ἢ ἐκτροπὴ ἀπὸ τὴ δογματικὴ ὀρθότητα στὰ χειρότερα καὶ ἢ παραφθορὰ τῆς ὑγιοῦς πίστεως. Καὶ ἐπιπλέον οἱ δόλοὶ καὶ οἱ ἀπάτες, οἱ ψευδορκίες, οἱ ψιθυρισμοί, ἡ ἔπαρση, οἱ φιλονεικίες, οἱ φθόνοι καὶ ὅσα ἄλλα εἶναι παραπλήσια καὶ ἀδελφὰ μ' αὐτὰ, πού ἔχουν ἴση τὴν κατηγορίαν τῆς φαυλότητος. Φαίνεται λοιπὸν ὁ νόμος μᾶς θυμίζει μὲ αὐτὰ τὰ ψυχικὰ πάθη, καὶ ὅσα συνήθως ἀρρωστήματα συμβαίνουν στὸ νοῦ, αὐτὰ θέλει νὰ δηλώσει· γιατί τὸ κεφάλι συμβολίζει τὸ νοῦ καὶ ἡ γενειάδα εἶναι τύπος φρόνιμης διανοίας. Καὶ αὐτὸ εἶναι γνώρισμα τελειότητος. Ὁ ἀρχιερέας λοιπὸν τῶν ὄλων, δηλαδή ὁ Χριστὸς, ἐποπτεύει τὰ δικά μας πράγματα καὶ τὰ περιεργάζεται μὲ λεπτομέρεια, καὶ θὰ ρίξει τὸ βλέμμα του καὶ στὸν ἴδιο τὸ νοῦ μας καὶ θὰ ἐξετάσει τὸ ἐσωτερικὸ μας καὶ τις κρυμμένες σκέψεις μας. Καὶ ἂν συμβεῖ κάποια παραφθορὰ καὶ μεταβολή, ἢ ἀπὸ τὴν ὀρθὴ πίστη στὴ μὴ ὀρθή, ἢ στὴ φαυλότητα καὶ στὴν κακία πού τὴ μοσεῖ πάρα πολὺ, θὰ μᾶς ἀπομακρύνει πάλι ὡς μολυσμένους καὶ θὰ θγάλει τὴν ἀπόφαση πού θὰ μᾶς χαρακτηρίζει ὀριστικὰ ἀκάθαρτους. Αὐτό, νομίζω, σημαίνει τὸ νὰ πάθει τὴ λέπρα στὸ κεφάλι ἢ τὸ πηγούνι. Ἄν ὅμως ὁ νοῦς εἶναι στὴν ἀρχὴ τῆς νόσου καὶ δὲν εἶναι φανερὸ ὅτι ἔχει ἀποκλίνει τελείως στὴ νόσο πού ἀνέφερα, χωρίζεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους, δεχόμενος μέτριες ἐπιπλήξεις, ἀλλὰ δὲν θὰ θεωρεῖται τελείως ἀκάθαρτος οὔτε ἀποξενωμένος ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ ὅταν πλύ-

84. Λευϊτ. 13, 29 ἐξ.

νάμενος δὲ τὰ ἱμάτια, καθαρὸς ἔσται, τουτέστι, δέξεται πρὸς ἐπι-
 κουρίαν τὴν ἐν Χριστῷ δικαίωσιν Ἡ δὲ γε τῶν τριχῶν ξύρησις,
 παρατιθεῖσα τῷ ἱερεῖ τὸ τραῦμα γυμνόν, ὑποσημήνειεν ἂν τὸ οἴο-
 νει πάντα ἐκ μέσου χωρεῖν, καὶ γυμνήν καὶ ἀπαραπόδιστον τοῖς
 5 τῆς θεότητος ὀφθαλμοῖς, τὴν ᾧ ἂν θούλοιο καθορᾶν παρακεῖ-
 σθαι θέαν. «Οὐ γάρ ἐστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ
 γυμνὰ καὶ τετραχλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ., κατὰ τὸ γε-
 γραμμένον.

ΠΑΛΛ. Ἀληθές. Ἐφη γάρ πον διὰ φωνῆς ἁγίου· «Θεὸς ἐγγί-
 10 ζων ἐγὼ εἴμι, καὶ οὐχὶ Θεὸς πόρρωθεν· μὴ ἀπ' ἐμοῦ κρυθήσεται
 τι»;

ΚΥΡ. Ἄθρει δὴ, ᾧ Παλλάδιε, πολὺν δὴ μᾶλλον ἰσχυρολογοῦντα
 τὸν νόμον καὶ τῶν ἀναγκαίων ἰς εἶδησιν μεθέντα μηδέν, ὃ μὴ τοῖς
 ἰδίους κανόσιν ὑποτιθεῖς, ὀνίνησι τοὺς ἀκρωμένους. «Παραπτῶ-
 15 ματα μὲν γὰρ οὐδεὶς συνήσει», κατὰ τὸ γεγραμμένον, «πολλὰ δὲ
 πταίομεν ἅπαντες». Νοσεῖ γὰρ ἡ φύσις τὸ ἀναλκι, καὶ τὸ εὐόλισθον
 εἰς τὸ πλημμελές, καὶ «Καθαρὸς οὐδεὶς ἀπὸ ρύπου», καὶ καθὰ
 Γράμμα φησὶν ἱερὸν, «οὐδ' ἂν μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς
 γῆς». Ταύτη τοι καὶ ὁ θεσπέσιος ἡμῖν ἀναμέλπει Δαβὶδ· «Ἐὰν ἀνο-
 20 μίας παρατηρήσης, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; Ὅτι παρὰ σοὶ
 ὁ ἰλασμός ἐστιν». Ὅρα τοίνυν τὸν νόμον ἀνέντα χρησιῶς τῶν τοι-
 ούτων παραπτωμάτων ἡμῖν τὴν γραφὴν, καὶ ἐξ ἡμερότητος καθα-
 ρίζοντα τοὺς ἐξ ὀλισθήματος ἀνθρωπίνου πικροῖς μονονουχί καὶ
 ἀνεθελήτοις ὑπενηγεμένους πταίσμασιν. Ἐφη γὰρ ᾧδε· «Καὶ
 25 ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ εἴαν γένηται ἐν δέρματι σαρκὸς αὐτοῦ ἀγνάσματα
 ἀγάζοντα λευκανθίζοντα, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδοὺ ἐν δέρμα-
 τι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἀγνάσματα ἀγάζοντα λευκανθίζοντα, ἄλφός
 ἐστιν, ἐξανθήσει ἐν τῷ δέρματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καθαρὸς ἐστί».
 Καίτοι τῆς ἀκριθείας ἐρευνωμένης, πάθος ἂν εἴη σαρκὸς καὶ
 30 λέπρας ἀγχοῦ, τὸ παθεῖν ἄλφόν. Ἄλλ' οὐ νοσεῖ τὴν νέκρωσιν, οὔτε
 μὴν τὸ ἄγαν ἀπεγνωσμένον.

85. Ἐβρ. 4, 13.

86. Ἱερ. 13, 23.

87. Ψαλμ. 18, 13.

νει τὰ φορέματά του, θὰ εἶναι καθαρὸς, δηλαδή θὰ δεχθεῖ ὡς βοή-
θειά του τὴ δικαίωσή του στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ξύρισμα πάλι
τῶν τριχῶν, μὲ τὸ νὰ παραθέτει τὸ τραῦμα στὸν ἱερέα γυμνὸ, μπορεῖ
νὰ ὑποδηλώσει, ὅτι πρέπει νὰ βγαίνουν κατὰ κάποιον τρόπο ὅλα ἀπὸ
τὴ μέση, καὶ νὰ ὑπόκειται γυμνὴ καὶ χωρὶς ἐμπόδια στὰ μάτια τῆς
θεότητος ἢ θεά ἐκείνου πού αὐτὴ θέλει νὰ παρατηρήσει. Γιατί, σύμ-
φωνα μὲ ἐκεῖνο πού ἔχει γραφεῖ, «Δὲν ὑπάρχει δημιουργημα στὸν
κόσμο πού νὰ μπορεῖ νὰ κρυφτεῖ ἀπὸ τὸν Θεό· ὅλα εἶναι γυμνὰ καὶ
φανερὰ μπροστὰ στὰ μάτια του»⁸⁵.

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀλήθεια. Γιατί εἶπε κάποιος μὲ τὸ στόμα τοῦ ἁγίου·
«Ἐγὼ εἶμαι Θεὸς πού βρισκομαι κοντὰς σας, καὶ ὄχι θεὸς πού βρί-
σκομαι μακριὰ σας· μπορεῖ νὰ κρυφτεῖ κάτι ἀπὸ ἐμένα;»⁸⁶.

ΚΥΡ. Πρόσεχε λοιπὸν, Παλλάδιε, πόσο λεπτομερειακὰ ὁμιλεῖ ὁ
νόμος· μὴ ἀφήνοντα τίποτε ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα γιὰ γνώση πού νὰ
μὴν τὸ ἔχει περιλάβει στοὺς κανόνες του, ὠφελεῖ τοὺς ἀκροατές του.
Γιατί, σύμφωνα μὲ αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ, «Κανένας δὲν θὰ συναι-
σθανθεῖ τὰ παραπτώματά του, γιατί πολλὰ πταίσματα διαπραττομε
ὅλοι»⁸⁷. Καθόσον ἡ φύση μας ρέπει στὴν ἀδυναμία καὶ ὀλισθαίνει
εὐκόλα στὸ πλημμέλημα, καί, ὅπως λέγει ἡ ἁγία Γραφή, «Δὲν ὑπάρ-
χει κανένας καθαρὸς ἀπὸ ἠθικὸ ρύπο, οὔτε ἂν ὁ βίος του πάνω στὴ
γῆ διαρκήσῃ μία μόνον ἡμέρα»⁸⁸. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ
ψάλλει· «Ἄν, Κύριε, Κύριε μου, ἐλέγξεις τίς παρανομίες, ποιὸς θὰ
μπορέσει νὰ σταθεῖ ἀπέναντί σου ἄμειπτος; Ἄλλὰ ἀπὸ ἐσένα προέρ-
χεται ἡ ἐξιλέωσή μας»⁸⁹. Πρόσεχε λοιπὸν μὲ πόση ἐπιείκεια ὁ νόμος
μας ἀπαλλάσει ἀπὸ τέτοιου εἴδους παραπτώματα καὶ ἀπὸ καλωσύνη
καθαίρει ὅσους ἀπὸ ἀνθρώπινο ὀλισθημα ἔπεσαν σὲ ἀθέλητα σφάλ-
ματα. Γιατὶ εἶπε πάλι· «Ἄν στὸ δέρμα ἑνὸς ἀνδρα ἢ μᾶς γυναίκας
παρουσιαστοῦν σημάδια πού γιαλίζουν καὶ λευκάζουν, αὐτὸν θὰ τὸν
δεῖ ὁ ἱερέας, καὶ ἂν δεῖ τὰ σημάδια αὐτὰ πού γιαλίζουν καὶ λευκά-
ζουν καὶ εἶναι ὑπόλευκος, αὐτὸ εἶναι λέκη πού ἔχει ἀπλωθεῖ στὸ δέρ-
μα του· ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς εἶναι καθαρὸς»⁹⁰. Μολονότι, ἂν ἐρευνήσο-
με τὸ πράγμα μὲ ἀκριβεία, πρόκειται γιὰ πάθος τῆς σάρκας παραπλή-
σιο μὲ τὴ λέπρα, ὅταν πάσχει κανεὶς ἀπὸ λέκη. Ἡ νόσος του ὁμως
δὲν τοῦ προκαλεῖ τὴ νέκρωση οὔτε τὴν ὑπερβολικὴ ἀπόγνωση.

88. Ἰωβ 14, 4.

89. Ψαλμ. 129, 3-4.

90. Λευϊτ. 13, 38-39.

Τοιαῦτα δὲ πῶς ἐστὶ καὶ τὰ ἐν ἡμῖν παραπτώματα, πάθη μὲν οὖν ὁμολογουμένως, πλην, οὐκ εἰς θάνατον καὶ ψυχῆς καταφθοράν. Ἀκριβολογεῖται δὲ οὐ λίαν ὁ κριτής, ὅτι «Αὐτὸς ἔγνω τὸ πλάσμα ἡμῶν», καὶ τὸ τῆς ἡμετέρας φύσεως οὐκ ἠγγόνησεν ἀσθενές
 5 Κατανεύει δὴ οὖν τὴν ἄφεσιν ἐξ ἐμφύτου φιλανθρωπίας. Καὶ τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ τό, «Αλφὸς καθαρὸς ἐστίν». Ἀλλὰ καὶ εἰς νοῦν ἔσθ' ὅτε συμβαίνει καὶ τοῖς ἀγαθοῖς τὰ σμικρὰ τῶν αἰτιαμάτων, οἷον φέρε εἰπεῖν, παροξυσμοὶ βραχεῖς, σύμμετροι κινήσεις αἱ πρὸς ὀργάς, ὀλιγοψυχία πρὸς ἀδελφούς, καὶ κενῶν ἔσθ' ὅτε δοξαρίων
 10 ἔφεσις, καὶ τὰ τοιάδε τῶν παθῶν, καὶ αὐτοῖς ἔσθ' ὅτε τοῖς ἀδιάβλητον ἔχουσι τὴν ζωὴν καὶ καθαροῖς ἀληθῶς, συμβαίνειν ἔθος. Ἀνθρώπινα γὰρ καὶ οἰονείτως πᾶσι κοινά, τοῖς τὸν ἐν σαρκὶ καὶ αἵματι διαζῶσι βίβι. Ὑπογράφει δὴ οὖν ὁ νόμος καὶ ταυτὶ πάλιν ἀνιγματωδῶς, οὕτω τέ φησιν «Ἐὰν δέ τινα μαδίση ἢ κεφαλὴ αὐτοῦ,
 15 φαλακρὸς ἐστὶ, καθαρὸς ἐστίν. Ἐὰν δὲ κατὰ πρόσωπον μαδίση ἢ κεφαλὴ αὐτοῦ, ἀναφάλαντός ἐστι, καθαρὸς ἐστίν». Ἡ τριχῶν ἀνεθέλητος ἀποβολή, κεφαλῆς ἂν εἴη πάθος, νοῦ δὲ εἰς τύπον ὀνομάσθαι τὴν κεφαλὴν, ἀρτίως ἐλέγομεν νοῦν γὰρ ἐνδιαίτημα κεφαλῆ, κατὰ γε τό τισι δοκοῦν.

20 ΠΑΛΛ. Μεμνήσομαι.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν τὰ κεφαλῆς πάθη σωματικῆς, ἐμφαίνειν ἂν εἰκότως τὰ εἰς νοῦν ἀρρωσθήματα, σμικρὰ δὲ δὴ πάλιν, καὶ τὰ οἷς ἂν ἔποιτο ἀνεῖσθαι πρέπειν. Ἀπαλλάτει δὴ οὖν ὁ νόμος παντὸς ἡμᾶς ἀνθρωπίνου πάθους, καὶ μολυσμῶν ἀνεθελήτων, οὔτερ ἂν ἡ-
 25 μῖν ἐπισυμβαίνουσι, ἐπεὶ τοι τὸ ἀναλκι νοσεῖν ἀνάγκη τῇ φύσει, καὶ ἀπηλλάχθαι παθῶν εἰσάπαν οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ, πρέπει δ' ἂν αἰῶνι τῶ μέλλοντι, καθ' ὃν ἐκ βάθρων ἢ ἁμαρτία κατασειοθήσεται, καὶ εἰς ἀλώδητον παντελῶς μεταχωρήσομεν βίον. «Πλην εἰ γένοιτο», φησὶν, «οὐλὴ σημασίας πυρρῖζουσα ἐν τῷ φαλακρώμα-
 30 τι, ἢ ἐν τῷ ἀναφάλαντώματι, λεπρὸς ἐστὶ, καὶ μαρὸς ἔσται». Μετατρέχει γὰρ ἔσθ' ὅτε καὶ τὰ σμικρὰ τῶν παθῶν εἰς ἐγκλημάτων δύναμιν, καὶ καταμαίνει δεινῶς, μὴ ἀνακοπτόμενα πρὸς ἡμῶν,

Τέτοια δέβαια είναι και τὰ δικά μας παραπτώματα: εἶναι παθήματα χωρίς ἀμφιβολία, ὄχι ὅμως γιὰ θάνατο καὶ φθορὰ τῆς ψυχῆς. Ὁ δικαστὴς δὲν τὰ κρίνει μὲ μεγάλη αὐστηρότητα, γιατί «Αὐτὸς γνωρίζει ἀπὸ ποιά ὕλη ἔχομε πλαστεῖ»⁹¹ καὶ δὲν ἀγνοεῖ τὴν ἀδυναμία τῆς φύσης μας. Συγκατανεύει λοιπὸν στὴ συγχώρησή μας ἀπὸ ἔμφυτη φιλανθρωπία. Κι αὐτό, νομίζω, σημαίνει τό, «Ὅποιος ἔχει λεύκη εἶναι καθαρὸς». Ἀλλὰ καὶ στὴν ψυχὴ ἀκόμα ἐνάρετων ἀνθρώπων συμβαίνουν τὰ μικρὰ παραπτώματα, ὅπως γιὰ παράδειγμα, σύντομοι παροργισμοί, περιορισμένες ἐκδηλώσεις θυμοῦ, μικροψυχίες πρὸς ἀδελφούς, ἐπιθυμία γι' ἀσήμαντες δόξεις, κι ἄλλα τέτοια δείγματα παθῶν, τὰ ὅποια πολλές φορές ἐκδηλώνονται συνήθως καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ζωὴ ἀδιάβλητη κι εἶναι ἀληθινὰ καθαροί. Γιατὶ ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀνθρώπινα καὶ κατὰ κάποιον τρόπο κοινὰ σὲ ὅλους ἐκείνους : οὐ ζοῦν τὸ βίο τῆς σάρκας καὶ τοῦ αἵματος. Ὁ νόμος λοιπὸν τὰ ὑποδηλώνει κι αὐτὰ πάλι μὲ τρόπο αἰνιγματικό, λέγοντας τὸ ἐξῆς: «Ἄν κάποιου μαδήσουν τὰ μαλλιά καὶ εἶναι φαλακρὸς, αὐτὸς εἶναι καθαρὸς. Κι ἂν πέσουν τὰ μαλλιά του ἀπὸ μπροστὰ πάνω ἀπὸ τὸ πρόσωπο, κι αὐτὸς εἶναι φαλακρὸς, εἶναι καθαρὸς»⁹². Ἡ ἀκούσια ἀποβολὴ τῶν μαλλιῶν εἶναι πάθος τῆς κεφαλῆς, καὶ ἡ κεφαλὴ, λέγαμε λίγο πρὸ πάνω, εἶναι τύπος τοῦ νοῦ: γιατί ἡ κεφαλὴ εἶναι κατοικία τοῦ νοῦ, ὅπως πιστεύουν μερικοί.

ΠΑΛΛ. Τὸ θυμάμαι.

ΚΥΡ. Τὰ πάθη λοιπὸν τῆς κεφαλῆς τοῦ σώματός μας εὐλόγα θὰ μποροῦσαν νὰ ὑποδηλώσουν τὰ ἀρρωστήματα τοῦ νοῦ, τὰ ὅποια εἶναι μικρὰ καὶ πρέπει νὰ συγχωροῦνται αὐτοὶ ποὺ τὰ ἔχουν. Μᾶς ἀπαλλάσσει λοιπὸν ὁ νόμος ἀπὸ κάθε ἀνθρώπινο πάθος καὶ ἀκούσιους μολυσμοὺς ποὺ μᾶς συμβαίνουν, γιατί εἶναι ἀνάγκη ἡ φύση μας νὰ πάσχει ἀπὸ ἀδυναμία. Ἡ πλήρης ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ πάθη δὲν εἶναι τῆς ζωῆς αὐτῆς: ἀρμόζει στὸν μελλοντικὸ αἰῶνα, ὅπου ἡ ἁμαρτία θὰ κλονισθεῖ ἐκ βάθρων καὶ θὰ μεταβοῦμε σὲ βίο ἀπαλλαγμένο τελείως ἀπὸ βλάβες. «Ἄν ὅμως παρουσιαστεῖ», λέγει, «πληγὴ κοκκινωπὴ στὸ φαλακρὸ μέρος, μπροστὰ ἢ πίσω στὸ κεφάλι, εἶναι λεπρὸς καὶ θὰ χαρακτηριθεῖ ἀκάθαρτος»⁹³. Γιατὶ κάποτε καὶ τὰ μικρὰ πάθη ξεπερνοῦν σὲ δύναμη τὰ μεγάλα ἐγκλήματα, κι ἂν δὲν τὰ ἀνακόψομε

93. Λευϊτ. 13, 42-43.

ἀνεμμένην δὲ ὡσπερ καὶ ἀνεπίπληκτον παντελῶς τὴν εἰς γε τὰ
 χεῖρω λαχόντα πάροδον (οἷόν τί φημι ὀργίζεται τις ἔσθ' ὅτε μι-
 κρά, καὶ ἠρρώστηκεν ἐν ἀνθρώπῳ τὸ πάθος, ἀνακοπτέσθω ταῖς
 ἐπιεικείαις, ἵνα μὴ, τοῦ μικροῦ παραπτώματος εἰς αὐξήν ἰόντος
 5 κατὰ βραχύ, γραφή πρὸς θάνατον τοῖς παθοῦσιν εὐρίσκηται).
 Τοῦτό ἐστι τὸ ἐν φαλακρώματι τυχὸν ἐξανθήσαι λέπρα, τὴν ἐκ
 τοῦ μηδενὸς ἐπὶ τὰ χεῖρω ροπήν, ὡς ἐν τύπῳ συμβαίνουσιν. Ὁρ-
 θῶς δὴ οὖν εἰρήσθω φημί τῷ μακαρίῳ Δαβὶδ τὸ, «Ὁργίσεσθε,
 καὶ μὴ ἁμαρτάνετε».

10 ΠΑΛΛ. Ὡς βαθὺς ὁ λόγος.

ΚΥΡ. Πάνν μὲν οὖν. Ὑπαισθάνη γάρ με, καθάπερ ἐγῶμαι,
 λεπτοεποῦντα λίαν, καὶ ἀνιδρωτὶ τὰ τοιαῦτα τῶν θεωρημάτων ἢ
 νοεῖν ἢ φράζειν οὐκ ἔχοντα. Ὅτι δὲ οὐκ ἔνεστι τὸς τὰ ἐκφανῆ
 τῶν πλημμελημάτων ἀνοσίως ἠρρωσθηκότας δύνασθαι λαθεῖν,
 15 ἄγνοουμένων ἔσθ' ὅτε τῶν ἐλαχίστων καὶ κεκρυμμένων, κἀν-
 τεῦθεν εἶση τοι. Τοὺς μὲν τοι φαλάκρωμα πεπονθότας, καθαρὸς
 εἶναι, φησὶν, ἀναμνήσει, καλῶς ἡμῖν ἀνιείς τὰ τῶν πταισμάτων
 μικρά, καθάπερ ἐλέγομεν ἀρτίως. Ἀλλ' εἰ γένοιτό τισιν ἐν φαλα-
 κρώματι λέπρα, τουτέστιν, ὅταν ἐκ μικρῶν ἐπὶ τὰ χεῖρω φέρηται τὸ
 20 πάθος, τότε δὴ, τότε καταφανῆ καὶ ἀσχήμονα γενέσθαι λέγει, καὶ
 λόγον οὐκ ἔχοντα τὸν τοῖς ἐγκλήμασι συνειπεῖν δυνάμενον Διὰ
 τοῦτο φησι. «Καὶ ὁ λεπρός, ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ ἀφή, τὰ ἱμάτια αὐτοῦ
 ἔστω παραλελυμένα καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἀκατακάλυπτος, καὶ
 περὶ τὸ στόμα αὐτοῦ περιβαλέσθω, καὶ ἀκάθαρος κεκλήσεται
 25 πάσας τὰς ἡμέρας, ὅσας ἐὰν ἦ ἐπ' αὐτοῦ ἡ ἀφή, ἀκάθαρος ὢν
 ἀκάθαρος ἔσται, κεχωρισμένος καθήσεται, ἔξω τῆς παρεμβολῆς
 αὐτοῦ ἔσται ἢ διατριβῆ». Τὸ μὲν γὰρ παραλελύσθαι τὰ ἱμάτια
 καὶ ἀκατακάλυπτον εἶναι τὴν κεφαλὴν, ὑπεμφήνειεν ἂν καὶ μάλα
 σαφῶς, τὸ ἀκρύπτως ἀσχημονεῖν. Τὸ δὲ γε περιβεβληθῆσθαι περὶ
 30 τὸ στόμα, τό, οἰονεῖτως ἀπολογίαν οὐκ ἔχειν, καὶ εἰπεῖν δύννα-
 σθαι μηδέν, ἐγκαλοῦντος Θεοῦ τὴν ἀκαθαρσίαν. Τὸ δὲ γε τῆς πα-

μᾶς μολύνουν φοβερὰ. Κι ἂν βροῦν ἐλεύθερη καὶ ἐντελῶς χωρὶς ἐπιπλήξεις τὴν πορεία τους πρὸς τὰ χειρότερα (ὅπως γιὰ παράδειγμα, ὀργίζεται κάποιος λιγὰκι κάθε τόσο καὶ τὸ πάθος τῆς ὀργῆς ἐγκαταστάθηκε στὸν ἄνθρωπο αὐτό· ἄς ἀνακοπεῖ μὲ ἥπιο τρόπο, γιὰ νὰ μὴ μεγαλώσει σιγὰ-σιγὰ κι αὐξηθεῖ τὸ μικρὸ παραπτώμα), τότε διατυπώνεται ἐναντίον τους ποινὴ θανάτου. Αὐτὸ σημαίνει, «ἂν παρουσιαστεῖ τὸ ἐξάνθημα τῆς λέπρας στὸ φαλακρὸ μέρος», τὴν κλίση ποὺ συμβαίνει, σὰν σὲ τόπο ἀπὸ τὸ μηδὲν στὰ χειρότερα. Ὅρθά λοιπὸν λέγω ἄς εἰπωθεῖ ἀπὸ τὸν μακάριο Δαβὶδ· «Νὰ ὀργίξετε, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἁμαρτάνετε»⁹⁵.

ΠΑΛΛ. Εἶναι πολὺ βαθὺς ὁ λόγος.

ΚΥΡ. Καὶ πάρα πολὺ βέβαια. Ἀντιλαμβάνεσαι δηλαδή, νομίζω, ὅτι λεπτολογῶ πάρα πολὺ, καὶ ὅτι δὲν μπορῶ αὐτὲς τὶς ἐξηγήσεις νὰ τις σκεφθῶ καὶ νὰ τις ἐκφράσω χωρὶς γόπο. Ὅτι βέβαια δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περάσουν ἀπαρατήρητοι ὅσοι πάσχουν ἀνόσια ἀπὸ ὀλοφάνερα πλημμελήματα, ἐνῶ κάποτε ἀγνοοῦνται τὰ πολὺ μικρὰ καὶ κρυφὰ, θὰ τὸ μάθεις κι ἀπ' αὐτό. Ὅσοι ἔχουν πάθει φαλάκρωμα θὰ μᾶς ὑπενθυμίσει, λέγει, ὅτι εἶναι καθαροί, συγχωρώντας μας ὀρθὰ τὰ μικρὰ παραπτώματα, ὅπως λέγαμε πρὶν ἀπὸ λίγο. Ἀλλὰ ἂν παρουσιατεῖ στὸ φαλάκρωμα κάποιου λέπρα, δηλαδή ὅταν τὸ πάθος προχωρήσει ἀπὸ τὸ μικρὸ σὲ χειρότερο, τότε πᾶ, τότε, λέγει, φανερώνεται καὶ γίνεται αἰσχρὸς καὶ δὲν ἔχει λόγο νὰ πεῖ γιὰ νὰ ὑπερασπιστεῖ τὰ ἐγκλήματα. Γι' αὐτὸ λέγει· «Καὶ ὁ λεπρὸς ποὺ ἔχει τὸ σημάδι, θὰ ἔχει τὰ φορέματά του λυμένα καὶ τὸ κεφάλι του θὰ εἶναι ἀκάλυπτο, θὰ βάλει κάτι μπροστὰ στὸ στόμα του καὶ θὰ χαρακτηριθεῖ ἀκάθαρτος ὅλες τὶς ἡμέρες, γιὰ ὅσες θὰ ὑπάρχει σ' αὐτὸν τὸ σημάδι. Καὶ σὰν ἀκάθαρτος ποὺ θὰ εἶναι θὰ μένει χωριστὰ, καὶ ὁ τόπος ποὺ θὰ μένει θὰ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸν τόπο κατασκήνωσης»⁹⁶. Τὰ λυμένα λοιπὸν φορέματα καὶ ἡ ἀκάλυπτη κεφαλὴ θὰ μπορούσαν νὰ ὑποδηλώσουν, καὶ μὲ πολλή σαφήνεια, τὸ ὅτι ἀσχημονεῖ κάποιος ἀπροκάλυπτα. Τὸ κλείσιμο τοῦ στόματος μὲ κάτι σημαίνει τὸ ὅτι δὲν μπορεῖ κατὰ κάποιο τρόπο ν' ἀπολογηθεῖ καὶ δὲν ἔχει τίποτε νὰ πεῖ, ὅταν ὁ Θεὸς τὸν κατηγορεῖ γιὰ τὴν ἀκαθαροσύνη του. Τὸ ὅτι πρέπει νὰ βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὸν τόπο τῆς κατασκήνωσης, ὑποτυπώνει πάλι, ὅτι δὲν πρέπει πᾶ νὰ

ρεμβολῆς ἐξοίχεσθαι δεῖν, τύπος ἂν εἶη πάλιν, τοῦ μηκέτι τοῖς τῶν ἁγίων αὐτὸν συναυλιζέσθαι χοροῖς, πληθὺς δὲ ὥσπερ τῆς ἱεραῶς ἐξωστρακισμένον, ἀμέτοχον ἔσεσθαι παντὸς ἀγαθοῦ.

ΠΑΛΛ. Ὡς δεινὸν τὸ χρῆμα καὶ ἀπενυκτόν.

5 ΚΥΡ. Παντάπασι μὲν οὖν, ὃ Παλλάδιε· τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν ὁ θεῖος ἡμῖν Δαβὶδ· «Ἀμαρτίας νεότητος μου καὶ ἀγνοίας μου μὴ μνησθῆς, κατὰ τὸ ἔλεός σου μνήσθητί μου, ἕνεκεν τῆς χρηστότητός σου, Κύριε». Διὰ πάντων δὲ ὥσπερ ἰεῖς ὁ νόμος, τῆς ἐνούσης ἀκριβείας αὐτῷ τὴν ἔνδειξιν, καὶ μέχρι σκευῶν, ἐρίου δὴ λέγω
10 καὶ κρόκης καὶ στήμονος καὶ δερματίνου σκεύους· «Εἰ λέπρα γένοιτο», φησί, «καὶ τούτων ἐν συμβαίνοι το πάθος, καταθρεῖτω πάλιν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἀφοριζέτω τὴν ἀφήν· καὶ εἰ μὴ τις γένοιτο μεταδρομὴ τῆς σημασίας ἐπὶ τὸ ἄμεινο· δαπανᾶσθω πυρὶ». Λέπρα γὰρ ἔμμιονός ἐστι, φησί. Πλήν, ἀποπλύνεσθαι δεῖν ἐπιτάττει τὸ πε-
15 πονθός· καὶ εἰ μετὰ τοῦτο φαίνοιτο τὸ πάθος ἔμπεφυκός, πυρὶ δίδωσι λουπτόν, ὡς ἀχρεῖον παντελῶς. Ἐρίῳ που πάλιν τάχα καὶ κρόκη, στήμονί τε καὶ δέρμασι παρεικάζων τὰ καθ' ἡμᾶς. Ὅτι γὰρ ἐρίων ἢ κρόκης, ἤγουν τῶν ἐτέρων, οὐδεὶς ἂν γένοιτο παρὰ Θεῶ λόγος, πῶς ἂν ἢ πόθεν ἐνδοιάσειέ τις; Παγχάλεπτον οὖν ἐγκλημά-
20 των εἶναι δώσομεν, τὸ μετὰ κάθαρσιν καὶ ἀπόνιψιν, ἣν ἂν ὁ Χριστός ἐν ἡμῖν ἐργάσαίτο, μὴ ἀποφέρεσθαι μολυσμῶν, ἀλλὰ ἔμμιονον εἰς αὐτοὺς ποιῆσθαι τὴν στάσιν. Εἰ γὰρ μηδὲν ὀνίνησιν ἀπονίζων ἡμᾶς ὁ Χριστός, πυρὶ παραδίδωσι κολασθησομένους, καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ κατὰ νόμον ἱερεὺς, οὐδὲν ὠφελῆσας τὴν κρόκην, ἦτοι
25 τὸν στήμονα, διὰ τῆς ἐκπλήσεως κατεπίμπρα λουπτόν.

ΠΑΛΛ. Ὡδε ἔχει.

ΚΥΡ. Λέπραν δὴ οὖν ὁ νόμος, τὴν ὡς ἐν ἔργοις νέκρωσιν ὑποφαίνει καλῶς, ἀφ' ἧν ἂν τις ἴδοι σαφῶς τε καὶ αἰσθητῶς τὰς τῶν ἀφανεστερῶν ἐννοίας ἀνακομίζων ἀστείως, καὶ σαρκικοῖς παρα-
30 δείγμασι καταλευκαίνων τὰ νοητά. Πλουσίαν δὲ ὥσπερ ἡμῖν τῶν ἐν ψυχαῖς μολυσμῶν παρατιθεῖς τὴν γνώσιν, καὶ καθιστὰς ἐναργῆ, καθάπερ ἐν ἀρρωστήμασι σώματος τὰ νοητῶς συμβαίνοντα, προσεφάνει πάλιν ἐν τῷ Λευϊτικῷ· «Ἀνδρὶ, ἀνδρὶ ᾧ ἂν γένηται ρύσις

συμμετέχει στους χορούς τῶν ἁγίων, ἀλλὰ νὰ εἶναι κατὰ κάποιο τρόπο ἐξορισμένος ἀπὸ τὴν ἱερὴ σύναξη κι ἀμέτοχος ἀπὸ κάθε ἀγαθό.

ΠΑΛΛ. Φοβερό αὐτὸ πού λες καὶ πρέπει νὰ τὸ ἀπευχόμαστε.

ΚΥΡ. Μὲ κάθε τρόπο, Παλλάδιε· γι' αὐτὸ καὶ μᾶς ἔλεγε ὁ θεὸς Δαβίδ· «Μὴ θυμηθεῖς τὶς ἁμαρτίες τῆς νεότητος καὶ τῆς ἄγνοιᾶς μου, ἀλλὰ νὰ μὲ θυμηθεῖς, Κύριε, σύμφωνα μὲ τὸ ἔλεός σου καὶ τὴν ἀγαθότητά σου»⁹⁶. Ὁ νόμος περνώντας κατὰ κάποιο τρόπο ἀπὸ ὅλα, μᾶς παρουσιάζει τὴν ἀκρίθειά του, πού φθάνει ὡς τὰ σκεῦη καὶ τὸ μαλλὶ καὶ τὸ νῆμα καὶ τὸ στημόνι καὶ τὸ δερμάτινο σκεῦος. Λέγει λοιπὸν «Ἄν παρουσιαστῆι λέπρα, καὶ συμβεῖ τὸ πάθος σὲ κάποιον ἀπὸ αὐτούς, ἃς ἐξετάσει πάλι ὁ ἱερέας καὶ ἃς χωρίσει τὸ μολυσμένο ἀντικείμενο. Κι ἂν δὲν παρουσιάσει ἢ νόσος βελτίωση, ἃς τὸ κάψει στὴ φωτιά». Γιατί, λέγει, εἶναι λέπρα ἀθεράπευτη. Προστάζει ὅμως νὰ πλυθεῖ τὸ μολυσμένο ἀπὸ τὴ λέπρα· κι ἂν ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸ τὸ πάθος φαίνεται νὰ ἐπιμένει, ἃς τὸ παραδώσει στὴ φωτιά, ὡς τελείως ἄχρηστο. Παρομοιάζει πάλι τὰ σχετικὰ μὲ μᾶς μὲ νῆμα καὶ στημόνι καὶ δέρμα. Ὅτι δὲν θὰ μπορούσε ὁ Θεὸς νὰ κάνει λόγο γιὰ μαλλὶ ἢ νῆμα ἢ κάτι ἀπὸ τὰ ἄλλα, πῶς θὰ μπορούσε, ἢ γιὰ ποιὸ λόγο νὰ ἀμφιβάλλει κανεῖς; Θὰ θεωρήσουμε λοιπὸν ὡς πολὺ βαρὺ ἔγκλημα τὸ νὰ μὴν ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ τοὺς μολυσμοὺς μετὰ τὴν κάθαρση καὶ τὴν ἀπόνηση πού πραγματοποιοῖ ὁ Χριστός, ἀλλὰ νὰ παραμένουμε σ' αὐτούς μ' ἐπιμονή. Γιατί, ἂν δὲν μᾶς ὠφελεῖ καθόλου καθαρῖζοντάς μας ὁ Χριστός, μᾶς παραδίνει στὴ φωτιά γιὰ νὰ καοῦμε, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ ἱερέας τοῦ νόμου, ἀφοῦ δὲν ὠφέλησε σὲ τίποτε τὸ νῆμα ἢ τὸ στημόνι πλύνοντάς τα, στὸ τέλος τὰ παρέδωσε στὴ φωτιά.

ΠΑΛΛ. Ἔτσι εἶναι.

ΚΥΡ. Μὲ τὴ λέπρα λοιπὸν ὁ νόμος ὑποδηλώνει ὀρθὰ τὴ νέκρωση στὰ ἔργα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσε κανεῖς νὰ δεῖ καθαρὰ καὶ χειροπιαστὰ τὶς ἔννοιες τῶν πιὸ ἀφανῶν, ἀντλώντας τες ἐπιδέξια καὶ διαλευκαίνοντας τὰ νοητὰ μὲ σαρκικὰ παραδείγματα. Παραθέτοντάς μας κατὰ κάποιο τρόπο πλούσια τὴ γνώση τῶν ψυχικῶν μολυσμῶν καὶ κάνοντας σαφῆ, ὅπως στὶς ἀρρώστιες τοῦ σώματος, αὐτὰ πού συμβαίνουν νοητὰ, ἔλεγε πάλι στὸ Λευϊτικόν· «Ἀπὸ ὁποῖον-

96. Ψαλμ. 24, 7.

ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἡ ρύσις αὐτοῦ ἀκάθαρτός ἐστι. Καὶ οὗτος ὁ νόμος τῆς ἀκαθαρσίας αὐτοῦ, ρέων γόνον ἐκ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς ρύσεως ἧς συνέστηκε τὸ σῶμα αὐτοῦ, διὰ τῆς ρύσεως, αὐτῆ ἢ ἀκαθαρσία αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, πᾶσαι αἱ ἡμέραι ρύσεως σώματος αὐτοῦ ἧς συνέστηκε τὸ σῶμα αὐτοῦ διὰ τῆς ρύσεως, ἀκαθαρσία αὐτοῦ ἐστι. Πᾶσα κοίτη ἐφ' ἧς ἂν κοιμηθῆ ἐπ' αὐτῆς ὁ γονορρηγῆς, ἀκάθαρτός ἐστι, καὶ πᾶν σκεῦος ἐφ' ὃ ἂν καθίσῃ ἐπ' αὐτὸ ὁ γονορρηγῆς, ἀκάθαρτον ἔσται. Καὶ ἄνθρωπος, ὃς ἐὰν ἄψῃται τῆς κοίτης αὐτοῦ, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. Καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ σκεύους, ἐφ' ὃ ἂν καθίσῃ ὁ γονορρηγῆς, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. Καὶ ὁ ἀπτόμενος τοῦ χρωτὸς τοῦ γονορροῦς πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. Ἐὰν δὲ προσεγγίῃ ὁ γονορρηγῆς ἐπὶ τὸν καθαρὸν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας». Καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις φησὶ βδελυρὸν ἔσεσθαι καὶ ἀπηχθὲν πᾶν σκεῦος ὧπερ ἂν ἐνιζήσειεν ὁ γονορρηγῆς, κἂν εἰ ἀπονίψαιτο τὰς χεῖρας ὕδατι, καὶ τοῦτο ἔσται μεμολυσμένον. Κἂν εἰ ἄψαιτό τις τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, συμμεθέξει πάντως τῆς ἀκαθαρσίας τὴν γραφήν, κἂν εἰ προσεγγίσειε τις τῶν οὕτω μεμολυσμένων, ὑπομενοῦσι δὴ πάντως τῆς ἀκαθαρσίας τὴν γραφήν. Τοιγάρτοι καὶ ἀναμιξ τοῖς λεπροῖς ἐξέθει τε καὶ ἐξωκίζετο τῆς παρεμβολῆς, ἀπρόσιτος ὢν καὶ ἄμικτος καὶ αὐτῆ καταμιαίνων τῇ χειρὸς ἀφῆ τούτους προστυγχάνοντας ἀπλῶς.

ΠΑΛΛ. Καὶ ποῖον ἂν εἴῃ τὸ ἐν ψυχῇ πάθος, τῇ σωματικῇ γονορροία προσεικός; Πνευματικὸς γὰρ ὁ νόμος ἢ οὐχ ὧδε ἔχει;

ΚΥΡ. Πάνυ μὲν οὖν ἔφησ γὰρ ὀρθῶς Πλὴν ἐκεῖνο διανοοῦ, ἡ τοῦ σώματος ρύσις, τὴν τῆς φύσεως ἐπιτηδειότητα πρὸς καρπογο- νίαν ἀδικεῖ τρόπον τινά, καθιεῖσα πρὸς τὸ μηδὲν τῶν σπερμάτων

δήποτε ἄνδρα πού θά γίνει κάποια ρεύση ἀπό τὸ σῶμα του, ἢ ρεύση αὐτὴ εἶναι ἀκάθαρτη. Αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος τῆς ἀκαθαρσίας του· ὅταν μὲ αὐτὴ τὴ ρεύση ρεύσει ἀπὸ τὸ σῶμα του τὸ σπέρμα ἀπὸ τὸ ὁποῖο γίνεται ἡ σύσταση τοῦ σώματος, αὐτὴ ἢ ρεύση εἶναι ἀκάθαρτη σ' αὐτόν. "Ὅλες οἱ μέρες τῆς ρεύσης ἀπὸ τὸ σῶμα του, μὲ τὴν ὁποία ρεύση λαμβάνει σύσταση τὸ ἀνθρώπινο σῶμα, εἶναι γι' αὐτόν ἡμέρες ἀκαθαρσίας. Κάθε κλίνη στὴν ὁποία θά κοιμηθεῖ αὐτὸς πού πάσχει ἀπὸ γονόρροια εἶναι ἀκάθαρτη, καὶ κάθε σκεῦος στὸ ὁποῖο θά καθίσει ὁποῖος ἔχει ρεύσει σπέρματος εἶναι ἀκάθαρο. Καὶ ὁποῖος ἀγγίξει τὴν κλίνη του, θά πλύνει τὰ ροῦχα του καὶ θά λούσει τὸ σῶμα του μὲ τὸ νερό, καὶ θά εἶναι ἀκάθαρος ὡς τὸ δειλινό. Κι ὁποῖος καθίσει στὸ ἔπιπλο, στὸ ὁποῖο κάθισε ὁποῖος ἔπαθε γονόρροια, θά πλύνει τὰ ροῦχα του, θά λουστῆ μὲ νερό, καὶ θά εἶναι ἀκάθαρος ὡς τὸ δειλινό. Κι ὁποῖος ἀγγίξει τὸ σῶμα αὐτοῦ τοῦ πάσχει ἀπὸ γονόρροια, θά πλύνει τὰ ροῦχα του καὶ θά λουστῆ μὲ νερό, καὶ θά εἶναι ἀκάθαρος ὡς τὸ δειλινό. Κι ἂν ὁποῖος πάσχει ἀπὸ ρεύση σπέρματος πλησιάσει ἕναν καθαρὸ, αὐτὸς θά πλύνει τὰ ροῦχα του καὶ θά λουστῆ μὲ νερό καὶ θά εἶναι ἀκάθαρος ὡς τὸ δειλινό»⁹⁷. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ λέγει ὅτι θά εἶναι μολυσμένο καὶ σιχαμερὸ κάθε σκεῦος στὸ ὁποῖο θά καθίσει ὁποῖος πάσχει ἀπὸ τὴ ρεύση αὐτῆ, καὶ ἂν πλύνει τὰ χέρια του μὲ νερό, θά εἶναι καὶ τὸ νερὸ μολυσμένο. Κι ἂν ἐπίσης ἀγγίξει κάποιος τὸ σῶμα του, θά δεχθεῖ καὶ αὐτὸς τὴν κατηγορίαν τῆς ἀκαθαρσίας, καὶ ἂν τὸν πλησιάσει κάποιος πού δὲν ἔχει ἀκόμα μολυνθεῖ, θά δεχθεῖ καὶ αὐτὸς τὴν κατηγορίαν τῆς ἀκαθαρσίας. Γι' αὐτὸ καὶ ἀπομακρυνόταν καὶ διωχνόταν μαζὶ μὲ τοὺς λεπρούς ἔξω ἀπὸ τὸν τόπο κατασκήνωσης, γιὰ νὰ μὴν τὸν πλησιάζουν καὶ νὰ μὴ ἐρχεται σὲ ἐπαφή μὲ ἄλλους, καὶ νὰ μὴ μολύνει μὲ τὴν ἀπλὴ ἐπαφή τοῦ χεριοῦ ἐκείνους πού τὸν συνανοτοῦν.

ΠΑΛΛ. Καὶ ποῖο θά μποροῦσε νὰ εἶναι τὸ ψυχικὸ πάθος πού μοιάζει μὲ τὴ σωματικὴ ρεύση τοῦ σπέρματος; Γιατί ὁ νόμος εἶναι πνευματικὸς ἢ δὲν εἶναι ἔτσι;

ΚΥΡ. Καὶ πάρα πολὺ δέβαια. Τὸ εἶπεσ ὀρθά. Σκέψου ὁμως ἐκεῖνο· ἢ σωματικὴ ρεύση ἀδικεῖ κατὰ κάποιο τρόπο τὴν ἱκανότητα τῆς φύσης πού ἔχει γιὰ καρπογονία, ρίχνοντας στὸ κενὸ τὴ χορηγία τῶν

97. Λευίτ. 15, 2-11.

τάς χορηγίας, καὶ τοὺς ἐν τοῖς μορίοις χαλῶσα τόνους, ἀνεθέλητον ἤδη πως ἐργάζεται τὴν καταφθοράν, ὡς ἐν μολυσμοῖς εἶναι μακροῖς καὶ διηνεκέσι τοὺς τῷ πάθει κατελιημμένους Ἰσθι δὴ οὖν ὡς ἐξ ἀρρωστίας σωματικῆς καὶ ἐναργοῦς, εἰκόνομ ἐπὶ τὰ εἰς νοῦν 5 συμβαίνοντα καταφθείρεται γὰρ καὶ αὐτὸς ἐφ' ἃ μὴ προσῆκεν ὁ νοῦς ἀσωτότατα διαπονούμενος, καὶ ἐπ' οὐδενὶ τῶν ἀναγκαίων τῆς ἰδίας ἐνεργείας ἐνιείς τὸ σπούδασμα, ὡς καρὸν μὲν οὐδένα γνήσιον ἔχειν, ὑποφέρεσθαι δὲ αἰεὶ πως πρὸς τὸ ἀδικοῦν καὶ ἀκαθέκτως νοσεῖν τὴν εἰς τὰ αἰσχίω κάθοδον.

10 ΠΑΛΛ. Οἷον δὴ τί φῆς;

ΚΥΡ. Οὐ γάρ, ὦ φιλότης, ἐκτίσθαι τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς ὁ θεῖος ἡμῖν ἔφη Παῦλος;

ΠΑΛΛ. Καὶ μάλα.

ΚΥΡ. Φύσιν οὖν ἄρα διεκληρώσατο πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν 15 ἔπαινουμένων ὀρθῶς ἔχουσαν καὶ ἐπιτηδείως ἢ γὰρ οὐχὶ σοφίας μὲν δεκτικὸν καὶ ἀπάσης ἐπιστήμης τὸ ζῶον εἶναι φῆς; Σωφροσύνην δὲ καὶ ἀνδρείαν καὶ μὴν καὶ δικαιοσύνην κατορθώσειεν ἂν εὐκόλως, εἰ διαπεραίνειν ἔλοιτο τὰ εἰκότα καὶ τοῖς θεοῖς ἔπρεσθαι νόμοις.

20 ΠΑΛΛ. Σύμφημι.

ΚΡΥ. Εἰ δὲ τὰ τοιάδε μεθείς, σοφὸς μὲν οὐκέτι, μωρὸς δ' ἂν γένοιτο καὶ ἀκάρδιος, οὐ τοῖς εἰς ἀλήθειαν παιδαγωγεῖν εἰωθόσι τῶν οἰκείων θελημάτων ἐπιδοὺς τὴν ροπὴν, ἐκτετιμηκῶς δὲ μᾶλλον τὸ ἔξω φέρεσθαι τοῦ εἰκότος, καὶ τοῖς τὰ ὀρθὰ διαστρέφειν 25 μεμελετηκόσι συγκαταθρόσκειν πρὸς ὄλεθρον, οὔτε τὴν ἀρίστην καὶ ἀμωμήτως ἔχουσαν περὶ Θεοῦ δόξαν ἔχων, οὔτε μὴν ἀδιαβλήτως τὴν τῶν πρακτέων διάπτων ὁδόν, ἄρ' οὐκ ἀτρεκέες ἤδη πως γονορρυᾶ νοητῶς τὸν τοιόνδε λέγειν, ὡς τὰ δι' ὧν ἦν εἰκὸς κακοποφορεῖν δύνασθαι τῷ Θεῷ, δαπανῶντα πρὸς τὸ μηδέν;

30 ΠΑΛΛ. Φαίην ἂν, ἴσθι τοι.

ΚΥΡ. Τί δέ, εἰ τὸ ἐργάζεσθαι τὴν δικαιοσύνην ἀφείς, καὶ τοῖς τῆς ἀνδρείας ἐναδρύνεσθαι καλοῖς, ἄδικός τε καὶ παρεμμένος εἰς ἡδονὰς ὀρᾶτο δὴ πάλιν, ἄρ' οὐκ ἂν οἴησῃ τῷ γονορρυεῖ τὰ ἴσα

σπεράτων, καὶ χαλαρώνοντας τὴ δύναμη τῶν μορίων, προκαλεῖ ἀθέλητη τὴ φθορά, ὥστε νὰ βρισκονται σὲ μολυσμοὺς μακροὺς καὶ συνεχεῖς ὅσοι ἔχουν καταληφθεῖ ἀπὸ αὐτὸ τὸ πάθος. Πῆγαινε λοιπὸν ἀπὸ τὴν σαφὴ εἰκόνα τῆς σωματικῆς ἀρρώστιας σὲ ὅσα συμβαίνουν στὸ νοῦ. Φθείρεται βέβαια καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ νοῦς κοπιᾶζοντας σὰν τὸν ἄσωτο σ' αὐτὰ ποὺ δὲν ἔπρεπε καὶ μὴ στρέφοντας σὲ κανένα χρησιμοτὴν ἐνέργεια καὶ τὴ φροντίδα του, καὶ ἔτσι δὲν ἔχει κανένα γνήσιο καρπὸ, ἀλλὰ κλίνει πάντοτε στὴν ἀδικία καὶ κυλᾷ ἀσυγκράτητα στὸ πέσιμο πρὸς τὰ αἰσχρά.

ΠΑΛΛ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς;

ΚΥΡ. Μά, φίλε μου, δὲν μᾶς εἶπε ὁ θεῖος Παῦλος, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε γιὰ ἔργα ἀγαθὰ;⁹⁸

ΠΑΛΛ. Καὶ μὲ πολλὴ βέβαια σαφήνεια.

ΚΥΡ. Τοῦ κληρώθηκε λοιπὸν φύση σω-ῆ καὶ κατάλληλη γιὰ κάθε ἐπαινετὸ ἔργο. Ἡ βέβαια πιστεύεις ὅτι τὸ ὄν αὐτὸ δὲν εἶναι ἐπιδεκτικὸ σοφίας καὶ κάθε ἐπιστήμης; Καὶ θὰ κατορθώσει εὐκολα τὴ σωφροσύνη καὶ τὴν ἀνδρεία καὶ βέβαια καὶ τὴ δικαιοσύνη, ἂν θελήσει νὰ διεκπεραιώσει τὰ πρέποντα σ' αὐτὸν καὶ ν' ἀκολουθήσει τοὺς θεῖους νόμους.

ΠΑΛΛ. Συμφωνῶ.

ΚΥΡ. Ἄν ὅμως ἀδιαφορήσει γι' αὐτὸ, δὲν εἶναι πιά σοφός, ἀλλὰ θὰ γίνει μωρὸς καὶ ἀνόητος, μὴ κατευθύνοντας τὰ θελήματά του σὲ ὅσα συνήθως μᾶς παιδαγωγοῦν στὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ προτιμώντας νὰ πλανιέται ἔξω ἀπὸ αὐτὸ ποὺ τοῦ ταιριάζει καὶ νὰ τρέχει στὸν ὄλεθρο μαζί μ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν σκοπὸ τους νὰ διαστρέφουν τὰ ὀρθά, καὶ ἔτσι δὲν θὰ ἔχει οὔτε τὴν ἄριστη καὶ ἄμεμπτη γνώμη γιὰ τὸν Θεό, οὔτε θὰ πορεύεται ἀδιάβλητα τὸ δρόμο αὐτῶν ποὺ πρέπει νὰ πράξει. Δὲν εἶναι ἀλήθεια ἄραγε νὰ λέμε τότε, ὅτι αὐτὸς πάσχει κατὰ κάποιον τρόπο νοητὰ ἀπὸ γονόρροια, σπαταλώντας ἄσκοπα αὐτὰ μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι φυσικὸ νὰ μπορεῖ νὰ καρποφορεῖ στὸν Θεό;

ΠΑΛΛ. Νὰ ξέρεις ὅτι συμφωνῶ.

ΚΥΡ. Τί ὅμως; ἂν ἀφήνοντας τὰ δίκαια ἔργα καὶ τὸ νὰ εὐχαριστεῖται μὲ τὰ καλὰ τῆς ἀνδρείας, παρουσιαζόταν ἀδικος καὶ παραδομένος καὶ πάλι σὲ ἡδονές, δὲν θὰ νομίσεις ὅτι νοσεῖ ὅμοια μὲ

98. Ἐφ. 1, 4.

νοσεῖν, τὴν ἐπιτηδειότητα τῆς φύσεως, ἣν ἂν ἔχοι πρὸς τὸ ἀγαθόν, δαπανῶντα πρὸς τὰ αἰσχύω, καὶ πνευματικῆς εὐκαρπίας τὴν ἐπ' οὐδενὶ τῶν χρησίμων ζημίαν ἀνθηρημένον;

ΠΑΛΛ. Οὐθελίην ἄν.

5 ΚΥΡ. Ἴέναι δὴ οὖν ὁ νόμος ἀπωτάτω προστέταχε τοῦ γονορροῦς, ὡς ἀποφοιτᾶν ὅτι μάλιστα διδάσκων ἡμᾶς τῶν εἰς φαν-
 λότητα νενευκότων, καὶ ἀποσεῖσθαι γεννικῶς οὖς ἂν καὶ αὐτὸς
 καταμισοᾷτοιο Θεός, ὡς διηνεκῆ νοσοῦντας τὸν μολυσμόν Χρη-
 μα γὰρ ἀληθῶς οὐκ ἀζήμιον τὸ κολλᾶσθαι πονηροῖς. Ἄτρεκές γὰρ
 10 ὅτι, κατὰ τὸ γεγραμμένον· «Ὁ ἀπτόμενος πίσησ, μολυνθήσεται».
 Καταμαίνει γε μὴν πᾶν σκεῦος, οὐπὲρ ἂν ἄπτοιο τυχόν ὁ γονορ-
 ρουῆς, καὶ κοίτην αὐτοῦ καὶ χρώτα καὶ ἀγγεῖα καὶ ὕδωρ καὶ σκευὴ
 ξύλινα, δι' ἀνιγμάτων ἕ. ἰδηλῶν, ὅτι τῆς ἐνούσης ἀκαθαρσίας
 αὐτῷ μετάσχοι τις ἂν, καὶ εἰ μόνον ἀγχουῦ κατὰ διάθεσιν γένοιτο
 15 τὴν πνευματικὴν. Γέγραπται γάρ, ὅτι «Σεαυτὸν ἀγνὸν τήρει, καὶ
 μὴ κοινῶναι ἁμαρτίαις ἄλλοτριαῖς». Πλήν, καὶ τὰ τῶν παθῶν ἀπε-
 γνωσμένα, καὶ τὰ ἐν τῷ θάθει κεκρυμμένα τῶν ἡμετέρων διανοιῶν
 ἀρρωστήματα, καὶ πᾶσαν ἀπλῶς τὴν ἐν ἡμῖν μαλακίαν, ἐξίστησιν
 ὁ Χριστός, καὶ ἡ δι' αὐτοῦ κάθαρσις, οὐχ οἴου τε ὄντος τοῦ νόμου
 20 τοῦτο δοῦν. «Δικαιοῦται γὰρ οὐδεὶς ἐν νόμῳ», κατὰ τὸ γεγραμμέ-
 νον, ἴδοις δ' ὅτι καὶ τοῦτό ἐστιν οὐ διεψευσομένον τοῖς ἐφεξῆς γε-
 γραμμένοις προσβάλλων· ἔφη γὰρ πάλιν· «Ἐὰν δὲ καθαρισθῆ ὁ
 γονορροῦς ἐκ τῆς ρύσεως αὐτοῦ, καὶ ἐξαριθμῆσεται αὐτῷ ἑπτὰ
 ἡμέρας εἰς τὸν καθαρισμὸν αὐτοῦ, καὶ πλινεῖ τὰ ἴματα αὐτοῦ, καὶ
 25 λούσεται τὸ σῶμα ὕδατι, καὶ καθαρὸς ἔσται. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ
 ὀγδῆ λήψεται ἑαυτῷ δύο τριγόνας, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν,
 καὶ οἴσει αὐτὰ ἔναντι Κυρίου ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυ-
 ρίου, καὶ δώσει αὐτὰ τῷ ἱερεῖ, καὶ ποιήσει αὐτὰ ὁ ἱερεὺς, μίαν περὶ
 ἁμαρτίας, καὶ μίαν εἰς ὀλοκαύτωμα, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ
 30 ἱερεὺς ἔναντι Κυρίου ἀπὸ τῆς ρύσεως αὐτοῦ».

Καθαίρει μὲν οὖν τὸν γονορροῦ, καὶ ἀπαλλάττει τοῦ πάθους,

99. Σοφ. Σειράχ 13, 1.

100. Α' Τιμ. 5, 22.

ἐκείνον πού πάσχει ἀπὸ γονόρροια, δαπανώντας στὰ αἰσχρὰ τὴν ἰκανότητα τῆς φύσης πού ἔχει γιὰ τὸ ἀγαθό, καὶ ἀντὶ τῆς πνευματικῆς καρποφορίας προσιμώντας τὴ ζημία ἀπὸ πράγματα καθόλου χρήσιμα;

ΠΑΛΛ. Καὶ βέβαια θὰ νομίσω.

ΚΥΡ. Προστάζει λοιπὸν ὁ νόμος νὰ φεύγομε ὅσο μπορούμε μακρύτερα ἀπὸ αὐτὸν πού πάσχει ἀπὸ γονόρροια, διδάσκοντάς μας ν' ἀπομακρυνόμαστε ὅσο γίνεται ἀπὸ αὐτοὺς πού ἐπιδίδονται στὴ φαυλόγητα καὶ ν' ἀπωθοῦμε ἀποφασιστικά αὐτοὺς πού καὶ ὁ Θεὸς θὰ τοὺς σιχαινόταν, ἐπειδὴ πάσχουν ἀπὸ μόνιμο μολυσμό. Γιατὶ πραγματικά δὲν εἶναι ἀκίνδυνο πρᾶγμα ἡ προσκόλλησις τοὺς κακοὺς. Εἶναι ἐπομένως ἀληθινὸ αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ: «Ὅποιος ἀγγίζει πίσσα, θὰ λερωθεῖ»⁹⁹. Γιατὶ καταμολύνει κάθε ἀντικείμενο πού ἀγγίζει ὅποιος πάσχει ἀπὸ αὐτὴ τὴ νόσο, καὶ τὴν κλίνη του καὶ τὸ σῶμα του καὶ τὰ ἀγγεῖα καὶ τὸ νερὸ καὶ τὰ ξύλινα σκεύη. Μ' αἰνιγμα λοιπὸν μᾶς ὑποδηλώνει ὅτι στὴν ἀκαθαρσία του μπορεῖ νὰ μετάσχει κάποιος καὶ μόνο πού θὰ ἐκδηλώσει μὴ παρόμοια πνευματικὴ διάθεση. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ: «Φύλαγε τὸν ἑαυτὸ σου ἀγνὸ καὶ μὴ συμμέτεχες σὲ ξένες ἁμαρτίες»¹⁰⁰. Ἀλλὰ καὶ τὰ φανερὰ πάθη καὶ τὰ κρυμμένα στὸ βάθος τῆς σκέψης μας ἄρρωστήματα καὶ ὅλη γενικὰ τὴν ἀδυναμία μας τὴν διώχνει ἀπὸ μέσα μας ὁ Χριστὸς καὶ ἡ καθαρὸς πού ἐκεῖνος ἐπιτελεῖ, ἐνῶ ὁ νόμος δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ τὸ ἐπιτύχει αὐτό. Γιατὶ, σύμφωνα μὲ αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ, «Κανένας δὲν δικαιώ-εται μὲ τὸ νόμο»¹⁰¹. Καὶ θὰ δεῖς ὅτι καὶ αὐτὸ δὲν διαψεύδεται συγκρίνοντάς το μὲ ὅτι γράφεται στὴ συνέχεια. Γιατὶ λέγει πάλι: «Ὅταν καθαρισθεῖ ὁ ἀσθενὴς ἀπὸ τὴ ρεῦση τοῦ σπέρματος καὶ συμπληρωθοῦν ἕφτά μέρες γιὰ τὸν καθαρισμὸ του, θὰ πλύνει τὰ φορέματά του, θὰ λούσει τὸ σῶμα του μὲ νερὸ καὶ θὰ γίνῃ καθαρὸς. Τὴν ὄγδῃ ἡμέρᾳ θὰ πάρει δύο τρυγόνια ἢ δυὸ νεοσσοὺς περιστεριῶν, καὶ θὰ τὰ πάει στὸν Κύριον στὴν πόρτα τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, καὶ θὰ τὰ δώσει στὸν ἱερέα· αὐτὸς τότε θὰ τὰ προσφέρει θυσία, μία γιὰ ἁμαρτία καὶ μία ὀλοκαύτωμα, καὶ ἔτσι ὁ ἱερέας θὰ τὸν ἔξαγνίσει μπροστὰ στὸν Κύριον ἀπὸ τὴ ρεῦση τοῦ σπέρματος»¹⁰².

Καθαρίζει λοιπὸν τὸν ἄρρωστο ἀπὸ γονόρροια καὶ τὸν ἀπαλ-

101. Γαλ. 3, 11.

102. Λευϊτ. 15, 13-15.

πλὴν ἐν Χριστῷ, δι' ὕδατος τε καὶ αἵματος. Ἐξαριθμῆσεται γὰρ
 ἑαυτῷ, φησὶν, ἑπτὰ ἡμέρας εἰς τὸν καθαρισμὸν αὐτοῦ, καὶ πλυνεῖ
 τὰ ὕμια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ καθαρὸς
 ἔσται. Καὶ τὸ μὲν εἰς ἑβδόμην ἡμέραν παρατείνεσθαι τὸν καθορι-
 5 σμὸν, σημαίνει πῶς πάντως, τὸ διὰ παντὸς τοῦ βίου καὶ ἐν παντὶ τῷ
 τῆς ζωῆς χρόνῳ διασημῆσθαι δεῖν ταῖς ἐπιεικείαις τοὺς ἐκ φανλό-
 τητος κοσμικῆς μεταφοιτῶν ἐλομένους ἐπὶ τὸ δοῦν ἐλέσθαι τὰ πρε-
 πωδέστερα. Τοιγάρτοι τῆς ἑβδομάδος μέτρον χρόνου πλήρωσιν
 ἔχει καὶ ἀνακύκλησιν εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, ὡς εἰς πέρας ἤδη καταίρον-
 10 τος τοῦ καιροῦ. Προσιέναι δὲ δεῖν καὶ ἀναγκαίως ἐπάγεσθαι ταῖς
 πρὸς ἡμῶν ἐπιεικείαις εὐ³ μάλα φησί, τὴν διὰ Χριστοῦ κάθαρσιν
 καὶ τὸν δι' ὕδατος ἀγνισμὸν, ὡς ἐν ἀπονίψει σώματός τε καὶ ὕμα-
 τίων νοουμένῳ λουτῶν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, συνθέοντος δηλο-
 νότι καὶ τοῦ δι' αἵματος ἀγνισμοῦ «Τῆ γὰρ ἡμέρα», φησί, «τῆ
 15 ὀγδόῃ λήψεται ἑαυτῷ δύο τριγόνας ἢ δύο νεοσσοὺς περισσευῶν».
 Κατασημῆναι δ' ἂν ἡ ἡμέρα πάλιν ὀγδόῃ τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκο-
 νομίας ἡμῖν τὸν καιρὸν, ὅτε τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέμεινε σφαγὴν ὁ
 Ἐμμανουήλ, ἡ εὐγλωττος ἀληθῶς καὶ εὐηχεσιτάτη τριγών, ἡ καὶ
 τῷ αἵματι τῷ ἰδίῳ τετελειώκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους.
 20 Ὅτι δὲ τὸ εὐῶδες ἅπαν ὁ Χριστοῦ θάνατος ἔχει (πέπρακται γὰρ
 ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ εἰς ἀναίρεσιν ἁμαρτίας), ἐμφῆναιεν
 ἂν τὸ δύο μὲν εἶναι τὰς τριγόνας, καταθύεσθαι δὲ μίαν μὲν ὑπὲρ
 ἁμαρτίας, εἰς ὀλοκαύτωμα δὲ τὴν ἑτέραν· ὅτι δὲ καὶ ἰλασμὸς ὑπὲρ
 τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν γέγονεν ὁ Χριστός, κατὰ τὰς Γραφάς, παρέ-
 25 δειξεν εἰπὼν «Καὶ ἐξιλιάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔναντι Κυρίου
 ἀπὸ τῆς ρύσεως αὐτοῦ».

ΠΑΛΛ. Εὐ³ ἔφη.

ΚΥΡ. Ὡδε μὲν σὺν τὸν γονορρυῆ διακαθαίρεσθαι δεῖν, ὁ
 θεὸς ἡμῖν κατεχρησάμωδῃσε νόμος. Καταμαίνει δὲ αὐτόν, ὥπερ ἂν
 30 γένοιτο καὶ ἀνεθέλητος ρύσις, ἥγουν θελητῆ, καὶ πηγὴν ἔχουσα
 τὴν ἔμφυτον κίνησιν. Καὶ θελητῆ μὲν, ὡς ἐν ὁμιλίαις ταῖς πρὸς
 γυναῖκα, φημί, καὶ κατὰ νόμον τοῦ γάμου· ἀνεθέλητος δὲ αὐ³, ὡς ἐν
 φαντασίαις τάχα πῶς νυκτεριναῖς. Ἐφη γὰρ πάλιν ὠδί· «Καὶ
 ἄνθρωπος, ὃς ἂν ἐξέλθῃ ἐξ αὐτοῦ κοίτη σπέρματος, καὶ λούσεται

λάσσει από την αρώστια του, αλλά στον Χριστό, με νερό και αίμα. Γιατί λέγει, «θα συμπληρωθούν ἑπτὰ ἡμέρες γιὰ τὸν καθαρισμό του, καὶ ἀφοῦ πλύνει τὰ φορέματά του καὶ λούσει τὸ σῶμα του με νερό, θὰ εἶναι καθαρὸς. Ἡ παράταση τοῦ καθαρισμοῦ ὡς τὴν ἑβδόμη ἡμέρα σημαίνει ἀσφαλῶς, ὅτι πρέπει ὁλόκληρη τῆ ζωὴ νὰ καθαρίζονται με ἐκδηλώσεις ἀγάπης αὐτοὶ ποὺ θέλουν ἀπὸ τὴν κοσμικὴ φαυλότητα νὰ μεταπηδήσουν στὴν ἐκτέλεση αὐτῶν ποὺ πρέπει. Γιατί ἡ διάρκεια τῆς ἑβδομάδας περιέχει τὴ συμπλήρωση τοῦ χρόνου καὶ τὸ ξαναγύρισμα στὴν ἀρχή, ἐπειδὴ ὁ καιρὸς πλέον βαδίζει πρὸς τὸ τέλος του. Τονίζει ὀρθὰ ὅτι πρέπει νὰ προσέρχεται καὶ κατ' ἀνάγκην νὰ ἐπιφέρεται σὺς ἐκ μέρους μας ἐκδηλώσεις ἀγάπης καὶ ἡ κάθαρση ἀπὸ τὸν Χριστὸ καὶ ὁ ἔξαγνισμὸς με τὸ νερό με τὴν πλύση τοῦ σώματος καὶ τῶν φορεμάτων νοεῖται φυσικὰ τὸ ἅγιο βάπτισμα καὶ προφανῶς ἀπολούθει καὶ ὁ ἔξαγνισμὸς με τὸ αἷμα· γιὰ τὴν λέγει· «Τὴν ὀγδόη ἡμέρα θὰ πάρει δύο τριγώνια ἢ δύο νεοσσούς περιστερῶν». Ἡ ἡμέρα πάλι ἡ ὀγδόη δηλώνει τὸν καιρὸ τῆς ἔνσαρκης γιὰ μᾶς οἰκονομίας, ὅταν γιὰ χάρι μας ὑπέμεινε τὴ σφαγὴ ὁ Ἐμμανουήλ, ἡ ἀληθινὰ εὐγλωττὴ καὶ καλλικέλαδὴ τριγὼνα, ποὺ με τὸ ἴδιο τῆς τὸ αἷμα ὁλοκλήρωσε γιὰ πάντα τὴν τελείωση ὧσων ἀγιάζονται. Ὅτι ὅλη τὴν εὐωδία τὴν ἔχει ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ (ἀφοῦ ἔχει γίνε γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ κόσμου καὶ γιὰ τὴν ἀναίρεση τῆς ἁμαρτίας), τὸ φανερῶνει τὸ ὅτι τὰ τριγώνια εἶναι δύο κι ὅτι θυσιάζονται τὸ ἓνα γιὰ ἁμαρτία καὶ τὸ ἄλλο ὡς ὁλοκαύτωμα. Ὅτι πάλι ὁ Χριστὸς ἔγινε καὶ ἔξιλασμός μας γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας σύμφωνα με τὶς Γραφές, μᾶς τὸ ἔδειξε με τοὺς λόγους· «Καὶ θὰ τὸν ἐξιλεύσει ὁ ἱερέας μπροστὰ στὸν Κύριο ἀπὸ τὴ ρεῦση ποὺ πάσχει».

ΠΑΛΛ. Τὰ εἶπες ὠραῖα.

ΚΥΡ. Ἔτσι λοιπὸν πρέπει νὰ καθαρίζεται αὐτὸς ποὺ πάσχει ἀπὸ τὴ ρεῦση τοῦ σπέρματος, ὅπως μᾶς παρήγγειλε ὁ θεῖος νόμος. Ἐπίσης ρεῦση ἀθέλητη ἢ θελητὴ, ποὺ ἔχει ὡς πηγὴ τῆς τὴν ἔμφυτη διεργασία, μολύνει αὐτὸν στὸν ὁποῖο θὰ συμβεῖ. Καὶ θελητὴ βέβαια εἶναι αὐτὴ ποὺ συμβαίνει κατὰ τὴν ἐπαφὴ με γυναίκα καὶ σύμφωνα με τὴν ἀπαίτηση τοῦ γάμου, ἀθέλητη πάλι αὐτὴ ποὺ γίνεται ἀπὸ κάποιον ἴσως ὄνειρο στὸν ὕπνο. Γιατί εἶπε πάλι τὸ ἔξῃς· «Κι αὐτὸς ἀπὸ τὸν ὁποῖο θὰ φύγει σπέρμα στὸ κρεβάτι, θὰ λούσει με νερό ὅλο τὸ σῶμα

πᾶν τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας.
 Καὶ γυνή, ἥ ἂν κοιμηθῆ ἀνὴρ μετ' αὐτῆς κοίτην σπέρματος, καὶ
 λούσονται τὰ σώματα ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτοι ἔσονται ἕως ἑσπέ-
 ρας». Ἴσα γὰρ ἐπ' ἀμφοῖν τὰ ἐγκλήματα, καὶ τὸ παραλλάττον
 5 οὐδέν. Ἐν μὲν οὖν τῇ γονορροίᾳ, τὸ οἶονεὶ μακρόν πως ἡμῖν καὶ
 διηνεκὲς ἐγράφετο πάθος, ἐν δὲ τῷ προκειμένῳ, καταδηλοῦν ἔοι-
 κεν ὁ τοῦ νόμου σκοπός, ὡς ἔσται μεμολυσμένος καὶ εἰ μὴ τις
 τυχὸν τὴν εἰσάπαν καὶ ὀλόκληρον ἄρρωστοίη καταφθοράν,
 ὀρῶτο δὲ πεπονθῶς, κἂν γοῦν ἐκ μέρους καὶ σπανιάκις. Τοιοῦτόν
 10 τι καὶ ὁ τοῦ Σωτῆρος ὑπέφηνε μαθητῆς « Ὅταν» γάρ, φησί,ν,
 ὄλον τὸν νόμον τελέση τις, πταισίη δὲ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἔνο-
 χος. Ὁ γὰρ εἰπὼν, Μὴ μοιχεύσης, εἴτε καί, Μὴ φονεύσης. Εἰ δὲ
 οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις δέ, γέγονας παραδότης νόμου». Πε-
 πλημμεληκότι γὰρ ἅπαξ, ἤγουν ὅτι παρανενόμηκεν ὅλως, κἂν
 15 γοῦν ἐφ' ἐνὶ καὶ ἐκ μέρους, ἔψεται πον πάντως αὐτῷ τὸ ἐγκαλεῖ-
 σθαι δεῖν. Μιαρὸς οὖν ἄρα κατὰ τὸν νόμον, κἂν εἰ μὴ τις ἴοι πρὸς
 ἔσχατον μολυσμοῦ, καταφωρῶτο δὲ πεπονθῶς κἂν γοῦν ἐκ μέ-
 ρους αὐτόν. Πλήν, οὐκ ἀπόβλητος παντελῶς, καθαίρεται δὲ καὶ
 αὐτὸς δι' ὕδατος ἐν Χριστῷ. Τοιγάρτοι τῆς ἐπιδημίας καιρὸν,
 20 ὑπεμφήνειεν ἂν εὐ μάλα, τὸ μέχρις ἑσπέρας ἀκάθαρτον εἶναι
 λέγειν τὸν μεμολυσμένον. Ἐπὶ συντελείᾳ γάρ, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ
 ἐπ' αὐταῖς ἤκοντος ἤδη δυσμαῖς τοῦ αἰῶνος τούτου, παραγέγο-
 νεν ὁ Χριστός, δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ πάντα μὲν ρύπον ἐκνεύμμεθα τὸν
 ἐξ ἁμαρτίας, ἀπηλλάγμεθα δὲ μικρῶν καὶ μεγάλων αἰτιαμάτων
 25 οἱ ταῖς πλημμελείαις ἐνισχημένοι. Ὅτι δὲ πρὸ τῶν τῆς ἐπιδημίας
 καιρῶν οὐκ ἦν ἀπονίψασθαι μολυσμόν (ἐδίκαιούτο γὰρ οὐδεὶς
 ἐν νόμῳ, κατὰ τὰς Γραφάς), ἀναμάθοις ἂν διὰ τοῦ φάναι σαφῶς,
 ὅτι « Ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας».

ΠΑΛΛ. Συνήμι ὁ φῆς, καὶ ἀληθῆς ὁ λόγος.

30 ΚΥΡ. Προσεπάγει δὲ τούτοις ὁ νόμος τὰ περὶ γυναικός, τῆς
 ρεούσης αἵματι, καὶ ἄσχετῳ καταφορᾷ τὸ καταμιαίνεσθαι δεῖν
 νοσοῦσης ἐφ' ἑαυτῇ· καὶ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ γονορροουῦς πᾶν σκευῶς

103. Λευϊτ. 15, 16-18.

104. Ἰακ. 2, 10-11.

του και θα μείνει ακάθατος ως τὸ δειλινό. Καὶ ἡ γυναίκα, μαζί με τὴν ὁποία θα κοιμηθεῖ ὁ ἄνδρας της, θα λούσουν τὰ σώματά τους με νερὸ καὶ θα μείνουν ακάθατοι ὡς τὸ δειλινό»¹⁰³. Τὸ παράπτωμα εἶναι ἴσο καὶ γιὰ τοὺς δύο καὶ δὲν παραλλάσσει καθόλου. Μὲ τὴ ρεύση λοιπὸν τοῦ σπέρματος περιγραφόταν ἡ μακρὰ κατὰ κάποιο τρόπο καὶ συνεχῆ νόσος, ἐνῶ στὴν προκειμένη περίπτωση ὁ σκοπὸς τοῦ νόμου φαίνεται νὰ ὑποδηλώνει, ὅτι θὰ εἶναι μολυσμένος ἀκόμα καὶ ἂν δὲν νοσεῖ κάποιος τὴν ὀριστικὴ καὶ πλήρη διαφθορά, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι πάσχει ἔστω κατὰ ἓνα μέρος καὶ σὲ σπάνια διαστήματα. Κάτι τέτοιο ὑποδήλωσε καὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Σωτῆρα· γιατί λέγει· «Ὅταν κάποιος τηρήσει ὅλες τὶς διατάξεις τοῦ νόμου καὶ παρθεῖ μία, θεωρεῖται παραβάτης ὅλου τοῦ νόμου. Γιατί αὐτὸς ποὺ εἶπε, μὴ μοιχεύσεις, εἶπε καὶ μὴ φονεύσεις. Ἄν ὅμως δὲν μοιχεύσεις, ἀλλὰ φονεύσεις, θεωρεῖσαι παραβάτης ὅλου τοῦ νόμου»¹⁰⁴. Ἡ παράβαση ποὺ ἔγινε, εἴτε εἶναι παρανομία καθολικὴ εἴτε μερικὴ καὶ σὲ μὴ διάταξη, συνεπάγεται τὴν κατηγορία της. Μολυσμένος λοιπὸν σύμφωνα με τὸ νόμο εἶναι κι ὁποῖος δὲν ἔχει φτάσει βέβαια στὰ τελευταῖα ὅρια τοῦ μολυσμοῦ, ἔχει ἀποδειχθεῖ ὅμως ὅτι μολύνθηκε κατὰ ἓνα μέρος. Ὅμως, ἂν καὶ δὲν εἶναι τελείως ἀπόβλητος, καθαίρεται κι αὐτὸς με νερὸ στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὑποδηλώνει βέβαια μὲ ἄριστο τρόπο τὸν καιρὸ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὅτι, ὅπως λέγει, ὁ μολυσμένος θὰ μείνει ακάθατος ὡς τὸ δειλινό. Γιατί ὁ Χριστὸς ἦρθε στὴ γῆ κατὰ τὴ συντέλεια, καὶ κατὰ κάποιο τρόπο στὶς δυσμὲς τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ, μέσω τοῦ ὁποῖου καὶ με τὸν ὁποῖο καθαρισθήκαμε ἀπὸ κάθε ρύπο τῆς ἀμαρτίας κι ἀπαλλαγθήκαμε ἀπὸ κατηγορίες μικρὲς καὶ μεγάλες ἐμεῖς ποὺ κρατούμασταν δέσμοι ἀπὸ τὶς παραβάσεις. Ὅτι πρὶν ἀπὸ τοὺς καιροὺς τῆς ἐπιδημίας τοῦ Χριστοῦ δὲν ἦταν δυνατό νὰ γίνῃ κάθαρος ἀπὸ μολυσμὸ (γιατί κανένας δὲν δικαιωνόταν με τὸ νόμο¹⁰⁵, σύμφωνα με τὶς Γραφές), μπορεῖς νὰ τὸ καταλάβεις ἀπὸ αὐτὸ ποὺ λέγει με σαφήνεια, «θὰ εἶναι ακάθατος ὡς τὸ δειλινό».

ΠΑΛΛ. Καταλαβαίνω αὐτὸ ποὺ λές· ὁ λόγος σου εἶναι ἀληθινός.

ΚΥΡ. Σ' αὐτὰ προσθέτει ὁ νόμος τὰ σχετικὰ με τὴν αἱμορροῦσα γυναίκα, ποὺ μολυνόταν ἀπὸ τὴν ἀσαμάτητη αὐτὴ καταρροή ποὺ ἔπασχε, καὶ ὅπως στὴν περίπτωση ἐκείνου ποὺ ἔπασχε ἀπὸ τὴ γονόρ-

105. Γαλ. 6, 15.

κατεμολύνετο, και κοίτη πᾶσα, και πᾶν ἱμάτιον, και πᾶς ὁ ἀπτόμενος ἀγγουῦ τε ἰών· οὕτω και ἐπ' αὐτῆς. Ἀπαλλάττει δὲ και αὐτὴν κατὰ τὸν ἴσον ἐκεῖνῳ τρόπῳ, ὕδατι διανίζων, και τρυγόνων καταθνομένων, και μέντοι και ἰλασμοῦ τοῦ μεσιτεύοντος ἱερέως. Ἀνα-
 5 κομίζων δὲ ὡσπερ εἰς ἐννοίας ἡμᾶς τὰς πνευματικὰς ὁ νόμος και τοῖς τῆς σαρκὸς ἀρρωσθήμασιν ἐμφυλοχωρεῖν οὐκ ἔων (παρελήφθη γὰρ εἰς τύπον τῶν εἰς νοῦν ἔσω και νοητῶν), ἐπάγει σαφῶς «Και ευλαθεῖς ποιήσετε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν αὐτῶν, και οὐκ ἀποθανοῦνται διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτῶν, ἐν τῷ
 10 μαινίειν αὐτοὺς τὴν σκηνὴν μου τὴν ἐν αὐτοῖς· κεκαθαρμένοι γὰρ δὴ και ἡγιασμένοι διὰ Χριστοῦ, τότε δὴ, τότε λαμπροὶ προσείμεν ἀληθῶς, και οὐ μανουῦμεν ἐτι τὴν ἁγίαν Σκηνὴν· προσκυνήσομεν δὲ καθαροὶ καθαροῦς τῷ πα· ἁγίῳ Θεῷ φοιτῶντες ἐν ἐκκλησιᾷς.

15 ΠΑΛΛ. Ἄριστα ἔφης.

ΚΥΡ. Ὅτι τοι προκατηρώσθησεν μὲν ἡ ἀνθρώπου φύσις τὸν μολυσμόν, διασμήχουτο δ' ἂν οὐχ ἑτέρως, πλην ὅτι διὰ Χριστοῦ τοῦ κατ' ἀλήθειαν ἱεροῦ και ἁγίου θύματος, εἶση τοι, και μάλα σαφῶς, και ἕτερον ἐπὶ τῷδε τῷ νόμῳ χρησιμώδημα πολυπραγμονῶν. Γέ-
 20 γραπται γὰρ πάλιν ἐν τῷ Λευιτικῷ· «Και ἐλάλησε Κύριος πρὸς αὐτοὺς Γυνὴ ἐάν τις σπερματισθῆ και τέκη ἄρσεν, ἀκάθαρτος ἔσται ἐπτὰ ἡμέρας, κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἀφέδρου αὐτῆς, ἀκάθαρτος ἔσται, και τῆ ἡμέρᾳ τῆ ὀγδόῃ περιτεμεῖ τὴν σάρκα τῆς
 25 ἀκροβυστίας αὐτοῦ, και τριάκοντα και τρεῖς ἡμέρας καθήσεται ἐν αἵματι ἀκαθάρτῳ αὐτῆς. Παντὸς ἁγίου οὐχ ἄψεται, και εἰς τὸ ἁγιαστήριον οὐκ εἰσελεύσεται, ἕως ἂν πληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι καθάρσεως αὐτῆς. Ἐάν δὲ θῆλυ τέκη και ἀκάθαρτος ἔσται δις ἐπτὰ ἡμέρας, κατὰ τὴν ἀφεδρον αὐτῆς, και ἐξήκοντα ἡμέρας και ἐξ
 30 καθεσθήσεται ἐν αἵματι ἀκαθάρτῳ αὐτῆς. Και ὅταν ἀναπληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι καθάρσεως αὐτῆς ἐφ' υἰῶ ἢ ἐπὶ θυγατρὶ, προσοίσει ἄμνόν ἐνιαύσιον ἄμωμον εἰς ὀλοκαύτωμα, και νεοσσὸν πε-

ροια μολυνόταν κάθε αντικείμενο και κάθε κλίνη και κάθε φόρεμα, αλλά κι όποιος άκόμα τόν άγγιζε ή πήγαινε κοντά του, τó ίδιο γινόταν και μ' αυτή. Και τήν άπαλλάσσει κι αυτήν με τόν ίδιο με εκείνον τρόπο, με πλύσιμο με νερό και με θυσία τρυγониών, και δέβαια και μ' έξαγνισμό από τόν μεσολαθητή Ιερέα. Μεταφέροντάς μας ó νόμος σέ πνευματικές έννοιες και μήν αφήνοντάς μας νά παραμένουμε στα σαρκικά άρρωστήματα (γιατί χρησιμοποιούνταν ως τύπος τών νοητών πού συμβαίνουν στο νοϋ μας), προσθέτει με σαφήνεια: «Θά καταστήσετε προσεκτικούς τούς Ίσραηλίτες από αυτές τις άκαθαρσίες τους, για νά μήν θανατωθούν έξαιτίας τής άκαθαρσίας τους μολύνοντας τή σκηνή μου πού βρίσκεται ανάμεσά τους»¹⁰⁶. Καθαρόμενοι δηλαδή από τόν Χριστό και άγιασμένοι, τότε πιά και μόνο θά προσέλθουμε άληθινά λαμπροί και δέν θά μολύνουμε πιά τήν άγια σκηνή. Και θά προσκυνήσουμε πιά έξι γνησιμενοι άγνά τόν πανάγιο Θεό φοιτάντας στις έκκλησίες.

ΠΑΛΛ. Τά είπες πολύ ώραία.

ΚΥΡ. "Ότι από τήν άρχή είχε προσβληθεί ή φύση του ανθρώπου από τόν μολυσμό και ότι δέν μπορούσε νά καθαρθεί άλλιώς, παρά μονάχα από τόν Χριστό, του άληθινά Ιερού και άγίου θύματος, θά τó αντιληφθείς πολύ καλά έξετάζοντας με λεπτομέρεια κοντά σ' αυτήν και μιάν άλλη έντολή. Γιατί έχει γραφεί πάλι στο Λευϊτικό: «Μίλησε ó Κύριος στον Μωυσή και του είπε: Μίλησε στους Ίσραηλίτες και πές τους: Μιά γυναίκα πού θά δεχθεί σπέρμα και θά γεννήσει άγόρι, θά είναι άκάθαρη για έπτά ήμέρες: όσες είναι οι ήμέρες τών έμμηνων της, τόσες ήμέρες θά είναι άκάθαρη. Τήν όγδόη ήμέρα θά κάνει περιτομή τής άκροβυστίας του παιδιού και επί τριάντα τρεις ήμέρες άκόμα θά μείνει άκάθαρη έξαιτίας του άκάθартου αίματός της. Κανένα άγιο αντικείμενο δέν θά άγγίξει, ούτε θά μπει στο ναό μέχρι νά συμπληρωθούν οι (σαράντα) ήμέρες του καθαρισμού της. "Αν όμως γεννήσει κορίτσι, θά είναι άκάθαρη δεκατέσσερις ήμέρες, άνάλογα με τά έμμηνά της, και έξήντα έξι ήμέρες θά μείνει άκάθαρη λόγω του άκάθартου αίματός της. "Όταν συμπληρωθούν οι ήμέρες του καθαρισμού της για τó άγόρι ή τó κορίτσι της, θά προσφέρει στον Ιερέα μπροστά στην πόρτα τής Σκηνης του Μαρτυρίου ένα άρνι

ριοτεράς ἢ τριγόνα περὶ ἁμαρτίας, ἐπὶ τὴν θύραν τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ προσοίσει αὐτὸν ἔναντι Κυρίου, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῆς ὁ ἱερεὺς, καὶ καθαραιεῖ αὐτὴν ἀπὸ τῆς πηγῆς τοῦ αἵματος αὐτῆς».

5 ΠΑΛΛ. Τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ἡ τεκοῦσα γυνή, καὶ τίς ἂν εἶη πάλιν ὁ γε ἐπ' αὐτῇ τοῦ νόμου σκοπός;

ΚΥΡ. Ἰσχυρομυθεῖν, ὡς ἔοικεν, ἀναγκαῖον ἡμᾶς Δομνὴν γὰρ λίαν τῆς ἐντολῆς τὸ χρῆμα, καὶ οὐχ ἔτοιμον ἐλεῖν, πλὴν ὡς ἐν διερευνήσωμεν. Ἐκεῖνό γε μὴν ὧ Παλλάδιε, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων
10 κατατέθηπά τοι.

ΠΑΛΛ. Τὸ τί δὴ φῆς.

ΚΥΡ. Ἰόντος γὰρ δὴ τοῦ νόμου κατὰ γυναικὸς ἀπάσης τι-
κτ. ὕψης ἄρσεν ἢ θῆλυ, καὶ γενικωτάτην ἡμῶν ποιουμένου τὴν
κατάρρησιν, ὑπεξηρηται τῆς δυσφημίας ἡ ἁγία Παρθένος, ἧς ἐκ-
15 φῦναι φαμεν τὸν κατὰ σάρκα Χριστόν. Θεά γάρ, εἴ τοι δοκεῖ, τοῦ
νόμου τὸ ἀκριβές. Γυνή γάρ, φησὶν, καὶ οὐ πάσαι τυχὸν ἀδιακρί-
τως, ἀλλ' εἴ τις ἐὰν σπερματισθῆ καὶ τέκη ἄρσεν, ἀκάθαρτος ἔστω.
Ἄλλ' ἐκ Πνεύματος ἁγίου τὸ θεῖον συνέστη σῶμα, πλαστουργού-
μενον ἀρρήτως ἐν τῇ ἁγίᾳ Παρθένῳ, καὶ τῶν τῆς φύσεως νόμων
20 ὀλίγα πεφροντικός. Ἦκιστα γὰρ δὴ σπερματικῆς ἐδεῖτο κατα-
βολῆς ὁ τῶν ἁγίων πρωτότοκος, ἡ ἀπαρχὴ τῶν λαχόντων τὴν ἐκ
Θεοῦ διὰ Πνεύματος ἀναγέννησιν. Περὶ ὧν εἴρηται σαφῶς «Οἱ
οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννή-
θησαν». Διέδρα δὴ οὖν τὴν ἐκ νόμου καταβολὴν ἡ ἁγία Παρθένος,
25 σπερματισθεῖσα μὲν οὐδαμῶς, ἐνεργεία δὲ τῇ διὰ ἁγίου Πνεύ-
ματος τὸ θεῖον ἀποκνήσασα βρέφος. Ἡ δὲ τίτκουσα καὶ ἀκάθα-
τος διὰ τοῦτο γυνή, εἶη ἂν, κατὰ γε τὸ εἶκος καὶ τὸν ἀμωμήτως
ἔχοντα νοῦν, ἢ ἀνθρώπου φύσις. Τὸ γὰρ τοι τῆς γυναικὸς πρόσω-
πον αὐτῇ περιθήσομεν εἷς γε τὸ παρὸν τῇ φύσει. Κατηγορεῖται δὲ
30 νόμῳ, καὶ μολυσμοῖς ἔνοχος ὀνομάζεται, διὰ τοι τὸ τίκτειν εἰς φθο-
ρὰν, καὶ οὐκ εἶναι μὲν ἐν οἷς ἦν εὐθύς τὸ εἶναι λαχοῦσα παρὰ Θεῶ
(γέγονε γὰρ ἐπὶ ἀφθαρσίᾳ) παρενηνέχθαι δὲ μᾶλλον εἰς τὸ κατα-

ένος χρόνου καὶ χωρὶς ἐλάττωμα γιὰ ὀλοκαύτωμα, καὶ ἕναν νεοσσὸ περιστεριοῦ ἢ τριγώνα ὡς θυσία περὶ ἁμαρτίας. Αὐτὰ θὰ τὰ προσφέρει ὁ ἱερέας θυσία ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, καὶ θὰ τὴν ἐξαγίνισι καὶ θὰ τὴν καθαρῶσι ἀπὸ τῆ ροῆ τοῦ αἵματός της»¹⁰⁷.

ΠΑΛΛ. Ποιὰ σημασία ἔχει ἡ γυναίκα πού γεννήσε, καὶ ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ νόμου γι' αὐτὴν;

ΚΥΡ. Εἶναι ἀνάγκη, ὅπως φαίνεται, νὰ μιλήσομε μὲ λεπτομέρεια. Γιατὶ τὸ νόημα τῆς ἐντολῆς εἶναι πολὺ βαθὺ καὶ δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ τὸν συλλάβομε· πλὴν ὅμως ὡς τὴν ἐρευνήσομε ὅσο μποροῦμε. Πιὸ πολὺ βέβαια ἀπὸ τὰ ἄλλα, Παλλάδιε, θαυμάζω ἐκεῖνο.

ΠΑΛΛ. Ποιὸ εἶναι αὐτὸ πού θέλεις νὰ πεῖς;

ΚΥΡ. Ἐνῶ δηλαδὴ ὁ νόμος στρέφεται ἐναντίον κάθε γυναίκας πού γεννᾷ ἀγόρι ἢ κορίτσι καὶ καταφέρεται πρὸς ὅλους μας γενικά, ἐξαίρεται ἀπὸ τὴ δυσφήμιση ἢ ἀγία Παρθένος, ἀπὸ τὴν ὁποία κηρύττομε ὅτι γεννήθηκε ὁ Χριστὸς κατὰ σάρκα. Πρόσεχε λοιπὸν τὴν ἀκρίβεια τοῦ νόμου. Γιατὶ λέγει, Μιὰ γυναίκα, καὶ ὄχι ὅλες τυχὸν ἀδιακρίτως οἱ γυναῖκες, ἀλλὰ, ἂν μιὰ γυναίκα συλλάβει καὶ γεννήσει ἀγόρι, θὰ εἶναι ἀκάθαρτη. Ἄλλὰ τὸ θεῖο σῶμα ἔλαβε τὴ σύστασή του ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ διαμορφωνόταν μὲ τρόπο ἄρρητο μέσα στὴν ἀγία Παρθένο, ἐνδιαφερόμενο λίγο γιὰ τοὺς νόμους τῆς φύσης. Γιατὶ δὲν χρειαζόταν καθόλου τὸ ἀνθρώπινο σπέρμα ὁ πρωτότοκος τῶν ἁγίων, ἢ ἀπαρχὴ ὅλων ἐκείνων πού ἔλαχαν τὴν ἀναγέννηση ἀπὸ τὸν Θεὸ μέσω τοῦ ἁγίου Πνεύματος, γιὰ τοὺς ὁποίους ἔχει λεχθεῖ μὲ σαφήνεια: «Οἱ ὁποῖοι δὲν γεννήθηκαν ἀπὸ αἵματα καὶ ἀπὸ ἐπιθυμία σάρκας, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Θεόν»¹⁰⁸. Διέφυγε λοιπὸν τὴν κατηγορία τοῦ νόμου ἢ ἀγία Παρθένος, ἢ ὁποία γεννήσε τὸ θεῖο βρέφος χωρὶς νὰ δεχθεῖ ἀνθρώπινο σπέρμα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἡ γυναίκα ὅμως πού γεννᾷ καὶ εἶναι γι' αὐτὸ ἀκάθαρτη κατὰ φυσικὸ λόγο καὶ σύμφωνα μὲ τὸ νοῦ πού λειτουργεῖ ὀρθῶς, εἶναι ἡ ἀνθρώπινη φύση. Τὸ πρόσωπο δηλαδὴ τῆς γυναίκας στὸ θέμα αὐτὸ θὰ τὸ ἐπιθέσομε στὴν ἴδια τὴ φύση. Κατηγορεῖται λοιπὸν ἀπὸ τὸ νόμο καὶ ὀνομάζεται ἐνοχὴ σὲ μολυσμούς, ἐπειδὴ γεννᾷ καὶ τροφοδοτεῖ τὴ φθορά, καὶ δὲν παραμένει σ' αὐτὸ πού ἦταν εὐθύς μόλις ἔλαβε τὴν ὑπαρξὴ ἀπὸ τὸν Θεὸ (γιατὶ γεννήθηκε γιὰ νὰ εἶναι ἄφθαρτη), ἀλλὰ

108. Ἰω. 1, 13.

φθείρεσθαι δεῖν, κατεγνωσμένη διὰ τὴν παράβασιν, καὶ τὴν ἐκ
 θείας ἀρᾶς ἀνατλάσα δίκην παρὰ φύσιν ἢ φύσιν». «Ὁ γὰρ Θεὸς
 θάνατον οὐκ ἐποίησε», κατὰ τὸ γεγραμμένον, «οὐδὲ τέρεται ἐπ'
 ἀπωλεία ζώντων, καὶ οὐκ ἔστιν ἄδου βασιλείον ἐπὶ γῆς. Ἐκτισε
 5 γὰρ εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα, καὶ σωτήριοι αἱ γενέσεις τοῦ κόσμου»·
 «φθόνῳ δὲ διαδόλου, θάνατος εἰσηλθεν εἰς τὸν κόσμον». Καταμο-
 λύνει δὴ οὖν τὴν φύσιν ἢ ἐπίσρακτος φθορά, καὶ ὁ φθόνῳ δια-
 βολικῶ κατακρατήσας θάνατος, ρίζαν ἔχων τὴν ἁμαρτίαν. Κα-
 ταμαίνει δὲ καὶ ἑτέρως, τὸ ὡς ἐν φιληδονίᾳ σαρκικῆ σπείρεσθαι
 10 τὰ γεννώμενα. Καὶ δὴ τι τοιοῦτον ὑποδηλοῦν ἔοικεν ὁ θεσπέσιος
 Δαβὶδ ψάλλων τε καὶ λέγων· «Ἴδου γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην,
 καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσθησέ με ἡ μήτηρ μου». Ἀκάθαρτος οὖν ἡ
 φύσις, ὡς ἐκ παραβάσεώς τε καὶ ἐξ ἀρᾶς ὑπομένουσα ἦν φθοράν,
 παρὰ γε τὸ Θεῷ δοκοῦν. «Ἐκτισε γὰρ εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα», τὸ
 15 (sic) ἀληθῆς ὁ λόγος.

ΠΑΛΛ. Τίνα δὴ οὖν τρόπον ἀπαλλάττοιο ἂν τις ἀκαθαρσίας,
 προστίθει λοιπὸν.

ΚΥΡ. Αὐτὸς ἡμῖν, ὦ Παλλάδιε, κατέδειξε τὴν ὁδὸν καταδικά-
 ζων ὁ νόμος. «Ἀφοριζέσθω», γὰρ φησιν, «ὡς ἀκάθαρτος ἐπτὰ
 20 ἡμέρας». Ἀπαριθμεῖτω δὲ καὶ ἑτέρας τρεῖς καὶ τριάκοντα, καὶ
 καθίσεται ἐν αἵματι ἀκαθάρτῳ αὐτῆς, ἐπ' ἄρσενι δὲ δηλονότι τῷ
 γεννήματι· εἰ δὲ δὴ θῆλυ τέκοι, φησί, διπλοῦς ὁ ἀφορισμός, διπλῆ
 καὶ ἡ τῶν ἐτέρων ἡμερῶν ἀπαριθμησις. Οὐκοῦν, εἰ μὲν ἄρσεν εἶη
 τὸ ἀποτεχθέν, ἀκάθαρτος ἡ τεκοῦσα, καὶ ἐν μολυμοῖς ἐπτὰ καὶ
 25 τριάκοντα καὶ τρεῖς ἡμέρας, τουτέστι, τεσσαράκοντα· εἰ δὲ θῆλυ,
 δὶς ἐπτὰ, καὶ ἐξήκοντα καὶ ἕξ, τουτέστιν ὀγδοήκοντα.

ΠΑΛΛ. Καὶ τίς ἂν εἶη λοιπὸν καὶ ὁ τοῦδε λόγος;

ΚΥΡ. Ἐκ παραδειγμάτων ἡμᾶς σαρκικῶν ἀνακομίζει πάλιν ὁ
 νόμος εἰς κατάληψιν τῶν ἀφανεστέρων, καὶ ὡσπερ τινὰ πίνακα
 30 πνευματικῆς θεωρίας ἀναγράφει τὰ αἰσθητά. Φασὶ τοιγαροῦν οἱ
 ταῦτα σοφοί, ὡς εἰ μὲν ἄρσεν εἶη τὸ ἐν μήτρᾳ καταβληθέν, εἶδο-

109. Σοφ. Σολ. 1, 13-14.

110. Σοφ. Σολ. 2, 24.

ὁδηγήθηκε στήν ὑποχρεωτική φθορά, ἐπειδή καταδικάστηκε γιά τήν παράβασή της καί ἔλαβε ἡ φύση τήν ποινή τῆς θείας κατάρας παρά φύση. Γιατί, σύμφωνα μέ αὐτό πού ἔχει γραφεῖ, «ὁ Θεός δέν δημιούργησε τὸ θάνατο, οὔτε εὐχαριστεῖται μέ τήν ἀπώλεια τῶν ζωντανῶν καί δέν εἶναι πάνω στή γῆ τὸ βασίλειο τοῦ ἄδη. Γιατί δημιούργησε τὰ πάντα γιά νά ὑπάρχουν καί διασώζονται τὰ δημιουργήματα ἀπό κάθε καταστροφή»¹⁰⁹, ὁ θάνατος ἦρθε στὸν κόσμο ἀπὸ τὸ φθόνο τοῦ διαβόλου»¹¹⁰. Καταμολύνει λοιπὸν τήν ἀνθρώπινη φύση ἡ φθορά πού προήλθε ἀπὸ ἔξω καί ὁ θάνατος πού ἐπακράτησε μέσω τοῦ διαβολικοῦ φθόνου, ἔχοντας ρίζα του τήν ἁμαρτία. Καταμολύνει ὁμως καί μέ ἄλλο τρόπο τῆ φύση μας: μέ τὸ νά εἶναι ὅσοι γεννιοῦνται καρπὸς φιληδονίας σαρκικῆς. Κι αὐτὸ ἀρκυβῶς φαίνεται ὅτι ὑποδηλώνει ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ ψάλλοντας. «Ἡ μητέρα μου μέ συνέλαβε μέ τρόπους ἄνομους καί μέ κυοφόρησε μέσῳ τῆ ἁμαρτίας»¹¹¹. Εἶναι λοιπὸν ἡ φύση ἀκάθαρτη, ἐπειδὴ ἀπὸ παράβαση καί κατάρα ὑπομένει τῆ φθορά, ἀντίθετα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. «Γιατί δημιούργησε τὰ πάντα γιά νά ὑπάρχουν»¹¹², καί εἶναι ἀληθής ὁ λόγος.

ΠΑΛΛ. Πρόσθεσε λοιπὸν καί μέ ποιὸ τρόπο θά μπορούσε κανεὶς ν' ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τήν ἀκαθαρσία.

ΚΥΡ. Ὁ ἴδιος ὁ νόμος, Παλλάδιε, καταδικάζοντας μᾶς ἔδειξε τὸ δρόμο. Γιατί λέγει: «Νὰ χωρίζεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὡς ἀκάθαρτη ἑπτὰ ἡμέρες». Νὰ μετρήσει κι ἄλλες τριάντα τρεῖς ἡμέρες καί θά παραμείνει ἑξατίας τοῦ ἀκάθартου αἵματός της, ὅταν βέβαια γεννήσει ἀρσενικὸ παιδί. Ἐάν ὁμως, λέγει, γεννήσει κορίτσι, ὁ χωρισμὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους θά ἔχει διπλὴ διάρκεια. καί ἡ προσθήκη τῶν ἄλλων ἡμερῶν θά εἶναι ἐπίσης διπλή. Ἐπομένως, ἂν γεννηθεῖ ἀγόρι ἡ μητέρα θά εἶναι ἀκάθαρτη καί μολυσμένη ἑπτὰ καί τριάντα τρεῖς ἡμέρες, δηλαδή σαράντα: ἂν γεννηθεῖ κορίτσι δυὸ φορὲς τὸ ἑπτὰ καί ἑξήντα ἔξι, δηλαδή συνολικά ὀγδόντα.

ΠΑΛΛ. Καί πῶς ἐξηγεῖται καί αὐτὸ πάλι;

ΚΥΡ. Ἀπὸ σωματικὰ πάλι παραδείγματα ὁ νόμος μᾶς μεταφέρει στήν κατανόηση τῶν πρὸ ἀφανῶν καί ἀναγράφει τὰ αἰσθητὰ σὰν σὲ κάποιον πίνακα πνευματικῆς θεωρίας. Οἱ γινῶστες λοιπὸν αὐτῶν τῶν πραγμάτων λένε ὅτι, ἂν ἔχει συλληφθεῖ ἀγόρι, διαμορφώνεται σὲ

111. Ψαλμ. 50, 7.

112. Σοφ. Σολ 1, 14.

ποιεῖσθαι μόλις ἡμερῶν αὐτὸ τεσσαράκοντα δεδαπανημένων· εἰ δέ γε θῆλυ, βραδείαν ἔχει τὴν εἰς τοῦτο πάροδον, ὡς ἀσθενές τε καὶ ἀναλκι. Δεῖσθαι δὲ δὴ καὶ αὐτὸ φασι, εἰς εἰδοποίησιν ἐναργῆ, τῶν δῖς τεσσαράκοντα ἡμερῶν, τουτέστιν, ὀγδοήκοντα. Ἀκάθαρ-
 5 τος οὖν ἡ ἀρρενοτόκος ἐν ἡμέραις τεσσαράκοντα, ἡ δέ γε θήλεος μήτηρ, ἐν ὄλαις ἦν ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμὸν ἡμέραις ἐν μολυμοῖς καὶ ἀκαθαρσίαις, τουτέστιν, ἄχρι μορφώσεως ἀκριβοῦς τῶν ἐν μήτρα, καὶ μὴν καὶ ἀφίξεως τῆς εἰς εἶδος τὸ ἀνθρώπινον. Ἐπὶ δέ γε τῷ καθαρισμῷ, κατὰ γε τὸ τῷ νόμῳ δοκοῦν, ἀμνὸς καὶ τρυγῶν
 10 ἐσφάζετο παρὰ τὴν θύραν τῆς ἀγίας σκηνῆς, μεσιτεύοντος ἱερέως καὶ τελουῦντος τὰ ἱερά· περιτέμενεσθαι δὲ δεῖν καὶ τὸ ἄρσεν ἔφη κατὰ τὸ τῷ νόμῳ δοκοῦν, τουτέστι, κατὰ τὴν ὀγδόην. Τοιούδε μὲν οὖν ὁ τοῦ γραμματος νοῦς.

Ἡμεῖς δὲ πρὸς θεωρίαν ἀναθέοντες τὴν πνευματικὴν, φέρε δὴ
 15 λέγωμεν τίνα δὴ τρόπον ἢ εἰς φθορὰν ἡμᾶς καὶ ἀκαθαρσίαν τεκοῦσα φύσις διεκρούσατο μολυσμούς, καὶ διέδρα τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὴν ἐκ τοῦ νόμου κατάρρησιν· μακροὺς μὲν γὰρ ἤδη διατετέλεκε χρόνους ἐν ἀφορισμῷ, τουτέστιν, ἐκ προσώπου Θεοῦ. Χρόνοι δὲ ἦσαν οἱ πρὸ τῆς ἐπιδημίας, καθ' οὓς θεβασίλευκεν ὁ θάνατος ἀπὸ
 20 Ἀδάμ καὶ μέχρι Μωσέως, κατεκράτησε δὲ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἢ πολύμορφος ἀμαρτία. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ὀγδόην, τουτέστι, μετὰ τὸν τοῦ νόμου καιρὸν καὶ τὸν ἀρχαῖον ἐκεῖνον Σαββατισμὸν, ἀχειροποιήτῳ περιτομῇ περιτετήμεθα διὰ Πνεύματος, μεμορφώμεθα δὲ καὶ εἰς Χριστόν, τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως γενόμενοι κοινωνοί· διε-
 25 κρουσάμεθα δὴ τὰ ἐγκλήματα, κατηφάνισται δὲ καὶ ὁ ὄντως, καὶ ἅπας ἡμῶν οἴχεται μολυσμὸς· τικτόμεθα γὰρ οὐκ εἰς φθορὰν ἔτι, διὰ τὴν ἐν Ἀδὰμ παράβασιν, ἀλλ' εἰς ζωὴν τε καὶ ἀφθαρσίαν, διὰ τὴν ἐν Χριστῷ δικαίωσιν, τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομείναντος σφαγῆν, ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀληθινοῦ, ὡς τρυγόνος θείας καὶ νοητῆς σεσκό-
 30 μεθα γὰρ οὐχ ἑτέρως. Ἡ γὰρ οὐχ ἄδε ἔχει.

ΠΑΛΛ. Παντάπασι μὲν οὖν σαφές γὰρ λίαν τὸ αἰνίγμα.

σαράντα μόλις ἡμέρες· ἂν εἶναι κορίτσι φτάνει ἄργα στή διαμόρφωσή του, ἐπειδὴ εἶναι ἀσθενικὸ κι ἀδύναμο. Γι' αὐτὸ λένε τὸ κορίτσι χρειάζεται γιὰ τὴ σαφὴ διαμόρφωσή του δυὸ φορὲς σαράντα ἡμέρες, δηλαδή ὄγδοντα. Εἶναι λοιπὸν ἀκάθαρτη ἢ μητέρα τοῦ ἀγοριοῦ σαράντα ἡμέρες, ἐνῶ ἡ μητέρα τοῦ κοριττοῦ θὰ εἶναι μολυσμένη κι ἀκάθαρτη γιὰ σύνολο ὄγδοντα ἡμερῶν γιὰ νὰ διαμορφωθεῖ ἀκριβῶς τὸ ἔμβρυο κι νὰ πάρει τὴν ἀνθρώπινη μορφή. Γιὰ τὸν καθαρισμό, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο, θυσιαζόταν ἄμνός κι τρυγὸνα στὴ θύρα τῆς ἀγίας σκηνῆς ἀπὸ ἱερέα ποὺ τελοῦσε τὴν ἱερὴ θυσία· κι εἶπε ὅτι τὸ ἄρσενικὸ ἔπρεπε νὰ κάνει περιτομὴ ὅπως ὄριζε ὁ νόμος, δηλαδή τὴν ὄγδῃ ἡμέρα. Αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα σύμφωνα μὲ τὸ γράμμα.

Ἐμεῖς ὅμως, ἀνατρέχοντας στὴν πνευματικὴ θεωρία, ἔμπρὸς ἄς ἐκθέσουμε μὲ ποιὸ τρόπο ἡ φύση, ποὺ μᾶς παρέδωσε στὴ φθορὰ κι στὴν ἀκαθαρσία, ἀπέκρουσε τοὺς μολυσμοὺς κι ἀπέφυγε τὴν ἀκαθαρσία κι τὴν καταδίκη τοῦ νόμου· γιατί κράτησε πολλοὺς καιροὺς ὁ χωρισμὸς τῆς, ἐννοῶ ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ. Οἱ καιροὶ αὐτοὶ ἦταν οἱ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπιδημία τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τοὺς ὁποίους βασιλευε ὁ θάνατος ἀπὸ τὸν Ἄδὰμ μέχρι τὸν Μωυσῆ, κι ἡ πολὺμορφη ἁμαρτία κυριάρχησε ἐπάνω στους θνητοὺς. Ἀλλὰ ἐπειδὴ κατὰ τὴν ὄγδῃ ἡμέρα, δηλαδή μετὰ τὸν καιρὸ τοῦ νόμου κι ἐκείνον τὸν ἀρχαῖο Σαββατισμὸ, δεχθήκαμε ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὴν ἀχειροποίητη περιτομὴ¹¹³ κι γίναμε σύμμορφοι τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ γίναμε κοινωνοὶ τῆς θείας του φύσης· ἔτσι ἀποκρούσαμε πιά τίς παραβάσεις, ἐξαφανίσθηκε ἡ ἀκαθαρσία, κι ἔφυγε ὅλος ὁ μολυσμὸς ποὺ εἴχαμε δεχθεῖ. Γιατὶ ἡ γέννησή μας δὲν τροφοδοτεῖ πιά τὴ φθορὰ, ἐξαιτίας τῆς παράβασης τοῦ Ἄδὰμ, ἀλλὰ γίνεται πηγὴ ζωῆς κι ἀφθαρσίας, χάρη στὴ δικαίωσή μας ἀπὸ τὸν Χριστό, ποὺ δέχθηκε νὰ θυσιασθεῖ γιὰ χάρη μας σὰν ἄμνός ἁμωμος κι ἀληθινός, σὰν τρυγὸνα θεία κι πνευματικὴ. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο λοιπὸν κατορθώθηκε ἡ σωτηρία μας, κι ὄχι μὲ ἄλλον. Ἡ μήπως δὲν κατορθώθηκε μὲ αὐτόν;

ΠΑΛΛ. Ἀπολύτως. Τὸ αἶνιγμα διασαφηνίσθηκε πλήρως.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΕΚΚΑΙΔΕΚΑΤΟΣ

**Ὅτι χρή προσάγειν ἡμᾶς θυσίας πνευματικὰς
καὶ δωροφορίας Θεῷ.**

Ἀπόχρη μὲν οὖν, καθάπερ ἐγῶμαι, τὰ εἰρημένα πρὸς τὸ δεῖν
ἵεναι γεννικῶς εἰς ἀπότριψιν ἁμαρτίας, καὶ εἰς ἀποκάθαρσιν τὴν
5 διὰ Χριστοῦ, πάντα μὲν ρύπον τὸν ἐν ἡμῖν διασημήχειν οἷον τε, καὶ
τῇ τοῦ Πνεύματος ἐνεργείᾳ συντηκόντος, ἐκνευμιμένους δὲ καὶ
ἀγίους ἀποφαίνειν εἰδότος. Τοιγάρτοι καὶ ἱερὸς ἡμῖν ὁ λόγος
τοιούτος, τὴν τοῦ Πνεύματος ἐνεργεῖαν εἰς ἡμᾶς ἐσομένην προα-
νακεκράγει λέγων· «Ὅτι ἐξαίφνης ἤξει εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ Κύριος,
10 ὃν Ὑμεῖς ζητεῖτε, καὶ ὁ ἄγγελος τῆς διαθήκης, ὃν ὑμεῖς θέλετε.
Ἴδου ἔρχεται, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν
εἰσόδου αὐτοῦ; ἢ τίς ὑποστήσεται ἐν τῇ ὀπτασίᾳ αὐτοῦ; ὅτι αὐτὸς
εἰσπορεύεται, ὡς πῦρ χωνευτηρίου καὶ ὡς πόα πλυνόντων, καὶ κα-
θεῖται χωνεύων καὶ καθαρίζων, ὡς τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον».
15 Συνάδει δὲ τούτοις καὶ ὁ θεσπέσιος Ἡσαΐας λέγων, ὅτι «Ἐκπλυνεῖ
Κύριος τὸν ρύπον τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων Σιών, καὶ τὸ αἷμα

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΑΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΛΗΘΙΝΗΣ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

**Ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νὰ προσφέρομε
θυσίες πνευματικές καὶ δῶρα στὸν Θεό.**

Εἶναι λοιπόν, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἄρκετὰ ὅσα εἶπαμε γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ προχωροῦμε γενναῖα στὴν ἀπότριψη τῆς ἁμαρτίας καὶ στὴν ἀποκάθαρσὴ μας μέσω τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴ δύναμη νὰ καθαρίζει κάθε ρύπο ἀπὸ μέσα μας καὶ νὰ τὸν διαλύει μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος καὶ ποὺ γνωρίζει νὰ μᾶς ἀποδεικνύει καθαρὸς καὶ ἅγιος. Γι' αὐτὸ καὶ ἱερὸς σχετικὸς λόγος προανήγγειλε τὴν ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος ποὺ θὰ δεχόμεσταν, λέγοντας: «Θὰ ἔρθει ξαφνικὰ στὸ νὰό του ὁ Κύριος ποὺ ἐσεῖς ζητᾶτε καὶ ὁ ἀγγελιοφόρος τῆς νέας διαθήκης ποὺ ἐσεῖς ἐπιθυμεῖτε. Νά, ἔρχεται, λέγει ὁ Κύριος ὁ παντοκράτορας, Ποιὸς ὅμως θὰ ἀντέξει ἐκείνη τὴν ἡμέρα ποὺ θαρθεῖ; Ἡ ποιὸς θ' ἀντέξει νὰ δεῖ τὸ ὄραμά του; Γιατί ἡ εἴσοδός του γίνεται σὰν τὴ καθαρτήρια φωτιὰ τοῦ χωνευτηρίου καὶ σὰν καυτό νερὸ ἐκείνων ποὺ πλύνουν, καὶ θὰ παραμείνει προκαλώντας ἀναχώνευση καὶ καθαρισμό, ὅπως γίνεται μὲ τὸ ἀσήμι καὶ τὸ χρυσό»¹. Συμφωνεῖ μ' αὐτὰ καὶ ὁ θεσπέσιος Ἡσαΐας, λέγοντας: «Θὰ ξεπλύνει ὁ Κύριος τὸν ρύπο τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων τῆς Σιών καὶ θὰ κα-

ἐκκαθαριεῖ ἐκ μέσου αὐτῶν ἐν πνεύματι κρίσεως καὶ ἐν πνεύματι
καύσεως». Ἐρ' οὖν, ὦ Παλλάδιε, τῆς ἐν Χριστῷ νοουμένης δικαιο-
σοσύνης ὁ τρόπος διαπεραίνοιτο ἂν πρὸς ἡμῶν, ὡς ἐν γε δὴ μόνῃ
τῷ διασμήχεσθαι δεῖν, καὶ τὸ ἀρχαίους ἡμᾶς ἀποτρίψασθαι μολυ-
5 σμούς ἀρκέσειεν ἂν, εἰπέ μοι, πρὸς δόξαν ἡμῖν ἀγιοπρεπῆ, καὶ ταῖς
ἀνωτάτω στεφανώσει τιμαῖς, ἧγουν ἔσται πως τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν
ἀμείνοσι, καὶ τοῖς εἰς ἄκρον ἐπαίνοις κατασεμννοῦμεν εἰκότως
τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς, οἷάπερ τινὰ δωροφορίαν πνευματικὴν, καὶ
ἱερὸν ἀληθῶς ἀνάθημα προσκομίζοντες τῷ Θεῷ, τὴν ἐν ἀγιασμῷ
10 καὶ ὁσιότητι ζωὴν, καὶ πνευματικὴν λατρείαν εὐ μάλα διαπεραί-
νοντες;

ΠΑΛΛ. Οὕτω φημί.

ΚΥΡ. Καὶ γὰρ τοι τὸ χρῆμά ἐστι τοῖς ἱεροῖς συμβαῖνον νόμοις,
καὶ Θεῷ κεχαρισμένον, καὶ τῶν ὅτι μάλιστα δεδοκμασμένων
15 καταλήγειν μὲν ἔργου παντὸς προστέταχεν ἐν Σαββάτῳ, δοῦν δὲ
δὴ ὅλως ἠψίει τινὰς οὐδ' ὅπως τι οὖν, οὕτω λέγων ἐν τῇ Ἐξόδῳ
«Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέ-
ρας ἔργα, καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ,
Σάββατα, ἀνάπαισι Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν
20 ἔργον». Τὸν ἐν πνεύματι δηλονότι Σαββατισμὸν τοῦ τύπου κατα-
σημαίνοντος, ὅτε καὶ εἰς κατάληξιν καὶ ἀνακωχὴν παντὸς ἔργου
σαρκικοῦ καὶ μοχθηρῶν σπουδασμάτων, δι' αὐτοῦ κεκλήμεθα τοῦ
Χριστοῦ, τὸ τῆς ἁμαρτίας ἄχθος ἀποσεισάμενοι, καὶ τὴν ἐκ τῆς
φαιλότητος ἀγαπῶντες ἀπόστασι, καὶ τῶν ἔξω νόμου τὴν ἀρ-
25 γίαν ἀτελείετο μὲν γὰρ ὁ τοιόσδε Σαββατισμὸς τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ.
Εἰσθεβήκασι γὰρ οὐδαμῶς εἰς τὴν κατάπαισιν τοῦ Χριστοῦ, κατὰ
τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν. Ἡμᾶς δὲ κατέπαισεν ὁ Χρι-
στός, καὶ σαββατίζειν ἀνέπεισε νοητῶς, ἀνιεμένους εἰς ἀρετὴν, καὶ
καλὴν πλημμελημάτων ἀργίαν ἐπιτηδεύοντας.

30 ΠΑΛΛ. Ἐρριστα ἔφησ.

ΚΥΡ. Ἄλλ' ἐθεσμοθέτει μὲν καὶ πάλαι Θεός, τὸ δεῖν ἅπαντας
ἀργεῖν ἐν Σαββάτῳ. Πλὴν οἱ τῇ θεῖᾳ λειτουργίᾳ κατεστεμμένοι
καὶ τῇ ἀγίᾳ σκηπῇ προσεδρεύειν ἐπιτεταγμένοι, πάλιν ἐτέλουν τὰ

θαρίσει τὸ αἷμα ἀπὸ ἀνάμεσά τους μὲ πνεῦμα κρίσης καὶ δύναμη φωτιᾶς². Ἔραγε λοιπόν, Παλλάδιε, ἡ ἀπόδοση τῆς δικαιοσύνης ὅπως νοεῖται σύμφωνα μὲ τὸν Χριστὸ θὰ γινόταν ἀπὸ ἐμᾶς μὲ μόνον τὸν καθαρισμό, καὶ ἡ ἐξάλειψη τῶν παλαιῶν μολυσμῶν θὰ εἶναι ἀρκετὴ, πές μου, γιὰ τὴ δόξα μας ποὺ ἀρμόζει σὲ ἅγιους καὶ θὰ μᾶς στεφανώσει μὲ τίς ἀνώτατες τιμές, ἢ ἡ θέση μας θὰ εἶναι πολὺ πιὸ καλύτερη, καὶ διακιολογημένα θὰ κοσμήσομε τὸ κεφάλι μας μὲ τοὺς μεγαλύτερους ἐπαίνους, ἂν προσκομίσομε σὰν μιὰ προσφορὰ πνευματικῶν δώρων καὶ ἱερὸ ἀληθινὰ ἀφιέρωμα στὸν Θεὸ τῆ ζωῆ τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῆς ὁσιότητος, ὀλοκληρώνοντας κατὰ ἄριστο τρόπο τὴν πνευματικὴ λατρεία;

ΠΑΛΛ. Ἔτσι λέγω.

ΚΥΡ. Γιατὶ τὸ πράγμα εἶναι σύμφωνα μὲ τοὺς ἱεροὺς νόμους καὶ εὐάρεστο στὸν Θεὸ καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἐπιδοκιμάζει κατεξοχὴν. Πρόσταξε νὰ σταματᾷ κάθε ἔργο τὸ Σάββατο καὶ δὲν ἐπέτρεπε νὰ κάνει κανεὶς οὔτε τὸ παραμικρό, λέγοντας στὴν Ἔξοδο τὰ ἐξῆς: «Μὴν ξεχνᾷς ὅτι ἁγιάζεις τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου. Θὰ ἐργάζεσαι ἔξι ἡμέρες καὶ θὰ κάνεις ὅλα τὰ ἔργα σου, ἡ ἑβδόμη ἡμέρα εἶναι Σάββατο, ἀνάπαυση πρὸς τιμὴ τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ τὴν ἡμέρα αὐτὴ δὲν θὰ κάνεις καμμιά ἐργασία»³. Εἶναι φανερὸ ὅτι αὐτὸς ὁ τύπος δηλώνει τὸν πνευματικὸ Σαββατισμὸ, ὅταν καὶ μᾶς κάλεσε ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς στὴν κατάπαυση καὶ τὴν ἀνακωχὴ κάθε σαρκικοῦ ἔργου καὶ τῶν αἰσχροῶν σπουδασμάτων μας, πετώντας ἀπὸ πάνω μας τὸ φορτίο τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐπιδιώκοντας τὴν ἀπομάκρυνσή μας ἀπὸ τὴ φαυλότητα καὶ τὴν κατάπαυσή μας ἀπὸ τίς ἄνομες πράξεις. Γιατὶ ὁ Σαββατισμὸς αὐτοῦ τοῦ εἵδους ἔλειπε ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες, ἀφοῦ δὲν μπηῖκαν καθόλου στὴν κατάπαυση τοῦ Χριστοῦ, σύμφωνα μὲ τὴ φωνὴ τοῦ μακάριου Παύλου⁴. Ἐμᾶς ὅμως μᾶς χάρισε τὴν κατάπαυση ὁ Χριστὸς καὶ μᾶς ἔπεισε νὰ Σαββατίζομε νοητὰ, ἐπιδιδόμενοι στὴν ἀρετὴ καὶ ἀσκώντας τὴν καλὴ ἀργία ἀπὸ πλημιελήματα.

ΠΑΛΛ. Τὸ εἶπες ἄριστα.

ΚΥΡ. Ἄλλ' ὄριζε στὸ νόμο του καὶ παλαιὰ ὁ Θεὸς ὅτι πρέπει νὰ ἀργοῦν ὅλοι τὸ Σάββατο. Ὅμως ὅσοι εἶχαν τιμηθεῖ μὲ τὴν ὑπηρεσία τοῦ Θεοῦ καὶ εἶχαν ἐντολὴ νὰ λειτουργοῦν στὴν ἁγία σκηνή, πάλι

4. Ἐβρ. 4, 6.

ιερά· καὶ δεδηλοῦντες τὸ Σάββατον, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν, ἦσαν ἀναίτιοι, τὴν ἐπὶ τῷ λελύσθαι τὸν νόμον οὐχ ὑπομένοντες γραφήν. Οὐκοῦν ἐπιγείων μὲν σπουδασμάτων καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ καταλήξομεν ἐν Χριστῷ, τὸν νοητὸν πληροῦντες Σαββατισμόν, ἀφεξόμεθα δὲ οὐχὶ τῶν ἱερῶν ἔργων, τοῦ χρῆναι, φημί, προσκομίζειν Θεῷ θυσίας πνευματικὰς καὶ νοητὰς δωροφορίας. Ἐπόμενοι δὲ ὥσπερ τοῖς ἴχνεσι τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἑαυτοὺς ἱερεύσομεν, οὐ μηλοσφαγίαις καὶ μόσχων αἵμασι τὸν τῶν ὄλων τιμῶντες Θεόν, ἑαυτοὺς δὲ μᾶλλον εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀνατιθέντες αὐτῷ. Ἀρέσομεν γὰρ ὑπὲρ μόσχον νέον, κέρατα ἐκφέροντα καὶ ὀπλάς, κατὰ γε τὴν τοῦ Ψάλλοντος φωνήν.

ΠΑΛΛ. Ὁρθῶς διανοῆ· πλὴν ἴθι δὴ πάλιν, καὶ ἐξ ἱερῶν Γραμμάτων τῆς ὧδε λ. μπρᾶς καὶ ἀξιαγάστου λατρείας ἀνατίπου τὰς γραφάς.

- 15 **ΚΥΡ.** Ἐφη τοίνυν Θεὸς ἐν τῷ Λευϊτικῷ, δῆλον δὲ ὅτι πρὸς πάντας τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ· «Ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν εἰς προσαγάγη δῶρα τῷ Κυρίῳ, ἀπὸ τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ τῶν βοῶν καὶ ἀπὸ τῶν προβάτων προσοίσετε τὰ δῶρα ὑμῶν· εἰς ὀλοκαύτωμα τὸ δῶρον αὐτοῦ, ἐκ τῶν βοῶν ἄρσεν ἄμωμον προσάξει, πρὸς τὴν θύραν τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου προσοίσει αὐτὸ δεκτὸν ἐναντίον Κυρίου, καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ καρπώματος δεκτὸν αὐτῷ, ἐξιλάσασθαι περὶ αὐτοῦ. Καὶ σφάξει τὸν μόσχον ἐναντι Κυρίου, καὶ προσοίσουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα, καὶ προσχεύουσιν τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ τὸ ἐπὶ τῶν θυρῶν τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου· καὶ ἐκδείραντες τὸ ὀλοκαύτωμα, μελισσοῦσιν αὐτὸ κατὰ μέλη, καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οἱ ἱερεῖς πῦρ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐπιστοιδιάσουσι ξύλα ἐπὶ τὸ πῦρ· καὶ ἐπιστοιδιάσουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οἱ ἱερεῖς τὰ διχοτομήματα, καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στέαρ ἐπὶ τὰ ξύλα τὰ ἐπὶ τοῦ πυρὸς τοῦ ὄντος ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, τὰ δὲ ἐγκοιλία καὶ τοὺς πόδας πλυνούσιν ὕδατι, καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς τὰ πάντα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κάρ-

5. Ματθ. 12, 5.

6. Α' Πετρ. 2, 21

τελοῦσαν τὰ ἱερά τους καθήκοντα, καὶ ἐνῶ δεθῆλωναν τὸ Σάββατο, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τοῦ Σωτήρα⁵, ἦταν ὡστόσο ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ τὴν εὐθύνη καὶ δὲν κατηγοροῦνταν ὅτι παραβίαζαν τὸ νόμο. Ἐπομένως κι ἔμεῖς θὰ σταματήσουμε βέβαια τὶς ἐπίγειες φροντίδες μας στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἐκκληρώνοντας τὸν νοητὸ Σάββατισμὸ, δὲν θὰ παύσουμε ὁμως τὰ ἱερά ἔργα, τὴν ἀνάγκη δηλαδὴ νὰ προσφέρουμε στὸν Θεὸ θυσίες πνευματικῆς καὶ δῶρα νοητὰ, καὶ ἀκολουθώντας τὰ ἴχνη τοῦ Χριστοῦ, σύμφωνα μὲ αὐτὸ ποῦ ἔχει γραφεῖ⁶, ὡς θυσιάσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, τιμώντας τὸν Θεὸ τῶν ὄλων ὄχι μὲ σφαγῆ προβάτων καὶ αἷμα μοσχαραίων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀφιερώνοντας τοὺς ἑαυτοὺς μας σ' αὐτὸν ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία. Γιατὶ θὰ ἀρέσουμε στὸν Θεὸ περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι ἓνα νέο μοσχάρι μὲ κέρατα καὶ ὄπλῃ, σύμφωνα μὲ λόγια τοῦ Ψαλμωδοῦ⁷.

ΠΑ/Σ.Λ. Σκέφτεσαι ὀρθά· προχώρησε ὁμως πάλι καὶ περιέγραψε ἀπὸ τὶς ἱερῆς Γραφῆς τοὺς τύπους αὐτῆς τῆς λαμπρῆς καὶ ἀξιοθαύμαστης λατρείας.

ΚΥΡ. Εἶπε λοιπὸν ὁ Θεὸς στὸ Λευϊτικὸ, καὶ εἶναι φανερὸ πρὸς ὅλους τοὺς Ἰσραηλίτες· «Ἄν κάποιος ἀπὸ σᾶς προσφέρει δῶρα στὸν Κύριο, θὰ προσφέρετε τὰ δῶρα σας ἀπὸ τὰ ζῶα σας, βόδια καὶ πρόβατα. Ἄν τὸ δῶρο του εἶναι ὀλοκαύτωμα, θὰ προσφέρει ἀπὸ τὰ βόδια του ἀρσενικὸ χωρὶς ἐλάττωμα, καὶ θὰ τὸ φέρει μπροστὰ στὴν πόρτα τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, ὡς δῶρο εὐπρόσδεκτο ἀπὸ τὸν Κύριο. Θὰ βάλει τὸ χέρι του πάνω στὸ κεφάλι τοῦ προσφερομένου θύματος γιὰ νὰ γίνῃ δεκτὸ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ θὰ τοῦ ζητήσῃ τὴν ἐξιλέωση τῶν ἁμαρτιῶν του. Θὰ θυσιάσῃ τὸ μοσχάρι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ, οἱ ἱερεῖς, θὰ φέρουν τὸ αἷμα καὶ θὰ τὸ χύσουν κυκλικὰ στὸ θυσιαστήριον ποῦ εἶναι κοντὰ στὴν πόρτα τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου. Κι ἀφοῦ γδάρουν τὸ ὀλοκαύτωμα, θὰ τὸ τεμαχίσουν, καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ θ' ἀνάψουν φωτιὰ στὸ θυσιαστήριον καὶ θὰ σιτῶσουν ξύλα στὴ φωτιὰ καὶ πάνω στὰ ξύλα γιὰ τὴν φωτιὰ τοῦ θυσιαστηρίου θὰ τοποθετήσουν οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ, οἱ ἱερεῖς, τὰ χωρισμένα μέλη, τὴν κεφαλὴ καὶ τὸ λίπος, ἐνῶ τὴν κοιλιά καὶ τὰ πόδια θὰ τὰ πλύνουν μὲ νερὸ καὶ ὁ ἱερέας θὰ τὰ βάλῃ ὅλα ἐπάνω στὸ θυσιαστήριον γιὰ νὰ καοῦν, γιατί ἡ θυσία εἶναι ὀλοκαύτω-

πωμά ἐστι, θυσία, ὁσμὴ εὐωδίας τῷ Κυρίῳ». Ἐὰρ οὐκ ἐναργῆς ὁ τύπος τῆς τῶν ἁγίων ζωῆς καὶ οἰκειότητος ὀλοτελοῦς, τῆς πρὸς Θεὸν ἐν πνεύματι καὶ ἁγιασμῷ; Μορφούμεθα γὰρ ὡς ἐν τοῖς ἡμέροις τῶν ζώων, μόσχῳ τε, φημί, καὶ προβάτῳ, κόσμῳ μὲν ἀποθνήσκοντες διὰ τοῦ τὴν σάρκα κατανεκροῦν, ἵνα Θεῷ ζήσωμεν διὰ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, ἀναβαίνοντες δὲ ὥσπερ εἰς θυσίαν τὴν πνευματικὴν ἀληθῶς καὶ εὐοσμοτάτην δι' Υἱοῦ τῷ Πατρὶ

Καὶ φέρε σοι πάλιν τὰ ἐφ' ἐκάστῳ λέγωμεν, ἰσχροεποῦντες ὡς ἔνι. Δῶρον μὲν γὰρ ὥσπερ τι τῷ πάντων κρατοῦντι Θεῷ τὴν ἰδίαν ἕκαστος ἀνατίθεισι ζωὴν, πλὴν ὡς ἐκάστῳ δίδεται καὶ ὡς ἂν ἔχοι μέτρον. Ὁ μὲν γὰρ οὕτως, ὁ δὲ οὕτως, ἴδιον ἔχων ἐκ Θεοῦ χάρισμα, κατὰ τὴν τοῦ σοφωτάτου Παύλου φωνήν. Ἐν γὰρ τοῖς μεγέθεσι τῶν ζώων, ἤτοι ταῖς κατ' εἶδος διαφοραῖς, τὸ ἀνίσως : καὶ ἀνομοίως ἔχον, κατ' ἰσχὴν τάχα πού τὴν πνευματικὴν καὶ κατὰ γε τὴν τῆς 15 διανοίας, πλαγιῶς ὑποσημαίνεται. Εἴτ' οὖν ὡς ἐν μόσχῳ μέγας εἶη τυχόν, καὶ μὴν καὶ ἄγαν εὐσθενής, ἤγουν ὡς ἐν γε προβάτῳ τὸ μείον ἔχων, καὶ τοῦ τελείου κατόπιν ἰών, ἑαυτὸν εἰς δωροφορίαν προσκομίζει Θεῷ, καὶ τοῦτο εἰς ὀλοκαύτωμα, τουτέστιν, εἰς ὀλόκληρον ἀφιέρωσιν, οὐ μεμερισμένην ἔχων πρὸς τὰ ἐν κόσμῳ τὴν 20 ζωὴν, ἀλλ' ὅλην ἐξ ὅλου δεκτὴν τε καὶ ἱερὰν τῷ Θεῷ. Τοιούσδε τις ἔστω τῆς θυσίας ὁ τρόπος Ἄρσεν τε καὶ ἄμωμον ἔστω τὸ θῦμα, φησί. Σύμμορφοι γὰρ αἰεὶ πῶς εἰσὶν οἱ ἅγιοι τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν ἄρσεν τε καὶ ἄμωμος ἀληθῶς, τοῦ μὲν ἄρσενος τὸ ἡγεμονικόν, τοῦ δὲ ἁμώμου τὴν ὑπερφυσίαν καὶ ἀνυπέροβλητον ἁγιότητα καταγράφον- 25 τος. Εἷς γὰρ ἡμῶν καθηγητὴς καὶ πάναγνος ἀσυγκρίτως, ὁ Ἐμμανουήλ. Ἄλλως τε (χρῆναι γὰρ δεῖν κάκεῖνο εἰπεῖν, καὶ οἰήσομαι δεῖν) ἄρσενάς τε καὶ ἁμώμους πρέπει ἂν εἶναι τοὺς Θεῷ καθιερωμένους, οὐδὲν ἔχοντας τὸ θηλυπρεπές, οὐ παρειμένους εἰς ραθυμίαν, ἀλλὰ πολὺ λίαν διανενοκότας εἰς τὸ ἀνδρίζεσθαι δεῖν, ἄρσε- 30 νά τε καὶ οἰόνει διεγηγεργεμένον τὸν ἐν γε δὴ σφίσιν αὐτοῖς διασώζοντα νοῦν. Καὶ μέντοι πρὸς τὸδε φαίην ἂν, ὅτι καθαρούς τε καὶ ἁμώμους εἶναι χρὴ, κατὰ γε τὸ ἐγχωροῦν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει.

μα, εὐφραντικῆ εὐωδιὰ στὸν Κύριον»⁸. Ἔρα δὲν εἶναι ὀλοφάνερος ὁ τύπος τῆς ζωῆς τῶν ἁγίων καὶ τῆς πλήρους οἰκειότητος μετὰ τὸν Θεόν, τῆς πνευματικῆς καὶ ἁγιασμένης; Γιατὶ παίρνομε τὴ μορφὴ κατὰ κάποιον τρόπο τῶν ἡμερῶν ζῶων, ἐννοῶ τοῦ μοσχαριστοῦ καὶ τοῦ προβάτου, ποὺ πεθαίνομε ὡς πρὸς τὸν κόσμον μετὰ τὴν κατανέκρωσιν τῆς σάρκα, γιὰ νὰ ζήσομε γιὰ τὸν Θεὸ μετὰ τὸν εὐαγγελικὸν τρόπον ζωῆς, ἀνεβαίνοντας πρὸς τὸν Πατέρα μέσω τοῦ Υἱοῦ ὡς θυσία ἀληθινὰ πνευματικὴ καὶ πανεύουση.

Ἐμπρὸς ὅμως νὰ σοῦ ἐκθέσω πάλιν τὰ κατὰλληλα γιὰ τὸ καθένα, λεπτολογώντας ὅσο γίνεται. Σὰν δῶρο δηλαδὴ στὸν κυρίαρχον τῶν ὄλων Θεὸ προσφέρει ὁ καθένας τὴ ζωὴν του, ἀλλὰ ὅπως δίδεται στὸν καθένα καὶ κατὰ τὸ μέτρο ποὺ τοῦ δόθηκε. Ὁ ἓνας δηλαδὴ ἔτσι, καὶ ὁ ἄλλος ἄλλιως, ἔχοντας ὁ καθένας ἀπὸ τὸν Θεὸ τὸ δικό του χάρισμα, ὅπως λέγει ὁ σοφώτατος λόγος τοῦ Παύλου. Μετὰ τὰ μεγέθη τῶν ζῶων ἢ τὴ διαφορετικὴ μορφὴ ὑποσημαίνεται κατὰ πλάγιον τρόπο ἢ ἀνισότητα καὶ ἢ ἀνομοιότητα ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴ καὶ διανοητικὴ ἰσχύ. Εἴτε δηλαδὴ εἶναι κανεὶς, ὅπως τὸ μοσχάρι, μέγας καὶ πολὺ δυνατός, εἴτε, ὅπως τὸ πρόβατον, μειονεκτεῖ καὶ ἔρχεται δευτέρως μετὰ τὸν τέλειον, ὅπωςδήποτε προσφέρει τὸν ἑαυτὸν ὡς δῶρον στὸν Θεὸ καὶ μάλιστα ὀλοκαύτωμα, δηλαδὴ ἀφιέρωσιν ὀλοκληρωτικὴν, χωρὶς νὰ μοιράζει τὴ ζωὴν του στὰ πράγματα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ὅλην ἐξολοκλήρου ἀποδεκτὴν ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἱερὴν. Αὐτὸς ὅς εἶναι ὁ τρόπος τῆς θυσίας ἀρσενικὸς, λέγει, καὶ χωρὶς ἐλάττωμα νὰ εἶναι τὸ θῦμα. Γιατὶ εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο οἱ ἅγιοι σύμμορφοι μετὰ τὸν Χριστόν, ποὺ εἶναι ἄνδρας καὶ ἀληθινὰ τέλειος, ὅπου ἡ ἀνδρικότης εἰκονίζει τὸ ἡγεμονικὸν ἀξίωμα καὶ τὴ τελειότητά του τὴν ὑπερφυσικὴν καὶ ἀνυπέβλητην ἁγιότητά του. Γιατὶ ἓνας εἶναι ὁ καθηγητὴς μας καὶ ἀσύγκριτα πάντα γινος, ὁ Ἐμμανουήλ. Ἐξάλλου πρέπει νὰ ποῦμε, νομίζω, καὶ ἐκεῖνο, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἄνδρες καὶ τέλειοι οἱ ἀφιερωμένοι στὸν Θεόν, νὰ μὴν ἔχουν τίποτε τὸ γυναικεῖον καὶ νὰ μὴν παραδίδονται στὴν ῥαθυμία, ἀλλὰ νὰ τείνουν μετὰ πολὺ δύνανμιν στὴν ἀνδρικότητα, διατηρώντας κατὰ κάποιον τρόπο ἀρσενικὸν καὶ ἀγρυπνον μέσα τοὺς τὸ νοῦ. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ θὰ ἔλεγα, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι καθαροὶ καὶ δίχως ψεγάδι, ὅσο βέβαια εἶναι δυνατόν στὴν ἀνθρώπινον φύσιν. Ψάλλει

Ψάλλει γάρ που και μάλα ἐμφρόνως ὁ θεοπέσιος Δαβὶδ· «Κρῖνόν με, Κύριε, κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν ἀκακίαν μου ἐπὶ ἐμοί». Συμμεμέτρηται γάρ πως παρὰ Θεῷ τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιεικειᾶς ὁ τρόπος, ὑπεραρισχούσης δηλονότι τῆς τῶν ἁγίων ἀγγέ-
5 λων, καὶ πολὺ τὸ καθ' ἡμᾶς ὑπεραιρούσης μέτρον.

Οὐκοῦν ἄρσεν τε καὶ ἄμωμον τὸ ἱερὸν ἔστω θῦμα. Ἀποφέρεται δέ πως πρὸς αὐταῖς ταῖς θύραις τῆς ἁγίας σκηνῆς Τελειούμεθα γάρ οὐχ ἐτέρωσέ ποι, ἢ ὅτι πάντη τε καὶ πάντως ἐν ἐκκλησίαις ἐσόμεθα εὐπαράδεκτοι τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, προσκομίζοντος
10 ἡμᾶς ὡς ἱερέως Χριστοῦ Δι' αὐτοῦ γάρ τὴν προσαγωγήν ἐσχήκαμεν, καὶ αὐτὸς ἡμῖν ἐνεκαίνισε τὴν εἰς τὸ εἶναι πάροδον, πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσελάσας εἰς τὰ ἹΑγία τῶν ἁγίων, καὶ καταδείξας ἡμῖν τὴν ἀληθῆ τρίβον. Ἐπι: ἵναί γε μὴν τῷ μύσχω τὰς χεῖρας προστέταχε, διὰ γε δὴ τούτου πλαγίως ὑποσημαίνων, ὡς
15 ἀνθ' ἑαυτῶν ἐν τύπῳ προσάγουσιν εἰκόνα τινὰ τοῦ χρῆναι διοῦν ἁγίως, διὰ τοῦ τεθνάναι τῷ κόσμῳ τὴν τοῦ κτήνους σφαγὴν εὖ μάλα ποιούμενοι. Ἄθρει δὴ ὄν ὅπως ἡμῖν ἡ σκιά διαμορφοῖ τὴν ἀλήθειαν. Ἐσφάζετο μὲν γάρ ὁ μύσχος ἐναντι Κυρίου, προσεχείτο δὲ τὸ αἷμα τῷ θυσιαστηρίῳ. Τὸ γάρ τοι τεθνάναι τῷ κόσμῳ,
20 καὶ τῶν σαρκικῶν ἢ νέκρωσις κινήματων, ἡδιστον τῷ Θεῷ καὶ τῆς ἀνωθεν ἐποπτείας ἄξιον καὶ τάχα που ψάλλει τι τοιοῦτον ὁ θεὸς ἡμῖν Δαβὶδ, ὡδί πη λέγων· «Τίμιος ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ». Ἀνάθημα γάρ ὥσπερ ἱερὸν ἔσται τῷ Θεῷ, τῶν ὁσίων ὁ θάνατος καὶ οὐτι που πάντων τῶν κατὰ σάρ-
25 κα, φημί· κατασημήνειεν δὲ μᾶλλον ὁ λόγος ἡμῖν, ὃν ὑπομένειν ἔθος αὐτοῦς, κόσμῳ μὲν ἀποθνήσκοντας, Θεῷ δὲ ζῶντας ἐν ὁσιότητι καὶ ἁγιασμῷ· ἀμήχανον γάρ τὴν ἁγίαν ἡμᾶς κατορθῶσαι ζωὴν, μὴ οὐχὶ προεκτεθνεῶτας τῷ κόσμῳ. Γράφει γάρ ὁ Πέτρος περὶ Χριστοῦ· «Ὅς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι
30 αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ξύλου, ἵνα, ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν».

Οὐκοῦν ἢ τοῦ μύσχου σφαγὴ καταδηλοῦν ἔοικε τὸ ἀπογενέ-

κάπου με πολλή φρόνηση ὁ θεοσπέσιος Δαβίδ· «Κρίνε με, Κύριε, ἀνάλογα με τὸ πόσο δίκαιος καὶ με πόση ἀκακία συμπεριφέρθηκα»¹⁰. Γιατί ἔχει μετρηθεῖ κατὰ κάποιο τρόπο ἀπὸ τὸν Θεὸ ὁ τρόπος τῆς ἀνθρώπινης χρηστότητας, καὶ φυσικὰ εἶναι ἀνώτερη ἢ ἀρετὴ τῶν ἀγγέλων καὶ ὑπερβαίνει πολὺ τὸ μέτρο τῆς δικῆς μας.

Ἔσονται λοιπὸν ἀρσενικὸ καὶ χωρὶς ἐλάττωμα τὸ ἱερὸ θῦμα. Καὶ ὁδηγεῖται κατὰ κάποιο τρόπο κοντὰ σπὴν πόρτα τῆς ἁγίας σκηνῆς. Καθιστάμεθα δηλαδὴ τέλει οἱ ὄχι με ἄλλο τρόπο, παρὰ μόνον ἂν με κάθε τρόπο καὶ ὁποσοδήποτε γίνουμε εὐπρόσδεκτοι στὶς ἐκκλησίες ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ Πατέρα, προσκομίζοντάς μας ὡς ἱερέας ὁ Χριστός. Γιατί ἀπὸ αὐτὸν ἀποκτήσαμε τὴ δυνατότητα προσέγγισης καὶ αὐτὸς ἐγκαινίασε γιὰ μᾶς τὴν εἴσοδο στὸ εἶναι, ἀφοῦ εἰσῆλθε πρῶτος γιὰ χάρη μας στὰ Ἅγια τῶν ἁγίων καὶ μᾶς ἔδειξε τὸν ἀληθινὸ δρόμο. Πρόσταξε ἐπίσης νὰ βάλει τὸ χεῖρι του στὸ μοςχάρι, δηλώνοντας μ' αὐτὸ με πλάγιο τρόπο, ὅτι με τὸ θάνατο τους γιὰ τὸν κόσμον, κάνο- ντας πολὺ καλὰ τὴ σφαγὴ τοῦ ζώου, ἀντὶ τοῦ ἑαυτοῦ τους προσφέ- ρουν ὡς σύμβολο εἰκόνα ἁγίας ζωῆς. Πρόσεχε λοιπὸν πῶς ἡ σκιά διαμορφώνει γιὰ μᾶς τὴν ἀλήθεια. Σφαζόταν βέβαια τὸ μοςχάρι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ τὸ αἷμα του τὸ ἔχυναν στὸ θυσιαστήριον. Τὸ νὰ πεθάνει δηλαδὴ κανεὶς ὡς πρὸς τὸν κόσμον καὶ νὰ νεκρώσει τίς ἐπιθυμίες τῆς σάρκα εἶναι πολὺ εὐάρεστο στὸν Θεὸ καὶ ἄξιον νὰ ἐπι- σύρει τὸ βλέμμα τοῦ οὐρανοῦ. Κάτι τέτοιο ψάλλει κάπου καὶ ὁ θεὸς Δαβίδ, λέγοντας τὸ ἐξῆς· «Εἶναι πολὺ ὑπολογισμὸς ἀπὸ τὸν Κύριον ὁ θάνατος τῶν ἀφοσιωμένων σ' αὐτόν»¹¹. Γιατί εἶναι ὡς ἱερὸ ἀφιέ- ρωμα στὸν Θεὸ ὁ θάνατος τῶν ὁσίων. Καὶ δὲν ἐννοῶ βέβαια τὸ θάνα- το γιὰ ὅλα τὰ σαρκικά. Καὶ θὰ μᾶς ὑποδηλώσει καλύτερα ὁ λόγος τὸν θάνατο πού αὐτοὶ συνήθως ὑπομένουν, πού πεθαίνουν βέβαια ὡς πρὸς τὸν κόσμον, ἀλλὰ ζοῦν γιὰ τὸν Θεὸ ζωὴ ὁσιότητος καὶ ἁγι- ασμοῦ. Γιατί εἶναι ἀδύνατον νὰ κατορθώσουμε τὴν ἁγία ζωὴ, ἂν δὲν πεθάνομε πρῶτύτερα ὡς πρὸς τὸν κόσμον. Γράφει βέβαια καὶ ὁ Πέ- τρος γιὰ τὸν Χριστὸ· «Ἀὐτὸς ἀνέβασε τίς ἁμαρτίες μας με τὸ ἴδιο του τὸ σῶμα στὸ σταυρὸ, ὥστε, ἀφοῦ πεθάνομε κι ἡμεῖς ὡς πρὸς τίς ἁμαρ- τίες, νὰ ζήσουμε γιὰ τὴ δικαιοσύνη»¹².

Ἡ σφαγὴ λοιπὸν τοῦ μοςχαριοῦ δηλώνει ὀλοφάνερα τὸ θάνατο

12. Α' Πέτρ. 2, 24.

σθαι ταῖς ἁμαρτίαις καὶ τὸ ὑπομεῖναι θάνατον τὸν παρὰ Θεῶ
 τίμιον, ὃν καὶ ἐφορᾷν ἀξιοῖ «Σφάξουσιν», γὰρ φησι, «τὸν μόσχον
 ἔναντι Κυρίου». Ἡ δέ γε τοῦ αἵματος χύσις ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον,
 τὴν τῆς ζωῆς ἀφιέρωσιν καὶ ψυχῆς ἀνάθεσιν εἰς δόξαν Θεοῦ κα-
 5 τασμηῆνειεν ἂν, οἷμαί ποιν. Ἐκδέρεται δὲ τὸ θῦμα καὶ τέμνεται
 κατὰ μέλος τοῦ μὲν ἐκδέρεσθαι, τὴν οἶονεὶ γύμνωσίν τε καὶ ἀπο-
 κάλυψιν τῶν ἐν ἡμῖν ὑποφαίνοντος, τοῦ δὲ μελίξεσθαι, τὸ μέχρις
 ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν τὸν τοῦ Θεοῦ καθικνεῖσθαι λόγον, εὖ μάλα
 παραδεικνύντος «Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ», φησί, «καὶ ἐνερ-
 10 γῆς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ δικνού-
 μενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν,
 καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας. Καὶ οὐκ ἔστι κτίσις
 ἀφανῆ, ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς
 ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος». Ἀνακαίοντος δὲ τοῦ
 15 ἱερέως τὸ πῦρ, ἐπιτίθεται τῷ θυσιαστηρίῳ τὰ διχοτομήματα, σὺν τῇ
 κεφαλῇ καὶ τοῖς ποσί, καὶ μέντοι καὶ ἐνδοσθίοις, ἐκνευμμένους
 ὕδασι. Εὐώδη γὰρ ἅπαντα τὰ τῶν ἁγίων, οὐδὲν ἀπόβλητον παρὰ
 Θεῶ τῶν ἐκείνοις ἐκείναι πεπιστευμένων. Εἶεν δ' ἂν εἰς τύπον τὰ
 μὲν κρέα τῆς οἶονεὶ παχύτερας αὐτῶν καὶ ἐνσωμάτου ζωῆς σεμνή
 20 γὰρ αὐτὴ καὶ πάναγνος κεφαλὴ δέ, νοῦ σημεῖον, λογισμῶν δὲ καὶ
 ἐπιθυμῶν τὰ ἐντόσθια· πόδες δὲ αὐῖ, πρακτικῆς καὶ τῆς ὡς ἐν
 ἔργοις πορείας αἴνιγμα λεπτόν.

ΠΑΛΛ. Ὡς δομῆς ὁ λόγος!

ΚΥΡ. Ἔχει δ' οὖν ὁμοῦς τὸ ἀληθές, καίτοι διάττων ἡμῖν ὡς ἐν
 25 ὀμίλῃ καὶ σκότῳ· βαθὺς γὰρ ὁ νόμος. «Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν προβά-
 των», φησί, «τὸ δῶρον αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ, ἀπὸ τε τῶν ἀρνῶν καὶ τῶν
 ἐρίφων εἰς ὀλοκαύτωμα· ἄρσεν ἄμωμον προσάξει αὐτό, καὶ ἐπιθή-
 σει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ σφάξουσιν αὐτό, ἐκ πλα-
 γίων τοῦ θυσιαστηρίου πρὸς βορρᾶν, ἔναντι Κυρίου». Μελίζεται
 30 δὲ καὶ αὐτό, ἐκνευμμένων τῶν ἐντοσθίων κατὰ τὸν ἴσον τῷ μόσχῳ
 τρόπον. Ἀνακομίζεσθαι δὲ δεῖν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐθεσμοθέτει
 πάλιν ὁ αὐτὸς δ' ἂν εἴη τῆς θεωρίας καὶ ἐπὶ τῷδε λόγος Πλὴν ἔχει

γιατί τις ἀμαρτίες, θάνατο πολύτιμο για τὸν Θεό, πὺν κρίνει ἄξιο νὰ τὸν προσέξει. Γιατὶ λέγει: «Σφάζουν τὸ μοσχάρι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου». Τὸ χύσιμο βέβαια τοῦ αἵματος στὸ θυσιαστήριο μπορεῖ νὰ δηλώσει, ὅπως νομίζω, τὴν ἀφέρωση τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἀνάθεση τῆς ψυχῆς γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ἐπίσης γδέρνουν τὸ θῦμα καὶ χωρίζεται κατὰ μέλη. Τὸ γδάριμο ὑποδηλώνει τὴ γύμνωση κατὰ κάποιον τρόπο καὶ τὴν ἀποκάλυψη τῶν ἐντὸς μας, ἐνὼ ὁ διαμελισμὸς δείχνει πολὺ καλὰ τὴν εἰσχώρηση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ μέχρι καὶ σ' αὐτὲς τὶς ἀρθρώσεις καὶ τὸν μυελό. Γιατὶ λέγει: «Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ζωντανὸς καὶ δραστικός, πιὸ κοφτερὸς ἀπὸ κάθε δίκωπο μαχαίρι, εἰσχωρεῖ βαθιά, μέχρις ἐκεῖ πὺν χωρίζει τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὸ πνεῦμα, τὸ κόκκαλο ἀπὸ τὸ μεδούλι, καὶ κρίνει τοὺς διαλογισμοὺς καὶ τὶς προθέσεις τῆς καρδιάς. Δὲν ὑπάρχει δημιουργημα στὸν κόσμον πὺν νὰ μπορεῖ νὰ κρυφθεῖ ἀπὸ τὸν Θεό· ὅλα εἶναι γυμνὰ καὶ φανερὰ μπρὺ πὰ στὰ μάτια του καὶ σ' αὐτὸν θὰ δώσομε λόγο»¹³. Κι ὅταν ὁ ἱερέας ἀνάψει τὴ φωτιά, τοποθετοῦνται στὸ θυσιαστήριο τὰ χωρισμένα μέλη, μὲ τὸ κεφάλι καὶ τὰ πόδια καὶ μαζί καὶ τὰ ἐντόσθια πλυμένα μὲ νερό. Γιατὶ ὅλα τῶν ἁγίων εὐωδιάζουν, τίποτε δὲν εἶναι ἀπορριψιμο ἀπὸ τὸν Θεό ἀπὸ ὅσα τοὺς ἔχει ἐμπιστευθεῖ. Τὰ κρέατα λοιπὸν θὰ μποροῦσαν νὰ εἶναι τύπος τῆς ὑλικῆς καὶ σωματικῆς ζωῆς τους, γιατί αὐτὴ εἶναι σεμνὴ καὶ πάναγνη· ἡ κεφαλὴ εἶναι τύπος τοῦ νοῦ, τὰ ἐντόσθια τῶν λογισμῶν καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν, τὰ πόδια πάλι εἶναι λεπτὸς ὑπαιγιμὸς τῆς πρακτικῆς καὶ τῆς πορείας στὰ ἔργα.

ΠΑΛΛ. Ὁ λόγος σου εἶναι πολὺ δυνατός.

ΚΥΡ. Περιέχει ὅμως τὴν ἀλήθεια, ἂν καὶ βέβαια παρουσιάζεται σὲ μᾶς σὰν μέσα σὲ δμίγλη καὶ σκοτάδι· γιατί ὁ νόμος εἶναι βαθύς. «Ἄν τὸ δῶρο του», λέγει, «στὸν Κύριο γιὰ ὀλοκαύτωμα εἶναι ἀπὸ τὰ αἰγιοπρόδατά του, θὰ προσφέρεται ἀρνὶ ἢ ἐρίφιο, ἀρσενικὸ καὶ χωρὶς ἐλάττωμα. Αὐτὸς πὺν τὸ προσφέρει θὰ βάλει τὸ χέρι του πάνω στὸ κεφάλι τοῦ ζώου καὶ θὰ τὸ σφάξουν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου στὴ βορινὴ πλευρὰ τοῦ θυσιαστηρίου»¹⁴. Διαμελίζεται καὶ αὐτὸ τὸ σφάγιο, ἀφοῦ πλυθοῦν τὰ ἐντόσθια μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ὅπως καὶ τοῦ μοσχαριοῦ. Ὅριζε πάλι ὅτι ἔπρεπε νὰ τοποθετηθεῖ πάνω στὸ θυσιαστήριο. Καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι ἰσχύει ἡ ἴδια πνευματικὴ ἐξήγησι. Ἐχει

14. Λευϊτ. 1, 10-11.

τι παρηλλαγμένον ἐσφάζετο γὰρ ὁ ἄμνος ἐκ πλαγίων τοῦ θυσιαστηρίου πρὸς βορρᾶν.

ΠΑΛΛ. Τίς οὖν ἄρα ἐστὶ καὶ ὁ τοῦδε λόγος;

ΚΥΡ. Ἡ οὐκ οἶσθα, ὅτι νοτιωτέρα πῶς ἐστὶ τῶν Ἰουδαίων ἡ 5 γῆ, τὰ δέ γε πρὸς θάλασσαν τὴν βορειοτέραν αἱ ἀναριθμητοὶ τῶν ἔθνῶν ἀγγέλαι διεμοιρήσαντο, κατὰ χώρας καὶ πόλεις συνκωμισμένοι;

ΠΑΛΛ. Ἀληθές;

ΚΥΡ. Αἰνίγμα δὴ οὖν τοῦ καὶ αὐτὰς τὰς εἰς βορρᾶν ἀγγέλας, 10 ἱερὰς ἔσεσθαι τῷ Θεῷ, τὸ ὡς ἐν μέρει τῷ βορειοτέρῳ καταθῆσθαι τὸν ἄμνον. Τοῦτό τοι καὶ ὁ Σωτὴρ περὶ τῆς ἐξ ἔθνῶν ἀγγέλης προσηνεφώνει λέγων «Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἐστὶν ἐκ τῆς αὐτῆς ταύτης, κάκεινά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ γενήσεται μία ποίγη, εἰς ποιμήν».

15 ΠΑΛΛ. Συνῆκα ὁ φῆς.

ΚΥΡ. Ραθυμίας δὲ ἀμείνους καὶ ὄκνου παντὸς ἐπέκεινα τιθεῖς ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τοὺς οἷτερ ἂν ἔλοινο πληροῦν τὰ νενομισμένα, καταλειπείν τρόπον τινὰ τῆς καρποφορίας τὴν ὁδόν, καὶ ἐν τοῖς ἔτι 20 προβάτου μείοσι τὰ τῆς θυσίας ἀποπεραίνεσθαι δεῖν ἐπιτάττει, λέγων «Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν πετεινῶν κάρπωμα προσφέρῃ δῶρον τῷ Κυρίῳ, καὶ προσοίσει ἀπὸ τῶν τρυγόνων ἢ ἀπὸ τῶν περισσευῶν τὸ δῶρον αὐτοῦ, καὶ προσοίσει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἀποκνίσει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ στραγγιεῖ τὸ αἷμα πρὸς τὴν βάσιν τοῦ θυσια- 25 στηρίου. Καὶ ἀφελεῖ τὸν πρόλοβον σὺν τοῖς πτεροῖς, καὶ ἐκβαλεῖ αὐτὰ παρὰ τὸ θυσιαστήριον κατ' ἀνατολὰς εἰς τὸν τόπον τῆς σποδοῦ, καὶ ἐκκλάσει αὐτὸ ἐκ τῶν πτερυγῶν, καὶ οὐ διελεῖ, καὶ ἐπιθήσει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τὰ ξύλα τὰ ἐπὶ τοῦ πυρός. Κάρπωμά ἐστὶ θυσίας, ὁσμὴ εὐωδίας τῷ Κυρίῳ». Ἄθρει δὴ 30 πάλιν, ὡς ἄριστά τε καὶ εὐτέχνως τὸ ἐν συμμορφία φαίνεσθαι τοῦ Χριστοῦ, τοῖς ἀγίοις τετήρηται. Ἔστι μὲν γὰρ ἀληθῶς ἡ ἄνωθέν τε καὶ λαλιστάτη τρυγὼν αὐτός, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ πρασιτάτη περισσευρά. Καὶ γοῦν ἐν μὲν τῷ Ἄσματι τῶν ἁσμάτων γέγραπται περὶ αὐτοῦ· «Φωνὴ τρυγόνος ἠκούσθη ἐν τῇ ἐρήμῳ»· πραδότητος δὲ τῆς

ὅμως μὰ μικρὴ παραλλαγή· ὁ ἄμνος σφαζόταν στὴ βορινὴ πλευρὰ τοῦ θυσιαστηρίου.

ΠΑΛΛ. Ποιὸς εἶναι λοιπὸν ὁ λόγος γι' αὐτὴ τὴν πράξη;

ΚΥΡ. Μὰ δὲν ξέρεις ὅτι ἡ γῆ τῶν Ἰουδαίων εἶναι στὰ νότια, ἐνῶ τὰ μέρη πρὸς τὴ βορινὴ θάλασσα τὰ εἶχαν μοιραστεῖ, κατὰ χώρες καὶ κατὰ πόλεις, τὰ ἀμέτρητα πλήθη τῶν ἐθνῶν ποὺ κατοικοῦσαν ἐκεῖ;

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΚΥΡ. Εἶναι λοιπὸν κι αὐτὸ ὑπαινιγμός, ὅτι κι αὐτὰ τὰ πλήθη ποὺ κατοικοῦν πρὸς τὸ βορρᾶ θὰ ἐξαγιαστοῦν ἀπὸ τὸν Θεό, ἐπειδὴ ὁ ἄμνος θυσιάζεται στὸ βόρειο μέρος. Αὐτὸ ἀκριβῶς προανήγγειλε καὶ ὁ Σωτῆρας γιὰ τὰ πλήθη τῶν ἐθνικῶν, λέγοντας: «Ἔχω καὶ ἄλλα πρόβατα, ποὺ δὲν εἶναι ἀπὸ αὐτὴ τὴν ποιίμνη, καὶ πρέπει νὰ τὰ φέρω κι αὐτὰ σ' αὐτήν, καὶ θὰ γίνει ἓνα ποιίμνιο, καὶ ἓνας ποιμένας»¹⁵.

ΠΑΛΛ. Κατάλαβα αὐτὸ ποὺ λές.

ΚΥΡ. Κρίνοντας ὁ Θεὸς τῶν ὄλων ὅτι ὅσοι θέλουν νὰ ἐκτελοῦν τὰ καθιερωμένα πρέπει νὰ νικήσουν τὴ ραθυμία καὶ νὰ ξεπεράσουν κάθε ἀδιαφορία, ἐξομαλίνει κατὰ κάποιον τρόπο τὸ δρόμο τῆς καρποφορίας καὶ προστάζει νὰ πραγματοποιεῖται ἡ θυσία καὶ μὲ μικρότερα ζῶα ἀπὸ τὰ πρόβατα, λέγοντας: «Ἄν κάποιος προσφέρει δῶρο στὸν Κύριο ἀπὸ τὰ πτηνὰ του ὡς ὀλοκαύτωμα, τὰ προσφερόμενα θὰ εἶναι τρυγόνια ἢ περιστέρια. Ὁ ἱερέας θὰ τὰ προσκομίσει στὸ θυσιαστήριο, θὰ κόψει τὸ κεφάλι του μὲ τὸ νύχι, καὶ ἀφοῦ στραγγίσει τὸ αἷμα του στὴ δάση τοῦ θυσιαστηρίου, θὰ τὸ τοποθετήσει πάνω σ' αὐτό. Θὰ ἀφαιρέσει τὸν πρόλοβο μαζί μὲ τὰ φτερά καὶ θὰ τὰ πετάξει πρὸς τὸ ἀνατολικὸ μέρος τοῦ θυσιαστηρίου ὅπου ρίχνεται ἡ στάχτη. Μετὰ θὰ σπάσει τὰ φτερά του, χωρὶς ὅμως νὰ τὰ κομματιάσει, καὶ θὰ τὸ τοποθετήσει πάνω στὸ θυσιαστήριο καὶ πάνω στὰ ἀναμμένα ξύλα. Ἡ θυσία αὐτὴ θὰ εἶναι προσφορὰ ὀλοκαυτώματος εὐφραντικῆ εὐωδία γιὰ τὸν Κύριο»¹⁶. Πρόσεχε λοιπὸν πάλι πῶς διαφυλάγεται ἄριστα καὶ πολὺ συνετὰ ἡ σύμμορφη μὲ τὸν Χριστὸ ἐμφάνιση τῶν ἀγίων. Γιατὶ ἀληθινὰ ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ οὐράνια καὶ γλυκόλαλη τρυγόνα, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ πραότατη περιστέρια. Πράγματι λοιπὸν ἔχει γραφεῖ γι' αὐτὸν στὸ ᾠσμα τῶν ἀσμάτων: «Φωνὴ τρυγόνας ἀκούστηκε στὴν ἔρημο»¹⁷. Τύπο πάλι τῆς μεγάλης καὶ οὐράνιας πραότητας καὶ

15. Ἰω. 10, 16.

16. Λευϊτ. 1, 14-17.

17. ᾠσμα ᾠσμ. 2, 12.

ἄγαν καὶ ἀνωτάτω τύπον ὡσπερ τινὰ καὶ ὑπογραμμὸν ἑαυτὸν ἡμῖν παρετίθει, λέγων· «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι προῦς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ». Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ αὐτοῖς τοῖς ἁγίοις, διὰ τοι τὸ ἐν μορφῇ γενέσθαι Χριστοῦ, τὸ ἐν ἴσοις ὡσπερ ἀγαθοῖς εὐπρεπές τε 5 καὶ ἀξιάγαστον εὐ μάλα τετήρηται· τρυγόνες γὰρ καὶ αὐτοὶ νοοῦντ' ἂν εἰκότως, τὸν θεῖόν τε καὶ ἱερὸν τοῖς ἀκροωμένοις ἰεῖσαι λόγον, ὡδᾶς τε καὶ μέλη τὰ εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖσθαι σπουδάζουσαι. Τοιγάρτοι καὶ λέγουσιν· «Ἡ γλῶσσά μου μελετήσῃ τὴν δικαιοσύνην σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὸν ἔπαιμόν σου». Καὶ μέντοι 10 καὶ τὸν ἐν Χριστῷ διαζῶσι βίον, καὶ τὴν προσηγορίαν τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας ἱένται τρίβον, τοῖς παίειν ἐθέλουσιν εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, παραφέροντες καὶ τὴν ἀριστεράν, καὶ τοῖς ἀγγαρεύουσι μίλιον, ἐν ἐβελου· δωρούμενοι τό, εἴπερ ἔλοιντο, διαστείχειν καὶ δύο. Οὐκοῦν σφᾶς αὐτούς, εἰς ὁμοίαν εὐωδίας καὶ εἰς 15 ὀλοκαύτωμα καθιεροῦσι Θεῷ, καὶ ὡς ἐν εἶδει τρυγόνων καὶ περιστερῶν.

Εἶτα τὴν κεφαλὴν ἀποκνίσας ὁ ἱερεὺς ἐπιτίθησι τῷ θυσιαστηρίῳ, προσχεύσας τὸ αἷμα. Ἅγιος γὰρ ἀληθῶς, καὶ ὅτι μάλιστα τῶν ἱερωτάτων ἁγίων ὁ νοῦς, ἀνακειῖσθαι πρέποι τῷ πα- 20 νάγνῳ Θεῷ. Ἐννοιωὶν γὰρ ἐστὶν ἐπίμεστος ἀγαθῶν, καὶ τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας εὐωδιάζει τὸ μύρον· «Λογισμοὶ γὰρ δικαίων, κρίματα», κατὰ τὸ γεγραμμένον. Ἁγία δὲ ὅτι καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἐν φόβῳ Θεοῦ, σαφές ἂν γένοιτο, διὰ τὸ δεῖν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ προσχεῖσθαι τὸ αἷμα. Ζωῆς γὰρ τύπος τὸ αἷμα· καὶ ἀφαιρεῖ- 25 ται μὲν τῶν στρουθίων ὁ πρόλοβος, τουτέστιν ἡ φύσα, σὺν τοῖς πτεροῖς, ἐκβάλλεται δὲ ὡς ἀχρεῖον παντελῶς. Σημεῖον δ' ἂν γένοιτο καὶ τοῦτο σαφές, τοῦ καὶ τρυφῆς ἀνωτέρω τῆς σωματικῆς τὸν τῶν ἁγίων ἀναπεφάνθαι βίον, ὡς δοκεῖν ἤδη πως, μηδὲ τῆς τὰ σιτία χωρούσης ἐπιδειῖσθαι γαστρὸς. Τοιοῦτοσι γὰρ πῶς ἐστι 30 τῶν ὅτι μάλιστα φιλοπονωτάτων ὁ βίος· οἱ σιτίων ὁμοῦ καὶ αὐτῆς τάχα πον τῆς γαστρὸς ἀλογήσαντες, κατατήκουσι τὴν σάρκα καὶ

18. Ματθ. 11, 29.

19. Ψαλμ. 70, 21.

κατὰ κάποιο ὑπογραμμὸ μᾶς ἔδωσε τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό, λέγοντας «Διδαχθεῖτε ἀπὸ τὸ δικό μου παράδειγμα, γιατί εἶναι πρῶος καὶ ταπεινὸς στὴν καρδιά»¹⁸. Ἀλλὰ νὰ καὶ γιὰ τοὺς ἴδιους τοὺς ἀγίους ἔχει διαφυλαχτεῖ πολὺ καλὰ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα τῶν ἰδίων ἀγαθῶν, ἐπειδὴ ἔγιναν σύμμορφοι μὲ τὸν Χριστό. Γιατί θὰ μπορούσαν εὐλογα νὰ θεωρηθοῦν κι αὐτοὶ τρυγόνες, πού ἀπευθύνουν στοὺς ἀκροατές τους τὸν θεῖο καὶ ἱερὸ λόγο καὶ ἔχουν φροντίδα τους νὰ ἀναπέμπουν ὠδὲς καὶ μελωδίες πρὸς δόξα τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ βέβαια καὶ λένε: «Ἡ γλῶσσα μου θὰ μελετᾷ ὅλη τὴν ἡμέρα τὴ δικαιοσύνη σου καὶ τὸν ἔπαινό σου»¹⁹. Καὶ βέβαια καὶ τὴ ζωὴ τὴν ἀριστη στὸν Χριστό ζοῦν, καὶ τὸν πρῶτατο δρόμο τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας βαδίζουν, καὶ σὲ ἐκείνους πού θέλουν νὰ τοὺς ρατίσουν στὸ δεξιὸ μάγουλο, τοὺς προσφέρουν καὶ τὸ ἀριστερό, καὶ σὲ ὅσους τοὺς ἀγγαρεύουν νὰ πάνε μαζί τους μὲ τὴ θέλη· ἢ τους ἔνα μίλι, τοὺς κάνουν δῶρο ἂν τὸ ζητήσουν νὰ πάνε μαζί τους καὶ δύο»²⁰. Τὸν ἴδιο λοιπὸν τὸν ἑαυτό τους τὸν προσφέρουν στὸν Θεὸ ὡς ὀλοκαύτωμα καὶ εὐφραντικὴ εὐωδία καὶ σὰν εἶδος τρυγониῶν καὶ περιστεριῶν.

Ἐπειτα ὁ ἱερέας, ἀφοῦ κόψει τὸ κεφάλι τοῦ πουλιοῦ, τὸ τοποθετεῖ πάνω στὸ θυσιαστήριο, ἀφοῦ πρῶτα χύσει στὴ βάση του τὸ αἷμα. Γιατί πρέπει ὁ νοῦς, καὶ κατεξοχὴν ὁ νοῦς τῶν ἀγίων καὶ ἱερῶν ἀνδρῶν, νὰ προσφέρεται στὸν πάναγγο Θεὸ ἅγιος ἀληθινά. Γιατί ὁ νοῦς τῶν ἀγίων εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἀγαθὲς ἔννοιες κι εὐωδιάζει τὸ μύρο τῆς ἀληθινῆς θεογνωσίας. Καθόσον, σύμφωνα μὲ αὐτὸ πού ἔχει γραφεῖ, «Οἱ διαλογισμοὶ τῶν δικαίων εἶναι ὀρθὲς κρίσεις»²¹. Καὶ ὅτι εἶναι ἀγία ἡ ζωὴ ὅσων ζοῦν μὲ φόβο Θεοῦ, γίνεται σαφὲς ἀπὸ τὸ ὅτι πρέπει τὸ αἷμα νὰ χυθεῖ κοντὰ στὸ θυσιαστήριο. Γιατί τὸ αἷμα εἶναι τύπος τῆς ζωῆς. Ἀπὸ τὰ πουλιὰ βέβαια ἀφαιρεῖται ὁ πρόλοβος, δηλαδὴ ἡ γκούσα (στομάχι), μαζί μὲ τὰ φτερά, καὶ πεπένται ὡς ἐντελῶς ἄχρηστα. Κι αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ εἶναι σημεῖο φανερό, ὅτι ὁ βίος τῶν ἀγίων ἔχει ἀποδειχθεῖ πὼς βρῖσκεται πάνω καὶ ἀπὸ τὴ σωματικὴ τρυφή, ὥστε νὰ φαίνεται πᾶ ὅτι δὲν χρειάζεται οὔτε τὸ στομάχι πού δέχεται τίς τροφές. Γιατί τέτοιος εἶναι ὁ βίος τῶν ἔξαιρετικά φιλόπωνων, οἱ ὅποιοι, ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν τροφή καὶ γιὰ τὸ ἴδιο ἀκόμα τὸ στομάχι, καταλειώνουν τὴ σάρκα τους καὶ κατανεκρῶνουν

20. Ματθ. 5, 39-41.

21. Παροιμ. 12, 5.

κατενεκροῦσιν ἡδονάς, ελεύθεροι δὲ καὶ ἀπλλαγμένοι παντός
γεγόνασι κοσμικοῦ τε καὶ περιττοῦ. Τοῦτο γάρ, οἶμαι, ἐστὶν ἡ τῶν
πτερῶν ἀποβολή. Ἀναγκαῖα μὲν γάρ τοῖς ὀρνέοις ἡ πτέρωσις,
ἀλλὰ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, τὰ δι' ὧν περ ἂν εἰς ἰδίαν χρεῖαν τουτί τὸ ἀπό
5 τῆς γῆς ὑπηρετοῖτο σῶμα· ἀμφια δὲ δὴ λέγω, καὶ τροφῆς ὄργανα,
καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις εὐ μάλα καὶ τὰ δι' ὧν ἂν γένοιτο ταυτί,
πορισμοὶ χρημάτων, τῇ τῆς ἐνδείας ἐφόδῳ μαχόμενοι, εὐναί τε
μαλακαὶ καὶ τὰ τούτοις ἀγχῶ.

Ἄλλ' εἰ καὶ χρειώδη ταῦτα καὶ ἀναγκαῖα τοῖς ἐπὶ γῆς καὶ ἐν
10 σώμασιν, ἀλλ' οὖν τοῖς ἀγίοις λελόγισται παρ' οὐδέν, ὄχλον δὲ
ὥσπερ εἰκαῖον ἀπλῶς τὴν τῶν τοιούτων κτῆσιν ἀποπεμφόμενοι,
μονονουχὶ γυμνοῖς καὶ ἀναμφιάστοις σώμασι διατελοῦσιν ἐν κό-
σμῳ, τὸ προτιχὸν καὶ εὐπόριστον τῇ τῆς σαρκὸς ἀνάγκῃ σὺν
ὄκνῳ δωρούμενοι. Ἀποτετιλμένων δὲ τῶν πτερῶν, καὶ ἐξηρη-
15 μένης τῆς φύσης, ἦτοι τοῦ προλόγου, καὶ ἐκκλάσει, φησὶν, ἀπὸ
τῶν πτερυγίων, καὶ οὐ διελεῖ, καὶ ἀνοίσει λοιπὸν ἐπὶ τὸ θυσια-
στήριον. Καὶ ἡ μὲν τῶν πτερυγίων ἐκκλασις τύπος ἂν εἴη καὶ
ὑπόδειγμα σαφές τοῦ μὴ φρονεῖν τὰ ὑπέρογκα, μήτε μὴν ὑψοῦ
πέτασθαι τῶν ἁγίων τὸν νοῦν, συνεπάγεσθαι δὲ μᾶλλον τοῖς τα-
20 πεινοῖς, καὶ οἰονεῖ τὰ κάτω ζητεῖν. Μετέωρος γάρ ἀείπων ἐστὶ
τῶν ἀλαζόνων ὁ νοῦς, καὶ πρὸς τὰ ἄνω φέρεται, συνιζῆσαι τοῖς
χθαμαλωτέροις οὐκ ἀνεχόμενος, καὶ τὸ μέτριόν τε καὶ ταπεινὸν
ἀτιμάζων φρόνημα. Οὐκοῦν ἡ τῶν πτερυγίων ἐκκλασις ἀλαζο-
νείας ἀπόθεσιν αἰνιγματωδῶς ὑποφαίνει· ὅτι δὲ καὶ εἰσάπαν, καί,
25 ἔν' οὕτως εἵπωμεν, ὀλοτρόπως ἀνέθεσαν τῷ Θεῷ τὴν οἰκείαν
ζωὴν, οὐ μεμερισμένοι πρὸς τὰ ἐν κόσμῳ, τὸ μὴ διαιρεῖσθαι δη-
λοῦ· μεμερίσθαι δὲ τοὺς ἐν γάμῳ, καὶ ὁ σοφὸς ἔφη Παῦλος Ἱερὸς
οὖν ἄρα τῶν ἁγίων ὁ νοῦς, ζωὴ τε ἁγία, καὶ τροφῆς ἀμείνων σω-
ματικῆς, καὶ μερίμνης κοσμικῆς ἐλευθέρη, καὶ φρονήματι τῷ με-
30 τρίῳ περικαλλῆς, ἀμέριστος δὲ καὶ πρὸς τὰ ἐν κόσμῳ. Τοιγάρτοι
καὶ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀνατίθεται τῷ Θεῷ.

ΠΑΛΛ. ὦδε ἔχει.

ΚΥΡ. Καταβιδιάζει δὲ τῆς θυσίας τοὺς τρόπους, καὶ πρὸς τὰ

τις ἡδονές, καὶ ἔτσι κατέστησαν ἐλεύθεροι καὶ ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ κάθε κοσμικὸ καὶ περιττὸ στοιχεῖο. Γιατὶ αὐτό, νομίζω, σημαίνει ἡ ἀπόρριψη τῶν φτερῶν. Τὸ φτέρωμα βέβαια εἶναι ἀπαραίτητο σὰν πουλιά, ἀλλὰ καὶ σ' ἐμᾶς ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσε νὰ ὑπερητηθεῖ στὶς ἀνάγκες τοῦ τὸ γήινο αὐτὸ σῶμα. Ἐννοῶ βέβαια τὰ φορέματα καὶ τὰ ὄργανα τῆς τροφῆς, καὶ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα προμηθευόμαστε αὐτὰ, ὅπως ἡ ἐξεύρεση χρημάτων πού καταπολεμοῦν τὴ φτώχεια, κρεββάτια μαλακά καὶ τὰ παρόμοια.

Ἄλλ' ὅμως, ἂν καὶ αὐτὰ εἶναι χρειαζόμενα καὶ ἀπαραίτητα γιὰ τοὺς γήινους ἀνθρώπους πού ἔχουν σῶμα, οἱ ἅγιοι ὥστόσο τὰ θεωροῦν μηδὲν καὶ ἀπορρίπτοντας ἀσυζητητὶ σὰν ἓνα βάρος ἀνώφελο τὴν ἀπόκτηση αὐτῶν τῶν πραγμάτων, περνοῦν τὴ ζωὴ τους γυμνοὶ σχεδὸν καὶ χωρὶς φορέματα, παραχωρώντας στὶς ἀνάγκες τῆς σάρκας ὅ,τι τύχει κι ὅ,τι εὐκόλα μπορεῖ νὰ βρεθεῖ. Κι ἀφοῦ μαθηθοῦν τὰ φτερά καὶ ἀφαιρεθεῖ ἡ γκούσα, δηλαδή ὁ πρόλοβος, καὶ σπάσουν, λέγει, τὰ φτερά χωρὶς νὰ τὰ ἀποχωρίσουν ἀπὸ τὸ σῶμα, τοποθετοῦν τὸ πουλί πάνω στὸ θυσιαστήριον. Καὶ τὸ σπάσιμο βέβαια τῶν φτερῶν θὰ μπορούσε νὰ εἶναι τύπος καὶ ὑπόδειξη σαφῆς, νὰ μὴν ἔχουν ὑπερογκο φρόνημα, οὔτε νὰ πετᾶει ψηλά ὁ νοῦς τῶν ἁγίων, ἀλλὰ νὰ ἀκολουθεῖ τοὺς ταπεινοὺς καὶ κατὰ κάποιον τρόπο νὰ ἐπιδιώκει τὰ χαμηλά. Γιατὶ πάντοτε ὁ νοῦς τῶν ἀλαζόνων πετᾶει πρὸς τὰ ὕψη καὶ ὀρμᾷ πρὸς τὰ ἄνω, καὶ δὲν ἀνέχεται νὰ κάθεται μαζὶ μὲ τοὺς κατώτερους, περιφρονώντας τὸ μετρημένο καὶ ταπεινὸ φρόνημα. Τὸ σπάσιμο λοιπὸν τῶν φτερῶν ὑποδηλώνει μὲ τρόπο αἰνιγματικὸ τὴν ἀπόθεση τῆς ἀλαζονείας. Τὸ ὅτι δὲν διαιρεῖται σὲ τεμάχια, δηλώνει ὅτι μὰ καὶ καλή, καί, γιὰ νὰ τὸ πῶ ἔτσι, μὲ ὅλους τοὺς τρόπους πρόσφεραν τὴ ζωὴ τους στὸν Θεό, καὶ δὲν μοιράστηκαν ἀνάμεσα στὸν Θεὸ καὶ τὸν κόσμον. Ἔτσι μοιρασμένοι εἶναι οἱ ἔγγαμοι, ὅπως εἶπε καὶ ὁ σοφὸς Παῦλος. Ὁ νοῦς λοιπὸν τῶν ἁγίων εἶναι ἱερός καὶ ἡ ζωὴ ἁγία, καὶ ἀνώτερη ἀπὸ τὴ σωματικὴ τρυφή, ἐλεύθερη ἀπὸ τὴν κοσμικὴ μέριμνα καὶ πανέμορφη μὲ τὸ μετρημένο φρόνημα, καὶ δὲν μοιράζεται καὶ σὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Γι' αὐτὸ καὶ προσφέρεται στὸν Θεὸ σὰν εὐφραντικὴ εὐωδία.

ΠΑΛΛ. Ἔτσι εἶναι.

ΚΥΡ. Κατεβάζει ὅμως τὴν ἐκτέλεση τῆς θυσίας καὶ πρὸς τὰ

ἔτι μείω τε καὶ παντὶ τῷ ἔτει λοιπὸν ἐγκείμενα, καὶ οὐ σὺν ἰδρωῶτι
 ληπτὰ κατευρύνων, οἴμαί πον, μικρῶ καὶ μεγάλῳ τῆς εὐδοκμήσε-
 ως τὴν ὁδὸν γέγραπται γάρ, ὅτι «Πλατεῖα ἡ ἐντολή σου σφόδρα».
 Καὶ οὐ τῷ μεγέθει τῆς καρποφορίας πάντη τε καὶ πάντως τὸ γνή-
 5 σιον κρίνεται, παρὰ γε τῷ φιλαρέτῳ Θεῷ, ἀλλ' ἐν ἴσῳ τοῖς προϋ-
 χουσιν ὁ βραχύς, τὰ ἐνόητα διδούς, καὶ οἷς ἂν ἔχοι καὶ δύναιτο
 τιμᾶν ἡρημένος. Ἐφη τοίνυν ὧδε πάλιν «Ἐὰν δὲ ψυχὴ προσφέρῃ
 δῶρον θυσίαν τῷ Κυρίῳ, σμιίδαλις ἔσται τὸ δῶρον αὐτοῦ· καὶ
 ἐπιχεεὶ ἐπ' αὐτὸ ἔλαιον, καὶ ἐπιθήσει ἐπ' αὐτὸ λίβανον, θυσία ἐστί·
 10 καὶ οἶσει πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἀαρὼν τοὺς ἱερεῖς, καὶ δραξάμενος ἀπ'
 αὐτῆς πλήρη τὴν δράκα ἀπὸ τῆς σμιιδαλέως σὺν τῷ ἐλαίῳ, καὶ
 πᾶν τὸ λίβανον αὐτῆς, καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς τὸ μνημόσυνον αὐτῆς
 ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, θυσία ἐστίν, ὁσμὴ εὐωδίας τῷ Κυρίῳ». Συνί-
 ης οὖν ὅπως τὸ τοῦ προσκομίζοντος ὑπέμνησε ταπεινόν· ψυχὴν
 15 γὰρ ἀπλῶς, κἂν εἰ πολὺ τὸ ἄσχημον ἔχοι κατὰ τόνδε τὸν δῖον, ὁ
 θεῖος ἡμῖν ὀνομάζει νόμος, τὸ τῆς ἀνωτάτῳ φύσεως περὶ πάντα
 ἴσον καὶ ἀπροκλινὲς κἂν τούτῳ δεικνύς, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐν τῷ
 φάναι πάλιν, ὅτι «Πᾶσαι αἱ ψυχαί, ἐμαί εἶσιν». Ἀπροσωπόληπτον
 γὰρ τὸ θεῖον, καθάπερ ἔφην ἀρετίως.

20 Οὐκοῦν εἴτερ ἔλοιτό τις τῶν οὐκ ἐχόντων, φησί, τὸ ἐπιφανὲς
 ἐν κόσμῳ, δωροφορεῖν τῷ Θεῷ, σμιίδαλις ἔσται τῆς θυσίας ὁ τρό-
 πος, πλὴν ἐλαιόδεντος καὶ ἀναμιξ λιθάνῳ· ὅτι δὲ ζωῆς μὲν εἰς
 τύπον ἢ σμιίδαλις, ἰλαρότητος δὲ τῆς ὡς ἐν ἐλπίδι τὸ ἔλαιον, λίβα-
 νός γε μὴν εὐωδίας τῆς ὡς ἐν ἔργοις καὶ κατορθώμασιν, καὶ δῖῳ
 25 σννομωτάτῳ, πολὺς ἡμῖν διεσάφησε λόγος. Χρῆναι δὲ οὖν εὐμάλα
 φησὶν ὁ νόμος, τοὺς οἵτερ ἂν ἔλουντο κατευφραίνειν ἐν ἑαυτοῖς τὸν
 τῶν ὄλων Θεόν, ἀνατιθέναι τε καὶ ἀφιερῶν αὐτῷ τὴν οἰκειάν
 ζωὴν, οὐκ ἐπὶ τοῖς ἰδρωῶσι τοῖς ὑπὲρ ἀρετῆς στυγνάζοντας («Μὴ
 γὰρ δὴ γογγύσετε», φησὶν ὁ θεοπέσιος Παῦλος), εὐωδίας δὲ τῆς
 30 νοητῆς ἐκμεμεστωμένην· ἀνοίσει γὰρ τότε τὸ μνημόσυνον αὐτῆς ὁ

22. Ψαλμ. 118, 96.

24. Ἰεζ. 18, 5.

23. Λευϊτ. 2, 1-2.

25. Ρωμ. 2, 1.

ἀκόμη πὸ μικρὰ πού βρίσκονται πάντοτε εὐκόλα καὶ δὲν χρειάζονται κόπο πολὺ νὰ βρεθοῦν, διευρύνοντας, νομίζω, γιὰ μικροὺς καὶ μεγάλους τὴν ὁδὸ τῆς εὐδοκίμησης. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ· «Εἶναι πολὺ πλατιά ἡ ἐντολή σου»²². Καὶ δὲν κρίνεται ὅπωςδήποτε παντοῦ ἀπὸ τὸν φιλάρετο Θεὸ ἢ γνησιότητα ἀπὸ τὸ μέγεθος τῆς καρποφορίας, ἀλλὰ ἐξισώνεται ὁ μικρὸς μὲ τοὺς πρώτους, ἂν δίνει ὅσα ὑπάρχουν σ' αὐτὸν καὶ θέλει νὰ τιμήσει μὲ αὐτὰ πού ἔχει καὶ μπορεῖ. Εἶπε λοιπὸν πάλι τὰ ἑξῆς· «Ἄν κάποιος προσφέρει ἓνα δῶρο ὡς θυσία στὸν Κύριο, τὸ δῶρο του νὰ εἶναι σιμγδάλι. Πάνω σ' αὐτὸ θὰ ρίξει λάδι καὶ θὰ πασπαλίσει λιβάνι· αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ θυσία. Θὰ τὴ φέρει τότε στοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰακώβ τούς ἱερεῖς, καὶ ἀφοῦ πάρει ὁ ἱερέας ἀπὸ τὴν προσφορά αὐτὴ τοῦ σιμγδαλιού μὰ χούφτα γεμάτη μαζί μὲ τὸ λάδι καὶ ὅλο τὸ λιβάνι τῆς, θὰ τοποθετήσῃ αὐτὰ πάνω στὸ θυσιαστήριον, γιὰ νὰ θυμηθεῖ ὁ Θεὸς αὐτὸν πού τὰ προσφέρει· καὶ αὐτὴ ἡ θυσία εἶναι εὐφραντικὴ εὐωδία στὸν Κύριον»²³. Καταλαβαίνει λοιπὸν πῶς ὑπενθύμωσε τὴν ταπεινότητα ἐκείνου πού κάνει τὴν προσφορά. Γιατὶ ὁ θεῖος νόμος ὀνομάζει ψυχὴ γενικὰ τὸν καθένα πού κάνει τὴν προσφορά, καὶ ἃς εἶναι πολὺ ἄσημη σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ, καὶ μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ δείχνει τὴν ἰσότητα πρὸς ὅλους καὶ ἀμεροληψία τῆς ὑπέριστατης φύσης, ὅπως ἀκριβῶς καὶ σ' αὐτὸ πού λέγει πάλι· «Ὅλες οἱ ψυχές εἶναι δικές μου»²⁴. Γιατὶ ἡ θεότητα δὲν λαμβάνει ὑπόψη πρόσωπα²⁵, ὅπως μόλις εἶπα.

Ἄν λοιπὸν θελήσει κάποιος, λέγει, ἀπὸ τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἄσημους τοῦ κόσμου, νὰ προσφέρει δῶρα στὸν Θεό, θὰ κάνει τὴ θυσία του μὲ σιμγδάλι πού θὰ τὸ ἔχει περιχύσει μὲ λάδι καὶ θὰ τὸ ἔχει πασπαλίσει μὲ λιβάνι. Ὅτι τὸ σιμγδάλι ἀντιπροσωπεύει τὴ ζωὴ καὶ τὸ λάδι συμβολίζει τὴν ἰλαρότητα τῆς ἐλπίδας καὶ τὸ λιβάνι τὴν εὐωδία τῶν ἔργων καὶ τῶν κατορθωμάτων καὶ τοῦ συντομώτατου βίου μας τὸ διασαφηνίσασθε ἐκτενῶς. Ὁ νόμος λοιπὸν λέγει πολὺ ὀρθῶς, ὅποιοι θελήσουν νὰ εὐχαριστήσουν μὲ τὸν ἑαυτό τους τὸν Θεὸ τῶν ὅλων, νὰ τοῦ προσφέρουν καὶ νὰ τοῦ ἀφιερῶσουν τὴ ζωὴ τους, χωρὶς νὰ δυσανασχετοῦν γιὰ τοὺς ἰδρωτὲς τους γιὰ χάρη τῆς ἀρετῆς (γιατὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος λέγει· «Μὴ γογγύζετε»²⁶), ἀλλὰ νὰ εἶναι ὀλόκληρη γεμάτη ἀπὸ εὐωδία πνευματικὴ. Τότε ὁ ἱερέας θ' προσφέρει αὐ-

26. Α' Κορ. 10, 10.

ἱερεὺς τῷ Θεῷ. Προσελευσόμεθα γὰρ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ
διὰ τῆς πνευματικῆς θυσίας, τὸ καὶ ἐν μνήμῃ κειῖσθαι τῇ παρ' αὐτῷ
κερδαίνοντες. Δι' ὧν γὰρ εὐδοκμεῖν εἰθίσμεθα, διὰ τούτων αὐτῶν
ἀποφανούμεθα, ὅτι καὶ μνήμης ἄξιοι, καὶ ἐν γνώσει Θεοῦ γεγόνα-
5 μεν ἐν Χριστῷ.

ΠΑΛΛ. Ἀστειότατα ἔφη.

ΚΥΡ. Ἐπισυνάπτει δὲ τούτοις «Ἐὰν δὲ προσφέρῃς δῶρον,
θυσίαν πεπλημένην ἐν κλιβάνῳ, δῶρον Κυρίῳ ἐκ σεμιδάλεως,
ἄρτους ἀζύμους πεφυραμένους ἐν ἐλαίῳ, καὶ λάγανα ἄζυμα διακε-
10 χρισμένα ἐν ἐλαίῳ. Ἐὰν δὲ θυσία ἀπὸ τηγάνου τὸ δῶρον αὐτοῦ,
σεμίδαλις πεφυραμένη ἐν ἐλαίῳ, ἄζυμα ἔσται· καὶ διαθρύψεις
αὐτὰ κλάσματα, καὶ ἐπιχεῖς ἐπ' αὐτὰ ἔλαιον, θυσία ἐστὶ Κυρίῳ.
Ἐὰν δὲ θυσία ἀπὸ ἐσχάρας τὸ δῶρόν σου, σεμίδαλις ἐλαίῳ ποιη-
θήσεται. Ἐὰν δὲ προσφέρῃς θυσίαν τῶν πρωτογεννημάτων τῷ
15 Κυρίῳ, νέα πεφρυγμένα χίδρα ἐρικτὰ τῷ Κυρίῳ, καὶ προσοίσεις
τὴν θυσίαν τῶν πρωτογεννημάτων, καὶ ἐπιθήσεις ἐπ' αὐτὰ λίβανον,
θυσία ἐστὶ. Καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς τὸ μνημόσυνον αὐτῆς ἀπὸ
τῶν χίδρων σὺν τῷ ἐλαίῳ, καὶ πάντα τὸν λίβανον αὐτῆς κάρωμά
ἐστὶ τῷ Κυρίῳ.

20 ΠΑΛΛ. Ὡς βαθὺ τὸ χρῆμα τοῦ νόμου! Φράζε δὴ οὖν, ὅπως
καὶ τοῖς ἄδε λεπτοῖς τὸν νοῦν ἐνιέντες, οὐκ ἀπὸ σκοποῦ βαδιούμε-
θα.

ΚΥΡ. Ἐκεῖνο, οἶμαί που, ἄξιον, τὸ τοῦ νόμου προμηθές καὶ
λίαν εὐτεχνές· εἶση γὰρ δὴ διὰ τρόπου παντός, καὶ προσίεται μὲν
25 τὸ βραχὺ κομιδῆ, χαρίζεται δὲ καὶ αὐτῷ πανταχῇ τὸ εὐῶδες καὶ
ἰλαρόν· διεπύθου γὰρ που καὶ αὐτοῦ λέγοντος τοῦ Χριστοῦ· «Καὶ
ὅς ἂν ποτίσῃ ἓνα τῶν ἀδελφῶν τούτων τῶν μικρῶν ποτήριον
ψυχῶ, μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ
τὸν μισθὸν αὐτοῦ». Τοιοῦτονί τι κἀνθάδε διαλογίζεσθαι χρῆ, καὶ
30 τὴν τοῦ νομοθέτου χρησιμότητα ταῖς αὐτῷ προπούσαις κατακρο-
τεῖν εὐφημίαις. Προσίεται γὰρ, ὡς ἔφην, κἂν εἰ ἔλοιτό τις καὶ τοῖς

τὴν σὸν Θεὸ γιὰ νὰ θυμᾶται ἐκείνον ποὺ τὴν προσφέρει. Θὰ προσέλ-
θομε δηλαδή σὸν Θεὸ καὶ Πατέρα μέσω τοῦ Χριστοῦ με τὴν πνευ-
ματικὴ θυσία, κερδίζοντας τὸ νὰ βρισκόμαστε μέσα στη μνήμη του.
Μὲ ὅποια δηλαδή ἔργα εὐδοκιμοῦμε συνήθως, με αὐτὰ θὰ ἀποδει-
χθοῦμε ὅτι γίναμε μέσω τοῦ Χριστοῦ ἄξιοι καὶ τῆς μνήμης καὶ τῆς
γνώσης τοῦ Θεοῦ.

ΠΑΛΛ. Πολὺ ὠραία τὰ εἶπες.

ΚΥΡ. Σ' αὐτὰ πάλι προσθέτει· «Ἄν προσφέρεις δῶρο, θυσία ποὺ
ἔχει ζυμωθεῖ κι ἔχει ψηθεῖ στὸ φούρνο, αὐτὸ τὸ δῶρο σὸν Κύριο θὰ
εἶναι ἀπὸ σιμγδάλι καὶ θὰ εἶναι δίχως προζύμι ἀνακατεμένο με λάδι,
ἐπίσης καὶ λαγάνες δίχως προζύμι ἀλειμμένες με λάδι. Κι ἂν ἡ προσ-
φορὰ ἔχει ψηθεῖ σὲ τηγάνι, σιμγδάλι ἀναμιγμένο με λάδι, θὰ εἶναι
χωρὶς προζύμι. Θὰ τὴν κόψεις σὲ κομμάτια καὶ θὰ χύσεις πάνω σ'
αὐτὰ λάδι· καὶ αὐτὸ εἶναι θυσία σὸν Κύριο. Ἄν τὸ δῶρο σου εἶναι
ψημένο στὴν ἐσχάρα, θὰ εἶναι σιμγδάλι ζυμωμένο με λάδι. Ἄν προσ-
φέρεις σὸν Κύριο θυσία ἀπὸ τὰ πρῶτα γεννήματά σου, θὰ εἶναι
καρποὶ καθουρντισμένοι καὶ χονδροκομμένοι· θὰ προσφέρεις τὴ
θυσία αὐτὴ ἀπὸ τὰ πρῶτα γεννήματά σου, βάζοντας πάνω σ' αὐτὰ
λιβάνι· καὶ αὐτὴ εἶναι θυσία. Καὶ ὁ ἱερέας θὰ προσφέρει αὐτὴν σὸν
Κύριο εἰς ἀνάμνηση ἐκείνου ποὺ τὴν προσφέρει ἀπὸ τοὺς καρποὺς
με τὸ λάδι καὶ τὸ λιβάνι· εἶναι κι αὐτὴ θυσία σὸν Κύριο»²⁷.

ΠΑΛΛ. Εἶναι πολὺ βαθὺ τὸ νόημα τοῦ νόμου. Μίλα λοιπὸν,
ὥστε νὰ ἐμβαθύνουμε σ' αὐτὰ τὰ λεπτὰ νοήματα, γιὰ νὰ μὴν ἀπομα-
κρυσθοῦμε ἀπὸ τὸ στόχο μας.

ΚΥΡ. Ἄξιζι, νομίζω, νὰ ἔξετάσουμε ἐκεῖνο τὸ στοιχεῖο τοῦ νό-
μου, τὴν προνοητικότητα καὶ τὴ μεγάλη ἐπινοητικότητά του. Θὰ μά-
θεις δηλαδή με κάθε τρόπο, ὅτι δέχεται τὸ πολὺ μικρὸ καὶ χαρίζει καὶ
σ' αὐτὸ με κάθε τρόπο τὴν εὐωδία καὶ τὴν ἰλαρότητα. Ἄκουσες
δέβαια νὰ λέγει κάπου καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός· «Κι ὅποιος δώσει ἓνα
ποτήρι κρύο νερὸ σ' ἓνα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀσήμαντους ἀδελφούς,
ἐπειδὴ εἶναι μαθητὴς μου, σᾶς λέγω ἀλήθεια, δὲν θὰ χάσει τὴν ἀμοι-
βή του»²⁸. Κάτι τέτοιο πρέπει νὰ συλλογιζόμαστε κι ἐδῶ, καὶ με τίς
ἀρμόζουσες ἐπιδοκιμασίες νὰ χειροκροτοῦμε τὴν χρησιότητα τοῦ
νομοθέτη. Γιατί, ὅπως εἶπα, δέχεται κι ἂν κάποιος θέλει νὰ ἐκπληρώ-

ἄγαν εὐτελεστάτοις πληροῦν τὰ νενομισμένα. Εἴτε γὰρ ἄρτος εἴη, φησί, εἴτε καὶ λάγανον ἓν, εἴτ' οὖν ἐκ κλιβάνου καὶ ἀπὸ τηγάνου, καὶ μὴν καὶ ἐσχάρας, καὶ ἥκιστα μὲν ἐκ πυρῶν, χίδρα δὲ εἴη καὶ ἐρικτά, τουτέστιν, ἐξ ὄσπριον ἄλευρον, ἐλαίῳ δεδεύσθω τὸ προσ-
 5 κμισθέν, καὶ καταπλουτεῖτω πάλιν ἐφ' ἑαυτῷ τὸν λίβανον. Ἔοικε δὲ πως ἔν γε δὴ τούτοις ὁ λόγος, τὰς διὰ πυρώσεώς τε καὶ πόνων καὶ μέντοι καὶ συντριβῆς εὐδοκμήσεις ἡμῖν τῶν ἁγίων ὑποδη-
 λοῦν. Κλίβανος γὰρ καὶ ἐσχάρα, καὶ μὴν καὶ τὸ μύλω καταλεπτύ-
 νεσθαι, σημεῖα που πάντως εἶεν ἂν συντριβῆς τε καὶ πόνου δοκι-
 10 μαζομένων ὡς διὰ πυρός. Τοιγάρτοι καὶ κεκράγασι, τὴν οὕτως εὐκλεᾶ διαστειχόντες τρίβον «Ὅτι ἐδοκίμασας ἡμᾶς ὁ Θεός, ἐπύ-
 ρωσας ἡμᾶς, ὡς πυροῦται τὸ ἀργύριον». Ψάλλει δὲ που καὶ ὁ θε-
 σπέσιος ἡμῖν Δαβὶδ· «Καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμέ-
 νην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει». Ἄλλ' ὅτι τοῖς ᾧδε πεπονηκόσι, τὸ ἐν
 15 εὐωδίᾳ γενέσθαι Χριστοῦ, πάντη τε καὶ πάντως ἔποιτο ἂν εἰκότως καὶ μὴν ὅτι καὶ τὸ ἐλεεῖσθαι δεῖν, καὶ τῆ τοῦ Πνεύματος χάριτι πλουσίως καταπαίνεσθαι, σαφὲς ἂν γένοιτο τὴν τοῦ λιβάνου τε καὶ ἐλαίου περινοοῦντι χρεῖαν ἢ ἡ γὰρ οὐχὶ λεπτῶν αἰνιγμάτων ὑποψία πως ἡμῖν καὶ σκαιὰ τὰ ἐν νόμῳ;

20 ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΥΡ. Ἐαυτοὺς μὲν ἄρα προσοίσομεν τῷ Θεῷ, κατανεκρού-
 μενοι τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ τὸν ἱερόν τουτονὶ νοητῶς ὑπομένοντες θά-
 νατον, ζῶντές γε μὴν τῇ δικαιοσύνῃ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ
 ὡς ἐν τάξει χαριστηρίων τὴν ἰδίαν αὐτῷ ζωὴν ἀπονέμοντες εὐ-
 25 κλεᾶ τε καὶ ἀνεπίπληκτον, καὶ τοῖς εἰς φιλοθεΐαν ἀνήμασιν εὐ-
 πρεπῆ. Τοῦτό τοι σαφῶς καὶ δι' ἐτέρων εἰσόμεθα νόμων. Γέγρα-
 πται γὰρ ἐν τῷ Λευϊτικῷ· «Ἐὰν δὲ θυσία σωτηρίου τὸ δῶρον
 αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ, ἐὰν μὲν ἐκ τῶν βοῶν αὐτὸ προσαγάγῃ, ἐὰν τε
 ἄρσεν, ἐὰν τε θῆλυ, ἄμωμον προσάξει αὐτὸ ἔναντι Κυρίου· καὶ
 30 ἐπιθήσει τὰς χεῖρας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ δῶρον, καὶ σφάζει αὐτὸ
 ἔναντιον Κυρίου παρὰ τὰς θύρας τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου.
 Καὶ προσχεοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρῶν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσια-
 στήριον τῶν ὀλοκαυτωμάτων κύκλῳ. Καὶ προσάξουσιν ἀπὸ τῆς

σει τὰ νόμιμα μέ τὴν πιὸ εὐτελῆ προσφορά. Εἴτε ψωμί εἶναι, λέγει, εἴτε μιὰ λαγόνα, εἴτε ἀπὸ φοῦρνο εἴτε ἀπὸ τηγάνι, ἀκόμα κι ἀπὸ ἐσχάρα, καὶ ἂν δὲν εἶναι σιτάρι, ἀλλὰ καρποὶ καθουρντισμένοι, δηλαδή ἀλεύρι ἀπὸ ὄσπρια, ὡς ἀνακατευθεῖ μέ λάδι ἢ προσφορά κι ὡς πασπαλισθεῖ μέ ἄφθονο λιβάνι. Φαίνεται ὅτι μ' αὐτὰ τὰ πράγματα ὁ λόγος μᾶς δηλώνει τὶς εὐδοκιμήσεις τῶν ἁγίων μέ τὶς καύσεις καὶ τοὺς πόνους κι ἀκόμα καὶ μέ τὶς συντριβές. Ὁ φοῦρνος δηλαδή καὶ ἡ ἐσχάρα καὶ βέβαια καὶ τὸ ἄλεσμα στὴ μυλόπετρα, εἶναι σημεῖα ὅπως δῆποτε τῆς συντριβῆς καὶ τοῦ πόνου ὅσων δοκιμάζονται στὴ φωτιά. Γι' αὐτὸ καὶ φωνάζουν ὅταν περάσουν τὸν τόσο λαμπρὸ δρόμο· «Μᾶς δοκίμασες, Θεέ μου, μᾶς θέρμανες στὴ φωτιά ὅπως θερμαίνουν τὸ ἀσήμ»³¹. Ψάλλει κάπου καὶ ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ· «Καρδιά πού ἔχει συντριβεῖ καὶ ταπεινωθεῖ δὲν θὰ τὴν περιφρονῆσει ὁ Θεός»³². Ἀλλὰ σ' αὐτοὺς πού μόχθησαν τόσο πολὺ, εἶναι φυσικὸ ὅτι ὅπως δῆποτε καὶ μέ κάθε τρόπο τὸ ἐπακολούθητο αὐτῶν θὰ εἶναι τὸ νὰ γίνουν εὐωδία Χριστοῦ. Καὶ ὅτι βέβαια πρέπει καὶ νὰ ἐλεοῦνται καὶ νὰ καταπλουτίζονται ἄφθονα μέ τὴ χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος θὰ γίνει σαφές σ' αὐτὸν πού θὰ ἐξετάσει προσεκτικὰ τὴ χρήση τοῦ λαδιοῦ καὶ τοῦ λιβανιοῦ. Ἡ μήπως δὲν εἶναι ὅσα ἀναφέρονται στοὺς νόμο ὑπόνοιες κατὰ κάποιον τρόπο λεπτῶν αἰνιγμάτων καὶ σιμῆς;

ΠΑΛΛ. Καὶ πάρα πολὺ βέβαια.

ΚΥΡ. Θὰ προσφέρουμε λοιπὸν τὸν ἑαυτὸ μας στὸν Θεό, νεκρωμένοι ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτία καὶ ὑπομένοντας νοητὰ αὐτὸν τὸν ἱερὸ θάνατο, καὶ βέβαια ζώντας γιὰ τὴ δικαιοσύνη, σύμφωνα μέ τὴ Γραφή³¹, καὶ ὡς εἶδος δώρων εὐχαριστίας ἀπονέμοντας σ' αὐτὸν τὴ ζωὴ μας λαμπρὴ καὶ ἄμεμπτη καὶ κοσμημένη μέ τὰ στολίδια τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ βέβαια θὰ τὸ μάθομε μέ σαφήνεια καὶ μέ ἄλλες διατάξεις τοῦ νόμου. Γιατὶ ἔχει γραφεῖ στοὺς Λευϊτικὸς· «Ἄν τὸ δῶρο τοῦ εἶναι προσφορά στὸν Κύριο γιὰ σωτηρία, ἂν τὸ προσφέρει ἀπὸ τὰ βόδια του, εἴτε ἀρσενικὸ εἶναι εἴτε θηλυκὸ, τὸ προσφερόμενο στὸν Κύριο θὰ εἶναι χωρὶς ἐλαττώματα. Θὰ θέσει τὰ χέρια του πάνω στοὺς κεφάλι τοῦ προσφερόμενου καὶ θὰ τὸ σφάξει μπροστὰ στὸν Κύριο κοντὰ στὴν πόρτα τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς θὰ χύσουν τὸ αἷμα στοὺς θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυτωμά-

31. Α' Πέτρος. 2, 24.

θυσίας τοῦ σωτηρίου κάρπωμα Κυρίου, τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον
 τὴν κοιλίαν, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ τοὺς δύο
 νεφρούς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, τὸ ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν
 λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς περιελεῖ καὶ ἀνοίσου-
 5 σιν αὐτὰ οἱ υἱοὶ Ἀαρῶν οἱ ἱερεῖς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τὰ ὀλο-
 καντώματα ἐπὶ τὰ ξύλα, τὰ ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου
 κάρπωμα, ὁσμὴ εὐωδίας Κυρίου». Ἄμωμος τοίνυν ὁ μόσχος καθα-
 ροὺς γὰρ εἶναι πρέπει, καὶ μώμον παντὸς ἰόντας ὡς ἀπωτάτω, τοὺς
 εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀναβαίνοντας τῷ Θεῷ. Ἐσφάζετο δὲ πρὸς
 10 αὐταῖς ταῖς θύραις τῆς ἁγίας σκηνῆς, ἐπενηνεγμένων αὐτῷ τῶν
 χειρῶν τοῦ προσάγοντος.

Καὶ τίς ὁ τοῦδε λόγος, εἴρηται σαφῶς. Ἄνεκομίζετο δὲ εἰς θυ-
 σίαν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας, καὶ οἱ δύο νεφροί, *ε. νεξαιρουμέ-*
νης αὐτοῖς τῆς ἐνούσης πμελῆς, καὶ ὁ λοβὸς τοῦ ἥπατος. Καὶ ὑπο-
 15 φήνειεν ἂν, καθάπερ ἐγῶμαι, τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας στέαρ, τὴν οἰονεῖ
 φρενὸς εὐεξίαν, καὶ τὴν πύσητα τῶν σπλάγχων ἐντεθραμμένων
 ἄριστα ταῖς διὰ τοῦ Πνεύματος νοηταῖς χρηγαίαις. Εὐτροφία μὲν
 γὰρ τοῖς ἀλόγοις ζώοις, καὶ μὴν καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις σώμασι τὸ
 καταπιαίνεσθαι προξενεῖ. Θείων δὲ χαρισμάτων πλουσιωτάτη
 20 μέθεξις, παντὸς ἀγαθοῦ τὴν τῶν ἁγίων ἐμπύλησι φρένα. Τοιγάρ-
 τοι καὶ ἱεροὶ καὶ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας γένοιντο ἂν ἐξαίρετοι τῷ Θεῷ.
 Νεφροὶ δὲ δὴ πάλιν εἰς τύπον ἂν εἶεν τῆς εἰς νοῦν ἔσω διακριτικῆς
 ἐνεργείας, καθ' ἣν ἀπόβλητον μὲν τὸ πεφυκὸς ἀδικεῖν, αἰρετὸν δὲ
 καὶ ἀξιόληπτον ποιεῖται τὸ ὠφελοῦν. Γράφει δὲ καὶ ὁ θεοπέσιος
 25 Παῦλος «Πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε, ἀπὸ παντὸς εἴ-
 δους πονηροῦ ἀπέχεσθε. Οὐκοῦν ἐπειδήπερ διακριτικὸν ἐν σώμα-
 τι μόριον ὁ νεφρὸς (ἀποκρίνει γὰρ εὐ^μ μάλα τὰ περιττά, τὸ χρηστόν
 τε καὶ ὠφελοῦν ἐνιεῖς τῇ φύσει, καὶ διανέμων εὐτέχνως, οἷς ἂν καὶ
 ὅσον διανέμεσθαι πρέπει), μεταληπτέον εἰκότως εἰς νοῦ διάκρισιν
 30 τοὺς νεφρούς. Ἱεροὶ τοιγαροῦν καὶ ἀνάθημα Θεῷ τῶν ἁγίων οἱ
 νεφροί, τουτέστιν, ἦνπερ ἂν ἔχοιεν ἐν κῷ διάκρισιν. Δόκιμοι γὰρ
 τραπεζῖται καὶ ἀκριθεῖς, οἱ Θεῷ προσκεκήμενοι, κατακιδηλεύον-

των κυκλικά. Ἀπὸ τῆ θυσία γιὰ σωτηρία θὰ προσφέρουν ὡς δῶρο στὸν Κύριο τὸ λίπος ποὺ σκεπάζει τὴν κοιλιά, ὅλο τὸ λίπος τῆς κοιλιάς, τὰ δύο νεφρὰ μὲ τὸ λίπος πάνω σ' αὐτὰ ποὺ φθάνε μέχρι τὸ πάνω μέρος τῶν μηρῶν, ἀφαιρώντας καὶ τὸν λοβὸ τοῦ ἥπατος μαζί μὲ τὰ νεφρὰ. "Ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ ἀποθέσουν οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀαρῶν οἱ ἱερεῖς πάνω στὸ θυσιαστήριο γιὰ ὀλοκαύτωμα πάνω στὰ καιόμενα ξύλα τοῦ θυσιαστηρίου. Αὐτὴ εἶναι προσφορά ποὺ εὐφραίνει μὲ τὴν εὐωδία τῆς τὸν Κύριο»³². Τὸ μοσχάρι λοιπὸν θὰ εἶναι δίχως ἐλάττωμα, γιατί πρέπει νὰ εἶναι καθαροὶ κι ὅσο τὸ δυνατόν μακριὰ ἀπὸ κάθε ψεγάδι ὅσοι ἀνεβαίνουν στὸν Θεὸ ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία. Ἡ θυσία τοῦ μοσχαριοῦ γινόταν κοντὰ στὴν πόρτα τῆς ἁγίας Σκηνῆς ἀφοῦ ἔθετε πάνω σ' αὐτὸ τὰ χέρια του ἐκεῖνος ποὺ τὸ πρόσφερε.

Ποιὸς ὁ λόγος γι' αὐτὸ, ἔχει λεχθεῖ μὲ σαφήνεια. Προσφερόταν γιὰ θυσία τὸ λίπος πάνω στὴν κοιλιά καὶ τὰ δύο νεφρὰ, ἀφοῦ ἔβγαζαν μαζί μ' αὐτὰ καὶ τὸ πάχος, καὶ ὁ λοβὸς τοῦ συκωτιοῦ. Τὸ λίπος ἐπάνω στὴν κοιλιά ὑποδηλώνει, καθὼς ἐγὼ νομίζω, τὴν ὑγεία τῆς διάνοιας καὶ τὴν εὐεξία τῶν σπλάχνων ποὺ ἔχουν τραφεῖ ἄριστα μὲ τίς νοητὲς χορηγίες τοῦ Πνεύματος. Γιατὶ ἡ καλὴ διατροφή στὰ ἄλογα ζῶα, ἀλλὰ καὶ στὸ ἀνθρώπινο σῶμα, προκαλεῖ τὴν εὐσαρκία. Καὶ ἡ μὲ ἀφθονία μέθεξη τῶν θείων χαρισμάτων γεμίζει τὸ πνεῦμα τῶν ἁγίων μὲ κάθε ἀγαθό, γι' αὐτὸ καὶ θὰ γίνουν ἱεροὶ στὸν Θεὸ καὶ ὅπως ξεχωριστοὶ πρὸς εὐφραντικὴ εὐωδία αὐτοῦ. Τὰ νεφρὰ πάλι ἀποτελοῦν τύπο τῆς διακριτικῆς ἐνέργειας τοῦ νοῦ, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἀπορρίπτεται ἡ ἔμφυτη τάση γιὰ ἀδίκια, καὶ προτιμᾶται καὶ θεωρεῖται ἄξιο νὰ προσληφθεῖ ὅ,τι ὠφελεῖ. Ἀλλὰ καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος γράφει: «Δοκιμάζοντας τὰ πάντα, νὰ κατέχετε τὸ καλό. Ν' ἀπέχετε ἀπὸ κάθε εἶδος κακίας»³³. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ νεφρὸ εἶναι διακριτικὸ ὄργανο μέσα στὸ σῶμα (ἀφοῦ ἀποβάλλει ἄριστα τὰ περιττὰ καὶ διανέμει μέσα στὴ φύση μας μὲ εὐτεχνία τὸ χρηστὸ καὶ ὠφέλιμο σὲ ὅποια καὶ ὅσο πρέπει νὰ διανεμηθεῖ), πρέπει εὐλόγα οἱ νεφροὶ νὰ ἐκληφθοῦν μὲ τὴν ἔννοια τῆς διακριτικῆς ἰκανότητος τοῦ νοῦ. Εἶναι λοιπὸν ἱερὸ ἀφιέρωμα στὸν Θεὸ οἱ νεφροὶ τῶν ἁγίων, δηλαδή ἡ διακριτικὴ ἰκανότης ποὺ ἔχουν στὸ νοῦ. Γιατὶ εἶναι ἔμπειροὶ καὶ σοφοὶ χρηματιστὲς οἱ οἰκτεῖοι τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἀρνοῦνται πάντοτε σὰν κίβδη-

τες μὲν τὸ φαῦλον αἰεί, ψήφῳ γε μὴν τῇ παγκάλῳ τιμᾶν εἰωθότες τὸ
 τελοῦν εἰς ὄνησιν. Ὡδε γὰρ οἶμαι καὶ τὸν θεοπέσιον Μελωδὸν
 εὐδοκμεῖν εἰωθότα διακεκραγένοι πρὸς τὸν Θεόν· «Ὅτι σὺ ἐκτί-
 σω τοὺς νεφρούς μου, Κύριε». Ὁ δέ γε λοβὸς τοῦ ἥπατος, οὐδὲν
 5 ἦττον ἡμῖν ὑποφαίνει, ἢ ψυχῆς ἐνέργειαν, ἦτοι φρενὸς κίνησιν,
 καθ' ἣν ἔται πρὸς ἐπιθυμίας. Ἐξηκριθωκότες δὲ τὰ τοιάδε τινές,
 οὐδὲν ὀκνοῦντές φασιν, ὡς ἐν ἥπατι τὰς ἐπιθυμίας ἅπαν ἔχει ζῶον.
 Ἀναθετόν δῆ οὖν καὶ τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος τῷ Θεῷ, τουτέστιν,
 αὐτὴν οἰονεῖτως ἀπάσης ἐπιθυμίας ἡμῶν τὴν πηγὴν, κατὰ γε τὸν
 10 ψάλλοντα Μελωδόν· «Κύριε, ἐναντίον σου πᾶσα ἡ ἐπιθυμία μου».
 Σεμνύνεται δέ τις ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ τὴν ὠδε σεπτὴν καὶ ἀξιάγαστον
 ἀναμέλπει φωνήν, εἰ πρὸς γε δὴ μόνον τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν τὰς ὀρέ-
 ξεις ἔχοι, καὶ καταφωρῶντο διψῶν, ἃ ἂν θούλοιτο δρᾶν αὐτός.

ΠΑΛΛ. Σύμφημι νοεῖς γὰρ ὀρθῶς.

15 ΚΥΡ. Ἐπὶ προβάτῳ δὲ αὐτῷ, καὶ μὴν καὶ αἰγί, τὸν αὐτὸν ὀρίζει
 νόμον, καὶ ἐν ἴσῳ τρόπῳ καὶ ἐπ' αὐτοῖς τὰ τῆς θυσίας ἐπράττετο,
 τῆς τῶν ζώων ὡς ἐν μεγέθει διαφορᾶς, τῶν καρποφορεῖν εἰωθό-
 των, τὸ ἐν εὐσεβείᾳ τε καὶ εὐδοκμήσει μέτρον ὑποφαινούσης ἀ-
 στεείως ὁ μὲν γὰρ πλουσίως καὶ ὑπερφερῶς, ὡς ἐν γε τῷ μόσχῳ,
 20 περινοεῖν ἄξιον, ὁ δὲ μέσως, ὡς ἐν προβάτῳ, ὁ δὲ καὶ ὑφεμένως
 ἔτι μείων γὰρ αἰξ προβάτου· καὶ τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ τὸ τὴν εὐκαρ-
 πον ἀναφῦναι γῆν ἑκατὸν καὶ ἐξήκοντα καὶ τριάκοντα, κατὰ γε
 τὴν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις παραβολὴν.

ΠΑΛΛ. Πείθομαι.

25 ΚΥΡ. Ὅτι δὲ καὶ ἀναλόγως τοῖς ἐκάστου κατορθώμασιν ἢ τῆς
 ἀμοιβῆς ἀντέκτισις καὶ ἰσοπαλεῖς τοῖς ἰδρωσιν αἱ ἀμοιβαὶ τοῖς
 ἀνδραγαθεῖν ἠρημένοις ἐκνεμηθήσονται παρὰ Θεοῦ, πληροφορή-
 σει μὲν καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ, τὴν τῶν ταλάντων διανομὴν οὐκ ἐν ἴσῳ
 τρόπῳ γενέσθαι λέγων, καθιστὰς δὲ τῶν εὐδοκμοῦντων, τὸν μὲν
 30 ἐπὶ δέκα πόλεων, τὸν δ' ἐπὶ πέντε. Ταλαντεύεται γὰρ ὡσπερ ὁ ἐκά-
 στον βίος καὶ ἰσοστατήσει πον πάντως ταῖς ἡμῶν ἐπιεικείαις ἢ

34. Ψαλμ. 138, 13.

35. Ψαλμ. 37, 10.

λο τὸ φαῦλο, καὶ συνηθίζουν μὲ τὴν ἐκλογή τους νὰ τιμοῦν ὅ,τι ὠφελεῖ. Ἔτσι δέβαια νομίζω καὶ ὁ θεσπέσιος Ψαλμωδός, ἐπειδὴ εἶχε κάνει συνήθειά του τὴν εὐδοκίμησή του στὸ καλὸ, φώναζε στὸν Θεό· «Εἶναι κτῆμα σου, Κύριε, οἱ νεφροὶ μου»³⁴. Ὁ λοβὸς τοῦ συκωτιοῦ φανερῶνει πολὺ καλὰ ἢ τὴν ἐνέργεια τῆς ψυχῆς, ἢ τὴ λειτουργία τῆς σκέψης πού τὴν ὀδηγεῖ στὴν ἐπιθυμία. Ἐχοντας μερικοὶ ἐξακριβῶσει αὐτὰ τὰ πράγματα, λένε χωρὶς δισταγμό, ὅτι κάθε ζῶο ἔχει τὶς ἐπιθυμίες στὸ συκῶπι. Πρέπει λοιπὸν ν' ἀφιερῶσομε καὶ τὸν λοβὸ τοῦ συκωτιοῦ στὸν Θεό, δηλαδή αὐτὴν κατὰ κάποιον τρόπο τὴν πηγὴν κάθε ἐπιθυμίας μας, σύμφωνα μὲ τὸν Ψαλμωδὸ πού ψάλλει· «Κάθε ἐπιθυμία μου, Κύριε, βρῖσκεται ἐνώπιον σου»³⁵. Νοιώθει κανεὶς καμὰρι γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ προχωρεῖ σ' αὐτὸ τὸν ὥραϊο καὶ θαυμαστὸ ὕμνο, ἂν ἡ ἐπιθυμία του συμφωνεῖ μὲ τὸ θέλημα μόνο τοῦ Θεοῦ καὶ γίνονται κ' ἰτάφωση ἢ δίψα του νὰ πράττει ὅ,τι θέλει ἐκεῖνος.

ΠΑΛΛ. Συμφωνῶ· γιατί σκέπτεσαι σωστά.

ΚΥΡ. Γιὰ τὸ πρόβατο πάλι καὶ τὴ γίδα ὀρίζει τὸν ἴδιο νόμον καὶ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ὀρίζει νὰ γίνεται ἡ θυσία τους· ἡ διαφορὰ τῶν ζώων ὡς πρὸς τὸ μέγεθος δηλώνει κατάλληλα τὸ μέτρο τῆς εὐσέβειας καὶ τῆς εὐδοκίμησις ἐκείνων πού παράγουν καρποὺς εὐσέβειας. Αὐτὸς δηλαδή πού παράγει καρποὺς πλούσιους καὶ ἐξαιρετικoὺς ἀξίζει νὰ παραβάλλεται μὲ τὸ μοσχάρι, ὅποιος δίνει μέτριους νὰ παραβάλλεται μὲ τὸ πρόβατο, καὶ ὁ ἄλλος ἀκόμα πιὸ κάτω· γιατί ἡ γίδα εἶναι κατώτερη ἀπὸ τὸ πρόβατο. Κι αὐτό, νομίζω, σημαίνει ν' ἀποδώσει ἡ εὐφορη γῆ καρπὸ ἕκατὸ φορές περισσότερο καὶ ἑξήντα καὶ τριάντα, σύμφωνα μὲ τὴν εὐαγγελικὴ παραβολή³⁶.

ΠΑΛΛ. Μὲ ἔπεισες.

ΚΥΡ. Ὅτι δέβαια ἢ ἀνταμοιβὴ εἶναι ἀνάλογη μὲ τὰ κατορθώματα καθενὸς καὶ οἱ ἀμοιβές θὰ παραχωρηθοῦν ἀπὸ τὸν Θεὸ σὲ ἴσο βαθμὸ μὲ τοὺς ἰδρωτὲς σὲ ὅσους διάλεξαν τὰ ἀνδραγαθήματα τῆς ἀρετῆς, θὰ μᾶς τὸ πει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σωτῆρας, λέγοντας ὅτι ἡ διανομὴ τῶν ταλάντων δὲν θὰ γίνῃ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, καὶ θέτοντας ἐκείνους πού εὐδοκίμησαν τὸν ἕνα ἐπικεφαλῆς δέκα πόλεων, καὶ τὸν ἄλλο ἐπικεφαλῆς πέντε³⁷. Γιατί ὁ βίος τοῦ καθενὸς ζυγίζεται κατὰ κάποιον τρόπο καὶ θὰ ἰσοζυγίσει ὅπωςδήποτε ἢ ἀνταμοιβὴ μὲ τὶς ἀρετές μας.

36. Ματθ. 13, 28.

37. Ματθ. 25, 15-29.

ἀντέκτισις οὐδὲν δὲ ἤττον ἡμῖν, ὅπερ ἔφην, καὶ αὐτὸς ὁ διὰ Μωσέως ὑποδείξει νόμος. Ἐφη γὰρ πάλιν ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς «Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωσῆν, λέγων Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς Ὅταν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν τῆς κατοικίσεως ὑμῶν, 5 ἢν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, καὶ ποιήσετε ὀλοκαυτώματα Κυρίῳ, ὀλοκάρπωμα ἢ θυσίαν, μεγαλύναι εὐχὴν ἢ καθ' ἐκούσιον, ἢ ἐν ταῖς ἐορταῖς ὑμῶν ποιῆσαι ὁσμὴν εὐωδίας τῷ Κυρίῳ, εἰ μὲν ἀπὸ τῶν βοῶν ἢ ἀπὸ τῶν προβάτων καὶ προσοίσει ὁ προσφέρων τὸ δῶρον αὐτοῦ Κυρίῳ θυσίαν σεμιδάλεως δέκατον τοῦ οἴφι ἀναπεποιημένης ἐν 10 ἐλαίῳ ἐν τέταρτῳ τοῦ ἴν, καὶ οἶνον εἰς σπονδὴν τὸ τέταρτον τοῦ ἴν ποιήσετε ἐπὶ τῆς ὀλοκαυτώσεως, ἢ ἐπὶ τῆς θυσίας τῷ ἄμνῳ τῷ ἐνὶ ποιήσεις τοσοῦτον, κάρπωμα, ὁσμὴν εὐωδίας τῷ Κυρίῳ καὶ τῷ κριῷ ὅταν ποιῆτε αὐτὸν εἰς ὀλοκαύτωμα ἢ εἰς θυσίαν, ποιήσεις θυσίαν σεμιδάλεως δύο δέκατα ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ τὸ τρί- 15 τον τοῦ ἴν καὶ οἶνον εἰς σπονδὴν τὸ τρίτον τοῦ ἴν προσοίσετε εἰς ὁσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ. Ἐὰν δὲ ποιῆτε ἀπὸ τῶν βοῶν εἰς ὀλοκαύτωσιν ἢ εἰς θυσίαν μεγαλύναι εὐχὴν ἢ εἰς σωτήριον Κυρίῳ, καὶ προσοίσει ἐπὶ τοῦ μόσχου θυσίαν σεμιδάλεως τρία δέκατα ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ ἡμισυ τοῦ ἴν, καὶ οἶνον εἰς σπονδὴν τὸ ἡμισυ 20 τοῦ ἴν, κάρπωμα εἰς ὁσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ. Οὕτω ποιήσεις τῷ μόσχῳ τῷ ἐνὶ, ἢ τῷ κριῷ τῷ ἐνὶ, ἢ τῷ ἄμνῳ τῷ ἐνὶ ἐκ τῶν προβάτων ἢ ἐκ τῶν αἰγῶν, κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ὧν ἂν ποιῆσητε, οὕτω ποιήσετε τῷ ἐνὶ, κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, πᾶς ὁ αὐτόχθων ποιήσει οὕτω τοιαῦτα προσενέγκας καρπώματα εἰς ὁσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ. Ἐὰν 25 δὲ προσήλυτος ἐν ὑμῖν προσγένηται ἐν τῇ γῇ ὑμῶν, ἢ ὃς ἂν γένηται ἐν ὑμῖν ἐν ταῖς γενεαῖς ὑμῶν, καὶ ποιήσει κάρπωμα, ὁσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ, ὃν τρόπον ποιεῖτε ὑμεῖς οὕτω ποιήσει ἢ συναγωγῇ Κυρίῳ. Νόμος εἷς ἔσται ὑμῖν καὶ τοῖς προσηλύτοις τοῖς προσκεμένοις ἐν ὑμῖν νόμος αἰώνιος εἰς τὰ γενεὰς ὑμῶν, ὡς ὑμεῖς, καὶ ὁ προσήλυ- 30 τος ἔσται ἔναντι Κυρίου νόμος εἷς ἔσται, καὶ δικαίωμα ἐν ἔσται ὑμῖν καὶ τῷ προσηλύτῳ τῷ προσκεμένῳ ἐν ὑμῖν».

ΠΑΛΛ. Εἶτα ὅποι ποτὲ ἰσομοιοῦν καὶ ἀνάλογον, ὡς φῆς, ὁ ἂν ἐργάσαιτό τις, καταθρήσαμεν.

Ἐξίσου καλὰ θὰ μᾶς δείξει αὐτὸ ποῦ εἶπα καὶ ὁ μωσαϊκὸς νόμος. Γιατὶ λέγει στοὺς Ἀριθμοὺς πάλι· «Μίλησε ὁ Κύριος στὸν Μωυσῆ καὶ τοῦ εἶπε· Μίλησε στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ πὲς τους· "Ὅταν μπεῖτε στὴ γῆ στὴν ὁποία θὰ κατοικήσετε, καὶ τὴν ὁποία ἐγὼ σᾶς δίνω, θὰ προσφέρετε στὸν Κύριο θυσίαις ὀλοκαυτωμάτων, ἀναίμακτη θυσία ἢ αἱματηρὴ γιὰ τὴν ἐκπλήρωση κάποιου τάματός σας, ἢ κάποια ἐλεύθερη προσφορά, ἢ θυσία κατὰ τὶς ἐορτές σας πρὸς εὐφραντικὴ εὐωδία τοῦ Κυρίου." Ἄν ἡ προσφορά σας εἶναι ἀπὸ τὰ βόδια ἢ ἀπὸ τὰ πρόβατα, θὰ προσφέρετε τὸ δῶρο σας αὐτὸ στὸν Κύριο μαζί καὶ ἓνα δέκατο τοῦ οἴφι σιμγδάλι ἀναμυγμένο μὲ λάδι ἑνὸς τετάρτου τοῦ ἴν³⁸. Θὰ προσφέρετε καὶ ἓνα τέταρτο τοῦ ἴν κρασί γιὰ σπονδὴ ἐπάνω στὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ ἀρνιοῦ ἢ στὴν ἀναίμακτη θυσία, πρὸς εὐφραντικὴ εὐωδία τοῦ Κυρίου. Γιὰ τὴ θυσία κριαριοῦ ποῦ προσφέρετε ὡς ὀλοκαύτωμα ἢ ὡς ἄλλη θυσία, θὰ προσφέρετε καὶ σιμγδάλι δύο δέκατα τοῦ οἴφι ζυμωμένο μὲ λάδι ἑνὸς τρίτου τοῦ ἴν· θὰ προσφέρετε καὶ ἓνα τρίτο τοῦ ἴν κρασί γιὰ σπονδὴ ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία στὸν Κύριο. Ἄν προσφέρετε μοσχάρι ὡς ὀλοκαύτωμα, ἢ ἄλλη θυσία γιὰ ἐκτέλεση ταξίματος ἢ προσφορά σωτηρίας πρὸς τὸν Κύριο, θὰ προσφέρετε μαζί τρία δέκατα σιμγδάλι ζυμωμένο μὲ μισὸ ἴν λαδιοῦ, καὶ μισὸ ἴν κρασί γιὰ σπονδὴ πρὸς εὐφραντικὴ εὐωδία τοῦ Κυρίου. Αὐτὸ θὰ κάνετε γιὰ τὴ θυσία ἑνὸς μόσχου ἢ ἑνὸς κριαριοῦ ἢ ἑνὸς ἀμνοῦ ἀπὸ τὰ πρόβατα ἢ ἀπὸ τὰ γίδια. Ἀνάλογα μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν ζώων ποῦ θὰ θυσιάσετε θὰ κάνετε καὶ τὴν ἀναίμακτη προσφορά. Κάθε ἐντόπιος Ἰσραηλίτης θὰ κάμνει αὐτὸ προκειμένου νὰ προσφέρει θυσίαις στὸν Κύριο πρὸς εὐφραντικὴ εὐωδία. Ἄν ὅμως ἔρθει κάποιος ξένος στὴ χώρα σας ἢ κάποιος ἄλλος βρεθεῖ ἀνάμεσά σας σήμερα καὶ σ' ὅλες τὶς γενιές σας, θὰ προσφέρει θυσία ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία στὸν Κύριο μὲ τὸν ἴδιο τρόπο μὲ σᾶς. Ἔτσι θὰ προσφέρει τὶς θυσίαις του στὸν Κύριο ὅλος ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός. Ὁ ἴδιος νόμος θὰ ἰσχύει γιὰ σᾶς καὶ γιὰ τοὺς ξένους σας, νόμος αἰώνιος γιὰ ὅλες τὶς γενιές σας. Ὅπως ἐσεῖς, ἔτσι θὰ ἐνεργεῖ καὶ ὁ ξένος κατὰ τὶς προσφορὰς του πρὸς τὸν Θεό. Θὰ ὑπόκεισθε στὸν ἴδιο νόμο καὶ θὰ ἰσχύει ἡ ἴδια ὑποχρέωση γιὰ ἐσᾶς καὶ γιὰ τὸν ξένο σας»³⁹.

ΠΑΛΛ. Ἄς δοῦμε τώρα, ποῦ θὰ εἶναι ἴσο καὶ ἀνάλογο, ὅπως λές, μὲ τὴν ἀμοιβὴ αὐτὸ ποῦ πράττει καθένας.

ΚΥΡ. Οὐ γὰρ ἐπαίεις, ὡς τῶν, τοῦ νόμου λέγοντος ἐναργῶς, ὡς εἶπερ τις ἔλοιτο πληροῦν εὐχὰς καὶ ὀλοκαυτώματα, εἰ μὲν ἄμινον καταθύοι, δέκατον μὲν τοῦ οἴφι σεμιδάλεως, οἴνου δὲ καὶ ἐλαίου τὸ τέταρτον τοῦ ἴν (μέτρα δὲ οἶμαι ταυτὶ κατὰ γλωτταν Ἑβραϊαν)
 5 προσεπαγέτω τῷ θυμιάματι· εἰ δὲ κριὸς εἴη, φησί, ἐν πλεονασμῷ τὰ ἐπόμενα, τουτέστι, τὸ τρίτον· τρίτου γὰρ ἐν μείοσι, τὸ ὡς ἐν τετάρτῳ μέτρον. Μόσχου δὲ ἀναφερομένου, σεμιδάλις τε καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ τρίτου πάλιν ἐπέκεινα, καὶ ἐν ἡμίσει λοιπόν.

ΚΥΡ. Ἐπυθόμην· τί οὖν τοῦτο γε;

10 ΚΥΡ. Οἶσθα δὲ πού πάντως, ὅτι ζωῆς μὲν τύπος ἢ ἐκ πυρῶν σεμιδάλις, ἰλαρότητος δὲ τὸ ἔλαιον γέγραπται γὰρ, ὅτι «Τοῦ ἰλαρῦναι πρόσσωπον ἐν ἐλαίῳ». Εὐφρασίας δὲ τῆς νοητῆς, τῆς ἄνωθεν καὶ διὰ τοῦ Πνεύματος, σημεῖον, ὁ οἶνος «Οἶνος», γὰρ φησιν, «εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου».

15 ΠΑΛΛ. Συνήμι.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν ἀναλόγως, οἷς ἂν τις καρποφορήσειε, καὶ ἡ τῆς ζωῆς ἐπιχορηγία παρὰ Θεοῦ σὺν ἰλαρότητι καὶ εὐφρασίᾳ. Καὶ οὐ δήπου φαμέν, ὡς ἐν γε τῷ ζῆν, ἥτοι τῷ ζωοποιεῖσθαι παρὰ Θεοῦ τὸ μείζον, ἢ μείον. Λῆρος γὰρ τοῦτο. Ζωὴν δὲ λέγοντες,
 20 τὴν ἐν γε τῷ ζῆν λαμπρότητα φαμεν, καθ' ἣν ὁ μὲν τις τυχὸν ὑπερέξει τοῦ δεῖνος, ὁ δὲ αὖ ἐν μείοσι μὲν, ἢ ἐν οἷς ἂν εἶεν ἕτεροι. Πλὴν οὐκ ἔξω τιμῆς τε καὶ δόξης· «Ἄστηρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ». Εἰκῶν οὖν ἄρα κἀνθάδε τῆς ὡς ἐν εὐκλείᾳ ζωῆς τῶν ἀγίων, ἢ τῶν θυμάτων διαφορὰ, τῇ τῶν ἐπομένων ποσότητι, τὸ
 25 τῆς εὐκλείας ἡμῖν καταγράφουσα μέτρον· Ὅτι δὲ ἔμελλον οἱ ἐξ ἔθνῶν, ὁμοῦ τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, τοῖς τοῦ Σωτῆρος ζυγοῖς ὑπενεγκεῖν τὸν ἀνχένα, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἰέναι θυσιαῶν καὶ πνευματικῶν εὐδοκμησέων παρέδειξε προσθεῖς, οὐχ ἑτέροις δεῖν τὸν προσύλητον κεχρηῆσθαι νόμοις. Μία γὰρ ἢ πάντων ὁδός, εἰς οἶ-

40. Ψαλμ. 103, 15.

41. Ὅπ. π.

ΚΥΡ. Δὲν ἀκοῦς λοιπόν, φίλε μου, τὸ νόμο πὺ μιλᾷ καθαρᾷ, ὅτι, ἂν θέλει κάποιος νὰ ἐκπληρώσει τὰμα του ἢ νὰ προσφέρει ὀλοκαύτωμα, ἂν θυσιάσει ἀρνί, πρέπει νὰ προσθέσει στὴ θυσία καὶ ἓνα δέκατο τοῦ οἴφι σιμγδάλι, ἓνα τέταρτο τοῦ ἱν κρασί καὶ λάδι (τὸ οἴφι καὶ τὸ ἱν εἶναι, νομίζω, μέτρα ποσότητας στὴν ἑβραϊκὴ γλῶσσα). "Ἄν τὸ θυσιαζόμενο, λέγει, εἶναι κριάρι, τὰ ἐπακόλουθα τῆς θυσίας θ' αὐξηθοῦν, θὰ προσφερθεῖ δηλαδὴ ἓνα τρίτο· γιατί τὸ τέταρτο εἶναι λιγότερο ἀπὸ τὸ τρίτο. Κι ὅταν προσφέρεται μοσχάρι, τὸ σιμγδάλι καὶ τὰ ὑπόλοιπα θὰ εἶναι περισσότερα ἀπὸ τὸ ἓνα τρίτο· θὰ εἶναι τότε τὸ μισό.

ΠΑΛΛ. Τὸ ἄκουσα. Ἄλλὰ τί σημαίνει αὐτό;

ΚΥΡ. Γνωρίζεις βέβαια ὀπωσδήποτε, ὅτι τύπος τῆς ζωῆς εἶναι τὸ σιμγδάλι ἀπὸ τὸ σιτάρι, καὶ τύπος τῆς ἰλαρότητας εἶναι τὸ λάδι. Γιατί ἔχει γραφεῖ· «Νὰ κάνεις ἰλα· τὸ πρόσωπό σου, ἀλείφοντάς το μὲ λάδι»⁴⁰. Τῆς νοητῆς εὐφροσύνης, τῆς οὐράνιας, καὶ πὺ μᾶς δίνεται μέσω τοῦ Πνεύματος, τύπος εἶναι τὸ κρασί. Γιατί λέγει· «Τὸ κρασί εὐφραίνει τὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου»⁴¹.

ΠΑΛΛ. Τὸ γνωρίζω πολὺ καλά.

ΚΥΡ. Ἐπομένως, ἀνάλογα μὲ τοὺς καρποὺς πὺ θ' ἀποδώσει κανεῖς, θὰ εἶναι καὶ ἡ ἐπιχορήγηση τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ μὲ ἰλαρότητα καὶ εὐφροσύνη. Καὶ δὲν λέμε βέβαια, ὅτι στὴ ζωὴ, δηλαδὴ στὴ ζωοποίησή μας ἀπὸ τὸν Θεό, ὑπάρχει τὸ μεγαλύτερο ἢ τὸ μικρότερο. Γιατί αὐτὸ εἶναι φλυαρία. "Ὅταν λέμε ζωὴ, ἐννοοῦμε τὴ λαμπρότητα τῆς ζωῆς, κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἓνας θὰ ξεπεράσει τὸν ἄλλο, καὶ ὁ ἄλλος πάλι θὰ εἶναι κατώτερος ἀπὸ ἄλλους, ἢ στὴ θέση πὺ θὰ εἶναι καὶ ἄλλοι. "Ὅχι ὁμως χωρὶς τιμὴ καὶ δόξα· γιατί λέγει· «Τὸ ἓνα ἀστέρι διαφέρει στὴ λάμψη ἀπὸ τὸ ἄλλο ἀστέρι»⁴². "Ἐχομε λοιπόν κι ἐδῶ εἰκόνα τῆς λαμπρῆς ζωῆς τῶν ἀγίων μὲ τὴ διαφορὰ τῶν θυμάτων, πὺ μὲ τὴν ποσότητα τῶν προστιθέμενων καταγράφει τὸ μέτρο τῆς δόξας μας. Καὶ ὅτι οἱ ἔθνηκοι ἐπρόκειτο μαζὶ μὲ τοὺς ἕξ αἵματος Ἰσραηλίτες νὰ σκίψουν τὸν τράχηλό τους στὸ ζυγὸ τοῦ Σωτῆρα καὶ νὰ κάνουν τίς ἴδιες θυσίες καὶ νὰ ἐπιτύχουν τίς ἴδιες πνευματικὲς προόδους, τὸ ἔδειξε προσθέτοντας, ὅτι δὲν πρέπει ὁ ξένος νὰ ὑπόκειται σὲ ἄλλους νόμους. Γιατί ὁ δρόμος εἶναι ἓνας γιὰ ὅλους, πὺ ὁδηγεῖ στὴν οἰκειότη-

κειότητα τὴν ὡς πρὸς Θεὸν καὶ Πατέρα καὶ ἔστιν αὕτη Χριστός. Ὡς γὰρ ὁ θεσπέσιος ἔφη Πέτρος, «Οὐκ ἔστιν ὄνομα ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανόν, τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς».

5 ΠΑΛΛ. Ὡς ἄριστά τε ἡμῖν καὶ εὐτέχνως ἄγαν ὁ λόγος ἔχει.

ΚΥΡ. Ὅτι γὰρ ψευδοεπήσομεν ἡκιστα γε, διαφόρους εἶναι διαβεβαιούμενοι τοὺς τῆς εὐδοκμῆσεως τρόπους, ἀπονεμηθήσεσθαι δὲ παρὰ Θεοῦ τοῖς ἐκάστου μέτροις ἰσοστάθμους τὰς ἀμοιβάς, σαφηνεῖ λέγων καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος «Ὁ σπείρων φειδο-
10 μένως, φειδομένως καὶ θερίσει καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίας, ἐπ' εὐλογίας καὶ θερίσει». Προανακραγεῖ δέ που καὶ ὁ Δαβὶδ· «Καὶ ἀνταποδώσει μοι Κύριος κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν καθαριότητα τῶν χειρῶν μου» ἀνταποδώσει μοι. Ἡ γὰρ οὐχ ἑτέ-
15 ὄτουσιν τῶν οὐπω τοσοῦτων, ὁποῖός περ ἂν ἡμῖν ὑπάρχον νοοῖτο (πρὸς ἀλλήν δέ φημι τὴν πνευματικὴν), ὡς ἀνακραγεῖν δύνασθαι σαφῶς «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο κανχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἔμοι κόσμος ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ»;

ΠΑΛΛ. Πάνν μὲν οὖν.

20 ΚΥΡ. Τί δέ; οὐχ ἑτέραν εἶναι δώσομεν τὴν καθαριότητα τῶν χειρῶν Ἰωάννου, παρὰ τὴν ἑτέρου, τοῦ πρὸς ἀρχὴν ἀναθρώσκοντος πολιτείας εὐαγγελικῆς;

ΠΑΛΛ. Δώσομεν· πῶς γὰρ οὐ;

ΚΥΡ. Εἶτα εἰπέ μοι, δίκαιος ὢν ὁ τῶν ὄλων κριτής, ταῖς τῶν
25 ἁγίων εὐδοκμῆσεσι σύνδρομόν τε καὶ εἰσάπαν ἐμφερῆ παρ' ἡμῶν ἐξαιτήσει τὴν δικαιοσύνην, ἥγουν δοκμάσας τῆς ἐνούσης ἡμῖν εὐσθενείας τὸ μέτρον, οὐδὲν ὢν ἂν τις ἔχοι καὶ δύναιτο κατορθοῦν, ἐξαιτήσει πλεῖον;

ΠΑΛΛ. Οὕτω φημι καὶ αὐτός· οὕτω γὰρ ἔφασκεν ὁ Χριστός,
30 ὅτι, «Ἔφω πολὺ παρέθεντο, πολὺ ζητήσουσι παρ' αὐτοῦ». Δῆλον δὲ ὅτι καὶ τὸ ἔμπαιν ἀληθές· θραχὺ γὰρ που πάντως παρὰ τοῦ τὸ ἔλαττον εἰληφότος.

43. Πράξ. 4, 17.

46. Γαλ. 6, 14.

44. Β' Κορ. 9, 6.

47. Λουκᾶ 12, 48.

45. Ψαλμ. 17, 21.

τα μὲ τὸν Θεὸ καὶ Πατέρα, καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστός. Γιατί, ὅπως εἶπε ὁ θεσπέσιος Πέτρος, «Δὲν ὑπάρχει κάποιο ἄλλο ὄνομα κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ πού ἔχει δοθεῖ στοὺς ἀνθρώπους καὶ πού πρέπει νὰ σωθοῦμε μὲ αὐτό»⁴³.

ΠΑΛΛ. Πόσο ἀριστοτεχνικὴ εἶναι ἡ ἔκθεση.

ΚΥΡ. Ὅτι βέβαια δὲν θὰ ποῦμε καθόλου ψέματα, διαβεβαιώνοντας ὅτι εἶναι διάφοροι οἱ τρόποι τῆς εὐδοκίμησης, καὶ ὅτι θ' ἀπονεμηθοῦν ἀπὸ τὸν Θεὸ οἱ ἀμοιβῆς ἰσόβαθμες πρὸς τὰ μέτρα τοῦ καθενός, θὰ μᾶς τὸ διασαφηνίσει ὁ σοφώτατος Παῦλος λέγοντας: «Ὅποιος σπέρνει μὲ ταιγκουνιά, θὰ ἔχει λίγη σοδειά· καὶ ὅποιος σπέρνει μὲ ἀπλοχεριά, ἡ σοδειά του θὰ εἶναι ὑπεράφθονη»⁴⁴. Ἄλλὰ καὶ ὁ Δαβὶδ διακήρυξε παλαιότερα κάπου: «Θὰ μοῦ ἀνταποδώσει ὁ Κύριος σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα ἀρετῆς μου, καὶ σύμφωνα μὲ τὴν καθαρότητα τῶν χειρῶν μου θὰ εἶναι ἡ ἀνταπόδοση πού θὰ λάβω»⁴⁵. Ἡ νομίζεις πῶς δὲν εἶναι, γιὰ παράδειγμα, ἡ δικαιοσύνη τοῦ Παύλου ἀνώτερη ἀπὸ ὅποιουδήποτε ἀπὸ αὐτοὺς πού δὲν εἶναι ἀκόμα τὸ ἴδιο μὲ αὐτὸν μεγάλοι, ὅπως ἐμεῖς τὸν φανταζόμαστε (ἐννοῶ ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴ δύναμη), ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ διακηρύξει μὲ σαφήνεια, «Ὅσο γιὰ μένα εὐχομαι νὰ μὴ συμβεῖ νὰ καυχηθῶ γιὰ τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνο γιὰ τὸν σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ, χάρις στὸν ὅποιο ὁ κόσμος ἔχει σταυρωθεῖ ὡς πρὸς ἐμένα καὶ ἐγὼ ὡς πρὸς τὸν κόσμον»⁴⁶.

ΠΑΛΛ. Καὶ πάρα πολὺ βέβαια.

ΚΥΡ. Τί πάλι; δὲν θὰ δεχθοῦμε ὅτι ἡ καθαρότητα τῶν χειρῶν τοῦ Ἰωάννη εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τοῦ ἄλλου, πού μόλις ἀρχίζει τὸν εὐαγγελικὸ τρόπο ζωῆς;

ΠΑΛΛ. Θὰ δεχθοῦμε· πῶς δηλαδή ὄχι;

ΚΥΡ. Ἐπίσης πές μου· ὄντας δίκαιος ὁ κριτῆς τῶν ὅλων, δὲν θὰ ζητήσῃ ἀπὸ ἐμᾶς νὰ εἶναι ἡ ἀρετὴ μας παράλληλη καὶ ὅμοια μὲ τὴν εὐδοκίμηση τῶν ἁγίων, δηλαδή, ἀφοῦ ἐξετάσει τὸ μέτρο τῆς δυνατοτητάς μας, δὲν θὰ ζητήσῃ τίποτε περισσότερο ἀπὸ ὅσα ἔχει καθένας καὶ ὅσα μπορεῖ νὰ κατορθώσει.

ΠΑΛΛ. Αὐτὸ λέγω καὶ ἐγώ. Αὐτὸ βέβαια ἔλεγε καὶ ὁ Χριστός «Σ' ὅποιον δόθηκαν πολλά, πολλά καὶ θὰ τοῦ ζητηθοῦν»⁴⁷. Καὶ εἶναι φανερὸ ὅτι ἀληθεύει καὶ τὸ ἀντίθετο· θὰ ζητηθεῖ δηλαδή ὁπωσδήποτε λίγο ἀπὸ αὐτὸν πού ἔλαβε τὸ λιγότερο.

ΚΥΡ. Ἄθρει δὴ οὖν τὸ χρῆμα ἐν νόμῳ γραφόμενον, καὶ ἀναλόγως τοῖς ἐκάστου μέτροις, τὰ παρ' αὐτοῦ ζητοῦντα Θεόν. Ἡμερότητος δὲ τῆς ἐπέκεινα λόγου καὶ φιλανθρωπίας ὑπάρχων πηγὴ καὶ γένεσις, ἀποπέμπεται μὲν οὐδένα τῶν διὰ πίστεως προσ-
 5 δεδραμηκότων αὐτῷ, προσίεται δὲ μεθ' ὧν ἂν ἕκαστος ἔχοι, καὶ δωροφορίας δέχεται πνευματικᾶς, τὸ ἰσχύος ἐπέκεινα παραιτούμενος πανταχῇ. Ἔχει δὲ οὕτως ἡμῖν ὁ ἐπὶ τῷδε νόμος, ἐν τῷ Λευιτικῷ «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν, λέγων· Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς Ἄνθρωπος ὃς ἂν εὗξηται εὐχὴν ὥστε
 10 τιμὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ, ἔσται ἢ τιμὴ τοῦ ἄρσενος ἀπὸ εἰκοσαετοῦς ἕως ἐξηκονταετοῦς, ἔσται αὐτοῦ ἢ τιμὴ πενήκοντα δίδραγμα ἀργυρίου τῷ σταθμῷ τῷ ἀγίῳ, τῆς δὲ θηλείας ἔσται ἢ συντήμησις τριάκοντα δίδραγμα. Ἐὰν δὲ ἀπὸ πενταετοῦς ἕως εἴκοσι ἐτῶν, ἔσται ἢ τιμὴ τοῦ ἄρσενος εἴκοσι δίδραγμα, τῆς δὲ θηλείας,
 15 δέκα δίδραγμα. Ἀπὸ δὲ μηνιαίου ἕως πενταετοῦς, ἔσται ἢ τιμὴ τοῦ ἄρσενος πέντε δίδραγμα ἀργυρίου, τῆς δὲ θηλείας τρία δίδραγμα ἀργυρίου. Ἐὰν δὲ ἀπὸ ἐξηκονταετῶν καὶ ἐπάνω, εἰ μὲν ἄρσεν ἦ, ἔσται ἢ τιμὴ αὐτοῦ πέντε καὶ δέκα δίδραγμα ἀργυρίου· εἰ δὲ θηλεία, δέκα δίδραγμα ἀργυρίου· εἰ δὲ ταπεινὸς ἦ τῆ τιμῆ, στήσεται
 20 ἐναντίον τοῦ ἱερέως, καὶ τιμήσεται αὐτὸν ὁ ἱερεὺς καθάπερ ἰσχύει ἢ χεῖρ τοῦ εὐξαμένου, οὕτω τιμήσεται αὐτὸν ὁ ἱερεὺς». Προσέεισαν μὲν γὰρ τινες, ἑαυτοὺς εἰς ἀγιασμόν καὶ ἀνάθημα καταγράφοντες τῷ Θεῷ, καὶ ἀνατιθέντες ἀσμένως τὴν τῷ νόμῳ διωρισμένην τῶν διδράχμων ποσότητα. Εἰ δὲ δὴ τις εἶη τῶν οὐ λίαν εὐσθενῶν,
 25 ἤγουν τῶν ἀσημοτέρων, οὐκέτι μὲν κατὰ νόμους ἢ ἔκτισις ἦν. Δοκιμάζοντος δὲ τοῦ κατὰ καιροὺς ἱερατεύοντος, ὄφλημά τι τοῖς αὐτοῦ μέτροις τὸ ἰσοπαλὲς ὠρίζετο.

Αὕτη μὲν οὖν ἡ ἐμφανεστέρα τοῦ γραμματος ἀφήγησις καὶ ἔννοια, ἀναμνησαί δὲ δεῖν ἀναγκαῖον ὑπολαμβάνω τοὺς τοῖς ἱε-
 30 ροῖς προσεδρεύοντας λόγοις ὅτι μάλιστα φιλομαθῶς, ὡς τοῖς Φαρισαίοις ποτὲ προσελάλει Χριστός, καὶ ταυτησὶ σαφῶς τε καὶ ἐνεργῶς διεμέμητο τῆς ἐντολῆς Οἱ μὲν γὰρ εἰς ἐξίτηλόν τινα καὶ οὐχὶ τῷ νόμῳ διεγνωσμένον μεθορμισάμενοι βίον, καὶ διδάσκοντες

ΚΥΡ. Πρόσεχε λοιπόν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ τυπούμενο ἀπὸ τὸ νόμο, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς ἀνάλογα μὲ τὴ δυνατότητα τοῦ καθενὸς ζητᾷ τὰ ἀνάλογα ἀπὸ αὐτόν. Κι ἐπειδὴ εἶναι πηγή καὶ ἀρχὴ τῆς πέρα ἀπὸ τὸ λόγο καλωσύνης καὶ φιλανθρωπίας, δὲν διώχνει κανένα ἀπὸ ὅσους προστρέχουν σ' αὐτόν μὲ τὴν πίστη, ἀλλὰ δέχεται τὸν καθένα μὲ ὅ,τι διαθέτει, καὶ προσφορὲς δώρων πνευματικῶν δέχεται, καὶ σὲ κάθε περίπτωση δὲν ζητᾷ αὐτὸ πού εἶναι πέρα ἀπὸ τὴ δύναμη. Ὁ σχετικὸς νόμος διατυπώνεται στὸ Λευϊτικὸ ὡς ἑξῆς: «Μίλησε ὁ Κύριος στὸν Μωυσῆ καὶ τοῦ εἶπε: Μίλησε στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ πές τους: «Ὁ-ποῖος ἔκανε τὴ ζωὴ του τάμα στὸν Θεό, ἢ τμὴ τῆς ζωῆς του γιὰ τὸν Κύριο θὰ εἶναι, γιὰ τὸν ἄνδρα ἀπὸ εἴκοσι ὡς ἑξήντα χρόνων πενήντα ἀσημένια δίδραχμα σύμφωνα μὲ τὰ ζύγια πού ἰσχύουν στὸ ναό, ἐνῶ ἢ τμὴ τῆς γυναίκας θὰ εἶναι τριάντα δίδραχμα. Ἄν εἶναι ἀπὸ πέντε ἕως εἴκοσι ἐτῶν ἢ τμὴ τοῦ ἀγοριοῦ θὰ εἶναι εἴκοσι δίδραχμα, καὶ τοῦ κοριτικοῦ δέκα δίδραχμα. Ἄπὸ ἑνὸς μηνὸς ἕως πέντε ἐτῶν ἢ τμὴ τοῦ ἀγοριοῦ θὰ εἶναι πέντε δίδραχμα ἀσημένια, καὶ τοῦ κοριτικοῦ τρία ἀσημένια δίδραχμα. Ἄπὸ ἑξήντα χρόνων καὶ ἄνω, ἂν εἶναι ἄνδρας ἢ τμὴ του θὰ εἶναι δεκαπέντε ἀσημένια δίδραχμα, ἐνῶ ἂν εἶναι γυναίκα δέκα ἀσημένια δίδραχμα. Ἄν ὅμως εἶναι φτωχὸς καὶ δὲν μπορεῖ νὰ καταβάλει τὴν τμὴ αὐτῆ, θὰ παρουσιασθεῖ στὸν ἱερέα, καὶ ὁ ἱερέας θὰ ὀρίσει τὴν τμὴ σύμφωνα μὲ τὴν οἰκονομικὴ δυνατότητα ἐκείνου πού ἔκανε τὸ τάμα: ἔτσι ὁ ἱερέας θὰ ὀρίσει τὴν τμὴ του»⁴⁸. Προσέρχονταν δηλαδὴ μερικοὶ καὶ γράφονταν πρὸς ἁγιασμὸ καὶ ἀφιέρωση στὸν Θεὸ καὶ ἔδιναν πρόθυμα τὸν ἀριθμὸ τῶν διδραχμῶν πού ὀριζε ὁ νόμος. Ἄν ὅμως κάποιος δὲν ἦταν ἀπὸ τοὺς πολὺ δυνατοὺς, ἦταν δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς φτωχότερους, ἢ ἔξαγορὰ δὲν γινόταν τότε σύμφωνα μὲ τὰ ὀρισμένα ἀπὸ τοὺς νόμους. Ἀφοῦ τὸν ἔξετάζε ὁ ἱερέας πού συνέβαινε τότε νὰ ἱερατεύει, ὀριζε τὴν ὀφειλὴ του ἀνάλογη μὲ τὴς δυνάμεις του.

Αὐτὴ λοιπόν εἶναι ἡ φανερὴ ἐξήγησι καὶ ἡ ἔννοια τῶν γραφομένων. Θεωρῶ ὅμως ἀναγκαῖο νὰ ὑπανθυμίσω σ' αὐτοὺς πού μελετοῦν μὲ πολλὴ φιλομάθεια τὰ ἱερὰ λόγια, ὅτι κάποτε ὁ Χριστὸς μιλῶσε στοὺς Φαρισαίους καὶ ἀνέφερε φανερὰ καὶ καθαρὰ αὐτὴ τὴν ἐντολή. Οἱ Φαρισαῖοι λοιπόν, ἀκολουθώντας ζωὴ ἀνάξια καὶ μὴ καθοριζόμενη ἀπὸ τὸ νόμο, καὶ περιλαμβάνοντας σὲ ὅσα δίδασκαν

διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων, κατὰ τὸ γεγραμμένον, προσ-
 ἴεσαν λέγοντες, «Διατί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουναι τὴν ἐντο-
 λὴν τῶν πρεσβυτέρων; Οὐ γὰρ νύπτονται τὰς χεῖρας, ὅταν ἄρτον
 ἐσθίουσιν». Παραχρῆμα δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁ Σωτῆρ· «Διατί καὶ ὑμεῖς
 5 παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ; Ὁ γὰρ Θεὸς εἶπε, Τίμα τὸν
 πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται· ὑμεῖς δὲ λέγε-
 τε, Ὅς ἐὰν εἴπῃ τῷ πατρὶ αὐτοῦ καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, Δῶρον ὃ ἐὰν
 ἐξ ἐμοῦ ὠφελῆθῃς, οὐ μὴ τιμήσει τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν
 μητέρα· καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν
 10 ὑμῶν». Ἐρασιχρήματοι μὲν γὰρ καὶ φιλοκερδεῖς ἄγαν ὄντες οἱ
 Φαρισαῖοι, πλείστους μὲν ὄσους ὄραν ἐπεθύμουν πρὸς τὴν κατὰ
 νόμον ἰόντας ἀπογραφὴν, ἵνα δὴ σφίσιν ἀδρύνοιτο τὰ βαλάντια,
 τὰ παρ' ἐκάστου τῶν προσιόντων ἀπλήστῳ χειρὶ συλλέγουσιν.
 Ἄλλ' ἦν εἰκὸς ἀναδύεσθαι τινὰς τὴν ἀπογραφὴν, ὄκνου πρόφα-
 15 σιν ἔχοντες οὐκ ἀγεννῆ τὴν πτωχείαν, καὶ τόγε δὴ χρῆναι δεῖν
 γηροκομεῖν πατέρας ἢ γονοὺς καὶ μητέρας, ἐξ ὧν αὐτοὶ καὶ οὐ συν-
 ἰδρῶτι βραχεὶ πορίσαιντο· μόλις ταυτὶ μαθόντες οἱ ἀλιτήριοι
 Φαρισαῖοι, προὔτρεπον ἐτοιμοὺς ἰέναι πρὸς τὴν ἀνάθειν, οὐ τὰ
 εἰκότα φρονοῦντες ἔτι, καὶ τὸ νόμῳ δοκοῦν ἐχτετιμηκότες, τὸ ἀπο-
 20 περαίνειν εὖ μάλα, φημί, τὴν εἰς γονέας αἰδῶ, καὶ φειδοῦς μετα-
 ποιεῖσθαι τῆς εἰς αὐτούς, ἐρρωῶσθαι δὲ μᾶλλον ἐπιφωνοῦντας ἤδη
 πως, τὰ νενομισμένα πληροῦν. Ἐπειδὴ γὰρ ἔγκλημα καὶ γραφὴ
 κατὰ νόμους ἦν τὸ σφετερισασθῆαι τι τῶν εἰς δόξαν Θεοῦ προσε-
 νηγεμένων, δῶρον δὲ ἦν ὄνομα τοῖς ἀναθήμασιν, ἐδίδασκον λέ-
 25 γειν ἐξαιτοῦσι τὰς ἐπικουρίας τοῖς γεγεννηκόσι· «Δῶρον ὃ ἂν ἐξ
 ἐμοῦ ὠφελῆθῃς», τουτέστιν, ὅπερ ἂν σοι δῶν ἔγω, τοῦτό ἐστιν
 ἀνάθημα, καὶ λελυτηκῶς ἴσθι τοὺς νόμους, τὰ εἰς δόξαν Θεοῦ
 παρακλέπτων καὶ ἀνοσίως λαμβάνων. Ἀκαταιτίαιον δὲ τὴν εἰς
 γονέας ἀπανθρωπίαν διεβεδαιοῦντο ὑπάρχειν, οἱ τῶν αἰσχίστων
 30 αὐτοῖς εὐρημάτων εἰσηγηταί, Θεῷ μᾶλλον ἀναθεῖναι τὰ ὄντα
 κατὰ τὸν νόμον ἠρημένοις· Τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ τό, «Ὅς ἂν εἴπῃ τῷ

ἐντολὲς ἀνθρώπων, σύμφωνα μὲ αὐτὸ ποῦ ἔχει γραφεῖ, πλησίασαν καὶ ρώτησαν· «Γιατί οἱ μαθητὲς σου παραβαίνουν τὴν παράδοσίν τῶν προγόνων μας; Γιατί δὲν πλένουν τὰ χέρια τους προτοῦ νὰ φάγουν»⁴⁹. Ἀμέσως τότε ἀπάντησε ὁ Σωτῆρας· «Γιατί καὶ ἐσεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ; Γιατί ὁ Θεὸς εἶπε, Ἵνα τιμᾷς τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα σου, γιὰ νὰ σοῦ θγεί σὲ καλὸ σου. Ἐνῶ ἐσεῖς λέτε· Ὅποιος πεῖ στὸν πατέρα του καὶ στὴ μητέρα του, αὐτὸ ποῦ μπορεῖς νὰ ὠφεληθεῖς ἀπὸ ἐμένα τὸ ἔχω κάνει δῶρο στὸ ναὸ, ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν ὑποχρέωση νὰ βοηθήσει τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του. Ἔτσι ἀκυρώσατε τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ μὲ πρόσχημα τὴν παράδοσίν σας»⁵⁰. Ὄντας ὑπερβολικὰ φιλοχρήματοι οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἀγαπώντας τὰ κέρδη, ἐπιθυμοῦσαν νὰ βλέπουν πάρα πολλοὺς νὰ προσέρχονται στὴν σύμφωνη μὲ τὸ νόμο ἀπογραφή, γιὰ νὰ φουσκώνει τὸ βάλαντίο τους καὶ νὰ μαζεύουν μὲ ἀχόρτα γέρι ἀπὸ τὸν καθέναν ποῦ προσερχόταν. Ἀλλὰ φυσικὸ ἦταν νὰ ἀναβάλλουν μερικοὶ τὴν ἀπογραφή, ἔχοντας ὄχι ψεύτικη δικαιολογία τὴ φτώχεια τους, καὶ τὸ ὅτι ἔπρεπε νὰ γηροκομοῦν τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα τους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους αὐτοὶ ἀποκόμιζαν κέρδος καὶ μὲ ὄχι λίγο κόπο. Μόλις τὰ μάθαιναν αὐτὰ οἱ ἀλιτῆριοι Φαρισαῖοι, τοὺς παρακινοῦσαν νὰ εἶναι πρόθυμοι γιὰ τὴν ἀφιέρωσή τους, καὶ μὴ φρονώντας τὰ κοινῶς ἀποδεκτὰ, περιφρονοῦσαν τὴν ἐντολὴ τοῦ νόμου, ἐννοῶ τὸ νὰ ἐφαρμόζεται μὲ συνέπεια ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ νὰ ἀναλαμβάνεται ἡ φροντίδα γιὰ αὐτοὺς, ἀλλὰ κατὰ κάποιον τρόπο ἐγκατέλειπαν τὴν ἐκπλήρωση ὅσων ὁ νόμος ὀριζε. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἦταν ἄξιο κατηγορίας, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο, τὸ νὰ οἰκειοποιηθεῖ κανεὶς κάτι ἀπὸ ὅσα εἶχαν προσφερθεῖ γιὰ τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ, ὀνόμαζαν τὰ ἀφιερώματα δῶρα καὶ συμβούλευαν νὰ λένε στοὺς γονεῖς τους ποῦ ζητοῦσαν τὴ βοήθειά τους· «Αὐτὸ ποῦ ζητᾷς νὰ ὠφεληθεῖς ἀπὸ ἐμένα εἶναι δῶρο», δηλαδὴ, αὐτὸ ποῦ θὰ σοῦ δώσω, αὐτὸ εἶναι ἀφιέρωμα στὸν Θεό, καὶ νὰ ξέρεις θὰ παραβιάσεις τὸ νόμο ὑποκλέπτοντας καὶ ἀφαιρώντας κατὰ τρόπο ἀνόσιο ὅσα ἀφιερώθηκαν πρὸς δόξα τοῦ Θεοῦ. Διαβεβαίωναν οἱ εἰσηγητὲς αὐτῶν τῶν αἰσχροτάτων σοφισμάτων, ὅτι ἡ σκληρότητα πρὸς τοὺς γονεῖς δὲν εἶχε καμμιά ἐνοχί, ἐπειδὴ προτίμησαν νὰ ἀφιερώσουν, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο, τὴν περιουσία

50. Ματθ. 15, 3-6.

πατρι αὐτοῦ ἢ τῆ μητρὶ αὐτοῦ, Δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῆθῃς, οὐ μὴ τιμήσει τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ». Ἐξέστω γὰρ δὴ τὸ μὴ τιμᾶν πατέρα, μήτε μὴν αἰδῶ ποιεῖσθαι μητρός, τοῖς λέγουσι: «Δῶρον ὃ ἂν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῆθῃς», τοῦτ' ἔστιν, ὅπερ ἂν σοι
5 δούς, ὠφελήσαμι τυχόν, τοῦτο θεῖόν ἐστι δῶρον, καὶ τῶν ἱερῶν ἀναθημάτων ἔση κλοπεύς.

ΠΑΛΛ. Ὁρθῶς τε καὶ ἀληθῶς εἰρησθαί φημι.

ΚΥΡ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τῆς ἱστορίας ἡμῖν οὐκ ἀσυμφανῶς ἔχει λόγος, ἴωμεν ἐπὶ τὰ πνευματικά, καὶ τῆς τῶν αἰσθητῶν ἐπέκεινα
10 θεωρίας ἀψῶμεθα.

ΠΑΛΛ. Ἴωμεν.

ΚΥΡ. Ἐκαστοῦ ἡμῶν, ὃ Παλλάδιε, τῶν ἐν πίστει δεδικαιωμένων καὶ ἡγιασμένων ἐν Πνεύματι, ἱερὸν ἀνάθημα γέγονε τῷ Θεῷ, ὀφείλομεν δὲ τῷ Χριστῷ τὴν οἰκείαν ζωὴν ἕκαστος. Ὡς γὰρ ὁ
15 θεσπέσιος ἔφη Παῦλος, «Τιμῆς ἠγοράσθημεν, καὶ οὐκ ἔσμεν ἑαυτῶν», καί, «Εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι». Κατεκτήσατο γὰρ ἡμᾶς δι' ἑαυτοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, τιμὴν ὥσπερ
τινὰ καταθείς τὴν ὑπὲρ ἡμῶν, τὸ ἴδιον αἷμα. Προσίεμεν οὖν ἄρα τῷ
20 πάντων Σωτῆρι Χριστῷ διὰ πίστεως καὶ ἀγιασμοῦ, τῶν εἰς ἡμᾶς παρ' αὐτοῦ γεγονότων, προσάγοντες τὴν ἀντέκτισιν, τῆς ἐν εὐσεβείᾳ ζωῆς τὴν ἀνάθεσιν. Ἀλλὰ διάφορος καὶ οὐχ εἰς νοοῖτ' ἂν ὑπάρχειν, καὶ μάλα εἰκότως, τῆς προσαγωγῆς ὁ τρόπος. Οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἄγαν εὐσθενῶς, οἱ δὲ θερμότεραις ὥσπερ προθυμίαις εἰς
25 τοῦτο διάπτουσι, καὶ σφριγῶσι διανοίᾳ καὶ κῶ διεγυγερμένῳ καὶ ἀκμαιοτάταις ὀρμαῖς ἵενται πρὸς κατόρθωσιν, ὧν ἂν δεήσῃ πληροῦν καὶ ἀποπεραίνειν δύνασθαι τὸ αὐτῷ δοκοῦν. Εἴεν δ' ἂν οὗτοι, κατὰ γε τὸ ἐκ τῆς ἱστορίας ὑποδηλούμενον, οἱ ἀπὸ εἰκοσαιο-
τουῦς καὶ ἕως ἐξήκοντα ἔτους ἀνέρχεται μὲν γὰρ ἕως ἐξηκοστοῦ
30 λοιπὸν ἔτους, εὐσθενὲς εἶναι τὸ σῶμα, καὶ ἐν τοῖς ἀκμαιοτάτοις

τους στον Θεό. Αυτό νομίζω σημαίνει τό, «Όποιος πεί στον πατέρα του ή στη μητέρα του, Είναι δώρο στον Θεό αυτό που θέλεις να ωφεληθείς από έμένα, δέν έχει την υποχρέωση να τιμήσει τον πατέρα του ή τη μητέρα του». "Ας επιτραπεί λοιπόν ή μη απόδοση τιμής στον πατέρα και ή στέρηση σεβασμού στη μητέρα σ' αυτούς που λένε, «Είναι δώρο αυτό που θέλεις να ωφεληθείς από έμένα»· δηλαδή, «ό,τι τυχόν σου δώσω και ωφεληθείς, αυτό είναι θείο δώρο και θά γίνεις κλέφτης τών ιερών άφιερωμάτων.

ΠΑΛΛ. Συμφωνώ ότι τό πράγμα ειπώθηκε όρθά και άληθινά.

ΚΥΡ. Άφού διασαφηνίσθηκε ή ιστορία, άς προχωρήσομε στο πνευματικό μέρος και άς ασχοληθοϋμε με την πέρα από τά αισθητά θεωρία.

ΠΑΛΛ. Άς προχωρήσομε.

ΚΥΡ. Καθένας από έμάς, Παλλάδιε, που έχομε δικαιωθεί με την πίστη και έχομε άγιασθεί με τή χάρη του Πνεύματος, γίναμε ιερό άφιέρωμα στον Θεό, και ο καθένας μας όφείλει τή ζωή του στον Χριστό. Γιατί, όπως είπε ο θεσπέσιος Παϋλος, «Δόθηκε αντίτιμο για τήν έξαγορά μας, και δέν άνήκομε στον έαυτό μας»⁵¹, και, «Πέθανε ένας για χάρη όλων, ώστε, όσοι ζοϋν, δέν μποροϋν πιά να ζοϋν για τον έαυτό τους, αλλά για εκείνον που πέθανε κι άναστήθηκε γι' αυτούς»⁵². Μας απέκτησε με τον ίδιο τον έαυτό για να μάς προσφέρει στον Θεό και Πατέρα, καταβάλλοντας σαν κάποιο αντίτιμο για μάς τό ίδιο του τό αίμα. Προσερχόμαστε έπομένως στον Σωτήρα τών όλων Χριστό με την πίστη και τον άγιασμό, προσφέροντας ως αντικαταβολή για όσα έχει κάνει για μάς τήν άφιέρωση τής εύσεβοϋς ζωής μας. Άλλά ο τρόπος τής προσαγωγής μας μπορει να νοείται όχι ένας, αλλά διαφόρων ειδών, και πολύ εύλογα. Γιατί άλλοι όχι με πολύ μεγάλη δύναμη, κι άλλοι με πιό έντονη έπιθυμία όρμοϋν σ' αυτό και ρίχνονται με σφριγηλό πνεϋμα και ψυχή άγρυπνη και όρμη πανίσχυρη στην προσπάθεια να κατορθώσουν όσα χρειάζονται να πραγματοποιήσουν και να μπορέσουν να φέρουν σε πέρας αυτό που είναι εύάρεστο στον Θεό. Άυτοί θά μποροϋσαν να είναι, σύμφωνα με τήν υποδήλωση τής ιστορίας, όσοι είναι από είκοσι έως εξήντα έτών. Γιατί έξακολουθεί ως τά εξήντα τό σώμα να είναι δυνατό και να έχει

κινήμασι. Βέβηκε δὲ ἤδη καὶ ἔρωται πως ὁ νοῦς, καὶ μάλα ἐπιτη-
 δειῶς ἔχει πρὸς παραδοχὴν, ὧν ἂν ἔλοιτο μαθεῖν. Ὁ δὲ εἰδὼς τὸ
 πλάσμα ἡμῶν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἔγνω πῶς πάντως τοιάνδε
 5 τινὰ καὶ ἐν ψυχαῖς ἡλικίαν. Ἐξ ὁμοιώσεων γὰρ ὁ λόγος τῶν σωμα-
 τικῶν διέρπει πῶς πάντως ἐπὶ τὰ νοητά. Εἴτ' οὖν ἄρσεν εἴη τυχόν,
 εἴτ' οὖν θήλεια, τῆς νοητῆς ἡλικίας ἐν ἀκμαῖς ἔτι κείμενοι, προσκο-
 μιζόντων τὰ ὠρισμένα, τουτέστιν ἄρσιν ὡς ἐν διδράχμοις πεντή-
 κοντα τὸν ἀρτίως ἔχοντα, καὶ ὅτι μάλιστα τελεώτατον, τῆς πνευ-
 ματικῆς λατρείας καρπὸν, ὃς διὰ τῶν ἐπτάκις ἐπτά, πρὸς λήξιν
 10 ἤδη τὴν ἀνωτάτω καὶ εἰς τελειότητα μεμαρτυρημένος ὁράται σα-
 φῶς. Ἡ δὲ γε θήλεια πάλιν, ὡς ἐν διδράχμοις τριάκοντα· μείον μὲν
 γὰρ ἢ τὸ ἄρσεν εὐδοκμεῖ, προσκομίζει δὴ οὖν ὁμοῦς ὡς κατ' ἰδίαν
 φύσι· ὃν ἐν τελειότητι καὶ πόνῳ καρπὸν, ὡς διὰ τριῶν δεκάδων
 ὑποδηλούμενον. Ὁ δὲ ἀπὸ πενταετοῦς καὶ ἕως εἰκοσαετοῦς, εἰ μὲν
 15 ἄρσεν εἴη διδράχμων εἴκοσι ποιεῖται κατάθεσιν, εἰ δὲ γε θήλεια
 δέκα. Ἐκ πέντε γάρ, οἶμαι, καὶ μόλις ἐτῶν, ἄρχεται πως ὁ νοῦς
 ἀναμύειν ὡσπερ εἰς οὐνεσιν, νηπιοπρεπῆ μὲν ἔτι καὶ ἀσθενῆ, πλην
 ἰούσαν ὡς ἐπὶ τὸ ἄμεινον, ἐπίδοσιν δὲ τὴν εἰς τὸ ἀείπως εὐσθενῆς
 τὸ σῶμα ποιεῖται. Ἡ οὐ συνιεῖς ὁ λέγων;

20 ΠΑΛΛ. Καὶ μάλα

ΚΥΡ. Συμμεμέτρηται μὲν οὖν ταῖς πνευματικαῖς εὐρωστίαις
 καὶ ὁ παρ' ἐκάστου καρπός. Κατόπιν δὲ πανταχοῦ τὸ θῆλυ τοῦ
 ἄρσενος, καὶ ἐν ἡμίσει πολλάκις. Ὅτι γὰρ τὸ σκεῦος ἀσθενές, με-
 μαρτύρηκε σαφῶς ὁ θεσπέσιος Παῦλος. Λεῖπεται δὲ τῆς ἀνδρῶν
 25 εὐφυΐας, καὶ σιωπᾷ μὲν ἐν ἐκκλησίαις. Οὐ γὰρ πεπίστευται λόγον,
 εὐσθενές δὲ οὔτι πῶς πρὸς κατορθωσιν ἀρετῆς, ὡς ἂν ὁρῶτο
 ἄρσεν. Ἀπὸ δὲ γε μηνιαίου, φησί, καὶ ἕως πενταετοῦς, πέντε μὲν
 δίδραχμα τὸ ἄρσεν, τρία δὲ αὖ τὸ θῆλυ. Καίτοι τίς γένοιτο παρὰ
 βρεφῶν ὁ καρπός; Οὐκοῦν πως ἀρτιγενές ἐν Χριστῷ παιδίον ὁ
 30 λόγος ἡμῖν ὑπανίττεται, οἷς καὶ τὸ γάλα πρόπειν εἰς τροφήν ὁ ἱερός
 ἔφη Παῦλος. Τῶν γὰρ ἄρτι κεκλημένων διὰ τῆς πίστεως καὶ νη-
 πιαζόντων ἔτι, βραχὺς ὁ καρπός καὶ τοῦτο εἰδότες οἱ θεσπέσιοι

ἀκμαῖες τίς λειτουργίες του. Σταθεροποιήθηκε πιά ὁ νοῦς καί εἶναι δυνατός καί πολὺ κατάλληλος στοῦ νὰ ἐντυπώνει αὐτὰ ποὺ θέλει νὰ μάθει. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ γνωρίζει ἀπὸ τί εἶμαστε πλασμένοι, σύμφωνα μὲ ἐκεῖνο ποὺ ἔχει γραφεῖ⁵³, γνωρίζει ὁπωσδήποτε, ὅτι καὶ στίς ψυχῆς ὑπάρχει μὰ τέτοια ἡλικία. Γιατί ὁ λόγος προχωρεῖ πρὸς τὰ νοητὰ ὁπωσδήποτε μὲ ἕξομοιώσεις σωματικές. Εἴτε ἄνδρας λοιπὸν εἶναι τυχόν, εἴτε γυναῖκα, ἀφοῦ βρίσκεται στὴν ἀκμὴ τῆς πνευματικῆς ἡλικίας, ἃς προσφέρουν τὰ ὀρισμένα ἀπὸ τὸ νόμο, δηλαδή ὁ ἄνδρας, σὰν σὲ πενήντα δίδραχμα, τὸν ἄρτιο καὶ ὅσο γίνεται περισσότερο τέλειο καρπὸ τῆς πνευματικῆς λατρείας, ὁ ὁποῖος μὲ τίς ἑπτὰ φορὲς τὸ ἑπτὰ φαίνεται μὲ σαφήνεια ὅτι ἔχει τὴ μαρτυρία γιὰ τὴν ἀνώτατη ζωὴ καὶ γιὰ τὴν τελειότητα. Ἡ γυναῖκα πάλι σὰν μὲ τριάντα δίδραχμα, γιατί προκόβει λιγότερο ἀπὸ τὸν ἄνδρα, προσφέρει ὅμως λόγω τῆς φύσης τῆς τὸν τέλειο καρπὸ τοῦ μόχθου τῆς, καὶ ὑποδηλώνεται μὲ τίς τρεῖς δεκάδες. Ἀπὸ τὰ πέντε ὡς τὰ εἴκοσι χρόνια, ἂν εἶναι ἀγόρι προσφέρει εἴκοσι δίδραχμα, ἐνῶ ἂν εἶναι κορίτσι δέκα. Γιατί μόλις ἀπὸ τὰ πέντε χρόνια, νομίζω, ἀρχίζει κατὰ κάποιον τρόπο ὁ νοῦς ν' ἀνοίγεται πρὸς τὴ σύνεση, ποὺ εἶναι ἀκόμα νηπιακὴ καὶ ἀδύνατη, προχωρεῖ ὅμως στοῦ καλύτερο καὶ προκόβει συνέχεια πρὸς ἓνα ἰσχυρὸ σῶμα. Ἡ μήπως δὲν καταλαβαίνει αὐτὸ ποὺ λέγω;

ΠΑΛΛ. Καὶ πολὺ μάλιστα.

ΚΥΡ. Ἡ καρποφορία λοιπὸν τοῦ καθενὸς εἶναι σύμμετρη μὲ τίς πνευματικὲς δυνάμεις. Γιατί ἡ γυναῖκα ἀκολουθεῖ πάντοτε τὸν ἄνδρα καὶ πολλές φορὲς μένει στὰ μισά. Ὅτι ἡ γυναῖκα εἶναι ἀδύνατη, τὸ μαρτυρεῖ μὲ σαφήνεια ὁ θεοπέσιος Παῦλος⁵⁴. Ὑπολείπεται ἀπὸ τὸν ἄνδρα ὡς πρὸς τὴ διάπλαση καὶ στίς συνάξεις σωμαίνει. Δὲν τῆς ἔχει ἐμπιστευθεῖ τὸ δικαίωμα λόγου, γιατί δὲν ἔχει τὴ δύναμη γιὰ νὰ κατορθώσει τὴν ἀρετὴ, ὥστε νὰ φαίνεται σὰν ἄνδρας. Ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μηνὸς μέχρι καὶ τῶν πέντε ἐτῶν καταβάλλει πέντε δίδραχμα τὸ ἀρσενικὸ καὶ τρία τὸ κορίτσι. Ἄν καὶ βέβαια τί καρπὸ μποροῦν νὰ δώσουν τὰ βρέφη; Ἐπομένως ὁ λόγος κάνει ὑπαινιγμὸ γιὰ ἀρτιγέννητο παιδί στοῦν Χριστό, γιὰ τοὺς ὁποίους λέγει ὁ ἱερός Παῦλος ὅτι τοὺς ἀρμόζει ὡς τροφή τους τὸ γάλα⁵⁵. Ὅσοι δηλαδή ἔχουν πρόσφατα κληθεῖ μὲ τὴν πίστη καὶ εἶναι ἀκόμα νήπιοι, εἶναι λίγη ἢ καρποφορία

55. Ἐβρ. 5, 12. Α' Κορ. 3, 2.

μαθηταί, τοῖς ἐξ ἔθνῶν ἐπιστέλλουσι, καὶ τῆς πλείστης ὄσης εὐαγγελικῆς ἐντολῆς δοθείσης παρὰ Χριστοῦ, φυλάττεσθαι δεῖν ἀπὸ τε πορνείας καὶ πνικτοῦ καὶ αἵματος. Ταῦτα δὲ δρῶντας εὐπράξειν ἔφασκον. Οὐ γάρ τοι τοῖς ἄγαν φορτικοῖς καταβαρύνεσθαι χρῆ
 5 τὸν τρυφερόν ἐτι καὶ νηπιάζοντα νοῦν. Προσετίθη δὲ ὁ νόμος, ἐξαιτεῖσθαι δεῖν τοὺς ἀπὸ ἐξηκονταετοῦς καὶ ἐπάνω, ἄρσена μὲν δέκα καὶ πέντε δίδραγμα, θήλειαν δὲ δέκα. Τὸ γὰρ ἤδη νενευκὸς εἰς τὸ ἀναλί τε καὶ ἀδρανές, οὐκ ἂν γένοιτό πως ἐν εὐκαρπία πολλῇ, καθάπερ ἀμέλει καὶ τὰ γηράσκοντα τῶν φυτῶν, παλαιουμένης
 10 αὐτῶν τῆς ρίζης, κατοκνοῦντα φαίνεται πρὸς τὴν ὠρίμων ἐκβολήν. Οὐκοῦν ὁ δίκαιος ἀληθῶς καὶ φιλοκτίρωμων Θεός, ἀναλόγως ταῖς ἐκάστου προθυμίαις καὶ τῇ κατὰ νοῦν ἐπιτηδειότητι, δέχεται τοὺς καρπούς, οὔτε τὸ ἀναλί καὶ ἀφελῆ, κὸς ἔξω τε λόγου τιθεῖς καὶ ἀποπέμπων ὡς ἀδρανές, οὔτε μὴν ἀγέραστον τὸ εὐσθενές ἀνι-
 15 εἰς, ἀνευρύνων δὲ ὥσπερ τοῖς ἐθέλουσι τὸ εὐδοκμεῖν, καθ' ὃν ἂν ἕκαστος ἔχει τρόπον. Τοὺς δέ γε τὴν ἐξιν ἀσθενεστέρους, τάχα δέ που καὶ ὀλιγογνώμονας, αὐτὸς ἔξει, τὴν καρποφορίαν ἐπιμετρῶν ἐκάστω τὸ κατ' ἰσχύν. Τοῦτο γάρ, οἶμαι, ἐστὶ τό, «Στήσεται ἐναντίον τοῦ ἱερέως, καὶ τιμήσει αὐτὸν ὁ ἱερεὺς, καθ' ὅσον ἰσχύει ἡ χεὶρ
 20 τοῦ εὐξαμένου».

ΠΑΛΛ. Ὡς ἰσχνὸς ὁ λόγος!

ΚΥΡ. Ἀνακομιστέον δὴ σὺν, ὦ Παλλάδιε, τῷ Θεῷ, καθάπερ ὁσμὴν εὐνοδίας, καὶ ὀφλημάτων ἐν τάξει, πολιτείαν ἀγιοπρεπῆ, καὶ τῆς ἐξαιρέτου ζωῆς τὰ αὐχήματα. Γεγραφότος δὲ δὴ τῶν ἁγίων
 25 διεπύθου τινός, «Τίμα τὸν Κύριον ἀπὸ σῶν δικαίων πόνων, καὶ ἀπάρχου αὐτῷ ἀπὸ σῶν καρπῶν δικαιοσύνης». Βουθυσίαις μὲν γὰρ οἱ πάλαι καὶ λιθανωτοῖς ᾤοντο τιμῆν πολιτείας γὰρ ἦδε τῆς κατὰ νόμον ὁδός ἡμεῖς δὲ λοιπὸν οἱ ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως, τὴν ἀμείνω καὶ προφερεστέραν ἰόντες τρίβον, τὴν ἐν πνεύματι τε καὶ
 30 ἀληθείᾳ προσκύνησιν ἀναθήσομεν τῷ Θεῷ, πάντα μὲν ὥσπερ σείοντες κάλων, εἰς γε τὸ δύνασθαι γεννικῶς διαπεραίνειν αἶ χρῆν,

56. Πράξ. 15, 20.

57. Παροιμ. 3, 9.

τους. Γνωρίζοντάς το αυτό οί θεσπέσιοι μαθητές, γράφουν στους ἕξ ἐθνικῶν Χριστιανούς, κι ἀφοῦ τοὺς δόθηκαν πλεῖστες ὄσες εὐαγγελικὲς ἐντολές, τοὺς λένε ὅτι πρέπει νὰ φυλάγονται καὶ νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὴν πορνεία, ἀπὸ τὴν τροφή τοῦ πνιγμένου καὶ ἀπὸ τὸ αἷμα. Κάνοντάς τα αὐτά, ἔλεγαν ὅτι θὰ προκόψουν πνευματικά⁵⁶. Γιατί δὲν πρέπει νὰ καταβαρύνεται ὁ τρυφερὸς ἀκόμη καὶ νηπιώδης νοῦς μὲ τὶς πάρα πολὺ βαρεῖες ἐντολές. Ὁ νόμος πρόσθετε, ὅτι ἔπρεπε νὰ ζητοῦνται ἀπὸ τοὺς ἐξήντα ἐτῶν καὶ ἄνω δεκαπέντε δίδραγμα ἀπὸ τὸν ἄνδρα καὶ δέκα ἀπὸ τὴ γυναίκα. Αὐτὸς δηλαδή πού ἔκλινε ἤδη στὴν ἀδυναμία καὶ τὴν ἀδράνεια, δὲν θὰ μπορέσει νὰ δώσει πολλοὺς καρπούς, ὅπως βέβαια καὶ ὅσα ἀπὸ τὰ φυτὰ γεροῦν, ἐπειδὴ παλιώνει ἡ ρίζα τους, φαίνεται ὅτι ἀργοῦν νὰ δώσουν ὠριμοὺς καρπούς. Ὁ δίκαιος λοιπὸν ἀληθινὰ καὶ φιλεύσπλαχνος Θεὸς δέχεται τοὺς καρπούς ἀνάλογα μὲ τὴν προθυμίαν τοῦ καθενὸς καὶ τὴν καταλληλότητα τοῦ νοῦ, καὶ οὔτε τοὺς ἀδύνατους πνευματικὰ καὶ ἀνώριμους ἀπορρίπτει καὶ τοὺς ἀποδιώκει ὡς ἀδρανεῖς, οὔτε ἀφήνει χωρὶς βραβεῖο τοὺς δυνατοὺς πνευματικὰ, ἀλλὰ διευρύνει κατὰ κάποιον τρόπο τὴν προκοπὴ αὐτῶν πού τὴν ἐπιζητοῦν, ἀνάλογα μὲ τὸν τρόπο πού μπορεῖ ὁ καθένας. Ἐκείνους ὅμως ἔχουν ἐξῆ ἀσθενέστερη καὶ κατὰ κάποιον τρόπο γνώμη περιορισμένη τοὺς κρατᾷ ὁ ἴδιος, ἐπιμετρώντας τους τὴν καρποφορία ἀνάλογα μὲ τὴ δύναμή τους. Γιατὶ αὐτό, νομίζω, σημαίνει ἡ ὑπόδειξη, «Θὰ σταθεῖ ἀπέναντι στὸν ἱερέα καὶ ὁ ἱερέας θὰ τὸν τιμῆσει ἀνάλογα μὲ τὴ δύναμη ἐκείνου πού ἔκανε τὸ τάμα».

ΠΑΛΛ. Πόσο λεπτόλογη διατύπωση.

ΚΥΡ. Πρέπει λοιπὸν, Παλλάδιε, νὰ προσφέρομε στὸν Θεό, σὰν ὁσμὴ εὐωδίας καὶ σὰν μορφὴ ὀφειλῆς, τρόπο ζωῆς ἀγιοπρεπὴ καὶ τὰ κοσμήματα τῆς ἐξαιρετικῆς ζωῆς. Γνωρίζεις βέβαια κάποιον ἀπὸ τοὺς ἁγίους πού ἔγραψε· «Νὰ τιμᾷς τὸν Κύριο προσφέροντάς του ἀπὸ τοὺς δικαίους κόπους σου κι ἀπὸ τὶς ἀπαρχές τῶν καρπῶν πού ἀπέκτησες μὲ δικαιοσύνη»⁵⁷. Οἱ παλαιοὶ θεωροῦσαν ὡς τιμὴ τὶς θυσίες ζώων καὶ τὰ θυμάματα μὲ λιβάνι· γιατί αὐτὸς ἦταν ὁ δρόμος τῆς σύμφωνης μὲ τὸ νόμο ζωῆς· ἐμεῖς ὅμως τώρα πού ζοῦμε μὲ τὴν πίστη στὸν Χριστό, βαδίζοντας τὸν καλύτερο καὶ ἀνώτερο δρόμο, ἃς προσφέρομε τὴν πνευματικὴ καὶ ἀληθινὴ προσκύνηση στὸν Θεό, πετώντας ἀπὸ πάνω μας κατὰ κάποιον τρόπο κάθε σχοινί (τοῦ νόμου) πού

ἀναθήμασι δὲ τοῖς πνευματικοῖς τε καὶ ἱεροῖς καταγεραίρειν Θεόν. Φημί γὰρ ἔγωγε διαμεμνησθαι δεῖν λέγοντος ἐναργῶς διὰ τοῦ πανσόφου Μωσέως, «Τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τῶν χειλέων σου φυλάξῃ», τουτέστιν, ὅπερ ἂν εὐξῆ, διαπεραίνειν ἐπείγου καὶ μάλα 5 γοργῶς. Χρῆμα γὰρ ἐν τούτοις ὁ μελλησιμὸς οὐκ ἀξήμιον. «Ἐάν γὰρ εὐξῆ», φησί, «εὐχὴν τῷ Κυρίῳ, μὴ χρονίῃς τοῦ ἀποδοῦναι αὐτὴν ἀγαθὸν τὸ μὴ εὐξασθαί σε, ἢ εὐξασθαι καὶ μὴ ἀποδοῦναι».

ΠΑΛΛ. Ἀληθές.

ΚΥΡ. Καὶ μέντοι τῆς εὐτεχνίας τὸν εὐφυᾶ σκοπόν, τῆς ἐπί γε 10 τῷ δεῖν ἀποπεραίνειν εὐχὰς καὶ ὁμολογίας, ἀναμάθοι τις ἂν οὐχ ἐτέρωθεν ἀπλανῶς, πλὴν ὅτι διὰ τοῦ νόμου. Γέγραπται γάρ, ὅτι «Λύχος τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου». Ἡ γὰρ οὐχὶ νόμῳ τῷ θίεω φῶς γαγούμεθα, καὶ οἴμον ὀρθὴν τε καὶ ἀπλανῆ διάττοι τις ἂν, λύχρον ὡσπερ τινὰ τὰς ἐκεῖθεν ἔχων αὐ- 15 γάς.

ΠΑΛΛ. Πῶς γὰρ οὐ; Ψάλλει γάρ που καὶ ὁ θεοπέσιος Δαβὶδ· «Ἡ ἐντολὴ Κυρίου τηλαυγής, φωτίζουσα ὀφθαλμούς».

ΚΥΡ. Τίνα δὴ οὖν τρόπον εὐδοκμήσομεν, τὸν εὐκλεᾶ τε καὶ 20 πάναγνον διαζῶντες βίον, καὶ λαμπρὸν ἀνάθημα τῷ Θεῷ, τοὺς τῆς ἄγαν ἐπεικειίας ἀπονέμοντες τρόπους, εἴση τοι καὶ μάλα σαφῶς, καὶ δι' ἐτέρων ἡμῖν θεοπισμάτων ἐπισκῆπτοντος τοῦ Θεοῦ Ἔχει δὲ οὕτως ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν λέγων Ἀλάησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς Ἀνὴρ ἢ γυνὴ ὅς ἂν μεγάλως εὐξῆται εὐχὴν ἀφαγνίσα- 25 σθαι ἀγνεῖαν Κυρίῳ, ἀπὸ οἴνου καὶ σίκερα ἀγνισθήσεται. Καὶ ὄξος ἐξ οἴνου καὶ ὄξος ἐκ σίκερα οὐ πίεται, καὶ ὅσα κατεργάζεται ἐκ σταφυλῆς οὐ πίεται, σταφυλὴν πρόσφατον καὶ σταφίδα οὐ φά- 30 γεται πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς τοῦ ἀγνισμοῦ αὐτοῦ, ἀπὸ πάντων ὅσα γίνεται ἐξ ἀμπέλου, οἶνον ἀπὸ στεμφύλων ἕως γιγάρτου οὐ φάγεται πάσας τὰς ἡμέρας τοῦ ἀγνισμοῦ. Ξυρὸν οὐκ ἐπελεύ- σεται ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἕως ἂν πληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι, ὅ-

58. Δευτ. 23, 22.

60. Ψαλμ. 118, 105.

59. Ἐκκλ. 5, 3.

61. Ψαλμ. 18, 9

μᾶς δένει, γιὰ νὰ μπορέσομε νὰ φέρομε εἰς πέρας γενναῖα ὅσα πρέπει, καὶ νὰ τιμοῦμε τὸν Θεὸ μὲ πνευματικὰ καὶ ἅγια ἀφιερῶματα. Γιατὶ ἐγὼ νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ ἐνθυμούμαστε αὐτὸ ποὺ λέγει μέσω τοῦ πάνσοφου Μωυσῆ· «Νὰ προσέχεις αὐτὰ ποὺ θγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα σου»⁵⁸. δηλαδὴ ὅ,τι ἔταξες, διάσου νὰ τὸ κάνεις τὸ γρηγορότερο. Γιατὶ ἡ ἀργοπορία σὲ τέτοια ζητήματα δὲν εἶναι κάτι χωρὶς ζημία. Γιατὶ λέγει· «Ἄν κάνεις κάποιο τάμα στὸν Κύριο, μὴν ἀργήσεις νὰ τὸ ἐκπληρώσεις. Καλύτερα νὰ μὴν κάνεις τάμα, παρὰ νὰ κάνεις καὶ νὰ μὴν τὸ ἀποδώσεις»⁵⁹.

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΚΥΡ. Καὶ βέβαια τὸν ταιριαστὸ σκοπὸ τῆς φιλοτεχνίας, τὸ πῶς πρέπει νὰ ἐκπληρώνει κανεὶς τὰ ταξίματα καὶ τὶς ὑποσχέσεις του, θὰ μποροῦσε νὰ τὸ μάθει κανεὶς ἀλάνθαστα ὄχι ἀπὸ ἄλλου, παρὰ ἀπὸ τὸ νόμο. Γιατὶ ἔχ. ι γραφεῖ· «Ὁ νόμος σου εἶναι τὸ λυχνάρι γιὰ τὰ θήματά μου καὶ φῶς γιὰ τοὺς δρόμους μου»⁶⁰. Ἡ μήπως δὲν μᾶς φωτίζει ὁ θεῖος νόμος καὶ δὲν βαδίζει κανεὶς δρόμο σωστὸ καὶ ἀλάνθαστο ἔχοντας σὰν λύχνο τὴ λάμψη ἐκείνου;

ΠΑΛΛ. Πῶς δηλαδὴ ὄχι; Ψάλλει βέβαια κάπου καὶ ὁ θεσπέσιος Δαβίδ. «Ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου εἶναι φεγγοδόλα καὶ φωτίζει τὰ μάτια»⁶¹.

ΚΥΡ. Μὲ ποῖο λοιπὸν τρόπο θὰ προκόψομε, ζώντας τὴ λαμπρὴ καὶ πάναγνη ζωὴ καὶ ἀπονέμοντας στὸν Θεὸ ὡς λαμπρὸ ἀφιέρωμα τὶς ἐκδηλώσεις τῆς μεγάλης χρητότητας, θὰ μάθεις, καὶ μάλιστα πολὺ καθαρά, ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς τὸ προστάζει καὶ μὲ ἄλλα θεσπίσματα. Καὶ γίνεται αὐτὸ στοὺς ἹΑριθμοὺς ὡς ἑξῆς· «Μίλησε ὁ Κύριος στὸν Μωυσῆ καὶ τοῦ εἶπε· Μίλησε στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ πὲς τους· Ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυναίκα ποὺ ἔκανε μεγάλο τάμα νὰ ἀγνισθεῖ καὶ νὰ ἀφιερῶθει στὸν Κύριο γιὰ ἓνα διάστημα, θὰ μείνει καθαρὸς ἀπὸ κρασί καὶ σίκερα⁶². Δὲν θὰ πιεῖ ξίδι ἀπὸ κρασί καθὼς καὶ ξίδι ἀπὸ σίκερα καὶ ὅσα γίνονται ἀπὸ σταφύλια δὲν θὰ τὰ πιεῖ· δὲν θὰ φάει σταφύλι νωπὸ καθὼς καὶ σταφίδες καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ τάματός του· ὅλα ὅσα γίνονται ἀπὸ τὸ κλῆμα, κρασί ἀπὸ στέμφυλα, ἀκόμα καὶ κουνκούτσι, δὲν θὰ φάει ὅλες τὶς μέρες τοῦ ἀγνισμοῦ του. Δὲν θὰ βάλει ξυράφι στὸ κεφάλι του, ὥσπου νὰ συμπληρωθοῦν οἱ ἡμέρες τοῦ τάματός του

62. Οἶνοπνευματώδες ποτὸ ἀπὸ σιτάρι, κριθάρι ἢ καρποὺς φοινίκων.

σας ηὔξατο Κυρίῳ. Ἅγιος ἔσται τρέφων κόμην, τρίχα κεφαλῆς
 πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς Κυρίῳ. Ἐπὶ πάσῃ ψυχῇ τετελευτη-
 κνία οὐκ εἰσελεύσεται ἐπὶ πατρὶ καὶ μητρὶ, καὶ ἐπ' ἀδελφῶ καὶ ἐπ'
 ἀδελφῇ οὐ μianθήσεται ἐπ' αὐτοῖς, ἀποθανόντων αὐτῶν, ὅτι εὐχῇ
 5 Θεοῦ αὐτοῦ ἐπ' αὐτῶ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ Πάσας τὰς ἡμέρας τῆς
 εὐχῆς αὐτοῦ ἅγιος ἔσται Κυρίῳ. Ἐὰν δέ τις θανάτῳ ἀποθάνῃ ἐπ'
 αὐτῶ ἐξάπινα, παραχρῆμα μianθήσεται ἢ κεφαλὴ εὐχῆς αὐτοῦ·
 καὶ ξυρήσεται τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἢ ἂν ἡμέρα καθαρισθῇ, τῇ ἡμέ-
 ρῃ τῇ ἐβδόμῃ ξυρηθήσεται καὶ τῇ ἡμέρῃ τῇ ὀγδόῃ οἶσει δύο τρυ-
 10 γόνας, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν πρὸς τὸν ἱερέα, ἐπὶ τὰς θύρας
 τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου. Καὶ ποιήσει ὁ ἱερεὺς μίαν περὶ ἁμαρ-
 τίας, καὶ μίαν εἰς ὀλοκαύτωμα· καὶ ἐξιλιάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς
 περὶ ὧν ἡμαρτε περὶ τῆς ψυχῆς, καὶ ἀγιάσει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐν
 ἐκείνῃ τῇ ἡμέρῃ, ἢ ἡγίασε Κυρίῳ, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς, καὶ
 15 προσάξει ἄμνόν ἐνιαύσιον εἰς ὀλοκαύτωμα πλημμελείας. Καὶ αἱ
 ἡμέραι αἱ πρότεροι ἄλογοι ἔσονται, ὅτι ἐμianθή ἢ κεφαλὴ εὐχῆς
 αὐτοῦ».

ΠΑΛΛ. Οὐκ ἄτραχ μὲν τὸ χρησιμώδημα συνιδεῖν, ἥκιστά γε
 μὴν, οὐχὶ τοῦ νόμου λεπτήν παθόντος τὴν δάσανον. Τὸ γὰρ μὴ
 20 ψιλοῦσθαι τὴν τρίχα, μακρὰν δὲ ἀνεῖναι καὶ κατασειέσθαι κόμην,
 οἴνου τε καὶ ὄξους καὶ σταφίδος, καὶ μὴν καὶ γιγάρτων ἀποφοιτῶν,
 ποῖον ἂν ἔχοι λατρείας τρόπον;

ΚΥΡ. Οὐδένα μὲν, ὦ Παλλάδιε, κατὰ γε τὸ ἀληθές, εἴπερ τις
 ὄλως αὐτὸ κατὰ φύσιν ὃ τί ποτέ ἐστίν καταθροῦτο τὸ χρῆμα. Οὐκ
 25 ἀθαύμαστός γε μὴν ὁ τοῦ νόμου σκοπός, τὰ Ἑλλήνων ἔθη μεταχα-
 ράττοντος εὐτέχνως ἐπὶ τὰ προεπωδέστερα, καὶ μετατιθέντος ἀστεί-
 ως εἰς εἰκόνα ζωῆς εὐαγγελικῆς, καὶ τὸ εἰκαῖον εἶναι δοκοῦν. Οὐκ-
 οὔν εἴ τῳ περ εἴη σκοπός ἀφαγνίσασθαι τῷ Θεῷ κατὰ τὴν μεγάλην
 εὐχὴν, τουτέστι κατὰ γε τὸν τῆς ἀνωτάτω πολιτείας τρόπον, καὶ δι-
 30 καιοσύνης ἐντελοῦς ὀρθὴν καὶ ἀμώμητον τρίβον, οἴνου καὶ σικέ-
 ρατος οἰχέσθω μακρὰν, τουτέστι, παντός τοῦ καταμεθύσκεν ἰσχύ-

σὸν Κύριο. Θὰ μείνει ἀγνός, ἀφήνοντας τὰ μαλλιά του σὸ κεφάλι του ὅλες τὶς ἡμέρες τοῦ τάματός του σὸν Κύριο. Δὲν θὰ μπεῖ σὲ σπάτι σὸ ὁποῖο ὑπάρχει νεκρὸ σῶμα, τοῦ πατέρα ἢ τῆς μητέρας του, ἀδελφοῦ ἢ ἀδελφῆς του· δὲν θὰ μολυνθεῖ ἀπὸ αὐτούς, ὅταν αὐτοὶ πεθάνουν, γιατί τὸ τάμα του σὸν Θεὸ βρῖσκεται πάνω σὸ κεφάλι του. "Ὅλες τὶς ἡμέρες τοῦ τάματός του θὰ εἶναι ἀγνός, ἀφιερωμένος σὸν Κύριο. Ἐὰν ὅμως πεθάνει κάποιος ξαφνικὰ μπροστὰ του, ἀμέσως ἢ κεφαλὴ πού ἔχει τὸ τάμα θὰ μολυνθεῖ· γι' αὐτὸ θὰ ξυρίσει τὸ κεφάλι του τὴν ἡμέρα πού μολύνθηκε, καὶ ἡ ἡμέρα αὐτὴ θὰ εἶναι μέρα τοῦ καθαρισμοῦ του· θὰ ξυριστεῖ γιὰ δευτέρη φορὰ τὴν ἑβδόμη ἡμέρα καὶ τὴν ὀγδόη θὰ φέρει δύο τρυγόνια ἢ δύο νεοσοοὺς περιστεριῶν σὸ ἱερέα στὴ θύρα τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου. Ὁ ἱερέας θὰ θυσιάσει τὸ ἓνα πτηνὸ θυσιά γιὰ ἁμαρτία καὶ τὸ ἄλλο θὰ τὸ προσφέρει ὀλακαύτωμα. Θὰ παρακαλέσει γι' αὐτὸν ὁ ἱερέας γιὰ ὅσα ἔχει ἁμαρτήσῃ δλέποντας νεκρὸ καὶ θὰ ἐξαγνίσει καὶ πάλι τὸ κεφάλι του ἐκείνη τὴ μέρα πού ἀφιερώθηκε σὸν Κύριο, γιὰ ὅλες τὶς ἡμέρες τοῦ τάματός του. Στὴ συνέχεια θὰ προσκομίσει ἄμνὸ ἑνὸς χρόνου ὡς ὀλακαύτωμα γιὰ τὴν ἁμαρτία του. Οἱ προηγούμενες ἡμέρες δὲν θὰ ληφθοῦν ὑπόψη, ἐπειδὴ ἡ κεφαλὴ του, πού ἦταν ἀφιερωμένη σὸν Κύριο, ἔχει μολυνθεῖ σὸ μεταξύ διάστημα"⁶⁵.

ΠΑΛΛ. Δὲν λείπει ἡ δυσκολία πρὸς κατανόηση αὐτῆς τῆς χρησιμοδοσίας· ἐλάχιστα μπορῶ νὰ τὴν ἐννοήσω ἂν ὁ νόμος δὲν ὑποβληθεῖ σὲ λεπτομερῆ ἐξέταση. Τί εἶδους δηλαδὴ λατρεία μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ νὰ μὴν ξυρίζει κανεὶς τὰ μαλλιά του, ἀλλὰ νὰ τὰ ἀφήνει μακριὰ νὰ κυματίζουν, νὰ ἀπέχει ἀπὸ κρασί καὶ ξίδι καὶ νὰ μὴν τρώγει σταφίδες ἀκόμα καὶ κουκούτσια σταφιλιῶν;

ΚΥΡ. Ἀληθινὰ, Παλλάδιε, δὲν εἶναι κανενὸς εἶδους λατρεία, ἂν βέβαια ἐξετάσει κανεὶς τὸ πράγμα γενικὰ ὡς πρὸς τὴν οὐσία του. Δὲν εἶναι χωρὶς θαυμασμὸ ὁ σκοπὸς τοῦ νόμου, πού μεταγράφει τὰ ἦθη τῶν ἐθνικῶν μὲ ἀριστοτεχνικὸ τρόπο σὰ πρὸ ὀρθὰ καὶ μεταθέτει μὲ πολὺ ὠραῖο τρόπο σὲ εἰκόνα εὐαγγελικῆς ζωῆς αὐτὸ πού ἀκόμα φαίνεται ἄσκοπο. "Ἄν λοιπὸν ἔχει κάποιος σκοπὸ νὰ ἀφιερωθεῖ σὸν Κύριο μὲ τάμα του μεγάλο, δηλαδὴ μὲ τὸν τρόπο τῆς ὑψηλότετης πολιτείας καὶ τῆς τέλειαις δικαιοσύνης καὶ μὲ τὴν ἀμώμητη ζωὴ, ν' ἀπέχει ἀπὸ κρασί καὶ αἶκερα, δηλαδὴ ἀπὸ κάθετι πού μπορεῖ νὰ προκα-

οντος καὶ καταθολοῦν εἰωθότος ἀπαλλατέτω τὸν νοῦν. Εἶεν δ' ἄν, οἶμαι, ταυτὶ φρόνημα κοσμικόν, γεώδεις ἐπιθυμίαι, μέρμιναι σαρκός, εἰκαῖοι περισπασμοί· ταυτὰ τοι παθόντας τῶν ἱερέων τινὰς λόγος ἐθρήνηι προφητικός, ὡδί πως ἔχων· «⁵ Ὅτι ἱερεὺς καὶ προφήτης ἐξέστησαν διὰ τὸν οἶνον, ἀπὸ τῆς μέθης τοῦ σίκερα». Καὶ μὴν καὶ περὶ ἐτέρων ὁ προφήτης φησὶν· «¹⁰ Ἐκ γὰρ ἀμπέλου Σοδόμων ἡ ἀμπελος αὐτῶν, καὶ ἡ κληματὶς αὐτῶν ἐκ Γομόρρας, ἡ σταφυλὴ αὐτῶν, σταφυλὴ χολῆς, βότρυς πικρίας αὐτῶν, θυμὸς δρακόντων ὁ οἶνος αὐτῶν». Ποτιῖζειν δὲ λέγονται καὶ ἕτεροὶ τινες τὸν πλησίον ἀνατροπὴν θολεράν. Ἐξεύργει δὴ οὖν παντὸς τοῦ καταμεθύσκεν εἰδότος τῶν ἡγιασμένων τὸν νοῦν. Καὶ μὲν τοι καὶ ὄξους ἀμέτοχον εἶναι δεῖν εὖ μάλα φησὶν, ὄξος, οἶμαί που, τὰς παρὰ φύσιν τε καὶ ἐκτετραμμένας ὀνομαῖζων ἡδονάς. Σταφίδος δὲ καὶ γιγάρτων ἀπαγορεύει χρῆσιν, οὐδ' ὅσον εἰπεῖν εἰς ἀρχαῖα λείψανα τῶν ἐν ἡμῖν ἡδονῶν, καθικνεῖσθαι που τὸν νοῦν ἐφιεῖς. Οἶνος μὲν δὴ καὶ πάντα τὰ ἐξ αὐτοῦ διαδέβληνται νόμῳ, ταυτησί, καθάπερ ἐγώμαι, καὶ οὐχ ἑτέρας ἔνεκα τῆς αἰτίας.

Τί δ' ἄν εἴη λοιπὸν καὶ τό γε δὴ χρῆναι μακρὰν τῷ Θεῷ καθεῖναι τὴν κόμην, φέρε δὴ λέγομεν, ἐκεῖνο τῶν ἄλλων προηγορευ-
²⁰ κότες. Ἑλλήνων μὲν γὰρ ἀνούστατοι παῖδες, ταῖς παρὰ φύσιν αὐτοῖς ἐπόμενοι συνηθείαις, καὶ κτηνῶν ἀλόγων διαβιοῦντες δίκτην, ἀνίεσαν κόμην, δαμιονίοις αὐτὴν σκηπτόμενοι τρέφειν καὶ ὁ μὲν τις αὐτὴν νύμφαις ὀρειάσιν, ὁ δεῖνα δὲ αὐτῷ ποταμῷ κατὰ καιροὺς ἀπεκείροντο, καὶ λατρείας ἦν τρόπος τὸ χρῆμα αὐτοῖς. Μω-
²⁵ σῆς γε μὴν ὁ σοφώτατος, μᾶλλον δὲ διὰ Μωσέως ὁ πάνσοφός τε καὶ ἀριστοτέλης Θεός, δυσσαπόνιπτον ἔχουσι τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ πλάνησιν, τὰ ἴσα νομοτεθεῖ, διὰ τῶν ἀρχαίων ἡθῶν τε καὶ τρόπων κατὰ βραχὺ μεθιστάς, εἷς γε τὸ δαίμοσι μὲν οὐκέτι, Θεῷ δὲ τῷ πάντων, ὡς διὰ τύπου καὶ σκιας, ἀνάπτειν τὸ σέβας.
³⁰ Τοιγάρτοι καὶ τοὺς περὶ τῶν θουσιῶν ἐτίθει νόμους, καὶ τὰς δι' αἵματος θυσίας ἀνεθελήτως ἐδέχετο. Καὶ γοῦν ἔφασκεν ἑναργῶς

λέσει μέθη, και νὰ ἔξασφαλίζει τὸ νοῦ του ἀπὸ ὀτιδήποτε μπορεῖ νὰ τὸν θολώσει. Αὐτὰ νομίζω πὺς εἶναι τὸ κοσμικὸ φρόνημα, οἱ γήινες ἐπιθυμίαι, οἱ σαρκικὲς μέριμναι, οἱ μάταιοι περισπασμοί. Αὐτὰ ἔχοντας πάθει μερικοὶ ἱερεῖς, τοὺς θρηνοῦσε ὁ προφητικὸς λόγος μὲ αὐτὰ τὰ λόγια· «Ὁ ἱερέας καὶ ὁ προφήτης κυριεύθησαν ἀπὸ παραφροσύνη ἔξαιτίας τοῦ κρασιοῦ καὶ τῆς μέθης ἀπὸ τὰ σίκερα»⁶⁶. Ἄλλὰ ὁ προφήτης μιλάει καὶ γιὰ ἄλλους· «Τὸ ἄμπελν τους εἶναι ἀπὸ τὰ ἀμπέλια τῶν Σοδόμων, τὰ κλήματα τους ἀπὸ τὰ Γόμορρα, τὸ σταφύλι τους εἶναι σταφύλι χολῆς, τὰ τσαμπιά τοῦ ἀμπελιοῦ τοὺς στάζουν πικρία, καὶ τὸ κρασί τους σὰν θυμὸς δρακόντων»⁶⁶. Καὶ κάποιοι ἄλλοι λέγεται ὅτι ποτίζουν τὸν πλησίον τους μὲ θολὸ κρασί⁶⁶. Ἐμποδίζει λοιπὸν ἀπὸ κάθε τι ποὺ μεθάει τὸ νοῦ τῶν ἀφιερωμένων στὸν Θεό. Λέγει ἐπίσης μὲ σαφήνεια ὅτι πρέπει νὰ μένει ἀμέτοχος ξιδιοῦ, ὀνομάζοντας ξίδι, νομίζω, τὶς παρὰ φύση ἰσοδυνές, ποὺ ἔχουν ἔκτραπει. Ἀπαγορεύει ἐπίσης τὴν χρῆση τῆς σταφίδας καὶ τῶν κουκουτσιῶν· δὲν ἐπιτρέπει δηλαδὴ, ὅπως θὰ λέγαμε, τὸ νοῦ νὰ φτάνει σὲ παλαιὰ ἀπομεινάρια τῶν ἡδονῶν ποὺ ὑπάρχουν μέσα μας. Τὸ κρασί καὶ ὅλα ὅσα προέρχονται ἀπὸ αὐτὸ κατηγοροῦνται ἀπὸ τὸ νόμο γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ λόγο, ὅμως ἐγὼ νομίζω, καὶ ὄχι γιὰ ἄλλη αἰτία.

Τί θὰ μπορούσε τώρα νὰ δηλώσει, τὸ ὅτι ἔπρεπε ν' ἀφήνει κανεὶς μακριὰ τὰ μαλλιά του γιὰ τὸν Θεό, ἔμπρὸς ἄς μιλήσουμε γι' αὐτό, μιλώντας πρῶτα ἀπὸ τὰ ἄλλα γι' αὐτό. Οἱ ἀνοητότατοι ἔθνικοί, ἀκολουθώντας τὶς παρὰ φύση συνήθειαι καὶ ζώντας σὰν τὰ ἄλογα ζῶα, ἄφηναν τὰ μαλλιά τους, προφασιζόμενοι ὅτι τὰ τρέφουν γιὰ χάρη τῶν δαιμονίων, καὶ τὰ κούρευαν κατὰ διαστήματα ὁ ἕνας γιὰ τὶς ὀρειάδες νύμφαι, καὶ ὁ ἄλλος γιὰ τὸν ποταμό· τὸ πράγμα αὐτὸ ἦταν ἕνας τρόπος λατρείας γι' αὐτούς. Ὁ σοφώτατος ὅμως Μωυσῆς, ἢ καλύτερα ὁ μέσω τοῦ Μωυσῆ πάνσοφος καὶ ἀριστοτέχνης Θεός, ἐπειδὴ οἱ Ἰσραηλίται δὲν μπορούσαν νὰ θγάουν ἀπὸ τὸ νοῦ τους τὴν πλάνη τους στὴν Αἴγυπτο, νομοθέτησε τὰ ἴδια, ἐλάχιστα μετακινούμενος ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα ἤθη καὶ τοὺς ἀρχαίους τρόπους, διεγείροντας τὸν σεβασμὸ ὄχι πὰ πρὸς τοὺς δαίμονες, ἀλλὰ πρὸς τὸν Θεὸ τῶν ὄλων μέσα ἀπὸ τύπους καὶ σκῆς. Γι' αὐτὸ καὶ ὄριξε νόμους γιὰ τὶς θυσίαι καὶ δεχόταν χωρὶς νὰ θέλει τὶς αἱματηρῆς θυσίαι. Καὶ πράγματα φώ-

66. Ἄββακ. 2, 15.

διὰ φωνῆς Ἑσραίου, «Τίς γάρ ἐξεξήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν;». Οὐκοῦν συνήθεια μὲν ἀλογωτάτη παρ' Ἑλλησιν ἦν, διδάσκει δὲ τὰ ἀμείνω καὶ καταρρυθμίζει λόγῳ πρὸς τὸ εὖ ἔχον ὁ νόμος καὶ τὸ εἰκαῖον εἶναι δοκοῦν. Βούλει δέ, ὡς ἐν, καὶ τὰ ἐφ' ἐκάστῳ
5 λέγωμεν;

ΠΑΛΛ. Μάλιστα γε.

ΚΥΡ. Ἡ οὐκ οἶσθα, μεμνήσομαι γάρ, εἰς νοῦ τύπον ὁ λόγος ἐτίθει τὴν κεφαλὴν, ὡς ἐνδιαίτημα νοῦ; Δέχεται γὰρ οὕτως ἡ θεόπνευστος Γραφή.

10 ΠΑΛΛ. Σύμφημι τί οὖν τοῦτό γε;

ΚΥΡ. Ὅτι τρίχες μὲν καρποὶ κεφαλῆς καὶ ἐμφύτων βλαστημάτων ἀνίσχουσι δίχην ἔννοιαί γε μὴν καὶ τὰ ἐκ νοῦ πάντα, καρπὸς ἂν εἶεν αὐτῷ νοῦ, κίον ἡμῖν ἀναδρῦουσαι, καὶ οἰονείτως αὐτῶ καλῆ τε καὶ εὐανθῆς ἐμπρέπουσα κόμη. Χρῆ τοιγαροῦν ἡμᾶς, σὺ γυμνὸν
15 καὶ ἐψιλωμένον ἐννοιῶν ἀγαθῶν ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν τὸν νοῦν, ἀλλ' οἶονεὶ θρύοντα καὶ κομῶντα Θεῶ τὴν ὀτιοῦν τῶν ἀρίστων εἰδησιν ἀκριβοῆ, δι' ἧς καὶ αὐτὸ τὸ θεῖον, ὃ τί ποτέ ἐστι, περιεργάσεται κάλλος, καὶ περιαθρήσει λαμπρῶς τὰ ὡς ἐν βάθει κεκρυμμένα, καὶ τοὺς τῆς ἄγαν ὀρθότητος καταπλουτήσει λόγους, ὡς ἀνυπαίτιον
20 παντελῶς τὴν ἐπὶ Θεῶ δύνασθαι γινῶσιν ἐλεῖν, καὶ ἀπλανεστάτην ἰέναι τρίβον, τὴν ἐφ' ἅπασιν λέγω τοῖς τεθνασμασμένοις Ἡ οὐκ εἰς λῆξιν ἐπαίνου παντός διαίτην ἤδη πως τόν γε τοιοῦτον ἐρεῖς;

ΠΑΛΛ. Καὶ μάλα.

ΚΥΡ. Τί δέ; οὐχὶ τὸ ξυραῖσθαι καὶ καταψιλοῦσθαι τὴν κεφα-
25 λὴν τεμονομένης ἐν χρωῖ (χρωτί) τῆς τριχός, ἀτιμίας ὑπόληψιν ἐργάσαιτ' ἂν, οἷσπερ ἂν ὄλωσ συμβαίνοι τυχόν, ἰέναι;

ΠΑΛΛ. Συνίημι.

ΚΥΡ. Εἰ γὰρ Θεοῦ λέγοντος πρὸς τὴν τῶν Ἰουδαίων μητέρα, φημί δὲ τὴν Ἱερουσαλήμ, «Ξύρησαι καὶ κεῖρε ἐπὶ τὰ τέκνα τὰ τρυ-
30 φερά σου. Ἐμπλάτννον τὴν χηρείαν σου ὡς ἀετός, ὅτι ἡ χμαλωτεύθησαν ἀπὸ σοῦ» ὑβρίστρια γὰρ καὶ ἀτομοποιὸς ἡ ξύρησις, καὶ τοῖς πενθοῦσι πρηνωδεσιτάτη.

67. Ἦσ. 1, 12.

68. Ἰσως ξυρεία, ὅπως διάβασε ὁ Ἱερώνυμος καὶ ὁ Migne. 68. Μιχ. 1, 16.

ναζε καθαρά μὲ τὸ στόμα τοῦ Ἰησοῦ: «Ποιὸς ζήτησε αὐτὰ τὰ πράγματα ἀπὸ τὰ χέρια σας;»⁶⁷. Ἦταν λοιπὸν συνήθεια παράλογη τῶν ἐθνικῶν, ἐνῶ ὁ νόμος διδάσκει τὰ καλύτερα καὶ ρυθμίζει πρὸς τὸ ὀρθὸ ἀκόμα κι αὐτὸ πού φαίνεται ἄσκοπο. Θέλεις νὰ μιλήσουμε, ὅσο μᾶς εἶναι δυνατόν, καὶ γιὰ τὸ καθένα ξεχωριστά;

ΠΑΛΛ. Καὶ πάρα πολὺ βέβαια.

ΚΥΡ. Ἦ δὲν γνωρίζεις, θὰ σοῦ τὸ ὑπενθυμίσω, ὅτι ὁ λόγος ἔθετε στὴ θέση τοῦ νοῦ τὸ κεφάλι, ἐπειδὴ εἶναι ἡ κατοικία τοῦ νοῦ; Γιατὶ ἔτσι τὸ δέχεται ἡ θεόπνευστη Γραφή.

ΠΑΛΛ. Συμφωνῶ ἀλλὰ τί σημαίνει αὐτό;

ΚΥΡ. Ὅτι οἱ τριχες εἶναι καρποὶ τῆς κεφαλῆς καὶ φυτρώνουν σὰν ἔμφυτοι σπόροι. Οἱ σκέψεις πάλι καὶ ὅλα τὰ νοήματα θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι καρπὸς τοῦ νοῦ, πού ἀναβλύζουν γιὰ μᾶς τὸ νόμο καὶ εἶναι γι' αὐτὸν κατὰ κάποιον τρόπο ἡ πλούσια καὶ εὐπρεπῆς κόμη. Πρέπει λοιπὸν ἐμεῖς νὰ μὴν ἔχομε τὸ νοῦ γυμνὸ καὶ ἄδειο ἀπὸ ἀγαθὲς σκέψεις, ἀλλὰ νὰ ἀναβλύζει καὶ νάχει σὰν πλούσια κόμη γιὰ τὸν Θεὸ τὴν ἀκριβῆ γνώση γιὰ ὅποιοδήποτε ἀπὸ τὰ ἄριστα, μὲ τὴν ὁποία γνώση θὰ πλησιάσει τὸ ἴδιο τὸ θεῖο κάλλος γιὰ νὰ δεῖ, τί τέλος πάντων εἶναι αὐτό, θὰ ἀντικρῦσει λαμπρὰ ὅσα εἶναι κρυμμένα στὸ βάθος, καὶ θὰ γεμίσει ἀπὸ τὸν πλοῦτο τῶν λόγων τῆς ἀπόλυτης ὀρθότητος, ὥστε νὰ μπορέσει ν' ἀποκτήσει τελείως ἀμεμπτη τὴ γνώση γιὰ τὸν Θεὸ καὶ νὰ βαδίσει τὸν ἀσφαλέςτατο δρόμο, ἐννοῶ αὐτὸν πού ὀδηγεῖ σ' ὅλα τὰ θαυμαστά. Ἦ θὰ πεῖς πὼς δὲν ὑψώνεται πιά αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος στὴν κορυφὴ ὅλων τῶν ἐπαίνων;

ΠΑΛΛ. Καὶ βέβαια ὑψώνεται.

ΚΥΡ. Τί πάλι; τὸ ξύρισμα καὶ ἡ ἀπογύμνωση τοῦ κεφαλοῦ μὲ βαθὺ κούρεμα δὲν θὰ προκαλέσει, σὲ ὅσους τυχὸν συμβεῖ, ὑποψία ἀτιμίας;

ΠΑΛΛ. Συμφωνῶ.

ΚΥΡ. Εἶναι ἀτιμωτική, ἀφοῦ ὁ Θεὸς λέγει στὴ μητέρα τῶν Ἰουδαίων, κι ἐννοῶ τὴν Ἱερουσαλήμ: «Κούρεψε τὰ μαλλιά σου γιὰ τὰ τρυφερὰ παιδιὰ σου πού ἔχασες. Ἄπλωσε τὴ χηρεία σου⁶⁸, ὅπως ὁ ἀετὸς τὰ φτερά του, γιατί αἰχμαλώτισαν καὶ ὀδήγησαν μακριὰ τὰ παιδιὰ σου»⁷⁰. Εἶναι λοιπὸν προσβλητικὸ καὶ ἀτιμωτικὸ τὸ ξύρισμα, καὶ ἀρμόζει πολὺ σὲ ὅσους πενθοῦν.

ΠΑΛΛ. *Εὐ ἔφη.*

ΚΥΡ. *Γυμνὸς οὖν ἄρα καὶ ἀτμώτατος νοῦς, καὶ αἰσχρῆς ἔμ-
πλεως οὐκ ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὰ δι' ὧν θαυμάζεται. Εἶεν δ' ἂν ἐν τού-
τοις καὶ μάλα εἰκότως οἷ τε ὀλιγογνώμονες καὶ παρεφθαρμένην
5 ἔχοντες ἐπὶ Θεῷ τὴν δόξαν, ὡς λίθοις προσκυνεῖν, ἤγουν ἀσυνέτως
ἀποτολμᾶν ἀπονέμειν τῇ κτίσει τὸ σέβας, παρὰ τὸν κτίστην καὶ
ποιητὴν, καὶ τὰ εἰσάπαν διεστραμμένα φρονεῖν τε καὶ λέγειν, καὶ
τὴν μὲν ἀληθῆ καὶ ἀμώμητον ἀποσεῖσθαι πίστιν, ἐπιθρώσκειν δὲ
μᾶλλον, οἷς ἂν ἐξ ἡλιθιότητος παραφθέγγαιτό τις, διάτοι τὸν νοῦν
10 ἀγαθοῖς οὐκ ἔχειν κατακομῶντα λογιμοῖς.*

ΠΑΛΛ. Ἄριστα ἔφη.

ΚΥΡ. Ἔστω δὴ οὖν τοῖς εἰς ὀρθότητα λογιμοῖς μεμεστωμέ-
νο:, ὁ νοῦς, καὶ ἐννοιῶν εὐρήμασι τοῖς εἰς πᾶν ὀτιοῦν τῶν τεθau-
μασμένων, οἷά τινη κόμη κατεστεμμένος. Ἐμφρων γὰρ ὁ τοιοῦτός
15 ἔστιν ὅτι μάλιστα γε, καὶ ἐπιτηδείως ἔχων εἷς γε τὸ χρῆναι λοιπὸν
τὸν ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως εἰσοικίσασθαι φωτισμόν. Εὐφυνᾶ δὲ
οὕτω καὶ ἀπόλεκτον ἐξησκηκότα ζωὴν, τὸν κῆ τοιῷδε διαπρεπῆ,
παντὸς τοῦ καταμαίνειν πεφυκός οἴχεσθαι μακρὰν τὸ θεῖον
ἡμῖν ἐπιτάττει χρησιμώδημα, καὶ σαρκικῶν μὲν ἔργων ἀποχωρεῖν,
20 τὰ δὲ ὅσα βλέπει πρὸς νέκρωσιν καὶ φθοράν, ὡς ἀπωτάτω ρίπτειν.
Τοιγάρτοι μὴ χρῆναι τοῖς τεθνεῶσιν ἐπιφοιτᾶν, μήτε μὴν ἐπὶ νε-
κρῷ καταμαίνεσθαι φιλεῖν, τοῦτό που πάντως ἡμῖν ὑπαινίττεται.
Ἐξεῖργει δὲ τοῦ τοιοῦδε παντελῶς ὁ νόμος, καὶ τῆς εἰς γονέας αἰ-
δοῦς ἄμεινον τιθεῖς τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν. «Ἐπὶ πατρὶ» γὰρ φησι,
25 «καὶ ἐπὶ μητρὶ οὐκ εἰσελεύσεται». Κατορθουμένης γὰρ ἀρετῆς, ἐρ-
ρέτω φιλοσαρκία, τῆς ἐξ αἵματος οἰκειότητος ἐν λόγῳ τῷ προὔ-
χοντι καὶ ἀμείνονι ἔστω Θεός. Τοῦτό τοι καὶ αὐτὸς ἔφασκεν ὁ
Χριστός «Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξι-
ος, καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Καὶ
30 ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ
ἔστι μου ἄξιος». Ὅτι δὲ τὰ Θεοῦ, τῆς εἰς γονέας αἰδοῦς ἐν ἀμείνο-

71. Ἄριθμ. 6, 7.

72. Ματθ. 10, 37-38.

ΠΑΛΛ. Σωστά τὸ εἶπες.

ΚΥΡ. Ἦρα λοιπὸν εἶναι γυμνὸς καὶ ἀτιμος ὁ νοῦς καὶ γεμάτος ἀπὸ ντροπῆ ὅταν δὲν ἔχει αὐτὰ γιὰ τὰ ὁποῖα θαυμάζεται. Σ' αὐτοὺς θὰ μπορούσαν νὰ συγκαταλέγονται, καὶ πολὺ εὐλογα, οἱ στενόμυαλοι καὶ ὅσοι ἔχουν ἐσφαλμένη ἰδέα γιὰ τὸν Θεὸ, καὶ γι' αὐτὸ προσκυνοῦν πέτρες, ἀποτολμοῦν δηλαδὴ ἀνόητα ν' ἀπονέμουν σεβασμὸ στὴν κτίση, παρὰ στὸν κτίστη καὶ δημιουργό, καὶ νὰ φρονεῖ καὶ νὰ λέγει τὰ ἐντελῶς διεστραμμένα, καὶ νὰ ἀρνεῖται βέβαια τὴν ἀληθινὴ καὶ ἀμώμητη πίστη, νὰ σπεύδει ὅμως σ' ἐκεῖνα μᾶλλον ποὺ ἀπὸ ἡλιθιότητα θὰ μπορούσε νὰ παραιδιάξει κάποιος, ἐπειδὴ ὁ νοῦς του δὲν εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἀγαθοὺς λογισμοὺς σὰν τὸ κεφάλι μὲ τὰ πλούσια μαλλιά.

ΠΑΛΛ. Μίλησες πολὺ ὠραῖα.

ΚΥΡ. Ἦς εἶναι λοιπὸν ὁ νοῦς μας γεμάτος ἀπὸ ἕρθους λογισμοὺς καὶ στεφανωμένος, σὰν μὲ πλούσια μαλλιά, ἀπὸ θαυμαστὲς ἀπὸ κάθε ἄποψη ἐπινοήσεις. Γιατὶ αὐτὸς ὁ νοῦς εἶναι σὲ μέγιστο βαθμὸ γεμάτος ἀπὸ φρόνηση καὶ εἶναι κατάλληλος νὰ ἐγκαταστήσει μέσα του μὲ τὴν πίστη τὸ φωτισμὸ τοῦ Χριστοῦ. Κι ἀφοῦ ἔχει ζήσει τέτοια γνήσια καὶ ξεχωριστὴ ζωὴ αὐτὸς ποὺ ἔχει αὐτὸν τὸν διαπρεπῆ νοῦ, μᾶς προστάζει ἡ θεία ἐντολὴ ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ ὅ,τι μπορεῖ νὰ τὸν μολύνει, ν' ἀποφεύγει τὰ σαρκικὰ ἔργα καὶ ν' ἀπορρίπτει ὅσο μπορεῖ πιὸ μακριὰ ὅσα ὀδηγοῦν στὴ νέκρωση καὶ τὴ φθορά. Γιατί, τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ πλησιάζει σὲ νεκροὺς, οὔτε νὰ θέλει νὰ μολύνονται ἀπὸ νεκρό, αὐτὸ ὁπωσδήποτε μᾶς ὑπαινίσσεται. Ἀπὸ αὐτὸ μᾶς ἐμποδίζει τελειῶς ὁ νόμος, τοποθετώντας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πιὸ πάνω ἀπὸ τὸ σεβασμὸ πρὸς τοὺς γονεῖς. Γιατὶ λέγει· «Δὲν θὰ μπεῖ στὸ σπίτι μέσα στὸ ὁποῖο εἶναι νεκρὸς ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα του»⁷¹. Γιὰ νὰ κατορθωθεῖ ἡ ἀρετὴ, ἃς λείψει ἡ ἀγάπη τῆς σάρκας, καὶ ἔναντι τῆς ἐξ αἵματος συγγένειας, στὸν πρώτο καὶ ἀνώτερο βαθμὸ ἃς εἶναι ὁ Θεός. Αὐτὸ βέβαια ἔλεγε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. «Ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα τοῦ περισσότερο ἀπὸ ἐμένα, δὲν εἶναι ἄξιος γιὰ μαθητῆς μου. Κι ὅποιος ἀγαπᾷ τὸ υἱὸ ἢ τὴν θυγατέρα τοῦ περισσότερο ἀπὸ ἐμένα, δὲν εἶναι ἄξιος γιὰ μαθητῆς μου. Κι ὅποιος δὲν παίρνει τὸ σταυρὸ του καὶ δὲν μὲ ἀκολουθεῖ, δὲν εἶναι ἄξιος γιὰ μαθητῆς μου»⁷². Ὅτι βέβαια τὰ καθήκοντα πρὸς τὸν Θεὸ

σι, καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν ὁ Σωτὴρ. Προσῆι μὲν γάρ τις τῶν ἤδη τελούντων ἐν μαθηταῖς, λέγων· «Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου». Ὁ δέ, «Ἀκολουθεῖ μοι», φησί, «καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάπτειν τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς»· νεκροὺς, οἶμαι, λέγων τοὺς τὰς ἐν κόσμῳ φρονεῖν ἐλομένους, καὶ τῶν τῆς νεκρότητος ἔργων οὐκ ἀπεσχημένους.

ΠΑΛΛ. Ὡδε ἔχει.

ΚΥΡ. Τρόπος μὲν γὰρ δὴ πολιτείας τῆς πανάγνου καὶ ἐξηρημένης οὐτοσί, κατὰ τὸν νόμον, μᾶλλον δὲ ὡς ἐν πνεύματί τε καὶ
10 ἀληθείᾳ· σκιὰ γὰρ ὁ νόμος. Ἄλλ' εἰ γένοιτο, φησὶν, ἐπὶ νεκρῷ καταμιανεῖναι ποτε τὸν ἡγιασμένον, ἀποκειρέσθω δὴ ποτε καὶ ψιλοῦσθω τὴν κεφαλὴν, ἀνίερον ἔχων ἤδη πως τὴν κόμην. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ οἶσι ζευγος τρυγόνων· ἡ δὺο νεοσσοὺς περιστερῶν. Προσκομιζέτω δέ, φησί, καὶ ἄμνον ἐνιαύσιον καὶ αἱ ἡμέραι
15 αἱ πρῶται ἄλογοι ἔσονται, ὅτι ἐμιάνη ἡ κεφαλὴ εὐχῆς αὐτοῦ. Εἰ γὰρ γένοιτο τὸν ἡγιασμένον καταρραθυμῆσαι τοῦ πρέποντος, καὶ τοῖς εἰς νεκρότητα καταμιανεῖναι τρόποις, ἀπονενευκότα πρὸς τὰς σαρκός, ἔψεται πον πάντως αὐτῷ τὸ ἀπεμπωλῆσαι δεῖν τῆς πανάγνου πολιτείας τὰ ἀνήματα, καὶ ἀτμιστάτην ὥσπερ ἐργάσε-
20 ται τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν. Ὑπαινίττεται γὰρ τι τοιοῦτον ἡ ξύρησις. Εἰκῆ δὲ πεπονηκῶς τὸν παρωχηκότα χρόνον, τὴν τῶν ἰδρωτῶν θρηνησεὶ ζημίαν. Τοῦτο γάρ, οἶμαι, ἐστὶ τό, Αἱ ἡμέραι αἱ πρῶται ἄλογοι ἔσονται. Τοιοῦτόν τί φησι καὶ διὰ φωνῆς Ἐξεχρήλ· «Δικαιοσύνη δικαίου οὐ μὴ ἐξέλῃται αὐτόν, ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ἀμάρτη, καὶ ἀνο-
25 μία ἀνόμου οὐ μὴ κακώσῃ αὐτόν, ἢ ἂν ἡμέρᾳ ἀποστρέψῃ ἀπὸ τῆς ἀνομίας αὐτοῦ». Οὐκοῦν εἰ γένοιτο μεταξὺ καταμιανεσθαι πως τοὺς ἡγιασμένους, ζημίαν μὲν ὑποστήσονται τῶν ἤδη προσειργασμένων, οὐ μὴν δυοδιάφυκτον τὴν ἐντεῦθεν νοσοῦσι ζημίαν διασηχονται γὰρ ἐν Χριστῷ, καθάπερ ἐν τάξει τρυγόνος καὶ περι-
30 στεράς, ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσάγοντος τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, καὶ ὡς ἄμνου καταθνομένου καὶ δικαιούντος ἡμᾶς τῷ θανάτῳ τῆς ἰδίας

εἶναι σὲ ἀνώτερο βαθμὸν ἀπὸ τὸ σεβασμὸν τῶν γονέων, μᾶς τὸ δίδαξε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σωτῆρας. "Ὅταν δηλαδὴ τὸν πλησίασε κάποιος ποὺ ἦταν ἤδη ἕνας ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του, καὶ τοῦ εἶπε, «Κύριε, δώσε μου ἀδεια νὰ πάω γιὰ νὰ θάψω τὸν πατέρα μου», ἐκεῖνος τοῦ εἶπε: «'Ακολούθαμε καὶ ἀφησε τοὺς νεκροὺς νὰ θάβουν τοὺς νεκροὺς τους»⁷³. Νεκροὺς, νομίζω, λέγει αὐτοὺς ποὺ προτιμοῦν νὰ ἔχουν φρόνημα κοσμικὸ καὶ δὲν ἔχουν ξεκολλήσει ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς νεκρότητας.

ΠΑΛΛ. Ἔτσι εἶναι.

ΚΥΡ. Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ τρόπος τῆς πάναγνης καὶ ὑψηλῆς ζωῆς, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο, ἢ μάλλον ζωῆς πνευματικῆς καὶ ἀληθινῆς γιατί ὁ νόμος εἶναι σκιά. Ἄλλὰ ἂν συμβεῖ, λέγει, νὰ μολυνθεῖ κάποτε ἀπὸ πλησίασμα σὲ νεκρὸ ὅποιος ἔχει δεχθεῖ τὸν ἁγιασμό, νὰ κουρέψει τότε καὶ νὰ ξυρίσει τὸ κεφάλι του, ἐπειδὴ εἶναι πιά ἀκάθαρτα κι ἀνέρα τὰ μαλλιά του. Καὶ τὴν ὀγδόη ἡμέρα θὰ φέρει ἕνα ζευγάρι τρυγόνια ἢ δυὸ μικρὰ περιστεριῶν. Νὰ προσκομίσει, λέγει, καὶ ἀρνὶ χρονιάτικο· οἱ προηγούμενες βέβαια ἡμέρες δὲν θὰ ὑπολογισθοῦν, ἐπειδὴ μολύνθηκε τὸ κεφάλι του ποὺ ἦταν ἀφιερωμένο στὸν Κύριο. "Ἄν δηλαδὴ συμβεῖ αὐτὸς ποὺ ἔχει ἀφιερωθεῖ στὸν Κύριο νὰ δείξει μεγάλη ραθυμία σχετικὰ μὲ αὐτὸ ποὺ πρέπει, καὶ νὰ μολυνθεῖ ἀπὸ ἔργα νεκρά, ἀποκλίνοντας σὲ ἐπιθυμίες τῆς σάρκας, θὰ ἐπακολουθήσει ὅπωςδήποτε ἡ ἀπεμπόληση τῶν ἐπαίνων τῆς πάναγνης πολιτείας, καὶ θὰ προσάψει μεγάλη ἀτιμία στὴν κεφαλὴ του. Γιατὶ τὸ ξύρισμα ὑπαινίσσεται κάτι τέτοιο. "Ἐχοντας κοπιάσει ἄσκοπα τὸν περασμένο καιρὸ, θὰ θρηνήσει τοὺς χαμένους κόπους του. Γιατὶ αὐτὸ, νομίζω, σημαίνει τό, «Οἱ προηγούμενες ἡμέρες δὲν θὰ ὑπολογισθοῦν». Κάτι τέτοιο λέγει καὶ μὲ τὸ στόμα τοῦ Ἰεζεκιήλ: «Τὰ δίκαια ἔργα τοῦ δίκαιου ἀνθρώπου δὲν θὰ τὸν σώσουν τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ ἁμαρτήσῃ, καὶ ἡ ἀνομία τοῦ ἀνομοῦ δὲν θὰ τὸν βλάψῃ τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ ἀποστραφεῖ ἀπὸ τὴν ἀνομία του»⁷⁴. "Ἄν λοιπὸν συμβεῖ στὸ ἐνδιάμεσο οἱ ἀφιερωμένοι νὰ μολυνθοῦν, θὰ ζημωθοῦν σχετικὰ μὲ αὐτὰ ποὺ ἔχουν κάνει προηγουμένως, ἀλλὰ ἡ ζημία αὐτὴ δὲν εἶναι ἀνεπανόρθωτη. Γιατὶ καθαρίζονται ποσειρόμενοι στὸν Χριστό, ὅπως ἡ τρυγὸνα καὶ τὸ περιστέρι, ἀφοῦ γιὰ χάρη μας προσφέρει τὸν ἑαυτὸ του στὸν Θεὸ καὶ Πατέρα καὶ σὰν ἀμνὸς θυσιάζεται καὶ σώζει ἡμᾶς

74. Ἰεζ. 33, 12.

σαρκός. Ταύτη τοι προστέταχε τὸν τὴν ξύρησιν ὑπομείναντα θυσίας προσάγειν ἐν τύπῳ Χριστοῦ, τοῦ δικαιοῦντος τὸν ἀσεβῆ καιρωννύντος τὸ ἀσθενές, καὶ ἀνιστάντος τὸ πεπτωκός, καὶ ἐπιστρέφοντος τὸ πλανώμενον, καὶ ἀπονίζοντος τὸ μεμολυσμένον

5 ΠΑΛΛ. Ἄριστα ἔφησ.

ΚΥΡ. Οἶμαι δ' ἔγωγε, μικρὸν ἐνιέντας τοῖς προκειμένοις τὸν νοῦν, καὶ ἕτερον ἡμᾶς δύνασθαι καταθρῆσαι βάθος λεπτῶν τε καὶ κεκρυμμένων ἐννοιῶν. Παραθήγει γὰρ εἰς γε δὴ τοῦτο ἡμᾶς οὐκ ἀπεριοσκέπτως ὁ νόμος, περὶ τοῦ τὴν τρίχα τρέφοντος Θεῶ· «Ἐὰν
10 δὲ ἀποθάνῃ ἐξάπινα, παραχρῆμα μιανθήσεται ἡ κεφαλὴ εὐχῆς αὐτοῦ, καὶ ξυρήσεται τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἢ ἂν ἡμέρα καθαρισθῆ, τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ξυρηθήσεται, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ οἶσει δύο τριγόνας, ἢ δύο νεοσσαῦς περισσότερῶν πρὸς τὸν ἱερέα. Καὶ ἀγιάσει», φησί, «τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ». Προσάγειν δὲ
15 καὶ ἐνιαύσιον ἄμνον ἐπετάττετο.

ΠΑΛΛ. Ἐπαπορήσειε δ' ἂν εἰκότως ὁ χριστομαθής, τί δ' ἂν εἶη λοιπὸν τὸ αἶνιγμα, καὶ πρὸς τί βλέπει μαθητιῶντι φράσσειν.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν ἐρῶ μὲν, ὡς ἐνι· σὺ δὲ δὴ αὖ, εἴ τι παρεκθέομι τῆς ὁδοῦ συγγνώμων ἔσο· δορυμὲν γὰρ ὁ λόγος καὶ ἄμυδρον τὸ
20 αἶνιγμα.

ΠΑΛΛ. Σύμφημι.

ΚΥΡ. Ἀνατυπούσης ἡμῖν, ὦ Παλλάδιε, τῆς τοῦ σώματος κεφαλῆς, ὡς ἐφ' ἐαντῆ, τὸν νοῦν ὧδε γὰρ ἐδόκει τῷ θεῷ τε καὶ ἱερῷ Γράμματι· τὰς ἐξ αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ φνυκῶς ἀνισχοῦσας ἐννοί-
25 ας, δι' ὧν εἰς εἶδησιν τὴν ἐφ' ὅτῳ οὖν τῶν ὄντων χειραγωγούμεθα, θριξί τε καὶ κόμαις παρεικάζομεν. Ταυτί γὰρ ἡμῖν τὰ ἐκ κεφαλῆς ἀναδρόντα.

ΠΑΛΛ. Μεμνήσομαι.

ΚΥΡ. Ἀκείρεκότης οὖν ἄρα καὶ ἐν ἡμῖν οἰονείτως ὁ νοῦς,
30 καὶ Θεῶ κατάκομος, ἐννοιῶν ὑπάρχων ἐπίμεστος ἀγαθῶν. Γυμνός δὲ δὴ αὖ καὶ ἐψιλωμένος καὶ ἀτιμώτατον φαλάκρωμα νο-

μέ τὸ θάνατο τοῦ σώματός του. Γι' αὐτὸ πρόσταξε, ὅποιος ἔκανε τὸ ξυρίσμα, νὰ προσφέρει θυσίες σύμφωνα με τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ, πὺν σώζει τὸν ἀσεβή, πὺν δυναμώνει τὸν ἀδύνατο, πὺν σηκώνει ἐκεῖνον πὺν ἔπεσε, πὺν ἐπιστρέφει τὸν πλανημένο καὶ καθαίρει τὸν μολυσμένο.

ΠΑΛΛ. Μίλησες ἄριστα.

ΚΥΡ. Ἐγὼ βέβαια νομίζω, πὺς ἂν ἐμβαθύνουμε λίγο στὸ νόημα αὐτῶν πὺν λέμε, θὰ μπορῆσομε νὰ διαπιστώσομε καὶ ἄλλο βάθος λεπτῶν καὶ κρυμμένων νοσημάτων. Μᾶς παρακινεῖ βέβαια σ' αὐτὸ ὄχι ἀπερίσκεπτα ὁ νόμος σχετικὰ μ' αὐτὸν πὺν τρέφει μαλλιά γιὰ χάρη τοῦ Θεοῦ· «Ἄν πεθάνει ξαφνικά, θὰ μολυνθεῖ ἀμέσως ἢ κεφαλὴ αὐτοῦ πὺν ἔκανε τὸ τᾶξιμο, καὶ γι' αὐτὸ θὰ κουρέψει τὰ μαλλιά του τὴν ἡμέρα πὺν θὰ μολυνθεῖ καὶ θὰ καθαρισεῖ· θὰ ξυρίσει τὸ κεφάλι του τὴν ἡμέρα πὺν θὰ καθαρισεῖ, θὰ τὸ ξυρίσει ὁμως γιὰ δευτέρη φορὰ καὶ τὴν ἐβδόμη ἡμέρα, καὶ τὴν ὄγδῃ θὰ προσκομίσει στὸν ἱερέα δύο τρυγόνια ἢ δύο μικρὰ περιστρειωῶν. Καὶ ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα», λέγει, «θὰ ἀφιερῶσει πάλι τὴν κεφαλὴ του στὸν Κύριο»⁷⁵. Ἐπίσης πρόσταξε νὰ προσκομίζουσι καὶ ἄρνι χρονιάτικο.

ΠΑΛΛ. Θὰ διατυπῶσει εὐλογη ἀπορία, ὅποιος θέλει νὰ μάθει τὰ σχετικὰ με τὸν Χριστό, τί σημαίνει αὐτὸ τὸ αἶνγμα. Πῆς λοιπὸν, σὲ παρακαλῶ, σ' αὐτὸν πὺν θέλει νὰ μάθει, σὲ τί ἀποβλέπει αὐτό.

ΚΥΡ. Θὰ σοῦ πῶ λοιπὸν, ὅσο μοῦ εἶναι δυνατόν. Ἐσὺ πάλι, ὅταν ξεφεύγω κάπως ἀπὸ τὸ δρόμο μου, νὰ με συγχωρεῖς. Γιατὶ ὁ λόγος εἶναι πολὺ δύσκολος καὶ τὸ αἶνγμα σκοτεινὸ.

ΠΑΛΛ. Συμφωνῶ.

ΚΥΡ. Τὸ κεφάλι τοῦ σώματός μας, Παλλάδιε, εἶναι τύπος τοῦ νοῦ, ἐπειδὴ βρῖσκεται σ' αὐτό· γιατί ἔτσι πίστευε ἡ θεία καὶ ἱερὴ Γραφή. Τὶς σκέψεις πὺν προέρχονται φυσικά ἀπὸ αὐτὸν καὶ δημιουργοῦνται μέσα σ' αὐτόν, με τὶς ὁποῖες ὀδηγοῦμαστε στὴ γνώση ἐνὸς ὁποιοῦδήποτε ἀπὸ τὰ ὄντα, τὶς παρομοιάζει με τρίχες καὶ μαλλιά· γιατί εἶπαμε, ὅτι αὐτὰ εἶναι πὺν ἀναβλύζουσι ἀπὸ τὸ κεφάλι μας.

ΠΑΛΛ. Τὸ θυμάμαι.

ΚΥΡ. Ἄρα λοιπὸν εἶναι ἀκούρευτος μέσα μας κατὰ κάποιον τρόπο ὁ νοῦς καὶ με πλούσια κόμη πρὸς χάρη τοῦ Θεοῦ, ἂν εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἀγαθῆς ἐννοίας. Ἀντίθετα εἶναι γυμνὸς καὶ ξυρισμένος

σῶν, εἰ μήτε ὀρθὰς ἐπὶ Θεῷ τὰς διαλήψεις ἔχοι, μήτε μὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς πρακτέοις ἀρίστην τε καὶ ἀκατάσβεκτον καταπλουτήσῃ τὴν εἶδῃσιν.

ΠΑΛΛ. Ἀληθές ταυτί γὰρ ἡμῖν καὶ ἀρτίως διεγυμνάζεται.

5 ΚΥΡ. Οὐκοῦν πρὸ μὲν τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας κέκληται πρὸς θεογνωσίαν διὰ Μωσέως ὁ Ἰσραήλ. Ταύτη τοι καὶ ἠγιάζετο. Ἡῤῥατο δὲ τρόπον τινὰ τῷ Θεῷ τὴν εἰς ἀγνεΐαν εὐχήν. Ὅτι γὰρ ἔσται νομοφύλαξ, ἐπηγγέλλετο σαφῶς ἐν τῷ ὄρει Χωρηθ, οὕτω λέγων· «Καὶ πάντα ὅσα εἶπε Κύριος ὁ Θεός, ποιήσομεν καὶ
10 ἀκουσόμεθα». Ἦν οὖν ἄρα νομικῆς παιδεύσεως τὸν νοῦν ἔχων ἀνάπλεω, καὶ οἰοῖνε κομῶντα Θεῷ, τῆς διὰ Μωσέως ἐντολῆς τὰ αὐχήματα. Ἀλλ' ἐμίανθησαν ἐπὶ νεκρῶν. Ἀπεκτόνασι γὰρ τὸν Ἐμμανουήλ· καὶ ἅγιος μὲν ἀληθῶς ὁ Χριστοῦ θάνατος, μολυσμός δὲ τοῖς ἀπεκτονόσιν ἦν τὰ τῆς κυριοκτονίας ἐγκλήματα.
15 Ἐυρᾶσθαι δὴ οὖν ὁ νόμος αὐτοῖς ἐπιτάττει λοιπόν, οἷά τινα κόμην, τὴν ἐν νόμῳ παιδεύειν, μονονουχί δὲ καὶ ἀποκείρεσθαι τὰ ἐν τύποις κατὰ τὴν ἐβδόμην, τουτέστι, τὰ πρὸ τῆς ὀγδόης, καθ' ἣν ἀνεθίω Χριστός, ἀνακαινίζων ἡμᾶς εἰς ἀφθαρσίαν, καὶ εἰς νέαν τε καὶ εὐαγγελικὴν ἀναπλάττων ζωὴν. Ἀποκειρόμενος τοίνυν τὰ
20 πρὸ τῆς ὀγδόης, ἀνακομᾷ πάλιν καὶ ἀγιάζει τὴν κεφαλὴν μετὰ τὴν ὀγδόην. Ἀνακομᾷ δέ, οὐκέτι τύποις καὶ σκιαῖς, καθὰ καὶ πρόωγ, ὁ νοῦς, ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ δόγμασιν. Ἦ γὰρ οὐκ οἴησι δεῖν τοὺς ἐν πίστει δεδικαιωμένους ἀποψιλοῦσθαι μὲν ὥσπερ τῆς ἐν νόμῳ λατρείας τὴν εὐδοκίμησιν, ἀνα-
25 φῦναι δὲ αὐτῶν καὶ εἰς νοῦν ἔσω καὶ καρδίαν ἐλεῖν, τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας τὴν εἶδῃσιν, ὡς ἀμείνω παρὰ πολὺ καὶ προφερεστέραν τῆς ὡς ἐν ἀρχαῖς;

ΠΑΛΛ. Πῶς ἔφη;

ΚΥΡ. Οὐ γὰρ δὴ σαφῶς καὶ ἀναφανδὸν ἀνακεκράγει λέγων
30 νομομαθῆς ὢν ὁ Παῦλος, περὶ τῶν ἀρχαίων ἐκεινῶν καὶ νομικῶν αὐχημάτων, «Ἄτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἤγημαι διὰ τὸν Χριστὸν

και πάσχει από ατιμωτική φάλακρα, ἂν δὲν ἔχει οὔτε ὀρθὲς ἀντιλήψεις γιὰ τὸν Θεό, οὔτε ἄριστη καὶ ἀμεμπτη πλούσια γνώση γιὰ ὅλα τὰ πρακτέα.

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀλήθεια· αὐτὸ τὸ διαπραγματευθήκαμε καὶ πρὶν ἀπὸ λίγο.

ΚΥΡ. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπιδημία λοιπὸν τοῦ Σωτήρα κλήθηκαν στὴ γνώση τοῦ Θεοῦ οἱ Ἰσραηλίτες μέσω τοῦ Μωυσῆ. Γι' αὐτὸ καὶ ἔλαβαν τὸν ἁγιασμό. Καὶ ἔκαναν κατὰ κάποιον τρόπο τὸ τᾶμα τῆς ἀγνείας. Γιατὶ ξεκάθαρα ἔδωσαν ὑπόσχεση πᾶνω στὸ ὄρος Χωρήβ, ὅτι θὰ εἶναι οἱ φύλακες τοῦ νόμου, λέγοντας τὰ ἐξῆς «Καὶ ὅλα ὅσα εἶπε ὁ Κύριος ὁ Θεός θὰ τὰ πράξομε καὶ θὰ ὑπακούσομε σ' αὐτά»⁷⁶. Συνέβαινε λοιπὸν νὰ ἔχουν τὸ νοῦ τους γεμάτο ἀπὸ τὴν παιδεία τοῦ νόμου καὶ κατὰ κάποιον τρόπο ἔτρεφαν κόμη γιὰ τὸν Θεὸ τὰ κοσμίματα τῆς ἐντολῆς ποὺ ἔλαβαν μέσω τοῦ Μωυσῆ. Μολύνθηκαν ὁμως ἀγγίζοντας νεκρό· γιατί σκότωσαν τὸν Ἐμμανουήλ. Καὶ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἦταν βέβαια ἅγιος ἀληθινὰ, ἦταν ὁμως μολυσμὸς γιὰ ἐκείνους ποὺ τὸν σκότωσαν τὸ ἔγκλημα τοῦ φόνου τοῦ Κυρίου. Προστάζει λοιπὸν ὁ νόμος νὰ ξυρίσουν, σὰ κόμη κατὰ κάποιον τρόπο, τὴν παιδεία τους ἀπὸ τὸ νόμο, καὶ μαζί νὰ κουρέψουν καὶ ὅσα ὑπῆρχαν ὡς τύποι κατὰ τὴν ἐβδόμη ἡμέρα, δηλαδή πρὶν ἀπὸ τὴν ὀγδόη ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ἀναστήθηκε ὁ Χριστός, ἀνακαινίζοντάς μας γιὰ ν' ἀποκτήσομε τὴν ἀφθαρσία καὶ ξαναπλάθοντάς μας πρὸς μιὰ νέα καὶ εὐαγγελικὴ ζωή. Κουρεύοντας λοιπὸν τὰ πρὶν ἀπὸ τὴν ὀγδόη ἡμέρα, ἀποκτᾶ καινούργια κόμη καὶ ἀγιαίνει τὴν κεφαλὴ του μετὰ τὴν ὀγδόη. Κι ἀποκτᾶ καινούργια κόμη ὁ νοῦς, ὄχι πιά μὲ τύπους καὶ σκιές ὅπως πρῶτα, ἀλλὰ μὲ τὰ ἴδια τὰ γνήσια δόγματα τῆς πίστεως. Ἡ δὲν θὰ δεχθεῖς ὅτι πρέπει, ὅσοι σώθηκαν μὲ τὴν πίστη, ν' ἀπογυμνωθοῦν κατὰ κάποιον ἀπὸ τὴν εὐδοκίμησή τους στὴ νομικὴ λατρεία, καὶ νὰ ξαναβλαστήσουν καὶ νὰ συλλάβουν στὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά τους τὴ γνώση τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, ἐπειδὴ εἶναι πάρα πολὺ καλύτερη καὶ ὑπέρτερη ἀπὸ τὴν προηγούμενη;

ΠΑΛΛ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς αὐτό;

ΚΥΡ. Μὰ δὲ φωνάζει καθαρὰ καὶ κατηγορηματικὰ ὁ νομομαθὴς Παῦλος γιὰ τὰ ἀρχαῖα ἐκεῖνα καὶ νομικὰ καυχήματα, λέγοντας· «Αὐτὰ ποὺ ἦταν τότε γιὰ μένα πλεονεκτήματα, μὲ τὴν πίστη στὸν

ζημίαν, ἀλλὰ μενοῦνγε καὶ ἡγοῦμαι τὰ πάντα ζημίαν εἶναι, διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, δι' ὃν τὰ πάντα ἐξημώθη, καὶ ἡγοῦμαι σκύδαλα εἶναι, ἵνα Χριστὸν κερδήσω, καὶ εὐρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ, 5 ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ»;

ΠΑΛΛ. Ἐπυθόμην.

ΚΥΡ. Ἐπειμα δὲ καὶ ἑτέροις, ὡς τὴν ἐν νόμῳ τετιμηκόσι περιτομὴν μετὰ τὸ Χριστοῦ μυστήριον. «Κατηργήθητε γὰρ ἀπὸ Χριστοῦ», φησὶν, «οἷτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσετε. 10 Ἡμεῖς δὲ διὰ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα». Ἡ χρειωῶσθαι δὲ καὶ τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην ἔφασκεν ἐντολήν, οὐκ ἀνωμήτως ἔχουσαν, ἀντισηχθαι δὲ τὴν ἑτέραν, τούτεστι τὴν εὐαγγελικὴν.

ΠΑΛΛ. Ἀληθές.

15 ΚΥΡ. Ἀργότεραν οὖν ἄρα τὴν ἐν νόμῳ παιδεύσει ἀποφαίνει τὸ αἰνίγμα, ξυραῶσθαι κελεῦον τὸν εὐξάμενον Ἰσραήλ, ὡς μολυσμὸν ὑπομείναντα τὸν ἐπὶ νεκρῶ, τούτεστι, τὸν τοῖς τῆς κυριοκτονίας ἐνισχημένον ἐγκλήμασι, κόμην δὲ ὡσπερ ἑτέραν ἀγιάζειν Θεῷ μετὰ τὴν ὀγδόην, τούτεστι, μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τῶν εὐαγγελικῶν 20 θεσπισμάτων τὴν ἀκριβῆ καὶ τετορευμένην ἀστειότητά τε καὶ παιδεύσει. Τῷ γε μὴν τρέφοντι τὴν τρίχα, μετὰ τὴν ὀγδόην, τριγόνας προσάγειν καὶ περισσότεράς ὁ νόμος προστέταχε, μήνυσιν ὡσπερ καὶ τοῦτο τιθεὶς τοῦ καθαιρόντος τοὺς μεμολυμένους, τούτεστι, Χριστοῦ. Σημαίνεται γὰρ δι' ἀμφοῖν, ὡς εὐφωνότατος μὲν ἐν τριγόνῳ, 25 πρῶτος δὲ διὰ τῆς περισσότερᾶς καὶ τοιούτου νόμου βραδυνλώσσου τε ὄντος, καὶ τὸ πρῶτον οὐκ ἔχοντος. Ἐπιτίθησι γὰρ εὐθύς τοῖς πλημμελοῦσι τὰς δίκας. Ἀναφέρεται δὲ καὶ ἀμνὸς τοῖς στρουθίοις ὁμοῦ, ἵνα διὰ πάντων νοῦτο Χριστός, ὡς διὰ μὲν τῶν στρουθίων, ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ, διὰ δὲ τοῦ ἀμνοῦ, κάτωθεν καὶ ἀπὸ γῆς 30 Θεὸς γὰρ ὑπάρχων κατὰ φύσιν ὁ Λόγος, γέγονε σὰρξ Ἄλλ' ἦν καὶ

Χριστό τὰ εἶδα σὰν μειονεκτήματα. Πραγματικά ὅλα ἐξακολουθῶ νὰ τὰ θεωρῶ μειονεκτήματα σὲ σχέση μὲ τὸ ἀσύγκριτα ἀνώτερο ἀγαθὸ πού κέρδισα γνωρίζοντας τὸν Ἰησοῦ Χριστό τὸν Κύριό μου. Γι' αὐτὸν τὰ πέταξα ὅλα καὶ τὰ θεωρῶ σκουπίδια, γιὰ νὰ κερδίσω τὸν Χριστό καὶ νὰ ἔνωθῶ μαζί του, πετυχαίνοντας τὴ δικαίωση ὅχι ἐκείνη πού προέρχεται ἀπὸ τὴν τήρηση τοῦ νόμου, ἀλλὰ αὐτὴν πού προέρχεται ἀπὸ τὴν πίστη στὸν Χριστό»⁷⁷. ↓

ΠΑΛΛ. Βέβαια τὸ ἄκουσα.

ΚΥΡ. Ἐπιτιμοῦσε βέβαια καὶ ἄλλους, ἐπειδὴ τιμοῦσαν τὴν περιτομὴ πού ἐπέβαλλε ὁ νόμος μετὰ τὸ μυστήριο τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ λέγει: «Δὲν ἔχετε θέση στὸν Χριστό ὅσοι ἐπιδιώκετε δικαίωση ἀπὸ τὸ νόμο· ἔχετε χάσει τὴ χάρη του. Ἐνῶ ἐμεῖς, μὲ τὴν ἐλπίδα πού μᾶς δίνει ἡ πίστη μας, περιμένομε μὲ πόθο τὴ δικαίωσή μας»⁷⁸. Ἔλεγε ἀκόμα, ὅτι ἀχρηστεύθηκε ἐκείνη ἡ παλαιὰ ἐντολή, ἐπειδὴ δὲν ἦταν χωρὶς ἐλαττώματα, καὶ ὅτι τὴ θέση της τὴν πήρε ἡ ἄλλη, δηλαδή ἡ εὐαγγελική.

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΚΥΡ. Τὸ αἶνιγμα λοιπὸν αὐτὸ παρουσιάζει ἀργὴ τὴν παιδεία τοῦ νόμου, προστάζοντας νὰ ξυρισθεῖ ὁ Ἰσραηλίτης πού ἔκανε τάμα, ἐπειδὴ δέχθηκε μολυσμὸ ἀπὸ τὸν νεκρό, δηλαδή συνελήφθη νὰ συμμετέχει στὸ ἔγκλημα τοῦ φόνου τοῦ Κυρίου, καὶ ν' ἀγιάζει ἄλλη κόμη γιὰ τὸν Θεὸ μετὰ τὴν ὀγδόη ἡμέρα, δηλαδή μετὰ τὴν ἀνάσταση, τὴν ἀρχιθεὴ καὶ τορνευμένη τελειότατη παιδεία τῶν εὐαγγελικῶν θεοπισμάτων. «Ὅποιος τρέφει κόμη μετὰ τὴν ὀγδόη ἡμέρα, δηλαδή μετὰ τὴν ἀνάσταση, ὁ νόμος πρόσταζε νὰ προσφέρει τρυγόνια καὶ περιστέρια, δίνοντας μ' αὐτὸ προμήνυμα γι' αὐτὸν πού καθαρίζει τοὺς μολυσμένους, δηλαδή τὸν Χριστό. Γιατὶ καὶ μὲ τὰ δύο δηλώνεται ὁ Χριστός, ὡς καλλικέλαδος στὴ φωνὴ μὲ τὸ τρυγόνι, καὶ ἀπόλυτα πρῶτος μὲ τὸ περιστέρι· ἀντίθετα ὁ νόμος ἦταν βραδύγλωσσος καὶ τοῦ ἔλειπε ἡ πραότητα. Κι ἀμέσως ἐπέβαλλε τὴν τιμωρία σὲ ὅσους πλημμελοῦσαν. Προσφέρεται καὶ ἀρνὶ μαζί μὲ τὰ πουλιὰ, γιὰ νὰ νοσηθεῖ μὲ ὅλα αὐτὰ ὁ Χριστός, μὲ τὰ πουλιὰ, ἐπειδὴ ἦρθα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, ἐνῶ μὲ τὸν ἀρνό, ἐπειδὴ γεννήθηκε ἐδῶ κάτω στὴ γῆ. Ἐνῶ δηλαδή ἦταν Θεὸς κατὰ τὴ φύση ὁ Λόγος, ἔγινε σὰρκα»⁷⁹. Ἦταν ὅμως καὶ εἶναι κι

78. Γαλ. 5, 4-5.

79. Ἰω. 1, 14.

ἔστι καὶ οὕτω Θεός· καὶ ἀπαλλάττει μὲν ἡμᾶς τῆς κατὰ νόμον σκι-
 ᾶς, ἐνίησι δὲ ταῖς ἀπάντων καρδίαις τῶν ἐαυτοῦ θεοπισματίων τὴν
 εἶδωσιν καὶ ἀγίους ἀληθῶς ἀποφαίνει, τῷ ἰδίῳ καθαίρων αἵματι,
 κατὰ τὰς Γραφάς.

5 ΠΑΛΛ. ᾠδε ἔχει.

ΚΥΡ. Εἰ δὲ δὴ, φησὶν, ἀποπεραίνουτο καλῶς ὁ τῆς εὐχῆς
 τρόπος, τῷ κομῶντι μετὰ τὴν ὀγδόην, τελειούσθω τότε· καὶ ὅπως
 ἔσται τὸ χρῆμα, νομοθετεῖ λέγων· «Καὶ οὗτος ὁ νόμος τοῦ εὐξα-
 μένου· Ἡ ἂν ἡμέρα πληρώσῃ ἡμέρας εὐχῆς αὐτοῦ, προσοίσει
 10 αὐτὸς παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου· καὶ προσάξει
 τὸ δῶρον αὐτοῦ Κυρίῳ ἁμνὸν ἐνιαύσιον ἄμωμον ἓνα εἰς ὄλοκαύ-
 τωσιν, καὶ ἓ ἑνάδα ἐνιαυσίαν μίαν ἄμωμον εἰς ἁμαρτίαν, καὶ
 κριὸν ἓνα ἄμωμον εἰς σωτήριον, καὶ κανοῦν ἄζύμων σεμιδάλεως,
 ἄρτους ἀνεπεποιημένους ἐν ἐλαίῳ, καὶ λάγανα ἄζυμα κεχρισμέ-
 15 να ἐν ἐλαίῳ, καὶ θυσίαν αὐτῶν, καὶ σπονδὴν αὐτῶν, καὶ προσοί-
 σει ὁ ἱερεὺς ἔναντι Κυρίου, καὶ ποιήσῃ τὸ περὶ ἁμαρτίας αὐτοῦ
 καὶ τὸ ὄλοκαύτωμα αὐτοῦ, καὶ τὸν κριὸν ποιήσῃ θυσίαν σωτηρί-
 οῦ τῷ Κυρίῳ ἐπὶ τοῦ κανοῦ τῶν ἄζύμων. Καὶ ποιήσῃ ὁ ἱερεὺς
 τὴν θυσίαν αὐτοῦ καὶ τὴν σπονδὴν αὐτοῦ, καὶ ξυρῆσεται ὁ ἡγ-
 20 γμένος παρὰ τὰς θύρας τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου τὴν κεφαλὴν
 τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, καὶ ἐπιθήσῃ τὰς τρίχας ἐπὶ τὸ πῦρ, ὃ ἐστὶν ὑπὸ
 τὴν θυσίαν τοῦ σωτηρίου. Καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς τὸν βραχίονα
 ἐφθὸν ἀπὸ τοῦ κριοῦ, καὶ ἄρτον ἓνα ἄζυμον ἀπὸ τοῦ κανοῦ, καὶ
 λάγανον ἄζυμον ἓν, καὶ ἐπιθήσῃ ἐπὶ τὰς χεῖρας τοῦ ἡγμένου
 25 μετὰ τὸ ξυρῆσασθαι αὐτὸν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ προσοίσει
 αὐτὰ ὁ ἱερεὺς ἐπίθεμα ἔναντι Κυρίου. ᾠγιον ἔσται τῷ ἱερεῖ ἐπὶ
 τοῦ στηθηνίου τοῦ ἐπιθέματος καὶ ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ ἀφαι-
 ρέματος, καὶ μετὰ ταῦτα πίνεται ὁ ἡγμένος οἶνον· Οὗτος ὁ νόμος
 τοῦ εὐξαμένου, ὃς ἂν εὔξῃται δῶρον αὐτοῦ Κυρίῳ περὶ τῆς εὐ-

80. Ρωμ. 5, 9.

81. Ἐπίθεμα· αὐτὸ δηλαδὴ ποῦ ἔθετε ὁ ἱερέας πάνω στὰ χέρια ἐκείνου ποῦ

ἔτσι Θεός, πού μᾶς ἀπαλλάσσει βέβαια ἀπὸ τὶς σκιές τοῦ νόμου, καὶ βάζει μέσα στὶς καρδιές ὄλων τῆ γνώση τῶν θεσπισμάτων του, παρουσιάζοντάς μας ἔτσι ἁγίους ἀληθινά, καθαιρώντάς μας μὲ τὸ ἴδιο του τὸ αἷμα, σύμφωνα μὲ τὶς Γραφές⁸⁰.

ΠΑΛΛ. Ἔτσι εἶναι.

ΚΥΡ. Κι ἂν, λέγει, ὁ τρόπος τοῦ τάματος ἔχει καλὴ ἔκβαση γι' αὐτὸν πού τρέφει κόμη μετὰ τὴν ὀγδόη ἡμέρα, τότε νὰ γίνει ἡ ἀφιέρωσή του. Καὶ πῶς θὰ γίνει τὸ πράγμα αὐτό, νομοθετεῖ λέγοντας: «Αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος γι' αὐτὸν πού ἔκανε τάμα. Ὅταν συμπληρωθεῖ καὶ ἡ τελευταία μέρα τοῦ τάματός του, θὰ τὸν φέρει ὁ ἱερέας μπροστὰ στὴ θύρα τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου καὶ θὰ προσφέρει στὸν Κύριο τὸ δῶρο του, ἓνα ἄρνι χωρὶς ἐλάττωμα καὶ χρονιάριο γιὰ ὀλοκαύτωμα, μὰ χρονιάρια ἀμνάδα χωρὶς ἐλάττωμα θυσία γιὰ ἁμαρτία, ἓνα κριάρι χωρὶς ἐλάττωμα θυσία σωτηρίας, κι ἓνα πανέρι ἄζυμο ἀπὸ σιμγδάλι, ψωμιὰ ζυμωμένα μὲ λάδι καὶ λαγάνες ἄζυμες ἀλειμμένες μὲ λάδι γιὰ θυσία, καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ καὶ κρασί γιὰ τὴ σπονδὴ. Αὐτὰ ὅλα θὰ τὰ προσφέρει ὁ ἱερέας στὸν Κύριο καὶ θὰ κάνει τὴ θυσία γιὰ ἁμαρτία καὶ τὴ θυσία ὀλοκαυτώματος. Τὸ κριάρι θὰ τὸ προσφέρει στὸν Κύριο ὡς θυσία σωτηρίας μαζὶ μὲ τὸ πανέρι μὲ τὰ ἄζυμα, καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ θὰ κάνει καὶ τὴ σπονδὴ μὲ τὸ κρασί. Τότε αὐτὸς πού ἔκανε τὸ τάμα θὰ ξυρίσει τὴν κεφαλὴ του πού ἔχει τὰξι στὸν Κύριο κοντὰ στὴ θύρα τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου καὶ θὰ ρίξει τὰ μαλλιά του στὴ φωτιὰ, στὸ θυσιαστήριο τῶν ὀλοκαυτωμάτων, στὸ ὁποῖο ἔγινε ἡ εἰρηνικὴ θυσία τῆς σωτηρίας. Ὁ ἱερέας θὰ πάρει ἀπὸ τὸ κριάρι τὴν μπροστινὸ πόδι, ἀφοῦ τὸ βράσουν, κι ἀπὸ τὸ πανέρι ἓνα ψωμὶ ἄζυμο καὶ μὰ λαγάνια, καὶ θὰ τὰ βάλει στὰ χέρια ἐκείνου πού ἔκανε τὸ τάμα, ἀφοῦ θὰ ἔχει ξυρίσει τὸ κεφάλι του, καὶ θὰ τὰ προσφέρει αὐτὰ ὁ ἱερέας στὸν Κύριο ὡς θυσία ἐπιθέματος⁸¹. Αὐτὴ ἡ προσφορὰ θὰ εἶναι ἁγία, προορισμένη γιὰ τὸν ἱερέα μαζὶ μὲ τὸ σπῆθος τοῦ ἐπιθέματος καὶ μὲ τὸ πόδι πού προσέρθηκε ὡς ἀφαίρεμα, καὶ στὴ συνέχεια αὐτὸ πού ἔκανε τὸ τάξιμο θὰ πιεῖ κρασί. Αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος γιὰ ἐκεῖνον πού ἔκανε τάξιμο ἀφιέρωσής του γιὰ ἓνα διάστημα στὸν Κύριο, καὶ ἡ ὑποχρέωσή του νὰ προσφέρει τὴ θυσία γιὰ τὴν ἀφιέρωσή του στὸν Κύριο, ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ κάποια ἄλλη προσφορὰ

ἔκανε τὸ τάμα.

χῆς, χωρὶς ἂν ἂν εὐρη ἡ χεὶρ αὐτοῦ κατὰ δύναμιν τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, ἦν ἂν εὐξῆται κατὰ νόμον ἀγνεύας».

Ἐποφορτισάμενος γάρ ὡσπερ τῆς Μωσαικῆς ἱστορίας τὸ πάχος, καὶ λατρείας τῆς ἐν τύπῳ καὶ σκιαῖς, οἶονεὶ τινος κόμης 5 μακρᾶς καὶ διαβριθοῦς, ἀπαλλάξας τὸν νοῦν, ὁ ἐποφλήσας Θεῷ τὴν εἰς γε τὸ δεῖν ἀγνίσασθαι προσευχὴν, τρίχα δὲ ὡσπερ τῆς Μωσαικῆς ἱστορίας τὸ πάχος, καὶ λατρείας τῆς ἐν τύπῳ καὶ σκιαῖς, οἶονεὶ τινος κόμης μακρᾶς καὶ διαβριθοῦς, ἀπαλλάξας τὸν νοῦν, ὁ ἐποφλήσας Θεῷ τὴν εἰς γε τὸ δεῖν ἀγνίσασθαι προσευ- 10 χὴν, τρίχα δὲ ὡσπερ ἀναβλαστοῦσαν ἔχων τῶν διὰ Χριστοῦ θεσπισμάτων τὴν ἀγνοποῖον ἀληθῶς εἶδησίν τε καὶ παδίδευσιν, ἅγιος ἔσται καὶ ἱερός, καὶ πρὸς γε δὴ τούτῳ καὶ ἀξιόληπτος Ἄνοισσει δ' ἂν ἑαυτὸν εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ, καὶ θυσίαν ὡσπερ ἀναθήσει δεκτὴν, τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας τὴν εὐκλεᾶ καὶ 15 ἀμώμητον ἀστείότητα. «Προσοίσει», γάρ φησι, «τὸ δῶρον αὐτοῦ, ἄμνον ἀνειαύσιον εἰς ὀλοκαύτωμα, καὶ ἀμνάδα πάλιν εἰς ἁμαρτίαν, καὶ μὴν καὶ κριὸν εἰς σωτήριον, καὶ κανοῦν ἄζυμων, ἐλαίω δεδευμένων, καὶ λάγανα ἄζυμα κεχρισμένα ἐλαίῳ». Καὶ διὰ μὲν τοῦ ἀμνοῦ νοοῖτ' ἂν εἰκότως τοῦ τὴν θυσίαν προσάγοντος ἢ ἐν 20 Χριστῷ νηπιότης, διὰ δέ γε τοῦ κριοῦ τὸ ἐν φρεσὶ τε καὶ ὡς ἐν καρποφορία τέλειον «Ἀδελφοί», γάρ φησι, «μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε». Διὰ μέσου δὲ ἀμνάς ὑπὲρ ἁμαρτίας Δι' οὗ δὴ πάλιν ἡμῖν καταθρῆσαι ῥᾶον, ὅτι καὶ τῶν ἄγαν ἀγνιζομένων ὁ βίος, καὶ ὡς 25 ἐν ἀπλότῃ καὶ ἀκακίᾳ τῇ ἐν Χριστῷ νοουμένη, καὶ ἐν ἀρτιότητι νοῦ τετελειωμένων, οὐκ ἀμώμητος παντελῶς, δεῖται δὲ δὴ πάντως καθαρισμοῦ. Κεκτῆσται μὲν γὰρ τὸ ἀκατάσκεπτον παντελῶς οὐδεὶς, τετήρηται δὲ μόνῳ καὶ ὡς ἴδιον ἀνακείσεται τῷ Ἐμμανουὴλ τὸ σὺν ἀληθείᾳ φράσαι, «Ἐρχεται γὰρ ὁ ἄρχων τοῦ 30 αἰῶνος τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ εὐρήσει οὐδέν».

Οὐκοῦν ἐν μὲν τῷ ἀμνῷ καὶ τῇ ἀμνάδι καὶ τῷ κριῷ κατίδοι τις ἂν ὅπερ ἔφη, ἐν δέ γε τοῖς ἄρτοις τοῖς οὐκ ἐξυμωμένοις ὁ ἄδολός τε καὶ καθαρὸς σημαίνεται βίος Ἐπιστέλλει γὰρ πον καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος τοῖς ἡγιασμένοις «Ἐκκαθάρατε οὖν τὴν

ἀνάλογα μετ' τῆς δυνάμεώς του γιὰ τὸ τάξιμον ποὺ θὰ κάνει κατὰ τὸ νόμον τῆς ἀφιέρωσης»⁸².

Ἐποὺ ἀποφορτώθηκε κατὰ κάποιον τρόπο τὸ παχὺ φορτίον τῆς μωσαϊκῆς ἱστορίας, καὶ ἀποὺ ἀπάλλαξε τὸ νοῦν του, σὰν ἀπὸ μαλλιά μακριὰ καὶ πυκνὰ, ἀπὸ τὴν λατρεία τῶν τύπων καὶ τῆς σκιάς, αὐτὸς ποὺ ὀφείλει στὸν Θεὸ καὶ τὸ τάξιμον γιὰ τὸν ἀγνισμόν του, καὶ ἔχει σὰν μαλλιά ποὺ αὐξάνουν τὴν ἀληθινὰ ἐξαγνιστικὴ γνῶσιν καὶ παιδείαν τῶν θεοπισμάτων τοῦ Χριστοῦ, εἶναι πλὴ ἀληθινὰ ἅγιος καὶ ἱερός, καὶ μαζί μ' αὐτὸ καὶ ἄξιός νὰ γίνῃ ἀποδεκτός. Καὶ θὰ προσφέρει τὸν ἑαυτό του ὡς ὁσμὴ εὐωδίας στὸν Θεόν, καὶ θὰ προσφέρει ὡς θυσία δεκτὴ τὴν λαμπρὴν καὶ ἀμεμπτὴ τελειότητα τῆς πολιτείας του. Γιατὶ λέγει· «Θὰ προσφέρει τὸ δῶρον του, ἄρνι ἐνὸς χρόνου γιὰ ὀλοκαύτωμα, καὶ ἀμνάδα πάλι ὡς θυσία γιὰ ἁμαρτία, καὶ κριάρι ὡς θυσία γιὰ σωτηρία, καὶ ἓνα πανέρι μετ' ἄζυμα ζυμωμένα μετ' ἄδι, καὶ ἄζυμες λαγάνες ἀλειμμένες μετ' ἄδι». Καὶ μετ' τὸ ἄρνι βέβαια εὐλογα θὰ μποροῦσε νὰ νοηθῇ ἡ νηπιότητα σύμφωνα μετ' τὸν Χριστὸν ἐκείνου ποὺ προσφέρει τὴν θυσίαν, ἐνῶ μετ' τὸ κριάρι ἡ τελειότητα ὡς πρὸς τὸ νοῦν καὶ τὴν καρποφορίαν. Γιατὶ λέγει· «Ἀδελφοί, νὰ μὴν γίνεστε σὰν παιδιὰ στὸ μυαλόν, ἀλλὰ νὰ εἴστε παιδιὰ ὡς πρὸς τὴν κακίαν, ἐνῶ ὡς πρὸς τὸ μυαλόν νὰ εἴστε ὄριμοι ἄνθρωποι»⁸³. Ἐνάντιον στὰ παραπάνω δύο παρεμβάλλεται ἡ ἀμνάδα ὡς θυσία γιὰ ἁμαρτία. Μετ' αὐτὸ πάλι εἶναι εὐκόλως ἑμᾶς νὰ διαπιστώσωμε, ὅτι ὁ βίος καὶ ἐκείνων ποὺ ἔχουν ἐξαγνιστεῖ ἄριστα καὶ εἶναι τέλειοι καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀκακίαν ποὺ νοεῖται σύμφωνα μετ' τὸν Χριστόν, καὶ ὡς πρὸς τὴν ὄριμότητα τοῦ νοῦ, δὲν εἶναι τελείως ἀμεμπτοί, ἀλλὰ χρειάζονται ὀπωσδήποτε καθαρισμόν. Γιατὶ κανένας ἀπολύτως δὲν θ' ἀποκτήσῃ τὴν ἰδιότητα τοῦ νὰ εἶναι τελείως ἀμεμπτός· αὐτὸ ἔχει φυλαχτεῖ καὶ θὰ μείνῃ γνῶρισμα μόνον τοῦ Ἐμμανουήλ, γιὰ νὰ εἰπωθῇ ἀληθινά· «Ἐρχεται ὁ ἄρχοντας τοῦ κόσμου αὐτοῦ, καὶ δὲν θὰ βρεῖ σ' ἐμένα τίποτε»⁸⁴.

Μετ' τὸ ἄρνι λοιπὸν καὶ τὴν ἀμνάδα καὶ τὸ κριάρι θὰ διαπιστώσῃ κανεὶς νὰ ὑποδηλώνεται αὐτὸ ποὺ εἶπα, ἐνῶ μετ' τὰ ψωμιά χωρὶς προζύμην δηλώνεται ὁ ἄδολος καὶ καθαρὸς βίος. Γιατὶ καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος γράφει κάπου σὲ ἐπιστολὴν του πρὸς τοὺς ἁγίους· «Καθαρί-

82. Ἄριθμ. 6, 13-21.

83. Α' Κορ. 14, 20.

84. Ἰω. 14, 30.

παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθὼς ἔστε ἄζυμοι». Ἐν δὲ
 γε τῷ λαγάνῳ τὸ ἥδυσμα καὶ οἶονει τὸ γλυκὺ τῆς τῶν ἁγίων ζω-
 ῆς. Ἐαυτοὺς οὖν ἄρα προσοίσομεν, ὡς ἐν ἀμνῷ μὲν διὰ τὸ νήπιον
 ἐν Χριστῷ, ὡς ἐν ἀμνάδι δὲ αὐτῷ, διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀσθενὲς καὶ
 5 εὐπάριστον εἰς τὸ πλημμελὲς ἀσθενείας γὰρ τύπος τὸ θῆλυ· ὡς ἐν
 κριῷ δὲ δὴ, τέλειοι, καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἐλάσαντες, τῆς ἐν
 Χριστῷ· καὶ ὡς ἐν ἄρτοις μὲν τοῖς ἀζύμοις, καθαροί, ἠδεῖς δὲ ὡς
 ἐν λαγάνοις, πλὴν ἠλεημένοι διὰ Χριστοῦ. Δεδικαιώμεθα γάρ,
 οὐκ ἐξ ἔργων δικαιοσύνης, ἀ ἐποιήσαμεν ἡμᾶς, ἀλλὰ κατὰ τὸ
 10 πολὺ αὐτοῦ ἔλεος. Ἐπεχεῖτο δὴ οὖν ταύτῃ τοι καλῶς τοῖς ἄρτοις
 τὸ ἔλαιον. Μεσιτεύει δὲ πάλιν ὁ ἱερεὺς, καὶ προσκομίζει μὲν πρῶ-
 τον τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας, εἶτα τὸ ὀλοκαύτωμα, καὶ τρίτον ἐπὶ
 τῷδε τοῦ σωτηρίου τὸν κριόν. Μεσιτεύοντος γὰρ τοῦ Χριστοῦ
 καὶ προσάγοντος ἡμᾶς τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, δεκτοὶ μὲν ἐσόμεθα,
 15 ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων προσκομίζοντες λιτάς, καὶ τῶν
 ἀρχαίων αἰτιαμάτων ἐξαιτοῦντες τὴν ἄφεσιν. Ὀλοκαυτούμεθα
 δὲ νοητῶς, τουτέστιν εἰσάπαν καὶ ὀλοκλήρως, ἁγιοὶ τε καὶ ἱεροί,
 καὶ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀνακεισόμεθα τῷ Θεῷ, πρὸς τὰ ἐν κόσμῳ
 μὴ μεμερισμένοι· ὄλον γὰρ ἐδαπανᾶτο τῷ πυρὶ τὸ ὀλοκαυτούμε-
 20 νον. Ἀναθήσομεν δὲ καὶ τὰ χαριστήρια, τὰ ὑπὲρ γε τῆς ἑαυτῶν
 σωτηρίας καὶ ζωῆς, οὐ φθαρτοῖς καὶ γηϊνοῖς τιμῶντες Θεόν,
 ξένιον καὶ ὥσπερ αὐτῷ προσάγοντες ἀξιόληπτον τὴν καθαρὰν τε
 καὶ ἄζυμον καὶ ἠδείαν ζωὴν καὶ ἁγίαν· τοιουτοσί γὰρ πως ὁ τῶν
 ἁγίων βίος. Προσκεκομικότος δὲ τοῦ ἱερέως τὴν θυσίαν κατὰ τὸν
 25 νόμον, «Ψιλοῦσθω», φησί, «τὴν κεφαλὴν ὁ εὐξάμενος, παρὰ τὰς
 θύρας τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, καὶ ἐπιτιθέτω τὰς τρίχας ἐπὶ
 τὸ πῦρ».

ΠΑΛΛ. Καὶ τί δὴ τοῦτο εἶναι φῆς;

ΚΥΡ. Εὐχῆς ἀπόδοσιν καὶ οἶονει τῶν ἐπηγγελμένων τὸ πέ-
 30 ρας οὐ γάρ, ὥσπερ ὁ μιανθεὶς ἐπὶ νεκρῶ τὴν ἀτμοστάτην ἤδη καὶ
 βέβηλον κατεξυρᾶτο τρίχα, οὕτω κἀνθάδε τὸν τῆς ξυρῆσεως ἐκδε-
 ξόμεθα τρόπον. Ἄλλ' ὥσπερ ἤδη τετελειωμένος ἐν Χριστῷ, καὶ

στε λοιπόν τὸ παλιὸ προζύμι, γὰρ νὰ εἴστε καινούργιο ζυμάρι, ἀφοῦ πραγματικὰ εἴστε χωρὶς τὸ προζύμι τῆς ἁμαρτίας»⁸⁵. Μὲ τὴ λαγόνα πάλι δηλώνεται τὸ εὐχάριστο καὶ ἡ γλυκύτητα κατὰ κάποιον τρόπο τῆς ζωῆς τῶν ἁγίων. Θὰ προσφέρομε λοιπόν τὸν ἑαυτὸ μας, σὰν ἄρνι ἕξαιτίας τῆς σύμφωνα μὲ τὸν Χριστὸ νηπιότητά μας, σὰν ἀμνάδα ἕξαιτίας τῆς ἀδυναμίας τῆς φύσης μας ποὺ παρασύρεται στὰ πλημμελήματα· γιατί τὸ θηλυκὸ εἶναι τύπος τῆς ἀδυναμίας· σὰν κριάρι, ἐπειδὴ φτάσαμε στὴν τελειότητα, στὸ μέτρο τῆς ἡλικίας τοῦ Χριστοῦ, σὰν ἄζυμα ψωμὰ ὡς καθαροί, καὶ σὰν λαγάνες, ὡς γλυκεῖς, πλην ὅμως μὲ τὸ ἔλεος τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ δὲν σωζόμαστε ἀπὸ τὰ ἔργα ἀρετῆς ποὺ πράξαμε ἐμεῖς, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ. Γι' αὐτὸ σωστά ἔχουν τὸ λάδι πάνω στὰ ψωμὰ. Μεσολαβεῖ πάλι ὁ ἱερέας καὶ προσφέρει πρῶτα τὴν προσφορὰ γιὰ ἁμαρτία, ἔπειτα τὸ ὄλοκαύτωμα, καὶ τρίτο τὸ κρ. ἄρι ὡς θυσία σωτηρίας. Μὲ τὴ μεσολάβηση δηλαδή τοῦ Χριστοῦ, ποὺ μᾶς ὁδηγεῖ στὸν Θεὸ καὶ Πατέρα, θὰ γίνουμε δεκτοί, προσφέροντας δεήσεις γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας καὶ ζητώντας τὴν ἄφεση τῶν παλαιῶν πλημμελημάτων μας. Γινόμεστε νοητὸ ὄλοκαύτωμα, δηλαδή ἀπόλυτα καὶ ὀλοκληρωτικὰ ἅγιοι καὶ ἱεροί, καὶ θὰ καταστοῦμε ὡς ὁσμὴ εὐωδίας στὸν Θεὸ, χωρὶς κανένα μερισμὸ μας πρὸς τὶς κοσμικὲς ἀπαιτήσεις. Γιατὶ τὸ ὄλοκαύτωμα κατατρογγόταν ὀλόκληρο ἀπὸ τὴ φωτιά. " Ἄς ἀπευθύνουμε τὰ εὐχαριστήριά μας στὸν Θεὸ γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴ ζωὴ μας, τιμώντας τον ὄχι μὲ φθαρτὰ καὶ γήινα δῶρα, ἀλλὰ προσφέροντάς του ὡς δῶρο ἄξιο νὰ τὸ δεχθεῖ, τὴν καθαρὴ καὶ ἄζυμη καὶ γλυκιὰ καὶ ἅγια ζωὴ μας. Γιατὶ κάπως ἔτσι εἶναι ὁ βίος τῶν ἁγίων. Κι ὅταν ὁ ἱερέας προσφέρει τὴ θυσία σύμφωνα μὲ τὸ νόμο, « Ἄς ξυρίσει», λέγει, «τὸ κεφάλι του, αὐτὸς ποὺ ἔκανε τὸ τάμα, δίπλα στὴ θύρα τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, κι ἄς ρίξει τὰ μαλλιά του στὴ φωτιά»⁸⁶.

ΠΑΛΛ. Κι αὐτὸ τί σημαίνει κατὰ τὴ γνώμη σου;

ΚΥΡ. Εἶναι ἡ ἀπόδοση τοῦ τάματος καὶ τὸ τέλος τῶν ὑποσχέσεων του. Γιατὶ δὲν θὰ δεχθοῦμε καὶ ἐδῶ τὸ ξύρισμα ἔτσι ὅπως ξύριζε τὰ μαλλιά του ἐκεῖνος ποὺ εἶχε μολυνθεῖ ἀπὸ νεκρὸ, ποὺ εἶχαν ἀτιμασθεῖ καὶ βεθλωθεῖ ἀπὸ τὸ πλησίασμα τοῦ νεκροῦ, ἀλλὰ σὰν τέλεια ὀλοκληρωμένος μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔχοντας θρέψει διαφο-

86. ἸΑριθμ. 6, 18.

κόμην ἑτέραν τετροφῶς μετὰ τὴν ὀγδόην ἀνατίθῃσι τῷ Θεῷ καθά-
 περ ἐν τύπῳ τὰ ἐπηγγελμένα. Σημεῖον δὲ τοῦ δεδέχθαι παρὰ Θεοῦ
 τὴν δωροφορίαν, τὸ δαπανᾶσθαι πυρὶ τὴν τρίχα· εἶδος γὰρ τοῦ
 πυρός ἀεὶ τῇ θεῖα περιτίθῃσι φύσει τὸ Γράμμα τὸ ἱερόν. Καὶ γοῦν ὁ
 5 θεοπέσιος ἔφη Μωσῆς «Ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον ἐστί», τὸ
 πανακλές, οἶμαί που, τῆς θείας καὶ ἀκηράτου φύσεως παρεικάζων
 πυρὶ. Ἄθρει δὲ ὅπως παρὰ τὰς τῆς σκηνῆς θύρας, ἢ ἐν τελειώσει
 ξύρησις, τουτέστιν, ἀπάσης ἡμῶν δικαιοσύνης καὶ ἀγνισμοῦ πέ-
 ρας. Μόνοι γὰρ ἡμᾶς, αἵπερ ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν ἀγνεία τε καὶ
 10 δικαιοσύνη, πῶς ἂν εἰσοίσειαν εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, τὸ ἀκαται-
 τιάτόν τε καὶ ἀπλημμελές οὐκ ἔχουσαι παντελῶς; «Καθαρὸς γὰρ
 ἀπὸ ρύπου παντελῶς οὐδείς»· εἰσκομίζει δὲ ὁ Χριστός, ἀμνησικά-
 κως ἐλευθερῶν, καὶ πάσης ἡμᾶς ἀνείης ἁμαρτίας. Προόδρομος γὰρ
 ὑπὲρ ἡμῶν εἰσελήλακεν, οὐχ ἑαυτῷ που πάντως, ἀλλὰ τοῖς ἔξω θν-
 15 ρῶν, καὶ ἐπ' αὐτῷ πως ἤδη γεγόνασιν οὐδῶ τῆς ἁγίας σκηνῆς, κα-
 ταλαίνων τὴν εἰσδρομήν

ΠΑΛΛ. Ἄληθές.

ΚΥΡ. Αὐτὸς γὰρ ἡμῖν ἐγκαινίσει λέγεται πρόσφατόν τε καὶ
 ζῶσαν ὁδόν. Μετὰ δέ γε τὸ ξυρᾶσθαι πρὸς αὐταῖς ἦκοντα ταῖς θύ-
 20 ραις τῆς ἁγίας σκηνῆς, καὶ μὴν καὶ πυρὶ δαπανῆσαι τὴν τρίχα·
 «Λήφεται», φησὶν, «ὁ ἱερεὺς τὸν βραχίονα ἐφθόν ἀπὸ τοῦ κριοῦ,
 ἄρτον τε καὶ λάγανον, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὰς χεῖρας τοῦ εὐξαμένου,
 καὶ αὐθις ἀναλαθὼν προσοίσει», φησὶν, «ἐπίθεμα ἔναντι Κυρίου,
 καὶ ἅγιον ἔσται τῷ ἱερεῖ, καθὰ καὶ τὸ στηθύνιον τοῦ ἀφαιρέματος».

25 ΠΑΛΛ. Εἶτα, τί ἂν βούλοιο δηλοῦν ὁ νόμος;

ΚΥΡ. Εἰς τύπον μὲν δὴ τοῦ ἰσχύοντος, ἦτοι τῶν ἐν ἰσχύϊ κα-
 τορθωμάτων, ὁ βραχίων ἀεὶ παρὰ γε τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ νο-
 εῖται, ζωῆς δὲ δὴ πάλιν ἁγίας τε καὶ καθαρᾶς ὁ ἄζυμος ἄρτος, καὶ
 μὲν καὶ τὸ εὐχαρί τε καὶ τὸ ἡδὺ παραδείξειεν ἂν ἐφ' ἑαυτῷ, τὸ
 30 λάγανον ἐλαίῳ ματτόμενον καὶ εἰς πλακοῦντα τελοῦν. Τοῦ δὲ με-

87. Δευτ. 4, 24.

89. Ἑβρ. 6, 20.

88. Ἰωβ 14, 4.

90. Ἑβρ. 10, 20.

ρεική κόμη μετά την όγδόη ήμέρα, άφιερώνει στον Θεό υπό μορφή τύπου τά ύποσχεμένα. Σημάδι ότι τά δώρα έγιναν δεκτά από τον Θεό είναι τό ότι ή φωτιά κατατρώνει τά μαλλιά. Γιατί ή άγία Γραφή περιβάλλει πάντα τή θεία φύση μέ τή μορφή τής φωτιάς. Γι' αυτό ό θεσπέσιος Μωυσης είπε, «Ό Θεός μας είναι φωτιά πού καταφλέγει τά πάντα»⁸⁷, παρομοιάζοντας, νομίζω, μέ τή φωτιά τήν πανίσχυρη δύναμη τής θείας κι άθάνατης φύσης. Πρόσεχε όμως ότι τό ξύρισμα τής τελείωσης γίνεται δίπλα στή θύρα τής Σκηνής, δηλαδή τό τέλος όλης τής δικαιοσύνης και του άγιασμού μας. Γιατί όποιονδήποτε άγιασμό και όποιαδήποτε δικαιοσύνη επιτύχομε, πώς μόνες τους αυτές θά μπορούσαν νά μās όδηγήσουν στα "Άγια τών άγιών, άφου δέν είναι τελείως άπαλλαγμένες από ποινές και πλημμελήματα; Γιατί λέγει «Κανένας δέν είναι τελείως καθαρός από ρύπο»⁸⁸. Μās εισάγει μέσα στα άγια ό Χριστός, έλευθερώνοντάς μας χωρίς μνησικακία και συγχωρώντας μας κάθε άμαρτία. Γιατί εισήλθε σ' αυτά ως πρόδρομος για χάρη μās⁸⁹, όχι για τόν έαυτό του όπωσδήποτε, αλλά έξομαλύνοντας τήν είσοδο για εκείνους πού βρισκονται έξω από τή θύρα και έχουν ήδη φθάσει σ' αυτό άκριβώς τό κατώφλι τής άγίας σκηνης.

ΠΑΛΛ. Είναι άλήθεια.

ΚΥΡ. Γιατί λέγεται ότι «αυτός εγκαινίασε για μās καινούργιο δρόμο πού όδηγει στή ζωή»⁹⁰. Μετά τό ξύρισμα, άφου έρθει δίπλα-σπίθ τής άγίας σκηνης και γίνει τό κάψιμο τών μαλλιών, «Θά πάρει», λέγει, «ό ιερέας τό μπροστινό πόδι (βραχίονα) του κριαριού, άφου θά τό έχουν βράσει, και ψωμί μαζί και λαγόνα, και θά τά βάλει στα χέρια εκείνου πού έκανε τό τάμα, και παίρνοντάς τα πάλι, θά τά προσφέρει», λέγει, «στον Κύριο ως θυσία επιθέματος, και ή προσφορά αυτή θά είναι άγία, προορισμένη για τόν ιερέα όπως επίσης και τό στήθος του άφαιρέματος»⁹¹.

ΠΑΛΛ. Και τί θέλει νά δηλώσει ό νόμος;

ΚΥΡ. Ό βραχίονας πάντοτε στήν θεόπνευστη Γραφή λαμβάνεται ως τύπος εκείνου πού έχει δύναμη, δηλαδή τών κατορθωμάτων τής δύναμης. Τύπος πάλι τής ζωής τής άγίας και καθαρής είναι τό άζυμο ψωμί, ένω τό ευχάριστο και γλυκύ τά δηλώνει ή λαγόνα πού ζυμώνεται μέ λάδι κι έχει τή μορφή πίττας γλυκιās. Τό πρόσωπο

91. Άριθμ. 6, 19-20.

σιτεύοντος ἱερέως τὸ πρόσωπον περιθειή τις ἂν καὶ μάλα εἰκό-
 τως τῷ Ἐμμανουήλ. Ὁ τοίνυν ἀγνεῖαν τὴν ἀνωτάτω κατορθω-
 κῶς καὶ ἀνάθημα λαμπρὸν προσκεκομικῶς τῷ πανάγνῳ Θεῷ, τὰ
 ἐξ ἰσχύος ἔργα, δῆλον δὲ ὅτι τῆς πνευματικῆς, ὡς ἐν βραχίονι τοῦ
 5 κριοῦ, καὶ ζωὴν ἄμωμον, ὡς ἐν ἄρτῳ τῷ ἄζύμῳ νοουμένην, καὶ
 μὲν τοι καὶ τὸ ἦδὺ καὶ τὸ ἐπίχαρι τῆς ἐν ἁγιασμῷ ζωῆς, ὡς ἐν τῷ
 λαγάνῳ, μονονουχὶ χερσὶν ἰδίαις ἐπιτιθείς, ἀναφέρει Θεῷ, διὰ
 μεσίτου Χριστοῦ, ὃς οἰονεῖ πως ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρας δέχεται τὰς
 δωροφορίας, ταῖς ἀνωτάτω τιμαῖς, κἂν τούτῳ δὴ μάλιστα, τὸν
 10 γνήσιον ἀληθῶς καταγεραίων προσκνητήν. Ταύτη τοί φησιν,
 ὅτι χερσὶν ἐπιθείς ἰδίαις, ὁ τὴν ἁγίαν οὕτω καὶ πάναγνον ἀποπε-
 ραίνων εὐχήν, ἐπιδώσει τῷ ἱερεῖ ἐπίθεμα καὶ ἐξαιρέτον καὶ ἐκνε-
 μηθὲν αὐτῷ, καθὰ καὶ τὸ στηθύνιον τοῦ κριοῦ, κατὰ γε τῷ νομο-
 θέτῳ δοκοῦν. Ὡσπερ δὴ τὸν βραχίονα μῆνυσιν εἶναί φαμεν τῶν
 15 ἐξ ἰσχύος κατορθωμάτων, ἤγουν τῆς ἰσχύος αὐτῆς, οὕτω καὶ τὸ
 στηθύνιον τοῦ κριοῦ φρενός τε καὶ νοῦ. Κεκτῆμεθα γὰρ ἐν σπλάγ-
 χνοῖς καὶ ἐν τῷ στήθει τὰς φρένας. Ἀδιαφορεῖ δὲ πολλάκις ἡ θεία
 Γραφή, καὶ ποτὲ μὲν εἰς νοῦ τύπον τὴν κεφαλὴν, ποτὲ δὲ τὸ στήθος
 εἰς φρενός ποιεῖται δῆλωσιν. Ἰερά δὴ οὖν καὶ ἐξαιρέτα, μόνον δὲ
 20 οὐχὶ καὶ ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα προσκομιζόμενα, καὶ εὐπαράδεκτα
 δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τῶν ἀγνιζομένων ἰσχύς ἢ πνευματικὴ,
 καὶ μὲν τοι καὶ φρένες. Εἴπερ ἔστιν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἐτέ-
 ρως γένοιτό ποτε κατορθοῦν δύνασθαι τοὺς ἁγίους τὰ ἀνδάνοντα
 Θεῷ, μὴ οὐχὶ δι' ἰσχύος τῆς πνευματικῆς, καὶ μὲν τοι καὶ φρενός
 25 ἀγαθῆς.

ΠΑΛΛ. Εὐῖ φης.

ΚΥΡ. Ἐφθὸν δὲ προστέταχε λαμβάνεσθαι τὸν βραχίονα, τὸ
 οἰονεῖ πως ὅμων καὶ τὸ τοῦ καθήκοντος παράλογον τῆς τῶν ἁγί-
 ων ἰσχύος ἀποσοδῶν οὐ γὰρ ἀποτόμους εἶναι χρὴ τοὺς ἀνακεμιέ-
 30 νους Θεῷ, οὔτε μὴν ἀκράτῳ κεχρηῆσθαι τῷ νῷ, ἀλλ' εὐαφῶς τε καὶ
 ἀπαλῶς καὶ λίαν εὐτέχνως κατορθοῦν ἐπείγεσθαι τὰ εἰς ἀρετὴν.
 Εἶεν δ' ἂν ὧδε καὶ οὐχ ἑτέρως τῶν ἁγίων τὰ κατορθώματα χρησιτὰ

πάλι τοῦ ἱερέα ποῦ μεσολαβεῖ στή θυσία θά μπορούσε νά τὸ ἐκλάβει κανείς, καὶ πολὺ εὐλογα, ὡς τὸ πρόσωπο τοῦ Ἑμμανουήλ. Ὅποιος λοιπὸν κατόρθωσε τὴν ἀνώτατη ἀγνεία καὶ προσκόμισε στὸν πάναγνο Θεὸ λαμπρὸν ἀφιέρωμα τὰ ἔργα τῆς δυνάμει του, προφανῶς τῆς πνευματικῆς, ὅπως αὐτὴ δηλώνεται μὲ τὸν βραχίονα τοῦ κριαριοῦ, καὶ τὴν ἀμεμπτη ζωὴ του, ποῦ ὑποδηλώνεται μὲ τὸ ἄζυμο ψωμί, ἀλλὰ καὶ τὸ γλυκὺ καὶ χαρούμενο τῆς γεμάτης ἀγιασμοῦ ζωῆς, ὅπως ὑποδηλώνεται μὲ τὴ λαγάνα, τὰ προσφέρει στὸν Θεὸ σὰν μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια, μὲ τὸν Χριστὸ μεσολαβητῆ, ὁ ὁποῖος δέχεται κατὰ κάποιον τρόπο χέρι χέρι τὰ δῶρα, τιμώντας μὲ τίς ὑπέρτατες τιμές, γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸν γνήσιο προσκυνητῆ του. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς λέγει, ὅτι «βάζοντάς τα στὰ ἴδια του τὰ χέρια», αὐτὸς ποῦ φέρνει σὲ πέρας ἔτσι τὸ ἅγιο καὶ πάναγνο τάξιμο, θά δώσει στὸν ἱερέα ἐπίθεμα ἑξαίρετο καὶ ξεχωρισμένο γι' αὐτόν, ὅπως καὶ τὸ στήθος τοῦ κριαριοῦ, σύμφωνα μὲ τὴ θέληση τοῦ νομοθέτη. Ὅπως λοιπὸν λέμε ὅτι ὁ βραχίονας εἶναι σημάδι τῶν κατορθωμάτων τῆς δυνάμει, ἔτσι καὶ τὸ στήθος τοῦ κριαριοῦ εἶναι σημάδι τῆς σκέψις καὶ τοῦ νοῦ. Γιατὶ ἡ σκέψις μας θρίσκεται μέσα στὰ σπλάχνα καὶ στὸ στήθος. Ἡ θεία Γραφή πολλὰ φορὲς δείχνει ἀμέλεια, καὶ ἀναφέρει ἄλλοτε ὡς τύπο τοῦ νοῦ τὸ κεφάλι, καὶ ἄλλοτε τὸ στήθος, γιὰ νὰ δηλώσει τὴ σκέψις. Εἶναι λοιπὸν ἱερά καὶ ὅλως ξεχωριστά, ποῦ κατὰ κάποιον τρόπο προσφέρονται ἀπὸ χέρι σὲ χέρι, καὶ γίνονται πρόθυμα ἀποδεκτὰ μέσω αὐτοῦ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ Πατέρα ἢ πνευματικὴ δύναμις ἐκείνων ποῦ ἀγιάζονται καὶ βέβαια καὶ ἡ σκέψις. Ἄν βέβαια εἶναι ἀληθινὸ νὰ ποῦμε, ὅτι δὲν μπορούσιν μὲ ἄλλο τρόπο νὰ κατορθώσουν οἱ ἅγιοι τὰ εὐάρεστα στὸν Θεὸ, παρὰ μόνο μὲ τὴν πνευματικὴ δύναμις καὶ βέβαια καὶ μὲ ἀγαθὴ σκέψις.

ΠΑΛΛ. Μίλησες ὀρθά.

ΚΥΡ. Πρόσταξε ἐπίσης, ὁ βραχίονας τοῦ κριαριοῦ νὰ λαμβάνεται ἀφοῦ βραστεῖ, ἀπορρίπτοντας ἔτσι τὴν κατὰ κάποιον τρόπο ὀμότητα, καὶ τὴν παράλογη ἐκδήλωση τῆς δυνάμει τῶν ἁγίων. Δὲν πρέπει ὅσοι ἔχουν ἀφιερωθεῖ στὸν Θεὸ νὰ εἶναι σκληροί, οὔτε νὰ χρησιμοποιοῦν ἀχαλίνωτο νοῦ, ἀλλὰ νὰ σπεύδουν στὴν κατόρθωση τῶν ἔργων τῆς ἀρετῆς μὲ καταδεκτικότητα καὶ ἀπαλότητα καὶ μὲ πολλὴ τεχνικὴ ἐπιδεξιότητα. Γιατὶ ἔτσι καὶ ὄχι ἀλλιῶς θά μπορούσαν

καὶ ἐδώκεν αὐτῷ Θεῷ, τὸ ὄμιον οὐκ ἔχοντα καὶ ἀπηχθημένον. Διε-
 πύθου δέ που τὸν ἐν ἀγνεύειαις ἐπὶ τὴν σωτήριον τροφήν, ὥσπερ ἰδί-
 αν ὀνομάζοντος τοῦ Χριστοῦ καὶ λέγοντος τοῖς ἀγίοις μαθηταῖς
 «Ἐγὼ βρωσὶν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε». Διαμέμνησο δὲ
 5 ὅτι καὶ καταθέσθαι μὲν ἐκέλευε τὸν ἄμιον, εἰς τύπον Χριστοῦ,
 προσενομοθέτει δὲ λέγων· «Οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτῶν ὄμιον, οὐδὲ
 ἐψημένον ἐν ὕδατι, ἀλλ' ἢ ὅπτα πυρί» τὸ ἀπαράδεκτον, οἶμαί που,
 καὶ τὸ οἰονεῖτως εἰς πέψιν οὐκ εὐχερές, ὄμιον εἶναι λέγων. Χρῆναι
 δὴ οὖν ἄρα φησὶν ἐφθόν λαμβάνεσθαι τὸν βραχίονα τοῦ ἀνέφθου
 10 σημαίνοντος τὸ μῆτε ἡδύ, μῆτε βρώσιμον, ταύτη τοι καὶ ἀπαράδε-
 κτον.

ΠΑΛΛ. Ὡς ἰσχυρὸς ἄγαν καὶ ἀληθὴς ὁ λόγος.

ΚΥΡ. Ἀποδοτέον οὖν ἄρα τὰς ὁμολογίας Θεῷ, καὶ ἅπερ ἂν
 εὐξαιτό τις, διαπεραίνετω μελλήσας οὐδέν, ὡς τό τοι μὴ δοῦν τὰ
 15 τοιάδε γοργῶς, τῶν ὅτι μάλιστα δεινῶν καὶ σφαλερωτάτων φαίην
 ἂν ἔγαγε, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν. Εἰ γὰρ εἶναι λογιούμε-
 θα φρονούντες ὀρθῶς τῶν ἄγαν ἐκτοπωτάτων, τὸ ψευδοεπείας
 ἀλῶναι γραφῇ, πῶς οὐκ ἂν γένοιτο τῶν λίαν αἰσχυρῶν, ὁμολογήσαι
 μὲν τι καὶ ὑποσχέσθαι Θεῷ, ψεύσασθαι δὲ μετὰ τοῦτο τὴν ὑπόσχε-
 20 σιν; Παντὸς μὲν οὖν εὐξαμένον καὶ μελλήσαντος, καὶ γοῦν καὶ
 εἰσάπαν ἀναδυομένου τὴν ἔκτισιν, καταγράφει τὴν ἁμαρτίαν.
 Ἀνίησι δὲ τῶν αἰτιαμάτων τοὺς ἔχοντας μὲν παντελῶς ἴδιον οὐδέν,
 δεσμῷ δὲ ὥσπερ ἀναγκαίῳ κατεξευγμένους, καὶ ὑφ' ἑτέρον πρᾶτ-
 τοντας χεῖρα. Γέγραπται δὲ οὕτως ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς «Καὶ ἐλάλησε
 25 Μωσῆς πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῶν φυλῶν τῶν νιῶν Ἰσραὴλ, λέγων
 Τοῦτο τὸ ρῆμα ὁ σπένταξε Κύριος Ἄνθρωπος ὃς ἂν εὐξῆται εὐ-
 χὴν Κυρίῳ, ἢ ὁμόση ὄρκον, ἢ ὀρισμῷ ὀρίσῃται περὶ τῆς ψυχῆς
 αὐτοῦ, οὐ βεβηλώσει τὸ ρῆμα αὐτοῦ. Πάντα ὅσα ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ
 στόματος αὐτοῦ ποιήσει. Ἐὰν δὲ εὐξῆται γυνὴ εὐχὴν Κυρίῳ, ἢ
 30 ὀρίσῃται ὀρισμὸν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἐν τῇ νεότητι
 αὐτῆς, καὶ ἀκούσῃ ὁ πατὴρ αὐτῆς τὰς εὐχὰς αὐτῆς, καὶ τοὺς ὀρι-

τὰ κατορθώματα τῶν ἁγίων νὰ εἶναι χρηστὰ καὶ ἀποδεκτὰ πρὸς βρώση ἀπὸ τὸν Θεό, ὅταν δηλαδή δὲν ἔχουν ὠμότητα καὶ ἀπέχθεια. Ἔκρινες βέβαια ὅτι αὐτὸν ποὺ ζεῖ μὲ ἀγνότητα μὲ σκοπὸ τὴ σωτηρία του, ὁ Χριστὸς τὸν ὀνομάζει τροφή δική του, καὶ λέγει στοὺς ἁγίους μαθητὲς του· «Ἐγὼ ἔχω νὰ φάω τροφή, ποὺ ἐσεῖς δὲν τὴ γνωρίζετε»⁹². Θυμήσου ἀκόμα ὅτι πρόσταξε νὰ θυσιάζεται τὸ ἄρνι ὡς τύπος τοῦ Χριστοῦ, καὶ νομοθετοῦσε ἐπιπλέον λέγοντας· «Δὲν θὰ φάτε ἀπὸ αὐτὰ ὠμὸ ἢ βρασμένο, παρὰ μόνο ψημένο στὴ φωτιά»⁹³, ὀνομάζοντας, νομίζω, ὠμὸ αὐτὸ ποὺ δὲν εἶναι δεκτὸ ὡς δῶρο καὶ κατὰ κάποιον τρόπο δὲν εἶναι εὐκόλο στὴν πέψη. Γι' αὐτὸ λοιπὸν λέγει νὰ παίρνουν βρασμένο τὸν βραχίονα· τὸ ἄβραστο σημαίνει αὐτὸ ποὺ δὲν εἶναι οὔτε γλυκὺ οὔτε κατάλληλο γιὰ βρώση, καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶναι ἀποδεκτό.

ΠΑΛΛ. Πολὺν λεπτομερῆς ὁ λόγος σου καὶ ἀληθινός.

ΚΥΡ. Πρέπει λοιπὸν ν' ἀποδίδομε στὸν Θεό ὅ,τι ὑποσχεθήκαμε, καὶ ὅσα συμβεῖ νὰ τὰξει κανεὶς, νὰ τὰ πραγματοποιεῖ, χωρὶς νὰ ἀμελεῖ γιὰ κανένα, γιατί τὸ νὰ μὴν ἐκτελοῦνται αὐτὰ ἀμέσως, θὰ μπορούσα ἐγὼ νὰ πῶ πῶς εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ φοβερὰ καὶ ἐπικίνδυνα πράγματα, ὅπως λέγει καὶ ἡ ἱερὴ Γραφή. Γιατί, ἂν θεωρήσομε, σκεπτόμενοι ὀρθά, ὅτι εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ἄτοπα πράγματα τὸ νὰ κατηγορηθεῖ κανεὶς γιὰ ψεῦδος, πῶς δὲν θὰ ἦταν ἀπὸ τὰ πιὸ αἰσχρὰ τὸ νὰ ὁμολογήσει καὶ νὰ ὑποσχεθεῖ κανεὶς κάτι στὸν Θεό, καὶ ἔπειτα νὰ διαψεύσει τὴν ὑπόσχεσή σου; Καταγράφει λοιπὸν τὴν ἁμαρτία καθενὸς ποὺ ἔταξε καὶ ἀδιαφόρησε, καὶ μάλιστα ποὺ ἀρνήθηκε γιὰ πάντα τὴν ἀπόδοση, ἀπαλλάσσει ὅμως ἀπὸ τὴν ἐνοχὴ αὐτοὺς ποὺ δὲν ἔχουν τίποτε δικό τους, ἀλλ' εἶναι δεμένοι στὸν ζυγὸ τῆς ἀνάγκης καὶ ἐνεργοῦν κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία ἄλλου. Ἔχει γραφεῖ ὡς ἐξῆς στοὺς Ἄριθμούς· «Ὁ Μωυσῆς μίλησε στοὺς ἀρχηγούς τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τοὺς εἶπε· Ἀκούστε τὴν ἐντολὴν ποὺ δίνει ὁ Κύριος· Αὐτὸς ποὺ θὰ κάνει τάξιμον στὸν Κύριον ἢ θὰ δώσει ὄρκον ἢ θὰ ὀρίσει κάτι γιὰ τὴν ψυχὴν του, δὲν θὰ παραβεῖ τὸν λόγον του. Ὅλα ὅσα βγοῦν ἀπὸ τὸ στόμα του θὰ τὰ πραγματοποιήσῃ. Ἄν πάλι μὰ γυναῖκα κάνει τάμιον στὸν Κύριον ἢ ἀποφασίσῃ κάτι στὸ σπῆμα τοῦ πατέρα της ὅταν εἶναι νέα, καὶ ὁ πατέρας ἀκούσῃ τις εὐχὰς της καὶ τις ἀποφάσεις ποὺ

93. Ἐξ. 12, 9.

ομοῦς αὐτῆς οὖς ὠρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, καὶ παρασιω-
 πήσῃ ὁ πατὴρ αὐτῆς καὶ στήσονται πᾶσαι αἱ εὐχαὶ αὐτῆς, καὶ
 πάντες οἱ ὀρισμοὶ αὐτῆς οὖς ὠρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς με-
 νοῦσιν αὐτῇ. Ἐὰν δὲ ἀνανεύων ἀνανεύσῃ ὁ πατὴρ αὐτῆς, ἢ ἂν
 5 ἡμέρᾳ ἀκούσῃ πάσας τὰς εὐχὰς αὐτῆς καὶ τοὺς ὀρισμοὺς αὐτῆς,
 οὖς ὠρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, οὐ στήσονται, καὶ Κύριος
 καθαριεῖ αὐτήν, ὅτι ἀνένευσεν ὁ πατὴρ αὐτῆς». Ἄλλ' εἰ καὶ γένοι-
 το, φησὶν, γυνὴ σνηροσμένη κατὰ νόμους ἀνδρῶν, ὁ αὐτὸς κρατεί-
 τω νόμος. Χήρας δὲ καὶ ἐκβεβλημένης ἴσθησι τοὺς ὀρισμοὺς, καὶ
 10 διαπεραίνεσθαι δεῖν πάντῃ τε καὶ πάντως τὰς ὑποσχέσεις εὐ μάλᾳ
 φησὶ, πανταχῇ τὸ ἐλεύθερον καὶ ἔξω ζυγοῦ ταῖς αἰτίαις ὑποτιθεῖς,
 εἰ μὴ δοῶν ἔλοιτο τὰ ἐπηγγελμένα· τό γε μὴν οὐχ ᾧδε ἔχον, ἄπρα-
 κτόν τε καὶ ὑφ' ἑτέροις, ἀνείς ἐικότως. Τοῖς γάρ τοι κυρίοις, πατρί-
 τε, φημί, καὶ ἀνδρῶν, συνθεμένοις μὲν καὶ οἴονει συννεύσασι ταῖς
 15 τῶν ὑπὸ χεῖρα καὶ ἐξουσίαν εὐχαῖς, τὴν τῆς δυσσεθείας ἐπιφέρει
 γραφήν, εἰ μὴ πληροῦν ἔλαιντο τὰ ἐπηγγελμένα. Ἀποφάσκουσι δὲ
 καὶ τὸ ἀνεῖσθαι δεῖν ἁμαρτιῶν ἀπονέμει προαιρέσεως γὰρ καὶ οὐκ
 ἀνάγκης καρποὶ τὰ εἰς Θεὸν ἀναθήματα.

πῆρε κατὰ τῆς ζωῆς της, καὶ ὁ πατέρας της τὰ παρασιωπήσει, θὰ εἶναι ἔγκυρα ὅλα τὰ ταξίματά της, καὶ ὅλα ὅσα ὄρισε κατὰ τῆς ζωῆς της θὰ ἰσχύουν γι' αὐτήν. "Ἄν ὅμως ὁ πατέρας της ἀρνηθεῖ, ὅταν ἀκούσει τὰ ταξίματά της καὶ τις ἀποφάσεις πού πῆρε κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ της, δὲν θὰ ἰσχύσουν τὰ ταξίματά της καὶ ὁ Κύριος θὰ τὴ θεωρήσει καθαρῆ, ἐπειδὴ ὁ πατέρας της δὲν ἔδωσε τὴ συγκατάθεσή του»*. Λέγει ἐπίσης, ἂν μὰ γυναίκα εἶναι δεμένη μὲ ἕναν ἄνδρα νόμιμα, νὰ ἰσχύει ὁ ἴδιος νόμος. Ἄλλὰ θεωρεῖ ἰσχυρὲς τις ἀποφάσεις τῆς χήρας καὶ τῆς γυναίκας πού ἀποπέμφθηκε καὶ πρέπει, λέγει, νὰ ἐκτελεστοῦν οἱ ὑποσχέσεις της ὅπωςδήποτε στὸ ἀκέραιο, στηρίζοντας τὴν ὑποχρέωσή τους στὸ ὅτι εἶναι ἐλεύθερες καὶ δὲν δεσμεύονται ἀπὸ ἄλλον, ἂν δὲν θελήσουν νὰ κάνουν ὅσα ὑποσχέθηκαν. Στὴν περίπτωση ὅμως πού δὲν ἐκτελεστοῦν οἱ ὑποσχέσεις κάποιας πού εἶναι στὴν ἐξουσία ἄλλου, εὐλόγα τὴ συγχωρεῖ. Γιατὶ τότε μεταφέρει τὴν κατηγορία τῆς ἀσέβειας στοὺς κυρίους της, ἐννοῶ τὸν πατέρα καὶ τὸν ἄνδρα πού συμφώνησαν καὶ κατὰ κάποιο τρόπο συναίνεσαν στὰ ταξίματα ἐκείνων πού εἶχαν στὴν ἐξουσία της. "Ὅταν ἐκεῖνοι ἀρνοῦνται, παρέχει καὶ τὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτημάτων. Γιατὶ τὰ ἀφιερῶματα στὸν Θεὸ εἶναι καρποὶ τῆς προαίρεσης, καὶ ὄχι τῆς ἀνάγκης.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΣ

Περὶ ἑορτῶν ἁγίων.

Ἀγνεΐας μὲν δὴ πέρι, καὶ τῶν ἐν εὐχαΐς, καὶ μέντοι καὶ ἱερέων
εὐχρησθῶ τάδε. Χρῆναι δέ, οἷμαι, λοιπὸν προσενεγκεῖν εὐ̅ μάλα, τίς
ἂν γένοιτο παρὰ Θεοῦ τῶν πόνων ἔκτισις, καὶ πρὸς ὃ τι τετραμμέ-
5 νοι, καταπαianθεῖεν ἂν ταῖς εἰς λῆξιν ἠκούσας τιμαῖς, καὶ ἐλπίδος
ἔσονται τῆς εἰς αἰῶνας μέτοχοι.

ΠΑΛΛ. Ὡς εὐ̅ γε δὴ φῆς.

ΚΥΡ. Πρέπει γὰρ ἂν, ὧ̅ Παλλάδιε, τοῖς τὴν εὐκλεᾶ καὶ ἀπόλε-
κτον ἐξησκηκόσι ζωὴν, καὶ πολιτείας τῆς ὧ̅δε διαφανοῦς εἰς τοῦτο
10 ἦκουσι μέτρον, ὡς τὴν ἀπασῶν ἀριόστην ψῆφον ἐλεῖν, ἐν εὐημερί-
αις εἶναι μακροαῖς, ἑορτάζοντάς τε καὶ διευθυμουμένους καὶ πανη-
γύρεως ἀρχὴν ἔχοντας τὸν Ἐμμανουήλ καὶ ἐν ἐλπίσι κειμένους
ταῖς ἐρηραιομέναις.

ΠΑΛΛ. Πρέπει γὰρ ἂν, καὶ ἀληθῆς ὁ λόγος.

15 ΚΥΡ. Βούλει δὴ οὖν, τὰς ἐν τύπῳ καὶ κατὰ νόμον πολυπρα-
γμονῶμεν ἑορτάς καὶ τῶν ἐν αὐταῖς θυσιῶν τοὺς τρόπους ἀφηγη-
σώμεθα, μεταστοιχειοῦντες, ὡς ἔνι, πρὸς τὸ ἀληθές τῶν ἐν αὐταῖς
ἐννοιῶν τὴν δύναμιν;

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΑΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΛΗΘΙΝΗΣ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

Περὶ τῶν ἁγίων ἑορτῶν.

Γιὰ τὸν ἔξαγνισμό λοιπὸν καὶ γιὰ ὅσους κάνουν τάματα καὶ βέβαια καὶ γιὰ τοὺς ἱερεῖς ἃς εἰπωθοῦν αὐτά. Στὴ συνέχεια πρέπει, νομίζω, νὰ ἀναφερθεῖ, καὶ πολὺ σωστά, καὶ ποιὰ θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι ἡ ἀνταμοιβὴ ἀπὸ τὸν Θεὸ τῶν κόπων τῶν πιστῶν, καὶ σὲ τί ἀφοῦ στραφοῦν καὶ ἀσχοληθοῦν θὰ μπορέσουν νὰ λάβουν τις πλούσιες καὶ ἀνώτατες τιμὲς καὶ θὰ γίνουν μέτοχοι τῆς αἰώνιας ἐλπίδας.

ΠΑΛΛ. Ἔκανες πολὺ καλὴ πρόταση.

ΚΥΡ. Θὰ πρέπει βέβαια, Παλλάδιε, σ' αὐτοὺς ποὺ ἔζησαν τὴν ἐνδοξὴ καὶ ξεχωριστὴ ζωὴ καὶ ἔφτασαν σ' αὐτὸ τὸ βαθμὸ τῆς τόσο λαμπρῆς πολιτείας, ὥστε νὰ κάνουν τὴν πιὸ καλὴ ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐκλογὴ, ν' ἀπολαμβάνουν ἀτέλειωτες ἡμέρες εὐημερίας μὲ ἑορτὲς καὶ πανηγύρια καὶ ἔχοντας ἀρχηγὸ τῶν πανηγύρεων αὐτῶν τὸν Ἐμμανουήλ, στηριγμένοι σ' ἐλπίδες καλὰ θεμελιωμένες.

ΠΑΛΛ. Πρέπει ἀσφαλῶς καὶ ὁ λόγος σου εἶναι ἀληθινός.

ΚΥΡ. Θέλεις λοιπὸν νὰ ἔξετάσουμε μὲ λεπτομέρεια τις ἑορτὲς, τοὺς τύπους τῶν ὁποίων μᾶς δίνει ὁ νόμος, καὶ νὰ ἐξηγήσουμε τὸν τρόπο τῶν θυσιῶν ποὺ γίνονται κατ' αὐτές, μεταφέροντας στὸ πραγματικὸ, ὅσο εἶναι δυνατόν, τὸ νόημα ποὺ ἔχουν οἱ ἔννοιες αὐτές,

ΠΑΛΛ. Βουλοίμην ἄν πῶς γὰρ οὖ;

ΚΥΡ. Οὐκοῦν ἐπεὶ τοι σαφῶς ἄριστά τε διεσκέφθαι δοκῶ, φιλοκρινεῖν ὅτι πρόποι καὶ τάδε διενθυμούμενος, φέρε δὴ, φέρε καὶ πρὸ γε τῶν ἄλλων ἐκεῖνο διερευνησόμεν, πηνίκα τε καὶ ἐπὶ 5 τίσιν ἐορτάζειν ἡμᾶς τὸ Γράμμα δεῖν ἔφη τὸ ἱερόν. Ἴοι γὰρ ἂν οὕτω καὶ κατ' εὐθὺ τοῦ πρόποντος ἡμῖν ὁ λόγος καὶ μέντοι πρὸς τῷδε, τὸ ἀτέχνως πεποιῆσθαι δοκεῖν οὐκ ἀγεννῶς διακρούσεται.

ΠΑΛΛ. Ἴθι δὴ οὖν ὅποι φίλον· ὀνήσεις γὰρ καὶ μάλα πλουσίως.

10 ΚΥΡ. Συναγηγευμένων ποτὲ κατὰ τὴν ἔρημον ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ Χωρηθ, τῶν ἐξ Ἰσραήλ, τὸν τῶν πρακτέων ἡμῖν ὀριστὴν διετύπου νόμιον ὁ τῶν ὄλων Θεός, μυρία δὲ ὄσα καὶ ἐπωφελῆ θεοπίσματα περσεταιχῶς, προσετίθει λοιπόν, «Τρεῖς καιρούς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐορτάσατέ μοι». Τίνες δ' ἂν εἴεν τοιοῦδε καιροί, διεσάφει πάλιν. 15 Ἐφη γὰρ εὐθύς «Τὴν ἐορτὴν τῶν ἀζύμων φυλάξασθε ποιεῖν ἐπὶ τῆς ἡμέρας ἔδεσθε ἄζυμα, καθάπερ ἐνετελάμην σοι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ μηνὸς τῶν νέων· ἐν αὐτῷ γὰρ ἐξῆλθες ἐξ Αἰγύπτου· οὐκ ὀφθῆσθαι ἐνώπιόν μου κενός καὶ ἐορτὴν τοῦ θερισμοῦ πρωτογενήματων ποιήσεις ἔργων σου, ὧν ἐὰν σπεύξης ἐν τῷ ἀγρῷ σου, καὶ 20 ἐορτὴν συντελείας ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν ἔργων σου, τῶν ἐκ τοῦ ἀγροῦ σου. Τρεῖς καιρούς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀφθῆσεται πᾶν ἀρσενικὸν ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου». Ὅτι μὲν οὖν τὸ χρῆναι πληροῦν τὰς ἐορτὰς τῷ Θεῷ πρόποι ἂν ὅτι μάλιστα τοῖς ἀνδριζομένοις, καὶ οὐχι δὴ μᾶλλον τοῖς ἀναπεπτωκόσι 25 καὶ ἀναλκιν ἐν γε δὴ σφίσις ἔχουσι νοῦν, καὶ τεθρυμμένον αἰεὶ πρὸς τὰ σαρκός τε καὶ κόσμου, παρέδειξεν εἰπὼν «Τρεῖς καιρούς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀφθῆσεται πᾶν ἀρσενικὸν ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου». Ἐποπτείας γὰρ ἄξιον τῆς ἀνωθεν καὶ παρὰ Θεοῦ τὸ ἀρσενικόν, κατὰ γε τοὺς ἤδη προειρημένους τρόπους. Πλὴν ἐνομοθέτει 30 χρῆσίμως τὸ χρῆναι πληροῦν ἐορτὰς ἀγίας. Ἐδει γὰρ, ἔδει τοῖς εἰς ἀρχὴν ἀναβαίνουσι παιδαγωγίας ὀρθῆς καὶ ὑπὸ ζεύγλην ἤδη πως

ΠΑΛΛ. Καὶ βέβαια θὰ ἤθελα πῶς δηλαδή ὄχι;

ΚΥΡ. Ἐπειδὴ λοιπὸν νομίζω ὅτι ἔγινε μιὰ σαφῆς καὶ πλήρης ἐξέταση, σκεπτόμενος ὅτι πρέπει νὰ διευκρινήσουμε κι αὐτά, ἐμπρὸς λοιπὸν πρὶν ἀπὸ τὰ ἄλλα νὰ ἐρευνησουμε καὶ ἐκεῖνο, πότε καὶ γιὰ ποιά περιστατικά μᾶς λέγει ἡ ἱερὴ Γραφή ὅτι πρέπει νὰ ἐσορτάζουμε. Γιατὶ ἔτσι ὁ λόγος μας θὰ προχωρήσει κατευθειάν σ' αὐτὸ πού πρέπει (στὸ στόχο του), καὶ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ βέβαια θ' ἀποκρούσει ἀποτελεσματικὰ τὴ σκέψη ὅτι ἔχει συντεθεῖ δίχως τέχνη.

ΠΑΛΛ. Προχώρησε λοιπὸν ὅπου ἀγαπᾶς· γιατί ἡ ὠφέλεια πού θὰ προσφέρεις θὰ εἶναι πολὺ πλούσια.

ΚΥΡ. Κατὰ τὴ συγκέντρωση κάποτε στὴν ἔρημο, στὸ ὄρος Χωρήβ, τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὁ Θεὸς τῶν ὅλων διατύπωσε τὸ νόμο πού μᾶς ὀριξε τί πρέπει νὰ πράττομε, κι ἀφοῦ ἀνακοίνωσε μύρια ὅσα καὶ ὠφέλιμα νομοθετήματα, πρόσθεσε στὸ τέλος κι αὐτά· «Θὰ γιορτάσετε πρὸς τιμὴ μου τρεῖς φορεῖς τὸ χρόνο». Καὶ διασαφήνισε ποιὲς θὰ ἦταν αὐτὲς οἱ τρεῖς φορὲς. Γιατὶ εἶπε ἀμέσως· «Νὰ τηρεῖτε καὶ νὰ ἐσορτάξετε τὴν ἐορτὴ τῶν ἀζύμων. Ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρες τοῦ μηνὸς τῶν νέων γεννημάτων νὰ τρώτε, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ πού σᾶς ἔδωσα, ἄζυμο ψωμί. Γιατὶ τότε βγήκατε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Δὲν θὰ παρουσιασθεῖτε μπροστὰ μου μ' ἄδεια χέρια. Θὰ ἐσορτάξετε καὶ τὴν ἐορτὴ τοῦ θερισμοῦ τῶν πρωτογεννημάτων ἀπὸ τὰ σιτάρια πού σπείρατε στὰ χωράφια σας. Θὰ ἐσορτάξετε καὶ τὴν ἐορτὴ κατὰ τὸ τέλος τοῦ γεωργικοῦ ἔτους κατὰ τὴ συγκομιδὴ τῶν καρπῶν τῶν ἔργων σου ἀπὸ τὸ χωράφι σου. Κατ' αὐτὲς τρεῖς περιπτώσεις τοῦ χρόνου θὰ παρουσιάζεται κάθε ἀρσενικὸ στὸν Κύριο τὸν Θεὸ σας»¹. Ὅτι λοιπὸν τὸ χρέος νὰ γίνονται οἱ ἐορτὲς πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοῦ ἀρμόζει κυρίως σ' αὐτοὺς πού εἶναι ἄνδρες ὄριμοι, κι ὄχι στοὺς ἀποθαρρημένους καὶ σ' αὐτοὺς πού ἔχουν μέσα τους ἀδύναμο φρόνημα καὶ πού παραδίδεται ἐξαιτίας τῆς μαλθακότητάς του στὰ πράγματα τῆς σάρκας καὶ τοῦ κόσμου, τὸ ἔδειξε λέγοντας· «Τρεῖς φορὲς τὸ χρόνο θὰ παρουσιάζετε κάθε ἀρσενικὸ στὸν Κύριο καὶ Θεὸ σας». Γιατὶ τὸ ἀρσενικὸ εἶναι ἄξιο νὰ ἔχει τὴν οὐράνια καὶ θεία ἐποπτεία μὲ τοὺς τρόπους πού ἤδη ἀναφέραμε. Καὶ ἦταν βέβαια χρησιμὴ ἡ νομοθεσία του γιὰ τὴν τήρηση τῶν ἐορτῶν. Γιατὶ ἔπρεπε, καὶ παραέπρεπε, γι' αὐτοὺς πού ἄρχιζαν νὰ παιδαγωγοῦνται ὀρθὰ καὶ πού ἤδη εἶχαν μπεῖ κάτω ἀπὸ τὸ

5 *ιούσι τὴν ὑπὸ Θεᾶ, τῆς ἐν νόμῳ πολιτείας τὸ τέλος, ὅτι πάντα τε
 καὶ πάντως ἐκτελετήσκειεν ἂν αὐτοῖς εἰς τρυφάς τε καὶ εὐθυμίας,
 δῆλον δὲ ὅτι τὰς πνευματικάς, εὖ μάλα παραδηλοῦν. Ταύτη τοι
 προσηγορευκῶς τὸν νόμον, καὶ ἀποκρίνας ἀστείως τὸ πεφυκὸς
 αὐτῷ πολιτείας καὶ ζωῆς παραθείς τὴν ὁδόν, ὅτι καὶ καταλήξει
 ποτὲ πρὸς τρυφὰς ὁ πόνος αὐτοῖς ἐφῆκε νοεῖν. Οὐκοῦν πρώτη μὲν
 ἑορτὴ κατὰ μῆνα τὸν νέον, δευτέρα δὲ ὥσπερ καὶ γείτων εὐθύς ἢ
 τοῦ θερισμοῦ τῶν πρωτογενημάτων, τρίτη δὲ καὶ ἐπ' ἐσχάτοις ἢ ἐπ'
 10 ἐξόδῳ τοῦ ἐνιαυτοῦ, συγκεκομισμένων ἡμῖν τῶν καρπῶν, ἐν ἐβδό-
 μῳ τοῦ ἔτους μηνί. Ἡ οὐχ ᾧδε ἔφη τὸ Γράμμα τὸ ἱερόν;*

ΠΑΛΛ. Σύμφημι.

*ΚΥΡ. Οὐκοῦν ἀναγκαῖον, τὸ ἐφ' ἐκάστῳ καιρῷ παρακομίζειν
 εἰς μέσον, καὶ ὅπως τε καὶ ἐπὶ τίσι τελεῖσθαι πρότεροι, διαθρεῖν ὡς
 15 ἐνι. Ἀπαίρειν μὲν γὰρ τῆς Αἰγυπτίων ἐκέλευε τότε τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ
 ὁ φιλοκτίρωμα Θεός, καὶ τῆς ἀφορήτου θητείας ἀποφορτίζεσθαι
 τὸν ζυγόν, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἐπαγγελίας μεθορμίσασθαι γῆν. Ἀν-
 τανίστατο δὲ τοῖς τεθεσπισμένοις ὁ Φαραώ, καὶ ἀγροικὸν μὲν
 ἐφίει φωνὴν κατὰ τῆς ἀρρήτου δόξης, «Οὐκ οἶδα», λέγων, «τὸν
 20 Κύριον», οὐκ ἀνήσειν δὲ τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ διεβεβαιούτο πλειστάκις
 καὶ δὴ καὶ πληγαῖς συχναῖς καὶ ἀλλεπαλλήλοις κατηκίζετο. Ἐπει-
 δὴ δὲ ἦν ἀτεράμιαν ἔτι καὶ ἄθραυστον ἐμελέτα κατὰ τοῦ Θεοῦ τὴν
 ἀπόνειαν, τοῖς τῶν Αἰγυπτίων πρωτοτόκοις ἐφίει τὸν ὀλοθρευτήν,
 καὶ τὸν ἐν μιᾷ νυκτὶ κατεψηφίζετο θάνατον, ὁ πάντων ἔχων τὴν
 25 ἐξουσίαν. Προενόει δὲ ὅπως αἱ τῶν Ἰουδαίων ἀγέλαι μὴ ὑπενε-
 χθεῖεν τῷ κακῷ, καὶ ὡς ἀπωτάτω γένοιτο τῆς τοῦ διαφθείροντος
 χειρός, εἴτ' οὖν ὀργῆς. Ἄλλ' οὐκ ἦν ἐτέρως τοῦτο πράξαι τισι, πλην
 ὅτι διὰ Χριστοῦ, ὃς ἐστὶ ζωὴ καὶ ζωοποιός, ἅτε δὴ ζωῆς τῆς κατὰ
 φύσιν ἐκπεφυκῶς, τοῦ Πατρὸς.*

30 *Προανετίπου τοίνυν ὁ νόμος τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον, ᾧδέ τέ
 φησιν «Ἐἴτε δὲ Κύριος πρὸς Μωσῆν καὶ Ἀαρῶν ἐν γῇ Αἰγύπτου,*

ζυγὸ τοῦ Θεοῦ, τὸ τέλος τῆς πολιτείας τῆς σύμφωνης μὲ τὸ νόμο νὰ τελειώνει γι' αὐτοὺς ὅπωςδήποτε καὶ μὲ κάθε τρόπο μὲ ἐκδηλώσεις χαρᾶς καὶ εὐθυμίας, καὶ εἶναι φανερὸ ὅτι ὑποδήλωνε τις πνευματικές. Ἐχοντας λοιπὸν προαναγγεῖλει ἔτσι τὸ νόμο κι ἀφοῦ ξεχώρισε κατάλληλα ὅ,τι προκαλοῦσε ἀδικία καὶ ἐπαίνεσε αὐτὸ πὺν συντελοῦσε σὲ ὠφέλεια, κι ἀφοῦ ἄπλωσε μπροστά τους τὸ δρόμο τῆς πολιτείας πὺν τὸν εὐχαριστοῦσε, τοὺς ἄφησε νὰ σκέπτονται, ὅτι κάποτε ὁ μόχθος τους θὰ καταλήξει σὲ τέρψεις. Ἡ πρώτη λοιπὸν ἑορτὴ γίνεται τὸ μῆνα τῶν νέων γεννημάτων. Δεύτερη καὶ κατὰ κάποιον τρόπο γειτονική της ἦταν ἡ ἑορτὴ τοῦ θερισμοῦ τῶν πρωτογεννημάτων, καὶ τρίτη καὶ τελευταία ἦταν ἡ κατὰ τὸ τέλος τοῦ χρόνου ἑορτὴ, τότε πὺν κάνομε τὴ συγκομιδὴ τῶν καρπῶν, τὸν ἕβδομο μῆνα τοῦ χρόνου. Ἡ μήπως δὲν λέγει αὐτὸ ἡ ἱερὴ Γραφή;

ΠΑΛΛ. Ναί, συμφωνῶ.

ΚΥΡ. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ φέρομε στὴ μέση τὴν ἑορτὴ τῆς κάθε ἐποχῆς καὶ νὰ ἐξετάσομε, ὅσο εἶναι δυνατόν, πῶς καὶ γιὰ ποιούς λόγους πρέπει νὰ τελεῖται. Γιατὶ ὁ εὐσπλαχνος Θεὸς πρόσταζε τότε τοὺς Ἰσραηλίτες νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ ν' ἀποτινάξουν τὸν ζυγὸ τῆς ἀφόρητης δουλείας καὶ νὰ μετεγκατασταθοῦν στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας. Ὁ Φαραὼ ἦταν ἀντίθετος στὰ νομοθετήματα καὶ ἄφησε νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ στόμα του ἄγριος λόγος ἐναντίον τῆς ἄρετης δόξας, λέγοντας, «Δὲν γνωρίζω τὸν Κύριο»². Καὶ διαβεβαίωνε πολλές φορές ὅτι δὲν θὰ τὸ ἐπέτρεπε αὐτὸ στοὺς Ἰσραηλίτες, καὶ μάλιστα τοὺς ταλαιπωροῦσε μὲ συχνὲς καὶ ἀλλεπάλληλες τιμωρίες.³ Ἐπειδὴ ὅμως ἦταν αὐθάδης καὶ ἔδειχνε ἀκαμπτη ἰσχυρογνωμοσύνη πρὸς τὸν Θεό, ἔστειλε ἐναντίον τῶν πρωτότοκων παιδιῶν τῶν Αἴγυπτίων τὸν ἐξολοθρευτὴ ἄγγελο κι ἀποφάσισε τὸ θάνατό τους σὲ μὰ νύχτα, αὐτὸς πὺν ἐξουσιάζει τὰ σύμπαντα. Προνοοῦσε ὅμως τὸ κοπάδι τῶν Ἰουδαίων νὰ μὴν ὑποταχθεῖ στὸ κακό, ἀλλὰ νὰ βρεθοῦν ὅσο τὸ δυνατόν πὺν μακριὰ ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ καταστροφέα ἢ ἀπὸ τὴν ὀργή του. Ἄλλ' αὐτὸ γιὰ μερικούς δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἐπιτευχθεῖ ἀλλιῶς, παρὰ μέσω τοῦ Χριστοῦ, πὺν εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ὁ ζωοδότης, ἐπειδὴ προήλθε ἀπὸ τὴν κατὰ φύση ζωὴ, δηλαδὴ τὸν Πατέρα.

Προεικόνιζε λοιπὸν ὁ νόμος τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ καὶ λέγει τὰ ἑξῆς: «Μίλησε ὁ Κύριος στὸν Μωυσὴ καὶ στὸν Ἀαρὼν στὴ γῆ τῆς

λέγων Ὁ μὴ οὗτος ὑμῖν ἀρχὴ μηνῶν, πρῶτός ἐστιν ὑμῖν ἐν τοῖς
 μηνσὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ. Λάλησον πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν Ἰσρα-
 ῆλ, λέγων. Τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου λαβέτωσαν ἕκαστος πρό-
 θατον κατ' οἶκους πατριῶν, ἕκαστος πρόδατον κατ' οἰκίαν Ἐάν δὲ
 5 ὀλιγοστοὶ ὡσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὥστε μὴ εἶναι ἱκανοὺς εἰς πρόδατον,
 συλλήψεται μεθ' ἑαυτοῦ τὸν γείτονα τὸν πλησίον αὐτοῦ, κατὰ ἀρι-
 θμὸν ψυχῶν, ἕκαστος τὸ ἀρκοῦν αὐτῷ συναριθμῆσεται εἰς πρόδα-
 τον. Πρόδατον τέλειον, ἄρσεν, ἐνιαύσιον ἔσται ὑμῖν. Ἀπὸ τῶν
 ἀμνῶν καὶ τῶν ἐρίφων λήψεσθε, καὶ ἔσται ὑμῖν διατετηρημένον
 10 ἕως τῆς τεσσαρεσκαδεκάτης τοῦ μηνὸς τούτου, καὶ σφάξουσιν
 αὐτὸ πᾶν τὸ πλῆθος συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραὴλ πρὸς ἐσπέραν Καὶ
 λήψονται ἀπὸ τοῦ αἵματος, καὶ θήσουσιν ἐπὶ τῶν δύο σταθμῶν,
 καὶ ἐπὶ τὴν φλιάν, ἐν οἷς οἴκοις ἐν οἷς εἰς φάγωσιν αὐτὰ ἐν αὐ-
 τοῖς. Καὶ φάγονται τὰ κρέα τῇ νυκτὶ ταύτῃ ὄπτα πυρὶ, καὶ ἄζυμα
 15 ἐπὶ πικριδίων ἔδονται. Οὐκ ἔδεσθε ἀπ' αὐτῶν ὠμόν, οὐδὲ ἐψημένον
 ἐν ὕδατι, ἀλλ' ἢ ὄπτα πυρὶ, κεφαλὴν σὺν τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ἐνδο-
 σθίοις. Οὐκ ἀπολείψεται ἀπ' αὐτοῦ ἕως πρωῆ· καὶ ὅσοι οὖν οὐ
 συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ τὰ δὲ καταλειπόμενα ἀπ' αὐτοῦ ἕως πρωῆ,
 ἐν πυρὶ κατακαύσετε. Οὕτω δὲ φάγεσθε αὐτό· αἱ ὀσφύες ὑμῶν
 20 περιεζωσμέναι, καὶ τὰ ὑποδήματα ὑμῶν ἐν τοῖς ποσὶν ἡμῶν, καὶ αἱ
 βακτηρίαι ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν, καὶ ἔδεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς
 Πάσχα ἐστὶ Κυρίῳ. Καὶ διελεύσομαι ἐν γῇ Αἰγύπτῳ ἐν τῇ νυκτὶ
 ταύτῃ, καὶ πατάξω πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπτῳ ἀπὸ ἀνθρώ-
 που ἕως κτήνους, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς θεοῖς τῶν Αἰγυπτίων ποιήσω
 25 τὴν ἐκδίκησιν, ἐγὼ Κύριος. Καὶ ἔσται τὸ αἷμα ὑμῖν ἐν σημεῖῳ ἐπὶ
 τῶν οἰκιῶν ὑμῶν, ἐν αἷς ὑμεῖς ἔστε ἐκεῖ, καὶ ὄψομαι τὸ αἷμα, καὶ
 σκεπάσω ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν πληγὴ τοῦ ἐκτριβῆναι, ὅταν
 παύω ἐν γῇ Αἰγύπτῳ. Καὶ ἔσται ἡμέρα ὑμῖν αὕτη μνημόσιννον, καὶ
 εορτάσετε αὐτὴν εορτὴν Κυρίῳ εἰς πάσας τὰς γενεὰς ὑμῶν, νόμι-
 30 μον αἰώνιον εορτάσετε αὐτήν. Ἑπτὰ ἡμέρας ἄζυμα ἔδεσθε, ἀπὸ δὲ
 τῆς ἡμέρας τῆς πρώτης ἀφανιεῖτε ζύμην ἐκ τῶν οἰκιῶν ὑμῶν Πᾶς
 ὅς ἂν φάγη ζύμην, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐξ Ἰσραὴλ,
 ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς πρώτης, ἕως τῆς ἡμέρας τῆς ἐβδόμης. Καὶ ἡ
 ἡμέρα ἡ πρώτη κληθήσεται ἀγία, καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ἐβδόμη κλητὴ

Αιγύπτου και τούς εἶπε· Αὐτός ὁ μήνας εἶναι γιά σᾶς ἡ ἀρχή τοῦ μηνολογίου σας, εἶναι πρῶτος ἀπό τούς μήνες τοῦ ἔτους. Νά πείς σέ ὅλη τή συναγωγή τῶν Ἰσραηλιτῶν. Τή δέκατη ἡμέρα αὐτοῦ τοῦ μήνα θά πάρει κάθε ἀρχηγός οἰκογένειας ἕνα πρόβατο γιά τήν οἰκογένειά του. Ἄν τὰ μέλη τῆς οἰκογένειάς του εἶναι λίγα, ὥστε νά μὴ μποροῦν νά φάγουν τό πρόβατο, ἄς καλέσει ἀπό τό γείτονα τοῦ ἀνάλογο ἀριθμὸ μελῶν, ὥστε νά ἀρκεῖ γιά νά πάρει ὁ καθένας ἀνάλογη μερίδα ἀπὸ τό πρόβατο. Τὸ πρόβατο θά εἶναι χωρὶς κανένα ἐλάττωμα, ἀρσενικό, χρονιάρικο. Μπορεῖτε νά πάρετε ἀρνὶ ἢ ἐρίφιο και θά τὸ κρατήσετε ὡς τὶς δεκατέσσερες τοῦ μήνα αὐτοῦ, και πρὸς τό βράδυ τῆς ἡμέρας αὐτῆς θά τὸ σφάξουν ὅλο τὸ πλῆθος τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν. Θά πάρουν ἀπὸ τό αἷμα αὐτοῦ και θά βάλουν στοὺς δύο παραστάτες και στὸ ἀνώφλι τῶν θυρῶν τῶν σπιτιῶν τους μέσα σὰ ὅποια θά φάγουν αὐτά. Ἐὰ φᾶνε τὰ κρέατα αὐτῆ τῆ νύχτα ψημένα στῆ φωτιά μαζί μὲ ἄζυμο ψωμὶ και ραδίκια. Δέν θά φάτε τὸ κρέας αὐτῶν ὠμὸ ἢ βραστό, ἀλλὰ μόνο ψημένο στῆ φωτιά τὸ κεφάλι, τὰ πόδια και τὰ ἐντόσθια. Δέν θά μείνει τίποτε ἀπὸ αὐτὸ ὡς τὸ πρωὶ και δέν θά σπάσετε κανένα κόκκαλό του. Ὅ,τι τυχὸν μείνει ὡς τὸ πρωὶ θά τὸ κάψετε στῆ φωτιά. Ἔτσι θά φάτε αὐτό. Θά ἔχετε ζωσμένη τὴ μέση, τὰ ὑποδήματα φορεμένα σὰ ποδία σας, και σὰ χέρια θά κρατᾶτε τὰ ραβδιά σας. Τὸ φαγητό σας θά γίνεῖ διασπικὰ. Αὐτὸ εἶναι πάσχα (διάβαση) Κυρίου. Γιατὶ τῆ νύχτα αὐτῆ θά διασχίσω τὴ γῆ τῆς Αἰγύπτου και θά θανατώσω κάθε πρωτότοκο ἄνθρωπο ἢ ζῶο τῆς Αἰγύπτου, και θά ἐκδικηθῶ ὅλους τούς θεοὺς τῶν Αἰγυπτίων, γιατί ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος. Τὸ αἷμα τοῦ ἄμνου πάνω σὰ σπία ὅπου θά βρῖσκεσθε θά εἶναι σημάδι γιά μένα· θά δῶ τὸ αἷμα και θά σᾶς προφυλάξω και δέν θά δεχθεῖτε ἐσεῖς τὸ θανάσιμο χτύπημα, ὅταν ἐγὼ θά χτυπῶ τὴ χώρα τῆς Αἰγύπτου. Αὐτῆ ἡ ἡμέρα θά εἶναι γιά σᾶς ἡμέρα μνήμης, και θά τὴν ἐορτάζουν ὅλες οἱ γενιές σας πρὸς τιμὴν τοῦ Κυρίου· θά τὴν ἐορτάζετε σὰν ἕνα αἰώνιο ἔθιμο καθιερωμένο ἀπὸ τὸ νόμο. Ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρες θά τρώτε ψωμὶ ἄζυμο, ἐξαφανίζοντας ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα τὸ προζύμιο ἀπὸ τὰ σπία σας. Ὅποιος φάει ψωμὶ ζυμωμένο μὲ προζύμιο ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα ὡς τὴν ἐβδόμη, αὐτὸς θά ἐξολοθρευθεῖ ἀνάμεσα ἀπὸ τούς Ἰσραηλίτες. Ἡ πρώτη ἡμέρα θά ὀνομασθεῖ ἀγία, καθὼς ἐπίσης ἀγία θά ὀνομασθεῖ και ἡ

ἀγία ἔσται ὑμῖν. Πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε ἐν αὐταῖς, πλὴν ὅσα ποιηθήσεται πάση ψυχῇ, τοῦτο μόνον ποιηθήσεται ὑμῖν». Βούλει δὴ σὺν, λεπτιῶς καὶ ἐπιδρομάδην ἕκαστα διαστείχοντες, τὰ εἰκότα λέγωμεν; Δώσομεν γὰρ σοφοῖς ἀφορμὴν, καὶ γνωρισθῆναι 5 δικαίοις, κατὰ τὸ γεγραμμένον. Προσθεῖεν δ' ἂν καὶ αὐτοὶ τὰ παρὰ γε δὴ σφῶν αὐτῶν, καὶ ἀμείνους ἔσονται παρὰ πολὺ.

ΠΑΛΛ. Καὶ μάλα.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν ἐν ἔτους ἀρχῇ καὶ ἐν πρώτῳ μηνί, τὸ Χριστοῦ μυστήριον ἐκφαίνεται· νέος γὰρ ἡμῖν αἰὼν ὁ τῆς τοῦ Σωτῆρος 10 ἡμῶν ἐπιδημίας καιρὸς, μετατιθείς ἅπαντα πρὸς τὸ ἀμεινον, καὶ εἰς καινότητα κτίσεως μεταστοιχειῶν εὖ μάλα, τὸ παλαιούμενον καὶ γηράσκον καὶ ἐγγὺς ἀφανισμοῦ. «Καινὴ γὰρ κτίσις τὰ ἐν Χριστῷ, κ. τ. λ. τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά». Ζῶμεν δὲ καὶ ἡμεῖς, οὐκέτι Μωσαϊκῶς ἀπενηνεγμένοι δὲ μᾶλλον εἰς 15 εὐαγγελικὴν ζωὴν, καινουργοῦντος ἡμᾶς διὰ Πνεύματος τοῦ Χριστοῦ.

ΠΑΛΛ. Ὁρθῶς ἔφης.

ΚΥΡ. Ἐκαστος δὲ λαμβάνει τὸ πρόβατον, καὶ συλλέγονται κατὰ πληθὺν οἱ δαιτυμόνες εἰς οἶκον ἕνα. Μεμερισμένοι γὰρ ὡς 20 περ καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ ὑφespάναί καθ' ἕνα φυσικῶς, εἰς ἐνότητα τὴν πνευματικὴν συνδεδραμηκάμεν ἐν Χριστῷ. Ψυχὴ γὰρ ἐν ἡμῖν λοιπὸν ἔστι μία, καὶ καρδία μία. Πρόβατον δὲ τὸ θνόμενον, ἥγουν ἐξ αἰγῶν, καὶ πρόβατον μὲν, διὰ τοι τὸ ἀσυγκρίτως ἡμερόν τε καὶ ἄκακον, καὶ πρὸς γε δὴ τοῦτω τὸ ἔγκαρπον «Ὡς πρόβατον γὰρ 25 ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἀφανος». Ἀμνὸς δέ, ὅτι τέθνηται δι' ἡμᾶς, καὶ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν παρεδόθη, κατὰ τὰς Γραφάς. Ἐριφος δὲ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν τὸ θῦμα, κατὰ τὸν νόμον, τέλειόν τε ἄρσεν τὸ πρόβατον τοῦ μὲν τελείου σημαίνοντος, ἥτοι τὸ μᾶλλον παντὸς ἐλεύθερον, εὐρωστόν τε καὶ 30 ὑγιές. Ἀμωμος γὰρ Χριστὸς καὶ παντὸς ἐπέκεινα πάθους, ἥτοι τὸ τέλειον ἀληθῶς παντέλειος γὰρ ὁ Ἐμμανουήλ, οἴκοθεν ἔχων καὶ

3. Ἐξ. 12, 1-16.

5. Β' Κορ. 5, 17.

4. Παροιμ. 9, 9.

6. Ἦσ. 53, 7.

ἑβδόμη ἡμέρα. Κανένα ἔργο καθημερινῆς φροντίδας δὲν θὰ κάνετε τίς μέρες αὐτές, παρὰ μόνο ὅσα ἀφοροῦν τῇ συντήρησή σας³. Θέλεις λοιπὸν ἐξετάζοντας μὲ λίγες λεπτομέρειες καὶ πολὺ γρήγορα κάθε σημεῖο νὰ ποῦμε τὰ δέοντα; Θὰ δώσουμε ἔτσι ἀφορμὴ στοὺς σοφοὺς καὶ οἱ δίκαιοι μὲ προθυμία θὰ θελήσουν νὰ μάθουν»⁴, ὅπως λέγει ἡ Γραφή. Θὰ μπορέσουν νὰ προσθέσουν καὶ οἱ ἴδιοι τῇ δικῇ τους συμβολῇ καὶ θὰ γίνουν πάρα πολὺ καλύτεροι. //

ΠΑΛΛ. Θέλω, καὶ πολὺ μάλιστα.

ΚΥΡ. Μὲ τὴν ἀρχὴ λοιπὸν τοῦ ἔτους καὶ τὸν πρῶτο μῆνα δηλώνεται τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ νέος αἰώνας γιὰ μᾶς εἶναι ὁ χρόνος τῆς ἐπιδημίας τοῦ Σωτήρα πού τὰ μεταβάλλει ὅλα πρὸς τὸ καλύτερο καὶ μεταστοιχειώνει πολὺ καλὰ σὲ καινὴ κτίση αὐτὸ πού παλιώνει καὶ γηράσκει καὶ πλησιάζει ν' ἀφανιστεῖ. Γιατὶ λέγει· «Ὅσα ἀνήκουν στὸν Χριστὸ εἶναι καινούργια δημιουργία. Τὰ παλιὰ πέρασαν, ὅλα ἔγιναν καινούργια»⁵. Καὶ ἐμεῖς πᾶς ζοῦμε ὄχι σύμφωνα μὲ τὸν μωσαϊκὸ νόμο, ἀλλὰ μεταφερόμενοι μᾶλλον σὲ μιὰ ζωὴ σύμφωνη μὲ τὸ Εὐαγγέλιον, ἐπειδὴ μᾶς κάνει νέους ὁ Χριστὸς μὲ τὴ χάρις τοῦ Πνεύματος.

ΠΑΛΛ. Μίλησες ὀρθά.

ΚΥΡ. Ὁ καθένας παίρνει τὸ πρόβατο καὶ συγκεντρώνονται κατὰ ὀμάδες οἱ συνδαιτυμόνες σὲ ἓνα σπίτι. Μοιρασμένοι καὶ ἐμεῖς κατὰ κάποιον τρόπο σὲ χωριστὴ ὑπαρξὴ κατὰ τρόπο φυσικόν, συνήλθαμε ὅλοι στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ σὲ πνευματικὴ ἐνότητα. Γιατὶ ἔχομε μιὰ ψυχὴ καὶ μιὰ καρδιά. Αὐτὸ πού θυσιάζεται εἶναι πρόβατο ἢ ἐρίφιο. Καὶ πρόβατο θέβαια ἐξαιτίας τῆς ἀσύγκριτης ἡμεράδας καὶ ἀκακίας του καὶ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἐξαιτίας τῆς γονιμότητάς του. Γιατὶ λέγει· «Σὰν τὸ πρόβατο ὀδηγήθηκε στὴ σφαγὴ καὶ σὰν ἀρνὶ χωρὶς φωνὴ μπροστὰ σὲ ἐκείνον πού τὸ σφάζει»⁶. Εἶναι ἀρνί, ἐπειδὴ θυσιάστηκε γιὰ μᾶς καὶ παραδόθηκε γιὰ τίς ἁμαρτίες μας, σύμφωνα μὲ τίς Γραφές⁷. Ἐρίφιο πάλι εἶναι ἐξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν μας, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο. Τὸ πρόβατο ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀρτιμελές, ἀρσενικόν· τὸ τέλειο σημαίνει τὸ χωρὶς κανένα ἐλάττωμα καὶ τὸ εὐρωστο καὶ ὑγιές. Γιατὶ ὁ Χριστὸς εἶναι ἄμωμος καὶ πέρα ἀπὸ κάθε πάθος, δηλαδὴ τὸ πραγματικὰ τέλειον. Ὁ Ἐμμανουὴλ δηλαδὴ εἶναι

7. Α' Πέτρο. 3, 18. Α' Ἰω. 2, 2.

φυσικῶς, τὰ δι' ὧν ἔστι Θεός, τοῦ γε μὴν ἄρσενος ὅτι πάντων ἔστι
καθηγητής. Ἡγεμονικώτατον δὲ τὸ ἄρσεν αἰεί, καὶ ἐν δευτέρῳ τὰ-
ξιε τὸ θῆλυ πανταχῆ. Καὶ λαμβάνεται μὲν τὸ πρόβατον ἀπὸ δεκά-
της τοῦ μηνός, ἱερουργεῖται δὲ πρὸς ἑσπέραν τῆ τεσσαρεσκαίδε-
5 κάτῃ. Οὐ γάρ τοι νεοφανὲς τὸ Χριστοῦ μυστήριον, οὐδὲ τότε πρῶ-
τον διεγνωσμένον, ὅτε καὶ ἐμπαροινεῖν ἐδόκει τοῖς Ἰουδαίοις
αὐτῷ. Ἀρχαιοτέρα δὲ πολὺ τοῦ πάθους ἢ γινῶσις προῆν, προανα-
φρονούντων ἀγίων, καὶ διακεκραγότες τοῦ νόμου, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ
μυστήριον τῆς ἀγίας ἡμῖν προανατιπούσης Γραφῆς.

10 Οὐκοῦν εἶχομεν παρ' ἑαυτοῖς ὡς ἐν προγνώσει τέως, τεθυμέ-
νον μὲν οὐπω τὸν ἀμνόν, σφαγήσεται δὲ ὅτι πρὸς ἑσπέραν, οὐκ
ἠγνωσκότες. Ἐπ' ἐσχάτοις γὰρ τοῦ αἰῶνος καιροῖς, καὶ πρὸς αὐ-
ταῖς ἤδη πως διήκοντος ταῖς τοῦ χρόνου ἡσυχασίαις ὁ Χριστοῦ πέ-
πρακται θάνατος. Σφάζεται δὲ ὑπὸ παντός τοῦ πλήθους ἀπέθανε
15 γὰρ ὑπὲρ πάντων, ἵν' εἶδεῖεν οὗτοι ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας
προσάγοντες ἀμνόν, ὅτι τιμῆς ἠγοράσθησαν, οὐκ εἰσιν ἑαυτῶν,
ἀλλ' εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶ-
σιν, ἀλλὰ πῶ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. Ἐπειδὴ γὰρ
ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων πλημιμελημάτων παρεδόθη, δι' ἡμᾶς τεθνάναι
20 λέγεται. Ταύτη τοι καὶ ἡμεῖς οἱ σφάζοντες. Οἱ γὰρ δι' οὓς ἀπέθα-
νεν ἀναγκαίως, μονονουχί τοῦ πάθους εἶεν ἂν ἐργάται σαφῶς, εἰ
καὶ δρωτό τι δι' ἑτέρων. Ὅτι δὲ σώζει τοὺς κεχρισμένους ὁ τοῦ
αἵματος ραντισμός, παρέδειξεν εὐθύς, χρῆναι πῶ αἵματι καταχρίειν
εἰπὼν τῶν δωματίων τὰς εἰσβολάς, σταθμῶν δὴ λέγω καὶ θυρῶν
25 φλιάς. Ἀποφράττει γὰρ ὥσπερ καὶ ἀνέμυατον ἐργάζεται πῶ θανα-
τάτῳ τὴν εἰσβολὴν τὸ Χριστοῦ μυστήριον. Ἄραρεν οὖν, ὅτι πῶ
τιμῶ κατακεχρισμένοι καὶ ἡμεῖς αἵματι, θανάτου κρείττους ἐσόμε-
θα, καὶ φθορᾶς ἀλογήσομεν, δι' οὐδενὸς ποιούμενοι λόγον τὸν
ὀλοθρευτήν. Ἐκρούεται γὰρ ἡμᾶς τὸ αἶμα τῆς ζωῆς, τοντέστι Χρι-
30 στοῦ. Χρῆναι δέ, φησί, ἐν νυκτί μὲν τὰ τοῦ ἀμνοῦ δαπανᾶσθαι
κρέα· εἰς γὰρ ἀληθῶς, ὁ τοῦ σωτηρίου πάθους καιρός, καὶ ἅπαξ

παντέλειος, έχοντας τις θεϊκές ιδιότητες από τον εαυτό του και από τη φύση του. Το άρσενικό, επειδή είναι αρχηγός όλων. Το άρσενικό είναι πάντοτε ήγεμονικώτατο, και σε όλα το θηλυκό βρίσκεται σε δεύτερη τάξη. Το πρόβατο λαμβάνεται από τη δέκατη μέρα του μήνα, θυσιάζεται όμως το βράδυ της δέκατης τέταρτης. Γιατί το μυστήριο του Χριστού δεν εμφανίστηκε ως κάτι νέο, ούτε τότε πρώτα έγινε γνωστό, όταν οι Ιουδαίοι φαίνονταν να ενεργούν σαν μεθυσμένοι γι' αυτόν. Η γνώση του πάθους ήταν πολύ αρχαιότερη: το προαναγγέλλουν οι άγιοι, το άναφώνει ο νόμος, και η άγία Γραφή προτυπώνει για μᾶς τὸ μυστήριό του.

Ἐπομένως εἶχαμε κοντά μας προγνωστικά τὸν ἄμνὸ, πού δὲν εἶχε βέβαια θυσιασθεῖ ἀκόμα, ἀλλὰ πού δὲν ἄγνοοῦσαμε ὅτι θὰ γίνεῖ ἡ σφαγὴ του πρὸς τὸ βράδυ. Γιατὶ στοὺς ἑσχατοὺς χρόνους τοῦ αἰῶνα μας καὶ πρὸς τὴ δύση ἀκριβῶς τοῦ χρόνου πού πέρασε, γινε ἡ θανάτωση τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἡ σφαγὴ γίνεται ἀπὸ ὅλο τὸ πλῆθος πέθανε δηλαδή γιὰ τὸ συμφέρον ὅλων, γιὰ νὰ γνωρίζουν αὐτοὶ πού προσφέρουν ἄμνὸ γιὰ τὴ σωτηρία τους, ὅτι ἀγοράστηκαν μὲ ἓνα τίμημα, καὶ δὲν ἀνήκουν πιά στὸν ἑαυτό τους, ἀλλὰ ἓνας γιὰ χάρη ὅλων πέθανε, ὥστε αὐτοὶ πού ζοῦν νὰ μὴ ζοῦν πιά γιὰ τὸν ἑαυτό τους, ἀλλὰ γι' ἐκεῖνον πού γιὰ χάρη τους πέθανε καὶ ἀναστήθηκε⁸. Ἐπειδὴ δηλαδή παραδόθηκε γιὰ νὰ συγχωρηθοῦν τὰ πλημμελήματά μας, λέγεται ὅτι πέθανε γιὰ χάρη μας. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ σφαγιαστές του εἴμαστε ἐμεῖς. Γιατὶ αὐτοὶ γιὰ τοὺς ὁποίους πέθανε κατ' ἀνάγκη, εἶναι φανερὰ σχεδὸν αὐτουργοὶ τοῦ πάθους του, ἔστω καὶ ἂν φαινόταν ὅτι τὸ κάνουν ἄλλοι. Καὶ ὅτι ὁ ραντισμὸς μὲ αἷμα σώζει αὐτοὺς πού ραντίζονται, τὸ ἔδειξε ἀμέσως, λέγοντας ὅτι ἔπρεπε ν' ἀλείψουν μὲ τὸ αἷμα τὴν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ, τοὺς παραστάτες δηλαδή καὶ τὸ ἀνώφλι τῆς πόρτας. Φράζει δηλαδή κατὰ κάποιον τρόπο καὶ κάνει ἀδύνατη τὴν εἰσβολὴ τοῦ θανάτου τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ. Τὸ συμπέρασμα μας λοιπὸν εἶναι ὅτι, ἐφόσον ἔχομε χρισθεῖ καὶ ἐμεῖς μὲ τὸ τίμο αἷμα, θὰ νικήσομε τὸ θάνατο καὶ θὰ περιφρονήσομε τὴ φθορὰ, μὴ δίνοντας καμμιά σημασία στὸν ἐξολοθρευτὴ. Γιατὶ μᾶς σώζει τὸ αἷμα τῆς ζωῆς, δηλαδή τοῦ Χριστοῦ. Λέγει ὅτι πρέπει σὲ μὰ νύχτα νὰ καταναλωθοῦν τὰ κρέατα τοῦ ἄμνου. Γιατὶ ὁ καιρὸς τοῦ πάθους τῆς σωτηρίας μας εἶναι ἀληθινὰ ἓνας, καὶ ἐνῶ πέθανε μὴ φορά, «δὲν

ἀποθανῶν, οὐκέτι ἀποθνήσκει, κατὰ τὸ γεγραμμένον, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύσει· ὁ γὰρ ἀπάθενε, τῇ ἁμαρτία ἀπέθανεν ἐφάπαξ, ὁ δὲ ζῆ, ζῆ τῷ Θεῷ. Ὅπτα δὲ τὰ κρέα, καὶ ἐπ' ἄρτοις ἀζύμοις ἐσθίεται καὶ πικροῖσι, τοῦ μὲν ὀπτοῦ, τὴν οἶονεῖ πως διὰ παθημάτων τοῦ Ἐμμανουὴλ ὑπεμφαίνοντος τελειῶσιν. «Ἔδει γάρ, ἔδει», φησί, «τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας ἡμῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι». Τοῦ γε μὴν ἐπ' ἀζύμων ἐσθίεσθαι καὶ πικροῖδων, αἰνιγματωδῶς ὑπογράφοντος, ὅτι δεήσει καὶ ἡμᾶς αὐτούς, οἷς ἂν παρακείμετο πρὸς μέθεξιν ὁ Χριστός, ζύμης ἀπηλλάχθαι τῆς νοητῆς, τουτέστι, κακίας καὶ δόλου, ἀγαπᾶν δὲ ὅτι μάλιστα καὶ τὸ τληπαθεῖν ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης, καὶ πικρῶν ἀνέχεσθαι πόνων, κατόπιν ἰόντας τοῦ δι' ἡμᾶς εἰς θάνατον εἰσελθόντος. Εἰς τοῦτο γὰρ παραθήγων ἡμᾶς, «Οὐκ ἔστι», φησί, «μαθητῆς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δούλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ». «Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς 15 διώξουσιν· εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοῦλ ἐπεκάλεσαν, πολλῶ μᾶλλον τοὺς οἰκειακούς αὐτοῦ.

Ἀποφάσκει δὴ σὺν ὁ νόμος, τὸ δεῖν ἐσθίειν ὠμόν, καὶ μὲν τοι ἐψημένον ὕδατι, καὶ τοι μηδενὸς ἂν, οἶμαι, φαγόντος ὠμόν, κἂν εἰ μὴ ἔφη τυχὸν ὁ νόμος. Ὑποφαίνει τοίνυν αἰνιγματωδῶς, ὅτι τὸ τοῦ 20 Χριστοῦ μυστήριον, οὔτε τὸ ἀπρόσβλητον ἔχει διὰ ψευσμάτων ὑπερβολήν, οὔτε μὴν τὸ ὕδαρὲς καὶ ἐκλελυμένον. Ἑλλήνων μὲν γὰρ οἱ λογάδες ποιηταί τε καὶ συγγραφεῖς, καὶ ὅσον ἦκεν εἰς λόγους σοφοί, τὰ τῶν παρὰ σφίσι θεῶν ἀναγράφοντες ὄργια, ψευδοεποῦσιν ἀγρίως, καὶ οἶονεῖ πως ὡμά τε καὶ ἀπαράδεκτα ταῖς ἀν- 25 θρώπων διανοίαις παραφέρουσι διηγήματα, καὶ πολὺ τὸ ὕδαρὲς, ἔν γε δὴ σφίσιν αὐτοῖς, κατηρρωσθηκότα. Μοιχεῖαί τε γὰρ καὶ γυναιῶν ἔρωτες, καὶ μειρακίων διαφθοραί, καὶ αἰδοίων ἀποκοπαί, καὶ παρθένων εἰς δένδρα μεταφυτεύσεις, καὶ ἕτερα ἅττα πρὸς τούτοις πάναισχροά τε καὶ ἀκαλλῆ, μυθάρια τὰ παρ' αὐτοῖς νοούμενα, 30 ἀλήθεια δὲ ἐστὶ, πάντα τὰ ἐν Χριστῷ, εὐπαράδεκτά τε καὶ ἐδώδμα κῆ, καὶ τὸ χαῦνον ἢ ὕδαρὲς οὐκ ἔχοντα. Συνάγει γὰρ μᾶλλον εἰς

πεθαίνει πιά ξανά», σύμφωνα με τὴ Γραφή, «ὁ θάνατος δὲν ἔχει πιά ἐξουσία ἐπάνω του. Αὐτὸ πού πέθανε γιὰ τὴν ἁμαρτία, πέθανε μὰ γιὰ πάντα, ἐνῶ αὐτὸ πού ζεῖ, ζεῖ γιὰ τὸν Θεό»⁹. Τὰ κρέατα εἶναι ψημένα καὶ τρώγονται μὲ ψωμί ἄζυμο καὶ μὲ ραδίκια. Τὸ ψημένο φανερῶνει κατὰ κάποιον τρόπο τὴν τελείωση τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἑμμανουὴλ μὲ τὰ παθήματα. Γιατὶ λέγει: «Ἐπρεπε βέβαια ὁ ἀρχηγὸς τῆς σωτηρίας μας νὰ τελειώσει τὸ ἔργο του μὲ τὸ πάθος»¹⁰. Τὸ ὅτι ἔπρεπε νὰ φάγουν τὸν ἄμνὸ μαζί μὲ ἄζυμο ψωμί καὶ ραδίκια, ὑποδηλώνει αἰνιγματικά ὅτι θὰ χρειασθεῖ καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, πού πρόκειται νὰ καταστοῦμε μέτοχοι τοῦ Χριστοῦ, ν' ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὸ νοητὸ προζύμι, δηλαδή τὴν κακία καὶ τὸ δόλο, καὶ νὰ θέλομε ὅπως ἰδιαίτερα νὰ ταλαιπωρούμαστε γιὰ τὴν ἀγάπη μας πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ ὑποφέρομε ὀδυνηροὺς μόχθους, ἀκολουθώντας ἐκεῖνον πού γιὰ χάρη μας δέχθηκε νὰ ὑποστῇ τὸ θάνατο. Πρὶν τρέποντάς μας σ' αὐτό, λέγει: «Δὲν ὑπάρχει μαθητὴς ἀνώτερος ἀπὸ τὸν δάσκαλο, οὔτε δοῦλος ἀνώτερος ἀπὸ τὸν κύριό του»¹¹. «Ἐὰν καταδίωξαν ἐμένα, θὰ καταδιώξουν κι ἐσᾶς»¹². «Ἐὰν τὸν οἰκοδεσπότη τὸν ὀνόμασαν Βεελζεβούλ, πολὺ περισσότερο θὰ ὀνομάσουν τοὺς οἰκείους του»¹³.

Ἄπαγορεύει λοιπὸν ὁ νόμος νὰ τρῶνε ὠμὸ κρέας ἢ βρασιμένο σὲ νερό, ἂν καὶ βέβαια, νομίζω, ὅτι κανένας δὲν θὰ ἔτρωγε ὠμὸ κρέας, κι ἂν τυχόν δὲν τὸ ἀπαγόρευε ὁ νόμος. Ὑποδηλώνει λοιπὸν αἰνιγματικά, ὅτι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ οὔτε ἀπρόσβλητο μένει ἀπὸ τὰ ὑπερβολικά ψεύδη, οὔτε ἀτονεῖ καὶ διαλύεται. Πράγματι οἱ λόγιοι ποιητὲς τῶν ἐθνικῶν καὶ οἱ πεζογράφοι, οἱ ἀξεπέραστοι στοὺς λόγους σοφοί, περιγράφοντας τὰ ὄργια τῶν θεῶν τους, ψευδολογοῦν ἄγρια καὶ κατὰ κάποιον τρόπο ἐναποθέτουν μέσα στοῦ νοῦ τῶν ἀνθρώπων ὠμὰ καὶ ἀπαράδεκτα διηγήματα, πού εἶναι γεμάτα ἀπὸ τὴν πολλὴ ἀρρωστημένη φλυαρία ὄλων αὐτῶν. Μοιχεῖες δηλαδή, ἐρωτες γυναικῶν, διαφθορὲς παιδιῶν, ἀποκοπὲς γεννητικῶν ὀργάνων, μεταβολὲς κοριτσιῶν σὲ φυτὰ, καὶ πολλὰ ἄλλα, ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ, τελείως αἰσχρὰ καὶ ἀπρεπῆ παραμύθια πού ἐπνοοῦν. Ἀληθινὰ εἶναι ὅσα ἀναφέρονται στὸν Χριστό, πού εἶναι λογικὰ καὶ εὐκόλα ἀποδεκτὰ ἀπὸ τὸ νοῦ, καὶ δὲν ἔχουν καθόλου χαννότητα καὶ φλυαρία. Γιατὶ ὀδηγοῦν μᾶλλον σὲ εὐπρέπεια αὐτοὺς πού θέλουν νὰ καταλάβουν,

13. Ματθ. 10, 25.

εὐκοσμίαν τοὺς ἐθέλοντας νοεῖν, ἥπερ ἀνίησιν εἰς τροφάς καὶ φιλοσαρκίαν, καθάπερ ἀμέλει καὶ τὰ Ἑλλήνων ψυχρὰ καὶ γραυῶδη διηγήματα. Συνίης οὖν ἄρα σαφῶς ὁ φημι;

ΠΑΛΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

5 ΚΥΡ. Ὅτι δὲ χρῆ τὸν Χριστοῦ γεγονότα μέτοχον, διὰ γε τοῦ μεταλαχεῖν τῆς ἀγίας αὐτοῦ σαρκός τε καὶ αἵματος, καὶ τὸν αὐτοῦ νοῦν ἔχειν, καὶ διὰ τῶν ἔσω κατορθωμάτων ἰεναί φιλεῖν, συνιέντα εὐ μάλα τὸ ἐπ' αὐτῷ, ὑπέφηγεν ἂν εὐθύς, δεῖν ἐσθίεσθαι λέγων κεφαλὴν σὺν τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ἐνδοσθίοις. Ἡ γὰρ οὐχὶ νοῦ μὲν εἰς
10 τύπον ἐλέγομεν εἶναι τὴν κεφαλὴν, πόδας δὲ αὐτῷ πανταχῆ, τῆς ὡς ἐν ἔργοις πορείας σημαντικούς; Παρεδήλου δὲ πάλιν τὰ εἶσω τε καὶ κεκρυμμένα τῶν θυομένων τὰ ἐντόσθια.

ΠΑΛΛ. Ἐδόκει μὲν ὧδε νοεῖν ὀρθῶς. Πλήν, ἐκείνο φεῖσον τίς ἂν εἴη Χριστοῦ μὲν ὁ νοῦς, τίς δὲ ἡ πορεία, καὶ μέντοι τὰ κε-
15 κρυμμένα;

ΚΥΡ. Νοῦς μὲν ἂν εἴη Χριστοῦ, τὸ μόνον φρονεῖν τὰ ὅσαπερ ἂν εἰς δόξαν βλέπει τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ τὸ βούλεσθαι κατορθοῦν τὸ τῷ γεννήσαντι δοκοῦν. «Καταβέβηκα», γὰρ φησιν, «ἐκ τοῦ οὐρανοῦ οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα
20 τοῦ πέμψαντός με». Τοῦτό τοι φρονεῖν καὶ κατορθοῦν ἡρημένοι καὶ οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ διαρρήδην ἔφασκον· «Ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν». Καὶ γοῦν ἐδίδασκον λέγειν ἐν προσευχαῖς· «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀγιασθήτω τὸ θέλημά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς
25 γῆς». Ὅρας ὅτι σύμφороοί τε καὶ ὁμογνώμονες Χριστοῦ γεγονότες, καὶ τὸν αὐτοῦ νοῦν ἔχειν διαβεβαιοῦνται σαφῶς; Τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ τὸ τὴν κεφαλὴν ἐσθίεσθαι τοῦ ἀμνοῦ. Πορεία γε μὴν ἡ Χριστοῦ, τὸ κατ' αὐτὸ ἀνατλήναι γεννικῶς, καὶ μὴ κατοκνηῖσαι τὸν θάνατον, ἵν', ὡς Παῦλός φησιν, ἁμαρτωλοὺς σώσῃ· ἐτοιμοτάτους
30 δὲ εἶναι καὶ ἡμᾶς αὐτούς εἰς τοῦτο προσήκει, καὶ αὐτὴν ὑπὲρ ἀδελφῶν δαπανῶντας ἐτοιμῶς τὴν ἐν σώματι ζωὴν. Καὶ γοῦν ἔφη τις τῶν ἀγίων μαθητῶν· «Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρ-

παρά τούς ἀφήνουν νὰ πέσουν σὲ κοσμικὲς ἀπολαύσεις καὶ φιλοσαρκία, ὅπως ἀκριβῶς κάνουν τὰ ψυχρὰ καὶ γιὰ γριῆς κατάλληλα διηγήματα. Ἀντιλαμβάνεσαι ἄραγε καθαρὰ αὐτὸ πού λέγω;

ΠΑΛΛ. Πολὺ καθαρά.

ΚΥΡ. "Ὅτι αὐτὸς πού ἔγινε κοινωνὸς τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὴν κοινωνία τῆς ἁγίας σάρκας του καὶ τοῦ αἵματός του, πρέπει νὰ ἔχει καὶ τὸ νοῦ ἐκείνου, καὶ νὰ θέλει νὰ προχωρεῖ μὲ τὰ ἐσωτερικὰ κατορθώματα, κατανοώντας πολὺ καλὰ αὐτὸ πού τὸν ἀφορᾷ, τὸ ὑποδήλωσε ἀμέσως, λέγοντας ὅτι πρέπει νὰ τρώγουν ἀμέσως τὸ κεφάλι, τὰ πόδια καὶ τὰ ἐντόσθια." Ἡ μήπως δὲν λέγαμε, ὅτι τὸ κεφάλι εἶναι τύπος τοῦ νοῦ, ἐνῶ τὰ πόδια σημαίνουν παντοῦ τὴν πορεία γιὰ ἔργα, καὶ ὅτι τὰ ἐντόσθια τῶν θυσιαζομένων δηλώνουν ὅσα εἶναι κρυμμένα μέσα μας;

ΠΑΛΛ. Αὕτῃ μᾶς φαινόταν πὼς εἶναι ἡ ὀρθὴ ἀντίληψη. Πές μου ὅμας; ἐκεῖνο ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ὁ νοῦς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ποιά ἡ πορεία καὶ βέβαια καὶ τὰ κρυμμένα;

ΚΥΡ. Νοῦς ἀσφαλῶς τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ νὰ φρονοῦμε ὅσα ἀποβλέπουν στὴ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατέρα καὶ τὸ νὰ θέλομε νὰ κατορθώνομε τὸ ἄρεστὸ σπὸν Πατέρα. Γιατὶ λέγει: «Κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ὄχι γιὰ νὰ κάνω τὸ δικό μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα ἐκείνου πού μ' ἔστειλε»¹⁴. Αὐτὸ λοιπὸν θέλοντας νὰ φρονοῦν καὶ νὰ κατορθώνουν οἱ θεσπέσιοι μαθητές, ἔλεγαν ἀπερίφραστα: «Ἐμεῖς ὅμως ἔχομε νοῦ Χριστοῦ»¹⁵. Γι' αὐτὸ καὶ δίδασκε νὰ λέμε στίς προσευχὲς μας: «Πατέρα μας οὐράνιε, ἃς δοξάζεται ὡς ἅγιο τὸ ὄνομά σου, ἃς ἔλθει ἡ βαισιλεία σου, καὶ ἃς γίνῃ τὸ θέλημά σου καὶ ἀπὸ τούς ἀνθρώπους ὅπως γίνεται ἀπὸ τίς οὐράνιες δυνάμεις»¹⁶. Βλέπεις ὅτι, ἔχοντας γίνῃ σύμμορφοι καὶ τῆς ἴδιας γνώμης μὲ τὸν Χριστό, διαβεβαιώνουν μὲ σαφήνεια, ὅτι ἔχουν καὶ τὸν νοῦ καὶ τὸ φρόνημα ἐκεῖνου; Αὐτό, νομίζω, σημαίνει ἡ ἐντολὴ νὰ τρῶνε τὸ κεφάλι τοῦ ἀμνοῦ. Ἡ πορεία πάλι τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ νὰ ὑποφέρομε μὲ γενναιότητα ὅπως ἐκεῖνος, πού δὲν φοβήθηκε τὸ θάνατο, ὅπως λέγει ὁ Παῦλος, γιὰ νὰ σώσει τούς ἁμαρτωλοὺς»¹⁷, καὶ πρέπει νὰ εἴμαστε κι ἔμεῖς προθυμότατοι νὰ κάνομε τὸ ἴδιο καὶ νὰ εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ θυσιάσομε καὶ τὴν ἴδια μας τὴ ζωὴ γιὰ χάρη τῶν ἀδελφῶν μας. Γι' αὐτὸ εἶπε καὶ κάποιος ἀπὸ τούς ἅγιους μαθητές του: «Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς πέθανε γιὰ

κί, καὶ ὑμεῖς ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὀπλίσασθε». Παῦλος
 γε μὴν ἐπιτιμᾷ τισιν ὡδί πη λέγων «Τί κλαίετε συνθρούπτοντές μου
 τὴν καρδίαν; Ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν
 ἐτοιμῶς ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
 5 στοῦ». Καὶ αὐτὸς δὲ Χριστὸς τοῖς ἰδίους ἵχνησι κατακολουθεῖν
 ἐπιτάττων «Ὅς οὐ λαμβάνει», φησί, «τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ'
 ἡμέραν καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος». Ἁγία δὲ
 καὶ ἑτέρως πανταχῇ, καὶ διὰ πάσης ἀρετῆς, ἡ Χριστοῦ πορεία καὶ
 ὁδός. Ἐντόσθια δὲ νοήσεις τὸν ἐπ' αὐτῷ κεκρυμμένον τε καὶ ἐν
 10 παραθύσῳ λόγον. Θεὸς γὰρ ὢν κατὰ φύσιν, καὶ ἐκ Θεοῦ πεφη-
 νῶς ὁ Μονογενῆς, γέγονε σὰρξ, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ εἰκῶν
 καὶ ὁμοίωσις ὑπάρχων τοῦ γεγεννηκότος, καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς κέ-
 νωσιν καὶ εἰς δούλου μορφήν.

Εἶδεξώμεθα δὴ σὺν ἐν ἰδίαις ψυχαῖς, οὐχὶ μόνα τὰ ἀνθρώ-
 15 πινα καὶ ἐξωφανῆ τὸν Ἐμμανουήλ, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἐντο-
 σθίων, τουτέστι τῶν κεκρυμμένων αὐτοῦ μυστηρίων τὸν οἰκειὸν
 ἀναπιμπλάντες νοῦν, εὐτροφίαν ἐξομεν τὴν πνευματικὴν. Δαπα-
 νᾶσθαί γε μὴν αὐτῇ δεῖν ἔφη τῇ μιᾷ νυκτὶ τὸν ἄμνόν, οὐδενὸς τὸ
 σύμπαν περιλελεμμένου, καὶ εἰς τὸ πρῶν μένοντος. Συντριβέσθαι
 20 δὲ καὶ ὅσοι οὐκ ἔχ, τοῦ μὲν πρῶτου κατασημαίνοντος, ὡς εἰς
 αἰῶνα τὸν μέλλοντα, καθ' ἑτερόν τινα τρόπον ἀγιάσει τε καὶ εὐ-
 λογήσει Χριστὸς τοὺς ἀνακεμένους αὐτῷ διὰ πίστεως καὶ ἀγια-
 σμοῦ, καὶ οὐχὶ δὴ πάντως ἀποθρέψει πάλιν τῇ ἰδίᾳ σαρκί, καὶ
 ζωοποιήσει τῷ αἵματι, καθάπερ ἀμέλει καὶ νῦν, ἀλλ' ὡς ἤδη
 25 κατηργημένου θανάτου, καὶ λυθείσης εἰσάπαν τῆς φθορᾶς, νοη-
 τὸς ἔσται τις ὁ τοῦ ἀγιάζοντος τρόπος. Οὐκοῦν τὸ πρῶν καταση-
 μήνειεν ἂν οὐχ ἕτερον οἶμαί τι, παρὰ τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα.
 Τοῦ δὲ δευτέρου, τοῦ μὴ χρῆναι, λέγω, συντριβέσθαι τὸ ὅσοι οὐν,
 εἰς ἐννοίας ἡμᾶς ἀναφέροντος τὰς ἐπὶ Χριστῷ, καὶ ἀκολουθεῖν
 30 ἀναπειθόντος ταῖς τῶν θεηγόρων φωναῖς. Ὁ γὰρ τοι θεσπέσιος
 εὐαγγελιστῆς, σωματικώτερον ἐκλαδῶν ἐπὶ Χριστοῦ τὸ χρησιμώ-
 δημα, «Ὁὐ κατέαξαν αὐτοῦ», φησὶν, «οἱ στρατιῶται τὰ σκέλη,

μᾶς ὡς ἄνθρωπος, πρέπει καὶ ἑσεῖς νὰ ὀπλισθεῖτε μὲ τὸ ἴδιο φρόνημα»¹⁸. Καὶ ὁ Παῦλος ἐπιτιμᾷ κάποιους λέγοντάς τους τὰ ἑξῆς: «Γιατὶ κλαῖτε καὶ μοῦ σχίζετε τὴν καρδιά; Γιατὶ ἐγὼ εἶμαι ἕτοιμος ὄχι μόνον νὰ φυλακισθῶ, ἀλλὰ καὶ νὰ πεθάνω γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ»¹⁹. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, δίνοντάς μας ἐντολὴ νὰ ἀκολουθοῦμε τὰ δικά του ἴχνη, λέγει: «Ὅποιος δὲν παίρνει τὸ σταυρὸ τοῦ καθημερινὰ καὶ δὲν μὲ ἀκολουθεῖ, δὲν εἶναι ἄξιος γιὰ μαθητῆς μου»²⁰. Ἡ πορεία ὁμως καὶ ἡ ὁδὸς τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἁγία καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλη ἄποψη καὶ γεμάτη ἀπὸ κάθε ἀρετῆ. Ὡς ἐντόσθια θὰ θεωρήσεις τὸν λόγο πού εἶναι κρυμμένος χωρὶς νὰ φαίνεται μέσα του. Ὄντας δηλαδὴ κατὰ φύση Θεὸς καὶ ἔχοντας φανερωθεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ ὁ Μονογενής, ἔγινε σὰρκα καὶ κατοίκησε μέσα μας²¹, καὶ ἐνῶ εἶναι εἰκόνα καὶ ὁμοιος μὲ τὸν Πατέρα του, κατέβηκε σὲ κένωση τοῦ μεγαλείου του καὶ ἔλαβε δούλου μορφή²².

Ἄς δεχθοῦμε λοιπὸν στὶς ψυχές μας τὸν Ἐμμανουήλ, ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἀνθρώπινη ἐξωτερικὴ μορφή του, ἀλλὰ καὶ μ' αὐτὰ τὰ ἐντόσθια του, δηλαδὴ μὲ τὰ κρυμμένα μυστήριά του, γεμίζοντας τὸ νοῦ μας, θ' ἀποκτήσομε ἄριστη πνευματικὴ τροφή. Εἶπε ὅτι ἔπρεπε νὰ καταναλωθεῖ ὁ ἀμνὸς κατὰ τὴ διάρκειά τῆς μᾶς ἐκείνης νύχτας, καὶ νὰ μὴν περισσέψει ἀπολύτως τίποτε πού νὰ μείνει ὡς τὸ πρῶτ' ἐπίσης δὲν ἀφήνει νὰ συντριβεῖ κανένα ὄσπ. Τὸ πρῶτο σημαίνει ὅτι στὴ μελλοντικὴ ζωὴ ὁ Χριστὸς θὰ ἀγιασθεῖ καὶ θὰ εὐλογῆσει αὐτοὺς πού εἶναι ἀφιερωμένοι σ' αὐτὸν μὲ τὴν πίστη καὶ τὸν ἀγιασμὸ μὲ κάποιον ἄλλο τρόπο, καὶ δὲν θὰ τοὺς θρέψει πάλι μὲ τὴν ἴδια του τὴ σὰρκα, οὔτε θὰ τοὺς ζωοποιήσῃ μὲ τὸ αἷμα του, ὅπως ἀκριβῶς γίνεται τώρα, ἀλλὰ ἐπειδὴ πιά ἔχει καταργηθεῖ ὁ θάνατος καὶ ἔχει διαλυθεῖ τελείως ἡ φθορά, ὁ τρόπος τοῦ ἀγιασμοῦ θὰ εἶναι διαφορετικός. Τὸ πρῶτ' λοιπὸν θὰ μποροῦσε νὰ σημαίνει, νομίζω, ὄχι τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸν μελλοντικὸ αἰῶνα. Τὸ δεύτερο, καὶ ἐννοῶ τὸ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ συντριβεῖ κανένα ὄσπ, μᾶς ἀνάγει στὶς σκέψεις πού περιεχόμενό τους εἶναι ὁ ἴδιος Χριστός, καὶ μᾶς πείθει ν' ἀκολουθοῦμε τὴ φωνὴ τῶν θείων δασκάλων. Γιατὶ ὁ θεσπέσιος Εὐαγγελιστῆς, ἐκλαμβάνοντας μὲ περισσότερο σωματικὴ ἔννοια τὸν θεῖο λόγο γιὰ τὸν Χριστό, λέγει: «Οἱ στρατιῶτες δὲν ἔσπασαν τὰ σκέλη του, γιὰ νὰ

22. Φίλιπ. 2, 6-7.

ὅπως πληρωθῆ τὸ γεγραμμένον· Καὶ ὅσοῦν οὐ συντριβήσεται ἀπ' αὐτοῦ».

Ἐσθίουσι δὲ τὸν ἄμνον, διεξακόμενοι τὰς ὀσφύας, ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας, καὶ βακτηρίας ἔχοντες ἐν ταῖς χερσί, καὶ ἀπαξά-
 5 πλῶς εἶπεῖν, ἐν σχήματι γεγονότες τῶν ὀδοιπορεῖν εἰωθῶτων, καὶ μάλα ὀρθῶς. Εὐτρεπεῖς γὰρ ὥσπερ γεγονότες τοῦ μεθίστασθαι νοητῶς, καὶ οἶονεῖ πως ἐξοδοιπορεῖν ἐπειγόμενοι τῶν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ περισπασμῶν, καὶ εἰς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἀρίστων μεταφοιτᾶν προθυμούμενοι, μεταληφόμεθα τοῦ Χριστοῦ πανάγνωσ καὶ καθα-
 10 ρῶς. Οὐ γὰρ τοῖς προσκαίροις ἐμφιλοχωρεῖν εἰθίσμεθα, μετατρέχομεν δὲ γεννικῶς εἰς τὰ πεπηγότα καὶ μένοντα· καὶ τῶν σαρκικῶν ἀκαθαρσιῶν ἀπαίροντες, εἰς ἀστείότητα τὴν πνευματικὴν μεταθρώσκ· ἐν μεμνημένοι λέγοντος τοῦ Χριστοῦ, «Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν». Ταύτη τοι περὶκενται σχῆμα τοῖς ὀδοιπορεῖν
 15 εἰωθόσι τὸ πρέπον, οἱ τὸν ἄμνον ἐσθίουντες εἰς τύπον Χριστοῦ Πλήν, ἐν σπουδῇ φάγεσθαι χρή. Πάσχα γὰρ ἐστὶ Κυρίου, τουτέστι, διάβασις, ἣτοι διαβατήρια· καιροῦ γὰρ ἐνεστηκότος καθ' ὃν ἀναγκαῖον διαβαίνειν ἡμᾶς ἐκ φαυλότητος κοσμικῆς, ἐπὶ τὸ δοῦν ἐπείγεσθαι τὰ ἀνόδιοντα τῷ Θεῷ, τὸ μὴ ἐν ὅλῃ ταυτὶ ποιεῖσθαι
 20 σπουδῇ, διαμέλλειν δὲ ὥσπερ καὶ ἀναδύεσθαι τοῖς ἀρχαίοις ἡμᾶς προστετηκότας ἔτι κακοῖς, πῶς οὐκ ἂν εἴη τῶν σφαλερωτάτων; Καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, «Τρέχετε», φησὶν, «ἵνα καταλάβητε». Ἰτέον δὴ οὖν εἰς μετάληψιν τοῦ Χριστοῦ διὰ πίστεως, παντὸς μὲν ὄκνου πεπατημένου, μελλησμοῦ δὲ οὐδενὸς παρεισδεδυ-
 25 κότος, ἀλλ' ὡς ἐν ὅλῃ σπουδῇ. Διαθησόμεθα γὰρ οὕτως ἐξ ἁμαρτιῶν εἰς δικαίωσιν, ἐκ θανάτου πρὸς ζωὴν, καὶ τὸ τῆς δουλείας αἴσχος ἀποτριψάμενοι, τὴν εὐκλεᾶ τῆς υἰοθεσίας καταπλουτήσομεν χάριν.

ΠΑΛΛ. Ἄριστα ἔφησ.

30 ΚΥΡ. Τούτων δὲ οὕτως εὐ μάλα τετηρημένων, καὶ μὴν καὶ εἰς πέρας ἐξηξηγεμένων κατὰ γε τῷ νομοθέτῃ δοκοῦν, διελεύσεσθαι φησι καὶ οἶονεῖ πᾶσαν περινοστήσειν τὴν Αἰγυπτίων, καὶ διολλύ-

ἐκπληρωθεῖ ἐκεῖνο πού ἔχει γραφεῖ· Δὲν θὰ σπάσει κανένα κόκκαλο αὐτοῦ»²⁴.

Τρῶνε τὸ ἄρνι, ἔχοντας ζωσμένη τὴ μέση, φορώντας τὰ ὑποδήματα στὰ πόδια, καὶ κρατώντας στὸ χέρι τὸ ραβδί τους, καί, γιὰ νὰ τὸ πῶ μ' ἓνα λόγο, εἶχαν ἔτοιμασεῖ, καὶ πολὺ σωστὰ, σὰν ἐκείνους πού εἶναι γιὰ ταξίδι. Ἐχοντας ἔτοιμασεῖ γιὰ νοητὴ μετάσταση καὶ σπεύδοντας κατὰ κάποιον τρόπο μὲ διασύνη νὰ βγοῦμε καὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ τοὺς περισπασμούς τοῦ κόσμου αὐτοῦ καὶ νὰ μεταβοῦμε μὲ ὅλη τὴν προθυμία μας στὸ ὁποιοδήποτε ἄριστο, ἄς λάβουμε μέσα μας τὸν Χριστὸ πάναγνοι καὶ ὀλοκάθαροι. Γιατὶ δὲν ἔχομε συνηθίσει νὰ εἰσερχόμαστε στὰ πρόσκαιρα, ἀλλὰ ἐπιδιώκομε μὲ γενναιότητα τὰ πάγια καὶ σταθερά, καὶ ἀναχωρώντας ἀπὸ τὶς σαρκικὲς ἀκαθαρσίες, μεταπηδοῦμε στὴν πνευματικὴ τελειότητα, ἔχοντας στὸ νοῦ μας τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ· Σηκωθεῖτε ἄς φύγομε ἀπὸ ἐδῶ»²⁵. Γι' αὐτὸ παίρνουν τὸ σχῆμα πού ταιριάζει σὲ ἐκείνους πού εἶναι ἔτοιμοι γιὰ ὁδοιπορία, ὅσοι τρῶνε τὸν ἄμνόν, πού ἀποτελεῖ τύπο τοῦ Χριστοῦ. Πρέπει ὅμως νὰ φάτε, λέγει, γρήγορα. Γιατὶ εἶναι Πάσχα Κυρίου, δηλαδὴ διάβαση, ἥτοι ὥρα γιὰ πέρασμα. Ἄφου δηλαδὴ ἔφτασε ὁ καιρὸς, κατὰ τὸν ὁποῖο εἶναι ἀνάγκη νὰ διαβοῦμε ἀπὸ τὴν φαυλότητα τοῦ κόσμου, στὴν ἐπίγουσα φροντίδα νὰ πράξομε ὅσα εἶναι ἀρεστὰ στὸν Θεό, τὸ νὰ μὴ κάνομε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα μὲ ὅλη μας τὴ διασύνη, ἀλλὰ νὰ καθυστεροῦμε καὶ ν' ἀναβάλλομε, ἐπιμένοντας στὰ παλαιὰ ἁμαρτήματά μας, πῶς δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ πᾶσι σφαιρὰ πρᾶγματα; Καὶ ὁ θεσπέσιος βέβαια Παῦλος λέγει· «Τρέχετε καὶ ἐσεῖς γιὰ νὰ λάβετε τὸ βραβεῖο»²⁶. Ἄς τρέξομε λοιπὸν γιὰ νὰ λάβομε μέσα μας μὲ τὴν πίστη τὸν Χριστό, παραμερίζοντας κάθε δισταγμό, καὶ χωρὶς νὰ παρεισέχεται στὴν προσπάθειά μας καμμιά ἀναβολή, ἀλλὰ μὲ ὅλη τὴν προθυμία μας. Γιατὶ ἔτσι θὰ περάσομε ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες στὴ δικαίωση, ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωὴ, καὶ ἀφου ἀποτινάξομε τὸ αἶσχος τῆς δουλείας, θὰ πλουτήσομε ἀπὸ τὴ λαμπρὴ χάρη τῆς υἱοθεσίας.

ΠΑΛΛ. Τὰ εἶπες ἄριστα.

ΚΥΡ. Ὅταν ὅλα αὐτὰ τηρηθοῦν ἔτσι πολὺ καλὰ καὶ φτάσουν βέβαια καὶ σὲ τέλος σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ νομοθέτη, θὰ διασχίσει, λέγει, καὶ κατὰ κάποιον τρόπο καὶ θὰ περιέλθει ὅλη τὴ γῆ τῶν

26. Α' Κορ. 9, 24.

ναι μὲν τὰ πρωτότοκα, ποιήσῃν δὲ τὴν ἐκδίκησιν ἐν τοῖς θεοῖς τῶν
 Αἰγυπτίων, τουτέστι, πάντα τὸν παρ' αὐτοῖς ὑψηλὸν τε καὶ ἐπηρ-
 μένον, καὶ ἐν τοῖς προσκυνουμένοις μονονουχὶ τεταγμένον διὰ γε
 τὴν δόξαν, ἐξαιτήσῃν δίκας τῆς οὕτω σκληρᾶς καὶ ἀτάκτου γνώ-
 5 μης καὶ τῆς ἀγαν ἀλαζονείας. Σκεπάσῃν γε μὴν τοὺς υἱοὺς Ἰσρα-
 ῆλ ἐπηγγέλλετο, κατακεχρισμένων τῷ αἵματι τῶν φλιῶν, ὃ δὴ καὶ
 σημεῖον ὠνόμαζε τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειώσεως. «Ὁψομαι», γάρ,
 φησί, «σημεῖον, καὶ σκεπάσω ὑμᾶς». Θεοῦ γὰρ ἐπάγοντος ὄργην
 καὶ θυμὸν ἐπὶ πάντα ὑψηλὸν καὶ μετέωρον, κατὰ τὴν τοῦ προφή-
 10 του φωνήν, καὶ θανάτῳ καταδικάζοντος τὸν ἀσελγῆ τε καὶ ἀλιτή-
 ριον, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεθείας ἀνακαταλήκτως ὀλιγορήσαντα,
 διαδιδράσκουσι μόνοι καὶ ἀμοιροῦσι ποινήs, οἱ καλῶ σημάντρα
 κατεσφραγισμένοι καὶ ἐρραντισμένοι τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. Ὡς Διε-
 πύθου γὰρ λέγοντος, «Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃ τρώγων μου τὴν
 15 σὰρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ
 ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν· ὃ δὲ μὴ
 πιστεύων, οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ μενεῖ ἐπ'
 αὐτόν».

Οὐκοῦν καὶ ζωῆs τῆs αἰωνίου μέτοχοι, καὶ Θεῷ τε καὶ Πατρὶ
 20 φίλοι τε καὶ γνώριμοι, καὶ θανάτου κρείττους, οἱ ἡγιασμένοι, διὰ
 γε τοῦ μετασχεῖν τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τρόπον δὲ δηλονότι τὸν μυστι-
 κόν, καὶ αἵματι τῷ ἁγίῳ κατακεχρισμένοι. Χρηῆναί γε μὴν ἀκατα-
 λήκτως αὐτοὺς ἀποπεραίνειν ἐπείγεσθαι τὸν ἐπὶ τῷδε νόμον εὐ-
 μάλα φησί. Καταλήξομεν γάρ, οὕτω που τοῦ εορτάζειν ἐπὶ Χριστῷ,
 25 ζύμην ἀφανίζοντες ἐκ τῶν ἰδιῶν ὀρίων, τουτέστιν, ἀπὸ πάσης τῆs
 γῆs ἐν ἧπερ ἂν ἔχομεν τὰς διατριβάς. Δεήσει γὰρ δὴ τοὺς διὰ
 πίστεως κεκλημένους εἰς δικαίωσιν τὴν διὰ Χριστοῦ, πνευματικῶs
 εορτάζοντας, μὴ ἐν ζύμῃ τοῦτο δοῦναι, κακίας τε καὶ πονηρίας,
 ἐκκαθαίροντας δὲ μᾶλλον τὴν παλαιὰν ζύμην, μεταπλάττεσθαι
 30 πρὸς τὸ ἄμεινον, καὶ νέον ἤδη πως ὀραῖσθαι φύραμα, παγγενῆ τε
 καὶ πανοικί, καὶ τοὺς ἐν πάσῃ τῇ χώρᾳ, δι' οὗ σημαίνεται τῶν τὴν
 πίστιν παραδεδεγμένων πολλή τις οὐσα καὶ ἀναρίθμητος ἡ ὀσία

Αιγυπτίων, και από τή μα θά εξοντώσει όλα τὰ πρωτότοκα αὐτῶν, ἀπό τὴν ἄλλη πάλι θά ἐκδικηθεῖ τοὺς θεοὺς τῶν Αἰγυπτίων, δηλαδή καθέναν μὲ ὑψηλὴ θέση και ἀλαζονικὸ φρόνημα, και ποὺ κατὰ κάποιον τρόπο εἶναι ταγμένοι στὴν τάξη τῶν προσκυνουμένων θεῶν ἐξαιτίας τῆς λαμπρότητάς του, και θά ζητήσῃ τὴν τιμωρία του γιὰ τὴν τόση σκληρὴ και ὑπερήφανη γνώμη και τὴν ὑπέρομετρη ἀλαζονεία του. Ὑποσχόταν ὅμως ὅτι θά προστατεύσει τοὺς Ἰσραηλίτες ποὺ θά ἔχουν ἀλείψει μὲ τὸ αἷμα τὰ ἀνώφλια τῶν θυρῶν, πράγμα ποὺ τὸ ὀνόμαζε και σημάδι τῆς οἰκειώσῃς τους μαζί του. Γιατί λέγει· «Θά δῶ τὸ σημάδι και θά σᾶς προστατεύσω»²⁷. Ἀπὸ τὸν Θεὸ δηλαδή, ποὺ ἀφήνει νὰ ξεσπάσῃ ἡ ὀργὴ και ὁ θυμὸς του σὲ κάθε ἐπιφανὴ και ἐπιημένο, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τοῦ προφήτη²⁸, και ποὺ καταδικάζει σὲ θάνατο τὸν ἀνήθικο και τὸν κακοποιὸ κι αὐτὸν ποὺ ἀμέλησε χωρὶς διακοιῖν· τὴν εὐσέβειά του πρὸς αὐτόν, διαφεύγουν και ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὴν τιμωρία μόνον ὅσοι ἔχουν σφραγισθεῖ μὲ εὐδιάκριτη σφραγίδα και ἔχουν ραντισθεῖ μὲ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Γιατί ἄκουσες νὰ λέγει· «Σᾶς βεβαιῶνω, ὅτι ὅποιος τρώει τὴ σὰρκα μου και πίνει τὸ αἷμα μου, ἔχει ζωὴ αἰώνια· δὲν ἀντιμετωπίζει κρίση, ἀλλὰ μεταβαίνει ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωὴ· ἐνῶ ὅποιος δὲν πιστεύει, δὲν θά δεῖ τὴν ἀληθινὴν ζωὴ, ἀλλὰ θά πέσει ἐπάνω του ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ»²⁹.

Οἱ ἁγιασμένοι λοιπὸν εἶναι μέτοχοι τῆς αἰώνιας ζωῆς, εἶναι φίλοι και γνώριμοι τοῦ Θεοῦ και Πατέρα, και νικητὲς τοῦ θανάτου ἐπειδὴ ἔγιναν μέτοχοι τοῦ Χριστοῦ, μὲ τρόπο βέβαια μυστικὸ, ἔχοντας χρισθεῖ μὲ τὸ ἅγιο αἷμα. Λέγει ὅμως ὅτι πρέπει ἀσταμάτητα νὰ προσπαθοῦν αὐτοὶ νὰ ἐκπληρώνουν ἄριστα τὸ νομὸ γι' αὐτό. Δὲν θά σταματήσομε δηλαδή ποτὲ νὰ ἐφορτάζομε στὶς ἡμέρες τοῦ Χριστοῦ, ἐξαφανίζοντας ἀπὸ τὰ ὄριά μας τὸ προζύμ, δηλαδή ἀπὸ ὅλη τὴ γῆ ὅπου κατοικοῦμε. Γιατί θά πρέπει ὅποιοι ἔχουν κληθεῖ νὰ δικαιωθοῦν μὲ τὴν πίστη μέσω τοῦ Χριστοῦ, ἐφορτάζοντας πνευματικά, νὰ μὴν ἐφορτάζουν μὲ τὸ προζύμ τῆς φανυλότητος και τῆς κακίας, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ καθαρίζουν τὴν παλιὰ ζύμη και νὰ τὴ μεταπλάθουν πρὸς τὸ καλύτερο, παρουσιαζόμενοι ἔτσι ὡς νέο φύραμα μὲ ὅλη τὴ γενιά και ὅλους τοὺς δικούς τους και μὲ ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς χώρας, πράγμα μὲ τὸ ὁποῖο δηλώνεται τὸ ἅγιο πλήθος ἐκείνων ποὺ δέχονται

29. Ἰω. 6, 55. 5, 24. 3, 36.

πληθὺς Τὴν δὲ γε πρώτην τῆς ἐβδομάδος ἡμέραν, ἁγίαν ἔφη
 διακεκληθῆσθαι δεῖν, κλητὴν δὲ ἁγίαν καὶ τὴν ἐβδόμην, ἐκεῖνο, οἰμαί
 που, παραδεικνύς ὁ νόμος, ὅτι τῆς ἀνθρώπου ζωῆς ἅγιος μὲν ἦν ὁ
 ἐν ἀρχῇ χρόνος, ὡς ἐν τῷ προπάτορι τοῦ γένους Ἀδάμ, οὐπω
 5 παραλύσαντι τὰ ἐντεταλμένα καὶ τῶν θείων ἀλογήσαντι προστα-
 γμάτων ἅγιος δὲ καὶ πολὺ μείζων ὁ ἐν ἐσχάτοις, τουτέστιν, ὁ ἐν
 Χριστῷ, ὃς ἐστὶ δεύτερος Ἀδάμ, ἀναστοιχειῶν τὸ γένος ἐκ τῶν διὰ
 μέσου συμβεβηκότων εἰς καινότητα ζωῆς ἐν Πνεύματι. Παρεγγυᾷ
 δὲ ὅτι καὶ σαθρατίζειν ἀνάγκη κατὰ τὴν ἐβδόμην, ἀποφοιτῶντας
 10 ἔργου παντός. Πρέπει γὰρ ἄν, καὶ μάλα εἰκότως, τοῖς διὰ πίστεως
 εἰσεληλακόσιν εἰς τὴν κατάπανσιν τοῦ Χριστοῦ, τὸ παντός ἔργου
 λοιπὸν ἀπέχεσθαι σαρκικοῦ, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς σπουδασμάτων καὶ
 εἰκαίου περιφορᾶς, ἀποπ... αἰνεῖν δὲ μᾶλλον ἐπείγεσθαι μόνα τὰ
 εἰς ζωὴν ἀποφέροντα τὴν ἀκήρατον, καὶ ὅσα σεπτοὺς καὶ ἁγίους
 15 ἀποτελεῖ. Ὡς γὰρ ὁ σοφὸς ἡμῖν γράφει Παῦλος, «Ὁ εἰσελθὼν εἰς
 τὴν κατάπανσιν αὐτοῦ, δῆλον δὲ ὅτι τοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτὸς κατέ-
 παυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ Θεός».

ΠΑΛΛ. Ἀληθές.

ΚΥΡ. Ὡς δὲ μὲν οὖν τὸ θεῖον ἔφη χρησιμώδημα ἡμῖν. Εἰσηγού-
 20 μενος δὲ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τὸ κεκελευσμένον ὁ θεῖος ἔφη Μωσῆς,
 «Ἀπελθόντες λάβετε ὑμῖν αὐτοῖς πρόβατον κατὰ συγγενείας ὑ-
 μῶν, καὶ θύσατε τὸ Πάσχα. Λήψετε δὲ δέσμην ὑσώπου, καὶ δά-
 ψαντες ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ παρὰ τὴν θύραν, θήσετε ἐπὶ τῆς φλι-
 ᾶς καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν σταθμῶν ἀπὸ τοῦ αἵματος, ὃ ἐστὶ παρὰ
 25 τὴν θύραν. Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθε ἕκαστος τὴν θύραν τοῦ οἴ-
 κου αὐτοῦ ἕως πρωῆ. Καὶ παρελεύσεται Κύριος πατάξει τοὺς Αἰ-
 γυπτίους, καὶ ὄψεται αἷμα ἐπὶ τῆς φλιᾶς, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν
 σταθμῶν, καὶ παρελεύσεται Κύριος πρὸς τὴν θύραν, καὶ οὐκ ἀφή-
 σει τὸν ὀλοθρευτὴν εἰσελθεῖν εἰς τὰς οἰκίας ὑμῶν πατάξει». Τὸ μὲν
 30 οὖν κατ' οἴκους πατριῶν, ἤτοι κατὰ συγγενείας, λαμβάνεσθαι τὸν
 ἀμνόν, ὑποφάνειεν ἄν, οἰμαί που, τῆς πνευματικῆς οἰκειότητος τό,
 ὡς ἐν πίστει τε καὶ ὁμοιοῖα ταυτῶν. Οὐ γὰρ τοῖς ἐξίτηλα φρονεῖν

30. Ἐβρ. 4, 10.

31. Ἐξ. 12, 21-23.

τὴν πίστη, πού εἶναι πολὺ καὶ ἀμέτρητο. Ἡ πρώτη μέρα τῆς ἑβδομάδας εἶπε ὅτι πρέπει νὰ ὀνομασθεῖ ἅγια, καθὼς ἐπίσης ἅγια νὰ ὀνομασθεῖ καὶ ἡ ἑβδόμη, δείχνοντας μ' αὐτό, νομίζω, ὁ νόμος, ἐκεῖνο, ὅτι στὴν ἀρχὴ ὁ χρόνος τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἦταν ἅγιος, ὅπως στὰ χρόνια τοῦ προπάτορα τοῦ ἀνθρώπινου γένους Ἀδάμ, ὅταν δὲν εἶχε ἀκόμα παραθεῖ τίς ἐντολές καὶ δὲν εἶχε ἀδιαφορήσει γιὰ τὰ θεϊκὰ προστάγματα. Ἀλλὰ ἅγιος καὶ πολὺ σημαντικότερος εἶναι ὁ χρόνος τοῦ τέλους, δηλαδή ὁ χρόνος τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι ὁ δεύτερος Ἀδάμ καὶ πού παρέχει τὴν ἀνασύνθεση στοῦ γένους ἀπὸ ὅσα ἔγιναν στοῦ μεταξὺ καὶ τὸ ἀναγεννᾶ σὲ μιὰ νέα πνευματικὴ ζωὴ. Ἐπίσης δίνει ἐντολή, ὅτι πρέπει κατ' ἀνάγκη νὰ ἀκολουθεῖ ἀνάπαυση κατὰ τὴν ἑβδόμη ἡμέρα, σταματώντας κάθε ἔργο μας. Γιατὶ πρέπει, καὶ εἶναι πολὺ εὐλογο, ὅσοι μὲ τὴν πίστη εἰσηλθάνε στὴν κατάπαυση τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἀπέχουν στοῦ ἔξῃς ἀπὸ κάθε σαρκικό ἐξέρο, ἀπὸ τίς φροντίδες τῆς γῆς καὶ τὴν ἀσκητικὴ περιφορὰ, καὶ μᾶλλον νὰ διάζονται νὰ φέρνουν σὲ πέρας μόνον ὅσα ὀδηγοῦν στὴν ἀθάνατη ζωὴ καὶ ὅσα τοὺς κάνουν σεβαστοὺς καὶ ἁγίους. Γιατί, ὅπως μᾶς γράφει ὁ σοφὸς Παῦλος, «Ὅποιος εἰσηλθε στὴν κατάπαυσή του», δηλαδή τοῦ Χριστοῦ, «κατέπαυσε κι αὐτὸς τὰ ἔργα του, ὅπως τὰ δικὰ του ὁ Θεός»³⁰.

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΚΥΡ. Αὐτὸ λοιπὸν μᾶς εἶπε ὁ θεῖος λόγος. Ἀναγγέλλοντας τώρα ὁ θεῖος Μωυσῆς στοὺς Ἰσραηλίτες τὴ διαταγὴν, εἶπε· «Πηγαίνετε καὶ πάρετε καθένας σας γιὰ τὴν οἰκογένειά του ἓνα πρόβατο, καὶ θυσιάστε ἰσὺ τὸ Πάσχα. Θὰ πάρετε ἓνα δεματάκι ὑσώπου, καὶ ἀφοῦ τὸ βυθίσετε μέσα στοῦ αἵμα πού θὰ εἶναι κοντὰ στὴν πόρτα, θὰ ἀλείψετε τὸ ἀνώφλι καὶ τοὺς δύο παραστάτες ἀπὸ τὸ αἷμα πού εἶναι κοντὰ στὴν πόρτα. Κανένας ἀπὸ σᾶς δὲν θὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του ὡς τὸ πρωί. Θὰ περάσει τότε ὁ Κύριος γιὰ νὰ χτυπήσει τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ βλέποντας τὸ αἷμα ἐπάνω στοῦ ἀνώφλι καὶ στοὺς δύο παραστάτες, θὰ προσπεράσει ὁ Κύριος τὴν πόρτα καὶ δὲν θ' ἀφήσει τὸν ἐξολοθρευτὴ νὰ μπεῖ στοῦ σπιτί σας καὶ νὰ σᾶς χτυπήσει»³¹. Τὸ ὅτι ἔπρεπε νὰ πάρουν τὸν ἀμνὸ κατὰ οἰκογένειες πατριαρχικῆς, δηλαδή κατὰ συγγένειες, θὰ μπορούσε νὰ σημαίνει, νομίζω, τὴν ταυτότητα ὡς πρὸς τὴν πίστη καὶ τὴν ὁμόνοια τῆς πνευματικῆς οἰκειότητος. Γιατὶ ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἐορτάσομε μαζὶ μ' αὐτοὺς πού ἔχουν γινῶμες

ἡρημένοις συνεορτάσομεν, οὐδὲ τοῖς ἕτερα ἅττα παρά γε τὸ ὀρθῶς ἔχον καὶ ἀληθῶς φρονεῖν εἰωθόσι κοινωνήσομεν τῆς ἀγίας καὶ ζωοποιῦ θυσίας, ἀλλὰ τοῖς ὁμόφροσί τε καὶ ἀδελφοῖς ὡς ἐν ἐνόητι πνεύματος καὶ ἐν ταυτότητι πίστεως. Ἀναπλέκεται γε μὴν ἡ ὕσσωπος οἰκονομικῶς πρὸ αἵματι τοῦ ἁμνοῦ. Καὶ τίς ἂν γένοιτο καὶ τοῦδε τυχὸν ὁ λόγος, ὡς ἐν βραχέσιν ἐρῶ. Τὴν ὕσσωπον, ᾧ Παλλάδιε, πόαν εἶναι φασὶ καὶ δὴ καὶ ἰατρῶν θαυμάζουσι παῖδες, ὡς οὐκ ἀνικάνως ἔχουσαν εἰς γε τὸ δύνασθαι καὶ μάλα γεννικῶς τὴν ἐν σπλάγχνοις ἐκτῆκεν ἀκαθαρσίαν, καὶ καταλεπτύνειν εὖ μάλα τὰ τῶν φλεγμάτων συμπεπηγότα, διὰ τοι τὸ τῆς ἐνούσης αὐτῆ φυσικῆς θερμοσίας εὐσθενές.

Συνήπται δὴ σὺν, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, τῇ ὕσσωπῳ τὸ αἷμα, πλὰς ἡμῖν τοῦ τύπου σημαίνοντος, ὡς οὐ μόνον ἡμᾶς ἀπαλλάττει φθορᾶς τὸ τίμιον αἷμα Χριστοῦ, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀπείσης ἀκαθαρσίας τῆς εἰς τὸ εἶσω κεκρυμμένης, καὶ ἀποψύχεσθαι μὲν οὐκ ἔῃ πρὸς τὸ ράθυμον, ζέοντας δὲ μᾶλλον ἀποτελεῖ πρὸ πνεύματι. Ὅτι δὲ ἀναγκαῖον καὶ λυσιτελές, τοῖς γε ἅπαξ ἡξιωμένοις μεταλαχεῖν τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἀσφαλῆ τε καὶ ἀνεξίτητον ποιεῖσθαι φιλεῖν τὴν ἐν ἀγιασμῷ ζωὴν, ὑποσημαίνει πάλιν ὁ νόμος, εἶσω καθίζων θυρῶν τοὺς τὸν ἁμνὸν κατεδηδοκότας, ἵνα μὴ τοῖς Αἰγυπτίοις συνολοθρευθεῖεν, τῶν οἴκων ἐκδεθηκότες. Ἐνδοιάσαι γὰρ οὐ θέμις, ὡς ἀπασπισοῦν τῶν τελούντων ἐν ἡγιασμένοις, οἶκον ὥσπερ τινὰ τὴν ἀρετὴν ἔχων, εἰ ἐξοίχοιτό πως ἀγιασμοῦ, συνδιολεῖται τοῖς ἄλλοις, καὶ συνυποκείσεται ταῖς ποιναῖς, αἵπερ ἂν ἐπιφέρουντο τοῖς τὴν ἀσελίῃ καὶ ἀνίατον κατηρρασθηκόσι ζωὴν. Ταύτη τοι καὶ ὁ θεοπέσιος ἡμῖν Μελωδός, «Μὴ συναπολέσης», φησί, «μετὰ ἀσεβῶν τὴν ψυχὴν μου, καὶ μετὰ ἀνδρῶν αἱμάτων τὴν ζωὴν μου, ὧν ἐν χερσὶν αἰ ἀνομία». Ἄθρει δὴ σὺν ὅπως, «Οὐκ ἐξελεύσεσθε», φησί, «τὴν θύραν τοῦ οἴκου ὑμῶν ἕως πρωῆ». Νυκτὶ μὲν γὰρ παρεικάζει τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν τὸν αἰῶνα ἐνεστηκότα, ἡμέραν δὲ αὐτῷ ἔσεσθαι προσδοκωμένην αἰῶνα τὸν μέλλοντα. Καὶ γοῦν ὁ μακάριος Παῦλος, εἰς τέλος ἤδη καταίροντα τὸν αἰῶνα βλέπων τὸν ἐνεστηκότα, λωπὸν δὲ ἀγχοῦ, μονονουχὶ δὲ καὶ ἐπὶ θύραις ἤδη τὸν αἰῶνα τὸν

μη σταθερές, ούτε θα γίνουμε κοινωνοί στην αγία και ζωοποιό θυσία μ' αυτούς που συνήθως φρονοῦν διάφορα ἀπὸ τὸ ὀρθὸ καὶ ἀληθινό, ἀλλὰ με τοὺς ὁμόφρονές μας καὶ τοὺς ἀδελφούς μας, με τοὺς ὁποίους ὑπάρχει ἐνότητα πνεύματος καὶ ταυτότητα πίστεως. Γιατὶ ἐνώνεται κατ' οἰκονομία ἢ ὕσσωπος με τὸ αἷμα τοῦ ἀμνίου. "Ο,τι τυχὸν μπορούμε νὰ ποῦμε γι' αὐτό, θὰ τὸ πῶ με λίγα λόγια. Ἡ ὕσσωπος, Παλλάδιε, λένε πὼς εἶναι ἓνα εἶδος πόας, τὴν ὁποία μάλιστα θαυμάζουν οἱ γιατροί, γιατί ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ διαλύει καὶ μάλιστα ἔντονα, τὴν ἀκαθαροσία τῶν σπλάχνων καὶ νὰ μαλακώνει τὰ πηχτὰ φλέγματα, χάρη στὴν δύναμη τῆς φυσικῆς θερμότητος πού διαθέτει. Ἐνώνεται λοιπὸν με τὴν ὕσσωπο, ὅπως εἶπα πρὶν ἀπὸ λίγο, τὸ αἷμα· ὁ τύπος αὐτὸς με πλάγιο τρόπο σημαίνει, ὅτι τὸ τίμο αἷμα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἀπαλλάσσει ἡμᾶς μόνο ἀπὸ τὴ φθορὰ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάθε ἀκαθαροσία πού εἶναι κρυμμένη μέσα μας, χωρὶς ν' ἀφήνει νὰ κρυώσομε καὶ νὰ κατανηήσομε ἀδιάφοροι, ἀλλὰ μᾶλλον μᾶς κάνει φλογερούς στὸ πνεῦμα. Κι ὅτι βέβαια εἶναι ἀναγκαῖο καὶ ὠφέλιμο, γι' αὐτοὺς πού μὰ φορὰ ἀξιώθηκαν νὰ γίνουν κοινωνοὶ τοῦ Χριστοῦ, τὸ νὰ θέλουν νὰ κάνουν ἀσφαλὴ καὶ σταθερὴ τὴ ζωὴ τοῦ ἁγιασμοῦ, τὸ ὑποδηλώνει πάλι ὁ νόμος, περιορίζοντας μέσα στὸ σπῆτι ἐκείνους πού εἶχαν φάει τὸ ἀρνί, γιὰ νὰ μὴν ἐξολοθρευθοῦν μαζί με τοὺς Αἰγυπτίους, βγαίνοντας ἀπὸ τὰ σπῆτια τους. Δὲν ἐπιτρέπεται δηλαδὴ νὰ ἔχομε ἐνδοιασμό, ὅτι καθένας ἀπὸ ἐκείνους πού ἔχουν ἁγιαστεῖ, ἔχοντας κατὰ κάποιον τρόπο σπῆτι του τὴν ἀρετὴ, ἂν βγεῖ ἀπὸ τὸν ἁγιασμό, θὰ χαθεῖ μαζί με τοὺς ἄλλους καὶ θὰ ὑποστῆ μαζί τους τὶς τιμωρίες πού ἐπιβάλλονται σὲ ὅσους ἐξουσιάζονται ἀπὸ τὴν ἀσελγή καὶ ἀθεράπευτη ζωὴ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ θεοπέσιος Ψαλμωδὸς λέγει· «Μὴν ὀδηγήσεις στὴν ἀπώλεια μαζί με τοὺς ἀσεβεῖς τὴν ψυχὴ μου, οὔτε τὴ ζωὴ μου με ἄνδρες αἱμάτων, τῶν ὁποίων τὰ χέρια εἶναι γεμάτα ἀνομίες»³². Πρόσεχε λοιπὸν με ποιὸ νόημα λέγει, «Δὲν θὰ βγεῖτε ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ σας ὡς τὸ πρωί». Γιατὶ ἡ ἀγία Γραφὴ παρομοιάζει με νύχτα τὴ ζωὴ αὐτὴ, καὶ μέρα θεωρεῖ τὴ μέλλουσα ζωὴ πού προσδοκοῦμε νὰ ρθεῖ. Καὶ ὁ μακάριος Παῦλος λοιπὸν, βλέποντας ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ κυλάει πλέον πρὸς τὸ τέλος, καὶ ὅτι πλησιάζει καὶ κατὰ κάποιον τρόπο βρῖσκεται ὁ μελλοντικὸς αἰώνας ἤδη μπροστὰ σὲ

32. Ψαλμ. 25, 9.

μέλλοντα, προσεφώνει, λέγων· «Ἡ νύξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. Ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὄπλα τοῦ φωτός, ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐχημόνως περιπατήσωμεν». Οὐκοῦν τὸ μέχρι παντός τοῦ θείου κατασημῆνειεν ἂν, τὸ «ἕως 5 *πρωί*», τουτέστιν, ἕως ἂν ὁ μέλλον ἀναδειχθεῖη καιρός. Πῶς δ' ἂν καὶ τοῦτο γένοιτο πρὸς ἡμῶν; ἐν γὰρ τῷ τέλει τῆς ἐκάστου ζωῆς, μονονουχὶ καὶ εἰσέβηκεν ὁ μέλλον αἰὼν. Ἐἴτερ' ἐστὶν ἀληθές, ὅτι δεδικαίωται μὲν ἀπὸ ἁμαρτίας ὁ θάνατον ὑποδύς· συνέκλεισε γὰρ ὁ Θεὸς κατ' αὐτοῦ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, τετήρηται δὲ τῷ θήματι 10 τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὡς ἂν ἔχοι τῷ ἰδίῳ τέλει καταληφθεῖς, οὕτω καὶ παραστήσεται.

ΠΑΛΛ. Συνήημι ὃ φῆς καὶ εὐ γε δὴ λίαν ὁ λόγος ἔχει.

ΚΥΡ. Ἄλλ' ὥδε μὲν ἡμῖν τὸ Χριστ. ἢ μυστήριον ἐσκιαγρα-
φεῖτο τοῖς πάλαι καταθνομένον κατὰ καιρὸν τοῦ ἀμνοῦ, καθ' ὃν 15 ἀληθῶς καὶ αὐτὸς ὁ Ἐμμανουὴλ τὴν ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ζωῆς ὑπο-
μεμένηκε σφαγὴν· καὶ γοῦν ὁ θεοπέσιος γράφει Παῦλος, ὅτι τὸ
«Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός». Χρηναί γε μὴν ἔφη τὸ
θεῖον ἡμῖν χρησιμώδημα καὶ ἐν μηνὶ τῷ δευτέρῳ τελεῖσθαι τὰ ἱερά,
καὶ τῆς ἑορτῆς τὸ σχῆμα διαπεραίνεισθαι δεῖν, εἴτερ' τι τῶν ἀναγ-
20 καίων ἡμᾶς παραποδισμάτων ἐξείργοι τυχόν καὶ ἀποκομίζοι τοῦ
δύνασθαι πληροῦν ἐν μηνὶ τῷ πρώτῳ τὰ τεθεσπισμένα. Βούλει τὸ
θεῖον αὐτὸ παραθέντες λόγιον, τὰ εἰκότα λέγωμεν;

ΠΑΛΛ. Πάνν μὲν οὖν.

ΚΥΡ. Γέγραπται τοίνυν ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς «Καὶ ἐλάλησε Κύρι-
25 ος πρὸς Μωσῆν ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ, ἐξελθόντων
αὐτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ, λέγων· Εἶπον, καὶ
ποιεῖτωσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ Πάσχα καθ' ὥραν αὐτοῦ, τῇ τεσ-
σαρεσκαυδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου πρὸς ἑσπέραν, ποι-
ήσεις αὐτὸ κατὰ καιρούς· κατὰ τὸν νόμον αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν
30 σύγκρισιν αὐτοῦ ποιήσεις αὐτό. Καὶ ἐλάλησε Μωσῆς τοῖς υἱοῖς
Ἰσραὴλ ποιῆσαι τὸ Πάσχα ἐναρχομένου τῇ τεσσαρεσκαυδεκάτῃ

33. Ρωμ. 13, 12-13.

34. Ρωμ. 11, 32, ὅπως ὁμοῦς τὸ χωρίο ὑπάρχει πλήρες, ἀλλὰ μὲ διαφορετικὸ νόημα. Μᾶλλον πρόκειται γιὰ τὸ Ρωμ. 6, 7 «ὁ ἀποθανὼν δεδικαίωται...».

θύρες, προειδοποιούσε λέγοντας: «Ἡ νύχτα φεύγει ὅπου νά ᾽ναι, καί ἡ ἡμέρα κοντεύει νά ρθεῖ. Γι' αὐτό ἄς ἀποβάλομε τὰ ἔργα τοῦ σκότους, κι ἄς ντυθοῦμε τὰ ἔργα τοῦ φωτός.» Ἀς συμπεριφεροῦμε μέ κοσμιότητα, ὅπως ὅταν εἶναι μέρα»³³. Τό «ὡς τό πρῶν» λοιπόν θά μπορούσε νά σημαίνει «μέχρι τό τέλος τοῦ βίου», δηλαδή μέχρι νά φανεῖ ἡ μελλοντική ζωή. Καί πῶς θά μπορούσε νά γίνει αὐτό σέ μᾶς, ἀφοῦ μέ τό τέλος τῆς ζωῆς τοῦ καθενός ἀρχίζει κατά κάποιον τρόπο καί ὁ μελλοντικός αἰώνας; Ἐφόσον εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὅποιος πέθανε ἔχει δικαιωθεί ἀπό τήν ἁμαρτία, ἄρα ὁ Θεός ἔβαλε τέλος γι' αὐτόν, σύμφωνα μ' αὐτό πού ἔχει γραφεῖ³⁴, περιμένει ὁμως τό δῆμα τοῦ Χριστοῦ, καί σέ ὅποια κατάσταση τόν βρῆκε τό τέλος του, ἔτσι καί θά παρουσιασθεῖ σ' αὐτό.

ΠΑΛΛ. Ἐντιλαμβάνομαι αὐτό πού λές, καί ἡ ἐξήγησή σου εἶναι πολί: καλή.

ΚΥΡ. Ἐλλά μέ τόν τρόπο αὐτό προτυπωνόταν γιά χάρη μας στούς παλαιούς τό μυστήριο τοῦ Χριστοῦ, ὅτι δηλαδή θά θυσιαζόταν σέ κάποιον καιρό ὁ ἅμνος, κατά τόν ὅποιο καιρό ἀληθινά καί ὁ ἴδιος ὁ Ἐμμανουήλ δέχθηκε νά θυσιασθεῖ γιά τή ζωή ὄλων. Καί ὁ θεσπέσιος λοιπόν Παῦλος γράφει: «Τό Πάσχα γιά χάρη μας θυσιάσθηκε ὁ Χριστός»³⁵. Ὁ θεῖος λόγος μᾶς εἶπε, ὅτι πρέπει οἱ θυσίες νά γίνονται τόν δεύτερο μήνα καί νά ὀλοκληρῶνεται ἡ διαδικασία τῆς ἑορτῆς, ἄν κάποιον ὑποχρεωτικό περιστατικό μᾶς ἐμποδίζει καί μᾶς ἀπομακρύνει ἀπό τή δυνατότητα νά ἐκτελέσουμε κατά τόν πρῶτο μήνα τὰ νομοθετημένα. Θέλεις νά παραθέσουμε αὐτό τό χωρίο καί νά ποῦμε τὰ πρέποντα;

ΠΑΛΛ. Βεβαιότατα.

ΚΥΡ. Ἐχει γραφεῖ λοιπόν στούς Ἀριθμούς: «Μίλησε ὁ Κύριος στόν Μωυσή ἐπάνω στό ὄρος Σινᾶ, τόν πρῶτο μήνα τοῦ δευτέρου ἔτους, ἀφότου εἶχαν βγεῖ ἀπό τήν Αἴγυπτο, καί τοῦ εἶπε: Νά πεῖς στούς Ἰσραηλίτες νά τελέσουν τό Πάσχα στόν καθορισμένο καιρό του, δηλαδή τήν ἑσπέρα τῆς δεκάτης τετάρτης ἡμέρας τοῦ πρώτου μήνα, καί θά γίνει σύμφωνα μέ τό νόμο καί τήν ἐξήγησι πού σᾶς ἔχω δώσει σχετικά μ' αὐτό. Καί ὁ Μωυσῆς εἶπε στούς Ἰσραηλίτες νά τελέσουν τό Πάσχα στήν ἑρημο τοῦ Σινᾶ τῆ δέκατη τέταρτη ἡμέρα τοῦ

35. Α' Κορ. 5, 7.

ἡμέρα τοῦ μηνὸς ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Σινᾶ. Καθὰ συνέταξε Κύριος τῷ
 Μωσῆ, οὕτως ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ. Καὶ παρεγένοντο οἱ ἄν-
 δρες οἱ ἦσαν ἀκάθαρτοι ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπου, καὶ οὐκ ἠδύναντο
 ποιῆσαι τὸ Πάσχα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Καὶ προσῆλθον ἐναντίον
 5 Μωσῆ καὶ Ἀαρὼν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ εἶπαν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι
 πρὸς αὐτόν· Ἡμεῖς ἀκάθαρτοι ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπου, μὴ οὖν ὑπε-
 ρήσωμεν προσενέγκαι τὸ δῶρον Κυρίῳ κατὰ καιρὸν αὐτοῦ ἐν
 μέσῳ υἱῶν Ἰσραὴλ. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Μωσῆς· Στήτε αὐτοῦ καὶ
 ἀκούσομαι τί ἐντελεῖται Κύριος περὶ ὑμῶν. Καὶ ἐλάλησε Κύριος
 10 πρὸς Μωσῆν, λέγων· Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, λέγων· Ἄνθρω-
 πος, ὃς εἴαν γένηται ἀκάθατος ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπου, ἢ ἐν ὁδῷ
 μακρὰν ὑμῖν, ἢ ἐν ταῖς γενεαῖς ὑμῶν, καὶ ποιήσῃ τὸ Πάσχα Κυρίῳ
 ἐν τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ ἐν τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ ἡμέρᾳ, τὸ πρὸς
 15 ἑσπέραν ποιήσουσιν αὐτό, ἐπ' ἀζύμων καὶ πικρῶν τῇ νυκτὶ φά-
 γονται αὐτό, οὐ καταλείψουσιν ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸ πρωί, καὶ ὅσοι οὖν
 οὐ συντρίψουσιν ἀπ' αὐτοῦ. Κατὰ τὸν νόμον τοῦ Πάσχα ποιήσου-
 σιν αὐτό. Καὶ ἄνθρωπος ὃς εἴαν καθαρὸς ᾖ, καὶ ἐν ὁδῷ μακρὰν οὐκ
 ἔστι, καὶ ὑπερήσῃ ποιῆσαι τὸ Πάσχα, ἐξολοθρευθήσεται ἢ ψυχῇ
 ἐκείνῃ ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς, ὅτι τὸ δῶρον Κυρίῳ οὐ προσήνεγκε
 20 κατὰ τὸν καιρὸν αὐτοῦ, ἁμαρτίαν αὐτοῦ λήψεται ὁ ἄνθρωπος
 ἐκεῖνος. Ἐάν δὲ προσέλθῃ πρὸς ἡμᾶς προσήλυτος ἐν τῇ γῇ ὑμῶν,
 καὶ ποιήσῃ τὸ Πάσχα Κυρίῳ κατὰ τὸν νόμον τοῦ Πάσχα, καὶ κατὰ
 τὴν σύνταξιν αὐτοῦ, οὕτω ποιήσῃ αὐτό, νόμος εἶς ἔσται ὑμῖν καὶ
 τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ αὐτόχθονι τῆς γῆς».

25 ΠΑΛΛ. Καὶ τίνες ἂν εἶεν οἱ ἀκάθαρτοι μὲν ὡς ἐπ' ἀνθρώπου
 ψυχῇ, πρόφασιν δὲ τοῦ μὴ δύνασθαι τὸ Πάσχα πληροῦν τὸ χρῆμα
 ποιούμενοι, βουλομένην ἂν εἶδέναι σαφῶς, ὡς εὐῖσθι τοι.

ΚΥΡ. Πολὺς μὲν δὴ λίαν τῆς ἱστορίας ὁ λόγος. Μεμνήσομαι
 γὰρ διακεκραγός Θεοῦ πρὸς τὸν ἱεροφάντην Μωσέα· «Λά-
 30 λησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐξαποστειλάτωσαν ἐκ τῆς παρεμ-
 βολῆς πάντα λεπρὸν καὶ πάντα γονορροῖν, καὶ πάντα ἀκάθαρτον
 ἐπὶ ψυχῇ». Καὶ ἄλλῃ μὲν ἡμῖν ὁ περὶ τουτωνὶ πεπόνηται λόγος.
 Πλὴν ἐκεῖνό φημι χρησίμως εἰς τὸ παρόν. Ἀκάθαρτον μὲν γὰρ

μήνα πού άρχιζε. "Όπως όρισε ό Κύριος στόν Μωυσή, έτσι έκαναν οι 'Ισραηλίτες. Προσηλθαν τότε οι άνδρες πού ήταν άκάθαροι έπειδή είχαν πλησιάσει νεκρό άνθρωπο και δέν μπορούσαν νά κάνουν τό Πάσχα εκείνη τήν ήμέρα, παρουσιάσθηκαν μπροστά στόν Μωυσή και τόν 'Ααρών εκείνη τήν ήμέρα και του είπαν· 'Εμείς είμαστε άκάθαροι γιατί πλησιάσαμε νεκρό άνθρωπο· μήπως λοιπόν έμεις μόνο από τους 'Ισραηλίτες θά έμποδισθοῦμε νά προσφέρουμε τό δώρο μας στόν Κύριο κατά τήν ήμέρα αυτή του Πάσχα; Και ό Μωυσής τους απάντησε· Σταθείτε εκεί και θ' άκούσω τί έντολή θά μου δώσει ό Κύριος γιά σας. Και είπε ό Κύριος στόν Μωυσή. Μίλησε στους 'Ισραηλίτες και πές τους· Αυτός πού θά γίνει άκάθαρος έπειδή πλησίασε νεκρό άνθρωπο ή έτυχε νά βρísκεται μακριά, πράγμα πού μπορεί νά συμβεί σ' όλες τις γενεές σας, θά κάνει τό Πάσχα κι αυτός. Θα τελέσουν τό Πάσχα τήν έσπέρα τής δέκατης τέταρτης του εσπερου μήνα, και θα φάνε τόν πασχάλιο άμνό κατά τή νύχτα με άζυμο ψωμί και με ραδίκια, ψωρίς ν' αφήσουν τίποτα ως τό πρωί και χωρίς νά σπάσουν κανένα όστό αυτού. "Ο έορτασμός θά γίνει σύμφωνα με τό νόμο πού όρίζει τά του Πάσχα. Αυτός όμως πού θά είναι καθαρός και δέν θά βρísκεται μακριά, αν παραλείψει νά έορτάσει τό Πάσχα, αυτός θά έξολοθρευθεί ανάμεσα από τό λαό του, έπειδή δέν πρόσφερε τό δώρο του στόν Κύριο κατά τόν όρισμένο αυτό χρόνο· ό άνθρωπος αυτός θά τιμωρηθεί γιά τήν άμαρτία του." Αν έρθει σ' εσάς κάποιος ξένος στη χώρα σας και έορτάσει τό Πάσχα του Κυρίου, θά τό έορτάσει σύμφωνα με τό νόμο του Πάσχα και τις διατάξεις του. Θα ισχύει ό ίδιος νόμος και γιά τόν ξένο και γιά τόν έντόπιο κάτοικο τής γής αυτής»³⁶.

ΠΑΛΛ. Θα ήθελα όμως νά γνωρίσω με σαφήνεια, όπως βέβαια τό γνωρίζεις πολύ καλά, ποιοι είναι οι άκάθαροι γιά ψυχή ανθρώπου, και πού χρησιμοποιούν ως δικαιολογία τό γεγονός αυτό ότι τάχα δέν μπορούν νά έορτάσουν τό Πάσχα.

ΚΥΡ. Είναι πάρα πολύ μεγάλος ό λόγος τής ιστορίας. Θα σου υπενθυμίσω όμως τόν Θεό πού φωνάζει στόν ιεροφάντη Μωυσή· «Μίλησε στους 'Ισραηλίτες και πές τους νά βγάλουν έξω από τόπο κατασκήνωσης κάθε λεπρό και καθέναν πού πάσχει από γονόρροια και κάθε άκάθαρον γιά ψυχή»³⁷. Για τά δύο βέβαια πρώτα έκπονήθηκε άρκετός λόγος. Θα πω τώρα αυτό πού είναι χρήσιμο γιά

ἐπ' ἀνθρώπου ψυχῇ τὸ Γράμμα λέγει τὸ ἱερόν, τὸν ἐπὶ νεκρῶ με-
 μολυσμένον· ἀπειρήται γὰρ καὶ ἀψύχου σώματος ἀποθίγειν, καὶ
 τοῖς πενθοῦσί τινα τῶν ἀγχου καὶ ἐξ αἵματος τῆς ἀκαθαρσίας τὴν
 γραφὴν τὸ ἀρχαῖον ἐπετίθει θεόπισμα. Τοιγάρτοι καὶ ἐξεπέμptonτο
 5 τῆς παρεμβολῆς. Ὑπετίπου δὲ αὐτὸν διὰ τούτων ὁ νόμος, ὡς ἀνίερος
 ἔσται τις καὶ νοσητῆς ἀκαθαρσίας ἔμπλεως, τῆς ἑτέρου νεκρότητος
 μετεσχηκῶς, ὡς ἐν ἡθει τε καὶ τρόποις νεκροὶ γὰρ τοὺς τρόπους οἱ
 περὶ ὧν ἂν λέγοιτο παρὰ Χριστοῦ· «Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάπτειν
 τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς». Ἐξω δὴ οὖν τῆς θείας αὐλῆς καὶ τῆς τῶν
 10 πρωτοτόκων Ἐκκλησίας, καὶ τῆς τῶν ἁγίων ἀγέλης ἀπόπεμptonτος,
 ὁ τοῖς τὰ νεκρὰ φρονεῖν τε καὶ δοῦν εἰωθόσι κεκοινωνηκῶς, ἧ καὶ
 ἀγχου γεγονῶς, κατὰ γε τὸ ἐλέσθαι φημί τὰ ἴσα φρονεῖν τε καὶ
 δοῦν.

Ἄλλ' ὥδε μὲν ἔχει τοῦ νόμου τὸ αἶνιγμα. Πρὸς διάνοιαν δὲ τὴν
 15 ἀληθῆ, καὶ ὅτι μάλιστα τὴν προπεωδεστάτην ἡμῖν τοῖς πνευμα-
 τικοῖς, τοὺς ἀκαθάρτους ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπου, ταύτη τοι καὶ ἐν
 μηνί τῷ δευτέρῳ τελουῦντας τὴν ἑορτήν, σφάζοντάς τε τὸ ἱερεῖον,
 εἰς τύπον Χριστοῦ, κατὰ τὸν τοῦ Πάσχα νόμον, οὐχ ἑτέρους εἶναι
 νομιοῦμεν, ἧ ὅτι τοὺς Ἰουδαίους ἐπὶ τῇ κατὰ Χριστοῦ μαιφονία
 20 μεμολυσμένους, καὶ γραφὴν ἔχοντας εἰς ἀκαθαρσίαν, τὸ ἐμπα-
 ροιῆσαι εἰς τὸν Ἐμμανουήλ. Οἱ γὰρ τοι τοιοῦδε τῆς ἁγίας ἡμῶν
 ἑορτῆς ἀπώλισθον ἀναγκαίως. Ὑστερίζουσι δὲ καὶ διημαρτήκασι
 τοῦ καιροῦ καθ' ὃν ὁ τῆς ἀπάντων ζωῆς ἀρχηγὸς τετελειώται διὰ
 παθημάτων· ἐλέου γε μὴν τοῦ πάντας σφῆζειν ἐθέλοντος, ἐν τοῖς
 25 μετὰ τοῦτο καιροῖς, ὡς ἐν μηνί δευτέρῳ μεθέξουσι καὶ αὐτοὶ τοῦ
 Χριστοῦ, καὶ συνεορτάσουσι τοῖς ἁγίοις, τοῖς ἐν καιρῷ κεκλημέ-
 νοις, δῆλον δὲ ὅτι τοῖς ἐξ ἐθνῶν ἄθρει γὰρ ὅπως οἱ μὲν ἐν Αἰγύπτῳ
 τὸν τῆς εἰδωλολατρίας εὐθύς ἀποτριψάμενοι ρύπον, σφάζουσι
 τὸν ἁμνὸν ἐν πρώτῳ μηνί, καὶ εἰς τὰς τοῦ πιστεύειν ἀρχάς ἀνα-
 30 θρώσκουσιν. Οἱ δὲ κεχρισμένοι τῷ αἵματι τοῦ Κυρίου, παρ' οὐδὲν
 ἡγήσονται τὸν ὀλοθρευτὴν, καὶ ἀμείνους ἔσονται τῆς φθορᾶς. Οἱ
 δέ, ὡς ἐν ἔτει τε καὶ ἐν μηνί δευτέρῳ, προσίασι μόλις καὶ ὁμολο-

τὸ τρίτο. Ἀκάθαρτον λοιπὸν γιὰ ψυχὴ ἡ ἁγία Γραφή χαρακτηρίζει τὸν μολυσμένο ἀπὸ πλησίασμα νεκροῦ. Γιατὶ ἔχει ἀπαγορευθεῖ καὶ ἄψυχο σῶμα ν' ἀγγίζει κανεὶς καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ πενθοῦσαν κάποιο ἀπὸ τοὺς δικούς τους καὶ μὲ συγγένεια αἵματος ἢ ἀρχαία νομοθεσία ἐπέβαλλε τὴν κατηγορία τῆς ἀκαθαρσίας. Γι' αὐτὸ καὶ τὸν ἐδιωχναν ἀπὸ τὸν τόπο τῆς κατασκήνωσης. Ὁ νόμος ὑποτύπωνε μὲ αὐτὰ, ὅτι εἶναι ἀσεβῆς καὶ γεμάτος ἀπὸ νοσητῆ ἀκαθαρσία ὁποῖος ἔγινε κοινω- νὸς τῆς νεκρότητας τοῦ ἄλλου ὡς πρὸς τὰ ἦθη καὶ τοὺς τρόπους. Για- τὶ εἶναι νεκροὶ στοὺς τρόπους αὐτοὶ γιὰ τοὺς ὁποίους λέγει ὁ Χριστός: «Ἄφησε τοὺς νεκροὺς νὰ θάβουν τοὺς νεκρούς τους»³⁸. Ἐξω λοιπὸν ἀπὸ τῆς θεῖας αὐτῆς καὶ τὴν Ἐκκλησία τῶν πρωτοτόκων καὶ διωγμένος ἀπὸ τὴν ποιμνὴ τῶν ἁγίων εἶναι αὐτὸς ποὺ κοινώνησε μ' ἐκείνους ποὺ κατὰ συνήθεια πράττουν τὰ νεκρὰ ἔργα, ἢ καὶ ἀπλῶς τοὺς πλη- σίασε, ἐννοῶ ὡς πρὸς τὴν νὰ θέλει νὰ φρονεῖ καὶ νὰ πράττει τὰ ἴδια.

Αὐτὸ βέβαια εἶναι τὸ αἶνιγμα τοῦ νόμου. Ὡς πρὸς τὸ ἀληθινὸ νόμῳ του ὅμως, ποὺ ταιριάζει ἀπόλυτα σ' ἡμᾶς τοὺς πνευματικούς, οἱ ἀκάθαρτοι λόγῳ πλησιάζματος νεκροῦ ἀνθρώπου, καὶ ποὺ γι' αὐτὸ τελοῦν τὴν ἑορτὴ στὸ δεύτερο μῆνα, σφαγιάζοντας τὸ θῦμα ὡς τύπο τοῦ Χριστοῦ, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τοῦ Πάσχα, δὲν θὰ θεωρήσο- με πῶς εἶναι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ποὺ μολύνθηκαν κατὰ τὴ δολοφονία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔχουν ἐναντίον τους ὡς κατηγορία γιὰ ἀκαθαρσία, τὸ ὅτι φέρθηκαν μὲ παραφροσύνη ἐναντίον τοῦ Ἐμ- μανουήλ. Γιατὶ αὐτοὶ ἀπολίσθησαν κατ' ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἁγία μας ἑορτὴ. Καθόσον καθυστέρησαν καὶ ἔπεσαν ἔξω στὸν καιρὸ κατὰ τὸν ὁποῖο τελείωσε τὸ ἔργο του μὲ τὸ πάθος ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς ὅλων. Ἄλλὰ ἀπὸ φιλανθρωπία ἐκείνου ποὺ θέλει νὰ σώσει τοὺς πάντες³⁹ στοὺς καιροὺς ποὺ ἀκολουθοῦν, στὸ δεύτερο κατὰ κάποιον τρόπο μῆνα, θὰ γίνουν καὶ αὐτοὶ κοινωνοὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ θὰ ἑορτάσουν μαζὶ μὲ τοὺς ἁγίους ποὺ θὰ ἔχουν κληθεῖ σὲ κάποιον καιρὸ, προφανῶς μὲ τοὺς ἁγίους ἀπὸ τὰ ἔθνη. Πρόσεχε δηλαδὴ πῶς ἐκείνοι ποὺ ἦταν στὴν Αἴγυπτο, ἀμέσως μόλις ἔβγαλαν ἀπὸ πάνω τους τὸν ρυπό τῆς εἰδωλολατρίας, θυσιάζουν τὸν ἀμνὸν τὸν πρῶτο μῆνα καὶ βρίσκονται στὴν ἀρχὴ τῆς πίστεως. Καὶ αὐτοὶ βέβαια ποὺ ἀλείφθηκαν μὲ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου δὲν θὰ ὑπολογίσουν καθόλου τὸν ἐξολοθρευτὴ, καὶ θὰ νικήσουν τὴ φθορά. Οἱ ἄλλοι ὅμως, ποὺ ἑορτάζουν κατὰ κάποιον

γουσι τὸν μολυσμόν. Καὶ ὅτι γεγόνασιν ἀκάθαρτοι ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπου, διεβδαιούντο σαφῶς καὶ τῆς εὐλογίας ἀξιοῦσι τυχεῖν, ὕστερον δὲ καὶ μετὰ τοὺς πρώτους πληροῦσι τὴν ἑορτήν· «Ὅταν γὰρ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ», φησί, «τότε πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται». Προαναπεφάνηκε δὲ πού καὶ ὁ προφήτης περὶ αὐτῶν· «Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἐπιζητήσουσι Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν, καὶ Δαβὶδ τὸν βασιλέα αὐτῶν, καὶ ἐκστήσονται ἐπὶ τῷ Κυρίῳ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν». Ἐπιζητηθήσεται γὰρ ἐν ἐσχάτοις καιροῖς παρὰ τῶν
 10 ὑπολελειμμένων ἐξ Ἰσραὴλ, ὁ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, κατὰ σάρκα Χριστός.

ΠΑΛΛ. Ἀληθὴς ὁ λόγος τίθειται γὰρ ἐν ἐλπίσιν ὁ Ἰσραὴλ.

ΚΥΡ. Ὅτι δὲ οὐκ ἀπλημμιέλεις, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν ἄγαν σφαλερωτάτων, τὸ μὴ πληροῦν ἑορτὰς ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπου, μήτε μὴν ἐν
 15 ὁδῷ μακρᾷ γεγονότα, καὶ ἀναγκαῖον οὐκ ἔχοντα παραπόδισμα, ποιναῖς ταῖς ἐσχάταις ὑπενεχθήσεσθαι λέγων, εἰ μὴ δοῦν ἔλοιτο τὰ νενομισμένα. Νοηθεῖη δ' ἂν πρὸς ἡμῶν ἀκάθαρτος μὲν ὡς ἐπ' ἀνθρώπου ψυχῇ, καθάπερ ἐλέγομεν ἀρτίως, ὁ κυριοκτόνος Ἰουδαῖος. Ἐν ὁδῷ δὲ ὡσπερ μακρᾷ, καὶ ἔξω πού τῆς Ἱερουσαλήμ, ἦτοι
 20 τῆς ἀγίας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἐκκλησίας, «Ὁ τῷ ξύλῳ λέγων, Θεὸς μου εἶ σύ, καὶ τῷ λίθῳ λέγων, Σὺ ἐγέννησάς με». Καὶ μέντοι τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα προσκυνῶν, ἤγουν ὁ ἐτέραν τινὰ νοσήσας πλάνησιν· εἴτερ ἐστὶν ἀληθές, ὡς ἀγχοῦ μὲν ὑπάρχων νοοῖτο Θεοῦ πᾶς ἀνὴρ ἀγαθός, καὶ ἀκιβδήλευτον ἔχων ἐπ' αὐτῷ τὴν
 25 δόξαν· ἐξέστηκε δὲ καὶ ἀποφοιτᾷ καὶ ἔστι μακρὰν πᾶς εἴ τις οὐχ ᾧδε ἔχει. Οὐκοῦν οἱ μήτε ἀκάθαρτοι ἐπὶ ψυχῆς ἀνθρώπου κατὰ τοὺς Ἰουδαίους, μήτε μὴν ὄντες ἐν ὁδῷ μακρᾷ, καθ' Ἑλληνας ἢ αἰρετικούς, σπουδαίως τε καὶ ἀμελλητί προσοίσομεν τὴν θυσίαν, καὶ τὰς ἑορτὰς Κυρίου τιμήσομεν. Ἐορτάσει δὲ σὺν ὑμῖν κατὰ τὸν

40. Ρωμ. 11, 25.

41. Ὡσηε 3, 5.

42. Ἱερ. 2, 27.

τρόπο τὸ δεύτερο ἔτος καὶ μῆνα, μόλις καὶ μετὰ βίας ἔρχονται καὶ ὁμολογοῦν τὸ μολυσμὸν, καὶ δίνουν σαφὴ διαβεβαίωση, ὅτι ἔγιναν ἀκάθαρτοι ἐπειδὴ ἄγγιξαν νεκρὸ ἄνθρωπο, καὶ ἔχουν τὴν ἀξίωση νὰ λάβουν τὴν εὐλογία, καὶ τελοῦν τὴν ἑορτὴ ἀργότερα καὶ ἔπειτα ἀπὸ τοὺς πρώτους. Γιατὶ λέγει: «Ὅταν εἰσέλθουν στὴν πίστη ὅλα τὰ ἔθνη, τότε θὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ Ἰσραηλίτες»⁴⁰. Γι' αὐτοὺς ἔκανε τὴν προαναγγελία τοῦ κάπου καὶ ὁ προφήτης: «Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ θὰ ἐπιστρέψουν οἱ Ἰσραηλίτες καὶ θὰ ἀναζητήσουν τὸν Κύριο τὸν Θεὸν τους καὶ τὸν Δαβὶδ τὸν βασιλέα τους, καὶ θὰ ἐκπλαγοῦν μὲ τὸν Κύριο καὶ γιὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ ποῦ θὰ τους δώσει αὐτὲς τὶς ἔσχατες ἡμέρες»⁴¹. Θὰ ἀναζητηθεῖ δηλαδὴ στὶς ἔσχατες ἡμέρες ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες ποῦ θὰ ἔχουν μείνει ὁ Χριστὸς ποῦ προέρχεται κατὰ σάρκα ἀπὸ τὸν Δαβὶδ.

ΠΑΛΛ. Ὁ λόγος σου εἶναι ἀληθινός· δίνεται δηλαδὴ ἡ ἐλπίδα εἰς τοὺς Ἰσραηλίτες γιὰ τὴν σωτηρία τους.

ΚΥΡ. Ὅτι βέβαια δὲν εἶναι ἀθῶο, ἀλλὰ μᾶλλον εἶναι ἀπὸ τὰ πάρα πολὺ ἐπικίνδυνα τὸ νὰ μὴν τελοῦνται οἱ ἑορτὲς οἱ ἀναφερόμενες στὸν Χριστὸ, τὸ διασαφήνισε ἀμέσως, λέγοντας ὅτι θὰ ὑποστῆ τὶς ἔσχατες τιμωρίες ὅποιος δὲν θέλει νὰ ἐκπληρώσει τὰ νομοθετημένα, ἐνῶ δὲν εἶναι οὔτε ἀκάθαρος ἐπειδὴ πλησίασε νεκρὸ ἄνθρωπο, οὔτε βρίσκεται πολὺ μακριὰ, οὔτε ἔχει κανένα ἀνυπέροβητο ἐμπόδιο. Ἐμεῖς βέβαια θὰ θεωρήσουμε ὡς ἀκάθαρο γιὰ ψυχὴ ἀνθρώπου, ὅπως λέγαμε πρὶν ἀπὸ λίγο, τὸν Ἰουδαῖο, τὸν φονέα τοῦ Κυρίου μας. Ὡς ἐκεῖνον ποῦ βρίσκεται μακριὰ καὶ κάπου ἔξω ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἀγία Ἐκκλησίαν τοῦ Σωτήρα μας, θὰ θεωρήσουμε «αὐτὸν ποῦ ἀπευθύνεται στὸ ξύλο καὶ τοῦ λέγει, Ἐσὺ εἶσαι ὁ θεὸς μου, καὶ στὴν πέτρα καὶ τῆς λέγει Ἐσὺ μὲ γέννησες»⁴², καὶ ποῦ βέβαια λατρεύει τὴν κτίση καὶ ὄχι τὸν κτίστη, αὐτὸς δηλαδὴ ποῦ πάσχει ἀπὸ μὴ ἄλλη πλάνη, ἐφόσον εἶναι ἀλήθεια, ὅτι κάθε ἀγαθὸς ἄνθρωπος νοεῖται ὅτι ὑπάρχει κοντὰ στὸν Θεὸν καὶ ἔχει γνήσια γνώμη γι' αὐτόν, ἐνῶ φεύγει μακριὰ καὶ ἀποσκιρτᾷ καὶ ἀπομακρύνεται καθένας ποῦ δὲν εἶναι τέτοιος. Ὅσοι λοιπὸν δὲν εἶναι οὔτε ἀκάθαρτοι γιὰ ψυχὴ ἀνθρώπου, ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι, οὔτε βρίσκονται μακριὰ, ὅπως οἱ ἔθνη καὶ οἱ αἰρετικοί, μὲ προθυμία καὶ χωρὶς ἀργοπορία θὰ προσφέρουμε τὴν θυσία καὶ θὰ τιμήσουμε τὶς ἑορτὲς τοῦ Κυρίου. Μαζί σας θὰ ἑορτάσει μὲ τὸν ἴδιο νόμον καὶ θὰ συμμεριστεῖ τὴν χαρὰ

ἴσον νόμον, καὶ συνησθήσεται χαίρουσιν ὁ προσήλυτος. Τοὺς γάρ
 τοι κατὰ καιροὺς τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως προσιεμένους τὰ αὐτήμα-
 τα, ποιούμεθα κοινωνοὺς τῆς ἀναμιάκτου θυσίας καὶ τῆς ἁγίας
 τραπέζης καλοῦμεν εἰς μέθεξιν. Κακεῖνο δέ, οἶμαι, προσεπενεγκεῖν
 5 ἀναγκαῖον, ὅτι κεκράτηκεν ἔθος ἐν Ἐκκλησίαις, ἀπό γε, οἶμαι,
 τοῦδε τοῦ νόμου, ὡς εἰ ἐκπίπτει τοῦ πρώτου μηνός, ἢ κατὰ σελή-
 νην τεσσαρεσκαίδεκάτη, τὸν δεύτερον καὶ ἀγχοῦ περιεργάζεσθαι
 μῆνα, καὶ ἐν αὐτῷ ζητεῖν τὴν ὠρισμένην ἡμέραν, ἵνα μὴ ἐξοίχοιτο
 τοῦ ἀληθοῦς τῆς ἐορτῆς ὁ καιρός. Ἔχει δὲ οὕτω τὸ χρῆμα, καθά
 10 καὶ τῷ πάλαι προηγόρευται νόμῳ.

ΠΑΛΛ. Ὁρθῶς ἔφης πλὴν ἐκεῖνο φράσον. Εἰ μὴ παντί τῳ
 τυχόν καὶ εἰ ἐν ὁδῷ γένηται μακροῶ, καὶ ὡς ἀπωτάτῳ τῆς Ἱερου-
 σαλήμ, ἔφηκεν ὁ νόμος ἀνεπιλήπτως δύνασθαι τὸ Πάσχα, ἢ πλη-
 ροῦν.

15 ΚΥΡ. Οὐ μὲν οὖν ἐν μόνῃ γὰρ δὴ καταθῆναι ἐκέλευε τῇ ἁγίᾳ
 πόλει, ἐν ἧ καὶ τὸν πάλαι ναὸν ὁ Σολομῶν ἀνεδείματο. Προσε-
 φώνει δὲ οὕτως ὁ Μωσῆς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ,
 λέγων· «Φύλαξαι τὸν μῆνα τῶν νέων, καὶ ποιήσεις τὸ Πάσχα
 Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, ὅτι ἐν τῷ μηνί τῶν νέων ἐξῆλθες ἐξ Αἰγύπτου
 20 νυκτός. Καὶ θύσεις τὸ Πάσχα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, πρόβατα καὶ
 βόας ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἐὰν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σου αὐτόν, ἐπι-
 κληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ. Οὐ φάγη ἐπ' αὐτοῦ ζύμη. Ἐπτά
 ἡμέρας φάγη ἐπ' αὐτοῦ ἄζυμα, ἄρτον κακώσεως, ὅτι ἐν σπουδῇ
 ἐξῆλθετε ἐξ Αἰγύπτου, ἵνα μνησθῆτε τὴν ἡμέραν τῆς ἐξοδίας ὑμῶν
 25 ἐκ γῆς Αἰγύπτου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ὑμῶν. Οὐκ ὀφθήσε-
 ται σοι ζύμη ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις σου ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ οὐ κοιμηθή-
 σεται ἀπὸ τῶν κρεῶν ὧν ἐὰν θύσητε τὸ ἑσπέρας τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ
 εἰς τὸ πρωί. Οὐ δυνήσῃ θῆσαι τὸ Πάσχα ἐν οὐδεμῶ τῶν πόλεων
 σου ὧν Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι, ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον ὃν ἂν
 30 ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σου, ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ.
 Θύσεις τὸ Πάσχα ἑσπέρας πρὸς δυσμᾶς ἡλίου ἐν τῷ καιρῷ ᾧ
 ἐξῆλθετε ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἐπήσεις καὶ ὀπτήσεις καὶ φάγη ἐν τῷ
 τόπῳ, ᾧ ἐὰν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σου αὐτόν».

σας ὁ ξένος πού σᾶς ἤρθε. Ἐκείνους δηλαδή πού κατά καιρούς δέχονται τὰ καυχήματα τῆς πίστεως στὸν Χριστό, αὐτοὺς τοὺς κάνομε κοινωνοὺς τῆς ἀναιμάκτης θυσίας καὶ τοὺς καλοῦμε νὰ γίνουν μέτοχοι τῆς ἁγίας τράπεζας. Νομίζω εἶναι ἀναγκαῖο νὰ προθέσομε καὶ ἐκεῖνο, ὅτι ἐπικράτησε συνήθεια στὶς Ἐκκλησίες, ἀπὸ αὐτὸν νομίζω τὸ νόμο, ὅτι δηλαδή, ἂν πέσει ἔξω ἀπὸ τὸν πρῶτο μῆνα ἢ δέκατη τέταρτη ἡμέρα τῆς σελήνης, νὰ ἐξετάζουν τὸ δεύτερο καὶ γειτονικὸ μῆνα, καὶ νὰ ἀναζητοῦν σ' αὐτὸν τὴν ὀρισμένη ἡμέρα, γιὰ νὰ μὴ βγεῖ ἀπὸ τὸν ἀληθινὸ καιρὸ ὁ καιρὸς τῆς ἑορτῆς. Ἔτσι ἔχει τὸ πράγμα, ὅπως προαναγγέλθηκε καὶ ἀπὸ τὸν παλαιὸ νόμο.

ΠΑΛΛ. Ὅρθα μίλησες ἀλλὰ πές μου τὸ ἄλλο· ἂν στὸν ὁποιοδήποτε τόπο, ἀκόμα καὶ ἂν βρισκεται μακριὰ καὶ σὲ μεγάλη ἀπόσταση ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐπέτρεψε ὁ νόμος νὰ μποροῦν νὰ τελοῦν τὸ Πάσχα ἀτιμώρητοι.

ΚΥΡ. Ὅχι βέβαια. Γιατὶ πρόσταξε νὰ θυσιάζουν μόνο στὴν ἁγία πόλη, ὅπου ὁ Σολομὼν ἔχτισε καὶ τὸν παλαιὸ ναό. Γιατὶ ὁ Μωυσῆς, μιλώντας στοὺς Ἰσραηλίτες στὸ Δευτερονόμο, λέγει· «Νὰ φυλάξετε τὸ μῆνα τῶν νέων γεννημάτων, καὶ νὰ κάνετε τὸ Πάσχα στὸν Κύριο τὸν Θεὸ σας, γιὰ τὸ μῆνα τῶν νέων γεννημάτων βγῆκες κατὰ τὴ διάρκεια τῆς νύχτας ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Καὶ θὰ θυσιάσεις τὸ Πάσχα στὸν Κύριο τὸν Θεὸ σου πρόβατα καὶ βόδια, καὶ στὸ μέρος πού θὰ ἐκλέξει ὁ Κύριος ὁ Θεός σου, ἐκεῖ νὰ ἐπικαλεσεῖς τὸ ὄνομά του. Δὲν θὰ φᾶς ἐκεῖ ψωμὶ μὲ προζύμι. Ἑπτὰ ἡμέρες θὰ φᾶς ἐκεῖ ἄζυμα, τὸ ψωμὶ τῆς πίκρας, γιὰ τὸ βγήκατε μὲ διασύνη ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, γιὰ νὰ θυμᾶσθε τὴν ἡμέρα τῆς ἐξόδου σας ἀπὸ τὴ γῆ τῆς Αἰγύπτου ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς σας. Ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρες δὲν θὰ βρεθεῖ σ' ὅλη τὴν περιοχὴ σου προζύμι καὶ δὲν φυλαχθεῖ τίποτε ἀπὸ τὰ κρέατα πού θὰ θυσιάσετε τὸ βράδυ τῆς πρώτης ἡμέρας ὡς τὸ πρωῖ. Δὲν θὰ μπορεῖτε νὰ θυσιάσετε τὸ Πάσχα σὲ καμμιά ἀπὸ τὶς πόλεις πού σᾶς ἔδωσε ὁ Θεός, ἀλλὰ μόνο στὸν τόπο πού θὰ ἐκλέξει ὁ Κύριος ὁ Θεός σας, ἐκεῖ νὰ ἐπικαλεσεῖς τὸ ὄνομά του. Θὰ κάνεις τὴ θυσία τοῦ Πάσχα τὸ δειλινὸ κατὰ τὴ δύση τοῦ ἡλίου, τὴν ὥρα πού βγῆκες ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, καὶ θὰ βράσεις καὶ θὰ ψήσεις κρέας καὶ θὰ φᾶς στὸν τόπο πού θὰ διαλέξει ὁ Κύριος ὁ Θεός σου»⁴³.

43. Δευτ. 16, 1-6.

Μυρίας μὲν γὰρ ὄσας πόλεσι τε καὶ κόμαις ἢ τῶν Ἰουδαίων ἐπεπλήθη χώρα, τελεῖν δὲ καὶ τὰ ἱερά καὶ τὸν ἐπὶ τῷ Πάσχα νόμον, ἐν μόνῃ δὲ χρῆναι τῇ ἁγίᾳ πόλει διετύπου Θεός, οἷμαί που, σκιαγραφοῦντος ἡμῖν εὖ μάλα τοῦ νομικοῦ γραμματος, ὡς οὐκ ἂν 5 εἶθ' ἔθευ οὔτε μὴν ἐφεῖται τισὶ τὸ ἐπὶ Χριστῶ μυστήριον, καθ' ὃν ἂν ἔλοιτο τρόπον, ἤγουν ἐν τότῳ παντὶ δύνασθαι πληροῦν χῶρος γὰρ μόνος ὁ πρόπων αὐτῶ, καὶ οἰκειότατος ἀληθῶς, ἢ ἁγία πόλις τουτέστιν, ἢ Ἐκκλησία, ἐν ἣ καὶ νόμιμος ἱερεύς, καὶ διὰ χειρῶν ἡγιασμένων τελεῖται τὰ ἱερά, καὶ θυμίαμα προσφέρεται τῷ πάντων 10 κρατοῦντι Θεῷ, καὶ θυσία καθαρὰ, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. Δὲ οὐδενὸς οὖν ἄρα τὸν ἐπὶ τῷδε ποιοῦνται νόμον, οἱ τὰ ὀρθῶς ἔχοντα διαστρέφοντες αἰρετικοὶ καταθύουσι γὰρ τὸν ἀμνόν, οὐκ ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει, οὔτε μὴ· ἵα χειρὸς τῶν ἐξελεγεμένων διὰ τοῦ Πνεύματος εἰς ἱερουργίαν, ἀλλ' ὡς ὁ θεῖος ἡμῖν γράφει Παῦλος 15 ἑαυτοῖς ἀρπάζοντες τὴν τιμὴν, καὶ ἐν παντὶ τότῳ προσάγοντες. Ταῦροι γὰρ ὡσπερ ὑβρισταὶ καὶ ἀγέρωχοι, πρὸς μόνον ἀδιακρίτως ἵενται τὸ σφίσι δοκοῦν. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν πολὺ τὸ ἐξήνιον καὶ τὸ νενευκὸς εἰς ἀπόνουσαν ἐπιτηδεύοντες, πικρὰ τῷ κριτῇ τῶν τοιῶνδε διασκευμάτων τίσουσι δίκας.

20 Ἴωμεν δὲ πάλιν ἡμεῖς εἰς οἶμον τὴν ἐντριβῆ τε καὶ ἀδιάστροφον, ἐκεῖνο τοῦ παρενηνεγμένου δοκιμάζοντες νόμου. Διετύθου γὰρ που λέγοντος σαφῶς, ὅτι «Φυλάξατε τὸν μῆνα τῶν νέων, καὶ ποιήσεις τὸ Πάσχα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, πρόβατα καὶ βόας». Καὶ τοι τί δὴ ποτε, φαίη τις ἂν, τὸν ἐπὶ τῷ Πάσχα νόμον τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ 25 τιθεῖς, ἕνα μόνον ἐκέλευσε καταθῆναι ἀμνόν προβάτων δὲ καὶ μόσχων μεμνημένον οὐχ εὐρήσομεν; Ἄρ' οὖν τοῦ πρόποντος διημάρτηκεν ὁ Μωσῆς; Οὐδαμῶς ἐν γὰρ τοι τοῖς Ἀριθμοῖς προσεπάγεσθαι τῷ ἀμνῷ βουῆς τε καὶ οἷς ἐτενομοθέτει Θεός οὕτω λέγων «Καὶ ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς 30 Πάσχα τῷ Κυρίῳ, καὶ τῇ πεντεκαίδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τούτου ἑορτή, ἑπτὰ ἡμέρας ἄζυμα ἔδεσθε, καὶ ἡμέρα ἢ πρώτη ἐπίκλητος ἁγία ἔσται ὑμῖν, πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε. Καὶ προσάξετε

Ἡ χάρα τῶν Ἰουδαίων ἦταν γεμάτη μὲ χίλιες μύριες πόλεις καὶ κῶμες, ἀλλὰ νὰ θυσιάσουν καὶ νὰ ἐκπληρῶνουν τὸ νόμο τοῦ Πάσχα ὄρισε ὁ Θεὸς ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνεται μόνο στὴν ἅγια πόλη. Νομίζω πὼς τὸ γράμμα τοῦ νόμου σκιαγραφεῖ γιὰ μᾶς ἄριστα ἐκεῖνο, ὅτι δὲν εἶναι ἐπιτρεπτό, οὔτε ἔχει παραχωρηθεῖ σὲ μερικοὺς τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ νὰ μποροῦν μὲ ὅποιον τρόπο θέλουν, δηλαδὴ σὲ κάθε τόπο, νὰ τὸ πραγματοποιοῦν. Γιατὶ ὁ μόνος χῶρος ποὺ τοῦ πρέπει καὶ εἶναι ἀληθινὰ ὀλότελα δικός του, εἶναι ἡ ἅγια πόλη, δηλαδὴ ἡ Ἐκκλησία, ὅπου καὶ νόμιμος ἱερέας ὑπάρχει, καὶ μὲ χέρια ποὺ ἔχουν ἁγιασθεῖ τελοῦνται οἱ θυσίαι καὶ προσφέρεται θυμίαμα στὸν Θεὸ τὸν Κύριον τῶν πάντων, καὶ θυσιὰ καθαρὴ, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τοῦ προφήτη⁴⁴. Δὲν ὑπολογίζουσιν λοιπὸν καθόλου τὸ νόμο γι' αὐτὰ οἱ αἵρετικοὶ ποὺ διαστρέφουσιν τὰ ὀρθά· γιατί δὲν θυσιάζουσιν τὸν ἅμνὸ μέσα στὴν ἅγια πόλη, οὔτε μὲ τὰ χέρια τῶν ἐκλεγμένων ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα γιὰ τὴν ἱερουργία, ἀλλὰ, ὅπως μᾶς γράφει ὁ θεῖος Παῦλος⁴⁵, παίρνοντας τὴν τιμὴ μόνοι τους, θυσιάζουσιν σὲ κάθε τόπο. Σὰν ταῦροι δηλαδὴ ἀναιδεῖς καὶ ἀγέρωχοι, ὀρμοῦν χωρὶς κρίσιν σ' αὐτὸ μόνον ποὺ τοὺς ἀρέσει. Ἄλλ' ἐκεῖνοι βέβαια, ὄντας τελείως ἀγαλιναγώγητοι καὶ κλίνοντας σὲ ἀλαζονεῖα, θὰ ὑποστοῦν πικρὰς τιμωρίας ἀπὸ τὸν κριτὴ γι' αὐτὲς τίς σκέψεις τους.

Ἐμεῖς ὅμως ἄς μποῦμε πάλι στὸ δρόμον τὸν ὀμαλὸν καὶ ἴσιον, ἐξετάζοντας ἐκεῖνο τὸ σημεῖον τοῦ προκειμένου νόμου. Γνωρίζεις βέβαια ὅτι κάπου λέγει μὲ σαφήνεια: «Νὰ φυλάγετε τὸ μήνα τῶν νέων γεννημάτων καὶ κατ' αὐτὸν θὰ ἐορτάσεις τὸ Πάσχα πρὸς τιμὴν τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, θυσιάζοντας πρόβατα καὶ βόδια»⁴⁶. Καὶ γιατί τάχα, θὰ μποροῦσε νὰ πῆ κανεὶς, δίνοντας τὸ νόμον γιὰ τὸ Πάσχα στοὺς Ἰουδαίους ποὺ ἦταν στὴν Αἴγυπτον, πρόσταξε νὰ θυσιάσουν ἓνα ἀρνὶ μονάχα; Δὲν θὰ βροῦμε ν' ἀναφέρει πρόβατα καὶ μοσχάρια. Ἄραγε λοιπὸν ἀστόχησε στὸ πρέπον ὁ Μωυσῆς, Καθόλου· γιατί στοὺς Ἀριθμοὺς ὁ Θεὸς νομοθέτησε ἐπιπρόσθετα νὰ προσφέρονται μαζὶ μὲ τὸν ἅμνὸ βόδια καὶ πρόβατα, λέγοντας τὰ ἑξῆς: «Κατὰ τὴν δεκάτην τετάρτην τοῦ πρώτου μηνῆ θὰ ἐορτάσετε πρὸς τιμὴν τοῦ Κυρίου τὸ Πάσχα, καὶ στὶς δεκαπέντε τοῦ μηνῆ αὐτοῦ θὰ εἶναι ἡ ἐορτή. Ἑπτὰ ἡμέρες θὰ φάτε ψωμὶ ἄζυμον καὶ ἡ πρώτη ἡμέρα θὰ ὀνομασθεῖ ἀπὸ σᾶς ἅγια, κατὰ τὴν ὁποία δὲν θὰ κάνετε κανένα ἔργον καθημερινῆς φροντίδας.

ὀλοκαυτώματα κάρπωμα Κυριῶν, μόσχους ἐκ βοῶν δύο, κριὸν ἓνα, ἄμνους ἐνιαυσίους ἑπτὰ, ἄμωμοι ἔσονται ὑμῖν καὶ θυσία αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαίῳ, τρία δέκατα τῶ μόσχῳ τῷ ἐνί, καὶ δύο δέκατα τῷ κριῶ τῷ ἐνί. Δέκατον δέκατον ποιήσεις τῷ
5 ἄμνῳ τῷ ἐνί, τοῖς ἑπτὰ ἄμνοῖς, καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἓνα περὶ ἁμαρτίας, ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν. Πλὴν τῆς ὀλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός τῆς πρωϊνῆς, ὃ ἐστὶν ὀλοκαύτωμα ἐνδελεχισμοῦ Ταῦτα κατὰ ταῦτα ποιήσετε τὴν ἡμέραν εἰς τὰς ἑπτὰ ἡμέρας, δῶρον κάρ-
πωμα εἰς ὁσμὴν εὐωδίας Κυριῶν ἐπὶ τοῦ ὀλοκαυτώματος τοῦ δια-
10 παντός ποιήσεις τὴν σπονδὴν αὐτοῦ. Καὶ ἡμέρα ἡ ἑβδόμη κλητὴ ἀγία ἔσται ὑμῖν, πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε ἐν αὐτῇ».

Ἔτι μὲν οὖν ἐν μηνὶ τῷ πρώτῳ, καὶ μέντοι καὶ ἐν ἡμέρᾳ τεσσαρεσκαδεκάτῃ τὸ Πάσχα πληροῦν ἀνάγκη κατὰ τὸν νόμον, φει-
σαντες ἤδη προείπομεν. Τί δ' ἂν βούλοιο δηλοῦν καὶ τῶν ἀξύμων
15 ἡ βρωσίς, καὶ ἡ κατὰ Σάββατον ἀργία, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὸ ὀνομάσθαι κλητὰς ἀγίας τὴν τε πρώτην καὶ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, προαπέδειξε σαφῶς ὁ λόγος. Τοιγάρτοι μεθεὶς τὸ ἐν γε τουτοισὶ διαμέλλειν ἔτι, ἐπὶ τοὺς τῶν θουσιῶν πάλιν ἴωμεν τρόπους. Δύο μὲν τοίνυν οἱ μόσχοι, πρὸς ὀλοκαυτώματα καὶ θυσίαν, εἰς δὲ κριός, καὶ
20 μὴν καὶ ἄμνοι τὸν ἀριθμὸν ἑπτὰ, πάντες ἄμωμοὶ τε καὶ ἐνιαυσιοί, καὶ θυσία μὲν ἐπ' αὐτοῖς, σεμίδαλις ἐλαιόδεντος. Πλὴν οὐκ ἐν ἴσῳ μέτρῳ· τρία μὲν γὰρ ἐκάστῳ μόσχῳ δέκατα, δύο δὲ τῷ κριῶ, καὶ ἐν ἑφ' ἐκάστῳ τῶν ἄμνῶν. Ἐἴτα συνεισφέρεται καὶ χίμαρος ἐξ αἰγῶν, ὑπὲρ ἁμαρτίας «Καὶ ταυτὶ δὴ πάντα», φησί, «πλὴν τῶν ὀλοκαυτω-
25 μάτων τοῦ ἐνδελεχισμοῦ». Θεὰ δὲ οὖν, ὦ Παλλάδιε, τοῦ Ἐμμανουὴλ τὸν θάνατον, καρποφοροῦντα πολλούς, κατὰ γε τὸ παρ' αὐτοῦ σαφῶς τε καὶ ἀληθῶς εἰρημένον, «Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, καρπὸν πολὺν φέρει». Σφάζεται γὰρ ὁ
30 ἄμνός εἰς τύπον Χριστοῦ, μηνὶ μὲν πρώτῳ κατὰ τὸν νόμον, ἡμέρᾳ δὲ αὐτῇ τεσσαρεσκαδεκάτῃ, προσεπάγονται δὲ μόσχοι καὶ κριός καὶ ἄμνοι πρὸς θυσίαν καὶ ὀλοκαυτώματα, τῶν διὰ πίστεως κεκλη-

Θὰ προσφέρετε θυσία ὀλοκαυτώματος στὸν Κύριο δύο μοσχάρια, ἓνα κριάρι, καὶ ἑπτὰ χρονιάρικα ἄρνια, τὰ ὁποῖα θὰ εἶναι χωρὶς ἐλάττωμα· μαζί μ' αὐτὰ θὰ προσφερθεῖ καὶ θυσία ἀπὸ σιμγδάλι ζυμωμένο μὲ λάδι, τρία δέκατα γιὰ τὸ ἓνα μοσχάρι καὶ δύο δέκατα γιὰ τὸ ἓνα κριάρι. Ἐπὶ ἓνα δέκατο θὰ προσθέσεις γιὰ κάθε ἀμνὸ ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ, καὶ θὰ προσφέρεις καὶ ἓναν τράγο περὶ ἁμαρτίας, πρὸς ἐξιλασμό σὰς ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες. Ὅλα αὐτὰ θὰ προσφέρονται ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καθημερινὴ πρωινὴ ὀλοκαύτωση, ἣ ὁποῖα θὰ προσφέρεται πάντοτε. Αὐτὰ θὰ τὰ προσφέρετε θυσία κάθε μέρα κατὰ τὶς ἑπτὰ ἡμέρες τοῦ Πάσχα, ὡς δῶρο εὐφραντικῆς εὐωδίας στὸν Κύριο. Ἡ προσφορὰ τοῦ ὀλοκαυτώματος θὰ συνοδεύεται πάντοτε καὶ ἀπὸ τὴ σπονδὴ τοῦ οἴνου. Ἐπίσης καὶ ἡ ἑβδόμη ἡμέρα θὰ ὀνομασθεῖ ἀπὸ σᾶς ἁγία καὶ δὲν θὰ κάνετε αὐτὴν τὴν ἡμέρα κανένα ἔργο καθημερινῆς λάτρας»⁴⁷.

Ὅσα λοιπὸν εἶναι ὑποχρεωτικὰ ἀπὸ τὸ νόμο τὸν πρῶτο μῆνα καὶ τὴ δέκατη τέταρτη ἡμέρα νὰ τελεῖται τὸ Πάσχα τὸ εἶπαμε λίγο πρὶν. Τί θέλει ὅμως νὰ δηλώσει ἄραγε τὸ νὰ τρῶνε ἄζυζο ψωμί καὶ ἡ ἀργία τοῦ Σαββάτου, καὶ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ τὸ νὰ ὀνομασθοῦν ἁγίες ἡ πρώτη καὶ ἡ ἑβδόμη ἡμέρα, τὸ ἔδειξε μὲ σαφήνεια προσηγουμένως ὁ λόγος μας. Γι' αὐτὸ λοιπὸν, διακόποντας τὴ χρονοτριβὴ μας καὶ ἄλλο σ' αὐτὰ, ἃς ἐπιστρέψομε πάλι στὰ εἶδη τῶν θυσιῶν. Τὰ μοσχάρια λοιπὸν γιὰ ὀλοκαυτώματα καὶ θυσία εἶναι δύο, ἓνα κριάρι καὶ ἑπτὰ ἄρνια, ὅλα χωρὶς ἐλάττωμα καὶ χρονιάρικα, καὶ αὐτὰ συνοδεύονται ἀπὸ θυσία μὲ σιμγδάλι ζυμωμένο μὲ λάδι. Ὅχι ὅμως μὲ τὴν ἴδια ποσότητα· τρία δέκατα προσφέρονται γιὰ κάθε μοσχάρι, δύο γιὰ τὸ κριάρι, καὶ ἓνα δέκατο γιὰ κάθε ἀμνὸ. Ἐπειτα προσφέρεται μαζί καὶ τράγος γιὰ τὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν «Καὶ ὅλα αὐτὰ», λέγει, «ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ὀλοκαυτώματα ποὺ προσφέρονται καθημερινὰ καὶ παντοσινά». Πρόσεχε λοιπὸν, Παλλάδιε, τὸ θάνατο τοῦ Ἐμμανουήλ, πῶς καρποφορεῖ πολλοὺς πιστοὺς, σύμφωνα μ' αὐτὸ ποὺ εἶπε ὁ ἴδιος μὲ σαφήνεια καὶ ἀληθινά· «Σᾶς διαβεβαιῶνω, ὅτι ἂν ὁ κόκκος τοῦ σιταριοῦ δὲν πέσει στὴ γῆ καὶ δὲν πεθάνει, μένει αὐτὸς μονάχα· ἂν ὅμως πεθάνει, δίνει πολὺ καρπὸ»⁴⁸. Θυσιάζεται λοιπὸν ὁ ἀμνὸς ὡς τύπος τοῦ Χριστοῦ σύμφωνα μὲ τὸ νόμο σὶς δεκατέσσερες τοῦ πρώτου μῆνα καὶ προσφέρονται μοσχάρια, κριάρι καὶ ἄρνια γιὰ θυσίες

μένων εἰς ἁγιασμόν, καθάπερ ἐγώμαι, τὴν τε πληθὺν καὶ τῆς πνευματικῆς εὐεξίας τὸ μέτρον, ὡς ἐν τύπῳ κατασημαίνοντα· εἰ γὰρ μὴ ἀπέθανεν ὑπὲρ ὑμῶν Χριστός, οὐκ ἂν ἡμεῖς παρεδέχθημεν εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ. Ἐπειδὴ δὲ τετελειώται διὰ 5 παθημάτων, κατόπιν ἕμεν εὐθύς ἱεροπρεπῆς ἀνάθημα τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, καὶ θυσίαν ὄντως πνευματικὴν καθ' ἑαυτοὺς ἀναφέροντες. Δύο μὲν οὖν οἱ μόσχοι, δύο γὰρ οἱ λαοί· φημί δὲ τὸν Ἰσραὴλ, καὶ μέντοι τοὺς ἐξ ἔθνῶν. Εἰς δὲ κριός ἐνούμεθα γὰρ ἐν Χριστῷ, «Τῷ ποιήσαντι ἀμφότερα ἓν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λελυκότι, 10 καὶ τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσαντι, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην», κατὰ τὸ γεγραμμένον. Ἐπτά δὲ ἦσαν οἱ ἄμνοι· ἐν γὰρ οἱ πάντες ἐν Χριστῷ γεγονότες, πλατεῖά τις ἐσμεν ἀγέλη, καὶ τὴν ἐνός ἑ. ὁ πάντων ἀρχιπομπέμος ὑποτρέχοντες χεῖρα, καὶ ἐκ ποῖναι δυνάμει, εἰς μίαν ἤδη πως 15 συναγερμένοι, καὶ ἐν καθαρῇ καὶ ἀμωμῆτῳ διαπρέποντες ζωῇ, διατελοῦμεν ἐν κόσμῳ, διὰ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἐν ἀνόμοις, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ἁμαρτίας ὑπομείναντα σφαγῆν, ὅς καὶ ἐν τῷ χιμάρῳ σημαίνεται. Μόσχου γε μὴν καὶ κριοῦ, καὶ μὴν καὶ ἁμνοῦ μνημονεύσας ὁ νόμος, τῆς τῶν ἁγίων θεοφιλοῦς πολιτείας τὰς τρεῖς ὑπέ- 20 φηνε διαφορὰς τὴν τε ἀνωτάτω, φημί, καὶ μέσῃ, καὶ τὴν ἔτι μείω τε καὶ ὑποδεεστέραν. Ἐν γὰρ τοῖς σωματικοῖς μεγέθεσι τῶν ζώων, ἢ τῆς πνευματικῆς εὐεξίας ἀνετυποῦτο ποσότης. Ἡ γὰρ οὐχὶ καὶ γῆν ἔφη τὴν γονιμοτάτην ἐκδοῦναι καρπούς ἐν τρισὶ διαφοραῖς τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας ὁ λόγος;

25 ΠΑΛΛ. Ναί· ἢ μὲν γὰρ, φησίν, ἐποίησεν ἑκατόν, ἢ δὲ ἐξήκοντα, ἢ δὲ τριάκοντα.

ΚΥΡ. Ἄραρεν οὖν ὅτι τὸ διάφορον ἐν ἀρετῇ, καὶ τοῦ βίου τὸ παρηλλαγμένον, ὡς ἐν ποσότητι τῶν θυμάτων, καὶ ὡς ἐν ὄγκῳ σωματικῷ σκιαγραφεῖται καλῶς ἄκρω μὲν γὰρ καὶ ὑπερκειμένω, 30 ὡς ἐν γε δὴ τῷ μόσχῳ. Μέσως δὲ αὐτῷ, καὶ τοῦ τελείως ἔχοντος ὑποβεθηκότως ὡς ἐν μείονι τῷ κριῷ, ἐνφυζάνοντι δὲ καὶ ἔτι μείονι, τῷ ἁμνῷ. Κριοῦ γὰρ μείων ὁ ἁμνός, καθάπερ ἀμέλει καὶ μόσχου

καὶ ὀλοκαυτώματα ἐκείνων ποὺ κλήθηκαν νὰ ἀγιασθοῦν μὲ τὴν πίστη, ὅπως ἐγὼ νομίζω, δηλώνοντας μὲ τὴ μορφή τοῦ τύπου τόσο τὸ πλῆθος, ὅσο καὶ τὸ μέτρο τῆς πνευματικῆς δύναμης. Ἐὰν δὲν πέθαινε γιὰ χάρη μας ὁ Χριστός, δὲν θὰ μᾶς δεχόταν ὁ Θεὸς καὶ Πατέρας ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία. Κι ἐπειδὴ πέτυχε τὴν τελείωση μὲ τὸ πάθος, θὰ πορευθοῦμε στὰ ἴχνη του ἀμέσως, προσφέροντας τὸν ἑαυτὸ μας ἱερὸ ἀφιέρωμα στὸν Θεὸ καὶ Πατέρα καὶ ἀληθινὰ θυσία πνευματικὴ. Δύο λοιπὸν εἶναι τὰ μοσχάρια, γιατί εἶναι δύο οἱ λαοί, ἐννοῶ τοὺς Ἰσραηλίτες καὶ βέβαια τοὺς ἐθνικούς. Τὸ κριάρι εἶναι ἓνα, γιατί ἐνω- νόμαστε ὅλοι μέσω τοῦ Χριστοῦ, «Ὁ ὁποῖος», σύμφωνα μὲ αὐτὸ ποὺ ἔχει γραφεῖ, «ἔκανε τοὺς δύο κόσμους ἓνα λαὸ καὶ γκρέμισε τὸν ἐνδιάμεσο φραγμὸ καὶ κατάργησε μὲ τὴ διδασκαλία του τὸ νόμο τῶν ἐντολῶν, γιὰ νὰ δημιουργήσῃ ἀπὸ τοὺς δύο ἐχθρικούς κόσμους ἓνα νέο κόσμο, φέρνοντας εἰρήνη»⁴⁹. Οἱ ἄνθρωποι ἦταν ἑπτὰ. Γιατί, ἀφοῦ γίναμε ἓνα μέσω τοῦ Χριστοῦ, εἴμαστε ἓνα μεγάλο ποίμνιο κι ἀκολουθοῦμε τὸν ἓνα ἀρχιποιμένα ὄλων, καὶ ἀπὸ τὰ δύο ποίμνια ποὺ ὑπῆρχαν μέχρι τότε, συγκεντρωθήκαμε τώρα κατὰ κάποιον τρόπο σὲ ἓνα, καὶ λάμποντας μὲ τὴν καθαρὴ καὶ ἀμώλυνη ζωὴ μας βρισκόμα- στε μέσα στὸν κόσμον αὐτὸν χάρη σὲ ἐκεῖνον ποὺ θυσιάσθηκε γιὰ χά- ρη μας ἀνάμεσα σὲ ἀνόμους καὶ γιὰ τὴν ἁμαρτία ὄλων⁵⁰, καὶ ὁ ὁποῖος δηλώνεται μὲ τὸν τράγο. Μνημονεύοντας λοιπὸν ὁ νόμος τὸ μοσχάρι, τὸ κριάρι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄμνόν, ὑποδήλωσε τὶς τρεῖς βαθμίδες τῆς θεοφιλοῦς πολιτείας τῶν ἁγίων, καὶ ἐννοῶ τὴν ἀνώτατη, τὴ μέση καὶ τὴν ἀκόμα πιὸ κατώτερη καὶ χαμηλότερη. Γιατί μὲ τὸ σωματικὸ μέγε- θος τῶν ζώων ἀποτυπώνονταν ἡ ποσότητα τῆς πνευματικῆς δύναμης. Ἡ μήπως καὶ ὁ λόγος τῆς Γραφῆς δὲν εἶπε, ὅτι ἡ γονιμότητα γῆ πα- ράγει τρεῖς διαφορετικούς καρπούς τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας;⁵¹

ΠΑΛΛ. Βέβαια: γιατί λέγει, ἡ μία γῆ ἔδωσε ἑκατό, ἡ ἄλλη ἐξή- ντα, καὶ ἡ τρίτη τριάντα.

ΚΥΡ. Ἐὰν λοιπὸν τὸ συμπέρασμα μας εἶναι, ὅτι ἡ διαφορὰ στὴν ἀρετὴ καὶ οἱ παραλλαγές τοῦ βίου σκιαγραφοῦνται ὡραῖα μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν θυμάτων καὶ τὸ σωματικὸ τους ὄγκο. Ἡ ἀκραία καὶ ἀνώ- τατη βαθμίδα ὑποδηλώνεται μὲ τὸ μοσχάρι, ἡ μεσαία πάλι καὶ κατώ- τερα ἀπὸ τὸ τέλειο κι ἀκόμα κατώτερο κριάρι, καὶ ἡ τελευταία κατα- λήγει στὸ ἀκόμα κατώτερο, στὸν ἄμνόν. Γιατί τὸ ἄρνι εἶναι μικρότερο

κριός. Τοιγάρτοι και ἀναλόγως τοῖς ἐκάστου μεγέθεσι, τὸ τῆς σεμιδάλεως ἐπιφέρεται μέτρον, ζωῆς ἐχούσης τύπον· τρία μὲν γὰρ τῷ μόσχῳ δέκατα, δύο δὲ τῷ κριῷ, καὶ ἐν τῷ ἀμνῷ. Πλὴν ἐν ἐλαίῳ τὰ πάντα δεδεῦσθαι δεῖν ἔφη· ἔψεται γὰρ πάντως τοῖς ἐκάστου 5 μέτροις ἀναλόγως, τὰ παρὰ Θεοῦ. Καὶ τῆς ἐν εὐκλείᾳ καὶ μακαριότητι ζωῆς πολλή τις ἔσται διαφορά. Τοῖς μὲν γὰρ πρόποι ἂν εἰκότως, ἢ ἀνωτάτω, ἑτέροις δ' αὐτῆ ὡς ἐν μείονι μὲν, πλὴν ἐν τμητέ και δόξῃ, τισὶ δὲ και ὑποβεθηκότως και ὑφεμένως τε ἔτι. « Ἀστηρ γὰρ ἄστερος διαφέρει ἐν δόξῃ »· και παρ' αὐτοῖς δὲ φημι 10 τοῖς ἀγίοις ἀγγέλοις, ἐν διαφοραῖς εἶναι πολλαῖς τῆς εὐκλείας τὸ μέτρον, πλὴν ἐν ὁσπερ ἂν εἴη μέτροις, ἢ τῶν ἀγίων ζωῆ τὸ ἴλαρόν ἔχει και τὸ δ' εὐθυμῆσθαι δεῖν και καταπιαίνεσθαι τοῖς παρὰ Θεοῦ. Ἄ. ρει γὰρ ὅπως τὸ ἔλαιον οὐχὶ μόνοις τοῖς τρισὶν ἐπεχεῖτο δεκάτοις, ἀλλὰ και δυσὶ και ἐνί. Ἐνδεδεχισμοῦ δὲ θυσίαν 15 και ὀλοκαντώματα καλεῖ τὸν ἀμνὸν τὸν σφαιγιαζόμενον ἐν τῇ ἀγία σκηνῇ τὸ πρῶν και ἀγχοῦ πρὸς ἑσπέραν. Δι' οὗ δὴ πάλιν ἐξέσται μαθεῖν, ὅτι πολὺ τὸ εὐῶδες τῆς ἀγίας σκηνης, και ἀκατάληκτος ἀληθῶς ἢ τῶν Ἐκκλησιῶν εὐοσμία, και τῶν ἐν αὐταῖς ἀγίων. Εὐωδιάζουσι γὰρ τὸν Ἐμμανουήλ, και τὸ ἐπὶ Χριστῷ τε- 20 λουσι μυστήριον τὴν ἀναίμακτον λατρείαν προσκομίζοντες τῷ Θεῷ. Τοῦτο γὰρ, οἶμαι, ἐστὶ τὸ πρῶν τε και πρὸς ἑσπέραν ὀλοκαντίζεσθαι τοὺς ἀμνοὺς. Ἀρχῇ γὰρ και τελει και διὰ μέσου λαμβάνεται. Οὐκοῦν ἀπαρχῆς μέχρι τέλους τὸ εὐῶδες ἐν Ἐκκλησίαις, ὡς ἐν ἀμνῷ τῷ Χριστῷ.

25 ΠΑΛΛ. Εὐῆφης.

ΚΥΡ. Ἐτέραν δὲ αὐτῷ νόμος ἐπισυνάπτει τῇ πρώτῃ τὴν ἑορτήν, μονονουχὶ δὲ και αὐτοὺς ἡμῖν τοὺς καιροὺς συνείρει λέγων ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς « Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῶν νέων, ὅταν προσφέρητε θυσίαν νέαν Κυρίῳ τῶν ἑβδομάδων, ἐπίκλητος ἀγία ἔσται ὑμῖν, πᾶν ἔργον 30 λατρευτὸν οὐ ποιήσετε. Καὶ προσάξετε ὀλοκαντώματα εἰς ὄσμην εὐωδίας Κυρίῳ, μόσχους ἐκ βοῶν δύο, κριὸν ἓνα, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἑπτὰ ἀμώμους. Ἡ θυσία αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν

ἀπὸ τὸ κριάρι, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὸ κριάρι ἀπὸ τὸ μοσχάρι. Γι' αὐτὸ καὶ ἀνάλογα μὲ τὸ μέγεθος τοῦ καθενὸς προσφέρεται ἡ ποσότης τοῦ σιμυδαλιοῦ, ποὺ ἀποτελεῖ τύπο τῆς ζωῆς· τρία δέκατα γιὰ τὸ μοσχάρι, δύο γιὰ τὸ κριάρι, καὶ ἓνα γιὰ τὸν ἀμνόν. Εἶπε ὁμοίως ὅτι ὅλα πρέπει νὰ ζυμωθοῦν μὲ τὸ λάδι· γιατί θὰ ἀκολουθήσουν ὁπωσδήποτε ἀνάλογα μὲ τίς διαστάσεις τοῦ καθενὸς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ. Καὶ στὴ λαμπρὴ καὶ μακαρισμένη ζωὴ ὑπάρχει μεγάλη διαφορά. Σ' ἄλλους δηλαδή ἀρμόζει δικαιολογημένα ἡ ἀνώτατη, σὲ ἄλλους πάλι ἡ κάπως κατώτερη, τιμημένη ὁμοίως καὶ ἀξιέπαινη, καὶ σὲ μερικοὺς ἀκόμα πιὸ κατώτερη καὶ πιὸ ταπεινὴ. Γιατί «Τὸ ἓνα ἀστέρι διαφέρει ὡς πρὸς τὴ λάμψη ἀπὸ ἄλλο ἀστέρι»⁵², ἀλλὰ καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς ἁγίους ἀγγέλους εἶναι, νομίζω, πολὺ διαφορετικὸ τὸ μέτρο τῆς λαμπρότητας· πλὴν ὁμοίως σ' ὅποιο βαθμὸ καὶ ἂν βρίσκεται ἡ ζωὴ τῶν ἁγίων, ἔχει τὴν ἰλαρότητα· καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ χαίρεται καὶ νὰ πλουτεῖ μὲ τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ. Πρόσεχε λοιπὸν ὅτι μὲ τὸ λάδι δὲν περιχύνονται μόνο τὰ τρία δέκατα, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο καὶ τὸ ἓνα. Ἐξάλλου θυσία συνεχὴ καὶ ὀλοκαυτώματα καλεῖ τὸν ἀμνόν ποὺ θυσιάζεται μέσα στὴν ἁγία σκηνὴ τὸ πρωὶ καὶ πρὸς τὸ βράδυ. Ἀπὸ αὐτὸ πάλι μπορούμε νὰ μάθομε, ὅτι ἔχει πολλὴ εὐωδία ἡ ἁγία σκηνή, καὶ εἶναι ἀληθινὰ χωρὶς τέλος ἡ εὐωδία τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἁγίων ποὺ εἶναι μέσα σ' αὐτές. Γιατί ἡ εὐωδία τους εἶναι ὁ Ἐμμανουήλ καὶ τελοῦν τὰ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ προσφέροντας τὴν ἀναίμακτη λατρεία στὸν Θεόν. Γιατί αὐτὸ σημαίνει, νομίζω, ἡ πρωινή καὶ ἡ ἑσπερινὴ ὀλοκαύτωση τῶν ἀμνῶν. Γιατί γίνεται ἀποδεκτὴ στὴν ἀρχὴ καὶ στὸ τέλος καὶ ἐνδιάμεσα. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ λοιπὸν μέχρι τὸ τέλος διαχέεται ἡ εὐωδία σὲς ἐκκλησίες σὰν ἀπὸ ἀμνόν ποὺ εἶναι ὁ Χριστός.

ΠΑΛΛ. Ὡραία τὸ εἶπες.

ΚΥΡ. Ἀλλὰ ὁ νόμος συνδέει ἄλλη μὰ ἑορτὴ μὲ τὴν πρώτη, καὶ κατὰ κάποιον τρόπο συνάπτει μ' ἑμᾶς τοὺς ἴδιους αὐτοὺς τοὺς καιροὺς, λέγοντας στοὺς Ἀριθμούς· «Τὴν ἡμέρα τῶν νέων γεννημάτων, ὅταν προσφέρετε νέα θυσία στὸν Κύριο, τὴ θυσία τῶν ἑβδομάδων, θὰ τὴν ὀνομάζετε ἁγία, καὶ δὲν θὰ κάνετε κανένα ἔργο καθημερινῆς λάτρως. Θὰ προσφέρετε ὀλοκαυτώματα, ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία στὸν Κύριο, δύο μοσχάρια, ἓνα κριάρι, καὶ ἑπτὰ χρονιάρικους ἀμνοὺς χωρὶς ἐλάττωμα. Θὰ προσφέρετε μαζί σιμυδάλι ζυμωμένο μὲ λάδι, τρία

ἐλαίῳ, τρία δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἐνί, καὶ δύο δέκατα τῷ κριῷ τῷ ἐνί, δέκατον δέκατον τῷ ἀμνῷ τῷ ἐνί, τοῖς ἑπτὰ ἀμνοῖς, καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἓνα περὶ ἁμαρτίας, ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν. Πλὴν τοῦ ὀλοκαυτώματος τοῦ διαπαντός καὶ τὴν θυσίαν αὐτῶν ποιήσετε μοι, 5 ἄμωμοι ἔσονται ὑμῖν, καὶ τὰς σπονδάς αὐτῶν». Ἐν μηνί μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ, κατὰ τοὺς Ἑβραίων νόμους, ὁ ἀμνὸς ἐσφάζετο. Τῷ δὲ ἀγχοῦ τάχα που καὶ γείτονι, συναγείρειν ἔθος τὰ ἐξ ἀγρῶν, ὀσπρίων δὴ λέγω τὰ πρόωμα, καὶ δέσμην ἀμάλλης, ἀμηθέντος ἤδη καὶ σίτου. Καιρὸς οὖν ἄρα τῶν νέων, καθ' ὃν ἐξ ἀγρῶν συναγείρεσθαι 10 χρῆ, τὰ ἐν αὐτοῖς ἐσπαρμένα. Κλητὴ δὲ πάλιν ἡ τοιάδε, φησίν, ἑορτή, καὶ περαινέσθω συννόμως, πόνου καὶ ἰδρωτός ἐξηρημένον. Ἀνεῖσθαι γὰρ ἔθος ἐν ἑορταῖς καὶ ἀποφοιτᾶν ὅτι μάλιστα τῶν ἐργωδεστέρων. Ἀναμάθοι δ' ἂν τις κακ τοῦδε δὴ πάλιν, ἕως τοὺς ἁγίαν τῷ Θεῷ τελούντας τὴν ἑορτήν, πρόποι ἂν ἤκιστα γε, τὴν 15 ἀγλαῖα καὶ παμμόχθηρον πληροῦν ἁμαρτίαν. Ἀνέντας δὲ ὥσπερ καὶ πληροῦντας τὸν νοῦν, τοῖς εἰς ἀρετὴν ἐντροφᾶν σπονδάσματος. Προσφέρονται δὲ καὶ εἰς ὀλοκαύτωμα καὶ θυσίαν, μόσχῳ μὲν δύο, κριὸς δὲ εἷς καὶ ἑπτὰ ἀμνοί, σεμίδαλις ἐλαιοβραχῆς, καὶ χίμαρος ἐξ αἰγῶν. Καὶ ὅποι ποτὲ βλέπει τοῦ νόμου τὸ αἶνιγμα, διειρηκότες 20 ἀρτίως, οὐ ταυτολογήσομεν. Πλὴν ἐκεῖνο ἐροῦμεν ἀναγκαίως, ὅτι τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀναστάσεως ἀνατυποῖ τὸ μυστήριον ὁ τῶν νέων καιρὸς ἀνέθαλε γὰρ ἡ ἀνθρώπου φύσις ἐν πρώτῳ Χριστῷ, ἀποτριψαμένη τὴν φθοράν, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας παλαιώσιν ἀποβαλοῦσα λοιπόν. Τοιγάρτοι καὶ ἐπὶ τῷδε λίαν ἀπεσεμνύνετο 25 λέγουσα: «Ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ· ἐνέδυσσε γὰρ με ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης». Ἱμάτιον σωτηρίου καὶ μὴν καὶ εὐφροσύνης ἄμφιον, τὴν ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἐν Χριστῷ που πάντως ἀνόμασεν ἀφθαρσίαν.

Σαφέστερον δὲ καὶ τὸν ἐπὶ τῆδε τῆ πανηγύρει νόμον, καὶ διὰ 30 πλείστων ὄσων ἐμφανὲς τὸ αἶνιγμα καθίστη, λέγων ἐν τῷ Λευιτικῷ: «Εἶπον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς: Ὅταν εἰσέλ-

53. Ἄριθμ. 28, 26-31.

54. Ἦσ. 61, 10.

δέκατα για καθένα μοσχάρι δύο δέκατα για τὸ ἓνα κριάρι καὶ ἀπὸ ἓνα δέκατο για κάθε ἀμνό. Θὰ προσφέρετε ἀκόμα καὶ ἓναν τράγο περὶ ἁμαρτίας, για νὰ λάβετε ἐξιλέωση. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καθημερινή συνεχή θυσία θὰ κάνετε καὶ τὴν θυσία ὄλων αὐτῶν, πού θὰ εἶναι δί-
 χως ἐλάττωμα, καθὼς ἐπίσης καὶ τὶς σπονδές»⁵³. Τὸ ἄρνι θυσιαζόταν σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῶν Ἑβραίων τὸν πρῶτο μήνα, ἐνῶ τὸν ἐπόμενο καὶ κατὰ κάποιο τρόπο γειτονικὸ ἦταν συνήθεια νὰ προσκομίζουν τὰ προϊόντα τῶν χωραφιῶν τους, τὰ πρῶμα ὄσπρια καὶ μιὰ δέσμη σαχυῶν, ἐπειδὴ τὸ σιτάρι εἶχε πιά θεριστεῖ. Ὁ καιρὸς λοιπὸν τῶν νέων γεννημάτων ἦταν ὁ καιρὸς πού ἐπρεπε νὰ συγκομιοῦν ἀπὸ τὰ χωράφια ὅ,τι εἶχε σπαρθεῖ σ' αὐτά. Ἡ ἑορτὴ αὐτὴ πάλι θὰ θεωρεῖται ἐπίσημη καὶ ἅγια, θὰ τελεῖται σύμφωνα μὲ τὸ νόμο, καὶ θὰ γίνεται διακοπὴ κατ' αὐτὴν κάθε κοπιαστικῆς καὶ ἐπάπονης προσπάθειας. Γιατὶ συνηθίζεται κατὰ τὶς ἑορτὲς νὰ ἀποφεύγονται ὅσο γίνεται οἱ πρὸ κοπιαστικῆς ἐργασίες. Ἀπὸ αὐτὸ πάλι μπορεῖ νὰ μάθει κανεὶς, ὅτι ὅσοι τελοῦν πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοῦ τὴν ἅγια ἑορτὴ, πρέπει νὰ ἀποφεύγουν τὴν ἐπρονείδιστη καὶ γεμάτη ταλαιπωρία ἁμαρτία, καὶ νὰ δίνουν ἄνεση καὶ δυνατότητα στοῦ νοῦ νὰ ἐντρυφᾶ στοὺς ἀγῶνες τῆς ἀρετῆς. Προσφέρονται ἐπίσης ὡς ὀλοκαυτώματα καὶ θυσία δύο μοσχάρια, ἓνα κριάρι καὶ ἑπτὰ ἀμνοί, σιμγδάλι μουσκεμένο μὲ λάδι, καὶ ἓνα τραγί. Ποῦ ἀποβλέπει αὐτὸ τὸ αἶνιγμα τοῦ νόμου, τὸ ἀνέπτυξα προηγουμένως καὶ δὲν θὰ μιλήσω για τὸ ἴδιο πράγμα. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ πῶ τοῦτο· ὅτι ὁ καιρὸς τῶν νέων γεννημάτων προτυπώνει τὸ μυστήριον τῆς ἀνάστασης τοῦ Σωτῆρα. Γιατὶ ἀναβλάστησε μὲ πρῶτο τὸν Χριστὸ ἢ φύση τοῦ ἀνθρώπου, ἀποτινάζοντας τὴ φθορὰ καὶ ἀποβάλλοντας στὴ συνέχεια τὸ πάλωμα πού τῆς προκάλεσε ἡ ἁμαρτία. Γι' αὐτὸ πολὺ ὑπερηφανευόταν καὶ γι' αὐτὸ τὸ πράγμα, λέγοντας· « Ἄς γεμίσει ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ ἀγαλλίαση για τὸν Κύριο, γιατί μὲ ἔντυσε μὲ τὸ ἔνδυμα τῆς σωτηρίας καὶ μὲ τὸν χιτῶνα τῆς χαρᾶς»⁵⁴. Ἰμάτιο σωτηρίας καὶ ἔνδυμα χαρᾶς ὀνόμασε ὀπωσδήποτε τὴν ἀφθαρσία πού ἦρθε ψηλὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ μὲσω τοῦ Χριστοῦ.

Ἐκανε ὅμως σαφέστερο τὸ νόμο καὶ γι' αὐτὴ τὴν πανήγυρη καὶ μὲ πολλὰ ἄλλα ἔκανε φανερὸ τὸ αἶνιγμα, λέγοντας στοῦ Λευϊτικὸ· «Μίλησε στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ πὲς τους· Ὅταν εἰσεέλθετε στὴ γῆ πού

θητε εἰς τὴν γῆν ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, καὶ θερίζητε τὸν θερισμὸν
 αὐτῆς, καὶ οἴσετε τὸ δράγμα ἀπαρχῆν τοῦ θερισμοῦ ὑμῶν πρὸς τὸν
 ἱερέα, καὶ ἀνοίσει τὸ δράγμα ἔναντι Κυρίου δεκτὸν ὑμῖν, τῆ ἐπαύ-
 ριον τῆς πρώτης ἀνοίσει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς. Καὶ ποιήσετε ἐν τῇ ἡμέρᾳ
 5 ἐν ἣ ἂν φέρητε τὸ δράγμα, πρόβατον ἄμωμον ἐνιαύσιον εἰς ὄλο-
 καύτωμα τῷ Κυρίῳ, καὶ τὴν θυσίαν αὐτοῦ δύο δέκατα σεμιδάλεως
 ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ, θυσία τῷ Κυρίῳ, ὁσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ,
 καὶ σπονδὴν αὐτοῦ τὸ τέταρτον τοῦ ἴν οἴνου. Καὶ ἄρτον, καὶ πε-
 φρυγμένα χίδρα νέα οὐ φάγεσθε ἕως εἰς αὐτὴν τὴν ἡμέραν ταύτην,
 10 ἕως ἂν προσενέγκητε ὑμεῖς τὰ δῶρα τῷ Θεῷ ὑμῶν. Νόμιμον αἰώ-
 νιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν πάσῃ κατοικίᾳ ὑμῶν. Καὶ ἀριθμήσε-
 τε ὑμῖν ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῶν Σαββάτων, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἂν
 προσενέγκητε τὸ δράγμα τῷ ἐπιθέματος, ἑπτὰ ἑβδομάδας ὄλο-
 κλήρους, ἕως τῆς ἐπαύριον τῆς ἐσχάτης ἑβδομάδος ἀριθμήσετε
 15 πεντήκοντα ἡμέρας». Ἐορτὴ μὲν γὰρ σωτήριος ἀληθῶς ὁ ὑπὲρ
 ἡμῶν θάνατος τοῦ Ἐμμανουήλ. Ἐκτίεκε γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν τὰ ὀφλή-
 ματα, καὶ ἔστιν ἀληθές, ὅτι αὐτὸς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αἶρει καὶ
 περὶ ἡμῶν ὀδυνᾷται, καὶ τῷ μάλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν. Προσή-
 λωσε γὰρ τῷ ἰδίῳ σταυρῷ τὸ καθ' ἡμῶν χειρογράφων, καὶ τεθρι-
 20 ἀμβενκεν ἐν αὐτῷ τοὺς πάλαι κρατοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, ἀρχὰς δὴ
 λέγω καὶ ἐξουσίας καὶ τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, καὶ πρό γε τῶν
 ἄλλων τὸν Σατανᾶν. Ἐορτὴ δὲ γείτων εὐθύς, τῆς πρώτης οὐ μείων,
 ἢ ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσις, κατασείουσα τὴν φθορὰν, ἀποκείρουσα
 τὴν ἁμαρτίαν καὶ εἰς νέαν ἡμᾶς μεθιστάσα ζωὴν, τὴν ὡς ἐν ἁγία-
 25 σμῷ τε καὶ ἀφθαρσίᾳ, κατηργημένου θανάτου. Ἀπεκδυσάμεθα
 γὰρ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ μετημφέσμεθα τὸν νέον, τουτέστι,
 Χριστόν, ἦτοι τὴν ἐν Χριστῷ πολιτείαν καὶ ζωὴν. Ἄθρει δὴ σὺν,
 ἄθρει τὴν τῆς ἀνανεουμένης ἀνθρωπότητος ἀπαρχῆν, τουτέστι
 Χριστόν, ὡς ἐν τύπῳ δράγματος, καὶ ὡς πρωτόλειον ἐξ ἀγροῦ, καὶ
 30 ὡς ἐκ καρπῶν ἀπαρχῆν προσκομιζόμενον ἱερὸν ἀνάθημα τῷ Θεῷ
 καὶ Πατρὶ. Ἡ σὺκ ἀσταχύων δίκην ἀνεθάλομεν ἐν κόσμῳ;

ΠΑΛΛ. Ναί· τοιγάρτοι περὶ ἡμῶν καὶ αὐτὸς ἔφασκεν ὁ Χρι-

σᾶς δίνω, κατὰ τὴν ἐποχὴ πού θά ἀρχίζετε τὸν θερισμό, θά φέρετε ἓνα δεμάτι ἀπὸ τὴν ἀπαρχὴ τοῦ θερισμοῦ στὸν ἱερέα καὶ αὐτὸς θά τό προσφέρει στὸν Κύριο γιὰ νὰ γίνει δεκτὸ ἀπὸ αὐτὸν πρὸς χάρη σας· ὁ ἱερέας θά τό προσφέρει τὴν ἐπόμενη ἡμέρα. Τὴν ἡμέρα πού θά φέρετε τὸ δεμάτι ἀπὸ τὴν ἐπαρχὴ τοῦ θερισμοῦ σας, θά προσφέρετε στὸν Κύριο ὡς ὀλοκαύτωμα καὶ ἓνα πρόβατο ἑνὸς ἔτους καὶ χωρὶς ἐλάττωμα, καὶ μαζὶ μ' αὐτὸ θά προσφέρετε στὸν Κύριο ὡς θυσία ἀναίμακτη δύο δέκατα σιμγδάλι ζυμωμένο μὲ λάδι ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία στὸν Κύριο, καὶ ὡς σπονδὴ θά προσφέρετε τὸ ἓνα τέταρτο τοῦ ἴν κρασί. Ψωμί καὶ καθουρντισμένους καρπούς νέους δὲν θά φᾶτε ὡς αὐτὴ τὴν μέρα πού θά προσφέρετε ἐσεῖς τὰ δῶρα σας στὸν Θεό σας. Αὐτὸ θά εἶναι νόμος αἰώνιος πού θά ἰσχύει σ' ὅλες τὶς γενεές σας καὶ γιὰ κάθε οἰκογένειά σας. Θά μετρήσετε ἀπὸ τὴν ἐπόμενη ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, ἀπὸ τὴ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία προσφέρατε τὸ δεμάτι τῆς πρόσθετης προσφορᾶς σας, ἑπτὰ ὀλόκληρες ἑβδομάδες, καὶ οἱ ἡμέρες αὐτὲς ὑπολογιζόμενες μέχρι τὴν ἐπόμενη τῆς τελευταίας ἑβδομάδας εἶναι πενήντα»⁵⁵. Εἶναι ἀληθινὰ ἑορτὴ σωτηρίας ὁ θάνατος τοῦ Ἐμμανουὴλ γιὰ χάρη μας. Γιατὶ πληρώσε γιὰ χάρη μας τὶς ὀφειλές μας καὶ εἶναι ἀλήθεια ὅτι αὐτὸς σηκώνει τὶς ἁμαρτίες καὶ ὑποφέρει γιὰ μᾶς καὶ μὲ τὸ δικό του πάθος θεραπευθήκαμε ἑμεῖς⁵⁶. Γιατὶ κάρφωσε στὸ σταυρὸ του τὸ ἐναντίον μας χρεοφειλέσιο καὶ μὲ αὐτὸ πέτυχε θρίαμβο ἐναντίον ἐκείνων πού κυριαρχοῦσαν παλαιὰ πάνω στὴ γῆ⁵⁷, ἐννοῶ τὶς ἀρχές καὶ τὶς ἐξουσίες καὶ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα τὸν Σατανᾶ. Γειτονικὴ πάλι ἑορτὴ, ὅχι κατώτερη ἀπὸ τὴν πρώτη, εἶναι ἡ ἀναβίωση ἀπὸ τοὺς νεκροὺς πού ἀποτινάζει τὴ φθορά, ξεριζώνει τὴν ἁμαρτία, καὶ μᾶς μεταφέρει σὲ νέα ζωὴ, τὴ ζωὴ τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῆς ἀφθαρσίας, ἀφοῦ ὁ θάνατος ἔχει καταργηθεῖ. Γιατὶ ξεντυθήκαμε τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο καὶ ντυθήκαμε τὸν νέο, δηλαδή τὸν Χριστό, ἥτοι τὸ πολίτευμα καὶ τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ. Πρόσεχε λοιπόν, πρόσεχε τὴν ἀπαρχὴ τῆς ἀνθρωπότητος πού ἀνανεώνεται, δηλαδή τὸν Χριστό, πού σὰν μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ δέματος καὶ σὰν πρωτέλειο ἀπὸ τὸ χωράφι καὶ ἀπαρχὴ τῶν καρπῶν προσφέρεται ἱερὸ ἀφιέρωμα στὸν Θεὸ καὶ Πατέρα. Ἦ μήπως δὲν ἀναβλαστήσαμε ὅπως τὰ στάχυα μέσα στὸν κόσμο;

ΠΑΛΛ. Βέβαια. Γι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε γιὰ μᾶς ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς

στός τοῖς ἀγίοις μαθηταῖς, «Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι τετράμηνός ἐστι, καὶ ὁ θερισμός ἐρχεται; Ἴδου λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμούς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη, καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ ὁ συνάγων». Ἀσταχύσι γὰρ
5 καὶ πυροῖς παρεικμάζει τὰ καθ' ἡμᾶς.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν, ἀσταχύν οἶα τις ἀπαρχὴ καὶ νέος ὥσπερ καρπὸς ἐν εἶδει δράγατος νοεῖται Χριστός, ὁ πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, ἢ τῆς ἀναστάσεως ἡμῖν ὁδός, ὁ πάντα πρὸς καινότητα μεταστοιχειῶν καὶ παλαιότητα ἀπαλλάττων· «Τὰ γὰρ ἀρχαῖα
10 παρῆλθε», φησὶν, «ἰδου γέγονε τὰ πάντα καινά, καὶ εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις» κατὰ τὰς Γραφάς. Ἀνεκομίζετο δὲ τὸ δράγμα ἔναντι Κυρίου· ἐγηγεργμένος γὰρ ἐκ νεκρῶν ὁ Ἐμμανουήλ ὁ νέος τῆς ἀνθρωπίνης καὶ ὡς ἐν ἀφθαρσία καρπός, ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, ἔν' ἐμφανισθῆ νῦν ὑπὲρ ἡμῶν τῷ προσώπῳ τοῦ
15 Θεοῦ καὶ Πατρός, καὶ οὐχὶ δὴ πάντως ἑαυτὸν εἰς ὄψιν ἄγων αὐτοῦ· σύνεστι γὰρ αἰδίως, καὶ οὐκ ἂν ἀπολυμπάνοιτο τοῦ Πατρὸς, ὡς Θεός, ὡς ἐν ἑαυτῷ δὲ μᾶλλον, εἰς ὄψιν ἄγων ἡμᾶς τοὺς ἔξω προσώπου, καὶ ἐν ὀργῇ διὰ τὴν ἐν Ἀδὰμ παράβασιν, καὶ τὴν καθ' ἡμῶν τυραννήσασαν ἀμαρτίαν. Οὐκοῦν ἐν Χριστῷ κερδαί-
20 νομεν τὸ καὶ ἐν προσώπῳ τυχόν γενέσθαι Θεοῦ. Ἀξιῷ γὰρ ἡμᾶς ἐποπτείας ἤδη λοιπόν, ὡς ἡγιασμένους. Ὅρα δὲ ὅπως ἡμῖν ὁ νόμος καὶ τὸν τῆ ἀναστάσει πρέποντα προανετύπου καιρὸν, τουτέστι τὴν τρίτην ἡμέραν. «Τῇ γὰρ ἐπαύριον τῆς πρώτης», φησὶν, «ἀνοίσει το δράγμα ὁ ἱερεὺς ἔναντι Κυρίου». Τρίτη δὲ πάντως ἢ
25 ἀπὸ τῆς πρώτης, οὐκ αὐριον, ἀλλ' ἐπαύριον ἀνεβίω δὲ ὁ Χριστός κατὰ τὴν τρίτην.

ΠΑΛΛ. Ἀληθές.

ΚΥΡ. Συνανακομίζεται δὲ τῷ δράγματι καὶ πρόβατον ἄμωμον, δύο δεκάταν αὐτῷ σεμιδάλεως ἐπενηνεγμένον ἀναμίξ ἑλαίῳ
30 πάλιν. Ὁ γὰρ ὡς ἐν δράγματι τε καὶ ἀπαρχῇ καρπῶν οἰονεὶ ζωγραφούμενος, καὶ ὡς ἐξ ἀγέλης ἀπαρχὴ λαμβάνεται, ἀγέλης δὲ

στούς ἁγίους μαθητές του· «Δὲν λέγετε σεῖς, Ἄκομη τέσσερες μῆνες, κι ἔρχεται ὁ θερισμός; Κι ἐγὼ σᾶς λέγω· Σηκῶστε τὰ μάτια σας καὶ κοιτάξτε τὰ χωράφια· εἶναι λευκά, ἔτοιμα γιὰ θερισμὸ πλεόν, καὶ παίρνουν μισθὸ κι αὐτὸς ποὺ θερίζει κι αὐτὸς ποὺ μαζεύει»⁵⁸. Μὲ σιὰχνια δηλαδὴ καὶ σιὰρι παρομοιάζει τὰ σχετικὰ μὲ μᾶς.

ΚΥΡ. Ἔρα λοιπὸν ὁ Χριστὸς νοεῖται σὰν κάποια ἀπαρχὴ σταχυῶν καὶ σὰν νέος καρπὸς μὲ τὸ σχῆμα τοῦ δεματιοῦ, ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν, ἡ ὁδὸς γιὰ μᾶς τῆς ἀνάστασης, αὐτὸς ποὺ ὅλα τὰ ἀνασυνθέτει καὶ τὰ ἀναγεννᾷ, ὥστε νὰ γίνουν νέα, καὶ τ' ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὸ πάλωμα· γιὰτι λέγει· «Τὰ ἀρχαῖα πέρασαν· ὅλα τώρα ἔγιναν νέα, κι ὅποιος ἀνήκει στὸν Χριστό, εἶναι καινούργια δημιουργία», σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή⁵⁹. Προσφερόταν τότε τὸ δεμάτι στὸν Κύριο. Καὶ ὁ Ἐμμανουήλ, ὁ νέος καὶ ἀφθαρτος καρπὸς τῆς ἀνθρωπότητος, ἀφοῦ ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, ἀνέβηκε στὸν οὐρανό, γιὰ νὰ παρουσιασθεῖ ὡς μεσολαβητὴς γιὰ ἐμᾶς μπροστὰ στὸν Θεὸ καὶ Πατέρα⁶⁰, καὶ ὄχι βέβαια γιὰ νὰ τὸν δεῖ ὁ Θεός. Γιὰτι βρῖσκεται μαζί του αἰῶνια, καὶ δὲν θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ λείπει ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀφοῦ εἶναι Θεός. Ἀλλὰ ἐπειδὴ βρῖσκεται μέσα σ' αὐτόν, γιὰ νὰ παρουσιάσει μὲ τὸν ἑαυτό του ἐμᾶς μᾶλλον ποὺ εἴμαστε ἔξω ἀπὸ τὸ πρόσωπό του καὶ ἀντιμετωπίζαμε τὴν ὀργὴ του ἐξαιτίας τῆς παράβασης τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς τυραννικῆς ἐξουσίας ἐπάνω μας τῆς ἁμαρτίας. Μὲ τὸν Χριστὸ λοιπὸν κερδίζομε καὶ τὸ νὰ μπορέσομε νὰ παρουσιασθοῦμε μπροστὰ στὸν Θεό. Γιὰτι θεωρεῖ ὅτι εἴμαστε ἄξιοι πὰ νὰ μᾶς κοιτάξει, ἐπειδὴ ἔχομε ἁγιασθεῖ. Καὶ πρόσεξε πῶς ὁ νόμος προτύπωνε καὶ τὸν καιρὸ ποὺ ἦταν κατάλληλος γιὰ τὴν ἀνάσταση, δηλαδὴ τὴν τρίτη ἡμέρα. Τὴν ἐπόμενη ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα, λέγει, ὁ ἱερέας θὰ προσφέρει τὸ δεμάτι μπροστὰ στὸν Κύριο. Καὶ τρίτη ὀπωσδήποτε μέρα ἀπὸ τὴν πρώτη εἶναι ὄχι ἡ αὐριανή, ἀλλὰ ἡ μεθαιριανή· καὶ ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε καὶ ἀναβίωσε τὴν τρίτη ἡμέρα.

ΠΑΛΛ. Εἶναι ἀλήθεια.

ΚΥΡ. Μαζί μὲ τὸ δεμάτι τῶν σταχυῶν προσφέρεται καὶ πρόβατο χωρὶς ἐλάττωμα, καὶ μαζί προσίθενται καὶ δύο δέκατα σιμυδαλιοῦ, ζυμωμένο πάλι μὲ λάδι. Γιὰτι αὐτὸς ποὺ κατὰ κάποιο τρόπο εἰκονίζεται μὲ τὸ δεμάτι τῶν σταχυῶν καὶ μὲ τὶς ἀπαρχὲς τῶν καρπῶν, θεωρεῖται ἐπίσης καὶ ὡς ἀπαρχὴ ποιμνίου, καὶ μάλιστα ποιμνίου ζω-

ζώσης ὡς ἐν πλότητι χάριτος καὶ ἐν εὐφροσύνῃ πνεύματος. Ταύτη
 τοι συναφέρεσθαι δεῖν τῷ προβάτῳ φησί τὴν σεμίδαλι, ἔλαιόν
 τε καὶ οἶνον καὶ σεμίδαλις μὲν σημεῖον ἂν γένοιτο ζωῆς, καθά
 πλειστάκις εἰρήκαμεν, ποιότητος δὲ τὸ ἔλαιον, εὐφρασίας δὲ οἶνος.
 5 Προσάγεται δὲ καὶ ὡς ἐν ἄρτῳ πάλιν, καὶ ἐν χίδρῳ πεφρυγμένῳ
 χίδρα δὲ τὰ ὄσπρια, φησί, διὰ τὸ, οἶμαι, τριβόμενα τοῖς ἀλοοῦσιν
 αὐτὰ περιχεῖσθαι μύλοις. Νοοῖτο δ' ἂν ἡμῖν καὶ διὰ τοῦτου Χρι-
 στός, νέον φύραμα, πρὸς ὃν ἡμεῖς μεμορφώμεθα, προστετάγμεθά
 τε τελεῖν ἑορτάς, ἐκκαθάραντες τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα καὶ ἡμεῖς
 10 νέον φύραμα χρηματίζωμεν, καθ' ὁμοιότητα τοῦ πᾶσαν ἡμῖν τὴν
 εἰς καινότητα πολιτείας ἐγκαινίσαντος ὁδόν, τουτέστι Χριστοῦ.

ΠΑΛΛ. Εὐ λέγεις.

ΚΥΡ. Προσεπιτάττει δὲ δεῖν καρπῶν ἀπ' ἄγεσθαι νέων, καὶ
 ἐδώδιμον ἀπ' αὐτῶν ποιεῖσθαι μηδέν, τὴν τοῦ δράγματος ἀνάθεσιν
 15 περιμένοντας. Νέα γὰρ οὐ φάγεσθε, φησί, ἕως εἰς αὐτὴν τὴν ἡμέ-
 ραν ταύτην, ἕως ἂν προσενέγκητε ὑμεῖς τὰ δῶρα τῷ Θεῷ ὑμῶν.
 Καιρὸς γὰρ ὁ πρόπων τοῦ χρῆναι μεταλαχεῖν τῆς νέας τε καὶ ἀκη-
 ράτου ζωῆς, μόνος ἂν γένοιτο, καὶ σφόδρα εἰκότως, καθ' ὃν ἐπέ-
 λαμψεν ὁ Ἐμμανουήλ. Ἰκανὸς δὲ πρὸ αὐτοῦ παντελῶς οὐδεὶς, εἰς
 20 νέαν ἡμᾶς ἀναστοιχειῶσαι ζωὴν, ἀπαρχὴ δὲ ὥσπερ καὶ πρῶτος
 αὐτὸς τῶν εἰς ἀφθαρσίαν ἐκτισμένων, καθὼ πέφηνεν ἄνθρωπος,
 καὶ ἐν σαρκὶ μεθ' ἡμῶν, διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν. Εἰσκεκόμικε
 δὲ παραχρῆμα τῆς ἀγίας ἡμῖν Πεντηκοστῆς προανατύπωσιν ἐναρ-
 γῆ, ἑπτὰ χρῆναι λέγων ἐπαριθμεῖν ἑβδομάδας, τῇ τοῦ δράγματος
 25 εἰσκομιδῇ. Μετὰ γὰρ τοι τὴν ἀναστάσιμον τοῦ Σωτῆρος ἡμέραν,
 ἑπτὰ συνείροντες ἑβδομάδας, ἑορτάζομεν οἱ πεπιστευκότες.

ΠΑΛΛ. Ὡς σαφῆς ὁ λόγος!

ΚΥΡ. Ὅτι δὲ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀναστάσεως ὁ καιρὸς
 μεθίστησι τοὺς ἡγιασμένους ἐν Πνεύματι καὶ ἐν πίστει δεδικαιωμέ-
 30 νους, εἰς τὸ δύνασθαι καρποφορεῖν τὴν νέαν τε καὶ ἀκίδηλον ζω-
 ῆν, κατεδείκνυ σαφῶς οὕτω λέγων εὐθύς «Καὶ προσοίσετε θυσίαν
 νέαν τῷ Κυρίῳ, ἀπὸ τῆς κατοικίας ὑμῶν προσοίσετε ἄρτους ἐπίθε-
 μα, δύο ἄρτους, ἐκ δύο δεκάτων σεμιδάλεως ἔσται ὁ ἄρτος ὁ εἰς

ντανού, με υπεραφθονία χάριτος και πνευματικῆς εὐφροσύνης. Γι' αὐτό πρέπει νὰ προσφέρεται μαζί με τὸ πρόβατο σιμυγάλι, λάδι και κρασί. Καὶ τὸ σιμυγάλι θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ὡς τύπος τῆς ζωῆς, ὅπως πολλές φορές εἶπαμε, τὸ λάδι τύπος τῆς εὐημερίας, καὶ τὸ κρασί τῆς εὐφροσύνης. Προσφέρεται πάλι καὶ ὡς ψωμί καὶ ὡς χίδρα καθουρδισμένα· καὶ χίδρα ὀνομάζει τὰ ὄσπρια, ἐπειδὴ, νομίζω, εἶται ὅπως τρίβονται, χύνονται γύρω ἀπὸ τὶς μυλόπετρες πού τὰ ἀλέθουν. Καὶ μ' αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ νοηθεῖ ὁ Χριστὸς γιὰ μᾶς ὡς νέα ζύμη, με τὸν ὁποῖο ἐμεῖς ἀποκτᾶμε τὴν ἴδια μορφή, καὶ ἔχομε τὴν ἐντολή του νὰ καθαρίσομε τὸ παλαιὸ προζύμι, γιὰ νὰ γίνομε κι ἐμεῖς νέα ζύμη, κατὰ τρόπο ὅμοιο με ἐκεῖνον πού ἄρχισε τὸ δρόμο γιὰ τὴ νέα πολιτεία, δηλαδὴ τὸν Χριστό⁶¹.

ΠΑΛΛ. Σωστὰ μιλάς.

ΚΥΡ. Δίνει ἐπιπλέον διαταγή, ὅτι πρέπει νὰ ἀπέχομε ἀπὸ τοὺς νέους καρπούς καὶ νὰ μὴν τρώμε κανένα ἀπὸ αὐτούς, περιμένοντας τὴν προσφορὰ τοῦ δέματος τῶν σταχυῶν στὸν Κύριο. Γιατὶ λέγει, «Νέους καρπούς δὲν θὰ φάτε, μέχρι τὴν ἡμέρα ἐκείνη πού θὰ προσφέρετε τὰ δῶρα σας στὸν Θεό σας». Γιατὶ ὁ καιρὸς ὁ κατάλληλος γιὰ νὰ ζήσει κανεὶς τὴ νέα καὶ τέλεια ζωὴ, εἶναι μόνο, καὶ πολὺ εὐλόγα, ὁ καιρὸς πού φάνηκε ὁ Ἐμμανουήλ. Πρὶν ἀπὸ αὐτὸν δὲν ἦταν ἀπολύτως κανένας ἱκανὸς νὰ ἀνακαινίσει τὴ ζωὴ μας, ἀλλὰ αὐτὸς ὑπῆρξε κατὰ κάποιο τρόπο ἀπαρχὴ καὶ πρῶτος ἀπὸ αὐτούς πού δημιουργήθηκαν γιὰ τὴν ἀφθαρσία, ἀφοῦ παρουσιάσθηκε ὡς ἄνθρωπος με σάρκα ἀνάμεσά μας ἐξαιτίας τῆς ὁμοιότητάς του με ἐμᾶς. Καὶ ἀμέσως μᾶς ἔδωσε ὀλοκάθαρση προανατύπωση τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς, λέγοντας ὅτι πρέπει νὰ μετρήσομε ἑπτὰ ἑβδομάδες μετὰ τὴν προσφορὰ τοῦ δεματιοῦ. Συνδέοντας δηλαδὴ μετὰ τὴν ἀναστάσιμη ἡμέρα τοῦ Σωτήρα ἑπτὰ ἑβδομάδες, ἐορτάζομε ὅσοι ἔχομε πιστέψει.

ΠΑΛΛ. Ἡ ἐξήγησή σου εἶναι πολὺ σαφής.

ΚΥΡ. Ὅτι τώρα ὁ καιρὸς τῆς ἀνάστασης τοῦ Σωτήρα μας ὀδηγεῖ ὅσους ἔχουν ἀγιασθεῖ με τὸ Πνεῦμα καὶ ἔχουν σωθεῖ με τὴν πίστη στὴ δυνατότητα νὰ καρποφοροῦν τὴ νέα καὶ γνήσια ζωὴ, τὸ ἔδειχνε με σαφήνεια λέγοντας τὰ ἑξῆς: «Θὰ προσφέρετε νέα θυσία στὸν Κύριο· ἀπὸ τὸ σπῆτι σας θὰ φέρετε δύο ψωμιὰ ὡς πρόσθετη προσφορὰ, ἔχοντας γίνεи τὸ κάθε ψωμί ἀπὸ δυὸ δέκατα σιμυδαλιοῦ, καὶ πού θὰ

ἐξυμωμένοι πεφθῆσονται πρωτογεννημάτων τῷ Κυρίῳ, καὶ προσ-
 5 ἀξέτε μετὰ τῶν ἄρτων ἑπτὰ ἀμνοὺς ἀμώμους ἐνιαυσίους, καὶ μό-
 σχον ἓνα ἐκ βουκολίων, καὶ κριοὺς δύο ἀμώμους, καὶ ἔσονται εἰς
 ὀλοκαύτωμα τῷ Κυρίῳ, καὶ αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐ-
 10 τῶν, θυσία ὄσμη εὐωδίας τῷ Κυρίῳ. Καὶ ποιήσουσι χίμαρον ἐξ αἰ-
 γῶν ἓνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ δύο ἀμνοὺς ἐνιαυσίους εἰς θυσίαν σω-
 τηρίου μετὰ τῶν ἄρτων τοῦ πρωτογεννήματος. Καὶ ἐπιθήσει αὐτὰ
 ὁ ἱερεὺς μετὰ τῶν ἄρτων τοῦ πρωτογεννήματος ἐπίθεμα ἐναντίον
 Κυρίου μετὰ τῶν δύο ἀμνῶν, ἅγια ἔσονται τῷ Κυρίῳ, τῷ ἱερεὶ τῷ
 10 προσφέροντι αὐτὰ αὐτῷ ἔσται. Καὶ καλέσετε ταύτην τὴν ἡμέραν
 κλητὴν, ἅγια ἔσται ὑμῖν, πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε ἐν
 αὐτῇ, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν πάσῃ τῇ κατοικίᾳ
 ὑμῶν».

Ἄραρχὴ μὲν γὰρ καὶ οἶονεὶ πρωτόλειον τῆς εἰς καινότητα
 15 μεταπλαττομένης κτίσεως ὁ Ἐμμανουήλ, νοεῖται δὲ πρῶτος ἐν
 ἡμῖν, ὡς ἄρτος καὶ νέον φύραμα, τρίβον δὲ ὡσπερ τὴν εἰς τὸ
 χρῆμα λοιπὸν ἐλόντες ἡμεῖς, καθ' ὁμοιότητα τὴν πρὸς αὐτόν,
 νέον ὡσπερ τι καὶ ἡμεῖς κεκλήμεθα φύραμα. Τύπος δ' ἂν εἴη καὶ
 τοῦδε σαφῆς, ὁ ἐκ νέων καρπῶν προσκομιζόμενος ἄρτος, ἀλλ'
 20 οὐχ εἷς ὁ ἄρτος, δύο δὲ χρῆναι προσάγεσθαι λέγει: δύο γὰρ οἱ
 λαοί, κἂν εἰ πρὸς ἐνότητα φαίνοντο συννηνεγμένοι διὰ μεσίτου
 Χριστοῦ· πλὴν ἐξυμωμένοι πεφθῆσονται, φησί. Καὶ τί τὸ αἰνι-
 γμα, φέρε λέγωμεν, τὸ τοῦ νόμου θάθος, ὡς ἐνι, καλῶς περιβαθρή-
 σαντες. Ἄρα γὰρ ζύμην ἐν τούτοις ἐννοεῖν ἀκόλουθον, τὴν ὡς ἐν
 25 φαυλότητι καὶ κατεψευσμένῃ; Εἶτα πῶς οὐ μωρία τοῦτό γε; πῶς
 γὰρ ἂν ἔτι κακίας ἀπαλλάξαιμεν, τοὺς εἰς καινότητα πολιτείας
 εὐαγγελικῆς μετεσκευασμένους; ἢ πῶς ἂν τοῦτο νοοῖτο καινότη-
 τος; πῶς δ' ἂν ἔτι καὶ νέον φύραμα λέγοιτο τινες, εἰ ζύμης ἐν
 αὐτοῖς ἐναπομένει λείψανον, εἰέν τε τῆς ἀνοσίου καὶ βδελυρᾶς
 30 φαυλότητος οὐκ εἰσάπαν ἡμοιοηκότες; Ἐπινοητέον δὴ οὖν κατὰ
 γε τὸν πρόποντα τοῖς θεωρήμασι λόγον, ζύμης εἶδος ἑτέρας, τὸ
 καταψέγεσθαι δεῖν οὐκ ἐχούσης ἐφ' ἑαυτῇ, μᾶλλον δὲ καὶ τεθνα-
 μασμένης παρά γε τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ. Ζύμη δὴ οὖν ὁ Σωτὴρ

ἔχουν ζυμωθεῖ ἀπὸ πρωτογενήματα καὶ θὰ ψηθοῦν γιὰ χάρι τοῦ Κυρίου. Μαζὶ μὲ τὰ ψωμιά θὰ προσφέρετε ἑπτὰ ἄμνους χωρὶς ἐλάττωμα, ἑνὸς ἔτους, ἓνα μοσχάρι ἀπὸ κοπάδι, καὶ δύο κριάρια χωρὶς ἐλάττωμα, καὶ θὰ προσφερθοῦν ὡς ὄλοκαύτωμα στὸν Κύριο. Οἱ θυσίαι αὐτὲς καὶ οἱ σπονδὲς τους θὰ εἶναι θυσία εὐφραντικῆς εὐωδίας στὸν Κύριο. Καὶ μαζὶ μὲ τὰ ψωμιά ἀπὸ τὸ πρωτογέννημα θὰ προσφέρουν καὶ ἓναν τράγο ἀπὸ αἰγοποιόμνιο γιὰ θυσία περὶ ἁμαρτίας καὶ δύο ἄμνους ἑνὸς ἔτους γιὰ θυσία σωτηρίας. Αὐτὰ θὰ τὰ προσφέρει ὁ ἱερέας μαζὶ μὲ τὰ ψωμιά τοῦ πρωτογενήματος, πού θὰ εἶναι πρόσθετη θυσία ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, μαζὶ μὲ τὰ δύο ἄρνιά, πού θὰ εἶναι ἅγια γιὰ τὸν Θεὸ καὶ θ' ἀνήκουν στὸν ἱερέα πού τὰ πρόσφερε. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ θὰ τὴν ὀνομάσετε ἐπίσημη καὶ θὰ εἶναι ἅγια γιὰ σᾶς, καὶ δὲν θὰ κάνετε τὴν ἡμέρα αὐτὴ κανένα ἔργο καθημερινῆς λάτρως. Καὶ αὐτὸ θὰ εἶναι νόμος αἰώνιος γιὰ ὅλες αἰς γενιές σας καὶ γιὰ κάθε οἰκογένεια»⁶².

Εἶναι λοιπὸν ὁ Ἐμμανουὴλ ἀπαρχὴ καὶ πρωτόλειο τῆς κτίσης πού μεταπλάθεται καὶ γίνεται νέα καὶ θεωρεῖται πρῶτος ἀνάμεσά μας, ἐπειδὴ εἶναι ἄρτος καὶ νέο ζυμάρι, καὶ ἐπειδὴ ἡμεῖς τὸν προσημίσαμε σὰν δρόμο πού ὀδηγεῖ σ' αὐτὸ τὸ πράγμα ἕξαιτίας τῆς ὁμοιότητος πρὸς αὐτόν, ὀνομαστήκαμε καὶ ἡμεῖς νέα ζύμη. Τύπος σαφῆς αὐτοῦ τοῦ πράγματος εἶναι ὁ ἄρτος τῶν νέων καρπῶν πού προσφέρεται, ὄχι ἓνας ἄρτος, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσφερθοῦν δύο, γιὰτὶ εἶναι δύο οἱ λαοί, ἔστω κι ἂν φαίνονται μὲ μεσότη τὸν Χριστὸ ἐνωμένοι σὲ ἓνα. Ἀλλὰ θὰ ζυμωθοῦν, λέγει, καὶ θὰ ψηθοῦν. Τί σημαίνει αὐτὸ τὸ αἰνίγμα, ἔμπρὸς ἃς τὸ ἀναπτύξομε, ἕξετάζοντας ὅσο εἶναι δυνατόν τὸ βάθος τοῦ νόμου. Ἄραγε ἀκόλουθο εἶναι σ' αὐτὰ νὰ ἐννοοῦμε ὡς ζύμη τὴ ζύμη τῆς φαυλότητος καὶ τοῦ ψεύδους; Καὶ πῶς αὐτὸ δὲν εἶναι ἀνοησία; Πῶς ἐπίσης θὰ ἀπαλλάξομε ἀπὸ τὴν κακία αὐτοὺς πού ἔχουν μεταβεῖ στὴ νέα εὐαγγελικὴ πολιτεία; Ἡ πῶς θὰ ἐννοηθεῖ αὐτὴ ἡ κοινότητα; Καὶ πῶς ἀκόμα θὰ ὀνομαστοῦν μερικοὶ νέο φύραμα, ἂν ἀπομένει σ' αὐτοὺς λείψανο ἀπὸ ζυμάρι καὶ δὲν εἶναι καθόλου ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ τὴν ἀνόσια καὶ τὴ βδελυρὴ φαυλότητα; Πρέπει λοιπὸν νὰ σκεφθοῦμε μὲ τὸν τρόπο πού ἀρμόζει στὰ θεωρήματα ἓνα εἶδος μιᾶς ἄλλης ζύμης πού δὲν ἐπισύρει κανενὸς εἶδους μομφή, ἀλλὰ μᾶλλον θαυμάζεται ἀπὸ τὴ θεόπνευστη Γραφή. Μὲ προζύμι

τῆς θείας τε καὶ εὐαγγελικῆς παιδεύσεως τὴν εὐκλεᾶ τε καὶ ὀνησιφόρον δύναμιν παρεικάζει, λέγων «Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμη, ἣν λαβοῦσα γυνή, ἔκρυσεν εἰς ἀλεύρον σάτα τρία, ἕως οὗ ἐξύμωθη τὸ ὄλον». Εἰσδύνουσα γὰρ εἰς νοῦν καὶ καρδίαν 5 τῆς εὐαγγελικῆς παιδεύσεως ἡ ζωοποιὸς ἐνέργεια, ψυχὴν τε καὶ σῶμα καὶ πνεῦμα πρὸς ἰδίαν ὥσπερ ποιότητα μεταστοιχειοῖ. Οὐκοῦν τῇ τοιαύτῃ ζύμῃ πρότεροι ἂν ὑπονοεῖν ἐξύμωσθαι τοὺς λαοὺς, ὡς ἐν εἶδει τῶν ἄρτων προσκεκομιμένους, καὶ ἐκ δύο δεκάτων ἕκαστος τὸ οἶονεὶ διττὸν τῆς παιδεύσεως καταγράφωντος ἡ- 10 μῖν αἰνιγματωδῶς τοῦ τύπου.

ΠΑΛΛ. Οἶον δὴ τί φῆς;

ΚΥΡ. Οὐ γάρ, ὦ Παλλάδιε, φαίης ἂν, ὅτι διὰ διττῆς παιδεύσεως, νομικῆς τε καὶ εὐαγγελικῆς, ἱεροί τε ἐσόμεθα καὶ εὐπαράδεκτοι τῷ Θεῷ, ἴμεν τε οὕτως εἰς νέαν καὶ ἀπόλεκτον ζωήν;

15 ΠΑΛΛ. Φημί.

ΚΥΡ. Τοῦτό τοι καὶ αὐτὸς ἡμῖν ὁ Σωτὴρ διεσᾶφει, λέγων «Διὰ τοῦτο εἶπον ὑμῖν, ὅτι πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὁμοίως ἐστὶν ἀνθρώπῳ πλουσίῳ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιὰ». Οἱ γὰρ τὸν 20 νοῦν ἔχοντες ἐπιστήμονα τῶν διὰ Μωσέως τεθεοπισμένων, καὶ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης καὶ ὡς ἐν τύποις ἐντολῆς ἐκμεμεστωμένοι, εἶτα πρὸς ἐκείνη τὴν νέαν καὶ εὐαγγελικὴν καταπλουτήσαντες γινώσιν, διττὴν, οἷμαί που, λοιπὸν ἀνχοῦσι καὶ τὴν παιδεύουσιν.

ΠΑΛΛ. Ὁρθῶς ἔφης.

25 ΚΥΡ. Ἄλλ' οὐκ ἐν μόνοις ἄρτοις ἡμῖν ἡ τῶν εἰς καινότητα ζωῆς ἐσκευασμένων πληθὺς καταγράφετο, προσεπιπάττει δὲ δεῖν ὁ νόμος ἐπτά προσάγειν ἄμνους σὺν μόσχῳ τῷ ἐνί, καὶ κριοῖς δυσὶν ἐπομένης δὲ δηλονότι σπονδῆς τοῖς θύμασι, τουτέστιν, οἴνου καταχεομένου, καὶ ὡς ἐν τετάρτῳ τοῦ ἱν, ὅπερ ἐστὶ ξηστῶν ἕξ γλώσση τῇ 30 καθ' ἡμᾶς ἐκφωνούμενον. Οὐκοῦν τύπος ἂν εἶεν οἱ ἐπτά πάλιν ἄμνοι τῆς τῶν πιστευόντων ἀγέλης, νηπιαζούσης μὲν ἐν Χριστῷ. Νηπιότητος γὰρ σύμβολον ὁ ἄμνος πλὴν ὡς ἐν ἰσχύϊ καὶ ἀνδρείᾳ πνευματικῇ προϊούσης εἰς τελειότητα καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος Χριστοῦ.

λοιπόν ὁ Σωτήρας παρομοιάζει τὴν ἐπαινετὴ καὶ ὠφέλιμη δύναμη τῆς θείας καὶ εὐαγγελικῆς παιδείουσης λέγοντας: «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μοιάζει μὲ προζύμι, ποὺ τὸ πῆρε κάποια γυναίκα καὶ τὸ ἀνακάτεψε μ' ἓνα σακκί⁶⁴ ἀλεύρι, ὥσπου ζυμώθηκε ὅλο»⁶⁴. Εἰσδύοντας δηλαδὴ στὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιὰ τῆς εὐαγγελικῆς παιδείουσης ἡ ζωοποιὸς ἐνέργεια, μεταστοιχειώνει τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα στὴ δικὴ τῆς ποιότητα. Μ' αὐτὸ λοιπόν τὸ προζύμι πρέπει νὰ ἐννοοῦμε ὅτι ἔχουν ζυμωθεῖ οἱ λαοί, ποὺ προσφέρονται ὡς εἶδος ἄρτων καὶ βάρους δύο δεκάτων ὁ καθένας. Ὁ τύπος αὐτὸς ὑποδηλώνει αἰνιγματικὰ τὸ διπλὸ κατὰ κάποιο τρόπο τῆς παιδείουσης.

ΠΑΛΛ. Τί θέλεις νὰ πεῖς;

ΚΥΡ. Δὲν δέχεσαι, Παλλάδιε, ὅτι μὲ τὴ διπλὴ παιδεία, τοῦ νόμου καὶ τοῦ εὐαγγελίου, θὰ γίνουμε ἅγιοι, καὶ ἀποδεκτοὶ πᾶ ἀπὸ τὸν Θεὸ ὅτι: προχωρήσομε ἔτσι σὲ νέα καὶ ἐξαίρετη ζωή;

ΠΑΛΛ. Τὸ δέχομαι.

ΚΥΡ. Αὐτὸ λοιπόν διασαφήνιζε γιὰ χάρη μας καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σωτήρας μας, λέγοντας: «Γι' αὐτὸ σᾶς εἶπα, ὅτι κάθε γραμματέας ποὺ ἀποδέχθηκε τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, μοιάζει μὲ πλούσιο ἀνθρωπο-ποὺ δγάζει ἀπὸ τὸ θησαυροφυλάκιο τοῦ παλιοῦς καὶ νέους θησαυρούς»⁶⁵. «Ὅποιοι δηλαδὴ γνωρίζουν ὅσα ἔχουν θεσπισθεῖ μέσω τοῦ Μωυσῆ καὶ ἔχουν τὸ νοῦ τους μεσιτωμένο μὲ ἐκείνη τὴν ἀρχαία ἐντολὴ τῶν τύπων, κι ἔπειτα κοντὰ σ' αὐτὴ δέχθηκαν πλούσια τὴ νέα κι εὐαγγελικὴ γνώση, καυχῶνται, νομίζω, ὅτι ἔχουν διπλὴ παιδεία.

ΠΑΛΛ. Ὁρθὰ μίλησες.

ΚΥΡ. Ἀλλὰ δὲν περιοριζόταν μόνο σὲ ἄρτους τὸ πλῆθος τῶν ἐφοδίων γιὰ τὴ νέα ζωὴ, ἀλλ' ὁ νόμος δίνει ἐπιπλέον ἐντολὴ νὰ προσφέρουν ἑπτὰ ἀμνοὺς μαζί μὲ ἓνα μοσχάρι καὶ δύο κριάρια, κι ἀκολουθεῖ γιὰ τὰ θύματα σπονδῆ ἀπὸ κρασί ποὺ χύνεται πάνω σ' αὐτὰ ὡς ἓνα τέταρτο τοῦ ἴν, ποὺ ἰσοδυναμεῖ, λεγόμενο στὴ δικὴ μας γλώσσα, μὲ ἕξι ξεστούς. Οἱ ἑπτὰ ἀμνοὶ λοιπόν θὰ μποροῦσαν νὰ ἀποτελοῦν τύπο τοῦ ποιμνίου αὐτῶν ποὺ πιστεύουν, ποὺ εἶναι ὡς νήπια μέσα στὸ ποίμνιο τοῦ Χριστοῦ, γιὰτὶ ὁ ἀμνὸς εἶναι σύμβολο τῆς νηπιότητος. Ἀλλ' ὅμως ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴ δύναμη καὶ ἀνδρεία προχωροῦν οἱ πιστοὶ στὴν τελειότητα, ποὺ μέτρο τῆς εἶναι ὁ Χριστός⁶⁶.

64. Ματθ. 13, 34.

65. Ματθ. 13, 52.

66. Ἐφ. 4, 13.

ΠΑΛΛ. Πῶς ἔφησ

*ΚΥΡ. Τοὺς ἀμνοὺς ὀνομάσας, εἶτα διὰ μέσου παρενθεῖς τὸν μόσχον, ἐπιφέρει τοὺς κριοὺς. Τύπος δ' ἂν εἶεν οἱ μὲν ἀμνοὶ τῆς ἀγέλης ἰσχύος δὲ καὶ ἀνδρείας ὁ μόσχος τὸ γὰρ τοι ζῶον εὐ-
5 σθενές ἡλικίας δὲ λοιπὸν τῆς ἐντελοῦς οἱ κριοί. Οὐκοῦν οἱ πιστεύοντες διὰ τοῦ κατανδριζέσθαι φιλεῖν τῶν γεωδεστέρων, ἀναθρώσκουσιν εἰς τελειότητα, τὴν ὡς ἐν Χριστῷ νοουμένην. Τέλεια γὰρ εἰς ἡλικίαν οἱ κριοί, τῆς νοητῆς τελειότητος τὸ μέτρον, ὡς ἐν γε σφίσιν αὐτοῖς εὐ μάλα κατασημαίνοντες. Δύο δὲ οἱ κριοί, διττῆ
10 γὰρ πως ἐν ἡμῖν ἢ ἐν Χριστῷ τελειότης, ἢ ὡς ἐν ἔργῳ τε καὶ γνώσει νοουμένη. «Ὅς γὰρ ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ», φησὶν, «οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν». Οἶνος δὲ τοῖς ἱερείοις ἐπιχεῖται πάλιν· ἔψεται γὰρ πάντως τρεῖς εἰς τελειότητα τὴν ἐν Χριστῷ νοουμένην διάττειν ἐσπουδακίσι, τὸ κατενφραίνεσθαι
15 δεῖν. «Οἶνος γάρ», φησὶν, «εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου». Καὶ χιμάρος μὲν ὑπὲρ ἁμαρτίας ἐσφάζετο· προσεπάγονται δὲ καὶ ἀμνοὶ δύο μετὰ τῶν ἄρτων, εἰς θυσίαν σωτηρίου. Καὶ τί τὸ χρῆμα πάλιν; Ἀπέθανε γὰρ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ὁ Ἐμμανουήλ, ὡς ἐν τῷ χιμάρῳ γραφόμενος, ἱεράν δὲ ἡμῶν καὶ εὐπρόσδεκτον ἀπο-
20 τελῶν τὴν τε εἰς καινότητα ζωὴν καὶ τὴν εἰς νέον φύραμα μεταβολήν, καὶ τὴν μέχρι ψυχῆς καὶ σώματος ἀνάθεσιν τε καὶ καθιέρωσιν ἦν ὑπομένειν εἰθίμεθα, μονονουχὶ καὶ συναποθνήσκοντες τῷ δι' ἡμᾶς ἐν νεκροῖς, ἵνα συζήσωμεν αὐτῷ. Τοιοῦτόν τι καὶ ὁ Παῦλος ἡμῖν ὁ σοφὸς ἐπιστέλλει λέγων «Ἡ ἀγνοεῖτε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθη-
25 μεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; Συνεταφήμεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἵνα, ὡσπερ ἠγέρθη Χριστὸς διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν».*

*Οὐκοῦν ἐσφάγη μὲν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν αὐτός, συντε-
30 θάμμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς αὐτῷ, θάνατον ὑπομένοντες, οὐ σωματικόν, ἀλλὰ νεκροῦντες τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ κόσμῳ μὲν ζῶντες οὐκέτι, Χριστῷ δὲ μᾶλλον, καὶ δι' αὐτοῦ τῷ Πατρὶ. Ὅρα τοίνυν, σφαζομένῳ τῷ χιμάρῳ, συναποθνήσκοντας τοὺς ἀμνοὺς καὶ συν-*

ΠΑΛΛ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς αὐτό;

ΚΥΡ. Ἀφοῦ εἶπε γιὰ τοὺς ἀμνοὺς καὶ παρενέβαλε τὸ μοσχάρι, προσθέτει τὰ κριάρια. Τὰ ἀρνιά θὰ μποροῦσαν νὰ εἶναι τύπος τοῦ ποιμνίου, τὸ μοσχάρι τύπος τῆς δύναμης καὶ τῆς ἀνδρείας, γιὰτὶ εἶναι ζῶο δυνατὸ, καὶ τὰ κριάρια τύπος τῆς τέλειας ἡλικίας. Οἱ πιστοὶ λοιπόν, θέλοντας νὰ κατανικοῦν τὰ γήινα, ὑψώνονται στὴν τελειότητα, ὅπως αὐτὴ νοεῖται στὸν Χριστό. Γιὰτὶ τὰ κριάρια εἶναι τέλεια στὴν ἡλικία καὶ δηλώνουν κατὰ κάποιον τρόπο αὐτὰ ἄριστα τὸ μέτρο τῆς πνευματικῆς τελειότητος. Καὶ εἶναι τὰ κριάρια δύο, γιὰτὶ ἡ τελειότητὰ μας κατὰ Χριστὸν εἶναι διπλή, νοούμενη ὡς τελειότητα ἔργου καὶ ὡς τελειότητα γνώσης. Γιατὶ λέγει: «Ὁποῖος τηρήσει τίς ἐντολὰς καὶ συγχρόνως διδάξει αὐτές, θὰ ὀνομασθεῖ μεγάλος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁵⁷. Ἐπειτα ἐπαχέουν στὰ θύματα κρασί: θὰ ἐπακολουθήσει δηλαδὴ ὅπως ὅποτε γι' αὐτοὺς πού μόχθησαν νὰ ὑψωθοῦν στὴν κατὰ Χριστὸν τελειότητα ἢ εὐφροσύνη. Γιατὶ λέγει: «Τὸ κρασί εὐφραίνει τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου»⁵⁸. Σφαγιαζόταν ἀκόμα καὶ ἓνας τράγος γιὰ τίς ἁμαρτίες καὶ προσφέρονταν καὶ δύο ἀρνιά μαζί με ἄρτους ὡς θυσία γιὰ σωτηρία. Τί σημαίνει πάλι αὐτό; Πέθανε δηλαδὴ γιὰ τίς ἁμαρτίες μας ὁ Ἐμμανουήλ, ὅπως ὑποδηλώνεται με τὸν τράγο, ἀγιάζοντας καὶ κάνοντας εὐπρόσδεκτη τὴ νέα ζωὴ καὶ τὴ μεταβολὴ μας σὲ νέο ζυμαρί καὶ τὴν ἀνάθεση καὶ ἀφιέρωσή μας σ' αὐτὸν με τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, πού συνηθίσαμε νὰ ὑπομένομε, πεθαίνοντας κατὰ κάποιον τρόπο μαζί μ' ἐκεῖνον πού βρέθηκε γιὰ χάρη μας στοὺς νεκροὺς, με σκοπὸ νὰ ζήσομε μαζί του. Κάτι παρόμοιο γράφει καὶ ὁ σοφὸς Παῦλος σ' ἐπιστολὴ του γιὰ μᾶς: «Ἡ δὲν γνωρίζετε, ὅτι ὅσοι βαπτισθήκαμε στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, βαπτισθήκαμε στὸ θάνατό του; Συμμετέχομε λοιπόν με τὸ βάπτισμά μας στὸ θάνατο καὶ τὴν ταφὴ του, ὥστε, ὅπως ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς με τὴ δύναμη τοῦ Πατέρα του, ἔτσι καὶ ἡμεῖς νὰ μποροῦμε νὰ ζήσομε μὴ νέα ζωὴ»⁵⁹.

Θυσιάσθηκε λοιπόν γιὰ τίς ἁμαρτίες μας αὐτός, καὶ ἡμεῖς συμμετέχομε στὴν ταφὴ ἐκεῖνου, ὑπομένοντας ὄχι σωματικὸ θάνατο, ἀλλὰ νεκρώνοντας τὰ σωματικὰ γήινα μέλη μας, καὶ ἔτσι δὲν ζοῦμε πιά γιὰ τὸν κοσμο, ἀλλὰ μᾶλλον γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ μέσω αὐτοῦ γιὰ τὸν Πατέρα. Πρόσεχε λοιπόν, ὅτι μαζί με τὴ σφαγὴ τοῦ τράγου σφάζο-

θυμιομένους τοὺς ἄρτους. Δεκτή γὰρ ἡμῶν ἢ καθιέρωσις, καὶ εἰς
 ὁσμὴν εὐωδίας ἢ νέα τε καὶ εὐαγγελικὴ ζωὴ, συμπλαττομένη τρό-
 πον τινὰ τοῖς παθήμασι τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν αὐτοῦ μίμησιν ὑπο-
 τρέχουσα. «Εἰ γὰρ συμπάσχομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ
 5 συναποθνήσκομεν, καὶ συζησόμεθα· καὶ εἰ κοινωνοὶ παθημάτων
 ἐσμέν, μερισται καὶ τῆς ἐκλείας ἐσόμεθα καὶ αὐτοί». Σωτηρίου δὲ
 θυσία διακεκλήσθω, φησὶν, ἢ τοιάδε καλῶς. Σῶξει γὰρ τοὺς ὑπὲρ
 ὧν τὴν σφαγὴν ὑπέμεινεν ὁ Χριστός, εἴτερ ἐξίστησιν ἁμαρτίας καὶ
 θανάτου, καὶ φθορᾶς ἀμείνους ἀποτελεῖ τοὺς συντεθαμμένους
 10 αὐτῷ καὶ συναποθνήσκοντας, κατὰ γε τὸν ἤδη προειρημένον τρό-
 πον.

ΠΑ. Ἄ. Ὡς βαθὺς ὁ λόγος, καὶ ἀμυδρὸν τοῦ νόμου τὸ χρῆμα!

ΚΥΡ. Αἴνιγμα γάρ, ὦ Παλλάδιε, καὶ οἰονεὶ λεπτῶν τε καὶ διε-
 σμυλευμένων ἐννοιῶν, ἀσυμφανὲς ἀποσκίασμα.

15 ΠΑΛΛ. Εὐῖ ἔφησ.

ΚΥΡ. Τρεῖς μὲν οὖν καιροὺς ὁ νόμος ἔφη, καθ' οὓς ἂν ἡμᾶς
 ἐορτάζειν πρόετοι. Τρεῖς γάρ, φησὶ, καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐορτάσα-
 τέ μοι. Βούλει δὴ οὖν, ἐπὶ δυσὶν ἤδη γεγονότος ἡμῖν ἀποχρώντως
 τοῦ λόγου, τίς ὁ τρίτος, καὶ ἐφ' ὅτῳ περ ἂν τελοῖτο λέγωμεν; Διε-
 20 πύθου γάρ που τὴν ἐφ' ἐκάστῳ πρόφασιν, ἢ μὲν γάρ, ὅτι σέσωκε
 τὸν ὑπὲρ γε τῆς ἀπάντων ἡμῶν σωτηρίας ἀνατλάς θάνατον ὁ
 Χριστός, ἢ δέ, ὅτι καταλύσας τὴν φθορὰν, ἀνεβίω πάλιν, καὶ εἰς
 νέαν ἡμᾶς ἀνεκαίνισε ζωὴν, ἐπετελεῖτο χρησίμως. Καὶ τῆς μὲν
 πρώτης ὁ καιρὸς ἐν τοῖς μηνσὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ, πρῶτός τε καὶ ἐν ἄρ-
 25 χαῖς, τῆς δὲ δευτέρας ὁ γείτων εὐθύς καὶ παρεξευγμένος, καθ' ὃν
 ἦν εἰκόσ, ἐπιείγεσθαι μὲν τοῖς ἀστάχυσιν τὸν ἀμητῆρα σίδηρον,
 συγκομιζέσθαι δὲ δεῖν τὰ ἕτερα τῶν σπερμάτων. Μυρία γὰρ ὅσα
 τῶν ἐν ἀγροῖς. Φέρε δὴ οὖν καὶ ἐπὶ τῷ τρίτῳ τῆς ἐορτῆς καιρῷ τὰ
 εἰκότα λέγωμεν, πολυπραγμονοῦντες εὐ μάλᾳ τὸ ὅπως τε καὶ ἐπὶ
 30 τίσιν ἀποπεραίνεσθαι χρῆ καὶ τὴν ἐπὶ τῷδε γινῶσιν τὸν νόμον ἐξαι-
 τήσωμεν, καὶ ἐξ αὐτῶν ληψώμεθα τῶν ἱερῶν Γραμμάτων ἴοι γὰρ

νται και τὰ ἄρνια και θυματίζονται οἱ ἄρτοι. Γιατί εἶναι ἀποδεκτή ἡ ἀφιέρωσή μας και εὐφραντική εὐωδία ἡ νέα και εὐαγγελική ζωή, πού κατά κάποιο τρόπο συμπλάθεται μέ τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ και προχωρεῖ στή μίμησή του. Γιατί λέγει· «Ἐάν συμμετέχομε στά παθήματα τοῦ Χριστοῦ, και θά βασιλεύσομε μαζί του· κι ἂν συμμετέχομε στό θάνατό του, και θά ζήσομε μαζί του· κι ἂν εἴμαστε κοινωνοί στά παθήματά του, θά γίνομε και ἔμεις μέτοχοι τῆς δόξας του»⁷⁰. Και λέγει σωστά νά ὀνομασθεῖ θυσία σωτηρίας. Γιατί σώζει αὐτούς πού γιά χάρη τους ὑπέμεινε τή σφαγή ὁ Χριστός, ἐφόσον τους ἐλευθερώνει ἀπό τήν ἁμαρτία και τὸ θάνατο, και ἀναδεικνύει νικητές τῆς φθορᾶς αὐτούς πού ἔχουν ταφεῖ και πεθάνει μαζί του, σύμφωνα μ' αὐτά πού εἶπαμε πιό πάνω.

ΠΑΛΛ. Ἡ ἐξηγήσή σου εἶναι βαθιά και ἡ διάταξη τοῦ νόμου σκοτεινή.

ΚΥΡ. Γιατί εἶναι αἶνιγμα, Παλλάδιε, και κατά κάποιο τρόπο ἀσαφῆς σκιαγραφία λεπτῶν και μέ τέχνη διατυπωμένων ἐννοιῶν.

ΠΑΛΛ. Σωστά τὸ εἶπες.

ΚΥΡ. Τρεῖς περιόδους εἶπε ὁ νόμος κατά τίς ὁποῖες πρέπει νά ἐορτάζομε. Γιατί λέγει, σέ τρεῖς περιόδους τοῦ χρόνου θά μέ ἐορτάσετε. Θέλεις λοιπόν, ἀφοῦ μιλῆσαμε ἤδη γιά τίς δύο ἱκανοποιητικά, νά ποῦμε ποιὰ εἶναι ἡ τρίτη και γιά ποιὸ λόγο πρέπει νά ἐορτάζεται; Ἄκουσες βέβαια τήν αἰτία γιά τήν κάθε μιά τους· ἡ μία ἐπειδὴ ὁ Χριστός μᾶς ἔσωσε ὑπομένοντας τὸ θάνατο γιά τή σωτηρία ὄλων μας, ἡ ἄλλη ἐορτάζεται χρῆσιμα, ἐπειδὴ, καταργώντας τή φθορά, ξανάζησε πάλι και μᾶς εἰσήγαγε μέσα σέ μιά νέα ζωή. Ἡ περίοδος γιά τήν πρώτη εἶναι ὁ πρῶτος μῆνας στήν ἀρχή τοῦ ἔτους· τῆς δευτέρης εἶναι ἡ γειτονική και συνδεδεμένη μέ τήν πρώτη, κατά τήν ὁποία εἶναι φυσικό νά διάζεται τὸ δρεπάνι νά κόψει τὰ στάχυα και πρέπει νά γίνεται ἡ συγκομιδὴ τῶν ἄλλων σπόρων, πού ὑπάρχουν μύριοι ὄσοι στά χωράφια. Ἐμπρὸς λοιπόν ἄς ποῦμε τὰ κατάλληλα και γιά τήν τρίτη περίοδο ἐορτῆς, ἐξετάζοντας μέ λεπτομέρεια πῶς και γιά ποιὰ πράγματα πρέπει νά τελεῖται· τῆ γνώση βέβαια γι' αὐτά τὰ θέματα θά τῆ ζητήσομε ἀπὸ τὸ νόμο και θά τήν ἀνελήσομε ἀπὸ τήν ἴδια τήν ἱερῆ Γραφή· γιατί ἔτσι ὁ λόγος μας θά πορευθεῖ και θά συλ-

70. Ρωμ. 8, 16-17.

ἂν οὕτω πρὸς τὸ ἀληθὲς ὁ λόγος Ἦ οὐκ ὀρθῶς σοι τοῦτο φάναι τε δοκῶ καὶ διεσκέφθαι πάλιν;

ΠΑΛΛ. Παντάτασι μὲν οὖν.

ΚΥΡ. Γέγραπται τοίνυν ἐν τῷ Λευϊτικῷ· «Καὶ ἐλάλησε Κύριος 5 πρὸς Μωσῆν, λέγων· Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ λέγων· Τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου, μᾶ τοῦ μηνός, ἔσται ἡμῖν ἀνάπανσις, μνημόσυνον αἰώνιον σαλπύγγων, κλητὴ ἀγία τῷ Κυρίῳ. Πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε, καὶ προσάξετε ὀλοκαυτώματα τῷ Κυρίῳ». Ἦ εοικε τοίνυν ἡμῖν ὁ ἑβδομος μῆν τὸν ἐπὶ συντελείᾳ τε καὶ ἐπ' ἐσχάτοις 10 ὑπαινίττεσθαι καιρόν. Μηνὶ γὰρ ἑβδόμῳ πάντα τὰ ἐξ ἀγρῶν οὐκ εἰς τὴν ἄλω ποθὲν συγκομιστέον, ὡ τῶν, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἤδη τοῖς ἐκάστου θησαυροῖς εἰσκληίεσθαι πρόποι. Καὶ παροίχεται μὲν ὁ τῆς εὐκαρπίας καιρός, ἀνίσχει δὲ ἤδη χεμῶνος ἀρχή, φθίνει τε φυτὰ καὶ ἄνθη μαραίνεται. Φέρε δὴ οὖν ὡς ἐπὶ γε σφίσιν αὐτοῖς τὰ ἐκ 15 τοῦ καιροῦ μεθιστάντες, λέγωμεν, ὅτι πρὸς τὸ τέλος ἤδη διέρποντος τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ὥσπερ τινὸς ἐπηρητημένου, καὶ εἰσελαύνειν μέλλοντος, καθ' ὃν ἀνάγκη κολάζεσθαι τοὺς φιλαμαρτήμονας, σωρεύσει μὲν ἕκαστος τὸ ἐξ ἰδίων πόνων, εἴ γε σωφρονεῖ, καὶ ἐν τοῖς ἄνω θησαυροῖς εἰσκομεῖ. Μεμνήσεται δὲ λέγοντος τοῦ Χρι- 20 στοῦ· «Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ θρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι· θησαυρίζετε δὲ μᾶλλον ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

Οὐκοῦν ἐπεὶ περ ἐγγεγερμένου Χριστοῦ, τῆς συντελείας ἡμᾶς εἰς ἀνάμνησιν οἱ τῶν ἁγίων μυσταγωγῶν ἀποφέρουσι λόγοι, ἄνω 25 γὰρ καὶ κάτω διακεκράγασιν, Ἐσχάτη ὥρα ἐστίν, συγκομιζέσθω, φησί, ἐν θησαυροῖς ἤδη τοῖς ἄνω τὰ παρ' ἐκάστου, φησί, λοιπὸν. Ἄλλ' ἐν τῇ νεομηνίᾳ, φησί, τοῦ μηνός, καθ' ὃν ἂν εἰσκληίετε τοὺς καρπούς, ἔσται ὑμῖν ἀνάπανσις, μνημόσυνον σαλπύγγων. Θησαυ- ρίζει γὰρ ἕκαστος τὰ ἐξ ἰδίων ἰδρώτων ἀγαθὰ, καὶ τῆς εἰς αἰῶνα 30 τρυφῆς τε καὶ ἀναπαύσεως προνοήσεται καὶ ἐπιμελήσεται, μεμνημένος ὅτι, καθά φησιν ὁ θεοπέσιος Παῦλος, «Αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι Θεοῦ καταβήσεται ἀπὸ οὐρανοῦ». «Σαλπύσει», γὰρ φησί, «καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθή-

λάβει τὴν ἀλήθεια. Ἡ νομίζεις πὺς δὲν εἶναι σωστὴ ἡ γνώμη μου καὶ δὲν τὸ σκέφτηκα ὀρθά;

ΠΑΛΛ. Πάρα πολὺ σωστά.

ΚΥΡ. Γράφει λοιπὸν τὸ Λευϊτικὸ. «Μίλησε ὁ Κύριος στὸν Μωυσῆ λέγοντας· Νὰ πῆς στοὺς Ἰσραηλίτες· Τὴν πρώτη τοῦ ἔβδόμου μηνά θά ἔχετε ἀνάπαυση, αἰώνιο μνημόσυνο τῶν σαλπίγγων, καὶ θά ὀνομασθεῖ ἡμέρα ἁγία τοῦ Κυρίου. Κατ' αὐτὴν δὲν θά κάνετε κανένα ἔργο καθημερινῆς λάτρας, καὶ θά προσφέρετε ὀλοκαυτώματα στὸν Κύριο»⁷¹. Μοῦ φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ ἔβδομος μῆνας ὑπαινίσσεται τὸν ἔσχατο καιρὸ τῆς συντέλειας. Γιατὶ τὸν ἔβδομο μῆνα, φίλε μου, ὅλα τὰ προϊόντα τῆς γῆς δὲν πρέπει νὰ συγκεντρωθοῦν στὸ ἄλωνι, ἀλλὰ νὰ κλειστοῦν στὶς ἀποθῆκες τοῦ καθενός. Περνᾷ τότε ἡ περίοδος τῆς καρποφορίας, πλησιάζει ἡ ἀρχὴ τοῦ χειμῶνα, τὰ φυτὰ φθείρονται καὶ τὰ ἕνθη μαραίνονται. Ἐμπρὸς λοιπὸν, μεταφέροντας ὅλα αὐτὰ σ' ἐμᾶς τοὺς ἴδιους, ὡς ποῦμε ὅτι φτάνοντας πὰ αὐτὴ ἡ ζωὴ στὸ τέλος τῆς καὶ μέλλοντας νὰ εἰσέλθομε σὲ μιὰ ἐπόμενη ζωὴ, κατὰ τὴν ὁποία εἶναι ἀνάγκη νὰ τιμωρηθοῦν οἱ φίλοι τῆς ἁμαρτίας, θά συσσωρεύσει καθένας τοὺς καρποὺς τῶν κόπων του, ἂν ἔχει φρονιμάδα, καὶ θά τοὺς μεταφέρει στὰ θησαυροφυλάκια τοῦ οὐρανοῦ. Θά θυμηθεῖ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ· «Μὴ μαζεύετε θησαυροὺς πάνω στὴ γῆ, ὅπου τοὺς ἀφανίζει ἡ σκουριὰ καὶ τὸ σαράκι καὶ ὅπου οἱ κλέφτες τρυποῦν τοὺς τοίχους καὶ τοὺς κλέβουν. Ἀντίθετα, νὰ μαζεύετε θησαυροὺς γιὰ τὸν οὐρανὸ»⁷².

Ἄφοῦ λοιπὸν μετὰ τὴν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ οἱ λόγοι τῶν ἁγίων δασκάλων μας μᾶς ὀδηγοῦν στὴν ἀνάμνηση τῆς συντέλειας, ἄφοῦ διακηρύττουν πρὸς κάθε κατεύθυνση, «Εἶναι ἡ ἔσχατη ὥρα»⁷³, ὡς συγκεντρωθοῦν πὰ, λέγει, στὰ οὐράνια θησαυροφυλάκια οἱ θησαυροὶ τοῦ καθενός. Καὶ τὴν πρώτη τοῦ μηνός, λέγει, κατὰ τὸν ὁποῖο συγκεντρώνετε τοὺς καρποὺς σας, θά ἀναπαύεσθε κι αὐτὸ θά εἶναι μνημόσυνο τῶν σαλπίγγων. Γιατὶ συγκεντρώνει κανεὶς στὶς ἀποθῆκες του τὰ ἀγαθὰ τῶν κόπων του, καὶ θά προνοήσει καὶ θά φροντίσει γιὰ τὴν αἰώνια τρυφή κι ἀνάπαυση, ἔχοντας στὸ νοῦ του ὅτι, ὅπως λέγει ὁ θεσπέσιος Παῦλος, «Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μὲ πρόσταγμα, μὲ φωνὴ ἀρχαγγέλου καὶ μὲ τὴ σάλπιγγα τοῦ Θεοῦ θά κατεβεῖ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ»^{73α}. Γιατὶ λέγει· «Θὰ σαλπίσει, καὶ οἱ νεκροὶ θά σηκωθοῦν

σονται, ἄφθαρτοι». – «Τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ δῆματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ᾧ ἔπραξεν εἴτε ἀγαθόν, εἴτε φαῦλον». Μεμνήμεθα τοιγαροῦν τῆς ἱερᾶς ταυτησί καὶ φοβερωτάτης σάλπιγγος, ὅτε καὶ εὐσημοτάτη τῶν ἁγίων ἐστὶν ἑορτὴ κλητῆ ἁγία, κλη-
 5 ρον ἤδη δεχομένων τῶν ἐν ἐλπίσι καὶ λαμπρῶν ἀνδραγαθημάτων πλουσίαν ἀντέκτισιν. Ἀναγκαῖον οὖν ἡμᾶς, ταῖς περὶ τούτων ἐννοίαις ἐπὶ τὸ λίαν ἐπιεικὲς ἀναθρώσκοντας, παντὸς καταλήγειν ἔργου παντελῶς, οὐδὲν ὠφελεῖν εἰδότος, μᾶλλον δὲ καὶ κατασπι-
 10 λοῦν εἰωθότος. Τοῦτο γὰρ οἴμαι ἐστὶν ὃ καὶ σοφῶς ἡμῖν ἔφη Παῦλος «Ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστὶ τὸ λοιπόν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι, καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι».

ΠΑΛΛ. ᾿Εοικεν.

15 ΚΥΡ. Εἶτα φησὶν, ὅτι «Τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ ἐβδόμου τοῦτου, ἡμέρα ἐξίλασμοῦ, κλητῆ ἁγία ἔσται ὑμῖν. Καὶ ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν καὶ προσάξετε ὀλοκαυτώματα τῷ Κυρίῳ. Πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἔστι γὰρ ἡμέρα ἐξίλασμοῦ αὕτη ὑμῖν, ἐξίλασασθαι περὶ ὑμῶν ἐναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν.
 20 Πᾶσα ψυχὴ, ἣτις μὴ ταπεινωθήσεται ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. Καὶ πᾶσα ψυχὴ, ἣτις ποιήσῃ ἔργον ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἀπολεῖται ἢ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. Πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν πάσαις κατοικίαις ὑμῶν Σάββατα σαββά-
 25 των ἔσται ὑμῖν, καὶ ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἀπὸ ἐνάτης τοῦ μηνός, ἀπὸ ἐσπέρας ἕως ἐσπέρας σαββατεῖτε τὰ Σάββατα ὑμῶν». Ταπεινώσιν καὶ νηστείαν, καὶ ὀλοκαυτωμάτων προσαγωγὴν, καὶ μὴν καὶ ἔργου παντὸς κατάληξιν ποιεῖσθαι δεῖν ἔφη, τῶν μὲν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν τὴν νέκρωσιν διὰ νηστείας ὑποτυπῶν, διὰ
 30 δὲ τῶν ὀλοκαυτωμάτων τὴν εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀνάθεσιν, οὐ μεμερισμένως ἀλλ' εἰσάπαν καὶ ὀλοτελῶς. Διὰ τε τῆς ἀργίας καὶ τοῦ χρῆναι παντελῶς τῶν ἔργων ἀποφοιτῶντας, ὅτι προσήκει τῶν ἐπιγείων οὐδὲν ἀποπεραίνειν ἔτι, κατασημαίνων ἀστείως. Ἡ

74. Α' Κορ. 15, 52.

75. Α' Κορ. 12, 29-31.

74α. Β' Κορ. 5, 10.

76. Λευϊτ. 23, 27-32.

ἄφθαρτοι»⁷⁴. «Γιατί πρέπει ὅλοι ἡμεῖς νὰ παρουσιασθοῦμε μπροστά σὸ δῆμα τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ λάβει καθένας ὅσα ἔπραξε μὲ τὸ σῶμα του, εἴτε καλὸ εἴτε κακόν»^{74α}. Θυμόμαστε λοιπὸν τὴν ἱερῆ καὶ φοβερότατη σάλπιγγα, ὅταν εἶναι αὐτὴ ἡ ἐπισημότατη καὶ ὀνομασμένη ἀγία ἑορτὴ τῶν ἀγίων, κατὰ τὴν ὁποία δέχονται ἤδη πλοῦσια ἀνταμοιβὴ τῶν λαμπρῶν κόπων ποὺ κατέβαλαν μὲ ἐλπίδες. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη, ἀφοῦ ὑψωθοῦμε μὲ τὶς σχετικὲς μ' αὐτὰ ἔννοιες πρὸς τὴν ἀνώτερη τελειότητα, νὰ ἀπέχομε τελείως ἀπὸ κάθε ἔργο, ποὺ ὄχι μόνον δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ μᾶς κατασπλώνει. Γιατὶ αὐτό, νομίζω, εἶναι ἐκεῖνο ποὺ μὲ σοφία μᾶς εἶπε ὁ Παῦλος: «Ὁ χρόνος ποὺ μᾶς μένει εἶναι πολὺ λίγος, ὥστε καὶ ὅσοι ἔχουν σύζυγο, νὰ ζοῦν σὰ νὰ μὴν ἔχουν..., καὶ αὐτοὶ ποὺ χρησιμοποιοῦν τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου, νὰ ζοῦν σὰ νὰ μὴν τὰ ἔχουν»⁷⁵.

ΠΑΛΛ. Ἔτσι φαίνεται.

ΚΥΡ. Ἔπειτα λέγει· «Ἡ δέκατη ἡμέρα αὐτοῦ τοῦ ἔβδομου μηνὸς θὰ εἶναι ἡμέρα ἐξιλασμοῦ, καὶ θὰ εἶναι καθιερωμένη γιὰ σᾶς ὡς ἀγία. Θὰ ταπεινώσετε τὶς ψυχές σας μὲ νηστεία καὶ θὰ προσφέρετε ὀλοκαυτώματα στὸν Κύριο. Δὲν θὰ κάνετε καμμιά ἐργασία κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ, ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι γιὰ σᾶς ἡμέρα ἐξιλασμοῦ, γιὰ νὰ ἐξιλεώσετε ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες σας μπροστά στὸν Κύριο τὸν Θεὸ σας. Κάθε Ἰσραηλίτης ποὺ δὲν θὰ δείξει ταπείνωση τὴν ἡμέρα αὐτὴ, θὰ ἐξολοθρευθεῖ μέσα ἀπὸ τὸ λαὸ του. Καὶ κάθε Ἰσραηλίτης ποὺ θὰ κάνει ὁποιαδήποτε ἐργασία αὐτὴ τῆς μέρας θὰ ἐξολοθρευθεῖ ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ λαὸ του. Δὲν θὰ κάνετε καμμιά δουλειὰ καθημερινῆς λάτρως, καὶ αὐτὸ θὰ εἶναι νόμος αἰώνιος γιὰ ὅλες τὶς γενιές σας καὶ γιὰ ὅλες τὶς οἰκογένειές σας. Θὰ εἶναι γιὰ σᾶς ἀργία τῶν ἀργιῶν καὶ θὰ ταπεινώσετε τὶς ψυχές σας μὲ νηστεία καὶ μετάνοια. Ἀπὸ τὴν ἑσπέρα τῆς ἐνάτης τοῦ μηνὸς ὡς τὸ βράδυ τῆς ἄλλης ἡμέρας θὰ τηρεῖτε πλήρη ἀργία»⁷⁶. Εἶπε ὅτι πρέπει νὰ δείξουν ταπείνωση, νὰ τηρήσουν νηστεία, νὰ προσφέρουν ὀλοκαυτώματα, καὶ νὰ διακόψουν κάθε ἐργασία. Μὲ τὴ νηστεία ὑποτύπωνε τὴ νέκρωση τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμῶν, μὲ τὰ ὀλοκαυτώματα τὴν ἀφιέρωσή μας ὡς ὁσμὴ εὐωδίας, ὄχι κατὰ ἓνα μέρος, ἀλλὰ πλήρως καὶ ὀλοκληρωτικά. Μὲ τὴν ἀργία καὶ μὲ τὸ ὅτι ἔπρεπε νὰ διακόπτουν τελείως τὶς ἐργασίες τους ὑποτύπωνε κατὰλληλα, ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀσχολούμαστε μὲ κανένα ἐπάγιο. Ἡ δὲν

γὰρ οὐκ οἴησι δεῖν τοὺς εἰς κατάληξιν ἤδη καιρῶν διεληλακότας, καὶ τῆς ἱεράς τε καὶ ἐν ἐσχάτοις μεμνημένους σάλπιγγος, καὶ εἰς νοῦν ἔχοντας τὸν κριτὴν, ταύτητοι καὶ εἰς τοὺς ἄνω λοιπὸν ἐκκομίζοντας θησαυροὺς τῆς πνευματικῆς εὐκαρπίας τὸν πλοῦτον, κατα-
5 νεκροῦν ἡδονάς, καὶ σωματικῶν ἀμείνους ὀρᾶσθαι παθῶν, εὐωδιάζειν δὲ ἤδη Θεῷ τῆς ἐπιεικειᾶς τοὺς τρόπους, ἵεναι τε ἤδη μακρὰν καὶ ἀπονοσφίζεσθαι φιλεῖν τῶν εἰς ματαιότητα σπουδασμάτων; Εἶεν δ' ἂν, οἶμαι, ταυτί, τὰ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ καὶ ὁ πονηρὸς τοῦ θίου περισπασμός.

10 ΠΑΛΛ. Οἴησομαι πῶς γὰρ οὐ;

ΚΥΡ. Τί δέ, οἱ παθῶν ἀμείνους καὶ νεκροῦντες τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακῆν, οὐκ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀνακείσονται τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τάξει τῶν ὀλοκαυτωμάτων ἵεν ἂν, λύτρον ὥσπερ τι καὶ ἐξίλασμον ὑπὲρ γε τῶν ἰδίων
15 ψυχῶν τὸ χρεῖμα ποιούμενοι;

ΠΑΛΛ. Καὶ μάλα.

ΚΥΡ. Ἡμέραν τοίνυν ἐξίλασμοῦ τὴν τῆς ἀσιτίας ὁ νομοθέτης ὠνόμαξε, καὶ σφόδρα ὀρθῶς καὶ ἐννόμως, κατανεκρῶν μὲν τὴν σάρκα καὶ τὰ αὐτῆς, εὐωδιάζων δὲ δὴ τῆς ἀρετῆς τοὺς τρόπους.
20 Ἔργου δὲ παντὸς μὴ καταλήγων κοσμικοῦ, πάντη τε καὶ πάντως ἐν ἐσχάτοις ἔσται κακοῖς, ὁ παρέδειξεν ἐναργῶς, ἐξολοθρευθήσεται λέγων ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ τὸν μῆτε νηστεύοντα, μῆτε μὴν προσάγοντα τὴν ὀλοκαύτωσιν, καὶ τὸν ἐπὶ ταῖς ἀργίαις περιυβρίζοντα νόμον. Σάββατα δὲ σαββάτων τὸν ἐπὶ τοῖσδε καιρὸν εἶναι
25 λέγων, ἐφῆκε νοεῖν, ὡς ἔστι λοιπὸν ἀργιῶν ἀργία, τουτέστιν ὀλοτελῶς καὶ ὡς ἐν ὀλοκλήρῳ μέτρῳ τῶν ἔργων ἀπόθεσις, δηλὸν δὲ ὅτι τῶν εἰς φαυλότητά τε καὶ ἁμαρτίαν. Καταλήγοντος δὲ τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ μονονουχί καταγηράσκοντος τοῦ καιροῦ, μοῖραν ὅλως ἐν ἡμῖν ποίαν ἂν ἔχοι λοιπὸν ἢ εἰς ματαιότητα σπουδῆ, καὶ
30 οὐχὶ δὴ μᾶλλον τὰ ἀμείνω φρονήσομεν, τὴν τῷ Θεῷ θυμηρεστάτην ἐπιτελοῦντες ἀργίαν, καὶ τῶν οὐκείων περισπασμῶν ἀποφοιτῶντας εἰσοᾶπαν;

ΠΑΛΛ. Εὐ λέγεις.

ΚΥΡ. Θεομοθετεῖ δὲ δὴ πάλιν «Καὶ ἐν ἡμέρᾳ», φησί, «τῆ πεν-
35 τεκαυδεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου τούτου, ὅταν συντελέσητε τὰ

θά νομίσεις, ὅτι αὐτοὶ ποὺ ἔχουν ἤδη φτάσει στὸ τέλος τῶν καιρῶν καὶ δὲν ξεχνοῦν τὴν ἱερὴ σάλπιγγα τῶν ἔσχατων καιρῶν καὶ ἔχουν στὸ νοῦ τους τὸν κριτὴ, καὶ ἐξαιτίας αὐτοῦ μεταφέρουν στὰ ἄνω θησαυροφυλάκια τὸν πλοῦτο τῆς πνευματικῆς καρποφορίας, πρέπει νὰ νεκρώσουν τὶς ἡδονές, καὶ νὰ φανοῦν νικητὲς τῶν σωματικῶν παθῶν, καὶ νὰ ἀναπέμπουν στὸν Θεὸ τὴν εὐωδία τῆς ἀρετῆς τους, καὶ νὰ ἀπομακρύνονται καὶ νὰ θέλουν ν' ἀπαγκιστρῶνται ἀπὸ κάθε μεταϊόπινη ἀπασχόληση; Αὐτὰ νομίζω εἶναι τὰ πράγματα αὐτοῦ τοῦ βίου καὶ ὁ βιοτικὸς περισπασμὸς τῆς κακίας.

ΠΑΛΛ. Καὶ βέβαια θὰ νομίσω πῶς δηλαδὴ ὄχι;

ΚΥΡ. Τί πάλι; ὅσοι νικοῦν τὰ πάθη καὶ νεκρώνουν τὰ γήινα μέλη, τὴν πορνεία, τὴν ἀκαθαρσία, τὸ πάθος, τὴν κακὴ ἐπιθυμία, δὲν προσφέρονται στὸν Θεὸ ὡς ὁσμὴ εὐωδίας καὶ δὲν περιλαμβάνονται στὴν τάξη τῶν ὀλοκαυτωμένων, κάνοντας τὴν προσφορά τους αὐτὴ κατὰ κάποιο τρόπο λῦτρο καὶ ἐξίλασμο γιὰ τὶς ἴδιες τὶς ψυχές τους;

ΠΑΛΛ. Καὶ βέβαια.

ΚΥΡ. Ὁ νομοθέτης λοιπὸν ὀνόμαζε ἡμέρα ἐξίλασμοῦ τὴν ἡμέρα τῆς νηστείας, καὶ πολὺ ὀρθὰ καὶ νόμιμα, κατανεκρώνοντας ἀπὸ τὴ μὰ τὴ σάρκα καὶ τὰ κινήματά της, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀποπνέοντας τὴν εὐωδία τῆς ἀρετῆς. "Ἄν ὅμως δὲν διακόπτει κανεὶς ὅποιοδήποτε κοσμικὸ ἔργο, θὰ ἀντιμετωπίσει ὅπωςδήποτε τὶς ἔσχατες συνέπειες, πράγμα ποὺ τὸ ἔδειξε φανερά, λέγοντας ὅτι θὰ ἐξολοθρευθεῖ ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ λαὸ τοῦ ὅποιος οὔτε νηστεύει, οὔτε προσφέρει ὀλοκαύτωμα, ἀλλὰ καὶ προσβάλλει τὸ νόμο τῶν ἀργιῶν. Λέγοντας ὅτι ὁ καιρὸς αὐτὸς εἶναι ἀνάπαυση ἀναπαύσεων, ἄφησε νὰ νοήσομε, ὅτι ὑπάρχει ἀργία ἀργιῶν, δηλαδὴ ὀλοκληρωτικὴ καὶ ὀλοσχερῆς ἀπόθεση τῶν ἔργων, ἐννοεῖται τῶν ἔργων τῆς φαυλότητος καὶ τῆς ἁμαρτίας. Μὲ τὴν κατάληξη τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ καὶ μὲ τὰ βαθιὰ κατὰ κάποιο τρόπο γεράματα τοῦ καιροῦ, ποῖο μερίδιο θὰ μποροῦσε νὰ ἔχει στὴ ζωὴ μας ἢ φροντίδα γιὰ τὶς ματαιότητες; Δὲν θὰ πρέπει νὰ σκεφθοῦμε μᾶλλον τὰ ἀνώτερα, ἐπιτελώντας τὴν πολὺ εὐχάριστη στὸν Θεὸ ἀργία καὶ ἀπομακρυνόμενοι μὰ γιὰ πάντα ἀπὸ τοὺς περισπασμούς μας;

ΠΑΛΛ. Σωστὰ τὰ λές.

ΚΥΡ. Νομοθετεῖ πάλι πιὸ κάτω καὶ λέγει: «Κατὰ τὴ δέκατη πέμπτη τοῦ ἑβδομοῦ αὐτοῦ μήνα, ὅταν τελειώσετε τὴ συγκομιδὴ τῶν

γεννήματα τῆς γῆς, ἐορτάσατε τῷ Κυρίῳ ἑπτὰ ἡμέρας. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ ἀνάπαισις, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἀνάπαισις, καὶ λήψεσθε τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ καρπὸν ξύλου ὠραῖον, καὶ κάλλυντρα φοινίκων, καὶ κλάδους ξύλου δασεῖς, καὶ ἰτέας, καὶ ἄγνου κλάδους ἐκ
 5 χειμάρρου, καὶ εὐφρανθήσεσθε ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν ἑπτὰ ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. Ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἐβδόμῳ ἐορτάσατε αὐτήν». ἜΑρ' αἰσθάνη τε λωπτόν, ὅτι συναγηρευμένων εἰς ἀποθήκην τῶν ἐν ἀγροῖς καὶ συνειλεγμένων εὐ μάλα τῶν ἐκάστου καρπῶν, ἀγχοῦ δὴ λίαν ἢ παναοίδιμος
 10 ἐορτῇ τῆς Σκηνοπηγίας, τὴν ἐν παραδείῳ δίαιταν ὑποφαίνουσα, καὶ τῶν ἐν ἀρχαῖς εἰς μέθεξιν ἀνατιθεῖσα τὸν ἄνθρωπον. Φαμὲν γὰρ εἶναι Σκηνοπηγίαν τὴν νοσητὴν καὶ ἀληθεστέραν τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων τὴν σύμπτῃξιν, καὶ τὸ ἐκ τῆς διὰ μέσου φθορᾶς ἀναδιῶναι εἰς ἀφθαρσίαν. Ἀνάπαισις δὲ ἡ πρώτη καὶ μὲν τοι καὶ
 15 ἡ ὀγδόη· πρὸ γὰρ τοι τῆς ἐν ἀρχαῖς παραβάσεως, οὐπω τῆς μοχθηροτάτης ἡμῖν ἐμβαλοῦσης ἁμαρτίας καὶ τὸν δυσαχθῆ καὶ δυσδιακόμιστον ἀληθῶς ἐπιτιθείσης ζυγόν, ἀνεμμένην τινὰ καὶ ἄφետον καὶ δίχα πόνου παντὸς τὴν ἐν παραδείῳ δίαιταν ἐποιοῦμεθα, καθάπερ ἐν ἀρχῇ καὶ ρίζῃ τοῦ γένους ἐν Ἀδὰμ, ἐπιδημήσαντος δὲ
 20 τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ διὰ μέσου εἰς πόνους, ἀνέδραμεν εἰς τὸ ἐν ἀρχαῖς κατὰ τὴν ὀγδόην, τουτέστι μετὰ τὸν ἐν νόμῳ σαββατισμὸν, ἦτοι τοῦ νομικοῦ χρόνου τὸ πλήρωμα, καὶ τὸν δυσαχθῆ καὶ βέβηλον τῆς ἁμαρτίας ζυγόν τῆς ἐαυτῶν ψυχῆς ἀπελάσαντες, μοχθηρίας ἀπάσης ἀποπεπαύμεθα, καλοῦντος ἡμᾶς διὰ πίστεως εἰς τοῦ
 25 τοῦ Χριστοῦ καὶ λέγοντος· «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς».

Οὐκοῦν ἀνάπαισις μὲν, ἡ πρώτη τῆς ἐβδομάδος ἡμέρα, τὸν ἐν ἀρχαῖς τοῦ ἀνθρώπου καιρὸν ὑποφαίνουσα. Ἀνάπαισις δὲ ὁμοίως καὶ ἡ ὀγδόη καθ' ἣν ἀνεβίω Χριστός, προσηλώσας τῷ ἰδίῳ
 30 σταυρῷ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον, καὶ εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα, ἡμᾶς θανάτου καὶ ἁμαρτιῶν ἐξελών, ποιῆς ἀπαλλάξῃ καὶ πόνων, καὶ τὴν ἐν ἀρχαῖς ἀνάπαισιν δι' αὐτοῦ κερδάνωμεν. «Τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ», φησί, «λήφονται καρπὸν ξύλου ὠραῖον, καὶ κάλλυντρα φοινίκων, καὶ τοὺς ἐτέρους τῶν κλάδων», δι' οὗ παρέ-

προϊόντων τῆς γῆς, νὰ ἐορτάσετε ἑπτὰ ἡμέρες πρὸς τιμὴν τοῦ Κυρίου. Κατὰ τὴν πρώτη καὶ ὀγδὴ ἡμέρα θὰ ἔχετε ἀνάπαυση. Τὴν πρώτη ἡμέρα θὰ πάρετε ὠραῖο καρπὸ ἐνὸς δέντρου, καὶ φύλλα φοινικιάς καὶ πυκνόφυλλα κλαδιὰ δέντρου καὶ κλαδιὰ ἱτιάς καὶ λυγαριᾶς ἀπὸ χείμαρρο, καὶ θὰ διασκεδάσετε ἑπτὰ ἡμέρες τοῦ χρόνου ἐνώπιον τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σας ἢ ἐντολὴ αὐτῆ θὰ εἶναι νόμος αἰώνιος σὲ ὅλες τὶς γενιές σας. Τὴν ἐορτὴ αὐτῆ θὰ τὴν ἐορτάζετε τὸν ἕβδομο μῆνα»⁷⁷. Ἀντιλαμβάνεσαι λοιπὸν ὅτι, ὅταν μαζευτοῦν στίς ἀποθηκῆς ὅλα τὰ ἀγροτικά προϊόντα καὶ συλλεγοῦν τελείως οἱ κάθε λογῆς καρποί, εἶναι πλέον πολὺ κοντὰ ἢ πανένδοξη ἐορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας, πού ὑποδηλώνει τὴν παραδείσια ζωὴ, πού δόθηκε στὴν ἀρχὴ στὸν ἄνθρωπο νὰ τὴν ἀπολαύσει. Σκηνοπηγία λέμε πὼς εἶναι ἡ νοητὴ καὶ ἀληθινὴ σύμπτυξη τῶν ἀνθρώπων σωμάτων καὶ ἡ ἀναβίωση στὴν ἀφθαρσία μέσω τῆς φθορᾶς. Ἡμέρες ἀνάπαυσης εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἡ ὀγδὴ. Γιατὶ πρὶν ἀπὸ τὴν πρώτη παράβαση, ὅταν δὲν εἶχε εἰσβάλει στὴ ζωὴ ἡ μοχθηρότατη ἁμαρτία καὶ δὲν μᾶς εἶχε ἐπιβάλει τὸ βαρὺ καὶ ἀσήκωντο ἀληθινὰ ζυγὸ τῆς, ζούσαμε τὴ ζωὴ τοῦ παραδείσου, μὰ ζωὴ ἀνέμελη καὶ ἐλεύθερη καὶ χωρὶς κανένα πόνου, ὅπως στὴν ἀρχὴ καὶ στὴ ρίζα τῆς γενιᾶς τοῦ Ἀδάμ. Ὅταν ὁμως ἦρθε ὁ Χριστὸς, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς πόνους ἐπιστρέψαμε στὴν ἀρχικὴ κατάσταση κατὰ τὴν ὀγδὴ, δηλαδὴ μετὰ τὴν ἀργία τοῦ νόμου, ἦτοι μετὰ τὸ πλήρωμα τοῦ νομικοῦ χρόνου, καὶ ἀφοῦ ἀπομακρύνουμε ἀπὸ τὴν ψυχὴ μας τὸν δυσβάστακτο καὶ βέβηλο ζυγὸ τῆς ἁμαρτίας, διακόψαμε κάθε κακία, καθὼς μᾶς καλεῖ σ' αὐτὸ ὁ Χριστὸς μέσω τῆς πίστεως, λέγοντας: «Ἐλάτε σ' ἐμένα ὅλη ὅσοι κοπιᾶτε καὶ εἰστε φορτωμένοι, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς ξεκουράσω»⁷⁸.

Ἀνάπαυση λοιπὸν εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδας, πού ὑποδηλώνει τὴν ἀρχικὴ περίοδο τοῦ ἀνθρώπου. Ἀνάπαυση ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ ὀγδὴ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποία ἐπανῆλθε στὴ ζωὴ ὁ Χριστὸς καρφώνοντας στὸν ἴδιο του τὸν σταυρὸ τὸ ἐναντίον μας χρεόγραφο⁷⁹, καὶ πέθανε ἓνας γιὰ ὅλους, γιὰ νὰ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸ θάνατο καὶ τὶς ἁμαρτίες καὶ νὰ μᾶς ἀπαλλάξει ἀπὸ τὴν ποινὴ καὶ τοὺς πόνους καὶ νὰ κερδίσομε μέσω αὐτοῦ τὴν ἀρχικὴ ἀνάπαυση. Τὴν πρώτη μέρα, λέγει, θὰ πάρουν ὠραῖο καὶ ὠριμο καρπὸ ἐνὸς δένδρου καὶ φύλλα φοινικιάς καὶ κλαδιὰ ἄλλων δένδρων, μὲ τὰ ὁποία θὰ μπο-

σται νοεῖν διακεκραγότες οἰονεῖ τοῦ πράγματος, ὅτι πάλιν ἡμῖν ἐν
 Χριστῷ τὰς ἐν παραδείσῳ τρυφὰς ἀπονέμει Θεός, καίτοι μεταξὺ
 διωλισθηκόσι διὰ τὴν ἐν ἀρχαῖς παράβασιν. Ἐξεώσαμεθα μὲν γὰρ
 ἐν Ἀδὰμ, ἀλλ' εἰσκεκομίσμεθα διὰ Χριστοῦ. Διεπύθου γὰρ που
 5 λέγοντος τῷ συγκρεμαμένῳ ληστῇ· «Ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ'
 ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ». Δεδυσώπηκε γὰρ ὁ Χριστὸς τὴν στρε-
 φομένην ρομφαίαν, καὶ ἀνεῖται λοιπὸν τοῖς πεπιστευκόσιν ἢ εἰσ-
 δρομῇ, πάντα εἰς τὸ ἐν ἀρχαῖς ἀναμορφοῦντος αὐτοῦ καὶ ἀνασκευ-
 άζοντος εἰς τὸ ὅπερ ἦν πάλαι. Ἐκ φυτῶν δὲ τῶν ἀειθαλῶν οἱ κλά-
 10 δοι, τὸ διηνεκὲς τῆς χάριτος καὶ τὸ οἰονεῖ πως ἀμάραντον τῆς ἐλπί-
 δος ἐφ' ἑαυτοῖς σημαίνοντες. «Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα
 καὶ ἡ κλῆσις τοῦ Θεοῦ», κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ ἀκατάληκτος
 ἀληθῶς τῶν ἀγίων ἡ τέρε¹⁸·ς. Ἐπιδοῆσεται δὲ καὶ ὁ σοφὸς Ἡσαΐας,
 λέγων «Εὐφροσύνη αἰώνιος ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν, αἰνεσις καὶ
 15 εὐφροσύνη αἰώνιος καταλήψεται αὐτούς ἀπέδρα λύπη, ὀδύνη,
 καὶ στεναγμός». Παραπεφώνηται δὲ πως τοῖς περὶ τῆς ἐορτῆς
 θεσπίσασιν, τὸ ἐκ χειμάρρου εὐφρανθῆναι δεῖν Ἐφη γὰρ κατὰ
 τὴν ἐσχάτην τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν, ἥτοι κατὰ τὴν ὀγδόην, ἀρύσα-
 σθαι μὲν ἐκ χειμάρρου τὸ ὕδωρ, εὐφρανθῆναι δὲ οὕτω τοὺς πεπι-
 20 στευκότας, καὶ χειμάρρος δὲ νοητὸς καὶ οὐράνιος ὁ Χριστὸς, τοῖς
 ἄνωθεν νάμασι τὰς τῶν σεδομένων αὐτὸν κατάρδων ψυχὰς
 Τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε διὰ φωνῆς προφητῶν, «Ἴδου ἐγὼ ἐκκλίνω
 ἐπ' αὐτούς, ὡς ποταμὸς εἰρήνης, καὶ ὡς χειμάρρους ἐπικλύζων,
 δόξαν ἐθνῶν». Ἀνακεκράγει δὲ που καὶ ὁ θεοπέσιος ἡμῖν Δαβίδ,
 25 πρὸς τὸν τῶν ὄλων Θεὸν καὶ Πατέρα· «Ὡς ἐπλήθυνας τὸ ἔλεός
 σου, ὁ Θεός, οἱ δὲ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν σκέπη τῶν πτερίγων σου
 ἐλπιούσιν Μεθυσθήσονται ἀπὸ πίότητος οἴκου σου, καὶ τὸν χει-
 μάρρουν τρυφῆς σου ποτιεῖς αὐτούς». Πρέπει γὰρ ἂν καὶ μάλα
 εἰκότως τοὺς τοῦ παραδείσου πολίτας, τὸ χρῆναι πλουσιῶς με-
 30 ταλαχεῖν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀμφιλαφέσι τοῦ Πνεύματος κατενφραί-
 νεσθαι χορηγίας.

ΠΑΛΛ. Πρέπει γὰρ ἂν, καὶ ὀρθῶς γε φῆς.

80. Λουκᾶ 23, 13.

83. Ἦσ. 66, 12.

81. Ρωμ. 11, 29.

84. Ψαλμ. 35, 8-9.

82. Ἦσ. 35, 10.

ρούσαμε νὰ ἐννοήσομε, καθὼς κατὰ κάποιον τρόπο φωνάζει τὸ πρᾶγμα, ὅτι πάλι μέσω τοῦ Χριστοῦ μᾶς ἀπονέμει ὁ Θεὸς τὶς τρυφὲς τοῦ παραδείσου, ἂν καὶ βέβαια στὸ μεταξὺ ἔχομε διολισθήσει λόγῳ τῆς παράβασης. Ἐκδιωχθήκαμε δηλαδή στὸ πρόσωπο τοῦ Ἀδάμ, ἀλλὰ ἐπιστρέψαμε καὶ πάλι μέσα διὰ τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ γνωρίζεις αὐτὸ πὺν λέγει στὸν σταυρωμένο μαζί του ληστή· «Σὲ βεβαιώνω, σήμερον θὰ εἶσαι μαζί μου στὸν παράδεισον»⁸⁰. Ὁ Χριστὸς δηλαδή ἀπέτρεψε τὴν περιστρεφόμενη ρομφαία καὶ γίνεται εὐκόλη γιὰ τοὺς πιστοὺς ἢ εἴσοδος, ἀναμορφώνοντας τὰ πάντα στὴν ἀρχικὴ τους μορφή καὶ ἀποκαθιστώντας τα σ' αὐτὸ πὺν ἦταν παλαιά. Τὰ κλαδιά προέρχονται ἀπὸ φυτὰ ἀειθαλή, καὶ σημαίνουν ἀπὸ τὴν ἴδια τους τὴ φύση τὸ αἰώνιο τῆς χάριτος καὶ τὸ ἀμάραντο τῆς ἐλπίδας. Γιατί, σύμφωνα μὲ αὐτὸ πὺν ἔχει γραφεῖ, «Ὁ Θεὸς δὲν ἀνακαλεῖ τὶς δωρεές του οὔτε τὴν κλήση του»⁸¹. Καὶ ἀληθινὰ δὲν ἔχει τέλος ἡ εὐφροσύνη τῶν ἁγίων· θὰ τὸ διακηρύξει αὐτὸ καὶ ὁ σοφὸς Ἡσαΐας, λέγοντας· «Αἰώνια εὐφροσύνη θὰ αἰωρεῖται πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους, δοξολογία καὶ εὐφροσύνη αἰώνια θὰ κυριεύσει αὐτοὺς. Ἐφυγε μακριὰ ἀπὸ αὐτοὺς κάθε λύπη καὶ πόνος καὶ στεναγμὸς»⁸². Μαζὶ μὲ τὰ θεσπίσματα γιὰ τὴν ἔορτὴ λέγει ὅτι πρέπει νὰ δοκιμάσουν καὶ τὴν εὐφροσύνη πὺν προέρχεται ἀπὸ τὸν χεῖμαρρο. Γιατὶ εἶπε, τὴν τελευταία ἡμέρα τῆς ἑβδομάδας, δηλαδή τὴν ὀγδόη, ν' ἀντλήσουν νερὸ ἀπὸ τὸν χεῖμαρρο καὶ νὰ εὐφρανθοῦν ἔτσι ὅσοι ἔχουν πιστέψει· χεῖμαρρος βέβαια νοητὸς καὶ οὐράνιος εἶναι ὁ Χριστὸς, πὺν ἀρδεύει μὲ οὐράνια νάματα τὶς ψυχὲς ἐκείνων πὺν τὸν σέβονται. Γι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε μέσω τῶν προφητῶν· «Νὰ λοιπὸν ἐγὼ στρέφομαι πρὸς αὐτοὺς ὡς ποταμὸς εἰρηνικὸς καὶ ὡς ὀρμητικὸς χεῖμαρρος πὺν εἶναι πλημμυρισμένος ἀπὸ τὴ δόξα τῶν ἐθνῶν»⁸³. Ἀλλὰ καὶ ὁ θεσπέσιός μας Δαβὶδ φωνάζει κάπου πρὸς τὸν Θεὸ τῶν ὄλων καὶ Πατέρα· «Πόσο μεγάλο εἶναι, Θεέ μου, τὸ ἔλεός σου. Οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐναποθέτουν τὶς ἐλπίδες τους κάτω ἀπὸ τὴ σκέπη τῶν πτερυγῶν σου. Θὰ μεθύσουν ἀπὸ τὴν ἀφθονία τοῦ τραπεζιοῦ σου καὶ θὰ τοὺς δώσεις νὰ πιοῦν ἀπὸ τὸ χεῖμαρρο τῆς εὐφροσύνης σου»⁸⁴. Πρέπει βέβαια, καὶ εἶναι πολὺ σωστὸ, οἱ πολῖτες τοῦ παραδείσου νὰ κοινωνοῦν πλούσια τὸν Χριστὸ καὶ νὰ κατευφραίνονται μὲ τὶς πλούσιες χορηγίες τοῦ Πνεύματος.

ΠΑΛΛ. Ἔτσι πρέπει, καὶ μίλησες ὀρθά.

ΚΥΡ. Ἐθρεῖ δὲ ὅπως ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπετελεῖτο μόνοις ἢ ἑορτῇ, καὶ ἣν πᾶσά πως ἀνάγκη τοὺς ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας ἐν αὐτῇ συναγεῖρεσθαι. Γένοιτο δ' ἂν καὶ τοῦτο σημεῖον, τοῦ δεῖν ἅπαντας τοὺς οἵπερ ἂν εἶεν τὸν εὐκλεᾶ καὶ εὐδόκμον διαζήσαντες 5 θίον, εἰς τὴν ἄνω συλλέγεσθαι πόλιν, τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ, ἐκεῖ καὶ συνεσομένους καὶ συνεορτάσσοντας τῷ Χριστῷ τοῖς δὲ ἀπίστοις ἔτι καὶ τὴν τῆς ἀναστάσεως χάριν οὐ προσιεμένοις, ἠθετηκόσι δὲ μᾶλλον τὸ οὕτω σεπτὸν καὶ θαθὺ μυστήριον, ὄλεθρος μὲν ἢ δίκη, τό τε ἐν παντὶ γενέσθαι κακῶ πάντη τε καὶ πάντως, ἀποκείσε- 10 ται. Κατοιχήσονται γὰρ εἰς κόλασιν. Καὶ μάρτυς ἂν γένοιτο τοῦ τοιοῦδε πιστὸς ὁ προφήτης Ζαχαρίας, λέγων «Καὶ ἔσται ὅσοι ἐὰν μὴ ἀναβῶσιν ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν τῆς γῆς εἰς Ἱερουσαλήμ τοῦ προσκυνῆσαι τῷ Βασιλεῖ Κυρίῳ παντοκράτορι καὶ οὗτοι ἐν ἔθνεσι προστεθήσονται. Ἐὰν δὲ φυλὴ Αἰγύπτου μὴ ἀναβῆ, μηδὲ ἐξέλθῃ 15 ἐκεῖ, καὶ ἐπὶ τοῦτοις ἔσται ἡ πτώσις, ἣν ἂν πατάξῃ Κύριος πάντα τὰ ἔθνη, ὃς ἐὰν μὴ ἀναβῆ τοῦ ἑορτάσαι τὴν ἑορτὴν τῆς Σκηνοπηγίας». Σκηνοπηγίας οὖν ἄρα τριπόθητον ἑορτὴν καταλογιούμεθά που, τὴν τῶν σωμάτων ἀπάντων ἀνάστασιν, ἀπαρχὴν ἐχόντων Χριστὸν πρωτότοκος γὰρ ἐκ νεκρῶν κεχηρημάτικε, καὶ ἔστιν ἀληθῶς.

20 ΠΑΛΛ. Ὁρθότατα διανοῆ.

ΚΥΡ. Πλὴν ἐκεῖνο ἴσθι τοι.

ΠΑΛΛ. Τὸ ποῖον τί φῆς;

ΚΥΡ. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἀρτίως ἡμῖν παρενηνεγμένοις τοῦ νόμου λογίοις, ὠνόμασται μὲν ἐνδελεχισμοῦ θυσία, καὶ μὲν τοι καὶ 25 νομηγία, καὶ τὰ ἐν Σαββάτοις ἱερά καὶ μὲν καὶ ἡ νηστεία, καὶ προσέτι τῆς Σκηνοπηγίας ἢ πολύευκτος ἑορτῇ. Προσετίθει δὲ πανταχῇ καὶ ἐφ' ἐκάστω τῶν εἰρημένων ὁ νόμος, τὸ «Προσοίσετε ὀλοκαντώματα τῷ Κυρίῳ». Καὶ τίνες δ' ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν τῶν θυσιῶν οἱ τρόποι, οἳ τε τῇ νεομηγία πρέποντες, καὶ μὴν καὶ 30 Σαββάτοις, νηστεία δὲ αὐτῇ καὶ οἳ κατ' αὐτὴν ἐσόμενοι τὴν Σκηνοπηγίαν ἢ ὃ τί ποτέ ἐστι τὸ εἰς θυσίαν ἐνδελεχῆς, σεσίγηκε μὲν ὁ νομοθετῶν ἐν τῷ Λευιτικῷ, κατευρύνει δὲ ὡςπερ τὸν ἐπὶ τοῖσδε λόγον, καὶ σὺν πολλῇ λίαν ἰσχυρομυθία συντέθεικεν ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς θούλει λέγωμεν ἀνὰ μέρος ἕκαστα διαλαβόντες, ὡς ἐν;

ΚΥΡ. Πρόσεχε ὅμως ὅτι τελοῦσαν τὴν ἑορτὴ μόνον στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἦταν ἀπόλυτη ἀνάγκη νὰ συγκεντρωθοῦν ἐκεῖ ἀπὸ ὅλη τὴν Ἰουδαία. Θὰ μπορούσε καὶ αὐτὸ νὰ θεωρηθεῖ σημεῖο, τοῦ ὅτι πρέπει ὅλοι, ὅποιοι καὶ νὰ ἴναι, ἀφοῦ ζήσουν τὸν ἔνδοξο καὶ τὸν ἐπαινετὸ βίον, νὰ συγκεντρωθοῦν στὴν ἄνω πόλη, τὴν ἐπουράνια Ἱερουσαλήμ, καὶ νὰ εἶναι ἐκεῖ μαζί με τὸν Χριστὸ καὶ νὰ ἑορτάζουν μαζί του. Ὅσοι ὅμως εἶναι ἀκόμα ἄπιστοι καὶ δὲν ἔχουν δεχθεῖ τὴ χάρι τῆς ἀνάστασης καὶ μᾶλλον ἔχουν ἀπορρίψει τὸ τόσο σεπτὸ καὶ βαθὺ μυστήριον, ἢ καταδίκη τους θὰ εἶναι ὁ ὄλεθρος καὶ ὅπωςδήποτε θὰ βρεθοῦν σὲ κάθε δυστυχία. Γιατὶ θὰ ὀδηγηθοῦν στὴν κόλαση. Καὶ μάρτυρας ἀξιόπιστος τοῦ πράγματος θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ὁ Ζαχαρίας πού λέγει· «Καὶ ὅσοι ἀπὸ ὅλες τὶς φυλὰς τῆς γῆς δὲν ἀνεβοῦν στὴν Ἱερουσαλήμ γιὰ νὰ προσκυνήσουν τὸν παντοκράτορα βασιλέα Κύριον, καὶ αὐτοὶ θὰ προστεθοῦν σὲ ἐκείνους. Ἄν δὲν ἀνεβῆ ἢ φυλὴ τῆς Αἰγύπτου καὶ δὲν μεταβῆ ἐκεῖ, θὰ δοκιμάσουν καὶ αὐτοὶ τὴν πώση πού θὰ ἐπιφέρει ὁ Κύριος σὲ ὅλα τὰ ἔθνη, σὲ ὅποιον δὲν ἀνεβῆ γιὰ νὰ ἑορτάσει τὴν ἑορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας»⁸⁵. Τὴν πολυπλοκότητα τοῦ ἑορτῆ τῆς Σκηνοπηγίας θὰ τὴ θεωρήσουμε ὡς τὴν ἀνάστασι τῶν σωμάτων, πού ἔχουν τὸν Χριστὸ ἀπαρχὴ τους. Γιατὶ αὐτὸς ἔχει χρηματίσει πρωτότοκος τῶν νεκρῶν^{85α}, καὶ ἀληθινὰ εἶναι τέτοιος.

ΠΑΛΛ. Σκέπτεσαι πολὺ ὀρθά.

ΚΥΡ. Νὰ ξέρεις ὅμως καὶ τὸ ἄλλο.

ΠΑΛΛ. Ποιὸ ἔννοεῖς;

ΚΥΡ. Στὰ λόγια δηλαδὴ τοῦ νόμου πού παραθέσαμε πρὶν ἀπὸ λίγο ἀναφέρθηκε ἡ διαρκὴς θυσία, ἀλλὰ καὶ ἡ πρωτομηνία καὶ οἱ θυσίαι τοῦ Σαββάτου καὶ ἡ νηστεία καὶ ἀκόμα καὶ ἡ ποθητὴ ἑορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας. Παντοῦ ὁ νόμος πρόσθετε στὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ πού εἶπαμε, «Θὰ προσφέρετε ὀλοκαυτώματα στὸν Κύριον». Καὶ ποιοὶ θὰ εἶναι οἱ τρόποι τῆς θυσίας πού ἀρμόζουν στὴν πρωτομηνία, ἀλλὰ καὶ στὰ Σάββατα, καὶ ἡ νηστεία πάλι καὶ οἱ τρόποι τῆς θυσίας κατὰ τὴν ἴδια τὴ Σκηνοπηγία, ἢ ποιά θὰ εἶναι ἡ τακτικὴ θυσία, δὲν τὸ εἶπε βέβαια ὁ νομοθέτης στὸ Λευϊτικόν, διευρύνει ὅμως τὸ λόγο γι' αὐτὰ καὶ τὸν ἐκθέτει μετὰ πολλὰς λεπτομέρειες στοὺς Ἀριθμούς. Θέλεις νὰ μιλήσουμε γι' αὐτὰ ὅσο μᾶς εἶναι δυνατόν, ἐξετάζοντάς τα ἕνα ἕνα;

85. Ζαχ. 14, 17-18.

85α. Κολ. 1, 18.

ΠΑΛΛ. Πάνν μὲν οὖν.

ΚΥΡ. Γέγραπται τοίνυν ὡδί: «Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωσῆν, λέγων ᾠεντεῖλαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἔρεῖς πρὸς αὐτούς, λέγων ᾠΤὰ δῶρά μου, δόματα μου, καρπώματα μου εἰς ὁσμὴν εὐωδίας διατηρήσετε προσφέρειν ἐμοὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς μου. Καὶ ἔρεῖς πρὸς αὐτούς ᾠΤαῦτα τὰ καρπώματα ὅσα προσάξετε Κυρίῳ, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἀμάμους δύο τὴν ἡμέραν εἰς ὀλοκαύτωσιν ἐνδεδεχῶς Τὸν ἀμνὸν τὸν ἕνα ποιήσεις τὸ πρωὶ, καὶ τὸν ἀμνὸν τὸν δευτέρον ποιήσεις τὸ πρὸς ἑσπέραν, καὶ ποιήσεις τὸ δέκατον τοῦ οἴφι σεμί-
5 δαλιν εἰς θυσίαν ἀναπεποιημένην ἐν ἐλαίῳ ἐν τετάρτῳ τοῦ ἔν. ᾠΟλοκαύτωμα ἐνδεδεχισμοῦ ἢ γενομένη θυσία ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ. Καὶ σπονδὴν αὐτῷ τὸ τέταρτον τοῦ ἔν τῷ ἀμνῷ τῷ ἐνί, ἐν τῷ ἀγίῳ σπείσεις σπονδὴν ᾠκερα Κυρίῳ. Καὶ τὸν ἀμνὸν τὸν δευτέρον ποιήσεις πρὸς ἑσπέραν, κατὰ τὴν θυσίαν αὐ-
15 τοῦ, καὶ κατὰ τὴν σπονδὴν αὐτοῦ ποιήσεις εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τῷ Κυρίῳ». Συνίης οὖν ὅπως τῶν θυσιῶν τὴν ἀναφορὰν ταῖς ἑορταῖς ὅτι μάλιστα πρέπειν ὁ θεῖος ἡμῖν ἐν τούτοις δισχυρίζεται νόμος Χρῆναι γάρ, οἴμαι, πάντῃ τε καὶ πάντως εὐωδιάζειν ἡμᾶς ἐν αὐ-
20 τάξει ποιουμένων θυμιμάτων, καὶ εὐοσμὸν ὀλοκαύτωμα προσκομίζοντας αὐτούς τῷ Θεῷ κατ' ἐκεῖνο, οἴμαι ποῦ, τὸ μάλα ὀρθῶς εἰρημένον ᾠΠαραστήσατε οὖν τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἀγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν».

Τὴν δέ γε τοῦ ἐνδεδεχισμοῦ θυσίαν ἀποπεραίνεσθαι δεῖν εὐ
25 μάλα φησίν, ἐνός μὲν ἀμνοῦ σφραζομένου τὸ πρωὶ, ἑτέρου δὲ αὐτῷ πρὸς ἑσπέραν, συνθυμιωμένης αὐτοῖς σεμιδάλεως, ἐλαίου τε καὶ οἴνου προσεπενηνεγμένων ἐν παντὶ γὰρ καιρῷ καὶ ἀκαταλήκτως καὶ ἀπαρχῆς μέχρι τέλους ἐν τῇ ἀγίᾳ σκηנῇ, τουτέστιν ἐν Ἐκκλησίᾳ, διὰ πάσης ἀρετῆς εὐωδιάζομεν ἐν Χριστῷ. Τὸ γὰρ πρωὶ τε
30 καὶ πρὸς ἑσπέραν καπνίζεσθαι τοὺς ἀμνοὺς, ὑποτύπωσις ἂν εἴη πάλιν, τοῦ δι' ἡμᾶς τε καὶ ὑπὲρ ἡμῶν εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀναθρόσκοντος τῷ Πατρὶ, συνανακομίζοντος δὲ ὡσπερ αὐτῷ καὶ τὴν τῶν

ΠΑΛΛ. Τὸ θέλω πάρα πολύ.

ΚΥΡ. Ἔχει γραφῆ λοιπὸν ὡς ἔξῃς· «Μίλησε ὁ Κύριος στὸν Μωυσῆ καὶ τοῦ εἶπε· Δώσε ἐντολὴ στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ πῆς τους· Τὰ δῶρα μου, τίς ἀπαρχές μου, τὰ θύματα μου φυλάξετέ τα νὰ μοῦ τὰ προσφέρετε στὶς ἑορτές ὡς ὁσμὴ εὐωδίας. Ἐπίσης θὰ τοὺς πεῖς· Αὐτὲς εἶναι οἱ θυσίες πού θὰ προσφέρετε στὸν Κύριο· δύο ἄμνους ἑνὸς ἔτους καὶ χωρὶς ἐλάττωμα γιὰ θυσία ὀλοκαύτωσης πού θὰ γίνεται παντοτινά. Τὸν ἕνα ἄμνὸ θὰ θυσιάσεις τὸ πρωὶ καὶ τὸν δεύτερο ἄμνὸ θὰ τὸν θυσιάσεις πρὸ τὸ βράδυ, καὶ θὰ προσφέρεις θυσία ἕνα δέκατο τοῦ οἴφι⁸⁶ σιμυδάλι ἀνακατεμένο μὲ λάδι ἑνὸς τετάρτου τοῦ ἴν^{86α}. Αὐτὰ εἶναι τὰ καθημερινὰ ὀλοκαυτώματα, θυσία πού ἔγινε στὸ ὄρος Σινᾶ πρὸς ὁσμὴ εὐωδίας στὸν Κύριο. Θὰ κάνεις καὶ σπονδὴ ἀπὸ κρασί ἑνὸς τέταρτου τοῦ ἴν γιὰ κάθε ἄμνὸ ἢ σπονδὴ θὰ εἶναι προσφορὰ πρὸς τὸν Κύριο καὶ θὰ γίνεῖ ἀπὸ σίκερα μέσα στὸ ἅγιο χῶρο. Τὸν δεύτερο ἄμνὸ θὰ τὸν θυσιάσεις κατὰ τὴν ἑσπέρα, κάνοντας τὴ θυσία του καὶ τὴ σπονδὴ του ὡς θυσία εὐφραντικὴ στὸν Κύριο»⁸⁷. Ἀντιλαμβάνεσαι λοιπὸν μ' αὐτὰ πού ὁ θεῖος νόμος τονίζει ὅτι ἡ προσφορὰ θυσιῶν ἀρμόζει κατεξοχὴν στὶς ἑορτές. Γιατὶ πρέπει, νομίζω, παντοῦ καὶ πάντοτε νὰ εὐωδιάζομε κατ' αὐτὲς πρὸς τὸν Θεὸ μὲ τίς ἐκδηλώσεις τῆς σύμφωνης μὲ τὸν Χριστὸ πολιτείας, χρησιμοποιώντας τις κατὰ κάποιον τρόπο σὸν ἕνα εἶδος θυμιαμάτων καὶ προσκομίζοντάς τις στὸν Θεὸ ὡς εὐωδιαστὸ ὀλοκαύτωμα, σύμφωνα, νομίζω, μ' ἐκεῖνο πού ἔχει εἰπωθεῖ ὀρθά. «Προσφέρατε τὸν ἑαυτὸ σας θυσία ζωντανή, ἅγια, εὐπρόσδεκτη στὸν Θεό, κι αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ πνευματικὴ λατρεία σας»⁸⁸.

Ἡ τακτικὴ καὶ διαρκὴς θυσία πρέπει νὰ πραγματοποιεῖται, λέγει, μὲ τὴ θυσία ἑνὸς ἄμνου τὸ πρωὶ καὶ ἑνὸς ἄλλου πρὸς τὸ δειλινὸ, καὶ νὰ καίονται προσφερόμενα μαζὶ καὶ σιμυδάλι, λάδι καὶ κρασί. Καὶ πράγματι κάθε ὥρα καὶ στιγμή, ἀσταμάτητα, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος μέσα στὴν ἅγια σκηνή, δηλαδή στὴν Ἐκκλησία, εὐωδιάζομε στὸν Χριστὸ μὲ κάθε ἀρετῆ. Τὸ ὅτι οἱ ἄμνοι ἀναδύουν τοὺς καπνοὺς τῆς θυσίας τους τὸ πρωὶ καὶ τὴν ἑσπέρα, θὰ μπορούσε νὰ εἶναι πάλι ὑποτύπωση ἐκείνου πού ἔξαιτίας μας καὶ γιὰ χάρις μας προσφέρεται καὶ ἀνεβαίνει ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία στὸν Πατέρα του, συμπροσφέ-

88. Ρωμ. 12, 1.

εἰς αὐτὸν πιστευσάντων ζωὴν, τὸ ἰλαρὸν ἔχουσιν ὡς ἐν ἐλπίδι
 θεδαίας δόξης τε καὶ βασιλείας, καὶ πρὸς γε δὴ τοῦτω, τὸ κατευ-
 φραίνεσθαι δεῖν ταῖς εἰς αἰῶνα τρυφαῖς σημεῖον δ' ἂν γένοιτο τῆς
 τοιαύσδε ζωῆς σεμίδαλις ἐλαιόδεντος καὶ οἰνοβραχῆς. Θυσία δὴ
 5 οὖν σωτηρίου τὸ χρῆμα, καθὰ καὶ ἡ τετελεσμένη διὰ Μωσέως ἐν
 τῷ ὄρει Σινᾶ. Γέγραπται δὲ ἐν τῇ Ἐξόδῳ, ὅτε τοὺς ἐφ' ἅπασιν τοῖς
 πρακτέοις διωρίσατο νόμους τοῦ πάντων κρατοῦντος Θεοῦ. «Ὁρ-
 θρίσας», φησιν, «ὁ Μωσῆς τὸ πρῶν ἀποδόμησε θυσιαστήριον ἐπὶ
 τὸ ὄρος, καὶ δώδεκα λίθους εἰς τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραήλ· καὶ
 10 ἐξαπέστειλε τοὺς νεανίσκους τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ ἀνήνεγκαν
 ὀλοκαυτώματα καὶ θυσίαν σωτηρίου τῷ Θεῷ, μοσχάρια». Ἀδια-
 φορήσει δέ οἱμαι, τῆς θυσίας ὁ λόγος, εἴτ' οὖν ἀμνοὶ τὰ ἱεροουργού-
 μενα, κἂν εἴ· μοσχάρια λέγοντο τυχόν σώζεται γὰρ ἐν ἀμφοῖν
 τῆς ἀκακίας ὁ τύπος, ὃ δὴ μάλιστα περιθεῖται τις ἂν τῷ προσκώπῳ
 15 Χριστοῦ, διὰ φανῆς Ἱερεμίον λέγοντος «Ἐγὼ δὲ ὡς ἀρνίον ἀκα-
 κων, ἀγόμενον τοῦ θύεσθαι οὐκ ἔγνω». Εἰ δὲ δὴ τις ἔλοιτο καὶ
 καθ' ἕτερον τρόπον, πρωινήν τε καὶ ἑσπερινήν θυσίαν ἐπινενοῆ-
 σθαι λέγειν ἐν τῇ ἀγίᾳ σκηπῇ διὰ τοὺς τὸν τῆς ἀνθρωπότητος χρό-
 νον, εἶναι μὲν εὐώδη πρὸ τῆς παραβάσεως τῆς ἐν Ἀδάμ, τοιοῦτον
 20 δὲ γενέσθαι πάλιν τὸν ἐν ἐσχάτοις καὶ ἐν Χριστῷ καὶ ἐν τῇ κατ'
 αὐτὸν νοουμένη ζωῇ, φέροιτο οὐκ ἂν ἀπὸ σκοποῦ καὶ λογιεῖται
 σοφῶς ἔχει γὰρ ὡδε τὸ χρῆμα τῇ φύσει.

ΠΑΛΛ. Πείθομαι.

ΚΥΡ. Τὰς δὲ ἐν τῷ Σαββάτῳ θυσίας ὀρίζεται λέγων εὐθύς
 25 «Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῶν Σαββάτων προσάξετε δύο ἀμνοὺς ἐνιαυσίους
 ἀμώμους, καὶ δύο δέκατα σεμιδάλεως ἀνατεποιημένης ἐν ἐλαίῳ
 εἰς θυσίαν καὶ σπονδήν. Ὀλοκαυτώματα Σαββάτων ἐν τοῖς Σαβ-
 βάτοις, ἐπὶ τῆς ὀλοκαυτώσεως τῆς διὰ παντός καὶ τὴν σπονδὴν
 αὐτῆς». Οὐχ ἕτερος δὲ τῆς θυσίας ὁ τρόπος, παρὰ τὸν ἀρτίως ἡμῖν
 30 εἰρημένον. Εἰσὶ δὲ οὗτοι κατ' ἔχθος ὡς παραλλάττειν οὐδέν.
 Ἄθρει γε μὴν ἐκεῖνο, ὃ τῶν ἡ μὲν γὰρ τοῦ ἐνδελεχισμοῦ θυσία
 διηνεκῇ τὴν ἱεροουργίαν ἔχει καὶ ἐν ἡμέρᾳ πάσῃ τελεῖται κατὰ τὸν

ροντας και τῇ ζωῇ ἐκείνων πού πίστεψαν σ' αὐτόν, ζωῇ γεμάτη ἰλαρότητα ἀπό τὴν ἐλπίδα γιὰ σίγουρη δόξα καὶ βασιλεία, καὶ μαζί μ' αὐτὸ καὶ τὸ ὅτι ὀπωσδήποτε θὰ ἀπολαμβάνουν τὴν εὐφροσύνη ἀπὸ τὶς αἰώνιες ἀπολαύσεις. Ὑποδήλωση τῆς ζωῆς αὐτῆς εἶναι τὸ σιμυγδάλι τὸ βρεγμένο καὶ ζυμωμένο μὲ λάδι καὶ κρασί. Αὐτὴ εἶναι ἡ θυσία γιὰ τὴ σωτηρία, κατὰ τὸν τρόπο πού τελέστηκε ἀπὸ τὸν Μωυσῆ στὸ ὄρος Σινᾶ. Στὴν Ἔξοδο ἔχει γραφεῖ, ὅταν ὄρισε τοὺς νόμους τοῦ παντοκράτορα Θεοῦ γιὰ κάθε τι πού ἔπρεπε νὰ πράττουν· «Ἀφοῦ σηκώθηκε», λέγει, «πολὺ πρῶι ὁ Μωυσῆς ἔχτισε θυσιαστήριο στὸ βουνό, τοποθετώντας δώδεκα λιθάρια γιὰ τὶς δώδεκα φυλὲς τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἔστειλε τότε τοὺς νέους Ἰσραηλίτες καὶ πρόσφεραν μοσχάρια ὡς ὀλοκαυτώματα καὶ θυσία σωτηρίας στὸν Κύριο»⁹¹. Δὲν ἔχει σημασία, νομίζω, ἂν κατὰ τὴ θυσία τὰ θυσιαζόμενα εἶναι ἄμνοι ἢ μοσχάρια. Καὶ στὰ δὺ· διασώζεται τὸ γνῶρισμα τῆς ἀκακίας, μὲ τὴν ὁποία κυρίως μπορεῖ νὰ περιβάλλει κανεὶς τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸ λόγο τοῦ Ἱερεμία, «Ἐγὼ σὰν τὸ ἄκακο ἄρνι πού τὸ ὀδηγοῦν στὴ θυσία, δὲν ἤξερα πού ὀδηγοῦμαι»⁹². Ἄν κάποιος θελήσει τώρα καὶ μ' ἄλλο τρόπο νὰ πει, ὅτι ἐπινοήθηκε ἡ πρωινή καὶ ἡ ἑσπερινὴ θυσία στὴν ἅγια σκηνὴ ἕξαιτίας τοῦ χρόνου τῆς ἀνθρώπινης φύσης, πού εἶναι εὐώδης πρὶν ἀπὸ τὴν παράβαση τοῦ Ἀδάμ, καὶ πού θὰ γίνεи τέτοιος πάλι στὸ τέλος καὶ μὲ τὸν Χριστὸ καὶ στὴ νοούμενη σύμφωνα μ' αὐτόν ζωῇ, αὐτὸς δὲν θ' ἀστοχήσει ἀπὸ τὸ ὀρθό, ἀλλὰ θὰ σκεφθεῖ σοφά· γιατί ἔτσι εἶναι ἡ φύση τοῦ πράγματος.

ΠΑΛΛ. Συμφωνῶ.

ΚΥΡ. Τὶς θυσίες ὅμως κατὰ τὸ Σάββατο τὶς ὀρίζει, λέγοντας ἀμέσως· «Τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου θὰ προσφέρετε δύο ἄμνους ἑνὸς ἔτους, χωρὶς ἐλάττωμα, καὶ δύο δέκατα σιμυγδάλι ζυμωμένο μὲ λάδι γιὰ θυσία καὶ σπονδῆ. Αὐτὰ θὰ εἶναι τὰ ἐπὶ πλέον ὀλοκαυτώματα τῶν Σαββάτων, πού θὰ προσφέρονται πάντοτε κάθε Σάββατο ἐπιπλέον τῆς τακτικῆς θυσίας ὀλοκαύτωσης καὶ τῆς σπονδῆς»⁹¹. Δὲν διαφέρει αὐτὸς ὁ τρόπος θυσίας ἀπὸ αὐτόν πού ἀναφέραμε πρὶν ἀπὸ λίγο, καὶ δὲν παραλλάσσουν σὲ τίποτε αὐτοὶ οἱ δύο μεταξύ τους. Πρόσεχε λοιπόν, φίλε μου, ἐκεῖνο· ἡ θυσία τοῦ ἐνδελειχιοῦ (ἡ τακτικὴ θυσία) ἔχει τέλεση συνεχὴ καὶ γίνεται καθημερινὰ σύμφωνα μὲ

91. Ἄριθμ. 28, 9-10.

νόμον, ἡ δέ γε τῶν Σαββάτων οὐ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τοῖς Σαββάτοις. Ἵνα τοίνυν μὴ ἀποχρώντως ἔχειν οἰόμενοι τὴν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν τοῦ ἐνδελεχισμοῦ θυσίαν, ῥάθυμοί πως εἶεν περὶ τὸ προσάγειν τὰ ἐν Σαββάτοις, προστέθεικεν ἀναγκαίως·
5 «Τοῦτό ἐστιν ὀλοκαύτωμα Σαββάτων ἐν τοῖς Σαββάτοις ἐπὶ τῆς ὀλοκαυτώσεως τῆς διὰ παντός, καὶ τὴν σπονδὴν αὐτῆς».

ΠΑΛΛ. Ἐραρεν οὖν ὅτι πρὸς τῇ θυσίᾳ τοῦ ἐνδελεχισμοῦ, καὶ ἡ τῶν Σαββάτων ἱερουργεῖται κατὰ νόμον;

ΚΥΡ. Ἐραρεν οὐ γὰρ ἐνδοιάσαι θέμις. Σαββατίζοντες γὰρ
10 καὶ ἡμεῖς ἐν Χριστῷ, καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ κατάπαυσιν εἰσελάσσαντες, οἰοεὶ πως ἐν διπλῷ τὰ τῆς πνευματικῆς εὐωδίας ἀνοίσομεν τῷ Θεῷ, εἴπερ ἐστὶν ἀτρεκές, ὡς εὐῶδες μὲν ἦν τοῖς ἀρχαιοτέροις, τῆς ἐν νόμῳ δικαιοσύνης τὸ καύχημα. Πνευματικὸς γὰρ ὁ νόμος, καὶ «Ἡ ἐντολὴ ἀγία, καὶ δικαία καὶ ἀγαθή», κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου
15 Παύλου φωνήν· ἐν ὑπεροχῇ γε μὴν ἢ ἐν Χριστῷ πολιτεία, καὶ ὁ ἐν πνεύματι σαββατισμὸς, τῆς ἐν νόμῳ δικαιοσύνης ἀμείνων εἰς εὐομίαν.

ΠΑΛΛ. Εὐῆφης.

ΚΥΡ. Προσεπάγει δὲ τούτοις «Καὶ ἐν ταῖς νεομηνίαις προσά-
20 ξετε ὀλοκαύτωμα τῷ Κυρίῳ, μόσχους ἐκ βοῶν δύο καὶ κριὸν ἓνα· ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἑπτὰ ἀμώμους· τρία δέκατα σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ τῷ μόσχῳ τῷ ἐνὶ, καὶ δύο δέκατα σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ τῷ κριῷ τῷ ἐνὶ· δέκατον δέκατον σεμιδά-
25 λεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ τῷ ἀμνῷ τῷ ἐνὶ, θυσίαν ὁσμὴν εὐωδίας κάρπωμα Κυρίῳ· ἡ σπονδὴ αὐτῶν τὸ ἥμισυ τοῦ ἴν ἔσται τῷ μόσχῳ τῷ ἐνὶ, καὶ τρίτον τοῦ ἴν ἔσται τῷ κριῷ τῷ ἐνὶ, καὶ τὸ τέταρτον τοῦ ἴν ἔσται τῷ ἀμνῷ τῷ ἐνὶ οἴνου· τοῦτο τὸ ὀλοκαύτωμα μῆνα ἐκ μηνός εἰς τοὺς μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ· καὶ χίμαρον ἕξ αἰγῶν ἓνα περὶ ἁμαρτίας Κυρίῳ· ἐπὶ τῆς ὀλοκαυτώσεως τῆς διὰ παντός ποιη-
30 θήσεται καὶ ἡ σπονδὴ αὐτοῦ». Διηνεκῆς θυσία καὶ ἀκατάληκτος, ὡς ἂν ἐκάστῳ μηνί, πρὸς τῇ καθ' ἡμέραν, ἣτις ἐστὶν ἐνδελεχισμοῦ,

τὸ νόμο. Ἡ θυσία ὅμως τῶν Σαββάτων δὲν γίνετα κάθε μέρα, ἀλλὰ μόνο τὰ Σάββατα. Γιὰ νὰ μὴ νομίζουν λοιπὸν, ὅτι εἶναι ἀρκετὴ ἡ καθημερινὴ τακτικὴ θυσία καὶ ἀδιαφορήσουν γιὰ τὴν θυσία τοῦ Σαββάτου, ἀναγκάσθηκε νὰ προσθέσει· «Αὕτὴ εἶναι θυσία ὀλοκαύτωσης τοῦ Σαββάτου ποὺ τελεῖται κάθε Σάββατο ἐπιπλέον τῆς καθημερινῆς ὀλοκαύτωσης καὶ τῆς σχετικῆς σπονδῆς».

ΠΑΛΛ. Τὸ συμπέρασμα μας λοιπὸν εἶναι, ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τακτικὴν καθημερινὴν θυσία, τελεῖται σύμφωνα μὲ τὸ νόμο καὶ ἡ θυσία τοῦ Σαββάτου;

ΚΥΡ. Αὐτὸ συμπεραίνεται· δὲν πρέπει ν' ἀμφιβάλλομε. Τελώντας λοιπὸν κι ἡμεῖς τὸ δικό μας Σάββατο σύμφωνα μὲ τὸν Χριστὸ καὶ ἔχοντας εἰσελθεῖ στὴν κατάπαυσή του, διπλὴ κατὰ κάποιον τρόπο θὰ προσφέρομε στὸν Θεὸ τὴν πνευματικὴν εὐωδία μας, ἐφόσον εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἦτο / εὐωδία στοὺς παλαιούς ἢ καύχησι γιὰ τὴν σύμφωνη μὲ τὸ νόμο δικαιοσύνη τους. Γιατί, σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τοῦ μακάριου Παύλου, ὁ νόμος εἶναι πνευματικὸς καὶ «Ἡ ἐντολὴ εἶναι ἅγια καὶ δίκαια καὶ ἀγαθὴ»⁹². Ὑπερέχει λοιπὸν ἡ κατὰ Χριστὸν πολιτεία καὶ ἡ πνευματικὴ κατάπαυσι εἶναι ἀνώτερη ὡς πρὸς τὴν εὐωδία ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τοῦ νόμου.

ΠΑΛΛ. Τὸ εἶπες ὠραῖα.

ΚΥΡ. Σ' αὐτὰ ὅμως προσθέτει· «Τὴν πρώτην κάθε μῆνα θὰ προσφέρετε ὡς ὀλοκαύτωμα στὸν Κύριο δύο μωσχάρια ἀπὸ ἀγέλη, ἓνα κριάρι, ἑπτὰ ἀρνιά ἐνὸς ἔτους χωρὶς ἐλάττωμα, τρία δέκατα σιμυδάλι ζυμωμένο μὲ λάδι γιὰ κάθε μωσχάρι, δύο δέκατα σιμυδάλι ζυμωμένο μὲ λάδι γιὰ τὸ ἓνα κριάρι, καὶ ἓνα δέκατο σιμυδάλι ζυμωμένο μὲ λάδι γιὰ κάθε ἓνα ἀρνί. Αὕτὴ θὰ εἶναι θυσία ὀλοκαύτωσης, ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία στὸν Κύριο. Ἡ σπονδὴ σ' αὕτὴ θὰ εἶναι μισὸ ἴν κραισιῦ γιὰ τὸ ἓνα μωσχάρι, ἓνα τρίτο τοῦ ἴν γιὰ τὸ κριάρι τὸ ἓνα, καὶ τὸ τέταρτο τοῦ ἴν γιὰ τὸ κάθε ἀρνί. Τὸ ὀλοκαύτωμα αὐτὸ θὰ γίνετα ἀπὸ μῆνα σὲ μῆνα, ὅλους τοὺς μῆνες τοῦ χρόνου, καὶ θὰ προσφέρετε καὶ ἓνα τράγο ὡς θυσία γιὰ ἁμαρτία στὸν Κύριο, ἐπὶ πλέον τῆς καθημερινῆς ὀλοκαύτωσης ποὺ γίνετα καὶ τῆς σπονδῆς γι' αὕτην»⁹³. Θυσία συνεχῆς καὶ χωρὶς τέλος, ὅπως γιὰ κάθε μῆνα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καθημερινήν, ποὺ εἶναι ἡ θυσία ἐνδελειχομοῦ, εἶναι καὶ ἡ θυσία γιὰ

93. ἹΑριθμ. 28, 11-15.

καὶ ἡ ἐν ταῖς νουμηνίαις. Λόγος δὲ οὐχ ἄπλοῦς ὁ ἐπ' αὐταῖς ἔσται
 πάλιν. Καθαρόν γὰρ λίαν τὸ αἶνιγμα. Νουμηνία τοίνυν ἡ νοητῆ
 καὶ ἀληθεστέρα νοοῖτ' ἂν εἰκότως, αἰὼν ὁ νέος ἐν Χριστῷ, παρω-
 χηκότος τοῦ πρώτου τοῦ κατὰ νόμον. Εἴη δ' ἂν καὶ ἑτέρως εἰς
 5 τύπον ἡμῖν ἡ νουμηνία, καὶ τοῦ μετὰ τόνδε μέλλοντος αἰῶνος, καὶ
 ὅσον οὐδέπω παρεσομένου, πλην ἀρχὴν ἔχοντος τὴν ἀνάστασιν
 τοῦ Χριστοῦ, δι' ἧς εἰς καινότητα μετακεχωρήκαμεν, ὡς ἐν ἀρρα-
 βῶνι τῆς χάριτος τὸ Πνεῦμα πλουτήσαντες, καὶ ἀσφαλῆ τὴν ἐλπί-
 दा τῆς εἰς ἀφθαρσίαν ζωῆς, ἐν μακαριότητι καὶ ἀγιασμῷ μεταστοι-
 10 χεύομενοι πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς, καὶ ἀνόπιν ὥσπερ ἰόντες, αἰῶνι τῷ
 μέλλοντι συμμορφούμενοι.

Τίς οὖν ἡ πρόεπουσα ταῖς νουμηνίαις θυσία, τοῦτ' ἔστι, τῆ ἐν
 Χριστῷ τε καὶ νοητῆ, καὶ μὴν ἡ ζωὴ τῆ κατ' αἰῶνα τὸν μέλλοντα;
 Τὸ ἀποθνήσκειν Θεῷ, καὶ ζῆν μὲν οὐκέτι ταῖς ἁμαρτίας ἐνεχομέ-
 15 νους, πολιτείας δὲ τῆς γεωδεστέρας ἀποφοιτῶντες εἰσάπαν, ἵνα
 Χριστῷ συζήσωμεν. Οὕτω καὶ ὁ θεοπέσιος Παῦλος τοῖς ἡγιασμέ-
 νους ἐν Πνεύματι καὶ ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένοις καὶ τὰς τοῦ μέλ-
 λοντος αἰῶνος δυνάμεις ἐκπεπαιδευμένοις ἐπιστέλλει λέγων «Εἰ
 ἀπεθάνετε ἐν Χριστῷ, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζετε;». Καὶ
 20 πάλιν «Ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χρι-
 στῷ ἐν τῷ Θεῷ. Ὄταν ὁ Χριστὸς φανερωθῆ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ
 ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ». Ὅρα τοίνυν ὡς ἐν δια-
 φόρῳ ποσότητι πνευματικῆς εὐεξίας ἀποθνήσκοντας ἱερώς τῷ
 Θεῷ τοὺς εὐδοκμεῖν εἰωθότας, καὶ τὰ τῆς ἐπιεικειᾶς εὐθὺς ἀπο-
 25 κερδαίνοντας γέρα. Μόσχαι γὰρ δὴ καταθύονται δύο, καὶ εἰς ἐπ'
 αὐτοῖς κριός, καὶ ἑπτὰ ἄμνοι, μῶμον οὐκ ἔχοντες. Καὶ διὰ τούτων
 ἡμῖν ἀπάντων ἡ τῶν ἀγίων πληθὺς καταγράφεται, ὡς ἐν ἀρετῇ μὲν
 τῆ ὑπεριτάτῃ διαπρέπουσα, διὰ γε τῶν μόσχων, ἐνυφιζάνουσα δὲ
 ὥσπερ καὶ ἐν δευτέροις, ὡς ἐν τῷ κριῷ, ἐν δὲ γε τῆ μείονι καὶ χθα-
 30 μαλωτέρα πάλιν ἐν τοῖς ἄμνοις. Δύο γε μὴν οἱ μόσχοι, δύο γὰρ οἱ
 λαοί, καὶ εἰς διὰ μέσου κριός, διὰ τὴν εἰς ἐνότητα τοῖν δυοῖν ἕνωσιν
 ἐν Χριστῷ. Ἐπτὰ δὲ πάλιν ἄμνοι ἐν πληρώματι γὰρ τῷ τελειοτάτῳ

τις πρωτομηνίες. Ὁ λόγος μας γι' αὐτὲς τίς θυσίες δὲν θὰ εἶναι ἀπλὸς πάλι. Γιατί τὸ αἶνιγμα εἶναι πολὺ καθαρό. Πρωτομηνιὰ λοιπόν, ἡ νοητὴ καὶ πρὸ ἀληθινῆς, θὰ μπορούσε νὰ νοηθεῖ εὐλόγα ὁ νέος αἰώνας τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὸ πέρασμα τοῦ πρώτου, τοῦ αἰώνα τοῦ νόμου. Μπορεῖ νὰ δηλώσει καὶ κάτι ἄλλο ὁ τύπος τῆς πρωτομηνιάς, τὸν μελλοντικὸ αἰώνα τὸν ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸν ἐδῶ, πού δὲν ἔχει ἔρθει βέβαια ἀκόμα, ἀλλ' ἀρχὴ του ἔχει τὴν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, μέσω τῆς ὁποίας μεταθήκαμε σὲ καινούργια ζωὴ καὶ σὰν μὲ ἀρραβῶνα δεχθήκαμε τὸν πλοῦτο τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος καὶ ἀσφαλὴ τὴν ἐλπίδα τῆς ζωῆς τῆς ἀφθαρσίας, ἀναμορφωμένοι μὲ μακαριότητα καὶ ἀγιασμὸ πρὸς τὴν ἀρχικὴ μας κατάσταση, καὶ μεταβαίνοντας κατὰ κάποιον τρόπο πρὸς τὰ πίσω, συμμορφούμενοι πρὸς τὸν μελλοντικὸ αἰώνα.

Ποιά λοιπόν εἶναι ἡ θυσία πού ἀρμόζει στίς πρωτομηνίες, δηλαδή στὴ σύμφωνη μὲ τὸν Χριστὸ πνευματικῆς ζωῆς, τῆ ζωῆ τοῦ μελλοντικοῦ αἰώνα; Τὸ νὰ πεθαίνομε γιὰ τὸν Θεὸ καὶ νὰ μὴ ζοῦμε πὰ ἀιχμάλωτοι τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ νὰ ξεφύγομε μὰ γιὰ πάντα ἀπὸ τὸν γεωδέστερο τρόπο ζωῆς, γιὰ νὰ ζήσομε μαζί μὲ τὸν Χριστό. Ἔτσι καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος γράφει σ' ἐπιστολὴ του στοὺς ἀγιασμένους ἀπὸ τὸ Πνεῦμα καὶ δικαιωμένους ἀπὸ τὸν Χριστό: «Ἄν ἔχετε πεθάνει γιὰ τὸν Χριστό, γιατί δέχεσθε δόγματα σὰ νὰ ζεῖτε μέσα στὸν κόσμο;»⁹⁴. Καὶ σ' ἄλλο σημεῖο: «Γιατί ἔχετε πεθάνει καὶ ἡ ζωὴ σας ἔχει κρυφτεῖ μαζί μὲ τὸν Χριστὸ μέσα στὸν Θεό. Ὅταν ὁ Χριστός, ἡ ἀληθινὴ ζωὴ μας, φανερωθεῖ, τότε καὶ ἐσεῖς θὰ φανερωθεῖτε μαζί του μὲ δόξα»⁹⁵. Πρόσεχε λοιπόν πῶς, ἐνῶ πεθαίνουν γιὰ τὸν Θεὸ ἀγιασμένοι σὲ διάφορο βαθμὸ πνευματικῆς προκοπῆς, κερδίζουν ἀμέσως καὶ τὰ βραβεῖα τῆς προκοπῆς τους. Γιατί θυσιάζονται δυὸ μοσχάρια καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ κι ἓνα κριάρι καὶ ἑπτὰ ἀρνιά χωρὶς ἐλάττωμα. Μὲ ὅλα αὐτὰ ὑποδηλώνεται σ' ἐμᾶς τὸ πλῆθος ὄλων τῶν ἁγίων, ἓνα μέρος αὐτῶν νὰ διαπρέπει ὡς πρὸς τὴν ὑπέριστα ἄρετῆ, ὅπως τὰ μοσχάρια, τὸ ἄλλο νὰ εἶναι σὲ χαμηλότερη καὶ δευτέρη θέση, ὅπως τὸ κριάρι, καὶ ἓνα ἄλλο μέρος σὲ ἀκόμα πρὸ μειωμένη καὶ χαμηλότερη κατάσταση, ὅπως τὰ ἀρνιά. Τὰ μοσχάρια εἶναι δύο, γιατί δύο εἶναι οἱ λαοί. Παρεμβάλλεται ἓνα κριάρι, γιατί μέσω τοῦ Χριστοῦ ἐνώθησαν σὲ μὴ ἐνότητα οἱ δύο. Οἱ ἄμνοι πάλι εἶναι ἑπτὰ, γιατί ὁ δῆμος τῶν ἁγίων

τῶν ἁγίων ὁ δῆμος. Δύο δὲ ὄντες, καὶ εἰς καθ' ἑνωσιν τὴν πνευμα-
 τικὴν, πληθὺς ἢ τελειοτάτη νοοῖτ' ἂν εἰκότως. Πλατεῖα γὰρ σφό-
 δρα, καὶ ἐν ἀπλότητι τῇ ἐν Χριστῷ, καὶ ἐν νηπιότητι τῇ κατ' αὐτὸν
 ἢ τῶν πιστευόντων ἀγέλη. Ἄθρει δὲ ὅπως τρία μὲν δέκατα σεμι-
 5 δάλεως τῷ μόσχῳ τῷ ἐνὶ τῷ ἀφόρισμα. Καὶ ἐν ἡμίσει τοῦ ἴν, τοῦτ'
 ἔστι, ξέστων ἕξ, ἔλαιόν τε καὶ οἶνος. Τῷ δέ γε κριῶ, δύο μὲν δέκατα
 σεμιδάλεως, ἐν δὲ τρίτῳ τοῦ ἴν τὰ ἐπιχερόμενα. Ἐκάστῳ γε μὴν τῶν
 ἁμνῶν, ἐν μὲν δέκατον σεμιδάλεως ἢ θυσία, καὶ ἐν τετάρτῳ τοῦ ἴν ἢ
 σπονδή, τοῦτ' ἔστιν ἔλαιόν τε καὶ οἶνος. Ἰσοστάθμως γὰρ τοῖς ἐκά-
 10 στον πόνοις, καὶ μὴν καὶ δυνάμεσι ταῖς κατ' ἀρετὴν, τὸ τῆς ζωῆς
 μέτρον τῆς ὥς ἐν εὐκλείᾳ καὶ μακαριότητι φημι, καὶ μὴν καὶ ἐνότη-
 τι παρὰ Θεοῦ, καὶ πνευματικῆς εὐφρασίας, ἀπονεμηθήσεται παρὰ
 τοῦ τὰ δέ- μα κρίνοντος ἢ γὰρ οὐχὶ ζωῆς μὲν τύπον ἀποπληροῦν
 τὴν σεμίδαλιν πλειστάκις εἰρήκαμεν, πιότητος δὲ τὸ ἔλαιον, εὐ-
 15 φρασίας δὲ τῆς νοητῆς τὸν οἶνον;

ΠΑΛΛ. Καὶ μάλα.

ΚΥΡ. Χίμαρος δὲ πάλιν προσεπάγεται ταῖς θυσίαις, ὑπὲρ
 ἁμαρτιῶν σφασζόμενος, εἰς τύπον Χριστοῦ. Δεκτή γὰρ ἡμῶν ἢ θυ-
 σία καὶ ἀνδάνουσα τῷ Θεῷ, διὰ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ τὸ σωτή-
 20 ριον. Καὶ τοῦτο, οἶμαι, ἔστιν ὅπερ αὐτὸς εἶρηκεν ὁ Σωτὴρ τοῖς ἁγί-
 οῖς ἀποστόλοις «Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν». Οὐκοῦν
 ἀναγκαιῶς ταῖς ἡμῶν εὐωδίαις ἢ Χριστοῦ προσεπάγεται, ἑαυτὴν
 τρόπον τινὰ συνανακρινῶσα ταῖς παρ' ἡμῶν, καὶ συναναίρουσα
 τῷ Πατρὶ. Δεκτοὶ γὰρ οὐχ ἑτέρως ἐσμέν, πλην ὅτι διὰ μόνου Χρι-
 25 στοῦ.

ΠΑΛΛ. Ἄριστα ἔφης.

ΚΥΡ. Καὶ ταυτὶ μὲν ἡμῖν ὡς ἐν γε τοῖς Σάββασι καὶ νεομηνί-
 αῖς τὰ ἱεροουργούμενα: «Ἐν δὲ γε μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ», φησί, «μιᾶ τοῦ
 μηνός, ἐπίκλητος ἁγία ἔσται ὑμῖν. Πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιή-
 30 σετε. Ἡμέρα σημασίας ἔσται ὑμῖν, καὶ ποιήσετε ὀλοκαυτώματα εἰς
 ὁσμὴν εὐωδίας Κυρίου, μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, καὶ κριὸν ἕνα, ἁμνοὺς
 ἑνιαυσίους ἑπτὰ ἀμώμους». Καὶ τρία μὲν δέκατα σεμιδάλεως ἐπὶ

96. Ξέστης· τὸ 1/6 τοῦ μιδίμνου.

97. Ἰω. 15, 5.

ἔχει τὴν τελειότατη πληρότητα. Κι ἐπειδὴ εἶναι δύο, ἕνας ὅμως κατὰ τὴν πνευματικὴ ἔνωση, εὐλόγα μπορεῖ νὰ νοηθεῖ τὸ τελειότατο πλήθος. Γιατὶ εἶναι ἀπέραντα πλατὺ καὶ ὡς πρὸς τὴν κατὰ Χριστὸν ἀπλότητα καὶ ὡς πρὸς τὴν κατ' αὐτὸν νηπιότητα τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν. Πρόσσεχε πῶς τὸ ποσὸ τοῦ σιμγδαλιοῦ ποῦ προορίζεται γιὰ τὸ ἕνα μοσχάρι εἶναι τρία δέκατα, καὶ μισὸ ἴν, δηλαδή ἕξι ξέστες⁹⁸, λάδι καὶ κρασί. Αὐτὰ πάλι ποῦ ἐπαχύνονται στὸ κριάρι εἶναι δύο δέκατα σιμγδάλι καὶ ἕνα τρίτο τοῦ ἴν. Καὶ κάθε ἄρνι τέλος ἢ προσφορὰ εἶναι ἕνα δέκατο σιμγδαλιοῦ καὶ ἡ σπονδὴ ἕνα τέταρτο τοῦ ἴν, λάδι δηλαδή καὶ κρασί. Ἀντίστοιχα δηλαδή μὲ τοὺς κόπους τοῦ καθενὸς καὶ τὰ κατορθώματα τῆς ἀρετῆς θ' ἀπονεμηθεῖ ἀπὸ τὸν δίκαιο κριτὴ τὸ μέτρο τῆς ζωῆς, ἐννοῶ ὡς πρὸς τὴ δόξα καὶ τὴ μακαριότητα καὶ βέβαια καὶ τὴν ἐνότητα καὶ τῆς πνευματικῆς εὐφροσύνης. Ἡ μήπως δὲν εἴπαμε πολλὰς φορὰς ὅτι τὸ σιμγδάλι ἀποτελεῖ τύπο τῆς ζωῆς, τὸ λάδι τῆς ἀφθονίας καὶ τὸ κρασί τῆς νοητῆς εὐφροσύνης;

ΠΑΛΛ. Καὶ βέβαια εἴπαμε.

ΚΥΡ. Προσφέρεται μαζί σις θυσίες καὶ τράγος ποῦ σφαγιάζεται γιὰ τὶς ἁμαρτίες, ὑποτυπώνοντας τὸν Χριστὸ. Γιατὶ γίνεται δεκτὴ ἡ θυσία μας καὶ εὐάρεστη στὸν Θεὸ χάρις στὸ σωτήριο πάθος τοῦ Χριστοῦ. Κι αὐτὸ εἶναι νομίζω ἐκεῖνο ποῦ εἶπε ὁ ἴδιος ὁ Σωτήρας στοὺς ἀγίους ἀποστόλους: «Χωρὶς ἐμένα δὲν μπορεῖτε νὰ κάνετε τίποτα»⁹⁷. Ἐπομένως ἀναγκαστικά ἡ εὐωδία τοῦ Χριστοῦ προστίθεται σις δικές μας εὐωδίες, ἀναμγνύοντας κατὰ κάποιον τρόπο τὸν ἑαυτὸ της μὲ τὶς εὐωδίες τὶς δικές μας καὶ ἀνεβάζοντάς τες στὸν Πατέρα. Γιατὶ δὲν γινόμαστε δεκτοὶ μὲ ἄλλο τρόπο, παρὰ μόνο μέσω τοῦ Χριστοῦ.

ΠΑΛΛ. Τὸ εἶπες ἄριστα.

ΚΥΡ. Καὶ αὐτὰ βέβαια εἶναι τὰ ὅσα ἐπιτελοῦνται σὲ μᾶς κατ' ἀναλογία μὲ τὰ ὅσα γίνονταν τότε τὰ Σάββατα καὶ τὶς πρωτομηνίες. «Ἡ πρώτη τοῦ ἑβδόμου μηνῆ», λέγει, «θὰ καθιερωθεῖ ὡς ἀγία ἀπὸ σᾶς. Κατ' αὐτὴν δὲν θὰ κάνετε κανένα ἔργο καθημερινῆς λάτρως. Ἡ ἡμέρα αὕτη θὰ ἀναγγέλλεται μὲ εἰδικὰ σαλτίσματα, καὶ θὰ προσφέρετε ὀλοκαυτώματα, ὡς ὁσμὴ εὐωδίας στὸν Κύριο, ἕνα μοσχάρι, ἕνα κριάρι καὶ ἑπτὰ ἄρνια ἑνὸς χρόνου χωρὶς ἐλάττωμα»⁹⁸. Θὰ προσφέ-

98. Ἄριθμ. 29, 1-2.

τῷ μόσχῳ, δύο δὲ αὐτῷ ἐπὶ τῷ κριῷ, καὶ ἐν ἑφ' ἐκάστῳ τῶν ἀμνῶν,
 ἀναλόγως ἐπομένων καὶ τῶν ἐπιχεομένων, ἐλαίου τέ φημι καὶ
 οἴνου. Ἐν ἡμίσει γὰρ δὴ τοῦ παρ' Ἑβραίοις ἔν, καὶ ἐν τρίτῳ τε καὶ
 ἐν τετάρτῳ ταυτί. Τίς δ' ἂν νοοῖτο τῆς ἑορτῆς ἢ δύναμις, ὑπέφηεν
 5 εἰπὼν· «Ἡμέρα σημασίας ἔσται ὑμῖν». Σημαίνει γὰρ ἡμῖν τὴν
 ἐσχάτην σάλπιγγα, τὴν διὰ τῆς ἀγγέλου φωνῆς, ὑφ' ἧς δὴ πάντες
 ἀναστήσονται οἱ νεκροί, καὶ ἐγερθῆσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις,
 καθάπερ ἤδη προείπομεν. Προστέταχε δὲ καὶ ἐν τῇ δεκάτῃ τοῦ
 αὐτοῦ μηνός, καθ' ἣν ἡ νηστεία, τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, τὴν
 10 νέκρωσιν καὶ τὴν ἐκ τῶν ἐπιγείων παθῶν ἀποφοίτησιν ἐφ' ἑαυτῇ
 καταγράφουσα, τὴν αὐτὴν θυσίαν ἀποπεραίνεσθαι δεῖν κατὰ τὸν
 ἴσον τῇ πρώτῃ τρόπον, καὶ ὅπως ἂν ἔχοι τῶν δρωμένων ἢ δύναμις
 κατὰ γε τὸν πρέποντα ταῖς θεωρίαις λόγον, διὰ τοιαύτως εἰρήκαμεν.

ΠΑΛΛ. Μεμνήσομαι.

15 ΚΥΡ. Θεομοθετεῖ δὲ αὐτῷ καὶ τίνες ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν θυσί-
 αι τῇ Σκηνοπηγίᾳ πρέπουσαι, καὶ φησι· «Καὶ τῇ πεντεκαδεκάτῃ
 ἡμέρᾳ τοῦ μηνός τοῦ ἐβδόμου τοῦ ἐπικληθέντος ἀγία ἔσται ὑμῖν.
 Πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε. Καὶ ἑορτάσετε αὐτὴν ἑορτὴν
 Κυρίῳ ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ προσάξετε ὀλοκαυτώματα κάρπωμα τῷ
 20 Κυρίῳ εἰς ὄσμην εὐωδίας, τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ μόσχους ἐκ βοῶν
 τρεῖς καὶ δέκα, κριοὺς δύο, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δεκατέσσαρας Ἀ-
 μωμοὶ ἔσονται. Αἱ θυσίαι αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐ-
 λαίῳ. Τρία δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἐνί, ἐπὶ τοῖς τρισκαίδεκα μόσχοις,
 καὶ δύο δέκατα τῷ κριῷ τῷ ἐνί, ἐπὶ τοὺς δύο κριοὺς Δέκατον δέκα-
 25 τον τῷ ἀμνῷ τῷ ἐνί, ἐπὶ τοὺς τέσσαρας καὶ δέκα ἀμνοὺς, καὶ χίμα-
 ρον ἕξ αἰγῶν ἓνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὀλοκαυτώσεως τῆς δια-
 παντός, αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν». Εἶτα καθ' ἡμέραν
 ἐνὸς ὑπεξαιρομένου μόσχου, τὰ τῆς θυσίας ἐν ἴσῳ τρόπῳ τε καὶ
 μέτρῳ. Δύο γὰρ οἱ κριοί, καὶ ἀμνοὶ δεκατέσσαρες, καὶ χίμαρος εἰς
 30 Καὶ γοῦν τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ μόσχοι προσεκομίζοντο δύο καὶ
 δέκα ἑνδεκα δὲ τῇ τρίτῃ, τῇ δὲ τετάρτῃ δέκα, καὶ ἑννέα τῇ πέμπτῃ,
 ὀκτὼ τῇ ἕκτῃ, καὶ ἑπτὰ κατὰ τὴν ἐβδόμην. Συνίης οὖν ὅτι καθ' ἐκά-

ρουν και τρία δέκατα σιμγδάλι για τὸ μοσχάρι, δύο για τὸ κριάρι, και ἓνα για κάθε ἀμνό, και θ' ἀκολουθοῦν ἀνάλογα κι αὐτὰ πού χύνονται ἐπάνω, ἐνωῶ τὸ λάδι και τὸ κρασί. Μισὸ δηλαδὴ ἑβραϊκὸ ἴν και ἓνα τρίτο και ἓνα τέταρτο. Ποιὸ θὰ μπορούσε νὰ εἶναι τὸ νόημα τῆς ἑορτῆς τὸ ὑπέδειξε λέγοντας: «Θὰ εἶναι ἡμέρα πού θὰ ἐξαγγέλλεται μὲ σάλπισμα». Σημαίνει για μᾶς τὸ ἔσχατο σάλπισμα, μὲ τὴ φωνὴ τοῦ ἀγγέλου, ἀπὸ τὸ ὁποῖο θ' ἀναστηθοῦν ὅλοι οἱ νεκροὶ και θὰ σηκωθοῦν ὅσοι βρίσκονται στὰ μνήματα, ὅπως ἤδη εἴπαμε προηγουμένως. Πρόσταξε ἐπίσης τὴ δέκατη ἡμέρα τοῦ μηνός, κατὰ τὴν ὁποία τηροῦσαν νηστεία, νὰ γίνεται ἡ νέκρωση τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν και ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὰ ἐπίγεια πάθη, καταγράφοντας στὸν ἑαυτὸ τῆς ὅτι πρέπει ἡ ἴδια θυσία νὰ τελεῖται κατὰ τὸν ἴδιο μὲ τὴν πρώτη τρόπο. Ἐκθέσαμε ἐπανειλημμένα ποιὸ εἶναι τὸ νόημα τῶν τελευτήτων σύμφωνα μὲ τὸ λόγο πού ἀρμόζει σὲς θεωρητικὲς προεγγίσεις.

ΠΑΛΛ. Ναί, θυμᾶμαι.

ΚΥΡ. Θεσμοθετεῖ ἐπίσης και ποιὲς θὰ εἶναι οἱ θυσίες πού πρέπει στὴ Σκηνοπηγία, και λέγει: «Ἡ δέκατη πέμπτη ἡμέρα τοῦ μήνα πού ὀνομάζεται ἑβδομος θὰ εἶναι ἅγια. Δὲν θὰ κάνετε κανένα ἔργο καθημερινῆς λάτρως. Τὴν ἑορτὴ αὐτὴ θὰ τὴν ἑορτάσετε πρὸς τιμὴν τοῦ Κυρίου ἑπτὰ ἡμέρες, και θὰ προσφέρετε θυσίες ὀλοκαυτωμάτων στὸν Κύριο, ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία, τὴν πρώτη ἡμέρα δεκατρία μοσχάρια, δύο κριάρια και δεκατέσσερα ἀρνιά ἐνὸς χρόνου και χωρὶς ἐλάττωμα. Οἱ προσφορὲς πού θὰ συνοδεύουν αὐτὰ θὰ εἶναι σιμγδάλι ζυμωμένο μὲ λάδι, τρία δέκατα για τὸ καθένα ἀπὸ τὰ δεκατρία μοσχάρια και δύο δέκατα για κάθε κριάρι ἀπὸ τὰ δύο, και ἓνα δέκατο για κάθε ἀρνὶ ἀπὸ τὰ δεκατέσσερα ἀρνιά. Θὰ προσφέρετε και ἓνα τράγο για θυσία περὶ ἁμαρτίας, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τακτικὴν καθημερινὴν ὀλοκαύτωση μὲ τὶς ἀναίμακτες προσφορὲς»⁹⁹. Ἐπειτα κάθε μέρα θὰ θυσιάξεται ἓνα μοσχάρι κι ἡ θυσία του θὰ γίνεται μὲ τὸν ἴδιο τρόπο και τὸν ἴδιο ἀριθμὸ. Θὰ εἶναι δηλαδὴ δύο κριάρια, δεκατέσσερα ἀρνιά κι ἓνας τράγος. Γι' αὐτὸ τὴ δεύτερη μέρα προσφέρονταν δώδεκα μοσχάρια, τὴν τρίτη ἑνδεκα, τὴν τέταρτη δέκα, τὴν πέμπτη ἑννέα, τὴν ἕκτη ὀκτώ, και τὴν ἑβδόμη ἑπτὰ. Ἀντιλαμβάνεσαι λοιπὸν ὅτι

99. Ἄριθμ. 29, 12-16.

στην ἡμέραν ὁ τῶν μόσχων ἀριθμὸς ἐν ὑφέσει μόνος, ἐν ἴσῳ γε μὴν ὁ τε τῶν κριοῶν, καὶ μὲν καὶ ὁ τῶν ἀμνῶν τὰ τῆς σεμιδάλεως καὶ τῶν ἐκχεομένων.

ΠΑΛΛ. Καὶ τί τὸ χρῆμα, ὦ τᾶν; ἀνθ' ὅτου δὲ δὴ μόσχοι μὲν ἐν 5 ἀρχαῖς τριοκαίδεκα, ἐν ὑφέσει δὲ καθ' ἡμέραν ἐνὸς ὑποκλεπτομένου, κριοὶ δὲ δὴ πάλιν δύο καὶ ἀμνοὶ δεκατέσσαρες, χμῖαρου τοῖς θύμασιν ἐπετηνεγμένοι;

ΚΥΡ. Δυσκάτοπτος μὲν, ὦ Παλλάδιε, τῶν τεθεσπισμένων ὁ νοῦς, καὶ ἀμυδρὸν τῇ φύσει τὸ χρῆμά ἐστι. Πειράσομαι δέ, ὡς ἐνι, 10 τό γε εἰς νοῦν ἦκον εἰπεῖν. Μεθαρμώσεις δὲ ὅ τι πρὸς τὸ ἄμεινον αὐτός, εἰ μὴ κατ' εὐθὺ διαίττομι τοῦ σκοποῦ.

ΠΑΛΛ. Διακείσομαι.

ΚΥΡ. Ἐοικε τοίνυν το θεῖον ἡμῖν χρησιμώδημα τὴν τε τῶν εἰς 15 Ἰσραὴλ ἐν νόμῳ παιδαγωγίαν, καὶ τῶν διὰ πίστεως εἰσοκεκομισμένων εἰς ἀγιασμὸν ἀνατυποῦν τὴν κλησιν. Δηλοῖ δέ, οἶμαί που, τῆς θυσίας τὸ αἶνιγμα, ὅτι δύο μὲν ἦσθη καιροὶ καθ' οὓς ἂν νοοῖντο πεπαιδαγωγῆσθαι πρὸς θεογνωσίαν καὶ εἰς νομικὴν πολιτείαν αἱ τῶν Ἰουδαίων ἀγέλαι. Τίνες δ' ἂν εἴεν οἱ τοιοῦδε καιροί, ἢ ἐκεῖνοί 20 που πάντως καθ' ὃν ἦν ἔτι που Μωσῆς, Ἰησοῦς τε καὶ κριταί, καὶ καθ' ὃν οἱ προφήται μέχρις Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, τοῦ καὶ περισσότερον ἔχοντος κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν, ἀποστολῆς δηλονότι καὶ λειτουργίας προφητικῆς. Ἄλλ' ἐν καιροῖς τοῖς δυσὶν ὑπεμφαίνει τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν γεγενῆσθαι τινος βίου μὲν τρίδον ἰόντας τὴν ἐπαινουμένην ἐν νόμῳ, πλὴν οὐκ ἐν ἴσῳ μέτρῳ καὶ εἰσά- 25 παν ἐμφερεστάτην, δυνάμει τε καὶ εὐεξία πνευματικῇ. Οἱ μὲν γὰρ ἦσαν τῆς ἀνωτάτω τυχόν, ἧς ἂν τύπος ὁ μόσχος. Ἔτεροι δὲ αὐτῆς ὡς ἐν μεσότητι νοουμένης. Σημεῖον δ' ἂν γένοιτό που καὶ τοῦδε κριός. Καὶ τρίτοι πρὸς τούτοις, τῆς ἐπὶ θραχὺ μειονεκτουμένης καὶ ἐνυφιζάνοντι μέτρῳ, καθάπερ ἀμέλει παρέσται νοεῖν ὡς ἐν μεγέθει 30 σωματικῶ τοῖς ἀμνοῖς. Ἡ γὰρ οὐχὶ μείων μὲν μόσχον κριός, ὑποκάθηται δὲ τοῦ κριοῦ μέγεθος ὁ ἀμνός;

ΠΑΛΛ. Φημί πῶς γὰρ οὐ;

κάθε μέρα μόνο ὁ ἀριθμὸς τῶν μοσχαριῶν μειωνόταν κατὰ ἓνα, ἐνῶ ἦταν σταθερὸς ὁ ἀριθμὸς τῶν κριαριῶν, τῶν ἀρνιῶν, τὸ σιμιγδάλι καὶ τὸ κρασί μετὰ τὸ λάδι.

ΠΑΛΛ. Καὶ τί σημαίνει τὸ πρᾶγμα αὐτὸ, φίλε μου; Γιὰ ποιὸ λόγο τὰ μοσχάρια εἶναι στὴν ἀρχὴ δεκατρία καὶ κάθε μέρα ἀφαιρεῖται ἓνα καὶ μειώνονται, ἐνῶ τὰ κριάρια εἶναι πάλι δύο καὶ τὰ ἀρνιά δεκατέσσερα καὶ στὰ σφάγια αὐτὰ προστίθεται κι ἓνας τράγος;

ΚΥΡ. Εἶναι δύσκολο, Παλλάδιε, νὰ ἐξιχνιαστῆ τὸ νόημα τῶν θεοπισμάτων καὶ εἶναι σκοτεινὴ ἡ φύση τοῦ πράγματος. Θὰ προσπαθῆσω ὅμως, ὅσο γίνεται, νὰ πῶ αὐτὸ πού ἀντιλαμβάνομαι, κι ἐσὺ θὰ διορθώσεις πρὸς τὸ καλύτερο ἂν ἐγὼ δὲν φθάσω κατ' εὐθείαν στὸ στόχο.

ΠΑΛΛ. Αὐτὸ θὰ κάνω.

ΚΥΡ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ θεῖος αὐτὸς λόγος περιτυπώνει τόσο τὴν παιδαγωγία τῶν Ἰσραηλιτῶν μετὰ τὸ νόμα, ὅσο καὶ τὴν κλήση ἐκείνων πού ὁδηγήθηκαν μετὰ τὴν πίστη στὸν ἀγιασμό. Καὶ δηλώνει, νομίζω, τὸ αἴνιγμα τῆς θυσίας ὅτι ὑπῆρξαν δύο περίοδοι κατὰ τις ὁποῖες μποροῦμε νὰ ἐννοήσουμε ὅτι εἶχε παιδαγωγηθεῖ τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων στὴ γνώση τοῦ Θεοῦ καὶ στὸ πολίτευμα τοῦ νόμου. Καὶ ποιὲς θὰ μποροῦσαν νὰ εἶναι αὐτὲς οἱ περίοδοι, παρὰ ἐκείνες ὅπωςδῆποτε κατὰ τις ὁποῖες ζοῦσε στὴ μιὰ ἀκόμα ὁ Μωυσῆς καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καὶ οἱ κριτές, καὶ στὴν ἄλλη οἱ προφῆτες μέχρι τὸν Ἰωάννη τὸν Βαπτιστή, πού, σύμφωνα μετὰ τὸ λόγο τοῦ Σωτῆρα, εἶχε σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ τὴν ἀποστολὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ προφήτη; Ἀλλὰ στίς δύο αὐτὲς περιόδους ὑποδηλώνει ἡ ἀγία Γραφή, ὅτι ἔζησαν μερικοὶ πού βάδισαν βέβαια τὸ δρόμο πού ἐπαινεῖ ὁ νόμος, ὄχι ὅμως ὅλοι στὸ ἴδιο μέτρο καὶ πανομοιότυπη σὲ ὅλους ὡς πρὸς τὴ δύναμη καὶ τὴν πνευματικότητα. Ἄλλοι δηλαδή ἔφτασαν στὸν ἀνώτατο βαθμὸ, πού τύπος του εἶναι τὸ μοσχάρι, ἄλλοι σ' αὐτὸν πού εἶναι στὴ μέση καὶ πού τύπος του εἶναι τὸ κριάρι, καὶ ὑπάρχει καὶ τρίτη κατηγορία πού μειονεκτοῦν λίγο κι εἶναι σὲ κατώτερο βαθμὸ, ὅπως ἀκριβῶς βέβαια μποροῦμε νὰ τὸ ἀντιληφθοῦμε ἀπὸ τὸ σωματικὸ μέγεθος τῶν ἀμνῶν. Ἡ δηλαδή δὲν εἶναι ὑποδεέστερο τοῦ μοσχαριοῦ τὸ κριάρι καὶ ὁ ἀμνὸς κατώτερος στὸ μέγεθος ἀπὸ τὸ κριάρι;

ΠΑΛΛ. Συμφωνῶ πῶς δηλαδή ὄχι;

ΚΥΡ. Οὐκοῦν τῆς ἐκάστου ποσότητος, δῆλον δὲ ὅτι τῆς ἐν ἐπι-
 εικείᾳ, τύπος ἂν εἴη, καὶ μάλα σαφής, τὰ ὠνομασμένα τῶν ζώων.
 Ἐπειδὴ δὲ τὸ προὔχον αἰεὶ καὶ ἀπόλεκτον, μειῶν πως ἐν ἀριθμῷ,
 τοῦ δευτέρου δὲ καὶ τρίτου, σπάνιον γὰρ, ταύτη τοι τρισκαίδεκα
 5 μόσχοι, δύο δὲ οἱ κριοί, καὶ δεκατέσσαρες οἱ ἄμνοι. Ἐπειδὴ δὲ δύο
 τοὺς κριοὺς εἶναι φαμεν, ἐν διπλῷ τῶν θυμάτων ὁ ἀριθμὸς. Ἀντί
 γὰρ ἄμνων ἑπτὰ, δεκατέσσαρες οἱ μόσχοι, δύο γε μὴν οἱ κριοί. Ἡ
 οὐκ εἰκὸς σεπτύς τε καὶ ἱεροὺς γενέσθαι πολλοὺς, καὶ κατὰ γε τὴν
 ἐν νόμῳ δικαιοσύνην ἀνυχοῦντας τὸ ἄμεμπτον; καθάπερ ἀμέλει
 10 περὶ τε Ζαχαρίου καὶ τῆς Ἐλιζάβητ ὁ θεῖος ἡμῖν γέγραφεν εὐαγγε-
 λιστῆς, ὅτι «⁷ Ἦσαν δίκαιοι ἀμφοτέροι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, πορευό-
 μενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιομασίαι τοῦ Κυρίου ἄμεμ-
 πτοι».

ΠΑΛΛ. Φημί· καὶ γὰρ πον Θεὸς τὴν τῶν Ἰουδαίων μητέρα
 15 κατητιάτο λέγων «Πῶς ἐγένου πόρνη, πόλις πιστὴ Σιών, πλήρης
 κρίσεως, ἐν ἧ δικαιοσύνη ἐκομήθη ἐν αὐτῇ;».

ΚΥΡ. Ἦν οὖν ἄρα δικαιοσύνη κατὰ νόμον, καθ' ἣν καὶ εἰκὸς
 γενέσθαι δοκιμωτάτους ἐν ὑπακοῇ Θεοῦ, καὶ οὐχὶ δὴ πάντως
 τελειοῦντος εἰς ἁγιασμὸν τοῦ νόμου.

20 ΠΑΛΛ. Εὐ᾽ ἔφης.

ΚΥΡ. Οὐκοῦν τὴν τοῦ Ἰσραὴλ κλησιν ὑποσημαίνοντες, ὡς ἐν
 ὑπερτάτοις τε καὶ μέσοις, καὶ τοῖς ἔτι μειοσι, μόσχοι τε καὶ κριοί,
 καὶ μὴν καὶ ἄμνοι κατεθύνοντο τῷ Θεῷ, καὶ ἐν ἐλάττωσιν αἰεὶ τῶν
 μόσχων ὁ ἀριθμὸς, ὡς ἐκλειπόντων αἰεὶ τῶν ἐξελεγμένων καὶ τῶν
 25 ἐν ὑπεροχαῖς καὶ δοκιμωτάτων τὴν σπάνιν νοσοῦντος αἰεὶ τοῦ
 καιροῦ, καὶ μέχρι τῆς ἐβδόμης, τοῦτ' ἔστι τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν
 ἐπιδημίας, καθ' ὃν ὁ σαββατισμὸς ἐν Πνεύματι, καὶ κατάληξις
 ἔργων τῶν εἰς ἁμαρτίαν ἀνέφυ λουπόν. Δεδικαιώμεθα γὰρ ἐν Χρι-
 στῷ, καταρρέοντος ἤδη πρὸς τέλος τοῦ παρόντος αἰῶνος. Σημεῖον
 30 δ' ἂν γένοιτο καὶ τοῦδε πάλιν, τῆς ὄλης ἡμῖν ἐβδομάδος ὡς ἐν
 ἐσχάτοις τὸ Σάββατον κείμενον. Ταύτη τοι σοφῶς ἴσθησι μὲν ὁ

ΚΥΡ. Τοῦ βαθμοῦ λοιπὸν στὸν ὁποῖο θρίσκεται καθένας, καὶ ἐννοῶ τοῦ βαθμοῦ προκοπῆς, τύπος, καὶ μάλιστα πολὺ σαφῆς, εἶναι τὰ ζῶα ποὺ ἀναφέραμε. Κι ἐπειδὴ πάντοτε αὐτοὶ ποὺ ὑπερέχουν καὶ εἶναι ἐκλεκτοὶ εἶναι λιγότεροι στὸν ἀριθμὸ ἀπὸ τοὺς δευτέρους καὶ τοὺς τρίτους καὶ πῶ σπάνιοι, γι' αὐτὸ προσφέρονται δεκατρία μοσχάρια, δύο κριάρια καὶ δεκατέσσερα ἄρνια. Ἐπειδὴ ὅμως λέμε ὅτι τὰ κριάρια εἶναι δύο, ὁ ἀριθμὸς τῶν θυμάτων γίνεται διπλάσιος. Ἐντὶ δηλαδὴ ἑπτὰ ἄμνοι, τὰ μοσχάρια εἶναι δεκατέσσερα, ἀφοῦ τὰ κριάρια εἶναι δύο. Ἡ δὲν εἶναι φυσικὸ νὰ γίνουιν πολλοὶ ἄνδρες σεβαστοὶ καὶ ἅγιοι καὶ νὰ στολίζονται μὲ ἀμεμπτη ζωὴ καὶ σύμφωνα μὲ τὴ δικαιοσύνη τοῦ νόμου; Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ ἔχει γράψει γιὰ τὸν Ζαχαρία καὶ τὴν Ἐλισάβετ ὁ θεὸς Εὐαγγελιστῆς, ὅτι «Ἦσαν δίκαιοι καὶ οἱ δύο ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, βαδίζοντας ἀμεμπτα σύμφωνα μὲ ὅλες οἱ ἐντολὰς καὶ τὰς διατάξεις τοῦ Κυρίου»¹⁰⁰.

ΠΑΛΛ. Συμφωνῶ. Κάπου βέβαια καὶ ὁ Θεὸς κατηγοροῦσε τὴ μητέρα τῶν Ἰουδαίων, λέγοντας: «Πῶς ἔγινες πόρνη, σὺ ἡ ἄλλοτε πιστὴ πόλη Σιών, ποὺ ἦσαν γεμάτη ἀπὸ ὀρθῆς κρίσεις καὶ ἡ δικαιοσύνη ἀναπανόταν σὲ σένα;»¹⁰¹.

ΚΥΡ. Ὑπῆρχε λοιπὸν δικαιοσύνη στὴν ἐποχὴ τοῦ νόμου, κατὰ τὴν ὁποία φυσικὸ ἦταν νὰ εἶχαν παρουσιασθεῖ ἄνδρες δοκιμάτατοι μὲ ὑπακοὴ στὸν Θεό, χωρὶς ὅμως ὁ νόμος καὶ νὰ τοὺς παρεῖχε ὀπωσδήποτε καὶ τὴν ὀλοκλήρωση στὴν ἀγιότητα.

ΠΑΛΛ. Ὅρθὰ μίλησες.

ΚΥΡ. Ὑποσημαίνοντας λοιπὸν τὴν κλήση τοῦ Ἰσραὴλ, στὸ βαθμὸ τῶν ὑπέρτατων, τῶν μεσαίων καὶ τῶν ἀκόμα κατωτέρων, θυσιάζονταν στὸν Θεὸ μοσχάρια καὶ κριάρια καὶ ἄρνια, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μοσχαριῶν ἐλαττωνόταν συνεχῶς, ἐπειδὴ χάνονταν ὀλοένα οἱ ἐκλεκτοὶ καὶ ὅσοι ὑπερεῖχαν καὶ οἱ δοκιμάτατοι, ἐπειδὴ ἡ περίοδος μαστιζόταν πάντοτε ἀπὸ τὴν ἔλλειψη, καὶ μέχρι τὴν ἑβδόμη ἡμέρα, δηλαδὴ τὴν ἐπαδημία τοῦ Σωτήρα μας, κατὰ τὴν ὁποία ἔφτασε ἐπιτέλους ὁ πνευματικὸς σαθρατισμὸς καὶ ἡ κατάληξη τῶν ἔργων τῆς ἁμαρτίας. Γιατὶ ἔχομε σωθεῖ μὲ τὸν Χριστό, ὅταν ὁ αἰώνας αὐτὸς βᾶδιζε πλέον πρὸς τὸ τέλος του. Γι' αὐτὸ πάλι τὸ γεγονὸς σημάδι ἔχομε ἀπὸ ὅλη τὴν ἑβδομάδα τὸ Σάββατο ποὺ εἶναι στὸ τέλος τῆς. Γι' αὐτὸ

101. Ἦσ. 1, 21.

νόμος φησὶ μέχρι τοῦ Σαββάτου τῶν ἀρχαίων θυμάτων τὴν προσκομιδὴν, τοῦτ' ἔστι τὴν ἐν νόμῳ κλησιν καὶ τὴν κατ' αὐτὸν ἱερουργίαν, ἀντεισφέρει δὲ ὡσπερ τὴν ἐν Χριστῷ λέγων· «Καὶ τῆ ἡμέρα τῆ ὀγδόῃ ἐξόδιον ἔσται ὑμῖν. Πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε ἐν αὐτῇ, καὶ προσάξετε ὀλοκαύτωμα κάρπωμα εἰς ὄσμὴν 5 εὐωδίας τῷ Κυρίῳ μόσχον ἓνα, κριὸν ἓνα, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἑπτὰ ἀμώμους Αἰ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τῷ μόσχῳ καὶ τῷ κριῷ καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν, κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν, καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἓνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν 10 τῆς ὀλοκαυτώσεως τῆς διὰ παντός. Αἰ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν ταῦτα ποιήσετε Κυρίῳ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν, πλὴν τῶν εὐχῶν ὑμῶν, καὶ τὰ ἐκούσια ὑμῶν, καὶ τὰ ὀλοκαυτώματα ὑμῶν, καὶ τὰς θυσίας ὑμῶν, καὶ τὰς σπινθὰς ὑμῶν, καὶ τὰ σωτήρια ὑμῶν». Ἀκούεις τοῦ νόμου λέγοντος ἐναργῶς· «Ἐξόδιόν 15 ἔστιν»; Ἐκδέθηκε γὰρ ἡ ὥς ἐν σκιαῖς λατρεία καὶ ἡ ἐν τύπῳ παιδεύσις κατὰ τὴν ὀγδόην, καθ' ἣν ἀνεβίω Χριστός, καὶ τῆς ἐν πνεύματι περιτομῆς εἰσπέπαικεν ὁ καιρός. Ἐξεκλείσθη μὲν γὰρ ἡ ἀρχαία τῶν κεκλημένων πληθὺς, ἔγλημα νοσοῦσα τὴν ἀπιστίαν, ἀντανέφυ δὲ ὡσπερ λαὸς ὁ νέος, καὶ διαπρέπων μὲν ἰσχυρὴ πνευ- 20 ματικῇ, τοῦτο γὰρ ὁ μόσχος, εὐδοκμιῶν δὲ τελείως, ὡς ἐν ἡλικίας πληρώματι, τοῦτο γὰρ ὁ κριός, τῆς δὲ ἐν Χριστῷ νηπιότητος καὶ ἀκακίας τὸ ἐξαίρετον κάλλος, τοῦτο γὰρ ὁ ἀμνός, εἰ καὶ ἐν πληθύνει νοοῖτο τῆ τελειότητι. Τὸ γὰρ εἶναι λέγειν ἑπτὰ τοὺς ἀμνοὺς, τοῦτό που πάντως ὑποδηλοῖ. Ἐπειτα γὰρ καὶ ὁ χίμαρος. Ἐν Χρι- 25 στῷ γὰρ εὐδοκμεῖ διὰ πίστεως, εἰς ὄσμὴν εὐωδίας ἀναβαίνων τῷ Θεῷ, καθὰ πολλάκις εἰρήκαμεν.

ΠΑΛΛ. Ὡδε ἔχει

ΚΥΡ. Ὅτι δὲ σαββατιοῦμεν ἐν Χριστῷ, καταλύοντες εἰς ἀνάπανσιν, διὰ γε τοῦ δεῖν σπονδασμάτων ἡμᾶς καταλήξαι κοσμικῶν 30 καὶ γεωδεστέρας φροντίδος οὐκ ἀνεχομένους ἔτι, κατατροφῶντας δὲ μᾶλλον τοῦ Κυρίου, καθὰ γέγραπται, καὶ κληρὸν ἔχοντας παρ'

ὁ νόμος λέγει σοφὰ σταματᾷ ὡς τὸ Σάββατο τὴν προσκομδὴ τῶν ἀρχαίων θυμάτων, δηλαδή τὴν κλήση τοῦ νόμου καὶ τὶς ἱερουργίες ποὺ πρόβλεπε, καὶ στὴ θέση τῆς εἰσάγει τὴν κλήση τοῦ Χριστοῦ, λέγοντας: «Ἡ ὀγδόη θὰ εἶναι ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς ἑορτῆς. Δὲν θὰ κάνετε αὐτὴ τὴν ἡμέρα κανένα ἔργο καθημερινῆς λάτρως. Θὰ προσφέρετε θυσία ὀλοκαυτωμάτων ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία στὸν Κύριο ἕνα μοσχάρι, ἕνα κριάρι, καὶ ἑπτὰ ἄρνια ἐνὸς ἔτους χωρὶς ἐλάττωμα. Οἱ προσφορὲς καὶ οἱ σπονδὲς ποὺ συνοδεύουν τὶς θυσίες τοῦ μοσχarioῦ καὶ τοῦ κριαριοῦ καὶ τοῦ ἄρνοιου θὰ εἶναι συγκριτικὰ ἀνάλογες μὲ τὸν ἀριθμὸ τους. Θὰ προσφέρεται κι ἕνας τράγος γιὰ ἁμαρτίες. Κι αὐτὲς οἱ θυσίες καὶ οἱ σπονδὲς θὰ γίνονται πέρα ἀπὸ τὴν τακτικὴν καθημερινὴν θυσία. Αὐτὰ θὰ προσφέρετε κατὰ τὶς ἑορτὲς σας στὸν Κύριο, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ταξίματά σας καὶ τὶς ἄλλες ἐκούσιες προσφορὲς καὶ ἡ σπονδὲς σας καὶ τὶς θυσίες γιὰ σωτηρία σας»¹⁰². Ἀκοῦς τὸν νόμο ποὺ λέγει ὀλοφάνερα, «Εἶναι ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς ἑορτῆς, ἡ ἐξόδιος»; Γιατὶ πέρασε ἡ λατρεία τῶν σκιῶν καὶ ἡ παιδεία τῶν τύπων τὴν ὀγδόη ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποία ξαναἴζησε ὁ Χριστός, κι ἔφτασε ὁ καιρὸς τῆς πνευματικῆς περιτομῆς. Ἀποκλείσθηκε δηλαδή τὸ ἀρχαῖο πλῆθος ἐκείνων ποὺ εἶχαν κληθεῖ, ἐκεῖδὴ ὑπέπεσαν στὴν ἀρρώστια τῆς ἀπιστίας, καὶ βλάστησε στὴ θέση του ὁ νέος λαός, ποὺ ἕνα μέρος αὐτοῦ διαπρέπει ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν δύναμιν, αὐτὸ τὸ ὑποδηλώνει τὸ μοσχάρι, ἄλλο παρουσιάζει τέλεια εὐδοκίμησι ὡς εὐρισκόμενον στὴν ἀκμὴ τῆς ἡλικίας του, καὶ αὐτὸ τὸ ὑποδηλώνει τὸ κριάρι, καὶ ἄλλο φέρει τὸ ἐξαιρετικὸ κάλλος τῆς κατὰ Χριστὸν νηπιότητος καὶ ἀκακίας, πράγμα ποὺ ὑποδηλώνεται μὲ τὸ ἀμνό, ἂν καὶ θὰ μπορούσε νὰ νοηθεῖ στὸ ἀπόλυτα τέλειον πλῆθος. Τὸ νὰ λέγει δηλαδή ὅτι τὰ ἄρνια εἶναι ἑπτὰ, αὐτὸ τὸ νόημα ἔχει. Κι ἀκολουθεῖ ὁ τράγος. Γιατὶ εὐδοκίμει μὲ τὴν πίστη στὸν Χριστό, ἀνεβαίνοντας ὡς εὐφραντικὴ εὐωδία στὸν Θεό, ὅπως εἴπαμε πολλὰ φορὲς.

ΠΑΛΛ. Ἔτσι εἶναι.

ΚΥΡ. Ὅτι θὰ φθάσουμε στὸ Σάββατο τοῦ Χριστοῦ, καταλήγοντας στὴν ἀνάπαυση μὲ τὸ σταμάτημα τῶν κοσμικῶν ἀσχολιῶν μας καὶ μὲ τὴν μὴ περαιτέρω ἀνοχὴ τῆς φροντίδας γιὰ τὰ ἐπίγεια, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπολαμβάνοντας τὴν χαρὰ τοῦ Κυρίου, ὅπως ἔχει γραφεῖ¹⁰³

103. Ψαλμ. 36, 4.

αὐτῶ τὸν ἐξαίρετον, σαφηνιεῖ λέγων ἐν τῷ Λευιτικῷ πρὸς τὸν ἱερο-
 φάνην Μωσέα· «*Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς*
αὐτούς· Ἐὰν εἰσέλθῃτε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, καὶ ἀνα-
παύσητε τὴν γῆν, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, σάββατα τῷ Κυρίῳ· ἕξ ἔτη
 5 *σπερεῖς τὸν ἀγρόν σου, καὶ ἕξ ἔτη τερεῖς τὴν ἀμπελὸν σου, καὶ*
συνάξεις τὸν καρπὸν αὐτῆς, τῷ δὲ ἔτει τῷ ἐβδόμῳ σάββατα.
Ἀνάπανοις ἔσται τῇ γῇ ὑμῶν, σάββατα τῷ Κυρίῳ. Τὸν ἀγρόν σου
οὐ σπερεῖς, καὶ τὴν ἀμπελὸν σου οὐ τεμεῖς, καὶ τὰ αὐτόματα ἀνα-
βαίνοντα τοῦ ἀγροῦ σου οὐκ ἐκθερίσεις, καὶ τὴν σταφυλὴν τοῦ
 10 *ἀγιάσματός σου οὐκ ἐκτριγγήσεις, ἐνιαυτὸς ἀναπαύσεως ἔσται τῇ*
γῇ, καὶ ἔσται τὰ σάββατα τῆς γῆς θρόματά σοι καὶ τῷ παιδί σου,
καὶ τῇ παιδίῳ σου καὶ τῷ μισθωτῷ σου καὶ τῷ παροίκῳ τῷ
προσκεμένῳ πρὸς σέ· καὶ τοῖς κτήνεσί σου καὶ τοῖς θηρίοις τοῖς ἐν
 15 *τῇ γῇ σου ἔσται πᾶν τὸ γέννημα αὐτοῦ εἰς θρῶσιν. Καὶ ἐξαριθμή-*
σεις σεαυτῷ ἑπτὰ ἀναπαύσεις ἐτῶν, ἑπτὰ ἔτη ἐπτάκις καὶ ἔσονται
σοι ἑπτὰ ἐβδομάδες ἐτῶν, ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα ἔτη. Καὶ διαγ-
γελεῖτε σάλπιγγος φωνῇ ἐν πάσῃ τῇ γῇ ὑμῶν, ἐν τῷ μηνί τῷ ἐβδόμῳ
τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνός. Τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἰλασμοῦ διαγγελεῖτε σάλπιγγι
ἐν πάσῃ τῇ γῇ ὑμῶν. Καὶ ἀγιάσετε τὸ ἔτος, τὸν πεντηκοστὸν ἐνιαυ-
 20 *τόν, καὶ διαδοθήσετε ἀφεισιν ἐπὶ τῆς γῆς πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν*
αὐτήν. Ἐνιαυτὸς ἀφέσεως σημασία αὕτη ἔσται ἡμῖν, καὶ ἀπελεύ-
σεται εἰς ἕκαστος εἰς τὴν κτῆσιν αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος εἰς τὴν πα-
τριὰν αὐτοῦ ἀπελεύσεται».

Συνίης οὖν ὅπως ἀροῦν τε καὶ σπείρειν καὶ ἀμπελώνων εἶναι
 25 μελεδωνοὺς ἐφήσει μὲν ὁ νόμος πρὸ τῆς ἐβδόμης· Ἀνεῖσθαί γε μὴν
 τῆς ἐπὶ τούτοις φροντίδος προστέταχε κατὰ τὴν ἐβδόμην. Ἀνιέ-
 μεθα γὰρ σαββατιζόντες ἐν Χριστῷ καὶ τῶν ἐπιγείων ἀποστήσαν-
 τες τὴν φροντίδα, καὶ ἀποφοιτῶντες εἰσάπαν τῶν εἰκαίων περι-
 σπασμῶν. «Ἐπτὰ ἐβδομάδας ἐτῶν», τοῦτ' ἔστιν, αἰῶνας τῶν αἰώ-
 30 νων, ἐφ' ἐτοίμοις τε καὶ προκεμένους διατελέσομεν ἀγαθοῖς, δῆλον
 δὲ ὅτι τοῖς παρὰ Θεοῦ καὶ πνευματικοῖς ἐντρυφῶντές τε καὶ ἐορτά-
 ζοντες. Καιρὸς γὰρ ἀφέσεως ἔσται πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἀνά πᾶσαν τὴν

καὶ βρίσκοντας κοντὰ τοῦ κληῖρο ἔξαιρετο, θὰ μᾶς τὸ διασαφηνίσει λέγοντας στὸ Λευϊτικὸ στὸν ἱεροφάντη Μωυσῆ· «Μίλησε στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ πές τους: “Ὅταν μπείτε στὴ χώρα ποὺ σᾶς δίνω, αὐτὴ ἢ γῆ ποὺ σᾶς δίνω, θὰ ἀναπαύεται καὶ αὐτὴ στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Θὰ σπέρνεις τὸ χωράφι σου ἔξι χρόνια, ἔξι χρόνια θὰ κλαδεύεις τὸ ἀμπέλι σου καὶ θὰ μαζεύεις τὸν καρπὸ του, τὸ ἔβδομο ἔτος θὰ εἶναι σάββατα, δηλαδή θὰ ὑπάρχει ἀνάπαυση γιὰ τὴ γῆ, ἀνάπαυση πρὸς τιμὴ τοῦ Κυρίου. Δὲν θὰ σπείρεις τὸ χωράφι σου οὔτε θὰ κλαδέψεις τὸ ἀμπέλι σου, καὶ ὅσα φυτρώσουν ἀπὸ μόνα τους δὲν θὰ τὰ θερίσεις, καὶ τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ ὁποῖα πρόσφερες στὸν Κύριο δὲν θὰ τὰ τρυγήσεις. Θὰ εἶναι χρόνος ἀνάπαυσης γιὰ τὴ γῆ. Τὰ ὅσα θὰ παράγονται ἀπὸ τὴ γῆ κατὰ τὴν ἀνάπαυσή της θὰ εἶναι τροφή γιὰ σένα, γιὰ τὸ δοῦλο καὶ τὴ δούλη σου, γιὰ τὸν ἐργάτη σου καὶ τὸν ξένο ποὺ κατοικεῖ κοντὰ σου. “Ὅλα αὐτὰ τὰ παραγόμενα ἀπὸ τὴ γῆ ἀπὸ μόνα τους θὰ εἶναι τροφή καὶ γιὰ τὰ ζῶα σου καὶ γιὰ τὰ ἄγρια ζῶα τῆς περιοχῆς σου. Ἐκτὸς αὐτοῦ θὰ μετρήσεις ἑπτὰ φορές ἑπτὰ χρόνια καὶ θὰ ἔχεις ἑπτὰ ἑπταετίες, σαράντα ἐννιά συνολικὰ χρόνια. Στὶς δέκα τοῦ ἔβδομου μῆνα θ’ ἀναγγεῖλετε μὲ σάλπισμα τὸ γεγονός αὐτὸ σ’ ὅλη τὴ χώρα σας ἢ ἀναγγελία θὰ γίνῃ τὴν ἡμέρα τοῦ ἐξίλασμοῦ μὲ σάλπιγγα σ’ ὅλη τὴ χώρα σας. Θὰ τιμήσετε ὡς ἅγιο τὸ πεντηκοστὸ ἔτος καὶ θὰ διαλαλήσετε ἀπελευθέρωση στὴ χώρα σας γιὰ ὅλους ὅσοι κατοικοῦν σ’ αὐτήν. Τὸ ἔτος αὐτὸ θὰ σημαίνει γιὰ σᾶς ἔτος ἀφέσεως καὶ θὰ ἐπιστρέψῃ καθένας στὴν ἰδιοκτησίᾳ του καὶ θὰ ἐπανέλθει καθένας στὴν οἰκογένειά του»¹⁰⁴.

Ἄντιλαμβάνεσαι λοιπὸν ὅτι ὁ νόμος ἐπιτρέπει νὰ ὀργώνουν καὶ νὰ σπέρνουν καὶ νὰ καλλιεργοῦν τ’ ἀμπέλια τους πρὶν ἀπὸ τὸ ἔβδομο ἔτος. Κατὰ τὸ ἔτος ὅμως αὐτὸ πρόσταξε νὰ ξεκουράζονται ἀπὸ ὅλες αὐτὲς τίς φροντίδες. Ξεκουραζόμαστε δηλαδὴ ζώντας τὸ Σάββατο τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπωθώντας τὴ φροντίδα τῶν ἐπιγείων καὶ ἀποφεύγοντας τελειῶς τοὺς μάταιους περισπασμούς. «Ἐπτὰ ἑπταετίες», δηλαδή στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων θὰ ἀπολαύσομε ἔτοιμα στὴ διάθεσή μας ἀγαθὰ, ἐντροφώνοντας καὶ ἐορτάζοντας μὲ τὰ πνευματικὰ προφανῶς ἀγαθὰ ποὺ μᾶς δίνει ὁ Θεός. Γιὰ ὅλους ἡμᾶς σ’ ὅλη τὴν οἰκουμένη θὰ ὑπάρξει καιρὸς ἀφεσης, ὁ καιρὸς ὁ ἔσχατος, ὁπότε καὶ καθέ-

οἰκουμένην, ὃ ἐν ἐσχάτοις, ὅτε καὶ ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ δραμεῖ-
 ται κτῆσι, τοῦτ' ἔστιν, εἰς τὸν αὐτῷ πρόποντα κληρον, καὶ ἐκνεμη-
 θέντα παρὰ Θεοῦ. Διαφορὰ γὰρ ὡσπερ ἐστὶ τῆς τῶν ἁγίων ζωῆς,
 οὕτω καὶ γερῶν, ἀναλόγως τοῖς ἑκάστου κατορθώμασιν ἐπιμε-
 5 τρουῖντος Θεοῦ τὴν ἀντέκτισιν. Διαμέμνηται δὲ καὶ τῆς τὰ τοιάδε
 διαγγελούσης σάλπιγγος. Καιρὸς γὰρ ἡμῖν σαββατισμοῦ, ὡς ἐν
 Χριστῷ δηλονότι, καὶ μὴν καὶ ἀφέσεώς τε καὶ κληροδοσίας, ἢ διὰ
 σάλπιγγός τε καὶ ἀγγέλου φωνῆς ἐσομένη κατὰ καιροῦς ἐκ νε-
 κρῶν ἀναβίωσις, ἐν ἧ καὶ ἡ λαμπρὰ τῶν ἁγίων πληθὺς ἀκούσεται
 10 λέγοντος τοῦ Χριστοῦ· «Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου,
 κληρονομήσατε τὴν ἠτομασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς
 κόσμου», ἧς καὶ ἡμᾶς γένοιτο τυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ
 Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ
 μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα σὺν ἁγίᾳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ
 15 καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

νας θὰ πορευθεῖ στὴν ἰδιοκτησίᾳ του, δηλαδὴ στὸν κλῆρο ποὺ τοῦ πρέπει καὶ ποὺ τοῦ παραχωρήθηκε ἀπὸ τὸν Θεό. Γιατί, ὅπως ὑπάρχει διαφορὰ ζωῆς ἀπὸ ἅγιο σὲ ἅγιο, ἔτσι ὑπάρχει καὶ διαφορὰ βραβείων, ἐπιμετρώντας ὁ Θεὸς τὴν ἀνταμοιβὴ ἀνάλογα μὲ τὰ κατορθώματα τοῦ καθενός. Ὑπενθυμίζει καὶ τὴ σάλπιγγα ποὺ ἀναγγέλλει ὅλα αὐτά. Εἶναι γιὰ μᾶς καιρὸς ἀνάπαυσης, ἐννοεῖται τῆς κατὰ Χριστόν, καὶ βέβαια καὶ καιρὸς ἀφέσεως καὶ κληροδοσίας ἢ ἀναβίωσής μας ἀπὸ τοὺς νεκροὺς ποὺ θὰ γίνει στοὺς ὀρισμένους καιροὺς μὲ σάλπιγμα καὶ φωνὴ ἀγγέλου, κατὰ τὴν ὁποία καὶ ὁ λαμπρὸς χορὸς τῶν ἁγίων θ' ἀκούσει τὸν Χριστὸ νὰ λέγει: «Ἐλάτε οἱ εὐλογημένοι ἀπὸ τὸν Πατέρα μου, κληρονομήστε τὴ βασιλεία ποὺ σᾶς ἔχει ἐτοιμασθεῖ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου»¹⁰⁵, τὴν ὁποία εὐχομαι νὰ ἐπιτύχομε καὶ ἐμεῖς μὲ τὴ χάρη καὶ τὴ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μέσω τοῦ ὁποίου καὶ μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖο στὸν Θεὸ Πατέρα καὶ στὸ ἅγιο Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Οί αριθμοί παραπέμπουν κατά σειρά για τὰ χωρία τῆς Γραφῆς στό κεφάλαιο, τόν στίχο καί τή σελίδα πού βρίσκονται, ἐνώ για τὰ ὀνόματα καί πράγματα ἀπλῶς στή σελίδα πού βρίσκονται.

1. Εὐρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς

	Γένεσις		1	10-11	348
				14-17	350
3	19	198	2	1-2	356
8	21	252		4-15	358
12	21-23	436		11-12	82
17	9-14	236. 238		11-13	264
18	1-5	238		13	44
25	27	266	3	1-6	362
33	18-20	182	4	1-12	270
34	30-31	242		13-14	270
35	1-4	242		17	272
39	6-15	246		22-26	274
				27-28	276
	Ἔξοδος			32	276
3	1-5	234	5	1-6	278
5	27	418		7-10	282
12	1-6	36		11-13	284
	1-16	422		14-16	286
	9	410	6	1-6	62
	13	434		1-7	288
	46	282		7-11	70
19	10-11	236		12-16	74
20	8-10	340		17-22	76
	12	50		23	80
	26	60	7	1-7	80
23	14-19	416		8-10	82
24	4-5	488		11-15	82
	13	396		15	86
32	10	118	8	31	26
			10	9-11	94
	Λευϊτικόν		11	1-8	204
1	2-9	344		9-12	217

11	13-24	222			
	27-33	228			
	39-40	232	1	4-9	102
	43	232	3	6-10	102
12	1-7	332		14-20	106
	13	44	4	2-15	110
13	1-8	294	5	1-3	292
	9-17	302		2	442
	29ε	310		12-28	194
	38-39	312	6	1-2	384
	40-41	314		7	390
	42-43	314		9-11	394
	45-46	316		13-21	402
15	2-11	320		18	404
	13-15	324		19-20	406
	16-18	328	7	2-9	114
	31	330	9	1-14	442
	8-9	148	12	11-13	164
17	16	176	15	1-16	366
	6-8	146	16	1-10	120
18	2	262.300		3	122
19	10-11	36		9	122
20	1-8	50	18	1	88
21	9	54		8-19	90
	10-15	56		10	92
	12	58		20-23	124
	14-15	52		25-32	100
	16-23	10	20	14-18	174
	1-9	28		20-21	174
22	4	30		23-29	158
	6	34	25	1-4	132
	6-7	34	28	1-8	496
	13	42		16-24	458
	14	48		26-31	498
	14-16	46	29	35-39	502
	17-25	256	30	1-7	412
	25	262	35	1-6	128
	9-16	460			
23	16-21	466			
	24-25	474			
	27-32	476	4	24	406
	39-41	480	7	1-4	180
	1-4	130	12	17-19	150
	8-13	132	14	22-27	152
25	1-11	504	16	1	450
	29-34	132		1-6	448
27	1-8	372		20	18

Ἀριθμοί

Δευτερονόμιον

12	23	218	9	19		202	
13	20	220			Μαλαχίας		
24	13	264					
			1	11			450
			2	7		154	
			3	2-3		66	
					Ἡσαΐας		
3	20	62					
5	3	382					
	3-4	286					
9	8	242	1	12		386	
10	4	24		16		274	
13	1	50		21		54	
					Ἄσμα Ἄσμάτων		
			2	3			160
				12			434
2	12	350	4	4		340	
			6	10		458	
			7	9		258	
1	5	290	8	18		12	
	13-14	394	11	2		56	
	14	334	22	13		32	
12	15	18	26	7		152	
30	7	334	28	7		386	
			35	3		16	
				8-9		148	
1	2	100		10		482	
13	1	232. 324	40	9		156	
	15	96	41	18-19		202	
			43	26		280	
			44	21-22		254	
2	2	60	46	16-17		192	
3	4-5	46	49	9		88	
	5	446	50	1		138	
4	8	92		11		178	
			51	12		276	
			53	5ξ		460	
1	1-3	338		5-7		92	
	16	388		7		422	
7	18	254		12		78. 272. 454	
			55	11		202	
			56	2		250	
3	3	188	66	12		482	
					Ἱερεμίας		
2	15	386					
			2	27			446
			3	1		54	
2	9	136		2		44	

3	36	434	10	8	260
4	32	410	11	25	446
	35-36	462		29	482
5	22-23	152		32	440
	24	288.434	12	1	64.240
6	38	428		1-3	190
	38ξ.	282	13	10	224
	47	288			
	55	434			
8	34-36	142	2	16	428
10	16	350	3	2	378
11	35	58		9	104
12	24-25	452	4	1	104
14	23-24	238	5	6	306
	30	402		7	86.404.440
	31	432		7-8	464
15	5	494		8	86
16	25	88		11	32.220.232
17	10	142		13	162
19	23-27	432	6	10	24
				18	190
			7	3	378
4	17	370		5-6	266
	32	84		7	344
10	13-16	204		23	376
15	10	118		33	70
	20	380		40	266
21	13	430	8	8	204
			9	13	82
				24	432
2	1	356	10	10	356
	11	212.226		11	240
3	4	470		18	46.82
	14	32		24	224
5	2	262	11	15	198
	9	400		27-28	30
	11	304	12	8	142
	20	276		28	142
6	1-2	306		29-31	476
	4	26	13	9-10	88
	9-10	426	14	20	106.402
7	12	490		40	52
8	8	200.296	15	32	32
	34	290		33	32
10	2	178			

Κορινθίους Α'

Πράξεις

Ρωμαίους

15	41	368.456	4	6	268
	52	476		Θεσσαλονικείς Α'	
	Κορινθίους Β'		4	1	474
3	6	104		13-14	50
5	10	196.476	5	21	21
	15	304.376.424		22	22
	17	26.424.462		Τιμόθεον Α'	
	20-24	92			
6	14	168	1	15	428
	15	32	2	4	444
9	6	37		5	152
11	2	60	3	2-8	12
	Γαλάτας		4	1-2	40
			5	22	168.324
2	19-20	74	6	8	130
3	10	200		Τιμόθεον Β'	
	11	324	2	5	5
	13	38		18	30
5	4-5	398	3	17	12.200
	19-20	166	4	4	18
6	14	272.370		Τίτον	
	15	328	3	10	178
	Ἐφεσίους			Ἑβραίους	
1	4	322	2	10	426
2	14-15	454		13	14
	18	262	3	1	152
4	22	26	4	6	340
	22-24	242		10	436
5	2	80.112.282.286		12	116
	Φιλιππησίους			12-13	348
2	6-7	430		13	312
3	7-9	398		14	262
	19	220	5	4	120.450
	20	274		12	378
	Κολοσσαείς		6	20	406
2	11	238.336	7	9	100
	12-13	138		22-25	56
	14	460.480	8	6	262
	20	492	9	11 ἔ.	272
3	1	220		12-13	152
	5	254		24	462

10	11	102			Πέτρου Α'	
	20	406	2	9		128
12	22-23	146		21		342
	12-24	272		22		78.254
13	3	130		24		346.360
	13	272	3	7		378
	16	146		18		422
				21		260.274
			4	1		430
	Ἰσαΐδου				Πέτρου Β'	
1	10	62				
	13-15	298	1	4		12
2	10-11	328	2	22		308
	20	214		24		304
3	2	58.218.252			Ἰωάννου Α'	
4	3	144	2	2		422
	4	218		18		474
	12	152		19		174
	13-15	218			Ἰωάννου Β'	
5	13	86		10		176

2. Εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων

Α

*Ααρὼν 10. 12. 26. 48. 54. 56. 62. 68. 72.
76. 82. 88. 98. 102. 104. 106. 108. 110.
120. 122. 124. 158. 202. 256. 292. 342.
356. 360. 362. 418. 442.

*Αβειρῶν 120.

*Αβελ 272.

*Αβραάμ 236. 238.

ἀγανάκτησις 178.

ἀγάπη 146. 224. 226. 426.

ἀγιασμός 12. 40. 58. 64. 66. 250. 340. 344.
372. 376. 430. 438. 454. 460. 492.
498. 500.

ἀγιότης 344. 346.

ἀγνεία 382. 396. 402. 406. 410. 414.

ἀγνισμός 278. 326. 382. 406.

ἀγνοία 188. 270. 318.

ἀγριότης 154. 162. 224.

*Αδὰμ 336. 436. 462. 480. 482. 488.

*Αδὰμ δεῦτερος 436.

ἀδικία 252.

ἀδοξία 212.

ἄζυμα 68. 82. 84. 86. 400. 402. 416. 420.
426. 442. 448. 450.

Αἴγυπτιος 172. 246. 418. 434. 438.

Αἴγυπτος, -οι 168. 172. 386. 416. 418.
420. 440. 444. 448. 450.

αἰρετικὸς 172. 176. 178. 212. 446. 450.

αἰσχροκέρδεια 72.

αἰσχύνη 20. 218. 390.

ἀκαθαρσία 26. 28. 30. 32. 34. 40. 84. 166.
168. 188. 212. 214. 220. 278. 280. 286.
302. 306. 316. 320. 324. 334. 336. 432.
438. 444. 478.

ἀκακία 110. 106. 346. 402. 488. 502.

ἀκαρπία 30.

ἀκοσμία 198.

ἀκρασία 188. 266.

ἀκροβυστία 236. 238. 330.

ἀλαξονεία 62. 218. 224. 354. 434.

*Αλέξανδρος, αἰρετικὸς, 30.

ἀλήθεια 18. 58. 86. 134. 150. 166. 178.
210. 226. 258. 322. 346. 426.

*Αμανίτης 168. 170. 172. 176. 178.

ἀμάρτημα 124. 126. 190. 404.

ἁμαρτία 24. 26. 28. 44. 58. 70. 76. 78. 80.
88. 90. 92. 100. 112. 124. 126. 138.
142. 146. 160. 162. 168. 194. 198. 232.
248. 252. 254. 258. 260. 268. 270. 272.
274. 276. 278. 280. 282. 284. 290. 298.
304. 306. 308. 314. 318. 324. 326. 328.
332. 334. 336. 338. 340. 346. 360. 384.
400. 402. 404. 406. 410. 412. 422. 426.
432. 440. 442. 452. 454. 458. 460. 462.
466. 470. 472. 478. 490. 492. 494. 496.
500. 502.

ἁμαρτωλὸς 428.

*Αμμων 186.

*Αμορᾶι 178.

*Αμρὰμ 106.

ἀναγέννησις 332.

ἀνάθημα 8. 346. 362. 372. 374. 376. 382.
412. 460.

ἀναισχυντία 20.

ἀνακαίνισις 190.

ἀνάπαυσις 480.

ἀνάστασις 30. 50. 398. 458. 462. 464. 484.
492.

ἀνδραγάθημα 476.

ἀνδρεία 24. 170. 262. 322. 468. 470.

ἀνδρσκοπία 228.

ἀνθρωπαρέσκεια 72.

ἀνομία 138. 252. 254. 270. 276. 280. 298.
334. 392. 438.

ἀνοσιούρηγμα 52.

ἀπανθρωπία 374.

ἀπάτη 26. 166. 238. 242. 310.

ἀπιστία 502.

ἀπλότης 264. 402. 494.

ἀποκάθαρσις 288.

ἀποκάλυψις 238.

ἀπόνουα 122. 450.

ἀπώλεια 40.

ἀργία 476. 478.

ἀρετή 12. 40. 48. 64. 66. 80. 110. 126.
162. 170. 180. 186. 202. 208. 210.
214. 262. 266. 284. 290. 340. 356.

378. 408. 430. 438. 454. 458. 478. 486.
492. 494.

ἄρτος ἔξ οὐρανοῦ 42.

ἄρτος ὁ ζῶν 34.

ἀσέβεια 44. 184. 280.

ἀσέλγεια 170. 188. 246.

Ἄστάρτη 184.

ἀσυνεσία 14.

ἀσχημοσύνη 60. 62.

*Αὖν 120.

αὐτάρκεια 130.

ἄφεις 506.

ἄφθαρσία 332. 396. 458. 460. 462. 464.
480. 492.

ἀχρειότης 16.

B

Βαθὴλ 240. 242.

Βαλαάμ 168. 176.

βάπτισμα 34. 84. 112. 228. 300. 326. 470.

βασιλεία Θεοῦ-Χριστοῦ 24. 56. 112.
126. 202. 212. 468. 470. 506.

βασκανία 172.

βδέλυγμα 184. 216. 222. 278.

βδελυρία 42. 162. 178. 182. 186. 198.

Βεελζεβούλ 426.

Βεῶρ 168.

βίβλος ζωῆς 100.

βουθυσία 380.

Γ

Γεδσὼν 106. 114. 116. 118.

Γεδσωνῖται 112.

Γεργεσαῖοι 178.

γνωμοδοσία 44.

γνώσις 88. 142. 208. 318. 424. 468.

γνώσις Θεοῦ 358. 398.

γοητεία 176.

Γομμόρα 386.

γονόρροια 30. 164. 320. 328.

γονορρυής 26. 28. 30. 40. 166. 168. 292.
320. 324. 326. 328. 442.

Δ

Δαβὶδ 84. 168. 182. 184. 186. 208. 246.

250. 270. 280. 298. 312. 316. 318.
336. 346. 360. 370. 382. 446. 482.

Δαθάν 120.

δαιμόνιον 136. 172. 242.

Δανιήλ 102.

δειλία 230.

Δεῖνα 180. 182.

διάβολος 36. 76. 176.

διαθήκη αἰώνια 236.

δικαιοσύνη 126. 154. 200. 206. 208. 322.
340. 346. 352. 360. 370. 380. 384.

392. 398. 404. 406. 490. 500.

δικαίωσις 288. 290. 312. 336. 432.

δόλος 310.

δόξα Θεοῦ 64. 72. 178. 352. 374. 418.
470. 506.

δοξολογία 84. 86.

δουλεία 142. 432.

δυσκαταληψία 112.

δυσσέβεια 212. 412.

δυσωδία 212.

δῶρα Θεοῦ 10. 12. 14. 50. 52. 256. 262.
266. 460.

δωροφορία 338. 340. 342. 344. 372. 406.
408.

E

*Ἑβραῖος,-οι 496.

ἐγκράτεια 170. 190. 244. 246. 266.

*Ἐδὼμ 174.

εἰδωλον,-α 60. 176. 184.

εἰδωλολατρία 166. 444.

εἰλικρίνεια 86.

εἰρήνη 260. 454. 482.

*Ἐλεάζαρ 158.

ἐλευθερία 138. 142.

*Ἐλιᾶβ 120.

*Ἐλιζάβητ 500.

*Ἑλλήν,-νες 178. 384. 386. 388. 426. 428.
446.

ἐλπὶς 50. 70. 74. 124. 126. 130. 136. 138.
146. 284. 356. 414. 446. 476. 482. 488.
492.

*Ἐμῶρ 180. 240.

ἐνδεδεχισμὸς 452. 456. 484. 486. 490.

ἐνέργεια ζωοποιός 468.

ἐνέργεια πρακτική 206. 210.
 ἔνωσις 282.
 ἔξιλασμός 478.
 ἔορτή ἀζύμων 416.
 ἔορτή θερισμοῦ 416. 418.
 ἔορτή νουμηνίας 418.
 ἔορτή συντελείας 416.
 ἐπίγνωσις 178.
 ἐπιδημία Χριστοῦ 34.
 ἐπίεικεια 28. 206. 226. 244. 308. 316. 326.
 346. 364. 382. 478. 492. 500.
 ἐπιθυμία 238. 240. 298. 300. 306. 364.
 386. 478. 496.
 ἐπιθυμία σαρκική 170. 476.
 ἔρις 166. 310.
 Εὐαῖοι 178.
 εὐδοκίμησις 370.
 εὐημερία 414.
 εὐθυμία 418.
 εὐκαρπία πνευματική 478.
 εὐκλεια 368. 472.
 εὐκοσμία 214. 254.
 εὐλάβεια 38.
 εὐλογία 26. 36. 46. 170. 176. 446.
 εὐπίθεια 156.
 εὐπραγία 176.
 εὐσέβεια 38. 186. 192. 210. 214. 264. 364.
 376. 434.
 εὐφρασία 368. 464. 494.
 εὐφροσύνη 458. 464. 482.
 εὐωδία (ὁσμὴ εὐωδίας) Κυρίου-
 Χριστοῦ 68. 74. 76. 80. 82. 112. 116.
 196. 242. 264. 282. 286. 342. 344. 350.
 352. 354. 356. 360. 362. 366. 380. 402.
 404. 452. 454. 456. 466. 472. 476. 478.
 486. 490. 4496. 94. 502.
 ἔχθρα 166.

Z

Ζαχαῖος 290.
 Ζαχαρίας 484. 500.
 ζῆλος 166. 178. 310.
 ζηλοτυπία 194. 196.
 ζήλωσις 192.
 ζωη αἰώνιος 126. 288. 434.
 ζωοποίησις 296.

H

ἡδονή 22. 30. 66. 92. 94. 170. 180. 182.
 186. 190. 196. 206. 220. 238. 242. 244.
 246. 252. 254. 266. 298. 322. 354.
 386. 478.
 Ἡλὶ 48. 286.
 ἡμερότης 372.
 ἡπιότης 122.
 Ἡσαΐας 156. 202. 3387. 388. 482.
 Ἡσαῦ 172. 242.

Θ

θάνατος Χριστοῦ 50.
 θέλημα Θεοῦ-Πατρὸς 60. 428.
 θέλημα σαρκὸς 332.
 θεογνωσία 14. 352. 396. 498.
 θεοπτία 236. 238.
 θηλυδρίας 24.
 θλίψις 54. 86. 242.
 θυμὸς 166. 386. 434.
 θυσία 8. 28. 46. 50. 64. 68. 70. 72. 76. 78.
 82. 84. 86. 88. 92. 124. 196. 240. 254.
 262. 264. 338. 342. 356. 358. 414. 458.
 488.
 θυσία ἀναιμακτος 82. 112. 146. 150. 190.
 448.
 θυσία ἐνδελεισμοῦ 484. 486. 488. 490.
 θυσία πνευματική 344. 358.
 θυσία σωτηρίου 256. 270. 274. 360. 362.
 450. 470. 472. 488.
 θυσιαστήριον 10. 26. 46. 60. 62. 64. 66.
 68. 80. 82. 88. 104. 108. 110. 112. 180.
 188. 194.

I

Ἰακώβ 160. 172. 180. 240. 242. 254. 274.
 266.
 Ἰεβουσαῖοι 178.
 Ἰεζεκιήλ 138. 392.
 ἰεράτευμα 128.
 Ἰερεμίας 44. 54. 240. 488.
 Ἰεριχώ 128.
 ἰερουργία 14. 60. 62. 66. 74. 76. 98. 102.
 112. 120. 146. 156. 262. 450. 488. 502.

Ἱερουσαλήμ-Ἱερουσόλυμα 146. 148.
150. 186. 240. 272. 388. 446. 448. 484.
Ἱερωσίην 12. 52. 56. 146. 156.
Ἱησοῦς (Ναυῆ) 498.
Ἱθάμαρ 114.
Ἱλαρότης 74. 196. 356. 368.
Ἱλασμός 312. 326. 330.
Ἱοθὸρ 234.
Ἱορδάνης 128.
Ἰουδαία 150. 484.
Ἰουδαῖοι 14. 16. 20. 22. 42. 44. 52. 54. 58.
60. 64. 118. 136. 156. 178. 288. 350.
388. 424. 446. 450. 498. 500.
Ἰσμαήλ 236.
Ἰσμαηλίται 246.
Ἰσραήλ 26. 28. 36. 40. 46. 88. 90. 94. 96.
98. 100. 102. 114. 116. 118. 124. 128.
132. 138. 142. 146. 150. 156. 162. 172.
174. 176. 182. 184. 186. 190. 192. 234.
236. 256. 268. 270. 292. 330. 340. 342.
366. 368. 372. 382. 386. 396. 410. 418.
420. 434. 436. 440. 442. 446. 448. 454.
458. 474. 486. 488. 504.
Ἰσσαὰρ 106. 120.
Ἰσχυομυθία 484.
Ἰωάννης Βαπτιστῆς 64. 70. 498.
Ἰωάννης, εὐαγγελιστῆς, 176. 282. 370.
Ἰώβ 270.
Ἰωσήφ 244. 246.

Κ

Καὰθ 106. 108. 112. 118. 120.
Κααθῆται 114. 116. 118.
Κάδη 172.
κάθαροις 76. 250. 254. 270. 300. 318.
κακία 44. 86. 240. 426. 434. 466.
κακοβουλία 310.
κακουργία 224.
καρπογονία 30. 320.
καρποφορία 350. 356. 402.
κάρπωμα 350. 350.
κατάγνωσις 52.
κατάπαυσις 340. 436.
κατάρα 170. 198.
καταφρόνησις 280.
κενοφωνία 18.

κληροδοσία 506.
κληρονομία 126. 138. 140. 144. 254.
κόλασις 484.
Κορέ 120.
Κριταὶ 498.
κυριοκτονία 396.

Λ

Λάξαρρος 58.
λατρεία 76. 118. 164. 258. 340. 342. 384.
386. 396. 402. 456. 502.
λατρεία λογική 64. 66. 190. 242. 486.
λατρεία πνευματική 378.
Λεία 180.
λέπρα 26. 30. 36. 164. 292. 294. 296. 298.
300. 302. 304. 306. 308. 310. 316.
318.
λεπρός 30.
Λευί 8. 12. 44. 102. 104. 106. 108.
120. 122. 124. 240.
λεύκη 294. 296. 298. 308. 310.
ληστής 482.
Λοβενί 106.
λύπη 482.
λύτρωσις 90. 132. 138. 152.

Μ

Μαδιάμ 234.
μαλακισμός 256.
Μαμβρη δρυς 238.
μαντεία 176.
Μαρία, ἀδελφή Μωυσή, 164.
Μαριάμ (ἀδελφή Λαζάρου) 138.
ματαιότης 478.
Μελχισεδέκ 56. 100.
Μεραρί 106. 114. 116. 118.
Μεραρίται 112.
μέριμνα 96. 386.
Μεσοποταμία 168. 180.
μετάγνωσις 42.
μηλοφαγία 342.
μαιφονία 444.
μίασμα 42. 50.
Μιχαίας 252.
μοιχεία 426.

μολυσμός 28. 32. 34. 36. 40. 42. 58.
 64. 68. 76. 164. 166. 178. 184. 186.
 212. 220. 232. 234. 252. 254. 274.
 278. 280. 290. 302. 304. 306. 310. 318.
 322. 324. 328. 330. 332. 334. 336. 340.
 396. 398. 446.
 μόνορχις 24.
 Μοολί 106.
 Μουσι 106.
 μοχθηρία 174. 224. 480.
 μυστήριον 96. 100. 104. 116. 150.
 226. 276. 300. 398. 418. 422. 424. 426.
 430. 440. 450. 456. 458. 484.
 Μωάδ 128. 190.
 Μωαδίτης 168. 170. 172. 176. 178.
 μωρία 186.
 Μωσής 10. 36. 44. 62. 76. 94. 96. 100.
 104. 106. 116. 118. 122. 128. 130. 142.
 150. 162. 192. 202. 234. 236. 256. 268.
 286. 288. 292. 330. 336. 366. 372. 382.
 386. 396. 406. 410. 418. 436. 440. 442.
 448. 450. 468. 474. 486. 488. 498. 504.

N

νεκρότης 58. 168. 234. 392.
 νέκρωσις 30. 164. 232. 298. 300. 302.
 304. 306. 312. 346. 390. 476. 496.
 νηπιότης ἐν Χριστῷ 402. 494.
 νηστεία 72. 476. 484. 496.
 νήψις 24. 96.
 νουθεσία 178. 240.
 νουμενία 474. 484. 490. 492. 494.

O

ὀδύνη 482. Ὁξίηλ 106.
 οἰκονομία 84. 266. 276. 326.
 ὀλιγοφυχία 314.
 ὀλοκάρπωμα 366.
 ὀλοκαύτωμα 72. 80. 256. 274. 280.
 282. 284. 286. 324. 326. 330. 342. 344.
 352. 360. 362. 368. 384. 402. 404. 452.
 456. 458. 466. 484. 488. 490. 494. 496.
 502.
 ὀλοκαύτωσις 62. 68. 78. 82. 366. 400.
 452. 478. 486. 488. 490. 496. 502.

ὀμόνοια 436.
 ὀμοφυχία 282.
 ὀνειδισμός 272.
 ὀργή 122. 192. 254. 314. 434. 462.
 ὀρθότης δογματικῆ 14. 210.
 ὄρκος 410.
 ὄρμη 246.
 ὀσιότης 340. 346.

Π

πάθος 10. 16. 20. 22. 24. 26. 30. 32.
 58. 110. 170. 172. 182. 200. 258. 260.
 262. 300. 204. 306. 310. 314. 316. 320. 322.
 324. 478. 494.
 Παλλάδιος 10. 20. 30. 34. 74. 76. 82.
 106. 134. 140. 152. 160. 170. 180. 186.
 240. 264. 270. 300. 302. 304. 310. 312.
 318. 332. 334. 340. 376. 380. 384. 392.
 414. 438. 452. 472. 498.
 πανουργία 264. 266.
 παράβασις 334. 336. 480. 482. 488.
 παράδεισος 480.
 παρανομία 254.
 παράπτωμα 312. 314.
 παραφθορά 12. 18. 30. 310.
 παρθενία 182.
 Παρθένος (Θεοτόκος) 332.
 παροιμία 88.
 παρησία 88.
 Πάσχα 442. 444. 448. 450.
 Παῦλος 12. 14. 18. 30. 32. 38. 46. 50.
 56. 60. 70. 82. 84. 92. 100. 162. 166.
 168. 176. 190. 196. 198. 200. 204. 220.
 238. 240. 242. 262. 266. 268. 272. 304.
 306. 322. 340. 344. 356. 362. 370. 376.
 378. 396. 402. 428. 430. 432. 436. 438. 440.
 450. 470. 474. 476. 490. 492.
 πειρασμός 144.
 Πεντηκοστή 464.
 περιτομή 54. 238. 398. 502.
 περιτομή ἀχειροποίητος 238. 336.
 Πέτρος 204. 304. 346.
 πίστις 12. 38. 40. 44. 66. 84. 116. 118.
 138. 142. 146. 174. 202. 214. 232. 240.
 252. 254. 260. 270. 284. 286. 288.
 310. 372. 376. 378. 380. 390. 396. 398.

430. 432. 434. 436. 438. 448. 452. 464. 480.
498. 502.

πλάνη 18. 40. 172.

πλεονεξία 14. 138. 218. 252. 306.

πλημμέλεια 70. 80. 90. 218. 276. 280. 286.
288. 298. 328. 384.

πλημμέλημα 22. 168. 276. 280. 316. 340.
424.

πονηρία 86. 166. 224. 434. 460.

πορνεία 44. 54. 166. 190. 200. 306. 380.
478.

πραότης 146. 206. 276. 282. 350. 398.

προαίρεσις 412.

πρόγνωσις 424.

προθυμία 16. 24. 376.

προσευχή 72. 142. 266. 402. 428.

προσκύνησις 162. 162. 380.

προσωποληψία 212. 226.

προφητεία 88.

πρωτότοκα 90. 92. 146. 148. 420. 444.
462.

πτωχεία 206. 212. 374.

P

ραθυμία 94. 136. 188. 308. 344. 350.

Ρουθήν 120.

Σ

σαββατισμός 130. 336. 340. 342. 480.
490. 500. 506.

Σαλήμ 180.

σάλπιγξ ἑσχάτη 496. 504. 506.

Σαττείν 190.

Σεμεί 106.

Σίκιμα 180. 240. 242.

Σινᾶ 440. 442. 486. 488.

Σιών 338. 500.

Σκηνοπηγία 480. 484. 496.

Σόδομα 238. 386.

Σολομών 148. 184. 186. 190. 242. 448.

σοφία 186.

σταυρός 138. 272. 370. 390. 430. 460.

στεναγμός 482.

συμμορφία 350.

συμφορά 52. 164.

σύνεσις 186.

συντέλεια 474.

Συρία 180.

Συχέμ 180. 240.

σωτηρία 30. 134. 242. 254. 404. 426. 472.

σωφροσύνη 322.

T

ταλαιπωρία 208.

ταπεινότης 214.

ταπεινώσις 62. 476.

ταυτοβουλία 32.

ταντοεργία 50. 232.

τελειότης 210. 310. 468. 470.

τιμή 122.

τληπάθεια 246.

τυφή 130. 418. 428. 474. 482. 488.

τυφλότης 14. 16.

Υ

υίοθεσία 432.

Υμέναιος 30.

ύπακοή 18. 238. 500.

ύπερηφάνια 154.

ύπεροψία 62. 122. 154. 156.

ύπομονή 12.

Φ

Φαλέθ 120.

Φαραώ 86. 184. 418.

φαυλότης 50. 52. 188. 212. 220. 226. 296.

310. 324. 326. 340. 432. 466.

Φερεζαίοι 178. 240.

φθόνος 172. 334.

φθορά 56. 260. 296. 332. 334. 336. 390.

424. 438. 444. 458. 460. 472. 480.

φιλαλληλία 224.

φιλανθρωπία 316. 372. 506.

φιληδονία 32.

φιλοθεία 66. 92.

φιλοσαρκία 220. 390. 428.

φιλοστοργία 58.

φιληδονία σαρκική 334.

φιλοθεία 360. φιλοκέρδεια 38.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

φιλοπρωχία 146.
 φιλοσαρκία 162.
 φόδος Θεοῦ 352.
 φόνος 14.
 φρόνημα 48. 200. 222. 354. 354.
 φρόνημα θηλυπρεπές 256.
 φρόνημα κοσμικόν 386.
 φρόνημα ὑπέρογκον 62.
 φρόνησις 22. 184.
 φυσίωσις 310.
 φωτισμὸς 390.

X

Χαναάν 180.
 Χανααναῖοι 178.
 χάρισμα 344. 362. 482.

Χεδρών 106.
 Χετταῖοι 178.
 χρηστομαθία 210.
 χρησιότης 358.
 χωλότης 14. 16. 18.
 Χωρηθ 234. 396. 416.

Ψ

ψευδορκία 280. 310.
 ψυθιρισμὸς 310.

Ω

"Ωρ 158.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	7
ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	8-507
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ	
ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ	8-507
1. ΛΟΓΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟΣ, ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ.	8-97
2. ΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ, ΕΤΙ ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ.	98-159
3. ΛΟΓΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΣ, ΟΤΙ ΧΡΗ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΑΝ ΕΘΕΛΟΝΤΑΣ ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙΣ ΚΑΘΑΡΟΥΣ ΚΑΙ ΕΚΝΕΝΙΜΜΕΝΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΤΗΝ ΕΞ ΑΜΑΡ-ΤΙΑΣ ΚΗΛΙΔΑ ΚΑΙ ΟΥΤΩ ΠΑΡΙΣΤΑΣΘΑΙ Τῷ ΘΕῶ.	160-249
4. ΛΟΓΟΣ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΟΣ, ΟΤΙ ΧΡΗ ΚΑΘΑΡΟΥΣ ΚΑΙ ΕΚΝΕΝΙΜΜΕΝΟΥΣ ΠΑΡΙΣΤΑΣΘΑΙ Τῷ ΘΕῶ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΕΝ ΧΡΙΣΤῷ ΠΑΛΙΝ ΗΜΙΝ Η ΚΑΘΑΡΣΙΣ.	250-337
5. ΛΟΓΟΣ ΕΚΚΑΙΔΕΚΑΤΟΣ, ΟΤΙ ΧΡΗ ΠΡΟΣΑΓΕΙΝ ΗΜΑΣ ΘΥΣΙΑΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΣ ΚΑΙ ΔΩΡΟΦΟΡΙΑΣ ΘΕῶ.	338-413
6. ΛΟΓΟΣ ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΣ, ΠΕΡΙ ΕΟΡΤΩΝ ΑΓΙΩΝ.	414-507
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ	509-523
1. Εύρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς.	509-516
2. Εύρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων.	517-523

ΑΠΑΝΤΑ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

- ΤΟΜΟΣ 1ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : *Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας Λόγοι Α' – ΣΤ'.*
- » 2ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : *Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας Λόγοι Ζ' – ΙΑ'.*
 - » 3ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : *Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας Λόγοι ΙΒ' – ΙΖ'.*
 - » 4ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : *Γλαφυρῶν εἰς τὴν Γένεσιν Λόγοι Α'–Ζ'.*
 - » 5ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : *Γλαφυρῶν εἰς τὴν Ἔξοδον Λόγοι Α'–Γ' εἰς Λευιτικόν, Ἀριθμοὺς, Δευτερονόμιον, Βασιλειῶν, Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 6ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : *Βίβλος Θησαυρῶν, Περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, Λόγοι Α' – ΙΘ', Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 7ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : *Βίβλος Θησαυρῶν. Περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, Λόγοι Κ' – ΛΕ', Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 8ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : *Περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, Λόγοι Α' – Ε', Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 9ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : *Περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, Λόγοι ΣΤ'–Ζ', καὶ Περὶ τῆς ἁγίας καὶ ζωοποιοῦ Τριάδος κατὰ κεφάλαια, Κεφ. Α'– ΚΗ', Περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς εἷς καὶ Κύριος, Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 10ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : *Περὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως κατὰ κεφάλαια. Πεντάβιβλος ἀντίρρησης κατὰ τῶν Νεστορίου δυσφημιῶν.- Διάλεξις πρὸς Νεστόριον, Ὅτι Θεοτόκος ἡ ἁγία Παρθένος καὶ οὐ Χριστοτόκος.- Λόγος κατὰ τῶν μὴ βουλομένων ὁμολογεῖν Θεοτόκον τὴν ἁγίαν Παρθένον. Ὑπὸ ἔκδοσιν.*

- ΤΟΜΟΣ 11ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Διάφοροι Λόγοι περὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων.- Λόγοι δέκα ὑπὲρ τῆς τῶν Χριστιανῶν εὐαγοῦς θρησκείας πρὸς τὰ τοῦ ἐν ἀθέοις Ἰουλιανοῦ (Λόγοι Α'-Γ). Ὑπὸ ἔκδοσιν.
- » 12ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Λόγοι δέκα ὑπὲρ τῆς τῶν Χριστιανῶν εὐαγοῦς θρησκείας πρὸς τὰ τοῦ ἐν ἀθέοις Ἰουλιανοῦ (Λόγοι Δ'-Γ καὶ τεμάχια τῶν Λόγων ΙΑ'-ΙΘ'). Ὑπὸ ἔκδοσιν.
- » 13ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Κατὰ ἀνθρωπομορφιτῶν εἰς κεφάλαια ΚΗ'. Ἐπιστολὴ πρὸς Καλοσύριον, καὶ ἄλλοι λόγοι πρὸς τὸν βασιλέα Θεοδόσιον καὶ ταῖς βασιλίσσαις περὶ πίστεως. Ὑπὸ ἔκδοσιν.
- » 14ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὑπόμνημα εἰς Ἡσαΐαν, Βιβλίον Α', Λόγοι Α'-ΖΤ, Βιβλίον Β', Λόγοι Α'-Β'. Ὑπὸ ἔκδοσιν.
- » 15ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὑπόμνημα εἰς Ἡσαΐαν, Βιβλίον Β', Λόγοι Γ'-Ε, Βιβλίον Γ', Λόγοι Α'-Γ. Ὑπὸ ἔκδοσιν.
- » 16ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὑπόμνημα εἰς Ἡσαΐαν, Βιβλίον Γ', Λόγοι Δ'-Ε, Βιβλίον Δ', Λόγοι Α'-Δ'. Ὑπὸ ἔκδοσιν.
- » 17ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὑπόμνημα εἰς Ἡσαΐαν, Βιβλίον Δ', Λόγοι Δ'-Ε, Βιβλίον Ε', Λόγοι Α'-ΣΤ, καὶ εἰς Ἰερεμίαν, Βαρούχ, Ἰεζεκιήλ, καὶ Δανιήλ Ὑπὸ ἔκδοσιν.
- » 18ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὑπόμνημα εἰς Ὡσηὲ (Λόγοι Α'-Ζ)- Ἰωήλ (Λόγοι Α'-Β'). Ὑπὸ ἔκδοσιν.
- » 19ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὑπόμνημα εἰς Ἀμῶς (Λόγοι Α'-Δ'), Ὀβδιού, Ἰωνᾶν (Λόγ. Α'-Δ'), Μιχαΐαν (Λόγ. Α'-Ζ). Ὑπὸ ἔκδοσιν.
- » 20ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὑπόμνημα εἰς Ναοὺμ (Λόγοι Α'-Γ), Ἀββακούμ (Α'-Γ), Σοφονίαν (Α-Β), Ἀγγαῖον (Α-Β). Ὑπὸ ἔκδοσιν.
- » 20ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὑπόμνημα εἰς Ζαχαρίαν (Λόγοι Α'-ΣΤ)- Μαλαχίαν (Λόγοι Α' - Β'). Ὑπὸ ἔκδοσιν.

- ΤΟΜΟΣ 21ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὑπόμνημα εἰς Εὐαγγελιστάς
Ματθαῖον - Λουκᾶν. Ὑπό ἔκδοσιν.
- » 22ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὑπόμνημα συνέχεια εἰς Εὐαγγελιστήν
Λουκᾶν καί εἰς Ἰωάννην (Λόγος Α', κεφ. Α'-Γ). Ὑπό ἔκδοσιν.
- » 23ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὑπόμνημα εἰς Εὐαγγελιστήν
Ἰωάννην (Λόγος Β', κεφ. Α'-Θ, καί Λόγος Γ, κεφ. Α'-ΣΤ). Ὑπό ἔκδοσιν.
- » 24ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὑπόμνημα εἰς Εὐαγγελιστήν
Ἰωάννην (Λόγος Δ', κεφ. Α'-Ζ, Λόγος Ε', Α'-Ε'). Ὑπό ἔκδοσιν.
- » 25ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην
(Λόγος ΣΤ, κεφ. Ἐνα, Λόγος Ζ' καί Η' τεμάχια, Λόγος Θ). Ὑπό ἔκδοσιν.
- » 26ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην
(Λόγος Ι', κεφ. Α'-Β', Λόγος ΙΑ' κεφ. Α' - ΙΒ'). Ὑπό ἔκδοσιν.
- » 27ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: α) Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην
(Λόγος ΙΒ'), β) Εἰς τὰς Πράξεις, καί γ) Εἰς τὰς Ἐπιστολάς: 1. Ρωμαίους, 2. Κορινθίους Α', 3. Κορινθίους Β', 4. Γαλάτας, 5. Ἑβραίους, 6. Ἰακώβου, 7. Ἰωάννου Α', 8. Ἰούδα. Ὑπό ἔκδοσιν.
- » 28ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ἐπιστολαί (Α'-ΠΗ). Ὑπό ἔκδοσιν.
- » 29ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὁμιλίαι ἑορταστικαί (Α'-ΙΖ) Ὑπό ἔκδοσιν.
- » 30ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὁμιλίαι ἑορταστικαί (ΙΗ-Λ). Ὁμιλίαι
διάφορες (Α'-ΚΒ').- Λόγος εἰς τὴν τελευταίαν τῶν ἁγίων τριῶν παιδῶν καί τοῦ πανσόφου Δανιήλ. Ὑπό ἔκδοσιν.